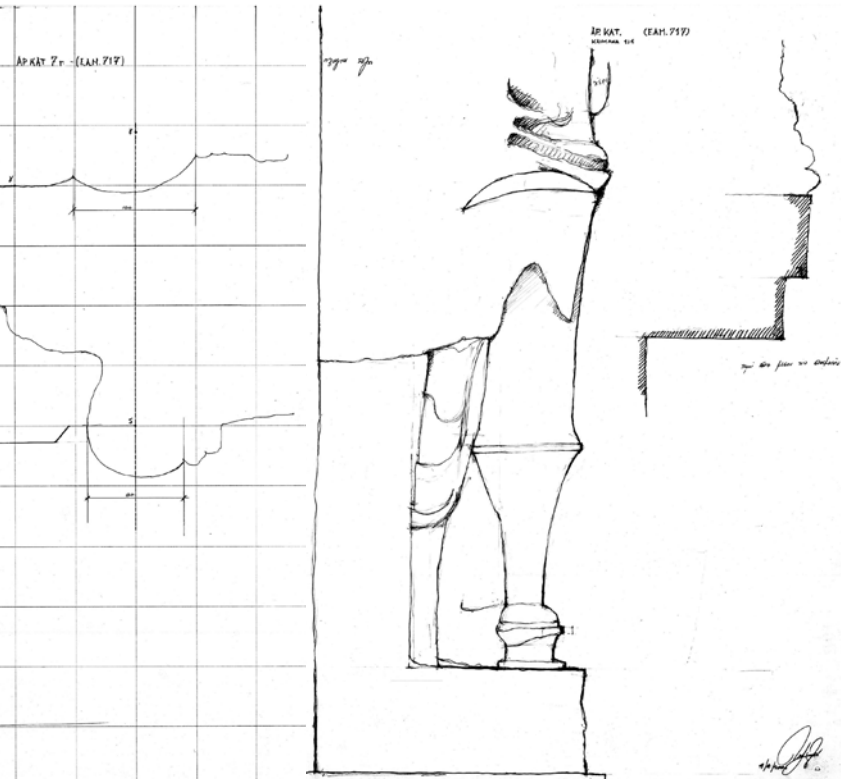
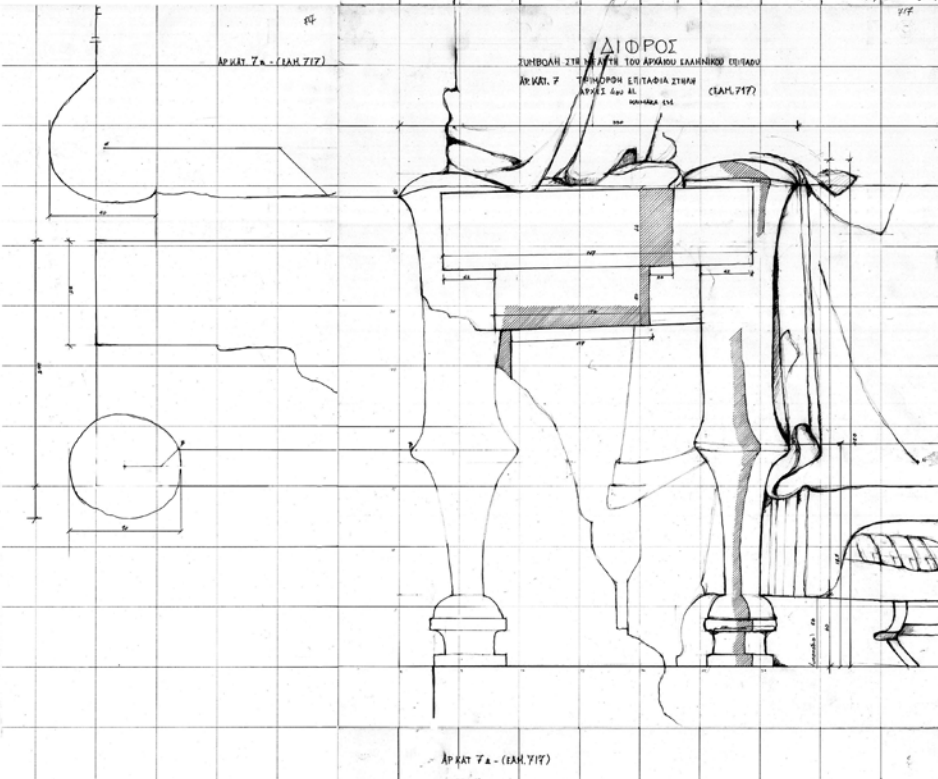
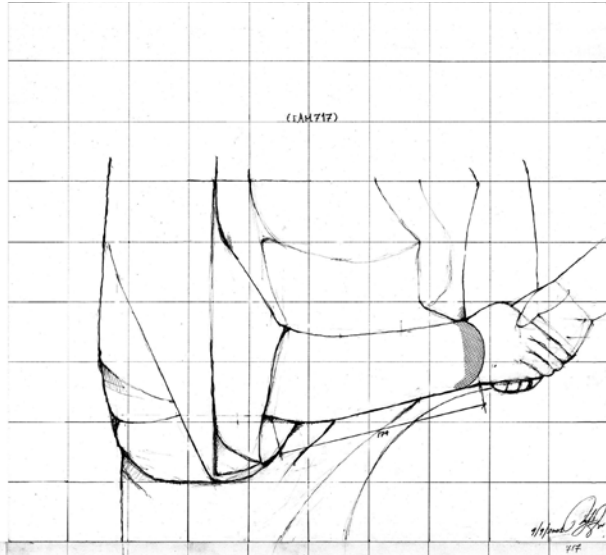

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μέρος 1^ο

Περί δίφρου

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Γεώργιος Παρμενίδης

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Παναγιώτης Βαλαβάνης, Γεώργιος Χαϊδόπουλος

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Τομέας Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μέρος 1^ο Περί Δίφρου

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Τομέας Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Γεώργιος Παρμενίδης

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Παναγιώτης Βαλαβάνης, Γεώργιος Χαϊδόπουλος

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Επταμελής Επιτροπή

Παρμενίδης Γεώργιος
Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

Βαλαβάνης Παναγιώτης
Ομότιμος Καθηγητής ΕΚΠΑ

Χαϊδόπουλος Γεώργιος
τέως Λέκτορας ΕΜΠ

Γρηγοριάδης Ιωάννης
Καθηγητής ΣΑΜ-ΕΜΠ

Γυπαράκης Γεώργιος
Καθηγητής ΣΑΜ-ΕΜΠ

Ζαφειρόπουλος Θεόδωρος
Αν. Καθηγητής ΣΑΜ-ΕΜΠ

Μάρη Ιφιγένεια
Αν. Καθηγήτρια ΣΑΜ-ΕΜΠ

Ο Αρχαίος Ελληνικός Δίφρος από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα
Copyright © Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου, 2024
40000173, is licensed under Attribution - Non-Commercial - No Derivatives 4.0 International
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Email επικοινωνίας με τη συγγραφέα: iro.psilopoulou@outlook.com

Η έγκριση της παρούσας Διδακτορικής Διατριβής από την επταμελή Εξεταστική Επιτροπή και τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου δεν προϋποθέτει και την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέως σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 202, παράγραφος 2 του Ν. 5343/1932

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	11
Abstract.....	13
Πρόλογος - Ευχαριστίες.....	15
Εισαγωγή.....	19
I.1. Περί του αντικειμένου της έρευνας	19
I.2. Λογοτεχνικές και αρχαιολογικές αναφορές για τον δίφρο	22
I.2.1. Αναφορές για τον δίφρο στον Όμηρο ποιοτικά & ποσοτικά χαρακτηριστικά του δίφρου.....	22
<i>Εύξεστος Δίφρος</i>	23
<i>Μέγας Δίφρος</i>	25
<i>Περικαλλής Δίφρος</i>	25
<i>Ολίγος Δίφρος</i>	27
<i>Η χρήση των «ολίγων δίφρων» κατά την Αρχαϊκή και Κλασική περίοδο</i>	27
<i>Αεικέλιος δίφρος – Ευτελής δίφρος</i>	29
<i>Η «κιναισθητική ελαφρότητα του δίφρου»</i>	29
<i>Επικουρικός δίφρος: Πρόχειρο κάθισμα</i>	31
<i>Αναφορές στον «έπικουρικό δίφρο»</i>	31
I.2.2. Αναφορές στον δίφρο σε έργα Ελλήνων συγγραφέων των Κλασικών χρόνων	35
<i>Η χρήση του δίφρου στην περίθαλψη</i>	35
<i>Αναφορές στη «δημόσια χρήση» του δίφρου</i>	36
<i>Αναφορές στην «τελετουργική χρήση» του δίφρου</i>	36
<i>Αναφορές στον «μεγεθολογικό προσδιορισμό» του δίφρου</i>	37
I.2.3. Αναφορές στον δίφρο στην Υστεροκλασική και την Ελληνιστική Περίοδο	37
<i>Αναφορές για την υλική υπόσταση του δίφρου</i>	37
<i>Αναφορές στον Δίφρο ως φορέα καθιστικής ζωής και πολυτελούς κατασκευής</i>	37
<i>Αναφορές στην «πολυειδή χρήση» του δίφρου και στην «ποικιλόμορφη» εμφάνιση του</i>	38
<i>Αναφορές στη χρήση του δίφρου για την εξυπηρέτηση «δημοσίων λειτουργημάτων»</i>	38
<i>Αναφορές στη χρήση του δίφρου στην περίθαλψη</i>	39
<i>Αναφορές στον δίφρο ως κάθισμα «εστίασης» και «ιεραρχικής διάταξης»</i>	39
<i>Αναφορές στην Υπερβατική εικόνα του δίφρου</i>	41
I.2.4. Ιστορικές Αναφορές στον δίφρο συγγραφέων των Ρωμαϊκών χρόνων	41
<i>Αναφορές στη «μορφολογία» και στη «χρήση» του δίφρου</i>	41

<i>Αναφορές στη χρήση του δίφρου από «δημόσιους λειτουργούς» και «διακεκριμένους πολίτες»</i>	42
<i>Αναφορές στη χρήση του δίφρου στην περιθάλψη κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους</i>	43
<i>Αναφορές σε «πολυειδείς περιστάσεις χρήσης» του δίφρου</i>	45
I.2.5. Ιστορικές Αναφορές στον δίφρο κατά την περίοδο του Εκχριστιανισμού της Ελληνορωμαϊκής ζωής	46
<i>Αναφορές στον δίφρο ως «κοσμικό», «ιερατικό» έπιπλο καθώς και «έπιπλο αξιωματούχων»</i>	46
<i>Αναφορές στη χρήση του δίφρου για «ιατρικούς σκοπούς» κατά τον 7^ο αι. μ.Χ.</i>	48
I.2.6. Ιστορικές Αναφορές στον δίφρο από συγγραφείς της Βυζαντινής περιόδου	49
I.2.7. Οι σύγχρονες επιστημονικές έρευνες του αρχαίου δίφρου	50
I.2.8. Το τέλος της χρήσης του δίφρου	57
II.1. Ερευνητικές αρχές	59
II.2. Το υλικό της έρευνας	59
II.3. Αναπαραστατική Τεκμηρίωση των Ερευνητικών Αντικειμένων από την Αρχαϊκή έως και τη Ρωμαϊκή Εποχή	62
II.3.1. Η προέλευση των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και ολόγλυφα πρότυπα δίφρων)	62
II.3.2. Γλυπτική προσομοίωση των πραγματικών μορφών των δίφρων	62
II.3.3. Η μετρική καταγραφή των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και γλυπτά πρότυπα δίφρων)	63
<i>Αρχαϊκή περίοδος</i>	65
<i>Δαιδαλικός ρυθμός</i>	66
<i>Ωριμη Αρχαϊκή περίοδος</i>	66
<i>Κλασική περίοδος</i>	66
<i>Υστερη Κλασική περίοδος</i>	67
<i>Ρωμαϊκή περίοδος</i>	68
II.3.4. Μέθοδοι αποτύπωσης των δίφρων από τις γλυπτικές παραστάσεις	69
II.3.5. Μορφολογική τεκμηρίωση των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και γλυπτά πρότυπα δίφρων)	69
II.3.6. Εργαλεία μέτρησης των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και γλυπτά πρότυπα δίφρων)	70
II.4. Διαχείριση των Πληροφοριών	71
II.4.1. Σύνταξη Συγκριτικών Πινάκων αναλογικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών των ερευνητικών αντικειμένων (Ανάγλυφα και Γλυπτά πρότυπα δίφρων)	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Ποσοτική σειρά δεδομένων	75-77
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Ποιοτική σειρά δεδομένων	81
II.5. Επεξεργασία Πληροφοριών - Στατιστικά στοιχεία	83
Κεφάλαιο 1 - Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου	
<i>Ιστορική ανάπτυξη της μορφής του δίφρου</i>	93
1.1. Οι παραστάσεις δίφρων κατά την Κυκλαδική και Κρητομυκηναϊκή εποχή	93

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Πίνακας Περιεχομένων

<i>Πρώιμη περίοδος</i>	94
<i>Πρωτοκυκλαδική περίοδος II (2900-2300 π.Χ.)</i>	95
<i>Πρωτοκυκλαδική III (2300-2000 π.Χ.)</i>	96
<i>Υστερομινωική περίοδος (1600-1100 π.Χ.)</i>	96
1.2. Ο Μυκηναϊκός Δίφρος	98
<i>Μεταμυκηναϊκή εποχή</i>	99
1.3 Παραστάσεις δίφρων κατά τη Γεωμετρική εποχή (900-700 π.Χ.).....	101
1.4 Οι παραστάσεις δίφρων κατά την Αρχαϊκή εποχή (700 έως το 480 π.Χ.)	102
<i>Μορφολογικά χαρακτηριστικά και δομική τεχνική</i>	102
<i>Επιμετρημένες Παραστάσεις πριστών δίφρων Αρχαϊκής περιόδου</i>	103
<i>Επιμετρημένες Παραστάσεις τορνευτών ποδών δίφρων Αρχαϊκής περιόδου</i>	105
<i>Το ύψος των ποδών</i>	106
<i>Διαδοκίδες ή κανόνες</i>	106
<i>Συνδεσμολογίες</i>	107
<i>Παραστάσεις δίφρων στην αγγειογραφία με «εμφανή εντορμία» (εικ. 81-85)</i>	108
<i>Η Έδρα</i>	109
<i>Κατασκευαστική μεθοδολογία των αρχαϊκών δίφρων</i>	112
<i>Σύνδεση απαρτίων</i>	113
<i>Είδος Ξύλου</i>	113
1.5. Παραστάσεις δίφρων κατά την κλασική περίοδο (480-323 π.Χ.).....	114
<i>Μορφολογικά χαρακτηριστικά και δομική τεχνική</i>	114
1.5.1. Παραστάσεις δίφρων της Κλασικής περιόδου με μία (1) διαδοκίδα	117
ΠΙΝΑΚΑΣ 3	119
ΠΙΝΑΚΑΣ 4	121
ΠΙΝΑΚΑΣ 5	125
1.5.2. Παραστάσεις δίφρων κλασικής περιόδου με ενιαία διαδοκίδα διαμορφωμένη σε δύο επίπεδα.....	129
ΠΙΝΑΚΑΣ 6	131
1.5.3. Παραστάσεις δίφρων Κλασικής περιόδου με διαδοκίδα διαμορφωμένη σε τρία επίπεδα	133
ΠΙΝΑΚΑΣ 7	133
1.5.4. Παραστάσεις δίφρων κλασικής περιόδου με συνδεσμολογία ποδών απευθείας με την έδρα	135
ΠΙΝΑΚΑΣ 8- Συνδεσμολογία ποδών απευθείας με την έδρα.....	136
1.6. Παραστάσεις δίφρων κατά την ελληνοιστική περίοδο (323-30 π.Χ.)	137
<i>Μορφολογικά χαρακτηριστικά και δομική τεχνική Ελληνοιστικής περιόδου</i>	137
ΠΙΝΑΚΑΣ 9 - Παραστάσεις δίφρων Ελληνοιστικής περιόδου.....	138
ΠΙΝΑΚΑΣ 10 - Ελληνοιστική περίοδος - δίφροι με καινοτόμες κατατομές στη διαμόρφωση των ποδών	139
1.7. Υποπόδιο	140

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 - Υποπόδια Επιμετρημένων Παραστάσεων κατά χρονολογική σειρά.....	145
1.8. Γενικά στοιχεία περί της διαμόρφωσης της έδρας	147
<i>Πλέξιμο της έδρας με ψάθα</i>	147
<i>Διαμόρφωση της επιφάνειας της έδρας με δερμάτινους ιμάντες</i>	148
<i>Πλέξιμο της επιφάνειας της έδρας με κορδόνι από δέρμα</i>	148
<i>Πρόσθετα καλύμματα έδρας</i>	149
1.9. Η χρήση διακοσμητικών στοιχείων	152
Επένδυση	154
Κεφάλαιο 2 - Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος	
Παράμετροι προσδιορισμού της μορφογένεσης του δίφρου ως καθίσματος.	
Αρχές σύνθεσης και αισθητικής έκφρασης του δίφρου	157
2.1. Τα συνθετικά στοιχεία της μορφής του δίφρου.....	157
2.2. Οι συστατικές μεγεθολογικές και υφολογικές διαφορές του αρχαίου ελληνικού δίφρου	158
1. <i>Αυτοφερόμενη δομή</i>	159
2. <i>Κατασκευαστική ενότητα</i>	159
3. <i>Αρμονική ιεράρχηση και τονισμός των οριζόντιων και κατακόρυφων απαρτίων (στοιχείων)</i>	160
4. <i>Επιφανειακή διάπλαση και διακόσμηση (μορφολογική ομοιοτροπία και αισθητική έκφραση)</i>	161
2.3. Οι διαιρετικές μεγεθολογικές και υφολογικές διαφορές του αρχαίου ελληνικού δίφρου σε σύγκριση με αντίστοιχα γειτονικών πολιτισμών	169
2.4. Ευρυστικό υπόβαθρο συγκρότησης της κανονικότητας (συμβατικής μορφής) του δίφρου	172
2.5. Η ιδιοτυπία ως μέσο κωδικοποίησης κάθε αυθεντικότητας	173
ΠΙΝΑΚΑΣ 13 - Σύγκλιση Μορφολογίας. Παράθεση Ομοίων με την επιμετρημένη Παράσταση 12.4	175
ΠΙΝΑΚΑΣ 14 - Σύγκλιση Μορφολογίας. Παράθεση Ομοίων με την επιμετρημένη Παράσταση 26	177
ΠΙΝΑΚΑΣ 15 - Σύγκλιση Μορφολογίας. Παράθεση Ομοίων με την επιμετρημένη Παράσταση 51	179
2.6. Περιγραφή του τρόπου σύνθεσης και κατασκευής του δείγματος 12.4.....	181
<i>Πόδες</i>	181
<i>Διαδοκίδες</i>	182
<i>Έδρα</i>	182
<i>Συνδεσμολογία</i>	183
<i>Τελική κατεργασία</i>	183
2.7. Περιγραφή διαδικασίας σύνθεσης και κατασκευής του δείγματος 26.....	184
<i>Πόδες</i>	184
<i>Διαδοκίδες</i>	185
<i>Έδρα</i>	185
<i>Συνδεσμολογία</i>	186

<i>Τελική κατεργασία</i>	186
2.8. Περιγραφή διαδικασίας σύνθεσης και κατασκευής του δείγματος 51	187
<i>Πόδες</i>	187
<i>Διαδοκίδες</i>	188
<i>Έδρα</i>	189
<i>Συνδεσμολογία</i>	189
<i>Κατεργασία</i>	189
Κεφάλαιο 3 - Η Κατασκευή και Αναπαραγωγή του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου	191
3.1. Η οργάνωση της κατασκευής επίπλων στην αρχαιότητα	192
3.2. Η χρήση του ξύλου	192
3.3. Τα εργαλεία	195
3.3.1. Εργαλεία κοπής, απόξεσης, λείανσης και διάτρησης	196
3.3.2. Εργαλεία μέτρησης και σήμανσης.....	199
3.3.3. Μονάδες μέτρησης	200
3.4. Εργαστήρια ξυλουργικής	201
Κεφάλαιο 4 - Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων	203
4.1. Περιγραφή της κατασκευής των αντιγράφων και κωδικοποίηση αρχών και κανονισμών	203
4.2. Επιλογή του σύγχρονου εργαστηρίου	207
4.3. Πρόγραμμα Εργασίας ανακατασκευής	207
<i>Κατασκευαστικά σχέδια δείγματος 12.4</i>	209
<i>Κατασκευαστικά σχέδια δείγματος 26</i>	211
<i>Κατασκευαστικά σχέδια δείγματος 51</i>	213
<i>Μεταφορά των κατασκευαστικών στοιχείων σε φόρμες</i>	215
4.4. Στάδια παραγωγής στο σύγχρονο εργαστήριο	215
<i>1^ο Στάδιο: Χονδρική κοπή ξυλείας</i>	215
<i>2^ο Στάδιο: Διαμόρφωση ποδών</i>	216
<i>3ο Στάδιο: Διαμόρφωση των διαδοκίδων</i>	220
<i>4ο Στάδιο: Κατασκευή των τριών ιδιότυπων δίφρων</i>	
<i>Περιγραφή διαδικασίας κατασκευής του δείγματος με αρ. καταλόγου 12.4</i>	221
<i>Περιγραφή διαδικασίας κατασκευής του δείγματος με αρ. καταλόγου 26</i>	227
<i>Περιγραφή διαδικασίας κατασκευής του δείγματος με αρ. καταλόγου 51</i>	233
Συμπεράσματα	241
Βιβλιογραφία - Συντομογραφίες	247

Περίληψη

Ο αντικειμενικός σκοπός αυτής της διατριβής είναι να ανακαλύψει τεκμηριωμένα το πλαίσιο της ιστορικής προέλευσης και μορφολογικής ολοκλήρωσης του αρχαίου ελληνικού δίφρου.

Καθοριστικοί παράγοντες για την επιλογή του αντικείμενου της διατριβής αποτέλεσαν, αφενός, η υποδεέστερη θέση του δίφρου στο ερευνητικό ενδιαφέρον, σε σχέση με τον θρόνο και τον κλισμό, καθώς δεν έχει αναδειχθεί η σημαντικότητα του ως ιδιότυπο κάθισμα που παρήχθη ως μια ολοκληρωμένη δημιουργία. Αφετέρου, η έλλειψη έρευνας από τη σκοπιά της μορφολογίας και της τεχνογνωσίας της παραγωγής αυτού του είδους επίπλου, καθώς και η απουσία των μεθοδολογικών εργαλείων για την ολοκληρωμένη τεκμηρίωση της ιδιοτυπίας του ως μοναδικού και διακεκριμένου είδους αρχαιοελληνικού καθίσματος.

Κατά συνέπεια, η παρούσα έρευνα στηρίζεται στην ακολουθία της επικύρωσης των παρατηρήσιμων στοιχείων μέσω της αποδοχής ως αληθούς της υπόθεσης ότι αυτά αιτιολογούν την ύπαρξη ενός φορέα γνώσης, μέσω του οποίου παρήχθη και είναι ακόμη εφικτό και σήμερα να παραχθεί ως αντικείμενο ο δίφρος.

Η δημιουργία ενός περιγραφικού αρχείου (μητρώο) 116 αναγλύφων και ολογλύφων Παραστάσεων Δίφρων και η μετρική παρουσίασή τους στις πραγματικές τους διαστάσεις, έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός αρχείου δεδομένων που περιλαμβάνει πολλαπλές ερμηνείες της μορφής του δίφρου. Η λεπτομερής μελέτη των υλικών, των τεχνικών, των εργαλείων και της τεχνικής επιδεξιότητας των επιλοποιών, δείχνει την εξέλιξη των μεθόδων παραγωγής και τη δημιουργία καινοτομιών, εισάγοντας την εξέλιξη των αμιγώς ελληνικών μορφών στον σχεδιασμό.

Η τυπολογική επισκόπηση των «μορφολογικών χαρακτηριστικών» και της «δομικής τεχνικής» των δίφρων από την Κυκλαδική και Κρητομικηναϊκή εποχή έως τη μορφολογία των δειγμάτων των δίφρων της Κλασικής περιόδου (480-323 π.Χ.) και τις παραστάσεις των δίφρων της Ελληνιστικής περιόδου αναδεικνύουν σημαντικές διαφορές.

Η εξαιρετικά διεξοδική εξέταση του συνόλου των πληροφοριών που καταγράφηκαν κατά την εξέταση των «μορφολογικών χαρακτηριστικών» και της «δομικής τεχνικής» των δίφρων οδηγεί σε παραγωγικούς συλλογισμούς, οι οποίοι αποτελούν το αναγκαίο και ικανό πλαίσιο για τον προσδιορισμό «τυπολογικών γενικεύσεων» στη συνολική ιστορική ανάπτυξη της μορφής του δίφρου. Κατ' αρχήν, διαπιστώνεται μια μορφολογική ενότητα των συνθετικών στοιχείων (πόδια-διαδοκίδες-έδρα) που, παρά τις πολλές και ποικίλες διαφοροποιήσεις των σχημάτων και των διαστάσεών τους, συγκροτείται μια μήτρα κωδικοποίησης και κανονικοποίησης της μορφής. Η φαινομενικά μεγάλη ποικιλία των δειγμάτων των δίφρων χαρακτηρίζεται και από μια διακύμανση τεκτονικών και πλαστικών ιδιαιτεροτήτων, που συγκλίνουν σε μια ενοποιημένη διάρθρωση. Είναι μια αυτοφερόμενη δομή, έχει κατασκευαστική ενότητα, αρμονική ιεράρχηση και επιφανειακή διάπλαση και διακόσμηση.

Στα πλαίσια αυτά, για τον καθορισμό της «αυθεντικότητας» του δίφρου, είναι σημαντική η αποτίμηση των κανόνων και των μεθόδων μέσω των οποίων ανιχνεύονται τα ιδιότυπα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Από το σύνολο του καταγεγραμμένου ερευνητικού υλικού διαπιστώνεται ότι ορισμένα δείγματα αποτελούν μια συνισταμένη των κυρίων συστατικών χαρακτηριστικών της πλειονότητας των παριστώμενων προτύπων σε βαθμό τέτοιο που να συνιστούν

υποδείγματα «ιδιοτυπίας». Ο υποδειγματικός χαρακτήρας τους τεκμηριώνεται τόσο από το γεγονός ότι η «μορφή» προσεγγίζει τον μέσο όρο των διαστάσεων των απαρτίων τους, όσο και από την επανάληψη των ποιοτικών τους γνωρισμάτων αναφορικά με τις αναλογίες ανάμεσα στα μέλη και το όλον. Επιπλέον, παρατηρείται μία χαρακτηριστική ομοιότητα της κατατομής, ειδικότερα στους πόδες.

Από την εκτεταμένη χρονολογικά επεξεργασία των δειγμάτων των δίφρων και την παραμετροποίηση των σχημάτων και των διαστάσεων των μελών τους καθορίστηκαν συγκεκριμένες υποδειγματικές σταθερές, οι οποίες λειτουργούν ως μορφολογικές και κατασκευαστικές ορίζουσες μέσω των οποίων αναγνωρίστηκε η μορφή και η κατασκευή τριών ιδιότυπων δίφρων.

Η έρευνα συνεχίζεται με την περιγραφή της διαδικασίας σύνθεσης και κατασκευής των τριών ιδιότυπων δίφρων.

α) 1η ιδιοτυπία το επιμετρημένο δείγμα με αρ. καταλόγου 12.4: Πλάκα από την Ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος Λίθος V, E36

Στην περίπτωση της αναφερομένης ιδιοτυπίας ως ορίζουσα μήκους λειτουργεί ο «Σαμιακός πους» (περίπου 70 εκ.). Η διαδικασία διαμόρφωσης των διαδοκίδων είναι πριστή και βασίζεται στα καταγραφέντα στερεομετρικά μεγέθη. Οι απολήξεις της εισέρχονται αφανώς στους πόδες, όπου διαμορφώνεται τόννος. Η κατατομή κάθε πόδα διαμορφώνεται σε τόνμο με διαδικασία χάραξης, η οποία διέπεται από τον λόγο της χρυσής τομής μεταξύ του άνω και του κάτω τμήματος, τα οποία διαμοιράζονται από κυσσοειδούς μορφής κόμβους με εσωτερική σχέση $\alpha/\beta = 1.647$.

β) 2η ιδιοτυπία το επιμετρημένο δείγμα με αρ. καταλόγου 26: Ανάγλυφο Νεκροδείπνου

Στην περίπτωση αυτής της ιδιοτυπίας δίφρου, λόγω του χαμηλού ύψους ως ορίζουσα μήκους κάθε πόδα εκτιμάται ότι ήταν ο «αθηναϊκός πους» (29,7 εκ.) προσαυξημένος κατά 1/3. Ο υπολογισμός των γενικών στερεομετρικών διαστάσεων (μήκος-πλάτος και βάθος) των ποδών συνιστά σε αυτή την περίπτωση μια απλούστερη, από πλευράς κατασκευής, διεργασία, λόγω της ωοειδούς διαμόρφωσης των κεφαλωμάτων και του φθινόντος καθ' ύψος κυλινδρικού σχήμου σώματος των ποδών.

γ) 3η ιδιοτυπία το επιμετρημένο δείγμα με αρ. καταλόγου 57: σε αυτή την ιδιοτυπία η σημαντικότερη από πλευράς κατασκευής διεργασία βασίζεται στον υπολογισμό και τη διαμόρφωση των γενικών στερεομετρικών μεγεθών (μήκος-πλάτος και βάθος) των ποδών λόγω της υψιτενούς μορφής του δίφρου και της ανάγκης για ακαμψία και αντοχή στον λυγισμό. Στην περίπτωση της αναφερόμενης ιδιοτυπίας ως ορίζουσα μήκους κάθε πόδα είναι ο «αθηναϊκός πήχης» προσαυξημένος κατά το 1/5 του.

Η κατατομή των ποδών διαμορφώνεται από τόννευση σε αγκυλοειδές σχήμα. Το συνολικό μήκος κάθε πόδα διαμοιράζεται σε δύο ημίσεια των 27,6 εκ. από έναν ενδιάμεσο κόμβο παραβολικής μορφής. Σε αντίθεση με τις απολήξεις του κάτω άκρου των ποδών των δυο προαναφερθέντων ιδιοτυπιών η βάση του φέρει διαμόρφωση δίκην «οπλής». Οι διαδοκίδες είναι σημαντικά πλατύτερες σε απόλυτα παραλληλεπίπεδη μορφή, η στερεομετρία των οποίων περιλαμβάνει και τις θέσεις των εντορμιών.

Η έρευνα ολοκληρώνεται με την περιγραφή της κατασκευής των αντιγράφων των ιδιοτυπιών και την κωδικοποίηση των αρχών και των κανονισμών για τη σύγχρονη αναπαραγωγή αρχαίων ελληνικών δίφρων.

Λέξεις Κλειδιά: Δίφρος, Έπιπλο, Καθίσματα, Αρχαιότητα, Αρχιτεκτονική επίπλου, Παραστάσεις με Δίφρους, Αναπαραγωγή Αρχαίων Επίπλων, Σχεδιασμός Επίπλων, Εφαρμογές του ξύλου κατά την αρχαιότητα, Συνδεσμολογία, Υποπόδιο

Abstract

The objective of the present thesis is to document the context and morphological integration of the ancient Greek “diphros”.

Determinant factor for choosing the subject of this thesis was, on the one hand, the subordinate position of the “diphros” in terms of research interest compared to the “throne” and the “klismos” so that its importance as a unique seat has not been highlighted, and, on the other hand, the absence of research from the point of view of the morphology and the know-how of the production of this type of furniture, as well as the methodological tools for the complete documentation of its singularity as a unique and distinguished type of ancient Greek seat.

Consequently, the present research is based on the sequence of the validations of the observation of elements (data), through the acceptance as true of the hypothesis that they justify the existence of a vehicle of knowledge, based on which “diphros” was produced and it is still possible today to produce it as an object.

The creation of a register of 116 relief and hologlyph representations of “diphros” and their metric presentation in their actual dimensions aims to create a data archive of the multiple interpretation of the relevant form.

The detailed study of materials, techniques, tools and the technical dexterity of the furniture makers of the time shows the evolution of production methods and the creation of innovations introducing the evolution of purely Greek forms design.

The typological overview of the morphological characteristics and the structural technique of the “diphros” from the Cycladic and the Creto-Mycenaean era to the morphology of the samples of the Classical period (450 - 323 BC) and the representations of the Hellenistic period “diphros” shows significant differences.

In order to determine the “authenticity” of the “diphros”, it is important to evaluate the rules (norms) and methods, through which its unique characteristics are detected. From the totality of the recorded research material, it is found that some specimens constitute a composite of the main constituent characteristics of the majority of specimens presented to such an extent as to constitute “singular” specimens. Their exemplary character is documented both by the fact that the form approaches the average of the dimensions of their composing parts and by the repetition of their qualitative features regarding the proportions between the composing parts and the whole, as well as the characteristic singularity of the profile, especially in the legs.

From the chronologically extensive processing of the “diphros” samples and the parameterization of the shapes and the dimensions of their composing parts, specific exemplary constants were determined, which function as morphological and constructional determinants, through which the form and the construction of the three singular “diphros” were identified.

The research continues with the description of the composition and construction procedures of these three singular types of “diphros” and concludes with the description of the construction of the copies of said types as well as the codification of principles and rules for the modern reproduction of the ancient Greek “diphros”.

Πρόλογος - Ευχαριστίες

Ο αντικειμενικός σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να ανακαλύψει τεκμηριωμένα το πλαίσιο της ιστορικής προέλευσης και της μορφολογικής ολοκλήρωσης του αρχαίου ελληνικού επίπλου: του δίφρου.

Το ερευνητικό αυτό εγχείρημα αιτιολογείται από την απουσία μιας ολοκληρωμένης και εμπειριστατωμένης γνώσης για τη μορφή και την κατασκευή αυτού του επίπλου, η οποία διαπιστώνεται στο σύνολο της μέχρι τώρα ακαδημαϊκής προσπάθειας. Ειδικότερα αυτή η έλλειψη συνιστά τη γενεσιουργό αιτία να φωτιστούν, αν όχι όλες οι οπτικές γωνίες αυτού του ιδιότυπου επίπλου, τουλάχιστον να αναδομηθούν τα στοιχεία εκείνα, που, από γνωσιολογική άποψη, το καθιστούν γνώριμο και σαφές σε κάθε ενδιαφερόμενο στα πλαίσια της επιστημονικής ανάπτυξης και της τεχνολογίας της ελληνικής επιπλοποιίας.

Οι δυσκολίες του εγχειρήματος αποκαλύπτονται μέσα από την ποικιλία των ερωτημάτων που πρέπει να απαντηθούν ως κύρια ζητήματα που θέτει αυτού του είδους η επιστημονική έρευνα: χρονολογικός προσδιορισμός, τυπολογικό πλαίσιο, πιθανή αλληλουχία καθώς και πάρα πολλά άλλα. Χωρίς να θεωρείται ότι οι δυσκολίες ξεπεράστηκαν τελείως, ελπίζω η παρούσα διατριβή να αποτελέσει σημείο εκκίνησης και κατάλληλο εργαλείο εργασίας για ανάλογες μελλοντικές επιστημονικές μελέτες.

Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια δεν θα είχε ξεκινήσει χωρίς τη συνεχή ενθάρρυνση του αγαπημένου δασκάλου στο ΕΜΠ, καθηγητή Ιωάννη Λιάπη. Η οξυδέρκειά του και η εμπιστοσύνη του υπήρξαν καθοριστικές σε κάθε μου βήμα. Χρωστώ πολλά στις συμβουλές του και στη θερμή του υποστήριξη. Η ολοκλήρωση της μελέτης επιβλέφθηκε και βελτιώθηκε με τις συμβουλές όλων των μελών της τριμελούς εισηγητικής επιτροπής, τους κ.κ. Γ. Παρμενίδη Καθηγητή του Τομέα 3, Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού, Γ. Γιώργο Χαϊδόπουλο αρχιτέκτονα λέκτορα ΕΜΠ και Πάνο Βαλαβάνη Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σε αυτούς οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες, διότι διάβασαν τα κείμενα κατά την πρόοδο της έρευνας στις διάφορες φάσεις της, δίνοντάς μου πολύτιμα εναύσματα σε επιστημονικά και μεθοδολογικά θέματα μέσα από τις κατά καιρούς συζητήσεις μας.

Γόνιμα ερεθίσματα οφείλονται επίσης στον καθηγητή αρχιτέκτονα κ. Μανώλη Κορρέ με γνωστικό αντικείμενο την αρχιτεκτονική της αρχαιότητας, με τον οποίο είχα την ευκαιρία να συμβουλευτώ κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών, καθώς και στον καθηγητή του Πανεπιστημίου Georgia Tech-School of Architecture κ. Ι. Πεπονή, με τον οποίο είχα την τύχη να συζητήσω πολλές φορές κατά τη διάρκεια της μελέτης μου, όταν η εργασία βρισκόταν σε ένα αρχικό-ενδιάμεσο στάδιο. Η βοήθεια και των δυο υπήρξε πραγματικά πολύπλευρη και σημαντική.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο της δουλειάς μου έδειξε ο φίλος και συνάδελφος μου καθηγητής Αθ. Κουζέλης, η βοήθεια του οποίου, τόσο με την παροχή πληροφοριών όσο και με τις συζητήσεις πάνω σε θέματα ερευνητικής μεθοδολογίας και μορφολογικής τεχνογνωσίας, ήταν πολύτιμη και χρήσιμη.

Σε όλους αυτούς οφείλω θερμές ευχαριστίες.

Η πραγματοποίηση της έρευνας αυτής δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη χορήγηση άδειας μελέτης, φωτογράφισης, μετρικής αποτύπωσης και δημοσίευσης του φωτογραφικού υλικού από τα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία. Για κάθε είδους χρήσιμες πληροφορίες, διευκολύνσεις και βοήθεια, εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου στους διευθυντές, τους προϊσταμένους των φωτογραφικών αρχείων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας, του Μουσείου της Ακρόπολης, του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά και του Μουσείου της Αίγινας. Επιπλέον, ευχαριστώ το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο στην Αθήνα για το Μουσείο του Κεραμεικού.

Ακόμη ευχαριστώ τις ακόλουθες Εφορείες για κάθε είδους πληροφορίες, υποδείξεις, καθώς επίσης και για την χορήγηση φωτογραφιών εκθεμάτων με τη συναφή άδεια δημοσίευσης. Την Εφορεία Ανατολικής Αττικής για τα Μουσεία της Βραυρώνας και του Μαραθώνα και την αποστολή φωτογραφιών επιτύμβιων στηλών και λουτροφόρων αμφορέων του Μουσείου Μαραθώνα· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών για τη φωτογράφιση και αποτύπωση στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αρκαδίας για το Μουσείο του Άστρους Κυνουρίας· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδος σχετικά με την ανατολική ζωφόρο του θησαυρού των Σιφνίων, στο Μουσείο των Δελφών· την αρμόδια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Βοιωτίας για το Μουσείο της Θήβας· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ευβοίας για τα Μουσεία Χαλκίδας και Ερέτριας· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ροδόπης για την παροχή φωτογραφιών και συναφών στοιχείων τεκμηρίωσης· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης για το Μουσείο Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Πληροφορικής του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης για την αποστολή φωτογραφιών εκθεμάτων του Μουσείου και των σχετικών πληροφοριών· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων για την παροχή φωτογραφιών και συναφών στοιχείων τεκμηρίωσης των αναγλύφων του Αρχαιολογικού Μουσείου της Άνδρου· την Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου για την αποστολή φωτογραφιών εκθεμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ρόδου· την Εφορεία Χανίων σχετικά με τα στοιχεία εκθέματος του Μουσείου των Χανίων, το Αρχαιολογικό Μουσείο του Ηρακλείου για την άδεια φωτογράφισης εκθέματος του Μουσείου του Ηρακλείου και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Σάμου - Ικαρίας για την παροχή στοιχείων και άδεια φωτογράφισης, καθώς επίσης και την παροχή λεπτομερών στοιχείων σχετικών με το επιτύμβιο ανάγλυφο του Αγ. Κηρύκου Ικαρίας.

Δεν πρέπει να παραλείψω τον κ. Γ. Παπαδόπουλο αρχαιολόγο-επιγραφολόγο και την κα Ι. Νίνου, υπεύθυνη αρχείου της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, που με βοήθησαν ο καθένας με τον τρόπο του όλα αυτά τα χρόνια.

Για την αποστολή φωτογραφιών και κάθε είδους πληροφορίες και υποδείξεις καθώς και την χορήγηση σχετικής άδειας δημοσίευσης, ευχαριστώ το Βρετανικό Μουσείο (BritishMuseum) / Τμήμα Ελληνικών και Ρωμαϊκών Αρχαιοτήτων, το τμήμα Rights and Licensing Coordinator του Harvard University Art Museums Visual Resources, καθώς και το τμήμα Chargee d'études documentaires του Μουσείου του Λούβρου στο Παρίσι (Departement des Antiquités Greques, Etrusques et Romains), με το οποίο είχα μια συνεχή και αποτελεσματική επικοινωνία. Επίσης, τα τμήματα Mitarbeiterin-Skulpturensammlung και Visual Resources υπεύθυνα για τα δικαιώματα αναπαραγωγής των φωτογραφιών των εκθεμάτων του Μουσείου Staatliche Kunstsammlungen Dresden, το τμήμα Bildarchiv Preussischer Kulturbesitz του Berlin Staatliche Museum και του Hamburger Kunsthalle, το Staatliche Museum του Βερολίνου (Antikensammlung), το τμήμα ανατύπων (Reproductions) του Martin von Wagner Museum, Wuerzburg Museum και το τμήμα ανατύπων του Kunsthistorisches Museum της Βιέννης (Antikensammlung - τμήμα Ελληνικών και Ρωμαϊκών αρχαιοτήτων). Ακόμα, ευχαριστώ το τμήμα Photographic & Licensing Manager του Harvard University Art Museums στο Cambridge, το φωτογραφικό τμήμα (Service photographique) του Μουσείου Τέχνης και Ιστορίας (Musée d'art et d'histoire) στην πόλη της Γενεύης, το τμήμα Library Assistant Photograph & Slide Library του The Metropolitan Museum of Art στην Νέα Υόρκη, το τμήμα Visual Resources, καθώς και τον κ. Dr. Stefano Carbon,

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Πρόλογος - Ευχαριστίες

Associate Curator, ο οποίος μου έστειλε φωτογραφίες των ποδών δίφρων για τη μελέτη των συνδεσμολογιών· το τμήμα Rights and Reproductions του Royal Ontario Museum, Toronto ROM Images Canada, το τμήμα Rights and Reproductions του J. Paul Getty Museum /Antiquities Department και το τμήμα Image Resources & Copyright Management του Μουσείου του Ισραήλ στην Ιερουσαλήμ (Israel Museum, Jerusalem).

Για τη φωτογράφιση των γλυπτών παραστάσεων των δίφρων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, στο Μουσείο του Πειραιά, στο Μουσείο του Κεραμεικού και στο Μουσείο της Αίγινας είχα τη βοήθεια της φίλης και συνεργάτιδας, κα Αθ. Χατζηπέρη, ενώ για την φωτογράφιση στο Μουσείο της Βραυρώνας και στο Μουσείο του Μαραθώνα με βοήθησε ο κ. Καμπουρόπουλος, τους οποίους και ευχαριστώ θερμότατα. Η ανάλυση και η διαχείριση της πληροφορίας έγιναν από την κα Αθ. Χατζηπέρη, γραφίστρια και αρχιτέκτονα εσωτερικού χώρου, τον αρχιτέκτονα κ. Χρήστο Αστερίου και την κα Κωνσταντίνα Παπαδημητρίου, αρχιτέκτονα εσωτερικού χώρου, οι οποίοι επίσης είχαν και την ευθύνη της ηλεκτρονικής επεξεργασίας του υλικού. Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζω στην κα Χατζηπέρη, η οποία στάθηκε δίπλα μου από το ξεκίνημα αυτής της έρευνας έως την ολοκλήρωση της συγγραφής. Την ευχαριστώ επίσης, για τις άπειρες ώρες δουλειάς σχετικά με την επιμέλεια του τεύχους, τη στήριξή της και τη φιλία της.

Ένας ακόμη απαραίτητος συνεργάτης για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας υπήρξε ο κ. Στάθης Αθανασόπουλος άξιος χειριστής προγραμμάτων σχεδιασμού στον Η/Υ, τον οποίο ευχαριστώ για την άμεση ανταπόκρισή του, την ποιότητα της δουλειάς του και για τα ξενύχτια που έκανε.

Ειδικότερα εκφράζω τις ευχαριστίες μου στον μελετητή εσωτερικών χώρων κ. Σπύρο Χατζάκη και στον πατέρα του κ. Μ. Χατζάκη, κατασκευαστές χειροποίητων επίπλων, για την συμβολή τους στην ανακατασκευή των τριών ιδιότυπων δίφρων, την παροχή χρήσιμων υλικοτεχνικών συμβουλών, πολύτιμων για την ολοκλήρωση της έρευνας, καθώς και τη διάθεση του χώρου τους για την ανακατασκευή.

Την ψηφιακή εκτύπωση της εργασίας ανέλαβε το «Αγγελάκης digital» την οποία αντιμετώπισε με σεβασμό και συνέπεια.

Τελειώνοντας θέλω να αναφερθώ ότι χρωστάω πάρα πολλά στην αμέριστη συμπαράσταση, υπομονή και βοήθεια του συζύγου μου Γιάννη Ψιλόπουλου, που ήταν αποφασιστική για την εκπόνηση αυτής της έρευνας. Όχι μόνο με συνόδεψε σε όλα τα αρχαιολογικά μου ταξίδια, επωμιζόμενος πρακτικά προβλήματα, αλλά με το άγρυπνο κριτικό του πνεύμα με ενθάρρυνε μαζί με τα παιδιά μας, Άγγελο και Έλλη, να ξεπεράσω όλες τις δύσκολες στιγμές, με πολλές συζητήσεις και συμβουλές. Και οι τρεις βρίσκονταν πάντα δίπλα μου σε κάθε φάση εκπόνησης της παρούσας διατριβής. Όσο για την εγγονή μου, την Ηρώ μου, πάντα με συγκινεί η αγάπη που μου προσφέρει απλόχερα.

Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Εισαγωγή

I. Περί του Δίφρου

I.1. Περί του αντικειμένου της έρευνας

Με γνώμονα το γνωσιολογικό ενδιαφέρον που διατρέχει κάθε ερευνητή, χάρη στο οποίο αποκαλύπτεται επιστημονικά κάθε νέο στοιχείο ή κατηγορία της αντικειμενικής πραγματικότητας, επέλεξα, στο πλαίσιο της μακρόχρονης εντρύφησής μου με τα ζητήματα της τεχνογνωσίας των επίπλων, να αναδείξω ένα ιστορικά καταγεγραμμένο είδος της αρχαίας ελληνικής επιπλοποιίας, τον **δίφρο** (εικ. 1), μέσα από μια τεκτονική και μορφολογική διερεύνηση της ιδιοτυπίας του ως καθίσματος.

Στην αναζήτηση απαντήσεων σχετικά με το ερευνητικό μου αντικείμενο διαπίστωσα ότι μέχρι τώρα έχει ερευνηθεί μόνο το ιστορικό παρελθόν του δίφρου, μέσα από προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί από την Ιστορία του πολιτισμού, την Αρχαιολογία, τις Ανθρωπογνωστικές επιστήμες και την Ιστορία της Τέχνης και του Επίπλου.

Η έλλειψη και η απουσία έρευνας από την σκοπιά της μορφολογίας και της τεχνογνωσίας της παραγωγής αυτού του είδους του επίπλου αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για την επιλογή του αντικειμένου της διατριβής και των μεθοδολογικών εργαλείων για την ολοκληρωμένη τεκμηρίωση της ιδιοτυπίας του, ως μοναδικού και διακεκριμένου είδους αρχαιοελληνικού καθίσματος.

Ανατέμνοντας ερευνητές της εποχής μας όπως είναι οι T.H. Robsjohn-Gibblings και C.W. Pullin¹ ο Hollis S. Baker,² ο Siegfried Laser,³ και η Birgit Jahn⁴ διαπιστώνεται μια περιγραφική και αναπαραστατική προσέγγιση της μορφής του δίφρου χωρίς καμία διεξοδική επεξεργασία της τεκτονικής και της τεχνικής της παραγωγής του ως επίπλου, καθώς επίσης και μια ελλιπής ανάλυση της μορφολογίας και των υλικοαισθητικών ιδιοτήτων του ως διακεκριμένης κατηγορίας αρχαιοελληνικού καθίσματος.

Το ειδικότερο ζήτημα που διερευνάται με αυτή την διατριβή –χωρίς να παραγνωρίζεται η καίρια σημασία όλων των επίπλων της ελληνικής αρχαιότητας– είναι οι παράμετροι και οι συνθήκες

Εικόνα 1. Μικρογραφικός πήλινος δίφρος, Μόναχο, Antikensammlungen, no 814 (πηγή G. Wehrheim)

1. Robsjohn-Gibblings και Pullin 1963.
2. Baker 1966.
3. Laser 1968.
4. Jahn 1990.

με τις οποίες διαμορφώθηκε και παρήχθη ο δίφρος, στη μεγάλη ιστορική και γεωγραφική έκταση της ελληνικής αρχαιότητας, ως ένα γεγονός ανεπανάληπτο στην εξέλιξη της επιλοποιίας.

Στο ερώτημα γιατί πρέπει να κατανοήσουμε αυτές τις παραμέτρους και τις συνθήκες η απάντηση δεν είναι αυτονόητη, ούτε βρίσκει σύμφωνους τους πάντες. Η ερευνητική προσπάθεια δεν εξαντλείται στο παρελθόν του επίπλου-δίφρου, αλλά στο κληρονομημένο επίπλο-δίφρο, που μέσα από την επιστημονική γνώση της ιδιοτυπίας του μπορεί να γίνει πρόσφορο για ερμηνεία, χρήση και διαχείριση στον παρόντα χρόνο.

Από την εξέλιξη της ιστορικής έρευνας των επίπλων κατά τον 20^ο αιώνα έγινε πιο φανερή η σημασία της αρχαιολογικής μελέτης των αρχαίων επίπλων της Αιγύπτου, της Μεσοποταμίας, της Ελλάδας, και της Ρωμαϊκής περιόδου. Ο λόγος για τον οποίο δεν έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα μια ολοκληρωμένη μελέτη για τον δίφρο οφείλεται, αφενός, στο γεγονός ότι δεν σώζονται παρά ελάχιστα αυθεντικά δείγματα –ασημένιος δίφρος του Μουσείου Θεσσαλονίκης– και, αφ' ετέρου, στο ότι αντιμετωπίζεται σχεδόν αποκλειστικά ως αντικείμενο ερευνητικής ανάλυσης στον τομέα της αρχαιολογικής ερμηνευτικής, παραμελώντας τη *μορφολογική* και *τεκτονική διερεύνηση*. Κατά κανόνα, οι περισσότεροι δίφροι που έχουν δημοσιευθεί έχουν αναλυθεί στο πλαίσιο επιστημονικών αναφορών και παρατηρήσεων από ευρήματα ανασκαφών και ανάγλυφων ή ζωγραφικών παραστάσεων.

Η γνωσιολογική αφετηρία της έρευνας απορρέει από τις μαρτυρίες των ανθρώπων της εποχής που με τον όρο «δίφρος» αναφέρονταν σε μια κατηγορία καθισμάτων η οποία εντοπίζεται σχεδόν σε όλα τα στάδια των ιστορικών περιόδων στον ελληνόφωνο τότε αρχαίο κόσμο. Ο δίφρος, ως τύπος καθίσματος, θεωρείτο ευτελέστερος, δηλαδή απλούστερος, του κλισμού και του θρόνου. Χαρακτηριζόταν γενικά από μια δομή που περιλάμβανε τέσσερα φέροντα υποστηρίγματα (πόδια) με πλαστική διακόσμηση και μία φερόμενη έδρα χωρίς ερεισίνωτο και ερεισίχειρα.

Ο όρος «δίφρος», όπως απαντάται στις αρχαίες πηγές και στην αρχαία ελληνική γραμματεία, προσδιορίζει κυρίως κάθισμα χωρίς ερεισίνωτο, το οποίο είτε συνιστά τμήμα της επίπλωσης δημόσιων και ιδιωτικών χώρων, είτε αποτελούσε το κάθισμα άρματος (ηνίοχου και πολεμιστή).

Αναλυτικότερα, στο έγκυρο Λεξικό του Δ. Δημητράκου,⁵ ο δίφρος προσδιορίζεται ως *έδρα άνευ ερεισινώτου και υποστηριγμάτων των χειρών* και γίνεται παραπομπή στα αποσπάσματα της Ιλιάδας T424: *τη δ'άρα δίφρον ελούσα... Κατέθηκε φέρουσα ένθα καθίζ' Ελένη*, στους Ίππης του Αριστοφάνη (1164): *οράς; εγώ σοι πρότερος εκφέρω δίφρον* και στην Πλάτωνος *Πολιτεία* (C328): *καθήστο δε εστεφανωμένος επί τινός προσκεφαλαίου τε και δίφρου*.

Στο επίσης έγκυρο Ομηρικό Λεξικό του Ι. Πανταζίδου,⁶ αναφέρεται ως «*το απλούν θρανίον (άνευ ανακλίντρον όπισθεν)*», δηλαδή, το σκαμνί.

Ειδικότερα, στο Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας Liddel & Scott αναφέρεται ότι η λέξη προέρχεται κατά συγκοπή της λέξης *δίφορος* και ότι είναι αφενός *του άρματος ο τόπος, εφ'ού ήσαν ο οδηγών (ηνίοχος) και ο πολεμιστής (παραιβάτης)* και, αφετέρου, *η έδρα, ούτε των νώτων ούτε των χειρών έχουσα έρεισμα (σκαμνί), ευτελεστέρα του κλισμού και του θρόνου*.

5. Στο Λεξικό Δ. Δημητράκου αναφέρεται σχετικά με τον ορισμό του δίφρου και στο απόσπασμα E160 της *Ιλιάδας*: *ενθ'ύιας Πριάμοιο δύο λάβε Δαρδανίδαο ειν ενί δίφρω εόντας*. Επίσης και το απόσπασμα A61 του Ησίοδου *εσταότ' εν δίφρω*.

6. Στο Ομηρικό Λεξικό του Ι. Πανταζίδου αναφέρεται επίσης και ως *του οχήματος το έδρανον εντός του οποίου κάθηνται ή ίστανται οι οχούμενοι*. Περαιτέρω, το Λεξικό κάνει και μία ετυμολογική αναφορά ότι δηλαδή η λέξη δίφρος *συνήθως παράγεται κατά συγκοπήν του δίφορος, οιωνεί δύο ανθρώπους φέρων, τον μαχητήν και τον ηνίοχον*.

Βέβαια, τα πιο πάνω λεξικά περιλαμβάνουν και επιπλέον ορισμούς για τον δίφρο, οι περισσότεροι των οποίων αποτελούν μεταφορικές έννοιες, όπως για παράδειγμα «ο δίφρος της πόλεως» (η πολιτεία, τα ανώτατα διοικητικά αξιώματα), ή «το πολεμικόν άρμα» αυτό καθεαυτό, ή «η επιβατική άμαξα», ή «το φορείον».

Στην παρούσα εργασία όλες οι σημασίες της λέξης «δίφρος» που δεν αναφέρονται στο επίπλο κάθισμα ελέγχθηκαν και παραλείφθηκαν.

Επίσης, ο δίφρος, από παραγωγική άποψη, αποτελούσε έναν τύπο καθίσματος που ήταν πολύ διαδεδομένος στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, και η χρονική του διάρκεια κάλυψε ένα διάστημα πολλών αιώνων (σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές από τον 8^ο αιώνα π.Χ. έως και τον Μεσαίωνα).

Ως ομοιογενής κατηγορία καθίσματος ήταν συνδεδεμένη απόλυτα με την χειροτεχνική ξυλουργική εργασία και το επίπεδο ανάπτυξης των τεχνικών γνώσεων της επιπλοποιίας κατά την ιστορική περίοδο της μορφογένεσης και ανάπτυξής της.

Δεδομένου ότι έχουν βρεθεί ελάχιστα τμήματα ή ολόκληρα δομικά μέλη αρχαίων δίφρων κατά τις αρχαιολογικές ανασκαφές, όπως για παράδειγμα είναι τα αποσπάσματα τμημάτων ξύλινων επίπλων από την Κριμαία που ανέλυσε το 1902 η Caroline L. Ransom,⁷ η παρούσα ερευνητική εργασία είναι αναγκασμένη να βασιστεί γνωσιολογικά στις πολυάριθμες απεικονίσεις των δίφρων στα αρχαιοελληνικά αγγεία, στις ανάγλυφες απεικονίσεις και τις γραπτές αναφορές, που συνιστούν μια ευρεία βάση δεδομένων για επεξεργασία και εξαγωγή επιστημονικών πορισμάτων.

Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι εύκολη η εξαγωγή και η τεκμηρίωση συμπερασμάτων από το μνημειακό και ιστορικό υλικό που αναφέρεται στο δίφρο. Η απουσία μιας συνολικής και διαλεκτικής επεξεργασίας όλων των δεδομένων αποστερεί την αποτελεσματική εξαγωγή επαληθεύσιμης και ουσιαστικής αντικειμενικής γνώσης για το δίφρο. Παρά το γεγονός ότι αποτέλεσε ως αντικείμενο ένα είδος συνηθισμένου καθίσματος, οι μαρτυρίες για την ευρεία χρήση του καθώς και για την ευκολία της χρήσης του τον κατατάσσουν στο είδος του «mobilier», δηλαδή του μετακινήτου και μεταφερόμενου επίπλου που χρησιμοποιείται σε πάρα πολλές περιστάσεις.

Ο δίφρος επελέγη ως αντικείμενο της παρούσας έρευνας εξ αιτίας αφ' ενός της υποδεέστερης από ερευνητικό ενδιαφέρον θέσης του απέναντι στον θρόνο και τον κλισμό, και αφ' ετέρου, διότι δεν έχει αναδειχθεί ως τώρα η σημαντικότητα του ως μοναδικότητας καθίσματος, που παρήχθη και αναπτύχθηκε με τον χαρακτήρα μιας ολοκληρωμένης ιδιοτυπίας στη μεγάλη ιστορική και γεωγραφική έκταση της ελληνικής αρχαιότητας.

Η επιλογή αυτή βασίζεται στην αρχή της κριτικής θεώρησης της ιστορίας των επίπλων που πρεσβεύει ότι ακόμη και το μικρότερο αντικείμενο αντανάκλα ολόκληρη την τεχνογνωσία με την οποία παράγεται και το μεγαλύτερο. Με γνώμονα την κλίμακα της πρακτικής ανάγκης που καθορίζει και τα είδη και τα μεγέθη των καθισμάτων, ο δίφρος αποκαθιστά ως ερευνητικό αντικείμενο την ενότητα της επιστήμης του επίπλου ως «τέχνης του ωφέλιμου», χωρίς να διαφοροποιείται από τις ιστορικές του καταβολές.

Υπό το πρίσμα των προαναφερθεισών επιλογών, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην ολοκληρωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη «αναδόμηση» ενός ιστορικά καταγεγραμμένου τύπου αρχαιοελληνικού καθίσματος. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από μια διεπιστημονική παραγωγική διεργασία αξιοποιώντας αυθεντικά στοιχεία (ελληνική

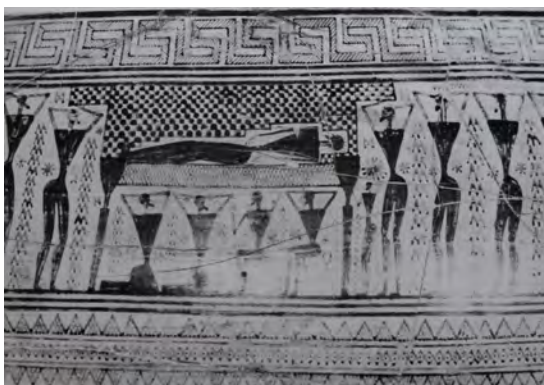
7. Ransom 1902, 125-140

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 2. Αττικός γεωμετρικός αμφορέας. Αποδίδεται στον ζωγράφο του Διπύλου 755-750 π.Χ. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό μουσείο, αρ. 804. Στην παράσταση εικονίζεται η πρόθεση του άψυχου σώματος μιας νεαρής γυναίκας επάνω στη νεκρική κλίνη. Γύρω της οι θρηνοδοί. Δύο κάθονται σε δίφρους.
©Φωτ. Αρχαιολογικό Μουσείο.

Εικόνα 3. Θραύσμα μεγάλου αττικού γεωμετρικού Κρατήρα. Αποδίδεται στον ζωγράφο του Διπύλου περί το 750 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, A 517. Στο κυρίως σώμα εικονίζεται σκηνή πρόθεσης νεκρού ανδρός. Στο άνω μέρος της σκηνής της πρόθεσης παριστάνεται ομάδα θρηνοδών καθήμενων σε δίφρους.
©Φωτ. RMN Paris, Musée du Louvre no N00007147

γραμματεία, ευρήματα κλπ.) και την τεκμηρίωση επιστημονικών πορισμάτων για την ιδιοτυπία του δίφρου ως διακεκριμένου προϊόντος της αρχαίας ελληνικής επιπλοποιίας.

I.2. Λογοτεχνικές και αρχαιολογικές αναφορές για τον δίφρο⁸

I.2.1. Αναφορές για τον δίφρο στον Όμηρο ποιοτικά & ποσοτικά χαρακτηριστικά του δίφρου

Οι πρώτες αναφορές στον δίφρο ανιχνεύονται στο λυκαυγές της ελληνικής λογοτεχνίας, δηλαδή στα ομηρικά έπη του 8^{ου} αιώνα π.Χ. Ο Όμηρος μας παρέχει ένα πλούσιο υλικό από περιγραφές για τον δίφρο σε διάφορες επικές φάσεις και δρώμενα. Η χρονική απόσταση των τεσσάρων και πλέον αιώνων που χωρίζει τα Ομηρικά Έπη από την εποχή στην οποία αναφέρονται, σε συνδυασμό με τον ιδεαλιστικό τρόπο περιγραφής των γεγονότων, δημιουργούν ένα αμάλγαμα παραδόσεων, στοιχείων και εικασιών από τη Μυκηναϊκή Περίοδο που σύμφωνα με την αρχαιολογική έρευνα συνιστούν το ιστορικό περιβάλλον των επών. Ως γνωστόν σε αυτή την εποχή αναπτύχθηκαν οικισμοί και κατοικίες τύπου μεγάρων, εντός των οποίων ο δίφρος αποτελούσε ένα απαραίτητο έπιπλο εξυπηρέτησης ποικίλων αναγκών, οι οποίες περιγράφονται με χαρακτηριστική γλαφυρότητα και παραστατικότητα σε εδάφια της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*. Το γεγονός αυτό τεκμηριώνεται και από τις αγγειογραφίες, όπου η μορφή του δίφρου αναπαρίσταται μέσα σε θέματα παρμένα από τα ομηρικά έπη, από την ελληνική μυθολογία γενικότερα (εικ. 4, 5, 10), αλλά και από σκηνές της καθημερινής ζωής (εικ. 2, 3).

Στα ομηρικά έπη ο δίφρος αναφέρεται ότι ανήκει στα «οικιακής χρήσης έπιπλα των ιδιωτικών χώρων», τα οποία εξυπηρετούσαν ως ελαφρά και κινητά καθίσματα τον γυναικωνίτη ή τον συζυγικό θάλαμο και τις συναφείς δραστηριότητές τους: *ἡ δ' εἷς ὑπόφορον θάλαμον κίε δια γυναικῶν. τῆ δ' ἄρα δίφρον ἐλοῦσα.*⁹

Ειδικότερα, στον στίχο 354 της Ζ' Ραψωδίας της *Ιλιάδας* αναφέρεται ότι αποτελούσε ένα κάθισμα του διαμερίσματος του επικού ζεύγους του Πάριδος και της Ελένης: *ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε καὶ ἔξεο τῶδ' ἐπὶ δίφρῳ, δᾶερ.*

Η παρουσία του δίφρου στο παλάτι του βασιλιά της Ιθάκης Οδυσσέα ήταν συνήθης και μαζική (μεγάλη) όπως σαφώς προκύπτει από τον στίχο δ' 717 της *Οδύσσειας*, όπου η Πηνελόπη ανήσυχη για την αναχώρηση του Τηλέμαχου για την Πύλο δεν κάθεται σ' έναν δίφρο, παρότι υπάρχουν

8. *Το κάθισμα επί δίφρου*: Φαίνεται πως η χρήση του δίφρου ήταν εξ' αρχής το μέσον για το περιστασιακό κάθισμα των ανθρώπων και την τοποθέτηση ελαφρών πραγμάτων. Η εμφάνιση των καθισμάτων συνδέθηκε με την εγκατάλειψη της οκλάζουσας μορφής. Οι B. Jahn και Granz αναφερόμενοι στον τρόπο εισαγωγής του καθίσματος στην καθημερινή ζωή ισχυρίζονται ότι το κάθισμα επιβλήθηκε από την κοινωνική δυναμική. Οι λαοί που υιοθέτησαν το κάθισμα υπέρ του εδάφους οδηγήθηκαν στην κατασκευή και χρήση καθισμάτων (Jahn 1990, 12· Granz 1998, 30).

9. *Όμηρος, Ιλιάδα, Γ' 424: ἡ δ' εἷς ὑπόφορον θάλαμον κίε δια γυναικῶν. τῆ δ' ἄρα δίφρον ἐλοῦσα.*

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

πολλοί (...πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων...) στα διαμερίσματά της.

Επίσης αναφέρεται και ως πρόχειρο κάθισμα του χώρου εστίασης στον στίχο ρ' 330 όπου ο Εύμαιος συνοδεύοντας τον ζητιάνο Οδυσσέα στο Μέγαρο, όπου δειπνούσαν οι μνηστήρες, έφερε μετά από νεύμα του Τηλέμαχου έναν δίφρο για να καθίσει.

Ορισμένοι στίχοι μαρτυρούν επίσης ότι ο δίφρος ήταν ένα σύνθετος κινητό κάθισμα για πάρα πολλές δραστηριότητες, όπως σχετικά αναφέρεται στην ραψωδία τ', στον στίχο 506 της *Οδύσσειας*, όπου ο Οδυσσέας ευρισκόμενος στον θάλαμο της Πηνελόπης και συζητώντας μαζί της, σύρει τον δίφρο του κοντά στη φωτιά: *Αὐτίς ἄρ' ἄσσοτέρω πυρός ἔλκετο δίφρον Ὀδυσσεύς*. Επίσης στον στίχο 420 της ραψωδίας φ', όπου εκτυλίσσεται ο αγώνας των Μνηστήρων, κατά τον οποίο πρέπει να καταφέρουν να χορδίσουν το τόξο και να περάσουν το βέλος μέσα από τους πελέκεις, αναφέρεται ότι ο Οδυσσέας κάθεται σε δίφρο κατά την εκτέλεση της δικής του βολής: *αὐτόθεν ἐκ δίφροιο καθήμενος, ἦκε δ' ἑοστόν ἄντα τιτυσκόμενος, πελέκεων δ' οὐκ ἤμβροτε πάντων πρώτης στείλειης*. (εικ. 6, 7, 8, 9)

Ιδιαίτερα αξιοσημείωτες είναι οι αναφορές που αφορούν σε «ποιοτικά» και «ποσοτικά» χαρακτηριστικά του δίφρου, γεγονός το οποίο δύναται να συμβάλλει σε μια εκτενέστερη από επιστημονική άποψη περιγραφή της μορφής και της κατασκευής του ως επίπλου στην εποχή μας.

Εύξεστος Δίφρος

*Εύξεστος δίφρος: σωστά διαμορφωμένος με την τεχνική της ξέσης.*¹⁰

Στον στίχο ρ' 330 της *Οδύσσειας* ο δίφρος αναφέρεται ως *εύξεστος*: *Ὡς φάθ' ὁ δὲ αὐτίς ἄρ' ἔξειτ' ἐνξέστου ἐπὶ δίφρου*, δηλαδή σωστά διαμορφωμένος με την τεχνική της «ξέσης» (ξυσίματος) των ξύλινων στοιχείων του και είναι η πρώτη σχετική με το δίφρο ιστορική αναφορά σχετικά με τη κατασκευή αυτού του τύπου καθίσματος. Αντίστοιχη αναφορά στον εύξεστο δίφρο γίνεται στον στίχο 408 της ραψωδίας ω' της *Οδύσσειας*: *Ὡ γέρων, ἦδη οἶδε, τί σε χρή ταῦτα πενέσθαι; Ὡς φάθ', ὁ δ' αὐτίς ἄρ' ἔξειτ' ἐνξέστου ἐπὶ δίφρου*, όπου ο Δόλιος συναντά τον Οδυσσέα, τον Λαέρτη και τους πιστούς βοσκούς του σε γεύμα. Εκεί αναγνωρίζοντας τον Οδυσσέα πλησιάζει και κάθεται κοντά τους σε *εύξεστο δίφρο*.

Μια ακόμη χρήσιμη εκτίμηση για την αξία του εύξεστου δίφρου ως καθίσματος προκύπτει από τη συμπεριφορά της Πηνελόπης στον στίχο τ' 97 της *Οδύσσειας*, η οποία ενώ κάθεται σε μια μεγαλόπρεπη καρέκλα, προστάζει να φέρουν για τον ζητιάνο Οδυσσέα έναν *δίφρον εύξεστον* και να στρώσουν επάνω του μία κώαν (προβιά).

Η επικάλυψη του δίφρου με *κώα* αναφέρεται επίσης και στον στίχο φ' 182 της *Οδύσσειας*, όταν ο Μελάνθιος ανέκαυσε *ακάματον πυρ* βάζοντας κοντά του ένα στρωμένο δίφρο: *πάρ δὲ φέρων δίφρον θῆκεν καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ ἐκ δὲ στέατος ἐνεικε μέγαν τροχόν ἐνδον ἐόντος*.

Εικόνα 4. Αττικό μελανόμορφο τριποδικό εξάλειπτρο, Αποδίδεται στον ζωγράφο C. 570-565 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, CA 616. Προέρχεται από τη Θήβα. Στο ένα πόδι του αγγείου σώζεται η αρχαιότερη απεικόνιση της γέννησης της Αθηνάς στην αττική τέχνη. Στο κέντρο παριστάνεται ο Δίας καθήμενος σε δίφρο. ©Φωτ. RMN- Les frères Chuzeville no N00007145

10. Ρήμα «ξέω», *Οδύσεια* ψ' 199, Λειαινῶ, στιλβῶν, ροκανίζω, καθαρισμός επιφανείας ξύλου σύμφωνα με τα νερά του. Μεταγενέστερα πλανίζω (Liddell & Scott).

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 5. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα, 470 π.Χ., Βρετανικό Μουσείο, αρ. 1103.61/E56. Πιθανόν εικονίζονται ο Αχιλλέας και ο Οδυσσεύς. Ο όρθιος Οδυσσεύς, προσπαθεί να πείσει τον καθήμενο σε δίφρο Αχιλλέα να επιστρέψει στη μάχη.

Εικόνα 6. Πήλινη πλάκα - Μηλιακό ανάγλυφο. Περί το 450 π.Χ. Metropolitan Museum of Art, no 25.78.26. Διαστάσεις 19,7X18,6 εκ. Απεικονίζεται ο Οδυσσεύς να κάθεται μπροστά από μια πρόσοψη με κίονες, η οποία αναπαριστά το παλάτι του. Όρθιοι τον παρατηρούν ο γιός του Τηλέμαχος και η σύζυγός του Πηνελόπη, καθώς η γριά παραμάνα Ευρύκλεια του πλένει τα πόδια και τον αναγνωρίζει από ένα παλιό του σημάδι. (Richter 1953, 80, 222, πίν. 62d).

Εικόνα 7. Πήλινη πλάκα - Μηλιακό ανάγλυφο. 460-450 π.Χ. Metropolitan Museum of Art no 30.11.9. Διαστάσεων 18,7X27,8 εκ. Ο Οδυσσεύς πλησιάζει την απελπισμένη Πηνελόπη, η οποία κάθεται σε δίφρο, καθώς ο πατέρας του Λαέρτης, ο γιος του Τηλέμαχος και ο χειροβοσκός Ευμαίος παρακολουθούν τη σκηνή. (Richter 1953, 80, 222, πίν. 62a).

Εικόνα 8. Πήλινη πλάκα - Μηλιακό ανάγλυφο. Περί τα μέσα του 5ου αι. (460-450) π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, αρ. Ca860. Διαστάσεις 18,7X15,7 εκ. Το άνω περίγραμμα είναι περίτμητο, ενώ λείπει το αριστερό μέρος του κορμού μαζί με το χέρι της Πηνελόπης. Αριστερά εικονίζεται η Πηνελόπη να κάθεται σε δίφρο. Απέναντι της στέκεται όρθιος ο Οδυσσεύς, με τη χαρακτηριστική αμφίεση των οδοιπόρων. Η σκηνή απεικονίζει τη στιγμή συνάντησης των δυο συζύγων. ©Φωτ. RMN – Hervé Levandowski N00007133

Εικόνα 9. Αττικός ερυθρόμορφος σκύφος τύπου Α (πλευρά Β). Αποδίδεται στο ζωγράφο της Πηνελόπης. Περί το 450-400 π.Χ. Ετρουρία, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο του Chiusi, αρ. ευρ.63.564. Η Πηνελόπη κάθεται σε δίφρο μπροστά από τον αργαλειό της και στηρίζει το κεφάλι της. Εμπρός της στέκεται όρθιος ο Τηλέμαχος. (Τιβέριος 1996, 183 εικ. 165).

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

Μέγας Δίφρος

Μέγας δίφρος: διαφοροποίηση από το σύνηθες μέγεθος

Επίσης στον στίχο φ' 177 της Οδύσσειας ο δίφρος αναφέρεται ως «μέγας», όταν τον ζήτησε ειδικά ο Αντίνοος με κάλυμμα από προβιές, για να μπορέσει να στοχεύσει με άνεση μέσα από τα τσεκούρια, κατά τον αγώνα των μνηστήρων (*πάρ δέ τίθει δίφρον μέγαν καί κῶας ἐπ' αὐτοῦ*), γεγονός που καταδεικνύει μια διαφοροποίηση από το σύνηθες μέγεθος, λόγω της περίπτωσης.

Η αναφορά σε «μέγα δίφρο», σχετίζεται κατ' αρχάς με συμβατικές ιεραρχικές περιστάσεις που απέρρεαν από τους διαμορφωθέντες κατά την ελληνική αρχαιότητα εξουσιαστικούς και δικαστικούς θεσμούς. Ειδικότερα, ανάλογη τοποθέτηση τέτοιων δίφρων διεξήχθη αμέσως μετά τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου, όταν οι στρατηγοί του διατάχθηκαν σε δίφρους απέναντι από τον θρόνο του στρατηλάτη, ο οποίος έφερε μόνο τα σκήπτρα και τον οπλισμό του σύμφωνα με την μαρτυρία του Διόδωρου *εὐθύς οὖν κατασκευασθείσης μεγαλοπρεποῦς σκηνῆς ὃ τε θρόνος ἔχων το διάδημα καί τό σκήπτρον ἐτέθη καί τά ὄπλα οἷς εἰώθει χρῆσθαι... ἀκολουθῶν δέ τούτοις δίφρων πολλῶν κειμένων ἐκάθιζον ἐπὶ τούτων οἱ τὰ ἡγεμονίας ἔχοντες και συνεδρούοντες ἐβουλεύοντο περὶ τῶν αἰεὶ κατεπειγόντων*.¹¹

Παρόμοια τοποθέτηση παρατηρείται από την πράξη καθαίρεσης των εφόρων από τους δίφρους τους σε σχετικό χωρίο του Πλουτάρχου όπου αναφέρει ότι *οὕτω δέ πεισθέντες ἀμφοτέρω καὶ μετὰ τῶν φίλων εἰς ἀγοράν καταβάντες ἀνέστησαν μὲν ἐκ τῶν δίφρων τούς εφόρους, ἄλλους δ' ἀντ' αὐτῶν ἀπέδειξαν, ὧν εἷς ἦν Ἀγησίλαος*.¹²

Περικαλλής Δίφρος

*Περικαλλής δίφρος:*¹³ χαρακτηρίζεται από εξαιρετικό κάλλος

Παρά το γεγονός ότι ο δίφρος αναφέρεται στα Ομηρικά Έπη ως σύνηθες κάθισμα, υπάρχει ωστόσο και μια πρώτη μαρτυρία ότι κατασκευαζόταν με περίτεχνο τρόπο σε ειδικές περιπτώσεις. Ο «περικαλλής» ήταν κατά κανόνα ο διακοσμημένος δίφρος, που εξυπηρετούσε τον συμβολισμό της εξουσίας. Ως τέτοιος περιγράφεται στον στίχο υ', 387-389 της Οδύσσειας ο δίφρος της Πηνελόπης, στον οποίο κάθισε ως βασίλισσα της Ιθάκης για να παρακολουθήσει τη συζήτηση με τους μνηστήρες και τον υιό της Τηλέμαχο: *Ἡ δέ κατ' ἀντητσιν θεμένη περικαλλέα δίφρον κούρη Ἰκαρίοιο, περίφρων Πηνελόπεια, ἀνδρῶν ἐν μεγάρισσιν ἐκάστου μῦθον ἄκουεν*.

Εικόνα 10. Λεπτομέρεια από ερυθρόμορφο κρατήρα από την Απουλία, 360-350 π.Χ. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου CA 227,Κ1. Ο πατέρας της Χρυσήδας γονατιστός ζητάει από τον Αγαμέμνονα να του επιστρέψει την κόρη του.

Εικόνα 11. Ερυθρόμορφος κρατήρας, 390-370 π.Χ. Βρετανικό μουσείο 1986,0403.3. Απεικονίζεται σκηνή τουαλέτας με την κεντρική γυναικεία μορφή να κάθεται σε δίφρο. (©Φωτ. Βρετανικό μουσείο: Catalogue of vases in the British Museum. (F164)

11. Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική Βιβλιοθήκη*, 18.61.1-2.

12. Πλουτάρχου, *Βίοι Παράλληλοι, Άγισ και Κλεομένης*, 12.4.

13. *περικαλλής*: -ές, (κάλλος) ως και νῦν, ὁ πολὺ εὐμορφος, λιάν κομψός, *παρ' Ὀμ.*, τὸ πλεῖστον ἐπὶ πραγμάτων. (Lidell & Scott).

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 12. Σχέδιο από απουλική ερυθρόμορφη πελίκη. Oxford, Ashmolean Museum G 296 (V550) Προέρχεται από την Απουλία. Ο εικονιζόμενος δίφρος είναι από παράσταση του λουτρού της νύφης και έχει επάνω του ένα ένδυμα. Του 2ου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (Richter 1966, πίν. 221).

Εικόνα 13. Αργυρόπους δίφρος Μουσείο Θεσσαλονίκης (ΜΘ 7440) Βρέθηκε σε κιβωτιόσχημο τάφο του τέλους του 4ου αι.π.Χ. στην περιοχή της Σταυρούπολης κοντά στη Θεσσαλονίκη. Ξύλινος δίφρος με επένδυση φύλλων αργύρου. ©Φωτ. Μουσείο Θεσσαλονίκης.

Η μορφολογία του περικαλούς δίφρου εκτιμάται ότι πρέπει να ήταν αυτή του «μέγα δίφρου» με διακόσμηση και επικάλυψη από πολύτιμα μέταλλα και πέτρες. Ωστόσο από τις διαθέσιμες ιστορικές αναφορές υπήρξαν δίφροι οι οποίοι παρήχθησαν και με άλλο υλικό εκτός του ξύλου, όπως για παράδειγμα από ελεφαντοστό, όπως διαβάζουμε τον Θεόκριτο: *Φᾶ, καὶ ἐρώησας ἐλεφάντινον ὤχετο δίφρον Τειρεσίας, πολλοῖσι βαρὺς περ ἑὼν ἐνιαυτοῖς.*¹⁴ ή άργυρο, όπως διαβάζουμε στον Δημοσθένη *τον αργυρόπου δίφρο του Ξέρξη*, τον οποίο χρησιμοποίησε ο βασιλιάς των Περσών για να καθίσει στο όρος Αιγάλεω και να παρακολουθήσει τη ναυμαχία στη Σαλαμίνα.¹⁵ Ο χαρακτηρισμός του δίφρου αυτού ως αργυρόποδα παραπέμπει είτε στο υλικό κατασκευής του είτε στη διακόσμησή του. Με δεδομένη τη λειτουργία του δίφρου αυτού, η οποία είναι λιγότερο χρηστική και περισσότερο αντιπροσωπευτική, ως κάθισμα που χρησιμοποιείται από έναν βασιλέα και παράλληλα συμβολίζει την εξουσία του, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι πρόκειται για δίφρο του οποίου τα πόδια είναι κατασκευασμένα από συμπαγές πολύτιμο μέταλλο, στην προκειμένη περίπτωση ασήμι. Κάτι τέτοιο όμως θα του προσέδιδε υπερβολικό βάρος και θα καταργούσε το χαρακτηριστικό του ελαφρού, και εύκολα μετακινούμενου καθίσματος. Πιθανότατα, λοιπόν, να πρόκειται για ξύλινη κατασκευή διακοσμημένη με φύλλα ασημιού, ώστε να είναι ανάλογη με την ευκολία της χρήσης που διέκρινε τους δίφρους στο σύνολό τους. (εικ. 13)

Ανάλογη αναφορά σε αργυρούς δίφρους απαντάται στο έργο του Αθήναιου,¹⁶ ο οποίος περιγράφει εκτενώς τα συμπόσια του μεγάλου Αλεξάνδρου. Η περιγραφή σχετικά με τον αριθμό των ασημένιων δίφρων μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία υπερβολής. Επίσης, είναι πιθανό το επίθετο «αργυρός» να μην αναφέρεται στο υλικό κατασκευής, αλλά ενδέχεται να αναφέρεται στη διακόσμηση ή στο χρώμα του δίφρου. Εκτιμάται πάντως ότι, καθώς τα καθίσματα αυτά προορίζονταν για τους προσκεκλημένους ενός συμποσίου, ανήκαν στα περικαλλή καθίσματα, διότι θα πρέπει να αποτελούσαν επιλογή άριστων δειγμάτων της κατηγορίας τους: *καθέζοντο δ' ἐν τοῖς συνδείπνοις οἱ ἥρωες, οὐ κατακέκλινται. τοῦτο δὲ καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ ἐνίοτε ἦν, ὡς φησι Δοῦρις. ἐστὶν γοῦν ποτε ἡγεμόνας εἰς ἑξακισχιλίους ἐκάθισεν ἐπὶ δίφρων ἀργυρῶν καὶ κλινηρῶν, ἄλουργοῖς περιστρώσας ἱματίοις.*

Είναι αξιοσημείωτο επίσης το γεγονός της ύπαρξης ενός μεγαλοπρεπούς δίφρου από χρυσό με τον οποίον ο μέγας Αλέξανδρος επιλαμβανόταν των καθηκόντων του. Η μορφή του εκτιμάται ότι δεν διέφερε από τους μεγάλους δίφρους, διότι ήταν ένα κάθισμα που χρησιμοποιείτο στις εκστρατείες του, με διακόσμηση που συμβόλιζε την εξουσία και το μεγαλείο του χρήστη του: *προειστήκεσαν δὲ τούτων ἀργυροάσπιδες Μακεδόνες πεντακόσιοι. κατὰ δὲ μέσσην τὴν σκηνὴν χρυσοῦς ἐτίθετο δίφρος, ἐφ' οὗ καθήμενος ἐχρημάτιζεν ὁ Ἀλέξανδρος τῶν σωματοφυλάκων πανταχόθεν ἐφεστηκότων.*¹⁷

14. Θεόκριτος, *Εἰδύλλια*, 24.100-101.

15. Δημοσθένης, *Κατὰ Τιμοκράτους*, 129. Ο αλεξανδρινός Αρποκράτιον, σχολιάζοντας τον όρο του Δημοσθένη «αργυρόπους δίφρος», αναφέρει τα εξής: *ἀργυρόπους δίφρος· ὁ Ξέρξου, ὃς αἰχμάλωτος ἐπεκαλεῖτο, ἐφ' οὗ καθεζόμενος ἐθεώρει τὴν ναυμαχίαν. ἀνέκειτο δὲ εἰς τὸν παρθενῶνα τῆς Ἀθηνᾶς.* (Harprocratiosis lexicon, I.55.8).

16. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστῶν*, 1.31.5.

17. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστῶν*, 12.55.44.

Ολίγος Δίφρος¹⁸

Η χρήση ενός «ολίγου» δίφρου ταξινομείται στην κλίμακα των δραστηριοτήτων των λειτουργιών που σχετίζονταν με τις οικιακές, παραγωγικές και δημόσιες ανάγκες, καθότι σε αυτές απαιτούνται πιο ελαφριά και ευκίνητα έπιπλα.

Η οικιακή προέλευσή του εκτιμάται ότι ανήκει στον χώρο της εστίας, όπως σαφώς προκύπτει από το χωρίο τ', 503-507 της *Οδύσσειας*, όπου *πυρός ἔλκετο δίφρον Ὀδυσσεύς*, προκειμένου αυτός, ως άγνωστος επισκέπτης, να συνομιλήσει με τη σύζυγό του Πηνελόπη και να του πλύνει τα πόδια η τροφός του Ευρύκλεια. Η σχέση του «ολίγου» δίφρου με την εστία της αρχαίας κατοικίας τον συνδέει και με τον χώρο του ανδρώνιτη, όπου ελάμβαναν χώρα συμπόσια και συνεστιάσεις, γεγονός το οποίο τεκμηριώνεται επίσης από το χωρίο ρ', 328-335 της *Οδύσσειας*, σύμφωνα με το οποίο ο Εύμαιος, συνοδεύοντας τον ζητιάνο Οδυσσέα στο Μέγαρό του, όπου δειπνούσαν οι μνηστήρες, έφερε με νεύμα του Τηλέμαχου, έναν δίφρο για να καθίσει στο τραπέζι του και να γευματίσει: *ἔλε δίφρον κείμενον*.

Η χρήση των «ολίγων δίφρων» κατά την Αρχαϊκή και Κλασική περίοδο

Μία προσεκτικότερη ματιά στις παραστάσεις της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου καταδεικνύει ότι η χρήση των «ολίγων» δίφρων εξυπηρετούσε εκτός από τις οικιακές συναθροίσεις και τις περιστασιακές δημόσιες δραστηριότητες (εικ. 14). Τούτο τεκμηριώνουν η ευρεία χρήση και το μέγεθος των δίφρων που διακρίνονται στην ανατολική ζωφόρο του Θησαυρού των Σιφνίων (Επιμετρημένη Παράσταση 3, Μέρος 2^ο, σελ. 21), στο λίθινο άγαλμα θεότητας από την Αρκαδία (Επιμετρημένη Παράσταση 1, Μέρος 2^ο, σελ. 13), στο ορειχάλκινο αγαλματίδιο και σε ακέφαλο άγαλμα θεάς (πιθανόν της Αθηνάς), (Επιμετρημένη Παράσταση 2, Μέρος 2^ο, σελ. 17), όλα του 6^{ου} αιώνα π.Χ. (εικ. 16, 17, 18).

Επίσης, στον «κρατήρα του Ανταίου»,¹⁹ (εικ. 14) σε μία από τις δύο όψεις του αγγείου, εικονίζεται μουσικός αγώνας με τους ακροατές να κάθονται σε δίφρους. Ο «ολίγος» δίφρος χρησιμοποιείται σε εξωτερικό χώρο, ως κάθισμα των θεατών μουσικού αγώνα, ενώ στον μελανόμορφο αμοφόρα του Εξηκία, (εικ. 21) απεικονίζεται νέος που μεταφέρει δίφρο επάνω στον οποίο διακρίνεται διπλωμένο ύφασμα, ο δίφρος φέρεται από νέο για να εξυπηρετήσει ως κάθισμα σε ανοικτό χώρο.

Από τη συνολική καταγραφή των υψών των δίφρων των δειγμάτων της έρευνας προκύπτει ότι το μεγαλύτερο πλήθος εξ αυτών υπερβαίνει τον πήχη με μέγιστη τιμή αυτής του παραδείγματος 57 του οποίου οι πόδες ανέρχονται σε ύψος στα 85 εκατοστά του μέτρου. Ειδικότερα παρατηρείται ότι συγκρινόμενα με τους ολίγους υπερτερούν τόσο ως προς τις διαστάσεις της έδρας (περίπου 50 επί 60 εκατοστά του μέτρου) όσο και ως προς το ύψος των ποδών (περίπου 48 έως και 74 εκατοστά του μέτρου).

Εικόνα 14. Αττικός ερυθρόμορφος καλυκωτός κρατήρας. Υπογράφεται από τον αγγειογράφο Ευφρόνιο. Περί το 515 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, G103. Στη Β' όψη του αγγείου εικονίζεται ένας νεαρός πιθανώς ο Μέλας (:) να ανεβαίνει σε βαθμιδωτό βάθρο για να παίξει διπλό αυλό. Το ακροατήριο κάθεται σε δίφρους. ©Φωτ. RMN-Hervé Levandowski

18. «ολίγος» για μέγεθος λέγεται ο μικρός, αδύνατος, ισχνός, αντίθ. προς το μέγας (Lidell & Scott).

19. Η ονομασία του αγγείου προέρχεται από το θέμα της Α' όψης, όπου εικονίζεται ο Ηρακλής να παλεύει με τον γίγαντα βασιλιά της Λιβύης, Ανταίο.

Εικόνα 15. Παρθενόνας Ανατολική ζωφόρος.

Εικόνα 16. Άγαλμα θεότητας από την Αρκαδία 6ος αιώνας π.Χ. Αρ. επιμετρημένου δείγματος 1. ©Φωτ. Αρχαιολογικό Μουσείο Γ57 και Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Εικόνα 17. Αγαλματίδιο καθήμενης σε δίφρο γυναικείας μορφής. Πρώτο μισό του αιώνα π.Χ. Αρ. επιμετρημένου δείγματος 2. Μουσείο Λούβρου ©Φωτ. Hervé Lewandowski

Εικόνα 18. Ακέφαλο μαρμάρινο άγαλμα πιθανότατα της Αθηνάς, καθήμενη σε δίφρο, ενδεχομένως του Αθηναίου γλύπτη Ενδοίου. Γύρω στο 510 π.Χ. Έχει συνολικό ύψος 95 εκ. και είναι κατασκευασμένο από Λακωνικό μάρμαρο. Αρχαιολογικό Μουσείο της Τρίπολης. Βρέθηκε στο Παλαιόκαστρο της κάτω Ασίας το 1985.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

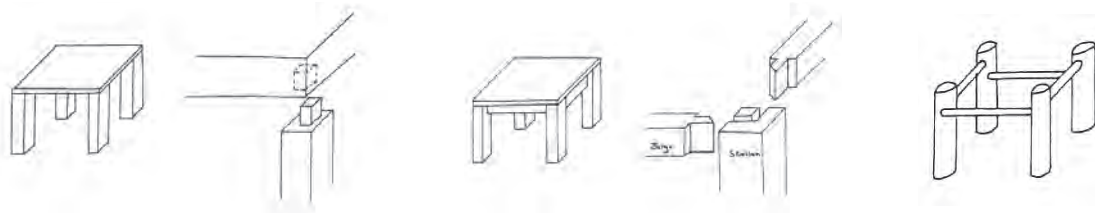
Αεικέλιος δίφρος – Ευτελής δίφρος

Ο «αεικέλιος»²⁰ ήταν ο ευτελής, ο φτηνότερος όλων, αλλά καταλληλότερος για κάθε περίπτωση δίφρος. Συνιστούσε αυτό που σήμερα αποκαλείται «πολυλειτουργικό» κάθισμα, διότι η αξία χρήσης του ήταν η μέγιστη δυνατή με την οικονομικότερη από υλικοτεχνική άποψη κατασκευή.

Η προέλευσή του ανάγεται στους μινωικούς χρόνους όπου η δομή του αποδιδόταν με τέσσερις ξεστούς πόδες από τετραγωνισμένη ξυλεία πακτωμένους σε σανιδωτή έδρα. Μορφολογικά, στην πρόσθια και οπίσθια επιφάνεια και μεταξύ των ποδών, το ξύλο διαμορφωνόταν σε σχήμα παραβολής. Μεταξύ του πρόσθιου και οπίσθιου ποδός της ίδιας πλευράς υπήρχε οριζόντια διαδοκίδα, με σκοπό την ενίσχυση της όλης κατασκευής.²¹

Σύμφωνα με την αφήγηση του Ομήρου,²² ο αεικέλιος δίφρος έφθανε στο ύψος μιας *ολίγης τράπεζας*: *δίφρον αεικέλιον παραθείς ολίγην τε τράπεζαν*, δηλαδή ενός μικρού τραπεζιού, γεγονός που τεκμηριώνει ένα χαμηλότερο ύψος σε σύγκριση με την υπόλοιπη ταξινόμηση των δίφρων.

Σε αρκετές από τις παραστάσεις χώρων εργασίας (συνήθως εργαστηρίων) της ελληνικής αρχαϊκής και κλασικής αγγειοπλαστικής παρατηρούνται αντιστοιχοί δίφροι, με τέσσερα, κυκλικής ή τετράγωνης διατομής, πόδια και ορθογώνια επιφάνεια έδρασης που σχηματίζεται από σανίδες, όπως για παράδειγμα είναι το δείγμα της Β. Jahn.²³

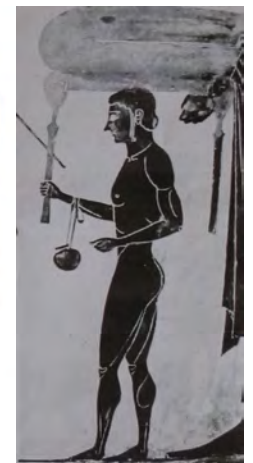
Εικόνα 19. (Jahn, p.492) αρ.1. Σκαμνί με τέσσερα πόδια 1α) Τρόπος κατασκευής σκαμνιού με επίπεδη έδρα. 1β) Τρόπος κατασκευής πάκτωσης 1γ) Τρόπος συνδεσμολογίας με τόρμους και διαδοκίδες

Η «κιναισθητική ελαφρότητα του δίφρου»

Η «κιναισθητική ελαφρότητα του δίφρου» είναι γεγονός που σημαίνει ότι μεταφερόταν οίκοθεν στους εξωτερικούς χώρους όπου διελαμβάνοντο διάφορες δραστηριότητες όπως στην εκπαίδευση, στην περίθαλψη, σε άλλες δραστηριότητες. (εικ. 21-25).

Εικόνα 20. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας τύπου Β. Υπογράφεται από τον αγγειοπλάστη του Ταλείδη και αποδίδεται στον ζωγράφο του Ταλείδη. Περί το 540 π.Χ. Νέα Υόρκη, Metropolitan Museum, αρ. ευρ. 47.11.5. Στη Β' όψη εικονίζεται μια σκηνή από την καθημερινή ζωή της Αθήνας. Δύο έμποροι κάθονται σε δίφρους και ζυγίζουν εμπορεύματα. ©Φωτ. Metropolitan Museum of Art, negative no 171375B /P31663

Εικόνα 21. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας τύπου Α. Υπογεγραμμένος από τον αγγειοπλάστη και αγγειογράφο Εξηκία. Περί το 530 π.Χ. Βατικανό, Museo Gregoriano Etrusco 16757 (344). Στη Β' όψη του αγγείου εικονίζεται η επιστροφή των Διόσκουρων στο πατρικό τους σπίτι. Δεξιά στην εικόνα ένα μικρό παιδί μεταφέρει κάποιο ένδυμα πάνω σε δίφρο, τον οποίο στηρίζει στο κεφάλι του. ©Φωτ. Alinari, 35770

20. Σύμφωνα με το *Academic Dictionaries and Encyclopedias*, Αεικέλιος είναι ένας ποιητικός όρος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και σημαίνει ντροπιαστικός, αξιολύπητος, αποτρόπαιος και ανήθικος.

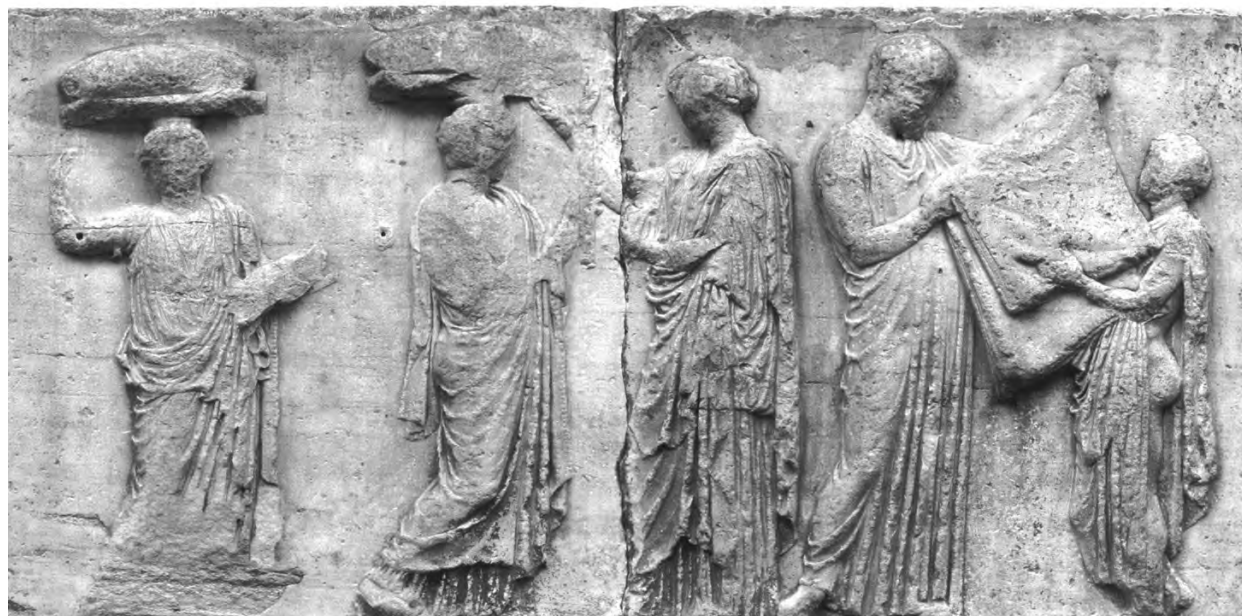
21. Jahn 1990, 508, σχέδιο 19.

22. Όμηρος, *Οδύσσεια*, ν' 259.

23. Jahn 1990, 490.

Εικόνα 22. Πήλινο αγαλματίδιο κόρης, η οποία φέρει έναν δίφρο στο κεφάλι της. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 4104. ©Φωτ. Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 4104

Εικόνα 23. Παρθενώνας, Ανατολική ζωφόρος, λίθος V. Βρετανικό Μουσείο. Δύο νεαρά κορίτσια μεταφέρουν στο κεφάλι δίφρους. Δεξιά, μία γυναίκα, ίσως η ιέρεια της Αθηνάς, ετοιμάζεται να πάρει τον δίφρο από το κεφάλι της δεύτερης κόρης.

Εικόνα 24. Αττικός ερυθρόμορφος γαμικός λέβης. Ζωγράφος του Μαρσά. 4ος αιώνας π.Χ. Ερμιτάζ 15592. Η νύφη κάθεται και δέχεται δώρα. Ένα από αυτά είναι ένας δίφρος, τον οποίο τον κουβαλάει ένα κορίτσι. (Oakley-Sinos 1993, 123, εικ.126).

Εικόνα 25. Ανάπτγμα παράστασης αττικού ερυθρόμορφου αμφορέα από το Vulci της Ετρουρίας. Αποδίδεται στην ομάδα του Πολυγνώτου, 440 π.Χ. Βρετανικό Μουσείο E169 (Perseus Digital library). Σχέδιο από τη σκηνή της προετοιμασίας της τουαλέτας της Ανδρομέδας. Ο δίφρος μεταφέρεται στο κεφάλι ενός Αιθίοπα.

Επικουρικός δίφρος: Πρόχειρο κάθισμα

Αναφορές στον «επικουρικό δίφρο»

Ο «επικουρικός» δίφρος εκτιμάται ότι ήταν το πρόχειρο κάθισμα που διευκόλυνε τις περιστασιακές ή μη συνήθειες εκδηλώσεις. Από τις πηγές της ελληνικής γραμματείας γνωρίζουμε τη συμμετοχή του Σωκράτη σε συνάθροιση στον Πειραιά για τα Βενδίδεια,²⁴ όπου κάθισε σε κάποιον από τους κυκλικά τοποθετημένους δίφρους, (*έκαθεζόμεθα οὖν παρ' αὐτόν ἔκειντο γάρ δίφροι τινές αὐτόθι κύκλῳ.*) για να συνομιλήσει με τον γηραιό Κέφαλο, πατέρα του Πολέμαρχου, που μόλις είχε τελέσει θυσία.²⁵

Επίσης, όπως αναφέρει ο Κλέαρχος στο έργο του *Περί γρίφων*, ο δίφρος επικουρούσε την απαγγελία ραψωδού σε θέατρα των ποιημάτων του Αρχιλόχου, τοποθετούμενος σε κεντρικό σημείο (ίσως στη θυμέλη) προκειμένου οι ακροατές να παρακολουθήσουν την αφήγηση:²⁶ *Κλέαρχος δ' ἐν τῷ προτέρῳ περὶ Γρίφων τὰ Αρχιλόχου, γησίν, [ὁ] Σιμωνίδης ὁ Ζακύνθιος ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ δίφρου καθήμενος ἐραψώδει.*

Η χρήση του δίφρου επικουρούσε και σε χώρους εργασίας, όπως φαίνεται από τα πιο κάτω αγγεία: (Εικ. 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38). Ακόμα και για την οικιακή χρήση του δίφρου: (Εικόνες 35, 36, 37, 39, 40).

Εικόνα 26. Αττική Ερυθρόμορφη κύλικα, πλευρά Α. 490-480 π.Χ. Βερολίνο Staatliche Museen, Antikensammlung. Αρ. ευρ. F2294. Εικονίζεται άνδρας καθήμενος σε δίφρο, να φουρνίζει στο καμίνι. (Χατζηδημητρίου, Α. 2005 εικ. Χ12).

Εικόνα 27. Αττική μελανόμορφη κύλικα τύπου Β. Περί το 500 π.Χ. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο Β432. Παριστάνεται σκηνή κεραμικού εργαστηρίου. Ένας κεραμέας καθήμενος σε δίφρο συγκολλά τη λαβή μιας κύλικας. ©Φωτ. Βρετανικό Μουσείο αρ. 050512

Εικόνα 28. Ερυθρόμορφο κύπελο. Περί το 510-500 π.Χ. Αποδίδεται στην ομάδα του Παναίτιου. Βερολίνο Antikensammlung der Staatliche Museen, Αρ. ευρ. 1980.7. ©Φωτ. Antikensammlung der Staatliche Museen. Photograph/in Johannes Laurentius

Όπως προκύπτει από σχετικές αγγειογραφίες, ο δίφρος ήταν το κάθισμα των μαθητευόμενων (εικ. 41-44) όπως συνέβαινε στα σχολεία και εργαστήρια της εποχής. Με τον τρόπο αυτό συνιστούσε ένα παραγωγικό μέσο, καθότι σε πολλές περιπτώσεις ήταν απαραίτητο το κάθισμα σε αυτό προκειμένου να ολοκληρωθεί μια επέμβαση ή μια εργασία.

24. Γιορτή προς τιμή της Θρακικής θεότητας Βενδίδας, η λατρεία της οποίας εισήχθη στον Πειραιά από Θράκες εποίκους.

25. Πλάτων, *Πολιτεία* Α.328c.

26. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστῶν* 14.12.17.

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Εικόνα 29. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Περί το 480 π.Χ. Ashmolean Museum πλευρά Α. Απεικονίζει έναν καθημένο σε χαμηλό δίφρο, κατασκευαστή κράνους και τον εξοπλισμό του. ©Φωτ. Ashmolean Museum/Heritage Images/Getty Images

Εικόνα 30. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Αποδίδεται στον αγγειογράφο Αντιφώντα, περί το 475 π.Χ. MFA Boston αρ. ευρ.62.613. Εικονίζεται ένα φανταστικό εργαστήριο όπου ένας σάτυρος καθημένος σε χαμηλό δίφρο σκαλίζει ένα ξύλο με αιχμηρό εργαλείο. Στον τοίχο εικονίζεται ένα ασκί κρασιού υπονοώντας τη μεθυστική φύση του σατύρου. ©Φωτ. MFA Gallery 212 A-B

Εικόνα 31. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Αποδίδεται στον αγγειογράφο Επικτήτο. Περί το 510-500 π.Χ. Κοπεγχάγη, The National Museum of Art, No. 119. Ένας νεαρός γλύπτης επεξεργάζεται μια ερμαϊκή στήλη. (Richter 1966, εικ. 610 Photo courtesy of Mrs Buhl)

Εικόνα 32. Ερυθρόμορφη κύλικα, αποδίδεται στον αγγειογράφο Αμβρόσιο. Περί το 510 π.Χ. Βοστώνη, Μουσείο Μ.Φ.Α., αρ. ευρ. 68.292 Εικονίζεται ένας νέος γλύπτης στο εργαστήριό του να ζωγραφίζει ένα πήλινο ανδρικό κεφάλι καθημένος σε δίφρο, πίσω του εικονίζεται πάνω σε ράφι ένα ήδη ζωγραφισμένο κεφάλι για να στεγνώσει. ©Φωτ. MFA Gallery 212 A-B

Εικόνα 33. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Περί το 480-470 π.Χ. Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 1865.0722.14. Εμφανίζεται ένας ηλικιωμένος υποδηματοποιός (σαγκάρης) στο εργαστήριό του, καθημένος σε δίφρο με μαξιλάρι, μπροστά σε ένα πάγκο. ©Φωτ. Vase / Catalogue of Vases in the British Museum (E86)

Εικόνα 34. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας, πλευρά Α. Νέα Υόρκη, Μουσείο Βοστώνης αρ. ευρ. 01.8035. Εικονίζεται ο χώρος ενός υποδηματοποιού. Μια νεαρή γυναίκα δοκιμάζει ένα καινούργιο ζευγάρι σανδάλια. Ο υποδηματοποιός στέκεται μπροστά της καθημένος σε δίφρο και κόβει τη δερμάτινη σόλα γύρω από το πόδι της. Στην άλλη πλευρά του πάγκου κάθεται σε δίφρο ένας μαθητευόμενος του υποδηματοποιού που κρατάει στο χέρι του ένα σανδάλι. (CVA1, πίν. 37, 38,3-4).

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

Εικόνα 35. Αττική ερυθρόμορφη τρίποδη πυξίδα. Αποδίδεται στον Ζωγράφο του Παναγιίου. Περί το 490-480 π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 1584. Στο πόδι της πυξίδας παριστάνεται γυναίκα που γνέθει μαλλί καθημένη σε δίφρο. ©Φωτ. Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 1584

Εικόνα 36. Ερυθρόμορφη Υδρία. Πρώτο μισό του 5^{ου} αι. π.Χ. Βρετανικό Μουσείο Ε230. Παράσταση λουτρού της Αφροδίτης. Στην κύρια όψη εικονίζεται η θεά να βγάζει τον χιτώνα της. Εμπρός της μια όρθια θεραπαινίδα, ανάμεσα στις δυο γυναίκες εικονίζεται ένας δίφρος. ©Φωτ. Βρετανικό Μουσείο. αρ. 170557

Εικόνα 37. Αττικό ερυθρόμορφο επίνητρο από την Ερέτρια. Αποδίδεται στον Ζωγράφο της Ερέτριας. 425-420 π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 1629 (CC 1588). Στη ζωφόρο που διακοσμεί τη μια από τις δυο μακριές πλευρές του επίνητρον παριστάνεται σκηνή από το εσωτερικό του παλατιού του Αδμήτου, βασιλέα των Φερών. Καθιστή σε δίφρο είναι η Ιππολύτη που κοιτάζει ένα πουλί. ©Φωτ. ΕΑΜ Α1629

Εικόνα 38. Αττική μελανόμορφη πελίκη. Ζωγράφος του Ευχαρίδη. Περί το 550-500 π.Χ.. Οξφόρδη, Ashmolean Museum: G247. Σκηνή από εργαστήριο υποδηματοποιίας.

Εικόνα 39. Σκηνή από αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Περί το 490 π.Χ.-480 π.Χ. Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών αρ. 01.8022. Πλευρά Α: δύο άνδρες και μια καθιστή γυναίκα με καθρέφτη. ARV2, 469,149 Beasley Archive nr 204831

Εικόνα 40. Αττικός ερυθρόμορφος γαμικός λέβης. Αποδίδεται στον κύκλο του Ζωγράφου του Μειδία. Περί το 420 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, αρ. ΜΝΕ 966. Ύψ. 0,525 μ., πλ.0,23 μ. Παριστάνεται σκηνή στολισμού της νύφης, η οποία εικονίζεται να κάθεται σε δίφρο και να δέχεται τα δώρα που της προσφέρουν άλλες γυναίκες (Σαμαρά-Καουφμαν, 2002, 362, εικ. 311, αρ.148. Φωτ. RMN Hervé Levandowski).

Εικόνα 41. Αττική ερυθρόμορφη λήκυθος. Περί το 460 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, αρ. ευρ. G 333.6. Στο σώμα του αγγείου εικονίζεται ένας έφηβος καθήμενος σε δίφρο με προσκεφάλαιο. Είναι τυλιγμένος με ιμάτιο και με τα δυο του χέρια παίζει λύρα. ©Φωτ. RMN – Hervé Levandowski N 00007136.

Εικόνα 42. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα τύπου Β. Βερολίνο, F 2285. Υπογράφεται από τον αγγειογράφο Δούρη. 485-480 π.Χ. Βερολίνο, Antikensammlung. Στην εξωτερική όψη του αγγείου απεικονίζονται σκηνές από σχολείο της αρχαίας Αθήνας. Στο μέσον ένας δάσκαλος, καθισμένος σε κλισμό, ζετυλίζει κύλινδρο μπροστά από τον όρθιο μαθητή του. Πίσω από τον μαθητή κάθεται σε δίφρο ο παιδαγωγός του, κρατώντας βακτηρία και με τα πόδια σε μία όχι ευπρεπή στάση, δηλωτικό της ταπεινής, ίσως βαρβαρικής καταγωγής του. Αριστερά ένας γενειοφόρος δάσκαλος διδάσκει σε έναν μαθητή του να παίζει λύρα. Και οι δύο κάθονται σε δίφρους και κρατούν από μία λύρα. Στην άλλη πλευρά της κύλικας και στο μέσο της, εικονίζεται νεαρός γραμματοδιδάσκαλος να διδάσκει γραφή σε μαθητή του, που στέκεται όρθιος εμπρός του. Ο δάσκαλος κάθεται σε δίφρο και κρατά ένα πτυκτό τρίπτυχο γραμματείων. Δεξιά κάθεται σε δίφρο ένας γενειοφόρος παιδαγωγός κρατώντας στο αριστερό του χέρι βακτηρία. Αριστερά ένας αγένειος αυλοδιδάσκαλος κάθεται σε δίφρο και παίζει ο ίδιος διπλό αυλό. (Richter, 1966, πίν.. 228).

Εικόνα 43. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Αποδίδεται στο ζωγράφο της Πενθεσιλείας. 460-450 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, αρ. ευρ. G 448. Στην εξωτερική όψη παριστάνεται σκηνή σχολείου. Εικονίζεται ένας νεαρός άνδρας να κάθεται σε δίφρο και να κρατάει το κεφάλι του. Εκατέρωθεν πλαισιώνεται από 4 όρθιους εφήβους. © Photo RMN – Hervé Levandowski N00007131.

Εικόνα 44. Ερυθρόμορφη υδρία. Πρώτο μισό 5ου αι. π.Χ., Βρετανικό Μουσείο E 171. Παράσταση μαθήματος μουσικής. Στο κέντρο εικονίζεται ο δάσκαλος καθήμενος σε κλισμό, να παίζει λύρα και να τραγουδά. Εμπρός του ένας μαθητής κάθεται σε δίφρο και παίζει διάυλο. Πίσω από τον δάσκαλο ένας όρθιος νεαρός κρατά λύρα στο αριστερό του χέρι και με το δεξί τείνει ένα αντικείμενο σε μία γάτα που στέκεται επάνω σε έναν δίφρο. Copyright . ©Φωτ. Βρετανικό Μουσείο 302781.

Στην κατηγορία των επικουρικών δίφρων μπορούμε να εντάξουμε και τον **οκλαδία** δίφρο. Ο δίφρος οκλαδίας υπήρξε ένα πρακτικό, ευρείας χρήσης, πτυσσόμενο ελαφρύ κάθισμα, πολύ εύκολο να κουβαληθεί και να μεταφερθεί διότι πάντοτε έφερε δερμάτινη ή υφασμάτινη έδρα. Ο Αθήναιος²⁷ αναφέρεται σε σκλάβους οι οποίοι κουβαλούσαν τέτοιου

27. Αθήναιος, Δειπνοσοφιστών, 12.5.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

είδους δίφρους, ώστε οι κύριοί τους να μπορούν να κάθονται οπουδήποτε. Ο δίφρος οκλαδίας διέθετε πόδες που αντί να είναι κατακόρυφοι όπως του κανονικού δίφρου, ήταν χιαστί, ώστε να λειτουργούν σαν αναδιπλούμενα σκαμνάκια. Ο γενικός τύπος του δίφρου οκλαδία αντλεί επίσης τις καταβολές του από τους αρχαίους Αιγυπτίους, ενώ ανάμεσα στους αρχαίους ελληνικούς δίφρους του είδους διαπιστώνονται από παραστάσεις δύο διαφορετικοί τύποι: ένας με καμπύλους πόδες που καταλήγουν σε μορφή ζώου (εικ. 38, 45) και ένας άλλος με απλούς, ευθύγραμμους πόδες.

Οι πόδες του καμπυλόποδα δίφρου οκλαδία κατέληγαν, είτε σε λεοντοπόδαρα, τα οποία συνήθως ήταν στραμμένα προς τα μέσα, είτε σε οπλές ζώου που ήταν συνήθως στραμμένες προς τα έξω. Τα λεοντοπόδαρα πάντως ήταν πολύ πιο συνηθισμένα από τις οπλές. Η εν γένει διαμόρφωση του δίφρου οκλαδία ήταν συναρμολογητέα, με κανόνες (διαδοκίδες) στις δύο πλευρές μόνο, καθώς και στο σημείο διασταύρωσης των ποδών. Η άρθρωση στους πόδες και η τάνυση του υφάσματος ή του δέρματος της έδρας εξασφάλιζαν την σταθερότητα της λειτουργίας τους ως περιστασιακού καθίσματος.

Εικόνα 45. Αττική λευκή κύλικα, 480 π.Χ. Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών 8140. Ο Απόλλωνας καθήμενος σε δίφρο οκλαδία

I.2.2. Αναφορές στον δίφρο σε έργα Ελλήνων συγγραφέων των Κλασικών χρόνων

Αναφορές στον δίφρο απαντώνται επίσης σε έργα Ελλήνων συγγραφέων των κλασικών χρόνων. Σε ορισμένα από αυτά διαπιστώνεται ότι η χρήση του δίφρου δεν ήταν αποκλειστικότητα της οικιακής επίπλωσης, αλλά και άλλων δημόσιων και ιδιωτικών χώρων.

Η χρήση του δίφρου στην περίθαλψη

Συγκεκριμένα στο *Περί επιδημιών*,²⁸ ο Ιπποκράτης (460 π.Χ.- ε. 370 π.Χ.) περιγράφει τη λιποθυμία ενός ασθενούς ενώ κάθεται σε δίφρο, μετά από ένα πολυήμερο εμπύρετο συμβάν, γεγονός που τεκμηριώνει την παρουσία του δίφρου στα θεραπευτήρια της εποχής.

Από τις σχετικές αναφορές στο ιπποκρατικό Corpus ο δίφρος συνιστά ένα απαραίτητο έπιπλο για τις ιατρικές εξετάσεις και τις θεραπευτικές αγωγές (εικ. 46, 47). Στο *Περί γυναικείων*²⁹ αναφέρεται ότι η εξεταζόμενη γυναίκα οφείλει *ἐπί δίφρου καθέζεσθαι* και ότι αν η γυναίκα δεν μπορεί να καθίσει στο δοχείο της νύχτας, *ας καθίσει σε «τρυπημένο δίφρο με ράχη»*. Το ίδιο επαναλαμβάνεται και στο *Περί ἐπικνήσεως*,³⁰ όπου ο δίφρος που αφορά σε θεραπεία πρέπει να έχει οπή στη μέση της επιφάνειας έδρασης και ήταν ανάκλιτος (*ἐπ' ἀνακλίτου δίφρου τετρυπημένου καθήσθω*). Επίσης, στο έργο *Περί γυναικείης φύσις*,³¹ ο δίφρος αναφέρεται και πάλι σαν έπιπλο για γυναικολογικές εξετάσεις. Ο τρόπος χρήσης τέτοιου δίφρου προϋπέθετε στεγανή προστασία

28. Ιπποκράτης, *Περί επιδημιών*, 7.1.1.

29. Ιπποκράτης, *Περί Γυναικείων*, A.75.9· B.5.12· B.94.46. Ο «μαιωτικός» σε συνδυασμό με τον «επικουρικό» ήταν ένας από τους συνηθέστερους δίφρους στους χώρους τεκνοποίησης. Λόγω της σκοπιμότητάς του, ο δίφρος αυτής της κατηγορίας, ήταν ένα κάθισμα που υπόκειτο σε παραλλαγές προκειμένου να εξυπηρετήσει την εκάστοτε λειτουργία.

30. Ιπποκράτης, *Περί ἐπικνήσεως*, 8.13.

31. Ιπποκράτης, *Περί γυναικείης φύσις*, 32.40· 34.45.

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 46. Το θέμα αυτού του ασβεστολιθικού ανάγλυφου θραύσματος είναι η σκηνή τοκετού. Εικονίζεται η μητέρα σε επικλινή θέση πάνω σε μαιωτικό δίφρο. Πιθανόν ναϊκό αφιέρωμα από τους Γόλγους της Κύπρου, Περίπου 330 π.Χ.

Εικόνα 47. Λίθινο αναθηματικό ανάγλυφο. Ύστερος 5ος αι. π.Χ. Metropolitan Museum of Art ar. 24.97.92. Εικονίζεται θεά, μητέρα, νοσοκόμος και βρέφος. Η γέννηση του παιδιού στην αρχαιότητα συχνά είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο τόσο της μητέρας όσο και του βρέφους. Αυτό το μικρό ανάγλυφο, που δείχνει τη μητέρα και το παιδί ζωντανούς, ήταν πιθανώς μια προσφορά σε μια θεραπευτική θεότητα όπως ο Ασκληπιός ή η Υγεία, ως ευχαριστία για την προστασία κατά τη διάρκεια του τοκετού. (Richier 1954 44-45, πιν. 55b),

δεδομένου ότι στην έδρα του δίφρου επιθέτονταν φαρμακευτικές ή ιαματικές ουσίες για την αποθεραπεία των γυναικών.³² Η οπή στην έδρα του δίφρου εξυπηρετούσε επίσης τη λειτουργία του υποκαπνισμού, μια θεραπευτική πρακτική που ήταν συνήθης για την ίαση γυναικείων παθήσεων ...καί φλόμου βύσματα από έλαιηρῶν κεραμίων, καί από τοῦ κνάφου τῶν κναφέων ζύμισγε καθαρσίων, καί τοῦ καρποῦ τοῦ ὄφιος ἄφαιρέειν δέ τό πολλόν τοῦ πυρός, καί καίειν, καπνίσαις γάρ ἄν μάλιστα. Δίφρον δέ χρή ὀπήντα εἶναι καί ἀμφίζεσθαι τήν γυναῖκα περιστελαμένην, ὡς μή παραπνήη... Ἐλαίου ἡμικοτύλιον, ἀκτῆς φύλλα χεῖρα πλέην, ταῦτα ἐψεῖν, καί πυρίην θερμῶ, ἢ ὀστράκοισι θερμοῖσιν, ἐπί δίφρου καθέζεσθαι, ἀμφικαλύπτειν δέ εἵμασιν.³³

Ο Ιπποκράτης τεκμηριώνει με τις αναφορές του στη χρήση του δίφρου ότι εν γένει ως έπιπλο εξυπηρετούσε κάθε είδους ιατρικές εξετάσεις προσαρμοζόμενος ως προς το μέγεθός του στις ανάγκες των ιατρών και των ασθενών διατηρώντας ταυτόχρονα τη συνηθισμένη του μορφή.

Στο *Περί ὄψιος*, αναφέρεται για πρώτη φορά ο χειρισμός της χρήσης του δίφρου: Ἐπειτα ἀναδήσας, τα σκέλεα ἐκτείνας, δίφρον ὑποθείς ἀφ' οὗ στηρίζεται τῆσι χερσί, ενώ στο *Περί ἰητροῦ*: περιγράφεται η πρώτη προδιαγραφή σχετικά με το ενδεδειγμένο ύψος του δίφρου, ώστε ο εξεταζόμενος και ο ιατρός να ευρίσκονται σε κατάλληλες θέσεις αναμεταξύ τους: τοῦς δέ δίφρους ὁμαλοῦς εἶναι τοῖς ὕψεσιν ὅτι μάλιστα, ὅπως κατ' αὐτούς ὦσι.³⁴

Αναφορές στη «δημόσια χρήση» του δίφρου

Η εν γένει «δημόσια χρήση του δίφρου» αναφέρεται κυρίως στα έργα των αρχαίων διαλόγων και θεατρικών παραστάσεων. Στους Ὀρνιθες ο Αριστοφάνης αναφέρει τον δίφρο ως έπιπλο θρησκευτικής τελετής όπως ήταν οι Αττικές Πομπές, μέσω της έκφρασης του Πισθέταιρου: καί τον δίφρον γε διφροφόρει τονδί λαβών'..., δηλαδή, πάρε κι αυτόν τον δίφρο να γίνεις διφροφόρος. Επίσης, στους Ἰππῆς αναφέρεται στους Παφλαγόνα και Αγοράκριτο, οι οποίοι ζήτησαν από τον Δήμο να κρίνει την προσφορά τους ως ευεργέτες του, που ήταν για μεν τον μεν πρώτο ένας δίφρος και για τον δεύτερο ένα τραπέζι: ΔΗ: Ἄλλ' ἢ μεγάλως εὐδαιμονήσω τήμερον ὑπό των εραστών, νή Δί', ἢ γώ θρύψομαι. ΠΑ: Ὅρας, ἐγώ σοι πρότερος ἐκφέρω δίφρον. ΑΑ: Ἄλλ' οὐ τράπεζαν· ἀλλ' ἐγώ προτεραίτερος.³⁵

Αναφορές στην «τελετουργική χρήση» του δίφρου

Η «τελετουργική χρήση» του δίφρου αναφέρεται επίσης και στην Πλάτωνος Πολιτεία (ή *Περί δικαίου*) ο Σωκράτης συναντά, μεταξύ άλλων, τον γηραιό Κέφαλο, που κάθεται σε δίφρο και είναι δαφνοστεφανωμένος, καθώς έχει μόλις τελέσει μία θυσία. Γύρω από τον Κέφαλο, οι συνδαιτημόνες του, τοποθετούν δίφρους ώστε να καθίσουν οι υπόλοιποι καλεσμένοι και να συζητήσουν: καί δίφρου ἑτεθκώς γάρ ἐτύγγανεν ἐν τῇ αὐλῇ. ἐκαθεζόμεθα οὖν παρ' αὐτόν ἕκειντο γάρ δίφροισιν αὐτόθι κύκλω.³⁶

32. Ιπποκράτης, *Περί γυναικείης φύσιος*, 109.18.

33. Ιπποκράτης, *Περί Γυναικείων*, Β.5.12· Β.94.46.

34. Ιπποκράτης, *Περί ὄψιος*, 3.1. *Περί ἰητροῦ*, 2.13.

35. Αριστοφάνης, Ὀρνιθες, 1552. Ἰππῆς, 1164-1165.

36. Πλάτων, *Πολιτεία*, Α.328c.

Αναφορές στον «μεγεθολογικό προσδιορισμό» του δίφρου

Σε ό, τι αφορά τον «μεγεθολογικό» προσδιορισμό του δίφρου η πλέον αξιοσημείωτη αναφορά απαντάται στο έργο του Αριστοτέλη (384-322 π.Χ.) *Ποιητική*, όπου διακρίνει ανάμεσα σε *αιεκέλιο* και *μοχθηρόν* τύπο δίφρου, διότι ο μεν πρώτος αναλογεί σε ένα *ολίγο*, δηλαδή επαρκούς μεγέθους τραπέζι, ο δε δεύτερος σε ένα *μικρόν*, δηλαδή ασήμαντου μεγέθους τραπέζι: *και δίφρον άεικέλιον καταθείς όλιγην τε τράπεζαν, δίφρον μοχθηρόν καταθείς μικράν τε τράπεζαν*.³⁷

1.2.3. Αναφορές στον δίφρο στην Υστεροκλασική και την Ελληνιστική Περίοδο

Αναφορές για την υλική υπόσταση του δίφρου

Κατά την υστεροκλασική και την Ελληνιστική Περίοδο οι αναφορές στον δίφρο συνδέονται περισσότερο με τη χρήση του σε ιστορικά δρώμενα και την υλική του υπόσταση.

Σχετικά με το υλικό κατασκευής του δίφρου ο φιλόσοφος της περιπατητικής σχολής Θεόφραστος (371 π.Χ.-287 π.Χ.) αναφέρει ότι το ξύλο οξιάς ενδείκνυτο, μεταξύ των άλλων χρήσεών του, *πρός κλινοπηγίαν και είς διφρουργία*.³⁸ Γραπτή μαρτυρία για το υλικό του δίφρου έχουμε επίσης και από τον Πλούταρχο. Σκιαγραφώντας τον χαρακτήρα του τύραννου Διονύσιου του Πρεσβύτερου (4^{ος} αιώνας π.Χ.) και τις προσπάθειες του Δίωνα να αλλάξει τον Διονύσιο, φέρνοντας τον σε επαφή με τον Πλάτωνα και την φιλοσοφία του, περιγράφει ότι ο Διονύσιος περιοριζόταν σε χειρωνακτικές ασχολίες όπως η ξυλουργική και η κατασκευή επίπλων, ανάμεσα στις οποίες περιλαμβάνονταν και οι δίφροι: *καί άπειρία πραγμάτων ώς φασιν άμάξια καί λυχνίας καί δίφρους ξυλίνους καί τράπεζας*.³⁹

Αναφορές στον Δίφρο ως φορέα καθιστικής ζωής και πολυτελούς κατασκευής

Στο λογοτεχνικό έργο του Ηρόνδα *Μιμίαμβοι*, (περί το 270 π.Χ.) αναφέρεται ότι ο δίφρος αποτελούσε έναν «φορέα καθιστικής ζωής», ανάλογο με αυτό που εκδηλώνεται σαν σταθερή συνήθεια για τους οικούντες και οικοουρόντες όταν απέχουν από ασχολίες και εργασίες εντρυφώντας σε μια παθητική στάση ζωής. Συγκεκριμένα αυτή η χρήση του δίφρου αναφέρεται με ειρωνικό τρόπο ως *θάλψη* του επίπλου αυτού, επισημαίνοντας τη μόνιμη και διαρκή χρήση του στον διαμορφωμένο αστικό οικιακό χώρο: *θάλπεις τον δίφρον... τήν Πυθέω δε Μητρίχην έα θάλπειν τον δίφρον και κάθησο Μητροϊ. τήν γυναικί θές δίφρον άνασταθεισα*.⁴⁰

Κατά την περίοδο της εξάπλωσης της Ρώμης, και της περιγραφής της από τον Έλληνα ιστορικό Πολύβιο (203 π.Χ. - 120 π.Χ.) διατυπώθηκε μια πολυτελέστερη των προηγούμενων κατασκευή του δίφρου. Ο Πολύβιος στο έργο *Ιστορίαι*, περιγράφει δίφρους εξεχουσών προσωπικοτήτων οι οποίοι είχαν κατασκευαστεί ως ελεφάντινοι:

κατά τον βίον έν τή πολιτεία προαγωγής όταν δ' έπί τούς έμβολους έλθωσι, καθέζονται πάντες έζής

Εικόνα 48. Αττικός ερυθρόμορφος σκύφος. Αγγειογράφος Μάκρων και αγγειοπλάστης Ιέρων. Περί το 490-480 π.Χ. Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών, αρ.13.186. Στην πλευρά Β αναπαρίσταται ο Μενέλαος καθήμενος σε δίφρο.

37. Αριστοτέλης, *Ποιητική*, 1458b.

38. Θεόφραστος, *Περί Φυτάν Ιστορίας*, 3.10.1.

39. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Δίων*, 9.2.

40. Ηρόνδας, *Μιμίαμβοι*, 1.37· 1.77· 6.1.

ἐπὶ δίφρων ἐλεφαντίνων. οὐτὶ κάλλιον οὐκ εὐμαρὲς ἰδεῖν θέαμα νέω φιλοδόξω και φιλαγάθω· τὸ γὰρ τὰς τῶν ἐπ' ἀρετῇ δεδοξασμένων ἀνδρῶν.⁴¹

ψῆφον, ποτὲ μὲν ὡς ἀγορανόμος γένηται, ποτὲ δὲ καὶ ὡς δήμαρχος. τυχῶν δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ καθίσας ἐπὶ τον ἐλεφάντινον δίφρονκατὰ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος διήκουε τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν γινομένων συναλλαγμάτων καὶ διέκρινε μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προθυμίας...⁴²

ἀπεδέξατο μετὰ μεγάλης χάριτος καὶ τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτῇ νομιζομένων δῶρων ἀνταπέστειλε, τον τε σκίπωνα καὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον. Τούτους μὲν οὖν ἐξ αὐτῆς ἔτι πρὸ τοῦ χειμῶνος ἀπέλυσεν ἢ σύγκλητος. μετὰ δὲ τούτους Ἀττάλου παραγενηθέντος,⁴³ ...

Αναφορές στην «πολυειδή χρήση» του δίφρου και στην «ποικιλόμορφη» εμφάνιση του

Οι λοιπές μαρτυρίες αυτής της ιστορικής περιόδου τεκμηριώνουν την πολυειδή χρήση του δίφρου με σαφείς αναφορές και στην ποικιλόμορφη εμφάνισή του, καθότι είχε πλέον καθιερωθεί ως σύνηθες έπιπλο.

Ο ιστορικός, βιογράφος και δοκιμιογράφος Πλούταρχος (c. 50-120 μ.Χ.) στη βιογραφία του Θεμιστοκλή⁴⁴ αναφέρεται στον επίχρυσο δίφρο, χρυσοῦν δίφρον θέμενος, του Ξέρξη, ο οποίος, ως πολεμικό λάφυρο, αφιερώθηκε στην Παλλάδα Αθηνά.

Στον Κατὰ Τιμοκράτους λόγο, που συνέταξε ο Δημοσθένης για τον Διόδωρο, αναφέρεται ότι ο Γλαυκέτης, στη διάρκεια της θητείας του ως ταμίας της Αθηνάς αφαίρεσε τον αργυρόποδα δίφρο του Ξέρξη: ἑάβεν ἀπό τῶν βαρβάρων ὑψηρημένος ἐξ ἀκροπόλεως, τόν δίφρον τόν αργυρόποδα.⁴⁵

Στον Διόδωρο Σικελιώτη (c. 90-30 π.Χ.), ο οποίος αφηγείται, μεταξύ άλλων, την ιστορία της Ασσυρίας και την άνοδο στην βασιλεία της Σεμιράμεως, ο δίφρος έχει στην συγκεκριμένη περίπτωση μια θεϊκή λειτουργία, αφού αποτελεί το ολόχρυσο κάθισμα της θεάς Ρέας, ζυγίζοντας το ίδιο με τον προηγούμενο του Δία, δηλαδή 1000 Βαβυλωνιακά τάλαντα: τούτων δέ τό μὲν τοῦ Διός ἐστηκός ἦν καὶ διαβεβηκός, ὑάρχον δέ ποδῶν τετταράκοντα τό μῆκος σταθμόν εἶχε χιλίων τάλαντων Βαβυλωνίων· τό δε τῆς Ρέας ἐπὶ δίφρου καθήμενον χρυσοῦ τόν ἴσον σταθμόν εἶχε τῷ προειρημένῳ⁴⁶

Αναφορές στη χρήση του δίφρου για την εξυπηρέτηση «δημοσίων λειτουργημάτων»

Η εκτεταμένη χρήση του δίφρου κατά την ελληνιστική εποχή τεκμηριώνεται από τις σχετικές αναφορές της χρήσης του για την εξυπηρέτηση δημόσιων λειτουργημάτων.

Στο δέκατο πέμπτο βιβλίο του Διόδωρου του Σικελιώτη, όπου περιγράφεται η δίκη και η απολογία του Τιρίβαζου μετά το τέλος του πολέμου του Αρταξέρξη εναντίον των Καρδούσιων, αναφέρεται ότι οι δικαστές χρησιμοποιούσαν «δικαστικούς δίφρους» με εντεταμένη δερμάτινη κάλυψη: ...κατὰ τούτους δέ τούς χρόνους ἔτεροι δικασταὶ δόξαντες κακῶς κρίνειν ζῶντες ἐξεδάρησαν, καὶ ὑπὲρ τῶν δικαστικῶν δίφρων περιταθέντων τῶν δερμάτων ἐπὶ τούτων ἐδίκαζον οἱ δικασταί.⁴⁷

41. Πολύβιος, *Ιστορία*, 6.53.9.2.

42. Πολύβιος, *Ιστορία*, 26.1.6.2.

43. Πολύβιος, *Ιστορία*, 32.1.4.1.

44. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι*, Θεμιστοκλής, 13.6.

45. Δημοσθένης, *Κατὰ Τιμοκράτους*, 129.5.

46. Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική Βιβλιοθήκη*, 2.9.5.

47. Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική Βιβλιοθήκη*, 15.10.1.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

Εικόνα 49. Ανάγλυφο, 1^{ος} αι. μ.Χ. Αρχαιολογικό Μουσείο Νεαπόλεως. Εικονίζεται ο Αχιλλέας να ζύνει με μαχαίρι το πληγωμένο πόδι του Τήλεφου βασιλέως της Μυσίας.

Εικόνα 50. Αττικός ερυθρόμορφος αρύβαλλος 5^{ου} αι. π.Χ. Παρίσι, Λούβρο CA 2183. Εικόνα κλινικής. Άνδρας καθήμενος σε δίφρο. ©Φωτ. RMN – Hervé Levandowski N00007152.

Αναφορές στη χρήση του δίφρου στην περίθαλψη

Ο αρχαίος Έλληνας ιατρός Απολλώνιος, στο πιο σημαντικό του βιβλίο *Περί άρθρων*, που αποτελεί μια σπουδή στη διδασκαλία του Ιπποκράτη, αναφέρει ότι ο δίφρος αποτελούσε ένα έπιπλο ειδικής ορθοπεδικής μεταχείρισης, κατάλληλο για την τοποθέτηση ξύλινου νάρθηκα σε βραχίονα: *άταρ τον άνθρωπον καθίσει πλάγιον επί τω δίφρω και έπειτα τον βραχίονα σύν τώ ξύλω υπερβάλλει.*⁴⁸ (εικ. 50)

Αναφορές στον δίφρο ως κάθισμα «εστίασης» και «ιεραρχικής διάταξης»

Η χρήση του δίφρου ως καθίσματος εστίασης, αλλά και ιεραρχικής διάταξης απαντάται στους *Δειπνοσοφιστές* του Αθήναιου, έναν συμποσιακό διάλογο που γράφηκε μεταξύ του 193 και 197 μ.Χ. Στο Ε' βιβλίο ο θρόνος και ο κλισμός αναφέρονται ως κατέχοντες υψηλότερη θέση (*έλευθερίος έστιν καθέδρα*) με ανάλογη διακόσμηση, ενώ ο δίφρος είναι ευτελέστερος, αρμίζοντας σε έναν επαίτη όπως είχε μεταμφιεστεί ο Οδυσσέας: *έκαθέζοντο δέ καί δειπνοῦντες οί τότε. πολλαχού γούν ό Όμηρος φησιν' έξείης έζοντο κατά κλισμούς τε θρόνους τε. ό γάρ θρόνος αυτό μόνον έλευθερίος έστιν καθέδρα σύν ύποποδίω, ... όπερ θρηῖνον καλοῦντες έντεῦθεν αυτόν ώνόμασαν θρόνον τοῦ θρησασθαι χάριν, όπερ επί τοῦ καθέζεσθαι τάσσουσιν, ώς Φιλῆτας' θρησασθαι δέ πλατάνω γαίη ύπο. ό δε κλισμός περιττότερος κεκόσμηται ανάκλισει. Τούτων δ' ευτελέστερος ήν ό δίφρος τῶ γούν Όδυσσεϊ έπαίτη είναι δοκοῦντι «δίφρον άεικέλιον, φησί, καταθείς όλίγην τε τράπεζαν.*⁴⁹

48. *In Hippocratis de articulis commentaries*, 7.34.

49. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 5.20.11

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο Αθήναιος αναφερόμενος στον Αντίοχο τον Επιφανή⁵⁰, περιγράφει ότι καθόταν πάνω σε δίφρο από ελεφαντόδοντο, σύμφωνα με τη ρωμαϊκή συνήθεια: *τυχών δέ τῆς ἀρχῆς καί καθίσας ἐπί τῶν ἐλεφάντινον δίφρον κατά τό παρά Ῥωμαίοις ἔθος διήκουε τῶν κατά τήν ἀγοράν γινόμενων συναλλαγμάτων καί διέκρινε μετά πολλῆς σπουδῆς καί προθυμίας.*⁵¹

Στο Α' βιβλίο, ο Αθήναιος εγκωμιάζει τον Λαρήνσιο, έναν πλούσιο Ρωμαίο, του οποία τα συμποσία ήσαν γνωστά λόγω των εκλεκτών συνδαιτημόνων. Αναφερόμενος στην φιλοξενία του οικοδεσπότη και το πώς κάποιος μπορούσε να γίνει δεκτός σε σπίτι φιλόξενο, παραθέτει ένα χωρίο του κωμωδοποιού Απολλόδωρου σύμφωνα με το οποίο ο δίφρος είναι το κάθισμα που προσφέρεται αμέσως στον επισκέπτη. Το ίδιο χωρίο επιβεβαιώνει το γεγονός ότι ο δίφρος συνιστούσε ένα ελαφρύ και εύχρηστο κάθισμα που προσφερόταν ως πρώτη επιλογή για να εξυπηρετηθεί κάθε επισκέπτη: *θυρωρός ἰλαρός πρῶτος ἐστίν, ἡ κύων ἔσσηνε καί προσῆλθ', ὑπαντήσας δέ τις δίφρον εὐθέως ἔθηκε, κἄν μηδεὶς λέγει μηδέ.*⁵²

Είναι αξιοσημείωτο το ότι ο Αθήναιος πραγματοποίησε επίσης μια εκτενή αναφορά στα έργα των επικών και τραγικών ποιητών για τον τρόπο που συνήθιζαν να δειπνούν οι ήρωες. Σύμφωνα με αυτή τεκμηριώθηκε ότι οι Ομηρικοί ήρωες δεν κατακλίνονταν, αλλά κάθονταν. Η συνήθεια αυτή ετηρείτο συχνά και στα συμπόσια του Αλεξάνδρου, όπως και σε εκείνο όπου έξι χιλιάδες προσκεκλημένοι κάθισαν σε αργυρούς δίφρους και ανάκλιτρα σκεπασμένα με πορφυρά υφάσματα: *καθέζοντο δ' ἐν τοῖς συνδείπνοις οἱ ἥρωες, οὐ κατακέκλιται. τοῦτο δέ καί παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ ἐνίστε ἦν, ὡς φησι Δοῦρις. ἐστῶν γοῦν ποτε ἡγεμόνας εἰς ἑξακισχιλίουσ ἐκάθισεν ἐπί δίφρων ἀργυρῶν καί κλιντήρων, ἀλουργοῖς περιστρώσας ἱματίοις.*⁵³

Επίσης, ο Αθήναιος περιγράφοντας το έθιμο της οινοποσίας των Ελλήνων και τις παρενέργειες του κρασιού, αναφέρει ότι από ορισμένους Έλληνες συνηθιζόταν η χρήση δίφρων κατά τις συναντήσεις τους για να γευματίσουν και να πιούν, γεγονός το οποίο βοήθησε στη διατήρηση του μέτρου, σε σχέση με τη χρήση της κλίνης ή του ανάκλιτρου για τον ίδιο σκοπό: *ἐτι δέ καί νῦν τοῦτο παραμένει παρ' ἐνίοις τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δέ τρυγᾶν ἤρξαντο καί χλιδῶσι, κατερρῆσαν ἀπό τῶν δίφρων ἐπί τάς κλίνας καί λαβόντες σύμμαχον τήν ἀνάπαυσιν καί ραστώνην ἀνειμένως ἤδη καί ἀτάκτως ἐχρῶντο τῇ μέθῃ.*⁵⁴ Ειδικότερα, στο έργο του ο Αθήναιος έχει περιγράψει τη μεγαλοπρέπεια της χρήσης του δίφρου, όπως συνέβη με τον Αλέξανδρο, ο οποίος καθόταν σε χρυσό δίφρο για τη διεκπεραίωση των διοικητικών του καθηκόντων: *προειστήκεσαν δέ τούτων ἀργυροάσπιδες Μακεδόνες πεντακόσιοι. κατά δέ μέσην τήν σκηνήν χρυσοῦς ἐτίθετο δίφρος, ἐφ' οὗ*

Εικόνα 51. Αττικός ερυθρόμορφος αμφορέας, τύπου Α. Αποδίδεται στον αγειογράφο Μύσωνα. 500-495 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, αρ. G 197. Στην Α όψη του αγγείου εικονίζεται η ιστορική σκηνή της καύσης του βασιλιά των Λυδών Κροίσου. Επάνω σε ψηλή πυρά κάθεται ο βασιλιάς, επί πολυτελούς δίφρου, στρωμένου με δέρμα αιλουροειδούς. Μπροστά του ο υπηρέτης Εύθυμος, κρατώντας δύο δαυλούς, ανάβει την πυρά. ©Φωτ. 2015 RMN-Grand Palais (musée du Louvre) / Tony Querrec.

50. Αντίοχος Γ', βασιλέας του κράτους των Σελευκιδών, που επονομάστηκε για τις πράξεις του Επιφανής, διότι όταν εκλεγόταν σε κάποιο αξίωμα εκτελούσε τα καθήκοντα του ακούγοντας και κρίνοντας τις υποθέσεις της αγοράς.
51. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 5.21.23.
52. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 1.4.5.
53. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 1.31.5.
54. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 10.31.27.

καθήμενος ἐχρημάτιζεν ὁ Ἀλέξανδρος τῶν σωματοφυλάκων πανταχόθεν ἐφρονηκότες.⁵⁵

Ο Αθήναιος περιγράφει επίσης την μεγαλοπρέπεια η οποία περιέβαλε τις δημόσιες εμφανίσεις των βασιλέων της Περσίας, αναφέροντας ότι ο βασιλιάς δεν κατέβαινε από το άρμα του πατώντας κατευθείαν στο έδαφος αλλά μόνο σε χρυσό δίφρο που τοποθετείτο εκεί για αυτόν τον σκοπό. Ο δίφρος σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιείτο σαν ενδιάμεση κλίμακα, που συμβόλιζε τη κατάβαση του άνακτα στον κόσμο των υποτελών, για να τονίζεται η ταξική διαφορά τους: *ὅποτε δέ καί ἀπό τοῦ ἄρματος κατίοι, φησί, βασιλεύς, οὔτε καθήλλετο ὀλίγου ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ ὕψους ὄντε διὰ χειρῶν ἐρειδόμενος, ἀλλ' αἰεὶ αὐτῷ χρυσοῦς δίφρος ἐτίθετο καὶ τούτῳ ἐπιβαίνων κατήει καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τοῦτο εἶπετο.*⁵⁶

Αναφορές στην Υπερβατική εικόνα του δίφρου

Εκτός από την εγκόσμια χρήση του δίφρου υπάρχουν και αναφορές εις τις οποίες προβάλλεται μια υπερβατική εικόνα του επίπλου με συμβολική σημασία και λειτουργία. Συγκεκριμένα ο Διόδωρος ο Σικελιώτης περιγράφοντας την Κεδρωσία αναφέρει ότι υπάρχει ένα ψηλό βουνό με την ονομασία *Δίφρος του Ουρανού ή Τριφύλιος Όλυμπος*, αφιερωμένο τους θεούς. Επειδή στο κείμενό του ο βασιλέας της οικουμένης Ουρανός παρακολουθούσε το στερέωμα καθισμένος σε δίφρο, τεκμηριώνεται η χρήση του όχι ως κοινού επίπλου, αλλά ως «κοσμολογικού» με την έννοια ότι συνιστά τη βάση της υπέρτατης ενατένισης του κόσμου: *μετά δέ τό προειρημένον πεδίον ὄρος ἐστὶν ὑψηλόν, καθιερωμένον μὲν θεοῖς, ὀνομαζόμενον δέ Οὐρανοῦ δίφρος καὶ Τρυφύλιος Ὀλυμπος. μυθολογοῦσι γάρ το παλαιόν Οὐρανόν βασιλεύοντα τῆς οἰκουμένης προσηγῶς ἐνδιατρίβειν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, καὶ ἀπό τοῦ ὕψους ἐφορᾶν τόν τε οὐρανόν και τά κατ' ἄστρο.*⁵⁷

I.2.4. Ιστορικές Αναφορές στον δίφρο συγγραφέων των Ρωμαϊκών χρόνων

Αναφορές στη «μορφολογία» και στη «χρήση» του δίφρου

Οι ιστορικές πηγές αναφορικά με τη χρήση και τη μορφή του δίφρου κατά τη ρωμαϊκή εποχή (εικ. 53) έχουν προέλευση την αρχαία Ελλάδα, γεγονός το οποίο δείχνει μια μεταβολή του ενδιαφέροντος προς την ιστοριογραφική καταγραφή αυτού του τύπου του επίπλου.

Κεντρικό ρόλο σε αυτή την αλλαγή διαδραμάτισε ο Ρωμαίος ιστορικός Δίων ο Κάσσιος. Στα 80 βιβλία που έγραψε, πολλά από τα οποία σώζονται μέχρι σήμερα ολόκληρα, καταγράφονται πάρα πολλές αναφορές σχετικά με την μορφολογία και τη χρήση του δίφρου.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής:

...προεκάθητο δε εν μέσω τῷ πλήθει ἐπὶ τε βήματος ἐπάργυρου καὶ ἐπὶ δίφρου ἐπίχρυσου. οἱ γε μὴν βάρβαροι οὐθ' ἴκετευσαν αὐτὴν οὔτε προσεκύνησαν...

55. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 12.55.44.

56. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 12.8.18.

57. Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική Βιβλιοθήκη*, 2 5.44.5.

Εικόνα 52. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα τύπου Β. Υπογράφεται από τον αγγειοπλάστη Ευφρόνιο και αποδίδεται στον αγγειογράφο Ονήσιμο. 500-490 π.Χ. Παρίσι, Λούβρο, αρ. G 104. Στο εσωτερικό της μετάλλιο παριστάνεται η σκηνή της συνάντησης του Θησέα, που συνοδεύεται από τη θεά Αθηνά, με την Αμφιτρίτη, τη σεβαστή σύντροφο του Ποσειδώνα, στον βυθό της θάλασσας. Η Αμφιτρίτη κάθεται επάνω σε πολυτελή δίφρο και είναι έτοιμη να προσφέρει στον Θησέα το στεφάνι που κρατά με το αριστερό της χέρι. (Τιβέριος 1996, .εικ.120).

...και εν μέσω των υπάτων επί δίφρου αρχικού ίζησας...
...και επί κλίνης επιχρύσου δίφρου τε όμοίου και εν τώ κοινώ έωράτο...
...και οί και είκόνα χρυσήν και στέφανον χρυσούν δίφρον τε άρχικόν ές τε το θέατρον έν τή τών Ρωμαίων πανηγύρει έσφέρεσθαι...
...και έν μέσω τών άεί ύπατεούντων επί του αρχικού δίφρου καθίζεσθαι...
...τοϋτο δε και άπίόντας προέπεμπεν εί τε ποτε επί τοϋ δίφρου κομίζοιτο, ούδένα οί παρακολουθείν...
...κάν ταις γραφαίς συνέγραφον, δίφρους τε έπίχρυσους ες τα θέατρα άμφοίν έσφερον...
...και τον του Γαιού δίφρον τον εν τω ναό κείμενον προσεκύνησαν...
...του τε Κλαυδίου και των έπαρχων ... εισήγησιν εν μέσω των υπάτων επί δίφρου αρχικού ή...
...εισήλθεν εις την αγοράν ο Νέρων άμα τη ημέρα, ... και επί τε το βήμα ανέβη και επί δίφρου αρχικού εκαθέζετο ...⁵⁸

Αναφορές στη χρήση του δίφρου από «δημόσιους λειτουργούς» και «διακεκριμένους πολίτες»

Από τις πληροφορίες που μας παραδίδει ο Δίων ο Κάσσιος, τεκμηριώνεται η ύπαρξη «χρυσών» και «επίχρυσων» δίφρων κατά τη ρωμαϊκή εποχή, στους οποίους επικάθονταν δημόσιοι λειτουργοί και διακεκριμένοι πολίτες σε δημόσιες εκδηλώσεις. Η διάκριση αυτή από τους υπόλοιπους τύπους οφείλεται στην προεδρία στις εκδηλώσεις αυτές και αιτιολογείται, είτε από λατρευτικές είτε από διοικητικές σκοπιμότητες.

Ανάλογες ιστοριογραφικές καταγραφές του δίφρου απαντώνται σε πάρα πολλά έργα όπως στο εικοστόμο έργο του Έλληνα ιστορικού και δάσκαλου της ρητορικής, του Διονύσιου του Αλικαρνασσεύς (c.60 - μετά το 7 π.Χ.), με τον τίτλο *Ρωμαϊκή Αρχαιολογία*. Στην εξιστόρηση αυτή, που περιγράφεται η ιστορία της Ρώμης από τη μυθική εποχή μέχρι τις αρχές του Α΄ Καρχηδονιακού Πολέμου, με στόχο τη συμφιλίωση των Ελλήνων με το Ρωμαϊκό καθεστώς, αναφέρεται συχνά στη χρήση του δίφρου από σημαίνοντα πρόσωπα και δημόσιους λειτουργούς:

...παρά το συμφέρον ώρμησεν έπ' αϋτόν ώς έξαναστήσων της έδρας. και ο Ταρκύνιος άσμενος τοϋτ' ίδών άναπηδά τα' από τοϋ δίφρου, και συναρπάσα 'ς τόν γέροντα κεκραγότα...
...ψευσθείς δε τής έλπίδος αντί σου τον γραμματέα, όν οϋθέν έδεόμην, άνηρηκα τή τε πορφύρα και τῷ δίφρω και τοίς άλλοις τής έξουσίας συμβόλοις πλανηθείς...
...έλθών δ' επί τό στρατηγικόν βήμα πρώτον μέν έκέλευσε τοίς ύπηρέταις καθελείν άπ' αϋτοϋ τον δίφρον και θεΐναι χαμαί, μητρὸς ύψηλότερον οϋκ οίόμενος δεΐν τόπον έχειν, οϋδ' έξουσία χρῆσθαι κατ' εκείνης οϋδεμιᾶ...
...καλοῦς δοίητε Μαρκίω λογισμούς· και ὡσπερ ἄρτι προσιούση μοι τους τε πελέκεις άπέθετο και τὰς ράβδους έκλινε και τον δίφρον από τοϋ βήματος έθηκε χαμαί [και πάντα τάλλα, οίς κοσμεΐσθαι τὰς αϋτοκράτορας ά'ρχάς νόμος...
...οι γάρ ύπατοι προελθόντες έξω τής πόλεως έν τῷ παρακειμένῳ πεδίῳ τους στρατηγικούς δίφρους έθηκαν· ένταϋθα και τον στρατιωτικόν έποιοϋντο κατάλογον...
...πλείονα δ' αϋτῶν χρόνον αίτουμένων οϋδέν έτι άποκρινάμενος άνέστη και τον δίφρον έκέλευσεν ἄραι...
...ό δε Άππιος, άναπηδά τε από τοϋ δίφρου και διώκειν τον Ουεργίνιον έβούλετο πολλά και λέγων και πράττων ἄκοσμα...⁵⁹

58. Δίων Κάσσιος, *Ρωμαϊκή Ιστορία*, 49.40.4.1· 50.2.5.4· 50.5.2.6· 53.30.6.2· 54.10.6.1· 57.11.3.5· 58.4.4.3· 59.24.4.3· 60.16.3.4· 63.4.3.4.

59. Διονύσιος Αλικαρνασσεύς, *Ρωμαϊκή Αρχαιολογία*, 4.38.5.2· 5.29.1.14· 8.45.3.7· 8.53.3.5· 8.87.5.4· 11.32.4.7· 11.38.1.2.

Αναφορές στη χρήση του δίφρου στην περίθαλψη κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους

Η χρήση του δίφρου ως επίπλου εξυπηρέτησης «ιατρικών εξετάσεων» και «θεραπευτικών διεργασιών» κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή τεκμηριώνεται από πάρα πολλές πηγές (εικ. 49).

Η σημαντικότερη είναι αυτή του Έλληνα ιατρού Κλαύδιου Γαληνού (Πέργαμος 129 μ.Χ. - Ρώμη 199 μ.Χ.) που θεωρείται ως ο δεύτερος σπουδαιότερος της Αρχαιότητας μετά τον Ιπποκράτη και ο τελευταίος χρονικά από όλους τους σημαντικούς ιατρούς του ελληνορωμαϊκού κόσμου.

Η παρουσία του δίφρου ως βασικού επίπλου για την εξάσκηση της ιατρικής πρακτικής είναι για τον Γαληνό αποκαλυπτική. Στις εμπειριστατωμένες μελέτες του που αναφέρονται στην ανατομική, τη φυσιολογία, τη χειρουργική, την οφθαλμολογία, τη μαιευτική, την παθολογία, τη θεραπευτική, την υγιεινή και τη φαρμακολογία περιγράφονται περιπτώσεις χρήσης του δίφρου όπως:

...αί μαῖαι τὰς τικτούσας οὐκ εὐθύς ἀνιστᾶσιν οὐδ' ἐπὶ τὸν δίφρον καθίζουσιν, ἀλλ' ἄπτονται.⁶⁰

...καὶ τοὺς πλησίον ἀρρώστους ἐώρα · πορρώτερον δ' εἶ ποτ' ἠναγκάσθη πορευθῆναι, τὸ μὲν ἐν δίφρῳ βασταζόμενος ἐκομίζετο.⁶¹

...τῶν καθ' ἡμᾶς δέ τις ὀφθαλμικῶν Ἰουδστος ὄνομα καὶ διὰ κατασείσεως τῆς κεφαλῆς πολλοὺς τῶν ὑποπύων ἐθεράπευσε, καθίζων μὲν αὐτοὺς ὀρθίους ἐπὶ δίφρου.⁶²

...ἀτὰρ τὸν ἄνθρωπον καθίσει πλάγιον ἐπὶ τῷ δίφρῳ, κᾶπειτα τὸν βραχίονα ζῆν τῷ ζῶλῳ ὑπερβαλλέειν ὑπὲρ τοῦ ἀνακλισμοῦ...⁶³

«ἐν τούτῳ δὴ τινος ἀρθριτικοῦ κομισθέντος ἐπὶ δίφρου πρὸς με...⁶⁴

Ο Αλεξανδρινός γραμματικός Ερωτιανός (1^{ος} αι. μ.Χ.), στο έργο του *Τῶν παρ' Ἰπποκράτει Λέξεων Συναγωγή*, όπου εκθέτει τις απόψεις των αρχαίων γιατρών για τον Ιπποκράτη, αναφέρει ότι ο «θεσσαλικός» τύπος δίφρου αποτελούσε την καταλληλότερη μορφή για την εξυπηρέτηση των ιατρικών εξετάσεων και επεμβάσεων: «... <20 ἔδος> 20 θρόνος ἢ δίφρος, ὡς <20 Βακχεῖς> 20 ἐν α'. εἶρηται δε παρά το ἐπ' αὐτῷ ἔζεσθαι. μαρτυρεῖ δε <20 Ἰπποκράτης> 20 ἐν τῷ *Περὶ ἀρθρων λέγων*· ἴπανν μὲν ἱκανῶς ἔχει και περί μέγα ἔδος Θεσσαλικόν· ἀντί τοῦ περί δίφρον Θεσσαλικόν. πᾶς γάρ δίφρος ἀνακλισμόν ἔχων Θεσσαλικός παρά τοῖς παλαιοῖς λέγεται.⁶⁵

Ο ρωμαίος ιστορικός (1^{ος} αι. μ.Χ.) Κούιντος Κούρτιος Ρούφος, εκτός των πολυτελών «επίχρυσων και επάργυρων δίφρων» του Δαρείου «...ἐκαθέζετο δὲ Δαρεῖος ἐπὶ τινος ὑψηλοτάτου δίφρου διάδημα φορῶν ἐν λίθοις πολυτίμοις, που περιέγραψε στη 10τομη βιογραφική εξιστόρηση του Μεγάλου Αλέξανδρου, κατέγραψε επίσης τη χρήση του δίφρου ως επίπλου κατάλληλου για τον «τοκετό», προσδιορίζοντάς τον ως ...σωτήριο κυνηφόρο δίφρο, και ως πρὸς τὸν τῆς εὐεργεσίας δοτῆρα δίφρον.⁶⁶

Εικόνα 53. Ρωμαϊκή τοιχογραφία. Roma, Terme Museum, Villa Farnesina, inv. 1183. Τοιχογραφία στη Villa Farnesina, στην οποία απεικονίζεται ένα κορίτσι, καθήμενο σε δίφρο προς τα δεξιά, να μεταγγίζει άρωμα από ένα μυροδοχείο σε άλλο. Περί το 20 π.Χ. Πρόκειται όμως για ρωμαϊκό αντίγραφο δίφρου από ελληνικό πρωτότυπο, πιθανώς του τέλους του 4ου ή των αρχών του 3ου αι. π.Χ. (Richter 1966. πίν. 215. Φωτ. courtesy. B.Conticello).

60. Γαληνός, *Περὶ φυσικῶν δυνάμεων*, 2.151.19.

61. Γαληνός, *Υγιεινῶν λόγος*, 6.6.332.9.

62. Γαληνός, *De methodo medendi*, 14.10.1019.11.

63. Γαληνός, *Περὶ καθ' Ἰπποκράτην στοιχείων*, 18.334.5.

64. Γαληνός, *Προτρεπτικός ἐπ' ἱατρικήν*, 12.271.1.

65. Ερωτιανός, *Τῶν παρ' Ἰπποκράτει Λέξεων Συναγωγή*, 70.1.

66. *Historia Alexandri Magni*, Recensio γ.2.14.27· Recensio α.1.12.8.

Ειδικότερα ο δίφρος αυτής της σκοπιμότητας αναφέρεται σε πάρα πολλά χωρία του ιστορικού έργου του όπως: ...*Τοῦ δε [τοκετού] χρόνου της κηύσεως πληρωθέντος καθίσασα ἡ Ὀλυμπιάς εἰς τὸν σωτήριον κηφόρον δίφρον ὠδίνων ἤρξατο. παραστάς δὲ αὐτῇ ὁ Νεκτανεβῶς καταμετρήσας τοὺς οὐρανίους τῶν ἀστέρων δρόμους πρὸς τὴν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κίνησιν εἶπεν*.⁶⁷

...*ταύτη τῇ ὥρᾳ τέρας γεννᾶς. Κάθισον εὐκόπως νυνὶ δῆ, βασιλεία, πρὸς τὸν τῆς εὐεργεσίας δοτήρα δίφρον καὶ δίδου περισσοτέρας καὶ εὐτονωτέρας τὰς γεννητρίους ὠδῖνας. ὁ γὰρ φιλοπάρθενος Ζεὺς μηροτραφῆ τὸν εὖδιον Διόνυσον ἀναδείξας*.⁶⁸

...*καὶ τελεσθέντος τοῦ χρόνου τοῦ τεκεῖν τὴν Ὀλυμπιάδα καθίσασα ἐπὶ τὸν κροφόρον δίφρον ὠδινε. παρεστὼς δὲ Νεκταναβῶ καταμετρήσας τοὺς οὐρανίους δρόμους ἐψυχαγῶγει αὐτὴν τοῦ μὴ σπεῦσαι ἐπὶ τῷ τοκετῷ*...⁶⁹

Εἶναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κατά την Ρωμαϊκή εποχή είχε ήδη τυποποιηθεί μια παλαιότατη πρακτική κατά την οποία οι γυναίκες γεννούσαν καθιστές υποβοηθούμενες από τις άλλες γυναίκες σε ένα ειδικό μαιωτικό δίφρο, **(εικ. 46)** που συνήθως έφερε η μαία για τον τοκετό. Σύμφωνα με το σύγγραμμα *Περί γυναικείων* του Έλληνα ιατρού Σωρανού (έζησε περίπου το 100 μ.Χ. στη Ρώμη) διακρίνεται ότι η χρήση του δίφρου ως μαιωτικού καθίσματος συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην μαιευτική τέχνη της εποχής, όπως σαφώς αναφέρεται στα ακόλουθα εδάφια:

...*ἐπὶ δίφρου μαιωτικοῦ καθίσαντες τοῖς αὐτοῖς ὑπεθυμίασαν*...

...*ἵνα μὴ τοῦ σώματος ἐξασθενοῦντος διὰ τὴν ὑφαίρεισιν τοῦ οἴνου καὶ τῆς τροφῆς καὶ ἡ μήτρα συνατονήσῃ, κατ' ὀλίγον δὲ μεταθετέον, ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῇ διὰ δίφρου ἢ μακρᾶς καθέδρας χρηστέον αἰῶρα (τὴν γὰρ διὰ τῶν ὑποζυγίων ὡς κατασείουσαν ἰσχυρῶς ἀποδοκιμαστέον), εἶτα περιπάτω σχολαίῳ τε*...

...*Ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν γινομένης ἀποκύσεως προπαρασκευάζειν δεῖ ἔλαιον, ὕδωρ θερμόν, θερμάσματα, σπόγγους τρυφερούς, ἔριον, ἐπιδέσμους, ὑποκεφάλαιον, ὄσφραντά, δίφρον μαιωτικόν ἢ καθέδραν*...

...*ἐπιτρέπη κίτριον, πέπωνα καὶ σίκυον <καὶ> πᾶν τὸ ἐμπερὲς τούτοις) εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἀποκρούσεως. δίφρον δὲ μαιωτικόν, ἵνα ἐπὶ τούτου σχηματισθῇ ἡ τίκτουσα. δεῖ κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ δίφρου καὶ καθ' ὃ μέρος ἐπικουφίζουσιν, μηνοειδῶς σύμμετρον εὐρυχωρίαν ἐκκεκόφθαι... τοῦ δε ὄλου δίφρου τὸ σύμπαν πλάτος ἰκανόν ἔστω πρὸς τὸ καὶ τὰς εὐσαρκοτέρας χωρεῖν γυναῖκας*...⁷⁰

Ο Σωρανός παραθέτει επίσης σημαντικές πληροφορίες για τον παρελκόμενο και συστηματικό τρόπο αξιοποίησης του μαιωτικού δίφρου, γεγονός το οποίο τεκμηριώνεται από τα ακόλουθα χωρία: ...*ἐτώσης ἀνακλιθεῖεν, τῷ ανωμάλω σχηματισμῷ παραμποδίζουσιν τὴν ἐπ' εὐθειᾶν τοῦ ἐμβρύου φορᾶν. <20ῖνοι> 20 δὲ κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ δίφρου ἔκθετον ἄξονα προσβάλλουσιν ἐξ ἑκατέρου μέρους περιαγωγίδας ἔχοντα καὶ τύλον, ἵνα ἐν ταῖς ἐμβρυουλκίαις περιτιθέντες βρόχους ἢ σπάρτα κυκλωτερῶς τοῖς βραχίσιον ἢ ἄλλοις μέρεσιν ... μὴ ψυιέντες τὸ κοινόν, ὅτι τὴν ἐμβρυουλκίαν ἐπὶ κατακειμένης δεῖ γίνεσθαι τῆς δυστοκούσεως. δεῖ ἴδῃ τοιοῦτον εἶναι δίφρονοῖον εἰρήκαμεν, ἢ καθέδραν ἔμπροσθεν ἢ καὶ ὀπισθεν ἐκτετμημένην, † ἐκ κοιλοῦ δὲ γενομένης ... καὶ*

67. *Historia Alexandri Magni*, Recensio α.1.12.1.2.

68. *Historia Alexandri Magni*, Recensio α.1.12.8.2.

69. *Historia Alexandri Magni*, Recensio β.1.12.2· γ.1.12.2.

70. Σωρανός, *Περί γυναικείων*, iv.1.35.4· 4.1.46.6.1· iv.2.2.1.3· iv.2.3.1.1.

...πρὸς το εὐεργέες τῆς εὐωνύμου χειρός, ἔμπροσθεν, ὡς εἴρηται, τῆς ἀποτικτούσης. τοὺς μὲν γὰρ πλαγίους τοῦ δίφρου πόδας ἀποπεφράχθαι παραινῶμεν, τα δὲ ἐξόπισθεν...⁷¹

Αναφορές σε «πολυειδείς περιστάσεις χρήσης» του δίφρου

Στο εκτενές έργο των *Παράλληλων βίων* του Πλουτάρχου (c. 50 μ.Χ.-120 μ.Χ.) περιγράφονται ποικίλες και πολυειδείς περιστάσεις της χρήσης του δίφρου. Συγκεκριμένα στα κείμενα του Πλούταρχου υπάρχουν συχνές αναφορές στους δίφρους ως απαραίτητα και συνήθη καθίσματα για τους χρήστες χαμηλών εισοδημάτων, αλλά και για τους άρχοντες της εποχής.

Στον *Λυκούργο*, περιγράφεται η επιθυμία του Λυκούργου να απαρνηθούν οι πολίτες τον πολυτελή τρόπο διαβίωσης, και τα ακόμη σοβαρότερα νοσήματα της πολιτείας, δηλαδή τον πλούτον και την πενίαν διαθέτοντας μόνο τα απολύτως απαραίτητα σκευή και έπιπλα, μεταξύ των οποίων ανήκουν και οι δίφροι ...*ἀλλ' ἔγκαταφοδομημένης καὶ ἀργούσης. διὸ καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, κλιντῆρες καὶ δίφροι καὶ τράπεζαι, βέλτιστα παρ' αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ κώθων ὁ Λακωνικὸς εὐδοκίμει.*⁷²

Ειδικότερα, σε δύο έργα του Πλουτάρχου διατυπώνονται μορφολογίες του δίφρου όπως του «υψηλού» και του «αγκυλόποδα», που αποτελούσαν και των ανώτερων αξιωματούχων της αγορανομίας.

Στον *Μάρκελλο* αναφέρεται ότι, ο Μάρκελλος, ως ύπατος, άκουγε τους πολίτες καθήμενος σε *ψηλό δίφρο* ...*καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ δίφρου καθίσας ὡς ὕπατος ἐχρημάτιζεν, ἔπειτα τῶν ἄλλων τέλους ἔχόντων, καταβάς ἀπὸ τοῦ δίφρου καὶ καταστάς ὡπερ ἰδιώτης εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ λέγειν εἰώθασιν οἱ κρινόμενοι, τοῖς Συρακοσίοις ἐλέγχειν...*⁷³

Επίσης, στον *Μάριο* περιγράφεται ότι οι ανώτεροι αξιωματούχοι της αγορανομίας καθόντουσαν σε δίφρους αγκυλόποδες: *Μετὰ δὲ τὴν δημαρχίαν ἀγορανομίαν τὴν μείζονα παρήγγειλε. δύο γὰρ εἰσι τάξεις ἀγορανομῶν, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν δίφρων τῶν ἀγκυλοπόδων, ἐφ' ᾧ καθεζόμενοι χρηματίζουσιν, ἔχουσα τοῦνομα τῆς ἀρχῆς, τὴν δ' ὑποδεεστέραν δημοτικὴν καλοῦσιν· ὅταν δὲ τοὺς ἐντιμότερους ἔλονται, περὶ τῶν ἐτέρων πάλιν τὴν ψῆφον λαμβάνουσιν...*⁷⁴

Δεδομένου ότι η ιστοριογραφία του Πλουτάρχου εστίαστηκε κυρίως σε επιφανείς ανθρώπους της κοσμικής εξουσίας, υπάρχουν πάρα πολλές αναφορές σχετικά με τη θέση του δίφρου στις δραστηριότητές τους.

Ειδικότερα, ο δίφρος του Καίσαρα ήταν *χρυσός* και φερόμενος επί εμβόλων, όπως αναφέρεται στο ακόλουθο εδάφιο: ...*πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει γυναικῶν ἐπίτηδες ἀπαντῶσαι παρέχουσιν ὡπερ ἐν διδασκάλου τῷ χεῖρι ταῖς πληγαῖς, πεπεισμένοι πρὸς εὐτοκίαν κρούσαις, ἀγόνους δὲ*

Εικόνα 54. Απουλικός ερυθρόμορφος αμφορέας. Τελευταίο τετάρτο του 4ου αι. π.Χ. Νάπολη, Museo Nazionale Archeologico, inv. 82262. Εικονίζεται ο Δίας, καθήμενος σε δίφρο προς τα δεξιά, σε στροφή τριών τετάρτων προς τα εμπρός. Στηρίζει το δεξί του χέρι στο σκήπτρο, ενώ έχει το αριστερό ακουμπισμένο επάνω στον μηρό του. (Richter.1996, 22, πίν. 78).

71. Σωρανός, *Περί γυναικείων*, iv.2.3.3.2· iv.2.5.4.5

72. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι*, *Λυκούργος*, 9.4.7.

73. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι*, *Μάρκελλος*, 23.3.1.

74. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι*, *Μάριος*, 5.2.2.

πρὸς κήσιν ἀγαθὸν εἶναι. Ταῦτα Καῖσαρ ἐθεῖτο, καθήμενος ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ δίφρου χρυσοῦ, θριαμβικῶ κόσμῳ κεκοσμημένος.⁷⁵

Στην ιστοριογραφία του Πλούταρχου ο δίφρος αναφέρεται και ως **κάθισμα στρατηγῶν**: οἱ δὲ τῆς μεταβολῆς ἐφιέμενοι καὶ πρὸς μόνον ἐκείνον ἢ πρῶτον ἀποβλέποντες, αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων διαλέγεσθαι, νύκτωρ δὲ κατεπίμπλασαν γραμμάτων τὸ βῆμα καὶ τὸν δίφρον, ἐφ' οὗ στρατηγῶν ἐχρημάτιζεν, ὧν ἦν τὰ πολλὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ και ως **κάθισμα τῶν μελῶν τῆς βουλῆς**: τῶν δὲ περὶ Βροῦτον οἱ μὲν ἐξόπισθεν τὸν δίφρον αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ δ' ἀπήντησαν ὡς δὴ Τιλλίῳ Κίμβρῳ περὶ ἀδελφοῦ φυγάδος ἐντυχάνοντι συνδεησόμενοι, καὶ συνεδέοντο μέχρι τοῦ δίφρου παρακολουθούντες.⁷⁶ Ἀκόμα: Τῆς δὲ βουλῆς εἰς τὴν ἐξέδραν προεισελθούσης, οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δίφρον τοῦ Καίσαρος περιέστησαν, ὡς ἐντυχάνειν τι μέλλοντες αὐτῷ.⁷⁷

Ο δίφρος αναφέρεται επίσης και ως **κάθισμα τῶν εφόρων τῆς αγοράς**: οὕτω δὴ πεισθέντες ἀμφοτέροι καὶ μετὰ τῶν φίλων εἰς ἀγορὰν καταβάντες ἀνέστησαν μὲν ἐκ τῶν δίφρων τοὺς εφόρους, ἄλλους... Ὁ δ' οὖν Κλεομένης ἡμέρας γενομένης προέγραψεν ὀγδοήκοντα τῶν πολιτῶν, οὓς ἔδει μεταστῆναι, καὶ τοὺς δίφρους ἀνείλε τῶν εφόρων πλὴν ἑνός, ἐν ᾧ.⁷⁸

Λόγω τῆς χρήσης τοῦ δίφρου ἀπὸ τοὺς αξιωματούχους τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ο Πλούταρχος μαρτυρεῖ ειδικότερα ὅτι ἡ ἔλλειψή του συνιστοῦσε κατ' ουσίαν μια προσβολή στο κύρος τοῦ αξιώματος, γεγονός που σημαίνει ὅτι ως ἐπιπλο εἶχε ἐξελιχθεῖ σε **συμβολικό αντικείμενο ἐξουσίας**, ὅπως καταγράφεται στα ἀκόλουθα χωρία:

... Διὰ τι περιπόρφυρον ὁ δήμαρχος οὐ φορεῖ τῶν ἄλλων ἀρχόντων φορούντων; ἢ τὸ παράπαν οὐδ' ἐστὶν ἄρχων; οὐδὲ γὰρ ῥαβδούχους ἔχουσι οὐδ' ἐπὶ δίφρου καθήμενοι χρηματίζουσιν, οὐδ' ἔτους ἀρχῆ καθάπερ οἱ λοιποὶ πάντες ἄρχοντες εἰσίσιν, οὐδὲ παύονται....

... ἀλλὰ ῥαβδούχῳ τε χρῶνται καὶ δίφρον ἡγεμονικὸν ἐπὶ τιμῆ καὶ παραμυθία τοῦ μὴ ἄρχειν ἔχουσι. πότερον, ὡς ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀντίρροπον ἦν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα προς...⁷⁹

καὶ «...δημαρχίαν τε γὰρ ἐνέστη μετιόντι, καὶ δίφρον χρυσοῦν τοῦ πατρὸς ὥσπερ ἐψήφιστο τιθέντος, ἠπέιλησεν εἰς φυλακὴν ἀπάξειν εἰ μὴ παύσαιτο δημαγωγῶν...»⁸⁰

1.2.5. Ιστορικές Αναφορές στον δίφρο κατά την περίοδο του Εκχριστιανισμοῦ τῆς Ἑλληνορωμαϊκῆς ζωῆς

Αναφορές στον δίφρο ως «κοσμικό», «ιερατικό» ἐπιπλο καθὼς και «ἐπιπλο αξιωματούχων»

Ο εκχριστιανισμὸς τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς ζωῆς μολονότι δημιούργησε νέα πρότυπα διαβίωσης και ασκητικῆς συμπεριφοράς, χάρη στη σύνδεσή του με την αρχαία ἑλληνική παράδοση (**εἰκ. 55**), διατήρησε τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά τοῦ δίφρου σε ὅλη τη διάρκεια τῆς πρωτοχριστιανικῆς και βυζαντινῆς περιόδου.

75. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Καῖσαρ*, 61.4.2.

76. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Καῖσαρ*, 62.7.4· 66.5.2.

77. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Βρούτος*, 17.1.2.

78. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Ἄγις καὶ Κλεομένης*, 12.4.3· 31.1.3.

79. Πλούταρχος, *Ἠθικά, Αἴτια ρωμαϊκά*, 283b· 291b.

80. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Αντώνιος*, 16.5.2.

Ειδικότερα στη *Μετάφραση των Εβδομήκοντα*, ο δίφρος αναφέρεται επανειλημμένα ως κοσμικό παρακείμενο κάθισμα το οποίο επίσης αποτελούσε ιερατικό έπιπλο μέσα στις υπερβατικές παραστάσεις της Παλαιάς Διαθήκης. Ωστόσο, και στο έργο αυτό, ο δίφρος καταγράφεται όπως ακριβώς υπήρξε κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, δηλαδή ως κάθισμα κατοικίας και αξιωματούχων της αγοράς,⁸¹ καθώς επίσης και κάθισμα ιερέως σε ναό (...και ανέστη Άννα μετά τὸ φαγεῖν αὐτοὺς ἐν Σηλῶ καὶ κατέστη ἐνώπιον Κυρίου, καὶ Ἦλὶ ὁ ἱερεὺς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐπὶ τῶν φλιῶν ναοῦ Κυρίου).⁸²

Ο Αλεξανδρινός φιλόσοφος και εκκλησιαστικός πατέρας Κλήμης (τέλη του 2^{ου} και αρχές 3^{ου} αιώνα μ.Χ.) στο έργο του *Προτρεπτικός προς Έλληνας* αναφέρει ότι: ...έχουσαν εν χερσίν την δε Ἀφροδίτην ἀνέγνωμεν, οἷον ἀκόλαστον τι θεραπεινίδιον, παραθεῖναι φέρουσαν τη Ἑλένη τὸν δίφρον του μοιχοῦ κατὰ προσωπον, ὅπως αὐτὸν εἰς συνουσίαν υπαγάγηται. Επίσης, στο έργο του *Παιδαγωγός* υποστηρίζει ότι κάθε γυναίκα οφείλει να είναι γεμάτη ντροπή και μόνο από τη σκέψη ότι είναι γυναίκα, αναφέροντας ότι: ...Ἄφρονα την τοιαύτην και ἄθρασεῖαν γυναῖκα ἄδια Σολομῶντος λέγει, ἢ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην ἐκάθισεν ἐπὶ θύραις του εαυτή. Και στα δύο εδάφια είναι εμφανές ότι ο δίφρος εξακολουθούσε να ανήκει στα έπιπλα των γυναικείων χώρων στις κατοικίες, όπως ακριβώς συνέβαινε στους αρχαίους γυναικωνίτες.⁸³

Παρόμοια καταγραφή απαντάται και στην *Προς τους Πλουτοῦντας* ομιλία του επισκόπου Καισαρείας Βασιλείου (π. 330 - 378 μ.Χ.), όπου εξαπολύοντας ένα λιβέλο κατά της άνισης κατανομής του κοινωνικού πλούτου, αναφέρει ως παράδειγμα χλιδής τους **πολυτελείς ελεφάντινους δίφρους** λέγοντας: *Ποῖαν, εἰπέ μοι, χρεῖαν περισσοτέραν παρέχουσιν ἀργυραῖ κλῖναι καὶ τράπεζαι ἀργυραῖ, ἐλεφάντιναι σιβάδες καὶ ἐλεφάντινοι δίφροι, ὥστε τὸν πλοῦτον διὰ ταῦτα μὴ διαβαίνειν πρὸς τοὺς πτωχοὺς;*⁸⁴

Κατά την περίοδο της ανάδυσης του Χριστιανισμού ως κυρίαρχης θρησκείας εντός του ρωμαϊκού κράτους διαπιστώνεται από το έργο *Πανάριον*, του πατέρα και διδάσκαλου της Εκκλησίας Αγ. Επιφάνιου της Κύπρου, (c. 315 - 403 μ.Χ.), η διακοσμητική επικάλυψη του δίφρου με κεντητό ύφασμα, όπως αυτό τεκμηριώνεται στο χωρίο: *τινές γὰρ γυναῖκες κουρικόν τινα κοσμοῦσαι ἤτοι δίφρον τετράγωνον, ἀπλώσασαι ἐπ' αὐτὸν ὀθόνην, ἐν ἡμέρα τὴν φανερά τοῦ ἔτους [ἐν ἡμέραις τισίν] ἄρτον προτιθέασι καὶ ἀναφέρουσιν εἰς ὄνομα τῆς Μαρίας.*⁸⁵

Η καλαισθητή εμφάνιση του δίφρου τεκμηριώνεται επίσης και στον επικήδειο λόγο του Γρηγόριου του Ναζιανζηνού, (c. 329 - 25 Ιανουαρίου 389 ή 390 μ.Χ.) προς τιμήν του Επισκόπου Καισαρείας της Καππαδοκίας Βασιλείου του Μεγάλου, όπου αναφέρεται στον δίφρο ως «φιλόκαλο» κάθισμα: *ἄλλων μὲν οἱ ὀμοιοῖοι καὶ αἱ λιπαραὶ τράπεζαι καὶ τὰ μαγείρων μαγανεύματα καὶ κομψεύματα καὶ οἱ φιλόκαλοι δίφροι, καὶ τῆς ἐσθῆτος ὄση μαλακὴ τε καὶ περιρρέουσα· Βασιλείου δὲ οἱ νοσοῦντες καὶ τὰ τῶν τραυμάτων ἄκη καὶ ἡ Χριστοῦ μίμησις, οὐ λόγῳ μὲν, ἔργῳ δὲ λέπραν.*⁸⁶

Εικόνα 55. Απουλική ερυθρόμορφη πελίκη. Αποδίδεται στον κύκλο του Ζωγράφου του Κάτω Κόσμου. Περί τα έτη 330-310 π.Χ. Νέα Υόρκη, The Metropolitan Museum of Art 06.1021.228. Ένας νεαρός γυμνός άνδρας που κρατά κλάδο και ιμάτιο και φέρει στέφανον στην κεφαλή, είναι στραμμένος προς έναν ναῖσκο, εντός του οποίου μία θεραπεινίδα μεταφέρει έναν δίφρο προς την όρθια κυρία της εμπρός της. (Richter 1966, πίν. 210).

81. Βασιλειῶν Α', (Σαμουήλ), 4.13. 2· Βασιλειῶν Δ, 4.10.3· Βασιλειῶν Δ, 4.10.3, Παροιμία Σολομῶντος, 9.14.2.

82. Βασιλειῶν Α', (Σαμουήλ), 1.9 3.

83. Κλήμης Αλεξανδρεῦς, *Προτρεπτικός προς Έλληνας*, 2.35.2.5· *Παιδαγωγός*, 3.71.1.

84. Βασίλειος Καισαρείας, *Πρός Πλουτοῦντας*, 4.44.

85. Επιφάνιος, *Πανάριον*, 3.476.16-3.476.18.

86. Γρηγόριος Ναζιανζηνός, *Λόγος μγ'*, 34.

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 56. Ερυθρόμορφη πυξίδα, περίπου 370 π.Χ. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, 1635. Η Αητώ καθισμένη σε δίφρο στηρίζει το χέρι της στη φοινικιά για να γεννήσει. Πίσω της η Ειλείθια και μπροστά της η Αθηνά τη συμπαραστέκονται. ©Φωτ. ΕΑΜ αρ. 1635

Σύμφωνα με την χρονικογραφική εξιστόρηση των πολέμων του βυζαντινού στρατηλάτη Βελισσάριου από τον Προκόπιο (500 - 565 μ.Χ.), ο δίφρος κατείχε την ίδια αντιπροσωπευτική λειτουργία που είχε αποκτήσει κατά την προγενέστερη ρωμαϊκή εποχή, εξακολουθώντας να είναι κάθισμα αξιωματούχων, στρατηγών και υπάτων. Τούτο προκύπτει από αρκετές αναφορές οι οποίες τεκμηριώνουν αυτήν την ιδιαιτερότητα στη χρήση του δίφρου κατά τη βυζαντινή περίοδο:

...οἱ δὴ τὸν Ἰωάννην πρῶτα μὲν ἐν δεσμοτηρίῳ καθεῖρξαν, ἔπειτα δὲ ἄνδρα ἔπαρχον μὲν δυνατὸν οὕτω γενόμενον, ἐς πατρικίους δὲ ἀναγραφέντα καὶ ἐς τῶν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι οὐδὲν ἐν γε τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ δοκεῖ, ἔστησάν τε γυμνόν, ἄτε ληστήν τινα ἢ λωποδύτην, καὶ ζαίνοντες κατὰ τοῦ νότου πολλὰς εἶπεῖν τὰ βεβιωμένα ἠνάγκαζον.

...Ὀλίγω δὲ ὕστερον Βελισαρίῳ καὶ ὁ θρίαμβος κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ζυντετελέσθη. ε ὑπάτους γὰρ προελθόντι οἱ ζυνέπεσε φέρεσθά τε πρὸς τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἐν τῷ δίφρῳ ὄχου μένω τῷ δήμῳ ῥίπτειν αὐτὰ δὴ ἐκεῖνα τὸ Βανδίλων πολέμου τὰ λάφυρα.

...Θευδερίχου σφίσιν ἡγουμένον, ἀντήραν, ἀνδρὸς πατρικίου τε καὶ ἐς τὸν ὑπάτων δίφρον ἀναβεβηκότος ἐν Βυζαντίῳ.

...καὶ ἦν γὰρ Ἰουστίνος ὁ πρεσβύτερος τῶν Γερμανοῦ παίδων νεανίας μὲν καὶ πρῶτον ὑπηνήτης, δραστήριος δὲ καὶ ἐς τὰς πράξεις ὀξύτερος: ὥστε καὶ ἐς τῶν ὑπάτων τὸν δίφρον οὐ πολλῶ ἔμπροσθεν ἀναβεβήκει.

...μάλιστα δὲ πάντων αὐτὸν Γόθιγος ἐνήγε, πατρικίος ἀνὴρ, ἐς τῶν ὑπάτων τὸν δίφρον ἀναβεβηκὼς πολλῶ πρότερον.

...ἦν τε τῷ ἀξιώματι πρῶτος ὁ Βελισάριος Ῥωμαίων ἀπάντων, καίτοι τινὲς αὐτῶν πρότεροι ἀνάγραφοί τε ἐς πατρικίους γενόμενοι καὶ ἐς αὐτὸν ἀναβεβήκεσαν τῶν ὑπάτων τὸν δίφρον. ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτῶ τῶν πρωτείων ἐξίσταντο πάντες, αἰσχυρόμενοι κατὰ τῆς ἀρετῆς τῷ νόμῳ χρῆσθαι καὶ τὸ ἀπ αὐτοῦ δικαίωμα περιβάλλεσθαι.⁸⁷

Αναφορές στη χρήση του δίφρου για «ιατρικούς σκοπούς» κατά τον 7^ο αι. μ.Χ.

Κατά τον 7^ο αιώνα, την περίοδο της μεσαιωνικής ακμής του Βυζαντίου, ο Παύλος ο Αιγινήτης Ιατρός (625 - 690 μ.Χ.) που υπήρξε ικανός χειρουργός, συνέγραψε την *Επιτομή* σε επτά βιβλία, από το περιεχόμενο της οποίας τεκμηριώνεται η συνέχιση της χρήσης του δίφρου για ιατρικούς και θεραπευτικούς λόγους. Συγκεκριμένα ο συγγραφέας κατέγραψε πάρα πολλές ειδικές περιπτώσεις, από τις οποίες προκύπτει ότι ο δίφρος μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ως «αιώρα» για τη μεταφορά των ασθενών: «...κάπειτα αἰωρεῖσθωσαν διὰ δίφρου ἢ φορείου ἢ τῆς κρεμαστῆς κλίνης...» «καὶ τῷ ἀπὸ δεῖπνου δὲ κεχρήσθωσαν ἐμέτω καὶ τῷ ἀπὸ ῥαφανίδων αἰωρεῖσθωσαν τε διὰ δίφρου ἢ δια χειραμάξης ἢ δια ζευκτοῦ ἀγέσθωσαν δὲ τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τὰ αὐτοφυῆ λουτρά.⁸⁸ ...»

Επίσης από την *Επιτομή* τεκμηριώνεται το γεγονός ότι ως ιατρικής χρήσης κάθισμα ο δίφρος εξακολουθούσε να υπηρετεί τις γυναικολογικές ανάγκες (**εικ. 56**) της εποχής:

87. Προκόπιος, *Υπὲρ Πολέμων*, 1.25.40.5· 4.9.15.4· 5.1.9.4· 7.32.15.2· 7.35.10.3· 8.21.2.1.

88. Παύλος ο Αιγινήτης, *Επιτομή*, 3.18.219· 3.18.3.41.

...έν δὲ τῷ ενεργεῖν σχηματιζέσθω ἡ γυνὴ ἐπὶ δίφρου ὑπτία συνηγμένα ἔχουσα τὰ σκέλη πρὸς τὸ ἐπιγάζτριον καὶ τοὺς μηρούς ἀπ' ἀλλήλων

...καθεδρίου τοίνυν ἐσχηματισμένου του κάμνοντος ἐφ' ὑψηλοτέρου δίφρου προτάσσειν ἐπὶ δίφρου τινὸς ὀμαλοῦ πριηνῆ τὴν χεῖρα τιθέναι ...

καὶ τις οφθαλμολογικὴς ἐξετάσεις: ...τῶν καθ' ἡμᾶς δὲ τις ὀφθαλμικῶν Ἰουδτος ὄνομα καὶ διὰ κατασείσεως τῆς κεφαλῆς πολλοὺς τῶν ὑποπύων ἐθεράπευσεν καθίζων μὲν αὐτοὺς ὀρθίους ἐπὶ δίφρου, περιλαμβάνων δὲ τὴν κεφαλὴν ἐκατέρωθεν.

Ὡστόσο ὁμως, ὁ δίφρος χρησιμοποιεῖτο καὶ στα ατμόλουτρα τῆς εποχῆς: ...τῶν εὐωδῶν σπερμάτων το δὲ κύμινον καὶ ἄνισον καὶ γλήχους κόμην καὶ ἀρκευθίδων καρπὸν ἐκάστῳ πεπέρεως μίγνουσαν. αἱ δὲ αὐτῶν τῶν ὑστερῶν πυρραὶ τοῦτο μὲν ἀτμοὶ ἔκτωσαν καθεζομέναις ἐπὶ δίφρων, τοῦτο δὲ θερμὸν ὕδωρ προσκλυζόμενον.⁸⁹

1.2.6. Ιστορικές Αναφορές στον δίφρο από συγγραφείς της Βυζαντινῆς περιόδου

Ἡ πρώτη σημαντικὴ ιστοριογραφικὴ σπουδὴ τοῦ μεσαίωνα γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ομήρου, ποὺ πραγματοποιήσε ὁ Ευστάθιος Θεσσαλονίκης (περ. 1115 - 1195/6 μ.Χ.), Βυζαντινὸς λόγιος καὶ κληρικὸς, με τὸ ἔργο τοῦ *Παρεκβολαὶ εἰς τὴν Ομήρου Ἰλιάδα καὶ Οδύσειαν* ἀποτελεῖ μίαν ἐξαιρετικὰ ἐκτεταμένη συλλογὴ ἀπὸ πονήματα προηγουμένων σχολιαστῶν τοῦ Ομηρικοῦ ἔργου. Στις Παρεκβολὰς ἡ ἐρμηνεία τῶν στίχων τῆς Ἰλιάδας καὶ τῆς Οδύσειας τεκμηριώνεται ἀναλυτικότερα ἡ χρῆσις τοῦ δίφρου κατὰ τοὺς ἀρχαίκοὺς χρόνους με τὴν ἐμπειρία καὶ τὴν γνῶσις ποὺ διατηρούσαν γι' αὐτὸ τὸ ἐπιπλοὺς τὸν 12^{οῦ} αἰῶνα μ.Χ.

Ανατρέχοντας ὁμως τὰ Ομηρικὰ Ἐπη ἀποκατέστησε τὴν ἐννοία τοῦ δίφρου ὡς καθίσματος, ἀναφέροντας ὅτι: *Δίφρος δὲ τόπος τοῦ ἄρματος ὁ τοὺς ῥηθέντας φέρων, διὸ καὶ δίφρος λέγεται ὡς οἶονεὶ δύφορος καὶ τροπῆ καὶ συγκοπῆ δίφρος. ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὡς καιριωτέρου μέρους καὶ τὸ ὄλον ἄρμα δίφρος ἐλέγετο, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, καθὰ προεδηλώθη, ὁ ναὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἐστίας ὁ πᾶς οἶκος καὶ ἐκ τοῦ ὄρμου ὄλος ὁ λιμῆν. παρὰ μέντοι τοῖς ὕστερον καὶ ἐπὶ τῆς κοινότερον λεγομένης σέλλας ἡ λέξις κειμένη εὔρηται. Ὅμηρος δὲ τῷ Εὐμαίῳ δίφρον ἀεικέλιον, ἤγουν θρόνον, παρατίθησι καθεσθῆναι, καὶ ἡ Ἑλένη δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ ἐν τῷ τέλει τοῦ γράμματος τούτου, ὥστε πολυσήμαντον καὶ ὁ δίφρος. οὐκ ἄδηλον δέ, ὅτι καὶ ἐπ' ἄλλων τροπῆ διχρόνου ὡς ἐν τῷ δίφρῳ γίνεται.⁹⁰*

Ἐπίσης ἀναφέρει ὅτι ὁ δίφρος ἀποτελοῦσε καὶ κάθισμα ἐναπόθεσις νεογέννητου (δίκην κούνιας) ἐξηγώντας ὅτι: *Ὅτι τετραχῶς ἡ παιδοποιῖα παρ' Ὀμήρῳ· οἱ μὲν γὰρ γνήσιοι, οἱ ἐκ νομίμων γάμων, οἱ δὲ νόθοι, οἱ ἐκ παλλακῶν, οἶον»υῖὸν Πριάμοιο νόθον» καὶ «εἶν ἐνὶ δίφρῳ ἐόντε νόθον καὶ γνήσιον ἄμφω», οἱ δὲ τινες σκότιοι, οἱ ἐκ λαθραίας μίξεως.*

Σύμφωνα με τὴν ἀντίληψη τοῦ Ευστάθιου, ὑπῆρχε μίαν ὁμοιότητα ἀνάμεσα στα καθίσματα τῆς ἀρχαιότητος (δίφρος, κλισμὸς καὶ θρόνος), τὴν ὁποία τεκμηρίωσε ὡς πολυώνυμη ταυτότητα: *Καὶ ὅρα ταυτότητα, ὡς ἐν πολυωνυμία, θρόνου, δίφρου, καὶ κλισμοῦ. ἐξαιρετον δὲ τῷ τοῦ Ἀχιλλέως θρόνον τὸ κατὰ γλυφὴν ἢ γραφὴν πολυδαίδαλον. ὅτι δὲ καὶ θρόνος λέγεται ὁ κλισμὸς, αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα δηλοῖ.⁹¹*

89. Παῦλος ὁ Ἀγινῆτης, *Ἐπιτομαὶ ἱατρικαί*, 6.73.1.6· 6.101.1.4· 6.20.1.4· 3.74.3.10.

90. Ευστάθιος, *σχόλια στὴν Ομήρου Ἰλιάδα*, 1648.22-1649.5.

91. Ευστάθιος, *σχόλια στὴν Ομήρου Ἰλιάδα*, 1.795.30-1796.2· 4.958.19-22.

Στους Σχολιασμούς του Ευστάθιου για την *Οδύσσεια*, γίνεται αναφορά στην ετυμολογία του δίφρου όπου διευκρινίζεται ότι δεν αντιπροσώπευε ένα γενικότερο είδος καθίσματος και ότι εκτός του εύξεστου, του αεικέλλιου, του ευτελούς και του αργυρού, υπήρχαν και πολλά άλλα μικρότερα είδη δίφρων, όπως **σκολύθρια**, **διφρία βραχέα**, **διφρία ταπεινά** κ.α. Συγκεκριμένα, ο Ευστάθιος αιτιολογεί τα διάφορα είδη του δίφρου ως εξής: *Δίφρος δὲ, οὐ μόνον ὁ τοῦ ἄρματος, ἀλλ' ἰδοῦ καὶ θρόνου κατ' οἶκον εἶδος ἐοικὸς ἴσως τῷ τοῦ ἄρματος δίφρῳ. ἔχει δὲ ποτε καὶ εὐτέλειαν ὁ τοιοῦτος. Εὐμαιος οὖν τοῖς ἐξῆς, δίφρον εἶλεν ἔνθα δαιτρὸς ἐφίξε κρέα πολλὰ δαιόμενος. καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ δὲ, ἡ Εὐρηνόμη δίφρον ἔφερε καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ. Ἐν δὲ παλαιῷ ῥητορικῷ λεξικῷ εὕρηνται καὶ, σκολύθρια, διφρία βραχέα. καὶ ἄλλως δὲ, σκόλυθρα, διφρία ταπεινά. καὶ ἔστι τὸ μὲν διφρίον ἐκεῖ, ὡς γένος. τὸ δὲ σκόλυθρον ἢ σκολύθριον, ὡς εἶδος.*⁹²

I.2.7. Οι σύγχρονες επιστημονικές έρευνες του αρχαίου δίφρου

Η πρώτη αρχαιολογική και τεχνολογική ανάλυση επίπλων (κλίνες και ανάκλιτρα) της ελληνικής αρχαιότητας καταγράφηκε από την Caroline L. Ransom.⁹³ Στο βιβλίο αυτό η συγγραφέας, παράλληλα με την έρευνα της μορφής των επίπλων, προήγαγε σημαντικά την έρευνα πάνω στην κατασκευή και τα υλικά τους⁹⁴ ακολουθώντας τα αρχαία ονόματα και τις αναφορές. Επίσης, επιχείρησε τη διερεύνηση αυτών των επίπλων όχι ως μεμονωμένων τεχνουργημάτων, αλλά ως προϊόντων ελάσσονος ή μείζονος σπουδαιότητας διαδικασιών.⁹⁵

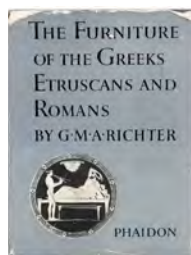
Η W. Deonna⁹⁶ κάνει μια καταγραφή των επίπλων της Δήλου από το 1905, που της ανατέθηκε από Γαλλικό Ινστιτούτο των Αθηνών έως τη δημοσίευση της μελέτης της το 1938 με τίτλο *Le mobilier Delien*. Ειδικότερα τα καθίσματα τα ταξινομεί σε αυτά με ερεισίνωτο και αυτά χωρίς ερεισίνωτο.

Η πλέον εμπεριστατωμένη πραγματεία των νεότερων χρόνων σχετικά με τα έπιπλα αυτής της περιόδου, είναι το βιβλίο της Gisela M. Richter,⁹⁷ *Ancient Furniture, A History of Greek, Etruscan and Roman Furniture*, το οποίο εμπεριέχει μια εκτεταμένη συλλογή υλικού και μια καλή επισκόπηση της τυπολογίας της χρονολογικής εξέλιξης και της επίδρασης από άλλους πολιτισμούς, μιας μεγάλης ποικιλίας αρχαίων επίπλων.

Μια δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση του βιβλίου αυτού κυκλοφόρησε το 1966 με τον τίτλο *The Furniture of the Greeks, Etruscans and Romans*. Σημαντική αναθεώρηση στη νέα έκδοση του βιβλίου αποτελεί η ένταξη του Μυκηναϊκού, αλλά και του Κυκλαδικού και του Μινωικού πολιτισμού, μαζί με τα παράγωγά τους, στον ευρύτερο ελληνικό χώρο.⁹⁸ Στη νέα έκδοση αφιερώθηκε μεγαλύτερη έκταση στις σχετικές με τους Ετρούσκους και τους Ρωμαίους⁹⁹ ενότητες. Η όλη εργασία της βασίζεται εν μέρει στο έργο της C. Ransom από το 1905, η οποία είχε μελετήσει τις ελληνικές, ετρουσκικές και ρωμαϊκές κλίνες, καθώς και τα αντίστοιχα ανάκλιτρα.

Caroline L. Ransom

Gisela M. Richter

92. Ευστάθιος, *σχόλια στην Ομήρου Οδύσσεια*, 1.189.44-1.190.3.

93. Ransom 1905, 19-38.

94. Ransom 1905, 39-61.

95. Ransom 1905, 72-89.

96. Deonna 1938.

97. Richter 1926.

98. Richter 1966, 5-12.

99. Richter 1966, 85-116.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

Ο Michael Ventris, Άγγλος αρχιτέκτων, που αποκρυπτογράφησε τη Γραμμική Β γραφή (1950) από τις πινακίδες που βρέθηκαν στο ανάκτορο της Πύλου, σε συνεργασία με τον John Chadwick δημιούργησαν ένα νέο κύμα ενδιαφέροντος για τη Μυκηναϊκή Ελλάδα και τον Κρητικό πολιτισμό. Στο βιβλίο του *Documents in Mycenaean Greek*, ασχολήθηκε με τα μυκηναϊκά έπιπλα που αναφέρονται στις πινακίδες της Πύλου.¹⁰⁰

Οι T.H. Robsjohn-Gibblings και C.W. Pullin με το βιβλίο τους *Furniture of Classical Greece* δημοσίευσαν για πρώτη φορά ανακατασκευές των επίπλων¹⁰¹, όπως αυτά προκύπτουν από τις απεικονίσεις στα σύγχρονα μνημεία και με διορθώσεις στην σύγχρονη εκτέλεσή τους από την G. Richter.

Ο Helmut Kyrieleis στο δεύτερο μέρος της διδακτορικής του διατριβής *Thronen und Klinen*, εστίασε το βάρος της έρευνας στην εξέταση της μορφής και της διάταξης των υποστηριγμάτων των αντιπροσωπευτικότερων τύπων θρόνων και κλινών από τον 8^ο έως τον 4^ο αιώνα π.Χ. Πρότεινε μια διαφοροποιημένη τυπολογία από αυτήν του Siegfried Laser, ειδικά για τις κλίνες, βασισμένη στη μορφολογία και τη διάταξη της κατασκευής των υποστηριγμάτων των επίπλων. Αυτή η προσέγγιση αναδεικνύει σαφέστερα την εξέλιξη και τις τυπολογικές διαφορές, όπως παρατηρούνται στα μνημεία, σύμφωνα με τον Kyrieleis. Στην διατριβή του δεν περιλαμβάνονται φιλολογικές ή αρχαιολογικές πηγές αλλά εξετάζονται οι επιρροές της ανατολικής τέχνης¹⁰² στα ελληνικά έπιπλα, καθώς επίσης και η καταλυτική επέμβαση της ελληνικής τέχνης στην διαμόρφωση αυτόνομων μορφών.

Ο Hollis S. Baker στο βιβλίο του *Furniture in the Ancient World*,¹⁰³ με πρόθεση να καλύψει την έλλειψη μιας συνολικής παρουσίασης του αρχαίου επίπλου, αναφέρεται στον αρχαίο ελληνικό δίφρο θεωρώντας τον ως συνέχεια και εξέλιξη του αιγυπτιακού. Η επιρροή είναι σαφής μεταξύ των αιγυπτιακών και μινωικών δίφρων, και κατά την άποψή του, το θεωρεί αποτέλεσμα των εμπορικών και πολιτισμικών ανταλλαγών μεταξύ των δυο περιοχών. Σύμφωνα με τον Baker,¹⁰⁴ η εξέλιξη των μυκηναϊκών επίπλων σταματάει με την παρακμή του μυκηναϊκού πολιτισμού και η νέα μορφολογία των επίπλων ονομάζεται ελληνική, η οποία οριστικοποιήθηκε μετά τον 6^ο αιώνα π.Χ. Την περίοδο από τα μέσα του 8ου αι. μέχρι τα μέσα του 5^{ου} αι. π.Χ. την χαρακτηρίζει ως «Πρώιμη Ελληνική», ισχυριζόμενος ότι μετά από την περίοδο αυτή οι μορφές των επίπλων έγιναν καθαρά ελληνικές.

Ο Siegfried Laser¹⁰⁵ στη μελέτη του *Hausrat* πραγματεύεται τον όρο δίφρος, σημειώνοντας ότι στα έπη του Ομήρου αναφέρεται ως κινητό κάθισμα πολυειδούς χρήσης και αντικείμενο ποικίλων δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, εξηγεί τους προσδιορισμούς με τους οποίους χαρακτηρίζονταν ως ελαφρύ και κινητό έπιπλο, σε αντιπαράθεση με τον κλισμό και τον θρόνο, που αποτελούσαν τις λοιπές κατηγορίες καθισμάτων. Επίσης προβαίνει σε μια αξιολογική πραξολογική ερμηνεία του δίφρου, μέσω της διερεύνησης του τρόπου χρήσης στους στίχους της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας* (δίφρον κατά- παρά- τινέναι, ελείν, φέρειν, έλκειν).

Robsjohn-Gibblings
και C.W. Pullin

Helmut Kyrieleis

Hollis S. Baker

100. Ventris 1956, 109-24.

101. Robsjohn-Gibblings και Pullin 1963. Μερικές από αυτές τις ανακατασκευές επίπλων βρίσκονται σήμερα στη συλλογή Γουλιανδρή και στην Τράπεζα της Ελλάδας στην Αθήνα.

102. Kyrieleis 1969, 123-24, 203-4 και αλλού.

103. Baker 1966, 235-36.

104. Baker 1966, 255.

105. Laser 1968, 34 κ.εξ.

Εισαγωγή

I. Περί του δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Siegfried Laser

Σχέδια ανακατασκευής δίφρου του 8ου αι. π.Χ. Laser, S. pp 51. plate 8/ h & I.

Aleksandra Wasowicz

Στην αναφερόμενη πραγματεία εξετάζονται με λεπτομέρεια τα ελληνικά έπιπλα του 8^{ου} π.Χ. αιώνα μέσα από εκτενείς ερμηνείες των γραπτών πηγών, δηλαδή της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει¹⁰⁶ είναι ότι ο Όμηρος περιγράφει συνήθως τα καθημερινά έπιπλα της εποχής του. Τα πιο ακριβά έπιπλα αυτής της περιόδου πρέπει να είχαν επηρεαστεί μορφολογικά από άλλες γεωγραφικές περιοχές, ειδικότερα από την Φοινίκη, απ' όπου έφθασαν –ενδεχομένως– στην Ελλάδα και τη Μικρά Ασία μέσω Κύπρου. Αυτά που αναφέρονται στον Όμηρο είναι η εξαίρεση του κανόνα. Απτή απόδειξη αυτής της άποψης είναι τρεις ξύλινοι θρόνοι κυπριακής προέλευσης, με ένθετα από ελεφαντόδοντο, χρονολογούμενοι στο τέλος του 8^{ου} αιώνα π.Χ. και δημοσιευμένοι στο βιβλίο *Mycenaean art from Cyprus* από τον Β. Καραγεώργη.¹⁰⁷ Η ξεκάθαρη ανατολική επίδρασή στους θρόνους αυτούς υποδηλώνει το ότι η Κύπρος έπαιξε έναν ρόλο κλειδί στη μεταφορά ανατολίτικων στοιχείων στον σχεδιασμό και τη διακόσμηση του ελληνικού επίπλου.

Στο άρθρο της Δημ. Σταματελοπούλου¹⁰⁸ «Τα έπιπλα μέσα από τις πινακίδες της Γραμμικής Γραφής Β» επιχειρείται η συγκριτική αντιπαραβολή των πληροφοριών από τα ομηρικά έπη. Η ίδια παρατηρεί ότι είναι εντυπωσιακός ο αριθμός των πληροφοριών που είναι σχετικές με την μορφή και την διακόσμηση των επίπλων. Το σημαντικότερο στοιχείο που μας παρέχουν οι πινακίδες αυτές είναι η ονομασία των επίπλων και ο διαχωρισμός τους σε ομάδες (τράπεζες, καθίσματα, υποπόδια κλπ.). Η έλλειψη αναφορών σε άλλες ομάδες επίπλων, όπως ο δίφρος, δεν σημαίνει ότι τα έπιπλα αυτά δεν ήταν διαθέσιμα την εποχή που εξετάζει αλλά αποδίδεται από την συγγραφέα στην εύρεση ενός μόνο μέρους του συνόλου των πινακίδων ή στο γεγονός ότι στις πινακίδες περιγράφονται μόνον τα πολυτελή έπιπλα που προορίζονταν για χρήση στα ανάκτορα, αποκλείοντας έτσι τα έπιπλα απλής καθημερινής χρήσης.

Η Aleksandra Wasowicz¹⁰⁹ στο *Bois Grecs et Romains del' Ermitage* διεξήγαγε μια αναλυτική έρευνα στα μεγαλύτερα γνωστά σύνολα αρχαίων ξύλινων αντικειμένων. Η διδακτορική διατριβή της, *Remarques sur la chronologie des principales techniques du traitements du bois*, στόχευσε στη μελέτη της ιστορίας των σχετικών με το ξύλο τεχνών στην Ελλάδα και τις τεχνικές που υιοθετήθηκαν στην αρχαία Ελλάδα.¹¹⁰

Στο σχετικό με την επιπλοποιία κεφάλαιο¹¹¹ του βιβλίου της, «Bois Grecs et Romains del' Ermitage» η Wasowicz αναφερόμενη στις βασικές μορφές επίπλων κάνει αναφορά στον τετράποδο δίφρο, ως παραδείγματος της κυκλαδικής πλαστικής, όπως είναι και οι δυο δίφροι από τη Θήρα της πρώιμης Αιγιακής περιόδου. Η Wasowicz δίνει επίσης ιδιαίτερη προσοχή και στις πινακίδες της Πύλου, όπως και στις αναφορές των Ομηρικών Επών για τα ξύλινα έπιπλα, θεωρώντας αμφότερες ως απόδειξη για την ευρεία διάδοση της επιπλοποιίας και τη χρήση των επίπλων στην αρχαία Ελλάδα.

Ο Steingraeber¹¹² στη μελέτη του σχετικά με τα ετρουσκικά έπιπλα, *Etruskische Möbel* συμπληρώνει τη μελέτη της Richter, κατηγοριοποιεί τυπολογικά τα ετρουσκικά έπιπλα και διαπιστώνει την επίδραση ελληνικών και ανατολικών

106. Laser 1968, 77-78.

107. Karageorghis 1968, 99-103.

108. Σταματελοπούλου 1999, 46-55.

109. Vaulina και Wasowicz 1974.

110. Wasowicz, 1966, 219.

111. Vaulina και Wasowicz 1974, 175.

112. Steingraeber 1979.

προτύπων. Μέρος του τρίτου κεφαλαίου αφιερώνεται στον ρόλο των διαφόρων τύπων επίπλων ανάλογα με τον χώρο και τη λειτουργία που χρησιμοποιούνταν (τελετουργίες, εστίαση, κλπ.).

Στη γενικότερη νεότερη βιβλιογραφία για τα έπιπλα συμπεριλαμβάνεται και η μελέτη του R. Meiggs,¹¹³ *Trees and Timber in the Ancient Mediterranean World*, η οποία αποτελεί σημαντικό βοήθημα για την γεωγραφία των δέντρων, την ξυλεία και τις χρήσεις της ειδικότερα στον χώρο της Μεσογείου. Στη μελέτη είναι αξιοσημείωτο το τμήμα της, όπου εξετάζεται η χρήση του ξύλου στα έπιπλα.¹¹⁴ Ο Meiggs, βασιζόμενος στα έργα των Θεόφραστου και Πλίνιου, μας δίνει πληροφορίες για την καταλληλότητα των διαφόρων τύπων ξυλείας, όπως αυτή μαρτυρείται από τα αρχαία κείμενα.

Στον κατάλογο της έκθεσης «Zum Beispiel Stühle», ο Klaus Stemmer,¹¹⁵ μελετά τα αρχαία καθίσματα, καθώς και τους τρόπους καθίσματος. Ο Stemmer αναφέρει ότι οι πηγές πληροφόρησης για την αρχαία ελληνική επίπωση είναι τριών ειδών: οι απεικονίσεις σε ανάγλυφα ή αγγεία, τα αυθεντικά ευρήματα (ελάχιστα) και φιλολογικές ή επιγραφολογικές πηγές. Η καλλιτεχνική απόδοση των επίπλων-καθισμάτων (απλουστεύσεις, ελλειψείς ή απύσες προοπτικές και συχνά ανεπαρκής χαρακτηρισμός των υλικών) δυσκολεύει την ερμηνεία των επίπλων, αλλά προσφέρει το πλεονέκτημα της απεικόνισης, συνήθως μαζί με τον χρήστη τους, και εντός του κοινωνικού και λειτουργικού-χρηστικού πλαισίου τους.

Ο Klaus Stemmer αναφέρει ότι το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο κάθισμα έχει μορφή δίφρου, του οποίου το βασικό σχήμα παραλλάσσεται με πολλούς τρόπους. Ειδικότερα παραλλάσσονται τα κατακόρυφα στοιχεία (πόδια) πάνω στα οποία στερεώνεται το πλαίσιο καθίσματος. Το ύψος του δίφρου υποστηρίζει ότι ήταν γενικά χαμηλό και η τιμή του αρκετά προσιτή. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει την ευρεία εξάπλωση και χρήση του δίφρου σε όλες τις περιπτώσεις. Στις σελίδες 231-237 αναφέρεται στη σημασιολογία του καθίσματος και την ιεράρχηση των καθήμενων σε αυτά.

Θεωρεί ότι το αρχαίο έπιπλο καθορίζεται περισσότερο σαν χρηστικό αντικείμενο και εξαρτάται από τη χρήση των αντίστοιχων υλικών και λιγότερο από τα αισθητικά πρότυπα της κάθε εποχής. Έτσι εξηγεί την ύπαρξη των ελάχιστων βασικών τύπων που αναπτύχθηκαν κατά την διάρκεια της αρχαιότητας και τη διατήρηση των μορφών τους σε μια μακρά τεχνική παράδοση, με ελάχιστες παραλλαγές και μόνο ευκαιριακές βελτιώσεις.¹¹⁶

Ο E. Gubel στο βιβλίο του *Phoenitian Furniture*,¹¹⁷ εστιάζει στην ποικιλία των τύπων των επίπλων, όπως αυτά απεικονίζονται στη φοινικική τέχνη. Ισχυρίζεται ότι τα διασωθέντα υπολείμματα είναι πολύ λιγότερα από τις απεικονίσεις των επίπλων. Θεωρεί επίσης ότι μέσα από τις απεικονίσεις μπορεί να θεμελιωθεί μια «τυπολογία Φοινικικών επίπλων» και να εξαχθούν συμπεράσματα για τη λειτουργική και τυπολογική τους ποικιλία καθώς και τη διασπορά τους στον φοινικικό κόσμο. Την ποικιλία την τεκμηριώνει με την κατηγοριοποίηση των απεικονίσεων των επίπλων σύμφωνα με την λειτουργία τους Συνεκδοχικά, με κάθε λειτουργική ομάδα καθορίζεται παράλληλα και μια σειρά από υπό ομάδες σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα.

Η Birgit Jahn, στη διατριβή της με τίτλο *Bronzezeitliches Sitzmobiliar der griechischen Inseln und des griechischen*

Stephan Steingraeber

113. Meiggs 1982, 39-48.

114. Meiggs 1982, 279-99.

115. Stemmer 1982, 229-39.

116. Stemmer 1982, 239.

117. Gubel 1987.

Festlandes, εκτός των παραθέσεων αναφορικά με τον δίφρο στους στίχους των Ομηρικών επών, επικεντρώνεται σε ένα ειδικό ερευνητικό ενδιαφέρον στην κατεργασία της στιλπνότητάς του (*εύξεστος*) και στον μιμητισμό της μορφής του (*ολίγος*).¹¹⁸ Η ερευνήτρια παρακολουθεί την εμφάνιση και εξέλιξη του καθίσματος στην εποχή του Χαλκού στο Αιγαίο. Η μονογραφία της αξιοποιεί κυρίως γλυπτικές απεικονίσεις επίπλων και, ως υπόθεση, αναφέρει ότι το κυκλαδικό έπιπλο είναι αυθυπόστατο, με ελάχιστες εξωγενείς μορφολογικές και τεχνολογικές επιδράσεις.¹¹⁹

Σύμφωνα με τα πορίσματά της, η μορφολογία αυτή επέδρασε καταλυτικά στη μινωική επίπλωση, παρά το γεγονός ότι προσαρμόστηκε στις ανάγκες της εποχής.¹²⁰ Η Jahn αναφέρει επίσης και μια άλλη πρωτότυπη μορφολογία, βασισμένη στα μινωικά παραδείγματα, η οποία αναπτύχθηκε στον μυκηναϊκό κόσμο. Διαφέρει ουσιαστικά από το αιγυπτιακό έπιπλο, δίνοντας περισσότερη έμφαση στον χαρακτήρα του ξύλου και στη φυσικότητα των μορφών. Η έρευνά της δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην Εποχή του Χαλκού, αλλά διακρίνει μια συνέχεια στις μορφές των καθισμάτων μέχρι την αρχαϊκή περίοδο.¹²¹ Συμπερασματικά καταλήγει σε θέση αντίθετη από προγενέστερους συγγραφείς –που υποστήριξαν την άποψη ότι υπήρχε ένα εντελώς καινούργιο ξεκίνημα μετά την μινωική και τη μυκηναϊκή περίοδο¹²²– ευθυγραμμιζόμενη με τον Siegfried Laser,¹²³ ο οποίος τεκμηρίωσε μίαν επίδραση της αιγαιοπελαγίτικης στην ελληνική μορφολογία, όχι μόνο στα καθίσματα, αλλά και στα έπιπλα γενικότερα.

Στο βιβλίο της *Μινωικός λαξευτός τάφος στον Πόρο του Ηρακλείου*, η Polymnia Muhly υποστηρίζει ότι η χρήση του ξύλου στα έπιπλα, τόσο στον αιγαιό όσο και στον μυκηναϊκό πολιτισμό, δεν αποτελούσε τον κανόνα. Τεκμηριώνει την άποψη ότι τα ξύλινα έπιπλα ανήκαν κυρίως στην άρχουσα τάξη.¹²⁴ Η άποψή της αυτή βασίζεται στην αναφορά των πινακίδων της Πύλου μόνο σε πολύτιμα και όχι σε καθημερινά χρηστικά έπιπλα, αλλά και στην ανεύρεση απλούστατων, κατασκευαστικά, υπολειμμάτων επίπλων στον τάφο V στις Μυκήνες. Το γεγονός αυτό ερμηνεύεται ως δείγμα υψηλής εκτίμησης στα ξύλινα έπιπλα λόγω της σπανιότητάς τους και ανεξάρτητα από την απλή τους κατασκευή.

Στη διδακτορική διατριβή *Ο Αρχαίος Ελληνικός Κλισμός*,¹²⁵ ο Πλάτων Αλεξίου μελετάει την κλασική καρέκλα, τον κλισμό, μέσα από απεικονίσεις. Θεωρεί τον κλισμό σαν μια αυτόνομη ελληνική δημιουργία που δεν οφείλει την προέλευσή της σε άλλα πρότυπα και γι' αυτό επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη μελέτη αυτού του επίπλου.

Το δίτομο βιβλίο των Elisabeth Simpson και K. Spirydowicz¹²⁶ πραγματεύεται τη μελέτη των ξύλινων επίπλων που βρέθηκαν στις ανασκαφές του τάφου του βασιλιά Μίδα (ή του πατέρα του) στο Γόρδιο. Μεταξύ των ευρημάτων, υπήρχαν δύο δίφροι και ένας κλισμός, σκαλισμένοι περίτεχνα με θρησκευτικά σύμβολα και σύνθετα γεωμετρικά μοτίβα. Τα ξύλινα αυτά αντικείμενα αναγνωρίζονται σήμερα σαν η πιο σημαντική συλλογή καλά διατηρημένων

118. Jahn 1990, 190.

119. Jahn 1990, 54-55.

120. Jahn 1990, 83-86.

121. Jahn 1990, 200.

122. Baker 1966, 235, 254· Richter 1966, 11.

123. Laser 1968.

124. Muhly 1992, 206 και σημ. 36.

125. Πλάτων, 1992.

126. Simpson και Spirydowicz 1999.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή
I. Περί του δίφρου

ξύλινων χειροποίητων αντικειμένων της αρχαιότητας. Στον 1ο τόμο περιλαμβάνονται φωτογραφίες, σχέδια ανασυγκρότησης των επίπλων και οκτώ επιστημονικά/τεχνικά παραρτήματα.

Στην αναθεωρημένη έκδοση της διδακτορικής διατριβής του Stephan T.A.M. Mols *Wooden Furniture of Herculaneum* εξετάζονται αυθεντικά αποσπάσματα των επίπλων που διασώθηκαν κατά τις ανασκαφές στο Herculaneum, μέσα από μια συγκριτική αναγωγή σε κοινές μορφές επίπλων από τη αρχαία Αίγυπτο, την αρχαία Ελλάδα και την Ιταλική χερσόνησο. Η ανάλυση δειγμάτων ξύλου από το Herculaneum, παρέχει επίσης τη δυνατότητα εξαγωγής συμπερασμάτων για τους τύπους των ξύλων και τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στην επιπλοτεχνία των Ρωμαίων.¹²⁷

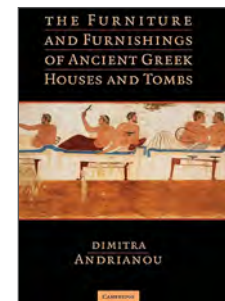
Στη διδακτορική διατριβή με τίτλο *Παραστάσεις Εργαστηρίων και Εμπορίου στην Εικονογραφία των Αρχαϊκών και Κλασικών Χρόνων*¹²⁸ η κ. Αθηνά Χατζηδημητρίου αναλύει το σχετικό εικονογραφικό υλικό και παρακολουθεί τα απαιτούμενα στάδια για την επεξεργασία της πρώτης ύλης των επίπλων κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους. Ειδικότερα, στο κεφάλαιο V (Παραστάσεις Ξυλουργικής), αναφέρεται στην οργάνωση των εργαστηρίων ξυλουργικής, στα εργαλεία και στην ξυλουργική τέχνη και στα προϊόντα της.

Η Δήμητρα Αδριανού στην πρώτη δημοσίευσή της στο *Hesperia*,¹²⁹ με τίτλο «Chairs, Beds and Tables: Evidence for Furnished Interiors in Hellenistic Greece», παρουσιάζει τις αρχαιολογικές μαρτυρίες για τα καθίσματα, τις κλίνες και τις τράπεζες από τις ανασκαφές κατοικιών και τάφων από τον 4^ο έως τον 1^ο αι. π.Χ. Στη δημοσίευση της στο ίδιο περιοδικό με τίτλο «Late Classical and Hellenistic Furniture and Furnishings in the Epigraphical Record»¹³⁰ εξετάζει τις επιγραφικές μαρτυρίες για έπιπλα και την επίπλωση από την ύστερη κλασική και ελληνοιστική περίοδο. Εστιάζει με ιδιαίτερη προσοχή στα έπιπλα που καταγράφονται στους καταλόγους των θησαυρών των ελληνικών ιερών, στις επιγραφές που καταγράφουν δάνεια, υποθήκες και άλλες εμπορικές συναλλαγές αναφορικά με ακίνητα, κατά την περίοδο μεταξύ του τέλους του 4^{ου} και του 1^{ου} αιώνα π.Χ. Ο κύριος στόχος αυτής της μελέτης είναι να καταγραφούν τα είδη επίπλων και της επίπλωσης που αναφέρονται στις επιγραφές και να συζητηθεί ο σκοπός και η σημασία των επίπλων που βρέθηκαν στα αρχαία ελληνικά ιερά. Στο βιβλίο της (μονογραφία) *The Furniture and Furnishings of Ancient Greek Houses and Tombs*,¹³¹ και στο άρθρο της¹³² στο περιοδικό *Αρχαιολογία και Τέχνες* με τίτλο «Η επίπλωση των ύστερων κλασικών και ελληνοιστικών οικιών» επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, σε θέματα οικιστικής αρχιτεκτονικής και στη διαμόρφωση του εσωτερικού οικιακού χώρου στην κλασική και ελληνοιστική εποχή.

Μεθοδολογικά, τίθεται το ερώτημα ως προς το που κοιμόντουσαν και έτρωγαν οι αρχαίοι της ύστερης κλασικής και ελληνοιστικής περιόδου ερμηνεύοντας στοιχεία από ευρήματα τάφων και ιερών. Σχετικά με τα «οικιστικά κατάλοιπα καθισμάτων» αναφέρει ότι προέρχονται από τις ανασκαφές της Δήλου (από την οικία των Σφραγισμάτων και την οικία της Λίμνης, οικίες που χρονολογούνται στον 2^ο αι. μ.Χ.). Άλλη μια ποικιλία καθισμάτων προέρχεται από τα ταφικά σύνολα, όπως οι σιδερένιοι και οι χάλκινοι δίφροι που αποκαλύφθηκαν από μια σειρά ρωμαϊκών τάφων της Θράκης. Ο «αργυρόπους δίφρος» (4^{ος} αι. π.Χ.), που βρέθηκε στον τάφο της Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης, είναι,

Stephan T.A.M. Mols

Δήμητρα Αδριανού

127. Mols 1999, 37-112.

128. Χατζηδημητρίου 2005, 100-3.

129. Andrianou 2006a, 219-66.

130. Andrianou, 2006b, 561-84.

131. Andrianou 2009, 22-31.

132. Αδριανού 2009, 46-56.

Μαρία Βλασσοπούλου

κατά την άποψή της, προάγγελος των ρωμαϊκών δίφρων. Αναφέρεται επίσης στους χτιστούς δίφρους σε τάφους του Αγίου Αθανασίου στη Μακεδονία (Μακεδονικός τάφος του πρώιμου 3^{ου} αι. π.Χ.) και στη Νότιο Ανατολική Θράκη (ύστερος 4^{ος} αι. π.Χ.).

Η Μαρία Βλασσοπούλου¹³³ στο βιβλίο της *Πήλινα Μυκηναϊκά Ομοιώματα Καθισμάτων και Καθιστά Ειδώλια* έχει σαν αντικείμενο έρευνας τη μελέτη πήλινων μυκηναϊκών ομοιωμάτων καθισμάτων και καθιστών ειδωλίων σε συσχέτισμό με το θέμα της καθιστής μορφής στη μυκηναϊκή τέχνη. Το ερευνητικό ενδιαφέρον της εστιάζεται ειδικότερα στη μορφή και στη σημασία τους. Ως προς την τυπολογική εξέταση και τη χρονολόγηση, κάνει μια προσπάθεια να διαγράψει την εξέλιξη των τύπων των καθισμάτων και των σύμφυτων καθιστών μορφών. Επιπλέον, κάνει αναφορά στο θέμα του καθίσματος όπως αυτό παρουσιάζεται κατά την Νεολιθική περίοδο και την εποχή του Χαλκού στο χώρο της ανατολικής Μεσογείου.

Από εγκυκλοπαιδική άποψη, το βιβλίο του Gloag, John, *A Social History of Furniture Design from BC 1300 to AD 1960* και το Σύντομο Λεξικό Επίπλων του ίδιου (επανεκτύπωση του 2009)¹³⁴ αποτελούν τις πλέον εμπειριστατωμένες εκδόσεις παρουσίασης αρχαίων και παλαιών επίπλων στις μέρες μας, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και αναφορές στον αρχαίο ελληνικό δίφρο. Στο βιβλίο συμπεριλαμβάνονται επίσης κεφάλαια σχετικά με τις περιγραφές και το σχεδιασμό των επίπλων καθώς και σχεδιαστές επίπλων από τη Βρετανία και την Αμερική με σχέδια και σημειώσεις για τις διάφορες περιόδους του σχεδιασμού επίπλων.

Η Μέλπω Πωλογιώργη¹³⁵ στο άρθρο της στην Αρχαιολογική Εφημερίδα αναφέρεται στα ξύλινα ευρήματα των ανασκαφών 1961-1963 από το Ιερό της Αρτέμιδος στη Βραυρώνα. Τα ευρήματα των ανασκαφών περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων και ξύλινα αντικείμενα.

Η Natalie Del Socorro¹³⁶ στο άρθρο της «Miniature objects from the Archaic Tombs of Macedonia» αναφέρεται σε έναν αριθμό από μικρογραφικά αντικείμενα με μορφή κάρων, τραπεζιών, καθισμάτων, οβελούς και θήκες από οβελούς που βρέθηκαν μέσα στους αρχαϊκούς τάφους στην περιοχή της Μακεδονίας. Η σημασία τους δεν προσδιορίστηκε από την ερευνήτρια. Πάντως, φαίνεται να χρησιμοποιούντο και ως δείκτες κατάστασης και ως ενδείξεις φύλου. Τα περισσότερα αντικείμενα είναι σιδερένια και μερικά από αυτά χάλκινα.

Οι Elena Roxana Asandoae και ο Abdul Hafiz Latify¹³⁷ στην εργασία τους για τις ταφικές πέτρινες κλίνες συγκρίνουν τις πέτρινες κλίνες των τάφων από την Ανγκίστα στις Σέρρες, από την Αμφίπολη (Σέρρες) από τη Σταυρούπολη (Ξάνθη) τη Μεσολακκιά (Σέρρες) και Τερπίνη (Νιγηρία) με τα ευρήματα των πέτρινων ταφικών κλινών στους τάφους της Θράκης. Στα πλαίσια αυτής της σύγκρισης παρουσιάζουν τα κύρια χαρακτηριστικά των κλινών και κάνουν λεπτομερή περιγραφή.

133. Βλασσοπούλου-Καρύδη 2008

134. Gloag 1966· Gloag 2009.

135. Πωλογιώργη 2015, 123-216.

136. Socorro 2013, 53-60.

137. Asandoae και Latif 2013, 9-23.

I.2.8. Το τέλος της χρήσης του δίφρου

Περιγράφοντας τις σχετικές με την οινοποσία συνήθειες των ανθρώπων της εποχής του (2^{ος}-3^{ος} αιώνας μ.Χ.), ο Αθήναιος¹³⁸ αναφέρει ότι από ορισμένους Έλληνες συνηθιζόταν ακόμη χρήση δίφρων στις συνεστιάσεις και τα συμπόσιά τους. Ωστόσο, παρατήρησε ότι η συνήθεια αυτή είχε πλέον σταδιακά αντικατασταθεί από την αναπαυτική ραστώνη που προσέφεραν οι κλίνες και τα ανάκλιτρα: *ἐπι δὲ καὶ νῦν τοῦτο παραμένει παρ' ἐνίοις τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δὲ τρυγᾶν ἤρξαντο καὶ χλιδῶσι, κατερρύησαν ἀπὸ τῶν δίφρων ἐπὶ τὰς κλίνας καὶ λαβόντες σύμμαχον τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ραστόνην ἀνειμένως ἤδη καὶ ἀτάκτως ἐχρῶντο τῇ μέθῃ.*

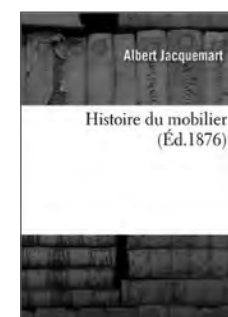
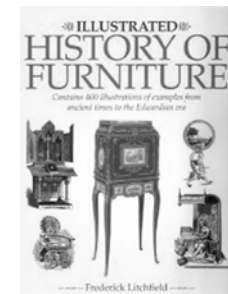
Επίσης, ο Πλούταρχος,¹³⁹ στα *Ηθικά, Αἴτια Ρωμαϊκά*, αναφερόμενος στον αυτοκράτορα Δομιτιανό (1^{ος} αιώνας μ.Χ.), καταγράφει έθιμα από την ρωμαϊκή παράδοση, προσπαθώντας να διερευνήσει τις αιτίες καθιέρωσής τους και τη σημασία τους. Αναφέρει κάποιες από τις απαγορεύσεις που ίσχυαν σύμφωνα με την παράδοση και οι οποίες στόχευαν σε κάτι ουσιαστικότερο από την προφανή απαγόρευση που επέβαλαν. Ανάμεσα σε αυτές ήταν και το ότι δεν έπρεπε να συνεστιάζεται κανείς καθημέρος επί δίφρου (*μη έσθίειν από δίφρου*). Μολονότι ο Πλούταρχος δεν αποσαφηνίζει το λόγο αυτής της απαγόρευσης, η πιο πιθανή εκδοχή είναι ότι ο δίφρος δεν εξυπηρετούσε εργονομικά την αναπαυτική στάση, καθότι ήταν προϊόν μιας περισσότερο δραστηκής και κινητικής ανάγκης στην καθημερινότητα των αρχαίων Ελλήνων.

II. Το Υλικό και η Μεθοδολογία της Έρευνας

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν μαρτυρίες και τεκμήρια για την ανάπτυξη της επιπλοποιίας ήδη κατά τους προϊστορικούς χρόνους, ωστόσο η επιστήμη της ιστορίας του επίπλου αποτελεί ένα πολύ πρόσφατο γεγονός στην όλη ιστορική εξέλιξη των αντικειμένων που παρήγαγε η τέχνη των επιπλοποιών.

Οι πρώτες δόκιμες εκδόσεις ιστορίας επίπλου προήλθαν από ερευνητές οι οποίοι δεν ανήκαν στους ειδικούς του είδους. Κυρίως, αποτελούσαν εποπτικές και καταγραφικές μελέτες της μορφολογίας των επίπλων που παρήχθησαν κατά την αρχαιότητα, τον Μεσαίωνα, και από την Αναγέννηση μέχρι και την εποχή του Διαφωτισμού. Κατ' ουσίαν συνέβαλαν στην εκλαΐκευση της αναγνώρισης της τυπολογίας και της ονοματολογίας των επίπλων που παρήχθησαν κατά τη διάρκεια των προαναφερθέντων ιστορικών εποχών, χωρίς να αναλύεται επιστημονικά η μορφολογική τους προέλευση και η κατασκευαστική ιδιοτυπία τους.

Οι σημαντικότερες ιστορικές επισκοπήσεις αυτού του είδους είναι το βιβλίο του Albert Jacquemart *Histoire du Mobilier* και του Frederick Litchfield *«Illustrated History of Furniture»*.¹⁴⁰ Αμφότεροι είχαν ασχοληθεί με την καταγραφή κεραμικών και πορσελάνινων διακοσμητικών αντικειμένων από την Ασία και την Ευρώπη με στόχο να εξυπηρετήσουν την ενημέρωση των συλλεκτών και των ενδιαφερομένων για αυτή την εφαρμοσμένη τέχνη. Με ανάλογο ενδιαφέρον κατέγραψαν και τα έπιπλα των ιστορικών πολιτισμών με πληροφορίες και συλλογή στοιχείων από μουσεία, εκκλησίες, μοναστήρια, αλλά και οικιακές συλλογές. Ειδικότερα ο Litchfield περιέγραψε ασσυριακά

138. Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστῶν*, 10.31.27.

139. Πλούταρχος, *Ηθικά, Αἴτια ρωμαϊκά*, 290E.

140. Jacquemart 1876· Litchfield 1892.

και αιγυπτιακά καθίσματα, όπως θρόνους και σκαμνιά, τα οποία είτε ήσαν πρωτότυπα ευρήματα ή από παραστάσεις σε βάζα ή ανάγλυφα που είχαν μεταφερθεί από τους αρχαιολόγους στο Βρετανικό Μουσείο.

Η πρώτη εκτενής ιστορική επισκόπηση επίπλων της ελληνικής αρχαιότητας έγινε από την Caroline L. Ransom¹⁴¹ μέσα από την δύσκολη, κατά την εκτίμησή της, επεξεργασία αναπαραστατικών στοιχείων λόγω έλλειψης φυσικών πρωτότυπων. Ωστόσο, με μόνη χρήση εικονικών δεδομένων προσδιόρισε τη μορφολογική δομή των επίπλων και τη συναρμολόγησή τους, υποθέτοντας επίσης την υλική και τεχνική τους υπόσταση, ακόμη και τους χώρους της παραγωγής τους.

Οι πρώτες ιστορικές επισκοπήσεις των επίπλων μπορούμε να πούμε ότι, αποτέλεσαν μια «εξωτερική» προσέγγιση στην θεμελίωση και εξέλιξη του επιστημονικού κλάδου της ιστορίας του επίπλου. Ως τέτοια ερμηνεύεται διότι βασίζεται σε μια ιδεοπλαστική περιγραφή χωρίς την εσωτερική σύνδεση των επίπλων ως προϊόντων που αναφύονται από τους ιστορικούς κοινωνικοοικονομικούς και τεχνολογικούς παράγοντες.

Σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη της θεωρίας του σχεδιασμού και της παραγωγής των αντικειμένων, η σχέση ανάμεσα στα εμπειρικά και αφηρημένα στοιχεία τους συναρτάται από τον χειρισμό των ιδιαιτεροτήτων (υλικών και νοητικών) που τα συγκροτούν ως αντικείμενα. Όπως αναφέρουν οι Γ. Παρμενίδης και Σ. Χαραλαμπίδου «στο επίπεδο γενίκευσης της μορφής ως φυσικού αντικείμενου, η μορφή αποτελεί το αντικείμενο της αντίληψης και εμπειρίας, και εξετάζεται ως φυσικό υπόβαθρο δράσεων και ιδιαίτερα της σχεδιαστικής πράξης».¹⁴²

Η εσωτερική προσέγγιση του επιστημονικού κλάδου της ιστορίας του επίπλου χαρακτηρίζεται από την σύγχρονη αντίληψη της θεωρίας της μορφοδοσίας (design), η οποία προσδιορίζει κάθε γνώση για τα αντικείμενα μέσα από το φυσικό τους φορέα, όπως ακριβώς συμβαίνει και με κάθε άλλη κατηγορία της γνώσης. Δεδομένης της μοναδικότητας της πράξης με την οποία αποδίδεται η διακεκριμένη μορφή σε ένα αντικείμενο, ετεροκαθορίζεται επίσης και το είδος της μεθοδικής σύνθεσής του. Τούτο σημαίνει ότι με κάθε προϊόν στην ιστορία του επίπλου συντέθηκε αλλά και συντίθεται η μεθοδική μιας ιδιότυπης πράξης, χάρη στην οποία οργανώνεται και λειτουργεί η δραστηριότητα για την παραγωγή του. Στη σύνταξη αυτής της πράξης η σύγχρονη γνωσιοθεωρία της μορφοδοσίας (design) συμβάλλει αποκλειστικά με την ακόλουθη επιλογή: στη θέση της συγκεχυμένης και «εξωτερικής» συλλογής γνώσεων για τη δημιουργική δράση που απαιτεί η μορφή κάθε επίπλου, τοποθετείται «το γνωστικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο επικοδομούνται και οργανώνονται οι δόκιμοι εμπειρικοί κανόνες της ενιαίας διαδικασίας προέλευσης και παραγωγής της μορφής αυτής, ως υλικού πράγματος».¹⁴³

Έχοντας υπόψη ότι η εξηγητική γνώση είναι μόνο περιγραφική και όχι αποδεικτική, όπως σαφώς πρεσβεύει ο πραγματισμός του λογικού εμπειρισμού, η παρούσα έρευνα του επίπλου του δίφρου αξιολογεί στα πλαίσια της αιτιολόγησης (επαλήθευσης-verification) όλα τα στοιχεία που αφορούν σε μια εσωτερική προσέγγιση της γνώσης αυτού του είδους επίπλου. Δεδομένου ότι το πλαίσιο ανακάλυψης αφορά πάντοτε την αρχαιολογική επιστήμη, η αιτιολόγηση των στοιχείων αυτού του πλαισίου υπερβαίνει την επαγωγή και οδηγεί στον υποθετικό-παραγωγικό λόγο.

Κατά συνέπεια, η παρούσα έρευνα στηρίζεται στην ακολουθία της επικύρωσης των παρατηρήσιμων στοιχείων

141. Ransom 1905, 19-38.

142. Παρμενίδης και Χαραλαμπίδου-Διβάνη 1989, 218.

143. Κουζέλης 2008, 10.

μέσω της αποδοχής ως αληθούς της υπόθεσης ότι αυτά αιτιολογούν την ύπαρξη ενός φορέα γνώσης, μέσω του οποίου παρήχθη και είναι ακόμη εφικτό και σήμερα να παραχθεί ως αντικείμενο ο δίφρος.

II.1. Ερευνητικές αρχές

Η μεθοδική ακολουθία της παρούσας έρευνας συνίσταται σε δύο κυρίως μέρη: την *επαγωγική φάση*, όπου περιλαμβάνονται η συλλογή και επεξεργασία όλων των στοιχείων που αφορούν το αντικείμενο της έρευνας και την αξιολόγησή τους στα πλαίσια της επαλήθευσης όπου καθορίζεται και η υπόθεση της έρευνας. Η *παραγωγική φάση* της έρευνας τεκμαίρει τα επαληθεύσιμα εμπειρικά στοιχεία και μέσω λογικής επεξεργασίας τεκμηριώνει συμπεράσματα σχετικά με τον ερευνητικό στόχο, ο οποίος συνίσταται στην «εσωτερική» γνώση του δίφρου ως ιδιότυπου αντικειμένου στην ιστορία του επίπλου. Με βάση αυτό το συγκροτημένο σχήμα η σχέση ανάμεσα στη διαχειρίσιμη γνώση και την κατανόηση της χρήσης της ως αποτελέσματος μιας διαδικασίας επίλυσης ερευνητικών προβλημάτων προϋποθέτει μια σειρά παραδοχών οι οποίες συνιστούν απαραίτητα μεθοδολογικά εργαλεία.

Κατ' αρχήν, η έρευνα αποδέχεται τις αρχές που θέσπισε η παραστατική επιστήμη, βάσει της οποίας η σύνθεση και η κατασκευή της μορφής ενός αντικειμένου προκύπτει και από την παραστατική μέθοδο που κατέχει ο δημιουργός του. Δεδομένου ότι ο δίφρος ανήκει στα τρισδιάστατα αντικείμενα, η αναπαράστασή του ακολουθεί το σύνολο των στερεομετρικών αρχών με τη βοήθεια των οποίων επιτυγχάνεται μια μονοσήμαντη αντιστοιχία ανάμεσα στο πρωτότυπο και το απεικονισμένο. Η αντιστοιχία βασίζεται στην ικανοποίηση αναλογικών όρων, οι οποίοι αναπλάθουν, δηλαδή υπενθυμίζουν οπτικά τον χωρικό όγκο και το σχήμα ενός αντικειμένου σε παραστατική απεικόνιση, έτσι ώστε να υφίσταται πάντοτε η δυνατότητα της μετρικής ανακατασκευής του στις πραγματικές του διαστάσεις.

II.2. Το υλικό της έρευνας

Γι' αυτόν τον λόγο η έρευνα στηρίζεται στην επιλογή των παραστάσεων του δίφρου οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα της ακριβούς επιμέτρησης και της επαρκούς συγκρότησης της μορφής και της κατασκευής του ως ιδιότυπου αρχαίου ελληνικού καθίσματος. Αυτή η επιλογή αφορά σε 116 υπάρχουσες απεικονίσεις δίφρου, οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις της τεκμηριωμένης ανάπλασης και σύνθεσής του ως επίπλου. Συγκεκριμένα διερευνώνται δίφροι από 89 επιτύμβιες στήλες, 3 επιτάφιους ληκύθους, 14 αναθηματικά ανάγλυφα, 3 ολόγλυφα, ένα πήλινο ανάγλυφο, ένα πήλινο ειδώλιο, μία ανάγλυφη παράσταση νεκροδείπνου, και ειδικές περιπτώσεις άντλησης στοιχείων, όπως είναι ένας αργυρόπους δίφρος, μία ανάγλυφη παράσταση επιτύμβιας τράπεζας και μία βάση επιτύμβιου αγγείου.

Η διερεύνηση των παραστατικών δειγμάτων ακολουθεί την ιστορική αιτιολόγηση η οποία συνίσταται, αφ' ενός στην χρονολογική αλληλουχία, και αφ' ετέρου στην παραγωγική προέλευσή τους. Σε ό,τι αφορά τη χρονολογική αλληλουχία μεταξύ του 7^{ου} και 6^{ου} αιώνα π.Χ. καταγράφονται πληροφορίες από 6 δείγματα (ένα ολόγλυφο του 7^{ου} αιώνα και πέντε δείγματα του 6^{ου} αιώνα), ενώ για την περίοδο του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα π.Χ. καταγράφονται πληροφορίες από 91 δείγματα (20 από τον 5^ο αιώνα και 71 από τον 4^ο αιώνα). Η αύξηση των δειγμάτων αιτιολογείται από το γεγονός της άρσης της μετά-Κλεισθένειας απαγόρευσης των επιτάφιων μνημείων, το οποίο συνέβαλε στη μεγάλη ταφική μνημειακή παραγωγή ειδικότερα στην Αθήνα (Τα μνημεία αυτά εξαλείφθηκαν πάλι μετά την απαγορευτική νομοθεσία του Δημητρίου του Φαληρέως το 317 π.Χ.). Στη συνέχεια διερευνώνται 18 δείγματα της περιόδου από τον 3^ο έως και τον 1^ο αιώνα π.Χ. (3 δείγματα από τον 3^ο αιώνα, 9 δείγματα από τον 2^ο αιώνα και 6 δείγματα από τον 1^ο αιώνα).

Τα δείγματα αυτά παρά τον αριθμό τους απεικονίζουν σαφέστερα την τυπολογική ενοποίηση του δίφρου που πραγματοποιήθηκε κατά την ελληνιστική εποχή.

Δεδομένου ότι υπάρχουν ακόμη περισσότερα δείγματα που απεικονίζουν δίφρους, λόγω ελλιπούς παραστατικού σθένους, έχουν αποκλειστεί από την έρευνα προκειμένου να αποσβεστεί κάθε αβεβαιότητα στη διαδικασία της επαλήθευσης των παρατηρούμενων στοιχείων σχετικά με τη μορφή και την κατασκευή του δίφρου.

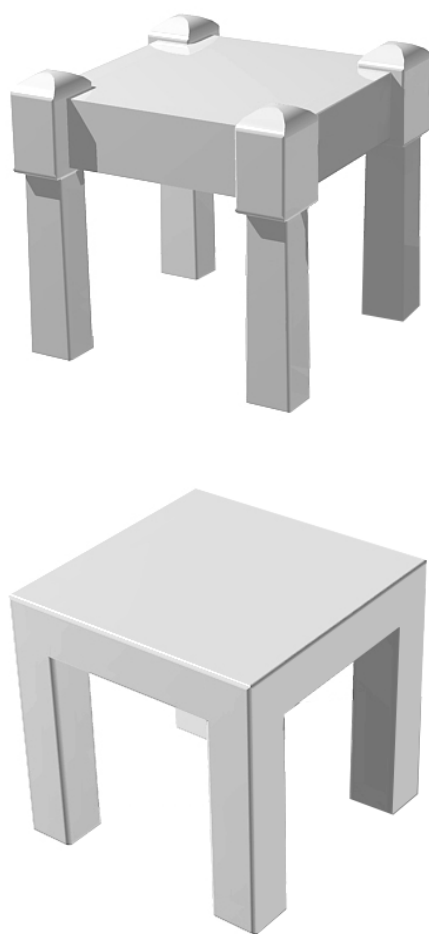
Η επιλογή των δειγμάτων προσδιορίζεται και από το κριτήριο της ιστοριογεωγραφικής προέλευσής τους, δεδομένου ότι συνδέεται με συγκεκριμένους χώρους παραγωγής που αναπτύχθηκαν κατά την ελληνική αρχαιότητα, όπως είναι τα εργαστήρια γλυπτικής και της αγγειοπλαστικής. Ιδιαίτερα 17 από αυτά προέρχονται από τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους, όπου, λόγω της ύπαρξης λατομείων μαρμάρου σε αυτά αναπτύχθηκε η τέχνη της γλυπτικής και των αναγλύφων. Τα περισσότερα δείγματα, 80 τον αριθμό, προέρχονται από την Αττική, την πληθυσμιακή κοιτίδα της ελληνικής αρχαιότητας, όπου αναπτύχθηκε κυρίως η καλλιτεχνική γλυπτική τέχνη των επιτύμβιων ανάγλυφων. Τα υπόλοιπα δείγματα προέρχονται από την Πελοπόννησο (4), την κεντρική και ανατολική Ελλάδα (Βοιωτία, Θεσσαλία, Εύβοια) (8), τη Μακεδονία (3), ενώ 3 δείγματα είναι άγνωστης προέλευσης.

Στα πλαίσια του σκοπού της μελέτης να οριοθετηθεί το πλαίσιο μιας τεκμηριωμένης εξέτασης του αρχαίου Ελληνικού Δίφρου, δημιουργήθηκε ένα ανεξάρτητο τεύχος ως Παράρτημα της παρούσας έρευνας, με τίτλο *Αρχείο Επιμετρημένων Ανάγλυφων Δίφρων* το οποίο περιλαμβάνει τα επιλεγέντα δείγματα.

Τα μαρμάρινα αναθήματα και οι επιτύμβιες στήλες, στις οποίες αναπαρίστανται δίφροι, επελέγησαν ύστερα από την εκτίμηση της δυνατότητας επαρκούς και επακριβούς μέτρησης των προβαλλομένων τμημάτων ή μερών τους στη σύνθεση για τον ορισμό της μορφής. Τα προς μέτρηση σημεία θεωρήθηκε ότι μπορούσαν να ανταποκριθούν με τον τύπο των πληροφοριών που απαιτούντο είτε για τυπολογική μελέτη είτε για δομική ανάλυση. Οι απαιτούμενες μετρήσεις βασίστηκαν στο σύστημα των συντεταγμένων, το οποίο επιτρέπει την τρισδιάστατη ανάπλαση της μορφής και της κατασκευής του δίφρου. Ως σύστημα αξόνων ορίζεται το αυτό με το χρησιμοποιηθέν από τους δημιουργούς των δειγμάτων στα επιτύμβια ανάγλυφα ειδικότερα. Ως γραμμές αναφοράς των μετρήσεων λαμβάνονται οι καλύτερα διατηρημένες γραμμές στις επιτύμβιες στήλες και για τις μετρήσεις των διαστημάτων στην ογκοπλαστική αναπαράσταση των δίφρων, ορίζεται η χρήση ειδικού παχύμετρου και κουμπάσου.

Για την ολοκλήρωση των εμπειρικών στοιχείων της έρευνας, εκτός από τις μετρήσεις, απαιτείται και η ανάλυση όλων των ποσοτικών και ποιοτικών μεταβλητών που προκύπτουν από τη μελέτη των επιλεγέντων δειγμάτων. Η ανάλυση αποτελεί μια συγκριτική διεργασία των επιμετρηθέντων με στόχο:

1. να καταγραφούν τα βασικά και ουσιαστικά μορφολογικά χαρακτηριστικά του δίφρου, όπως αυτά αντλούνται από τα αναπαριστώμενα δείγματα, δηλαδή το μέγεθος, οι διαστάσεις, το σχήμα, η σύνθεση και το υλικό κατασκευής.
2. να καταγραφεί η ιστορική διαφοροποίηση των μορφολογικών και τεχνικών γνωρισμάτων από τον 7^ο έως και τον 3^ο αιώνα π.Χ., προκειμένου να αξιοποιηθεί για την τεκμηρίωση ιδιοτυπικού ενδιαφέροντος στην ανάπλαση του επίπλου.

Τρισδιάστατα περίβλεπτα μοντέλα.
©Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

- να συνοψιστούν παραστατικά οι σχέσεις ομοιότητας και ανομοιότητας μεταξύ των τύπων δίφρων των δειγμάτων, προκειμένου να καθοριστούν οι μεταβλητές και οι παράμετροι της ιστορικής εξέλιξης της μορφής και της τεχνικής κατασκευής του επίπλου.

Τα συγκεκριμένα αναπαραστατικά δείγματα συνιστούν το αυθεντικότερο και το πιο αξιόπιστο μέσο ανεύρεσης μορφολογικών, διαστασιολογικών και κατασκευαστικών στοιχείων των αρχαίων δίφρων.

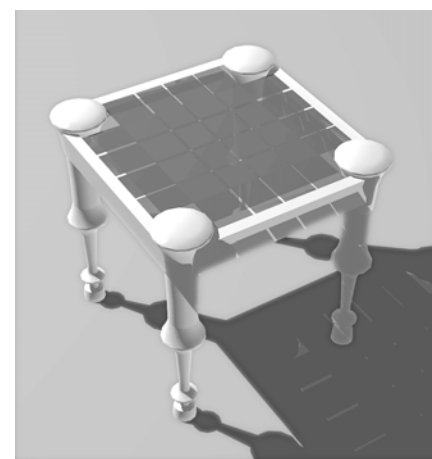
Η τεχνολογική επεξεργασία των εμπειρικών στοιχείων της έρευνας υποστηρίζεται από την τρισδιάστατη προσομοιωτική καταγραφή και ψηφιακή ανάπλασή τους μέσω γραφικών υπολογιστή. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει την αποτελεσματική τεκμηρίωση της ιδιοτυπίας της μορφής του δίφρου, αποκλείοντας ανακρίβειες διαστάσεων και αστοχίες συναρμολόγησης δημιουργώντας τρισδιάστατο περίβλεπτο μοντέλο.

Ειδικότερα, η ψηφιακή διεργασία συμβάλλει στη διευκρίνηση μη φανερών λεπτομερειών στους αναπαριστώμενους στα δείγματα δίφρους και στην αντικειμενικότερη εμπειρική επαλήθευση των μορφολογικών και υλικοτεχνικών στοιχείων τους.

Η παραγωγική διεργασία της έρευνας συνίσταται, αφ' ενός στη διερμίνευση και αποδεικτική τεκμηρίωση των μορφολογικών και υλικοτεχνικών στοιχείων της ανάπλασης του δίφρου και, αφ' ετέρου, στη συνθετική, αισθητική και τεχνική οργάνωσή του ως επίπλου. Έχοντας υπόψη τις επιστημονικές πρακτικές, με τις οποίες σύγχρονοι ερευνητές προέβησαν στην ανάπλαση και ανασύνθεση ιστορικών τύπων επίπλων,¹⁴⁴ η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην λογική παραγωγική αξιοποίηση συγκριτικών πινάκων (βλ. σελ. 75-77 και 81), καθώς επίσης και στη χρονολογική και μορφολογική ακολουθία της ανάπτυξής του. Με τη στατιστική και στατική επεξεργασία των μεγθών που αναπαρίστανται στα δείγματα της έρευνας ως συστήματος παραμέτρων αποβλέπεται η προσέγγιση ενός κανονιστικού πλαισίου, Αρχείου Επιμετρημένων Παραστάσεων, μέσω του οποίου θα εξαχθεί το σύνολο των μορφολογικών και υλικοτεχνικών προδιαγραφών παραγωγής δίφρου, καθώς επίσης και οι αντίστοιχες προδιαγραφές της αισθητικής και κιναισθητικής οργάνωσής του.

Για την ασφαλέστερη και αποτελεσματικότερη εξαγωγή επιστημονικών πορισμάτων η έρευνα αξιοποιεί τη μεθοδολογία της ποσοτικής και ποιοτικής αποτίμησης των εμπειρικά τεκμηριωμένων στοιχείων από τα επιλεγέντα δείγματα, κλιμακώνοντας τη διαδικασία αυτή από τη φάση της ταυτοποίησης μέχρι και τη φάση της διαφοροποίησης και της σύγκλισης των στοιχείων με στόχο την ενοποίηση των προδιαγραφών ανάπλασης του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου.

Με γνώμονα την εξαγωγή των αναγκαίων και σκοπούμενων πορισμάτων, η τελική φάση της έρευνας περιλαμβάνει ολόκληρη τη συνθετική διεργασία που απαιτείται για την πιστοποίηση της ιδιοτυπίας του δίφρου, η οποία συνίσταται από τον προσδιορισμό ειδικών κανονιστικών κριτηρίων και παραμέτρων, μέσω των οποίων δομείται και αναδομείται ως έπιπλο. Η συσχέτιση και η συνεργασία όλων των απαιτούμενων κριτηρίων και παραμέτρων θα βασιστεί στην πρωτότυπη μεθοδική συντακτική οργάνωση που εισήγαγε ο Eskild Tjalve¹⁴⁵ με το πόνημά του

Τρισδιάστατα περίβλεπτα μοντέλα.
©Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

144. Gottshall 1971· Nelson 1984· Lyons 1990· Diehl 1997.

145. Tjalve 1978.

Systematische Formgebung και βελτίωσε μέσω της πληροφορικής επιστήμης ο Anders Warell¹⁴⁶ το 2001 (*Design syntactic*), μέσω της οποίας κάθε ιδιοτυπία αναδομείται ως «αιτιολογημένη», χάρη στον ενιαίο προσδιορισμό του συνόλου των μορφολογικών και υλικοτεχνικών γνωρισμάτων της.

Από την τελική οργάνωση και επεξεργασία των κριτηρίων και των προδιαγραφών, η έρευνα θα ολοκληρώσει το έργο της με την αναπαραγωγή ιδιότυπων δειγμάτων δίφρων, προκειμένου να τεκμηριωθεί η απαιτούμενη τεχνογνωσία με την οποία αυτά παρήχθησαν ιστορικά, αναδεικνύοντας τη διαχρονική επικαιρότητα και τη μοναδικότητα που κατέχει ο δίφρος στην ιστορία του επίπλου.

II.3. Αναπαραστατική Τεκμηρίωση των Ερευνητικών Αντικειμένων από την Αρχαϊκή έως και τη Ρωμαϊκή Εποχή

II.3.1. Η προέλευση των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και ολόγλυφα πρότυπα δίφρων)

Τα επιλεγμένα ερευνητικά αντικείμενα προέρχονται κυρίως από μαρμάρινα αναθήματα και επιτύμβιες στήλες που απεικονίζουν κατά κανόνα αποθανόντα σε ένα στιγμιότυπο του βίου του, όπου κάθετα σε δίφρο. Η μορφή του δίφρου αποδίδεται ανάγλυφα είτε σε ορθή είτε σε ελαφρά πλάγια προβολή ως προς την εξωτερική επιφάνεια της στήλης ή του αναθήματος. Η ανάγλυφη επεξεργασία των αναθημάτων και των στηλών βασίζονταν σε δευτερεύοντα πρότυπα, τα οποία αποτελούν αντίγραφα πρωτευόντων υπαρκτών προτύπων (άνθρωποι και επίπλα). Το γεγονός αυτό τεκμηριώνει ότι η σχέση ανάμεσα στα πρωτεύοντα και τα δευτερεύοντα πρότυπα ήταν ομόλογη σε κάθε περίπτωση.

Παρατηρώντας την ιστορική εξέλιξη των επιλεγμένων ερευνητικών αντικειμένων διακρίνουμε μία πρόοδο στην τεχνική της λάξευσης του βάθους πεδίου, γεγονός το οποίο μας δίνει μια πιο αξιόπιστη ογκοπλαστική απεικόνιση του αρχαίου δίφρου κατά την ελληνιστική εποχή. Σύμφωνα με τον Götz Pochat¹⁴⁷ η γλυπτική των αρχαίων Ελλήνων αποτελούσε μια μιμητική τέχνη διότι δεν παρήγαγε ουσιαστικά νέες μορφές αντικειμένων, αλλά μέσω της αναλογικής μορφολογίας, των περιγραμμάτων, της σκιαγραφίας και των τονισμών, κατασκεύαζε ομοιότητες πραγματικών αντικειμένων.

II.3.2. Γλυπτική προσομοίωση των πραγματικών μορφών των δίφρων

Το βασικό μέσον για τη γλυπτική προσομοίωση των πραγματικών μορφών στις μαρμάρινες επιτύμβιες στήλες και τα αναθήματα ήταν η μονάδα μέτρησης και χάραξης των περιγραμμάτων και των αναλογιών των δευτερευόντων θεμάτων αναπαράστασης (ανθρώπων και επίπλων) πάνω στον διαμορφωμένο παραλληλεπίπεδο όγκο της ολικής σύνθεσης.

Στην αρχή της αρχαϊκής περιόδου (700-480π.Χ.) χρησιμοποιούσαν, σύμφωνα με ορισμένες θεωρίες, ένα σύστημα συντεταγμένων με τετράγωνα πεδία για να τοποθετήσουν σωστά τα διάφορα μέρη του σώματος βάσει συγκεκριμένων αναλογιών. Η τεχνική αυτή προερχόταν από την αρχαία Αίγυπτο, ήταν απλή και πρακτική και έδινε ασφαλές αποτέλεσμα. Οι Έλληνες γλύπτες όμως ασφυκτιούσαν από τους περιορισμούς της συγκεκριμένης τεχνικής. Έτσι αναζήτησαν μια νέα μέθοδο, για μεγαλύτερη ποικιλία στην εμφάνιση των αναπαριστώμενων μορφών στα ανάγλυφα. Πρώτα έφτιαχναν ένα προσχέδιο του θέματος σε κánaβο. Στη συνέχεια μετέφεραν τα χαρακτηριστικά του στον κατεργασμένο παραλληλεπίπεδο όγκο του μαρμάρου χρησιμοποιώντας ένα εξελιγμένο σύστημα από κρεμαστές

146. Warell 2001.

147. Pochat 1981, 14-15.

στάθμες (ζύγια) ή, αν το τελικό έργο ήταν μεγαλύτερο από το πρότυπο, μετρούσαν διάφορα σημεία του και αφού υπολόγιζαν τις αναλογίες, μεγεθύνοντάς τες, τις μετέφεραν στην επιφάνεια του μαρμάρου. Χρησιμοποιώντας σιδηρά εργαλεία, ο γλύπτης μπορούσε να σμιλεύει τον μαρμάρινο όγκο από όλες τις κατευθύνσεις (ίσως από μία εποπτική θέση) προκειμένου να χαράζει ευκολότερα τις αναλογίες. Οι θέσεις των αναλογιών και οι κατατομές των προς σμίλευση μορφών χαράσσονταν με μια διαδικασία που είναι γνωστή ως «σήμανση».¹⁴⁸

Μετά, ακολουθούσε η παραδοσιακή σμίλευση στα σημεία εργασίας, μια τεχνική που είναι γνωστή σε όλα τα μαρμάρινα ανάγλυφα από την εποχή της «δαιδαλικής» ελληνικής γλυπτικής (περίπου 650 π.Χ.). Η μέθοδος συνίστατο στην απόσπαση των ανεπιθύμητων τμημάτων του μαρμάρινου όγκου, αξιοποιώντας τις κρούσεις της ξύλινης σφύρας σε μία επιμήκη ρομβοειδή ή σφηνοειδή σμίλη.

Πολλές φορές, οι Έλληνες γλύπτες σμίλευαν τα ανάγλυφα τμηματικά. Συνήθως έδιναν προτεραιότητα στις καθισμένες ανθρώπινες μορφές και τις αναλογίες τους σε σχέση με τον δίφρο, ενώ οι όρθιες μορφές σμιλεύονταν στη συνέχεια. Αυτό συνέβαινε για λόγους οικονομίας. Αν τυχόν η πρώτη φάση είχε αστοχίες τότε έπρεπε να γίνουν οι διορθώσεις σε βάθος, γεγονός που σήμαινε ότι αρκετό κομμάτι μαρμάρου θα πήγαινε χαμένο κατά το σκάλισμα. Μόνο όταν έγινε πιο σίγουρη η τεχνική της σμίλευσης σε βάθος κατά την ελληνιστική περίοδο, προέκυψε οικονομικότερο και λεπτομερέστερο αποτέλεσμα.¹⁴⁹

Βασικό χαρακτηριστικό της ελληνιστικής τεχνοτροπίας ήταν η έντονη σμίλευση των διακοσμητικών στοιχείων στα αναθηματικά ανάγλυφα, έτσι ώστε να δημιουργείται μια εντυπωσιακή απεικόνιση ημι-τρισεδιάστατου βάθους των αναπαριστάμενων προσώπων που κάθονταν σε δίφρο και των ενδυμάτων τους. Συγκεκριμένα, ο γλύπτης είχε τη δυνατότητα να σμιλεύει πάνω στο μάρμαρο όχι μόνο το ανάγλυφο θέμα, αλλά, με συνεχόμενες μικρές σπές που έκανε με τρύπανο και πλάγιες σμιλεύσεις, μπόρεσε να πετύχει μια θεαματική, και σε ορισμένες περιπτώσεις, ελεύθερη από το σκηνικό βάθος ολόγλυπη απεικόνιση τμημάτων του δίφρου. Μόλις διαμόρφωνε το γενικό σχήμα του δίφρου στον μαρμάρινο όγκο, ο γλύπτης συνέχιζε την εργασία του με άλλα εργαλεία προκειμένου να ολοκληρωθούν τα ακριβή χαρακτηριστικά του σχήματος. Σε αυτά τα εργαλεία συμπεριλαμβάνονται οδοντωτές ή ονυχωτές σμίλες, ξέστρα (ράσπες) και κυρτές ρίνες. Η τελικά διαμορφωμένη ανάγλυφη επιφάνεια του μαρμάρινου αναθήματος στη συνέχεια τελειώνει με ειδικά λειαντικά μέσα (σμυρίδα)¹⁵⁰ για να αποδίδεται καλλίτερα η φωτοσκιαστική λειτουργία.¹⁵¹

II.3.3. Η μετρική καταγραφή των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και γλυπτά πρότυπα δίφρων)

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο¹⁵² οι Έλληνες της αρχαιότητας πήραν τις μονάδες μέτρησης μήκους και επιφανείας από τον αιγυπτιακό πήχη και τον βασιλικό Βαβυλωνιακό πήχη, μία μονάδα που αποτελούσε τη βάση του μετρικού συστήματος των ανατολικών λαών. Ειδικότερα αναφέρει ότι στον ελλαδικό χώρο ο σαμιακός πήχης ήταν ίδιος με τον αιγυπτιακό. Ωστόσο, αντίθετα από την Ανατολή, η μονάδα μέτρησης μήκους στην Ελλάδα ήταν το πόδι (ο πους)

148. Κοκκορού-Αλευρά 2008.

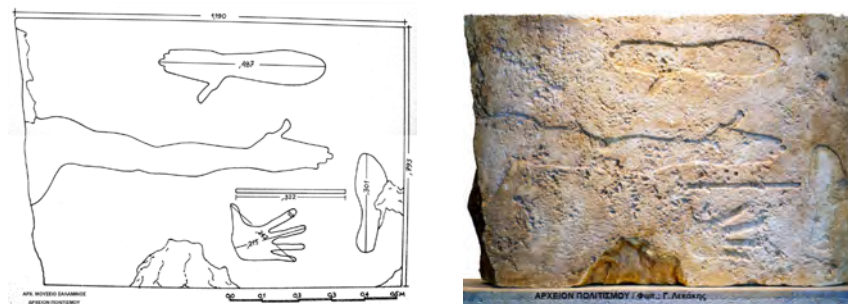
149. Brunn 1889, 149.

150. Σμυρίδα, (καθαρεύουσα «σμίρις»), το κοινώς λεγόμενο «σμυρίγλι», είναι πέτρωμα που αποτελείται κυρίως από κορούνδιο (Al₂O₃) με ανάμιξη μαγνητίτη καθώς και αιματίτη και λειμωνίτη.

151. Κοκκορού-Αλευρά 2008, 37-38.

152. Ηρόδοτος, *Ιστορία*, 2.168.1.

και όχι ο πήχυς. Στο αρχαίο μετρολογικό ανάγλυφο που βρέθηκε στη Σαλαμίνα (εντοιχισμένο στη μικρή εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στα Περιβόλια) η μονάδα μέτρησης της οργιάς, του πήχη και της παλάμης είναι ο κανόνας του οποίου το μήκος είναι 0,322 μέτρα και αντιστοιχεί στο μήκος του ποδιού. Το πόδι αυτό αποτέλεσε τη βάση για το Αιγινήτικο μετρικό σύστημα και, όπως ανακάλυψε ο W. Doerpfeld από τις πολυάριθμες μετρήσεις που έκανε, ήταν επίσης ευρέως χρησιμοποιούμενο στην Πελοπόννησο και γι' αυτό το ονόμασε κοινό ελληνικό πόδι.¹⁵³

Αποτύπωση του μετρολογικού αναγλύφου της Σαλαμίνας από τον αρχιτέκτονα T. Τανούλα

Σύμφωνα με τις έρευνες του W.B. Dinsmoor το πόδι κατά την κλασική περίοδο είχε μήκος 0,32628 μέτρα και αντιπροσώπευε την κοινή μετρική μονάδα για την ηπειρωτική Ελλάδα και την Αττική.¹⁵⁴

Ως συνταγματικά κατοχυρωμένη γραμμική μονάδα μέτρησης του αθηναϊκού κράτους (4^{ος}-5^{ος} αιώνας π.Χ.) ήταν ο πούς του Σόλωνα. Σύμφωνα με αυτόν, μετρούνταν όλα τα επιφανειακά τεχνουργήματα από τους χειροτέχνες της εποχής. Είναι όμως αξιοσημείωτο το γεγονός ότι το διάταγμα, που εισήχθη στο γ' τέταρτο του 5^{ου} αιώνα π.Χ. στα κράτη-μέλη της αθηναϊκής συμμαχίας, περιείχε τον αυστηρό όρο ότι οι αξιωματούχοι κατά την ορκωμοσία ανάληψης των καθηκόντων τους δεσμεύονταν να διώκουν και να τιμωρούν οποιονδήποτε χρησιμοποιούσε άλλο μετρικό σύστημα εκτός του αθηναϊκού.¹⁵⁵

Οι μαρμάρινες αυτές παραστάσεις και κυρίως οι στήλες αποτελούν μια σχετικά ομοιογενή και χρονολογικά κλειστή σειρά. Το μέγεθος και η τεκτονική μορφή τους ποικίλλει, από μικρές μετωπικές στήλες με χαμηλό ανάγλυφο σε πεδίο που δεν υπερβαίνει τα 30x30 εκατοστά, μέχρι ναϊσκόσχημα μνημεία, με σχεδόν ολόγλυφες μορφές σε φυσική ή και μεγαλύτερη κλίμακα. Συνυπάρχουν στην ταφική μνημειακή πρακτική με πολλές μαρμάρινες ληκύθους και λουτροφόρους, που συχνά κοσμούνται επίσης από ανάγλυφες παραστάσεις.¹⁵⁶

Τα επιτύμβια ανάγλυφα κατά κανόνα φέρουν παραστάσεις μιας ή περισσότερων όρθιων και καθήμενων μορφών, που γίνεται δεκτό ότι απεικονίζουν τον νεκρό, όπως ήταν εν ζωή, μόνο ή με τα μέλη της οικογένειάς του, μερικές φορές και με κατοικίδια ζώα. Οι μορφές παρουσιάζουν διαφορές στη φυσιολογική και ανατομική απόδοση, την ένδυση, τη στάση, τις χειρονομίες και τα καθίσματα. Με άλλα λόγια, εκτιμάται ότι μπορούν να θεωρηθούν οι παραστάσεις

153. Doerpfeld, 1882.

154. Dinsmoor 1958, 355-368.

155. Wesenberg 2001, 357-380.

156. Δάλλας 1996, 2.

αυτές, ως «κείμενα» και να διαπιστωθεί μια συστηματική σχέση ανάμεσα στην εικονογραφική απόδοση της μορφής των δίφρων των παραστάσεων αυτών και του αυθεντικού ξύλινου δίφρου.

Αρχαϊκή περίοδος

Αναγνωρίζοντας το γεγονός πως η αρχαία ελληνική γλυπτική τέχνη αντλεί τις καταβολές της από την προϊστορική περίοδο ανάπτυξης της πλαστικής τέχνης, η καταγραφή και ανάλυση των γενικών μετρολογικών και μορφολογικών στοιχείων των παριστώμενων δίφρων ξεκινά κυρίως από αγαλματίδια της αρχαϊκής περιόδου (Επιμετρημένες Παραστάσεις 1 και 2, Μέρος 2^ο, σελ. 13, 17).

Αγαλμα καθιστής θεάς, 630 π.Χ.

Αγαλματίδιο καθήμενης γυναικός.
Α' μισό 6^ο αιώνα π.Χ.

Η οπτική γλώσσα με την οποία έχουν διαμορφωθεί οι δίφροι στα αναφερόμενα αρχαϊκά γλυπτά σχετίζεται με την πρώιμη αρχαϊκή τεχνοτροπία του λεγόμενου «δαίδαλικού» ρυθμού, ενώ το απόσπασμα της ζωφόρου του Θησαυρού των Σιφνίων (Επιμετρημένη Παράσταση 3, Μέρος 2^ο, σελ. 21) και το αγαλματίδιο του γραφέως (Επιμετρημένη Παράσταση 4, Μέρος 2^ο, σελ. 27) αποτελούν έργα της ίδιας εποχής με χαρακτηριστικό γνώρισμα την απόσπαση από την αιγυπτιακή οπτική σύνταξη.

Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων. Περί το 525 π.Χ.

Αναθηματικό αγαλματίδιο
γραφέως. Περί το 520 π.Χ.

Δαιδαλικός ρυθμός¹⁵⁷

Τα δείγματα αυτής της περιόδου μας παρέχουν μια γενική και σχηματική πληροφόρηση σχετικά με τη μορφή του δίφρου, καθότι περιορίζονται σε μια ορθοοπτική διαμόρφωση της πλευρικής κατατομής του επίπλου. Επίσης λόγω του μικρότερου μεγέθους των παριστώμενων μορφών (ανθρώπων και δίφρων) από το φυσιολογικό η καταγραφή των διαστάσεων των δίφρων προκύπτει κατά κύριο λόγο με βάση την ορθοοπτική αναλογία των ανθρώπινων βραχιόνων με τα οριζόντια και κατακόρυφα απάρτια (μέλη) των δίφρων.

Ωριμη Αρχαϊκή περίοδος

Στα ανάγλυφα της ώριμης αρχαϊκής περιόδου (Επιμετρημένες Παραστάσεις 5-10, Μέρος 2^ο, σελ. 31-51) παριστάνονται σαφέστερα τα απάρτια (έδρα, κανόνες, πόδες) του δίφρου μέσω της προβολής τους στο έγκοιλο βάθος των ανάγλυφων αναθημάτων. Χαρακτηριστικό τεχνικό στοιχείο αποτελεί η απομάκρυνση από τον «Αιγυπτιακό κανόνα» και τον κάρναβο, με στόχο την δημιουργία της τρισδιάστατης αντίληψης στην απεικόνιση σωμάτων και αντικειμένων. Επίσης η πλάτυνση των μορφών υποχωρεί σημαντικά προς όφελος της φωτοσκιαστικής οπτικής αντίληψης.

Βάση επιτομβίου αγάλματος κούρου. Περί το 510 π.Χ.

Αναθηματική στήλη
κεραμέως.
Περί το 500 π.Χ.

Αναθηματική στήλη.
Περί το 480 π.Χ.

Ανάγλυφο στήλη.
Δεύτερο τέταρτο
5ου αιώνα π.Χ.

Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας.
Δεύτερο τέταρτο 5ου αιώνα π.Χ.

Κλασική περίοδος

Οι σημαντικότερες πληροφορίες σχετικά με τη μορφολογία και την κατασκευαστική σύνθεση του δίφρου προέρχονται από ανάγλυφα και γλυπτά της κλασικής περιόδου (Επιμετρημένες Παραστάσεις 11-67, Μέρος 2^ο, σελ. 55-351).

Σε αυτά υπάρχει μία εναργέστερη προβολή των απαρτίων (μελών) του δίφρου, σε βαθμό τέτοιο που είναι πλέον ευκρινείς ακόμη και ορισμένες επιφανειακές λεπτομέρειες, όπως της σύνδεσης και της торνευτής διαμόρφωσης. Σε ορισμένα ανάγλυφα αναθήματα (Επιμετρημένες Παραστάσεις 20, 58 και 64, Μέρος 2^ο, σελ. 131, 309 και 339) προβάλλεται επίσης, με πλάγια απόκλιση από το επίπεδο της πρόσοψης, ο δίφρος με αποτέλεσμα να παρέχονται περισσότερες πληροφορίες για την εσωτερική σύνθεση της μορφής του (αναλογίες, συνδεσμολογίες και περιγράμματα τόνρευσης).

157. Ο «Δαιδαλικός ρυθμός» ως όρος χρησιμοποιείται για να αποδώσει μια συγκεκριμένη τεχνοτροπία, η οποία αναπτύχθηκε στα μέσα του 7^{ου} προχριστιανικού αιώνα, που χαρακτηρίζεται από σχηματικότητα, διακοσμητικότητα, απουσία μνημειακού μεγέθους, δισδιάστατες μορφές, ακαμψία και χαρακτηριστική απόδοση της κεφαλής (Πλάντζος 2013, 71)

Δεδομένου ότι κατά την περίοδο αυτή έχει καθιερωθεί η ελληνική μετρολογία και έχει επανεκτιμηθεί το μέτρο και οι αναλογίες του ανθρώπινου σώματος, καθίσταται ακόμη πιο βέβαιη η τεκμηρίωση των διαστάσεων των μελών του δίφρου, όχι μόνο λόγω συσχέτισής τους με τα μεγέθη των μελών (πους, βραχιών) των απεικονιζόμενων ανθρώπινων μορφών στα αναθηματικά ανάγλυφα αλλά και της διάταξής τους με απόλυτη κανονικότητα στο σύνολο της σύνθεσης.

Επιτύμβια στήλη.
Τέλος 5^{ου} αιώνα π.Χ.

Επιτύμβια στήλη.
Γύρω στο 360 π.Χ.

Επιτύμβια στήλη του Μεταγένους
Σφηττίου και της κόρης του.
Περίπου 430-410 π.Χ.

Ύστερη Κλασική περίοδος

Στα αναθηματικά ανάγλυφα της ύστερης κλασικής περιόδου και της ελληνιστικής εποχής, διαπιστώνεται μια πληρέστερη πλαστική διαμόρφωση λόγω βελτίωσης της τεχνικής της σμίλευσης και της γλυπτικής τεχνογνωσίας, μέσω ανάπτυξης γωνιών προβολής και ανάδειξης συμπληρωματικών στοιχείων (λάρνακα, μαξιλαριού και υποπόδιου) (Επιμετρημένες Παραστάσεις 69, 85 και 92, Μέρος 2^ο, σελ. 359, 437 και 465). Σε αυτές τις περιπτώσεις αναδεικνύονται σημαντικές λεπτομέρειες σχεδόν αφηγηματικού ύφους.¹⁵⁸ Μέσω αυτού του ύφους καθιερώθηκε στη γλυπτική η αισθαντικότητα με την οποία η γλυπτή μορφή απλώνεται στο βλέμμα του θεατή κάνοντας το θέμα τρισδιάστατο, απελευθερώνοντας αρκετές οπτικές γωνίες.

Η επιτύμβια στήλη του [...]ιέργου
Ειτεαίου και της Φιλινούς Θουκρίτου
Φλυέως. Περί το 340 π.Χ.

Επιτύμβια στήλη. Β' μισό
του 4^{ου} αι. π.Χ.

Επιτύμβια στήλη.
Τέλος του 4ου αι. π.Χ.

158. Λεπτομέρειες ανάλογες με τον αισθησιασμό που εισήγαγε ο Πραξιτέλης στην αρχαία ελληνική γλυπτική, όπως για παράδειγμα είναι το στοιχείο της σιγμοειδούς καμπύλης στην ανάπτυξη των σωμάτων, της ρευστότητας και της εκθήλυνσης, που αποτυπώθηκαν ιδιαίτερα στην Αφροδίτη της Κνίδου.

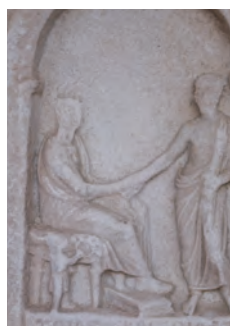
Ρωμαϊκή περίοδος

Στα έργα της Ρωμαϊκής περιόδου (Επιμετρημένες Παραστάσεις 101-109, Μέρος 2^ο, σελ. 503-537), ο δίφρος εκτίθεται χωρίς αλλαγές σε σχέση με τις προγενέστερες μορφές του, γεγονός που τεκμηριώνει το γεγονός της κατά παράδοση επανάληψης και στερεότυπης απόδοσης της σύνθετης μορφής του.

Η επιλογή των αντικειμένων για μέτρηση έγινε λόγω του μικρού τους μεγέθους και της δυνατότητας μέτρησής τους με μετρικά όργανα αποτύπωσης.

Επιτύμβια στήλη του
Ασκλάπωνος.
Τέλος 2ου αι. π.Χ.

Η επιτύμβια στήλη
του Ζωΐλου Ζωΐλου
Αθηναίου και του
ομώνυμου υιού του.
Τέλος του 2ου αι. π.Χ.

Επιτύμβια στήλη. Τέλος
του 2ου αι. π.Χ.

Επιτύμβια στήλη της
Ποντικής και του
Θάλου. Περί το 100 π.Χ.

Επιτύμβια αετωματική
στήλη της Αδήας και του
Θράσωνος. Περί τα έτη
100-90 π.Χ.

Επιτύμβια στήλη της
Αρσινόης.
Αρχές 1ου αι. π.Χ.

Επιτύμβιο ανάγλυφο.
Περί τα μέσα
του 1ου αι. π.Χ.

Επιτύμβια στήλη του
Λευκίου Κορνηλίου
Νέωνος. Περί τα μέσα
του 1ου αι. π.Χ. ή λίγο
αργότερα.

Επιτύμβια στήλη του
Αριστόμαχου και της
Ζωσαρίου.
1ος αι. π.Χ.

II.3.4. Μέθοδοι αποτύπωσης των δίφρων από τις γλυπτικές παραστάσεις

Η επιλογή της μέτρησης των ερευνητικών αντικειμένων έγινε λόγω του μικρού μεγέθους με μετρικά όργανα αποτύπωσης (άμεσος τρόπος), από την ανάγκη αποτύπωσης γλυπτικών λεπτομερειών και από τις δυνατότητες εφαρμογής μετρητικών οργάνων. Η μετρητική και σχεδιαστική εργασία έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε με τα διαθέσιμα μέσα να εξασφαλιστεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η εργασία αυτή βασίστηκε σε μία μορφή *βαθμονόμησης (calibration)* με βάση τις τιμές του μετρούμενου μεγέθους και τη διαφορά μεταξύ της αληθινής και της μετρούμενης τιμής. Η σχεδιαστική και μετρητική ακρίβεια της εργασίας είναι ανάλογη με εκείνη της κατασκευής του αντικειμένου στην αναπαράστασή του πάνω στα γλυπτικά ανάγλυφα.

Οι μετρήσεις έγιναν πάνω σε σύστημα συντεταγμένων, το οποίο εκτιμήθηκε ότι επιτρέπει την αμεσότερη εκτέλεση των μετρήσεων. Το σύστημα αξόνων που ορίστηκε ήταν αυτό της επιτύμβιας στήλης. Σε χαρακτηριστικά ύψη του σκαμνιού, τα οποία σημειώθηκαν στην όψη, αποτυπώθηκαν οι «οριζόντιες τομές» για την καλύτερη κατανόηση της μορφής. Οι «κάθετες τομές» έγιναν για να αποκαλυφθούν κάποια μορφολογικά χαρακτηριστικά τα οποία μόνο με την αποτύπωση της όψης δεν ήταν δυνατόν να γίνουν αντιληπτά, όπως το να σημειωθούν με ακρίβεια οι διαδοχικές μειώσεις του πάχους των ποδιών, η αύξηση της διαμέτρου και του πάχους των δακτυλίων και γενικά όλες οι σημαντικές λεπτομέρειες της κατασκευής και της διαμόρφωσης.

II.3.5. Μορφολογική τεκμηρίωση των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και γλυπτά πρότυπα δίφρων)

Η μορφολογική καταγραφή των αποτυπωθέντων δίφρων βασίστηκε στην αναπαράσταση καθολικών και ειδικών γνωρισμάτων ή μεταβλητών, ως δεδομένων, η οποία σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Κ. Δάλλα¹⁵⁹ αξιοποιεί τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Η αναπαράσταση κάθε δίφρου γίνεται με βάση ένα σταθερό (κλειστό) σύνολο μεταβλητών ή γνωρισμάτων.
2. Η κατασκευή της εσωτερικής δομής ή σύνθεσής τους προκύπτει από αναγωγή στα καθολικά γνωρίσματα ή τις μεταβλητές.
3. Οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών ή των γνωρισμάτων θεωρούνται σταθερές στο σύνολο των παρατηρήσεων.
4. Ο πίνακας δεδομένων είναι αξιοποιήσιμος μέσα από ευρύ φάσμα στατιστικής ανάλυσης, με χρήση υπολογιστικών εργαλείων.

Η τυπική αναπαράσταση των απεικονιζόμενων στα επιλεγέντα ανάγλυφα και τις παραστάσεις δίφρων προϋποθέτουν ότι:

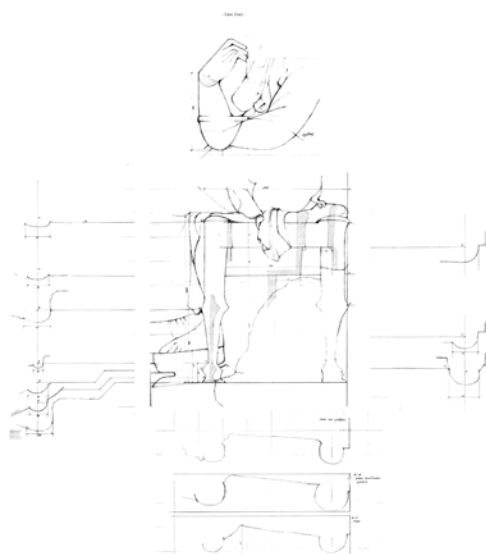
- α) ο προσδιορισμός του συνόλου των περιγραφικών μεταβλητών ή γνωρισμάτων χαρακτηρίζεται από την ίδια σταθερή περιγραφική δομή,

159. Δάλλας 1996, 6-7.

- β) οι απεικονιζόμενες μορφές δίφρων αποτελούν βαθμίδα μιας συνολικότερης δομής δεδομένων, στις οποίες λαμβάνονται υπόψη οι εσωτερικές σχέσεις των μερών του, και
- γ) στις περιπτώσεις που η απεικόνιση είναι ελλειπής ή μερική, η καταγραφή προκύπτει από τον υπολογισμό μέσω ενός συντελεστή εξάρτησης ενός γνωρίσματος από ένα άλλο.

II.3.6. Εργαλεία μέτρησης των ερευνητικών αντικειμένων (ανάγλυφα και γλυπτά πρότυπα δίφρων)

Τα εργαλεία και τα όργανα μέτρησης που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ανάλογα των αναγκών της αποτύπωσης. Το ξύλινο μέτρο με δεκαδική υποδιαίρεση χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση γενικών διαστάσεων. Για τον ορισμό της καθετότητας χρησιμοποιήθηκε το νήμα της στάθμης και οι μεταλλικές πρότυπες γωνίες, ενώ για τον έλεγχο της οριζοντιότητας το αλφάδι.

*E.A.M. Αρ. 726.
Αποτύπωση Ηρώ Δαναηλοπούλου-Ψιλοπούλου*

1. νήμα στάθμης, 2. μεταλλικό προφιλόμετρο, 3. αλφάδι, 4. παχύμετρο, 5. κουμπάσο, 6. μεταλλική γωνία, 7. ξύλινο μέτρο, 8. κλιμακόμετρο μουσείου

Κατασκευή ξύλινου προφιλόμετρου. Ηρώ Ψιλοπούλου

Για την ακριβή αντιγραφή του δίφρου στη φυσική κλίμακα της αναπαράστασης και την αποτύπωση όσων άλλων λεπτομερειών χρειάστηκαν, κρίθηκε απαραίτητη η χρήση προφιλόμετρου. Επειδή σε κάποιες περιπτώσεις οι διαστάσεις του ανάγλυφου δίφρου ξεπερνούσαν κατά πολύ τις διαστάσεις ενός κοινού προφιλόμετρου, δημιουργήθηκε η ανάγκη κατασκευής από την ερευνήτρια δυο αυτοσχέδιων προφιλόμετρων ειδικής κατασκευής. Το ένα έχει μήκος 65 εκ., το δεύτερο 55 εκ. και φάρδος 20 εκ.

Ως γραμμές αναφοράς των μετρήσεων χρησιμοποιήθηκαν οι καλύτερα διατηρημένες γραμμές της επιτύμβιας στήλης. Για τη μέτρηση διαστημάτων και διατομών χρησιμοποιήθηκε το παχύμετρο και το κουμπάσο. Η σχεδίαση έγινε επιτόπου στον χώρο των μουσείων, στο φυσικό μέγεθος της παράστασης του δίφρου σε χαρτί scholler διαστάσεων 50x70, 140 gr., με μολύβια διαφορετικού πάχους, ανάλογα με τις ανάγκες της αποτύπωσης.

Παράλληλα, χρησιμοποιήθηκε η ψηφιακή τεχνολογία για την αναπαράσταση και επεξεργασία του υλικού μέσω γραφικών του Η/Υ. Η εισαγωγή των φωτογραφιών σε ένα περιβάλλον CAD (Computer Aided Drafting) και η σχεδίαση με τη βοήθεια υπολογιστή, παρουσίασε περισσότερα πλεονεκτήματα παρά μειονεκτήματα. Επέτρεψε τον αποτελεσματικό χειρισμό της μορφής σε επίπεδο σχεδίασης, αποκλείοντας ανακρίβειες διαστάσεων, και ασυνέπειες σχεδίων μεταξύ τους (η σχεδίαση έγινε πρακτικά σε κλίμακα 1:1), και γι' αυτό αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο. Επίσης όταν στη στήλη είναι ορατά τουλάχιστον δυο ζεύγη οριζοντίων και κατακόρυφων γραμμών είναι δυνατή η επίλυση της προοπτικής γεωμετρίας.

Η διαστασιολογική μελέτη κάθε επιλεγέντος αναπαριστώμενου δίφρου βασίζεται αφενός στη φωτογραφική απεικόνιση της όψης του καθίσματος, με επίθεση (χρήση) ορθογωνίου πλέγματος με μετρική υποδιαίρεση, και αφετέρου στη χρήση ως κανόνα αναφοράς το μήκος του βραχίονα της καθήμενης γυναικείας ή ανδρικής μορφής. Η διαστασιολόγηση του ξύλινου πρωτεύοντος δίφρου συνάγεται «συγκριτικά και προσεγγιστικά», με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής (κανών αναφοράς) με τις μετρούμενες διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μέγεθος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 27,2 εκατοστά με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν βρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Η διαδικασία μελέτης καταγράφεται αναλυτικά στο Δεύτερο Μέρος με τίτλο «Αρχείο Επιμετρημένων Ανάγλυφων Δίφρων».

II.4. Διαχείριση των Πληροφοριών

Για την ολοκλήρωση των εμπειρικών στοιχείων της έρευνας εκτός από τις μετρήσεις απαιτείται και η ανάλυση όλων των ποιοτικών και ποσοτικών μεταβλητών που προκύπτουν από την μελέτη των επιλεγέντων δειγμάτων.

II.4.1. Σύνταξη Συγκριτικών Πινάκων αναλογικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών των ερευνητικών αντικειμένων (γλυπτά πρότυπα δίφρων)

Για την αποτελεσματικότερη σύνθεση των επιμετρηθέντων στοιχείων του Δεύτερου Τεύχους, ακολουθεί την αναλυτική καταγραφή, μια κωδικοποιημένη συνοπτική μορφή τους, με σκοπό την ασφαλή και επαληθευόμενη παρουσίαση των συμπερασμάτων. Ο αριθμός του ερευνητικού υλικού πολλαπλασιαζόμενος με την καταγραφική ποικιλία των στοιχείων προσδιορισμού των δίφρων, καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την ταυτόχρονη εξέταση του συνόλου των πληροφοριών. Αυτή η δυσκολία οδήγησε στην ανάγκη δημιουργίας γραφικών μητρώων, τα οποία θα μπορούν να παρέχουν συνεχώς την πλήρη πληροφορία κωδικοποιημένη με τρόπο που να οδηγεί σε δυνατότητες γενίκευσης. Η κωδικοποίηση συνίσταται στη σύνταξη διαγραμμάτων των «ποσοτικών» και «ποιοτικών» χαρακτηριστικών. Οι αριθμητικοί λόγοι των διαγραμμάτων αποσκοπούν στην επίτευξη μιας ολοκληρωμένης, ομοιογενούς τυπολογίας του αρχαίου δίφρου, καθώς και στην αντικειμενική οργάνωση των παραλλαγών ή αποκλίσεων από το πρωτεύον πρωτότυπο.

Η κωδικοποίηση βασίζεται στη διάκριση των αναλογιών και στη μορφολογική κωδικοποίηση, οι οποίες προσδιορίζουν, κατ' αρχάς, τον διαχωρισμό των κριτηρίων ανάλυσης σε δυο ομάδες, ανάλογα με το περιγραφικό μέρος των αναπαριστώμενων δίφρων. Η ακολουθία αυτών των δυο κύριων ομαδοποιήσεων συνίσταται στην καταγραφή των αναλογιών των συστατικών στοιχείων του κύριου όγκου του δίφρου και τη γλυπτική του διαμόρφωση. Η φύση των κριτηρίων σε κάθε μια από τις δυο περιπτώσεις είναι διαφορετική.

Η **Ποσοτική σειρά δεδομένων** (Πίνακας 1) αποσκοπεί στο να καταγράψει την κάθε διάσταση του αντικειμένου ξεχωριστά, μέσα από το βασικό περίγραμμα της μορφής του. Τα δεδομένα του πίνακα της *ποσοτικής ανάλυσης* πρέπει να είναι αντικειμενικά και να έχουν ενιαίο χαρακτήρα, τέτοιο που να επιτρέπει τη σύνθετη σύγκριση ανόμοιων παραδειγμάτων, τα οποία δεν προέρχονται από τον ίδιο τόπο και έχουν χρονολογική απόσταση 6 αιώνων. Τα περιγραφικά στοιχεία αυτής της σειράς δεδομένων περιλαμβάνουν αναφορές βασισμένες στις χαρακτηριστικές διαστάσεις του δίφρου. Σημειώνεται ότι οι διαστάσεις που αναγράφονται, είναι διαστάσεις που προέκυψαν από τη συγκριτική αντιπαραβολή του ανάγλυφου δίφρου με το βραχίονα της καθήμενης μορφής. Σε κάθε πίνακα αναγράφονται επίσης οι προτεινόμενες, από τους αρχαιολόγους ημερομηνίες, για κάθε ανάγλυφο και ο τόπος που βρέθηκαν. Με αυτόν τον τρόπο δεν χάνεται η αυτονομία του κάθε αναπαριστώμενου δίφρου σε σχέση με τις μετρικές του διαστάσεις και μπορεί να ερμηνευτεί η επιμέρους σύνθεση των στοιχείων.

Η **Ποιοτική σειρά δεδομένων** (Πίνακας 2) περιλαμβάνει τις ενδείξεις που περιγράφουν με συνεκτικό τρόπο τις γλυπτικές ιδιαιτερότητες του κάθε αναπαριστώμενου δίφρου, οι οποίες συμβάλουν στην τελική γλυπτική του μορφή.

Από την πρώτη ομάδα κριτηρίων του Πίνακα 1, συνάγονται οι σχέσεις των αναφερόμενων διαστάσεων.

Ο **Πίνακας 1** (Ποσοτική σειρά δεδομένων), περιέχει πληροφορίες για τα ποσοτικά μεγέθη και τους λόγους μεταξύ των χαρακτηριστικών διαστάσεων, δηλαδή τις αναλογικές σχέσεις των μερών. Οι 116 ανάγλυφες παραστάσεις δίφρων που κατεγράφησαν εξετάζονται μέσα από 14 αναφορές βάσης, εκφρασμένες σε κλάσμα. Τα δεδομένα που καταγράφονται επιτρέπουν τη σύγκριση των δίφρων έναν προς έναν. Οι πράξεις αναλογιών πραγματοποιούνται για να επιτευχθεί μια πρώτη ομοιογενής τυπολογία, η οποία θα επέτρεπε να σκιαγραφηθεί μια πρώτη ιεραρχία κριτηρίων. Το αποτέλεσμα αυτού του Πίνακα είναι ότι μπορούν τα πηλικά να μπου σε ακολουθία, με ανοδική ή καθοδική κατεύθυνση, ανάλογα με τις ανάγκες της μελέτης. Οι αναφορές οργανώνονται μέσα στο πλαίσιο του Πίνακα 1 σύμφωνα με την ορθογραφική προβολή που περιγράφουν. Ο Πίνακας περιλαμβάνει δυο δεδομένα:

- α) Η επάνω σειρά –κάθετες στήλες– συμπληρώνεται από τα εξεταζόμενα παραδείγματα σε χρονολογική σειρά.
- β) Οι οριζόντιες σειρές συμπληρώνονται με επιλεγμένα κριτήρια για τον έλεγχο της κατασκευής του δίφρου (διαστάσεις), ενώ τα δεδομένα ομαδοποιούνται σύμφωνα με την ορθογραφική προβολή της όψης του δίφρου.

Η περιγραφή της κατακόρυφης προβολής «όψη» δημιουργεί υποκατηγορίες ανάλογα με τα συνθετικά στοιχεία που εμφανίζονται. Η υποκατηγορία «πλάτος» αναφέρεται κυρίως στη διάσταση του συνολικού πλάτους της κύριας όψης του δίφρου σε σχέση με το μέγιστο ύψος, το μέγιστο πλάτος του ποδιού σε σχέση με το μέγιστο ύψος, του και η αξονική απόσταση των ποδιών σε σχέση με το συνολικό πλάτος του δίφρου. Η υποκατηγορία «ύψος» αναφέρεται στο ύψος της έδρας σε σχέση με το ύψος του υποποδιού, καθώς και στη σχέση των επιμέρους τμημάτων των ποδιών, που συνθέτουν την όψη καθ' ύψος, με το συνολικό ύψος του ποδιού, –άνω τμήμα ποδιού, κάτω τμήμα, ύψος κάτω απόληξης.

Ο χαρακτήρας της ένωσης του άνω τμήματος του ποδιού με το κάτω τμήμα, στο σημείο που σχηματίζεται το κύριο «κόμβος», ή «γόνατο», εξετάζεται μέσα από την αναφορά της διαμέτρου του.

Στην υποκατηγορία «δοκίδα» ή «κανών» (συνδετική τραβέρσα), περιγράφεται το μέγεθος του οριζόντιου στοιχείου της σύνθεσης της όψης, ενώ στην υποκατηγορία ύψος αναφέρεται το συνολικό πλάτος (καθ' ύψος), της διαδοκίδας (συνδετικής τραβέρσας) σε σχέση με το συνολικό ύψος του ποδιού. Η υποκατηγορία «κανών» (τραβέρσα) προσδιορίζει τη σταθερότητα του σκαμνιού.

Η διαφοροποίηση της «κάτω απόληξης» και οι διαστάσεις της, αναφέρονται στο ύψος και στο πλάτος, με σκοπό να επισημανθεί είτε αν η βάση διαφοροποιείται, είτε ποια αναλογική σχέση έχει με το συνολικό ύψος του ποδιού. Στον καθορισμό των διαστάσεων της κάτω απόληξης, ιδιαιτέρως καθ' ύψος, παρουσιάστηκαν πολλά ερωτήματα. Οι διαστάσεις καθ' ύψος του μεσογονάτιου διαστήματος ποικίλλουν καθώς και ο αριθμός των κόμβων που διευκολύνουν να διατηρείται η κατακόρυφη θέση του ποδιού.

Το θετικό στοιχείο του Πίνακα είναι ότι δίνει τη δυνατότητα να οργανωθούν τα πηλικά των κλασμάτων σε ακολουθίες.

Σε αυτή τη φάση προκύπτει ένας σημαντικός αριθμός πληροφοριών που καταγράφουν τη μορφή 116 δίφρων (μερικές παραστάσεις περιλαμβάνουν και δυο δίφρους). Στο ερώτημα του τρόπου διαχείρισης αυτού του συνόλου των πληροφοριών μπορούν να εξαχθούν απαντήσεις καθοριστικές ως προς το πλαίσιο της παρούσας έρευνας. Η συνολική εξέταση των δεδομένων αποτελεί μια κοπιώδη εργασία με πολλές δυσκολίες, όχι μόνον από την ποσότητα των πληροφοριών αλλά και από την διαφορετικότητα των κριτηρίων. Η δυσκολία έγκειται στο ότι πρέπει να αναλυθούν κωδικοποιημένα μια σειρά από μορφολογικές επιλογές –επιλογή αναλογιών και επιλογή διαμορφωτικών λύσεων– δεδομένα που πρέπει να συσχετιστούν μεταξύ τους για τον προσδιορισμό των *προτύπων* και να συνδεθούν με τις τυχόν επιδράσεις της αντίστοιχης χρονικής περιόδου.

Ο Πίνακας 2 είναι περιγραφικός, διότι συνιστά τη **μορφολογική ακολουθία** και περιλαμβάνει, εξ ορισμού, την καταγραφή των γλυπτικών προσεγγίσεων, με τη σειρά που έχουν ταξινομηθεί και με τις διαστάσεις που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της πορείας της παρατήρησης των υπό μελέτη δίφρων.

Τα κριτήρια που διαμορφώνουν τον Πίνακα 2 ομαδοποιούνται σε μια ακολουθία, σύμφωνα με τη λογική της παρατήρησης, όπου η περιγραφή των δίφρων γίνεται διαδοχικά μέσα από τα χαρακτηριστικά της κάθετης προβολής (όψης). Η επεξεργασία όλων των πληροφοριών γίνεται εντός συγκεντρωτικού πίνακα με όλες τις μορφές. Η γραφική αναπαράσταση λαμβάνει υπόψη της την ικανότητα οπτικής αντίληψης και επιτρέπει την καταγραφή μορφολογικών σχέσεων, την απλοποίηση της ανάγλυφης εικόνας, και την κατηγοριοποίηση των δίφρων σε συγκεκριμένες κατηγορίες μέσα από λογικές συσχετίσεις. Η καταγραφή είναι προσαρμοσμένη στην επεξεργασία του βασικού αρχείου δίφρων με χρονολογική σειρά. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να γίνουν παρατηρήσεις για την παρουσία ή απουσία προσδιορισμένων γλυπτικών λύσεων ως προς την πλαστικότητα των ποδών, της διαδοκίδας (τραβέρσα) και της έδρας.

Σημειώνεται, ότι και στους δύο Πίνακες εφόσον υπάρχουν αποκρουσμένα τμήματα ή τμήματα που έχουν φύγει ή ακόμα και αμφιλεγόμενα στοιχεία, οι απαντήσεις διακρίνονται με διαφορετικό σύμβολο.

Στόχος και των δυο Πινάκων είναι:

- α) να καταγραφούν τα βασικά διαστασιολογικά γνωρίσματα του δίφρου, που αντιπροσωπεύουν τα καταγεγραμμένα δείγματα στο σύνολο τους.
- β) να καταγραφεί η διαφοροποίηση των γλυπτικών γνωρισμάτων και να ελεγχθεί στατιστικά η συσχέτιση των συγκεκριμένων γνωρισμάτων των μορφών.
- γ) Να αναπαρασταθούν γραφικά (στατιστικοί πίνακες) οι σχέσεις ομοιότητας ή ανομοιότητας μεταξύ των δίφρων σύμφωνα με τα ιδιαίτερα γνωρίσματά τους.

Σε αυτή τη φάση προκύπτει ένας σημαντικός αριθμός πληροφοριών που καταγράφουν τη μορφή 116 δίφρων. Η συνολική εξέταση των δεδομένων αποσκοπεί όχι μόνον στη διαχείριση της ποσότητας των πληροφοριών αλλά και στην αντιμετώπιση της διαφορετικότητας των κριτηρίων. Κωδικοποιημένες σειρές μορφολογικών επιλογών, που περιλαμβάνουν αναλογίες και διαμορφωτικές λύσεις, αναλύονται για τον προσδιορισμό προτύπων και τη σύνδεσή τους με τυχόν επιδράσεις της αντίστοιχης χρονικής περιόδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Ποιοτική σειρά δεδομένων

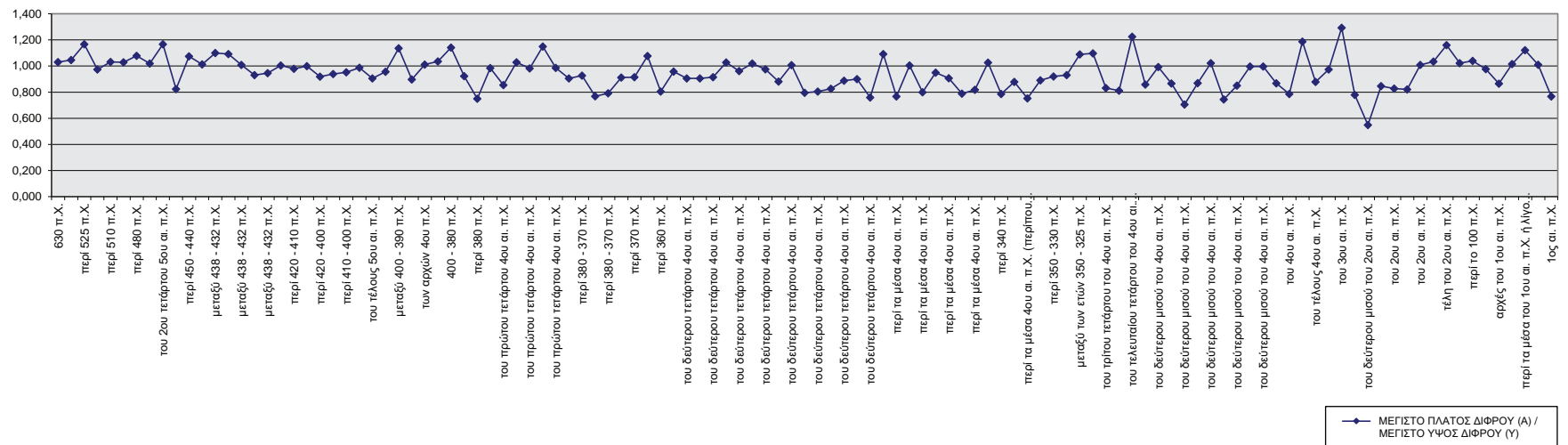
Αρ. επιμετρημένων δειγμάτων

1. Άγαλμα καθιστής θεάς
2. Αγαλματίδιο καθήμενης γυναίκας
3. Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιρνίων
4. Αναθηματικό αγαλμάτιο "γραφείο"
5. Βάση επιτύμβιου αγάλματος κούρου
6. Αναθηματική στήλη κεραμέως
7. Αναθηματική στήλη
8. Ανάγλυφη στήλη
9. Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας
10. Πήλινο ανάγλυφο
11. Η επιτύμβια στήλη της Φιλίδος
- 12.1. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
- 12.2. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
- 12.3. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
- 12.4. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
- 12.5. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
- 12.6. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
- 12.7. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος
13. Πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης
14. Επιτύμβια λήκυθος
15. Αναθηματικό ναύσκορμοφ ανάγλυφο του Ασκληπιού
16. Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπίδος
17. Επιτύμβια στήλη
18. Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίονος
19. Αναθηματικό ανάγλυφο
20. Επιτύμβια στήλη
21. Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλειου Ερυθραίου και της Θεανούς
22. Η επιτύμβια στήλη της Κλωδίας και της Ερωτίου
23. Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ωαθεν
24. Η επιτύμβια στήλη της Φρασκυλείας
25. Η επιτύμβια στήλη της Φαναρέτης
26. Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου
27. Η επιτύμβια στήλη της Πανωσμάχης
28. Επιτύμβια στήλη Αστρου Κυνουρίας
29. Επιτύμβια στήλη
30. Η επιτύμβια στήλη της Ιοσπράτης
31. Επιτύμβια στήλη
32. Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης
33. Επιτύμβια στήλη
34. Η επιτύμβια στήλη της Ευθυλέας
35. Επιτύμβια στήλη
36. Επιτύμβια στήλη
37. Η επιτύμβια στήλη της Μνησαρέτης
38. Η επιτύμβια στήλη της Φειδύλλης
39. Η επιτύμβια στήλη της Αρχεστράτης
40. Η επιτύμβια στήλη της Μυννίας
41. Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης
42. Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης, του Δημοτέλους και της Δημοκρατείας
43. Η επιτύμβια στήλη της Καλλιαρίστης
44. Επιτύμβια στήλη
45. Η επιτύμβια στήλη του Θρασύνου
46. Επιτύμβια στήλη
47. Επιτύμβια στήλη
48. Επιτύμβια στήλη
49. Επιτύμβια στήλη
50. Επιτύμβια λήκυθος
51. Επιτύμβια στήλη
52. Η επιτύμβια στήλη του Δίωνος Κυδαθηναέως, της Λυσιστράτης και της Δεξικρατείας
53. Η επιτύμβια στήλη του Διφύλου
54. Το επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου, της Αρξύλλης και του Τελεσηγόρου
55. Τμήμα επιτύμβιας στήλης
56. Η επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου και της Ευπράξιδος Πλαταικής
57. Η επιτύμβια στήλη της Πολυξένης
58. Επιτύμβια στήλη
59. Επιτύμβια στήλη
60. Η επιτύμβια στήλη του Θρασέου Περιθοΐδου και της Ευανδρίας
61. Η επιτύμβια στήλη της Γλυκόλλης
61. Η επιτύμβια στήλη της Γλυκόλλης
62. Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος
62. Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος
63. Η επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης και του Τελέστου
63. Η επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης και του Τελέστου
64. Η επιτύμβια στήλη του Μεταγένους Σφηττίου και της κόρης του
64. Η επιτύμβια στήλη του Μεταγένους Σφηττίου και της κόρης του
65. Η επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταιέως και της κόρης του Ερατούς
66. Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπιού
67. Επιτύμβια στήλη
68. Η επιτύμβια στήλη της Τιμαρίστης και του Σωκράτους
69. Η επιτύμβια στήλη του [- - -]μέργου Επτεαίου και της Φιλινούς Θουκρίτου Φλώεως
70. Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σωκράτους και της Αριστοκίτης
71. Η επιτύμβια στήλη της Κοραλλίου, συζύγου του Αγάθωνος
72. Επιτύμβια στήλη
73. Τμήμα επιτύμβιας στήλης
74. Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης
74. Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης
75. Επιτύμβια στήλη
75. Επιτύμβια στήλη
76. Η επιτύμβια στήλη του Προκλέους και της Γλυκέρας
76. Η επιτύμβια στήλη του Προκλέους και της Γλυκέρας
77. Επιτύμβια στήλη
78. Αργυρόπους δίφρος
79. Επιτύμβια στήλη
80. Η επιτύμβια στήλη της Νικομενείας
81. Η επιτύμβια στήλη της Φαναγόρας Νικομένους Ποταμίου
82. Επιτύμβια στήλη
83. Επιτύμβια στήλη
84. Επιτύμβια στήλη
85. Επιτύμβια στήλη
86. Επιτύμβια στήλη
87. Η επιτύμβια στήλη της Καλλιστούς Φιλοκράτους Κονυληθην
88. Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης, του Σμικυθίωνος και της Κλεούς
89. Επιτύμβια τράπεζα
90. Βάση επιτύμβιου αγγείου
91. Αναθηματικό ανάγλυφο
92. Επιτύμβια στήλη
93. Η επιτύμβια στήλη του Δημητρίου Ολύμπου
94. Επιτύμβια στήλη
95. Η επιτύμβια στήλη της Ορρατίδος
96. Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και της Ησυχίας
97. Η επιτύμβια στήλη οικογένειας Αλεξανδρέων
98. Επιτύμβια στήλη
99. Επιτύμβια στήλη
100. Επιτύμβια στήλη
101. Η επιτύμβια στήλη του Ασκλάπωνος
102. Η επιτύμβια στήλη του Ζωΐλου Αθηναίου και του ομόνομου γιου του
103. Επιτύμβια στήλη
104. Η επιτύμβια στήλη της Ποντικής και του Θάλλου
105. Η επιτύμβια στήλη της Αδίας και του Θράσωνος
106. Η επιτύμβια στήλη της Αρσινόης
107. Επιτύμβιο ανάγλυφο
108. Η επιτύμβια στήλη του Λευκίου Κορνηλίου Νέωνος
109. Η επιτύμβια στήλη του Αριστομάχου και της Ζωσαρίου
110. Η επιτύμβια στήλη της Γλυκίνης

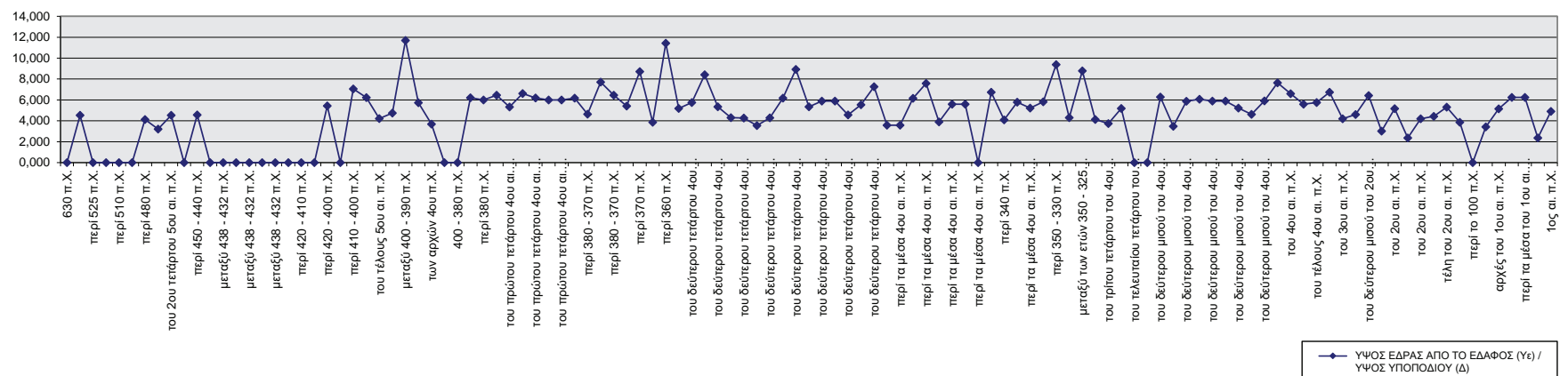
II.5. Επεξεργασία Πληροφοριών - Στατιστικά στοιχεία

Τα στατιστικά στοιχεία που ακολουθούν, δίνουν εικόνα των κατηγοριοποιήσεων μεγεθών και σχέσεων κατά χρονολογική σειρά.¹⁶⁰ Οι γραφικές παραστάσεις δίνουν τη δυνατότητα να επισημανθούν τάσεις στιλιστικού χαρακτήρα και να ερμηνευτούν στο πλαίσιο μιας τελικής τυπολογίας.

ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Α) / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Υ)

ΥΨΟΣ ΕΔΡΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ (ΥΕ) / ΥΨΟΣ ΥΠΟΠΟΔΙΟΥ (Δ)

160. Οι αρχές διαχείρισης της πληροφορίας με τρόπους γραφικούς παρουσιάζεται στη μελέτη του Ιωνικού Κιονόκρανου, η οποία μελέτη με τη σειρά της στηρίζεται στη μελέτη του M. Jacques Bertin (Bertin 1967), η οποία παρουσιάστηκε το 1971, στο Laboratoire de Geographie στο VI τμήμα του E.P.H.E., στο οποίο ο ίδιος προϊστάται.

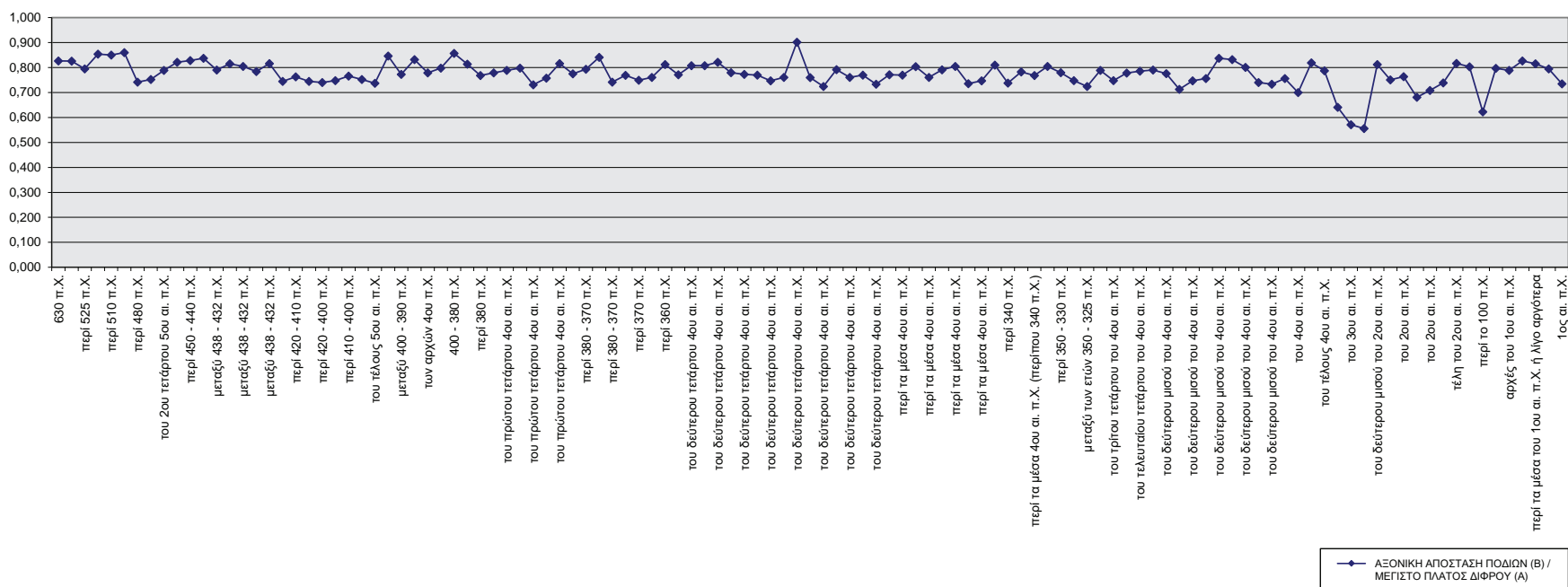
Εισαγωγή

II. Το Υλικό και η Μεθοδολογία της Έρευνας

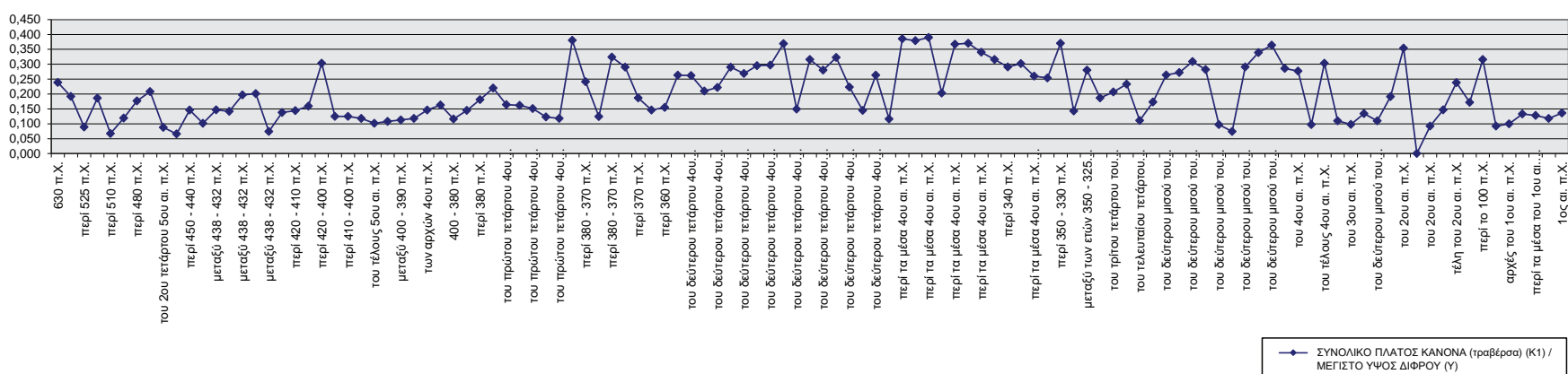
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

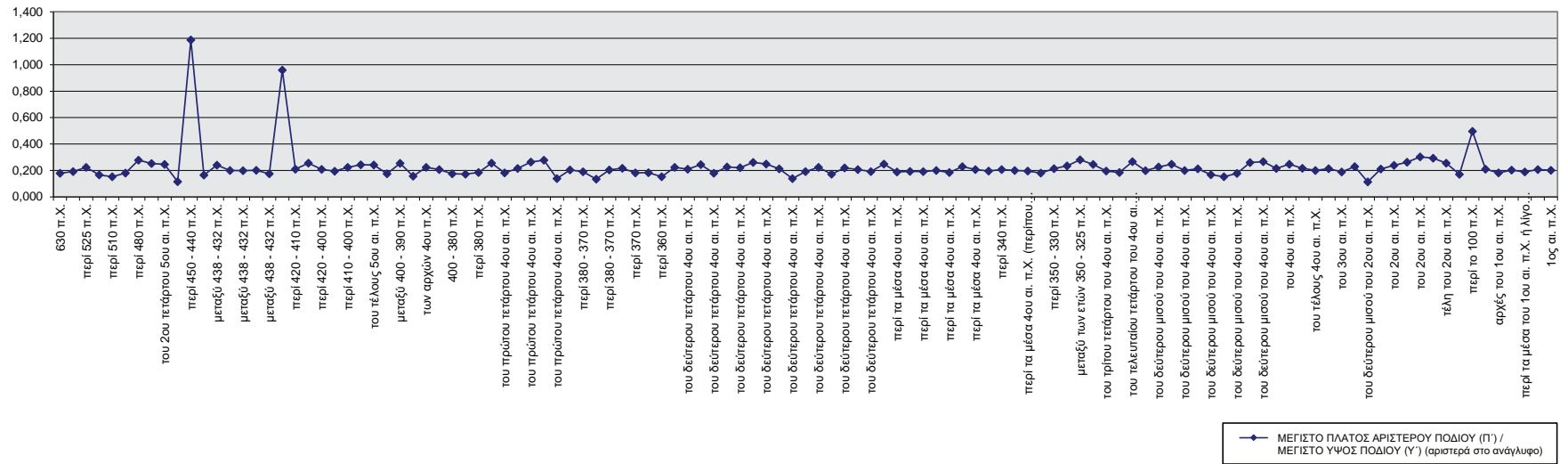
ΑΞΟΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΠΟΔΙΩΝ (B) / ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (A)

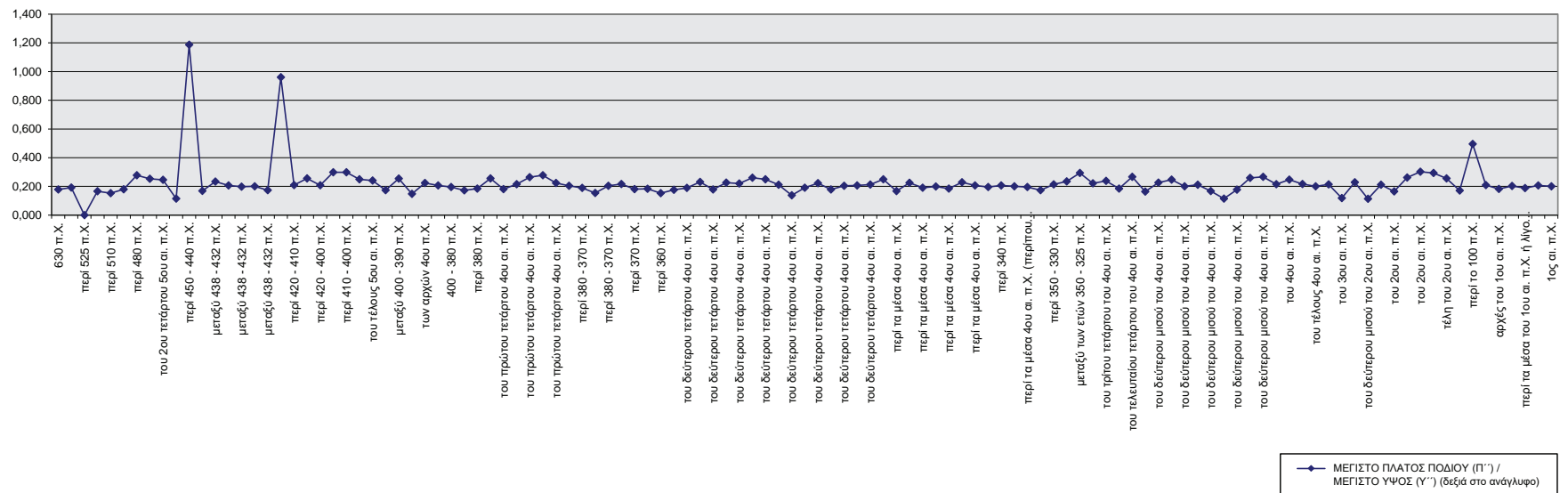
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΑΤΟΣ ΚΑΝΟΝΑ (τραβέρσα) (K1) / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Y)

ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΠΟΔΙΟΥ (Π') / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ') (αριστερά στο ανάγλυφο)

ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Π'') / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ (Υ'') (δεξιά στο ανάγλυφο)

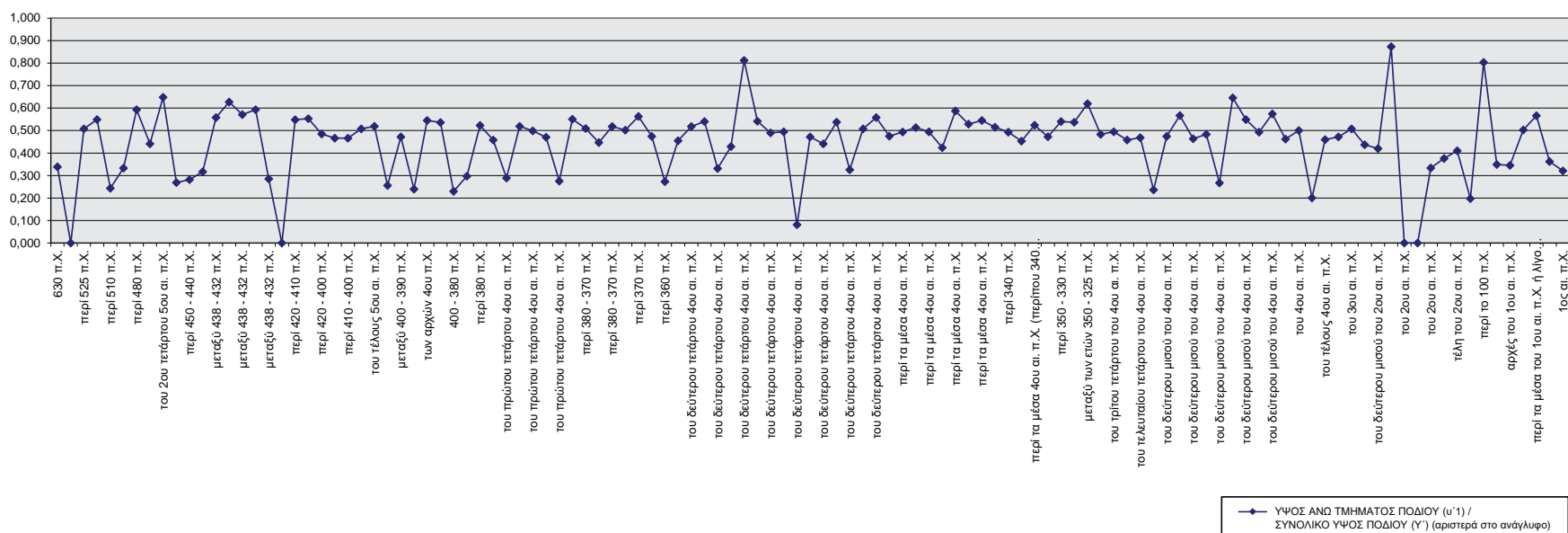
Εισαγωγή

II. Το Υλικό και η Μεθοδολογία της Έρευνας

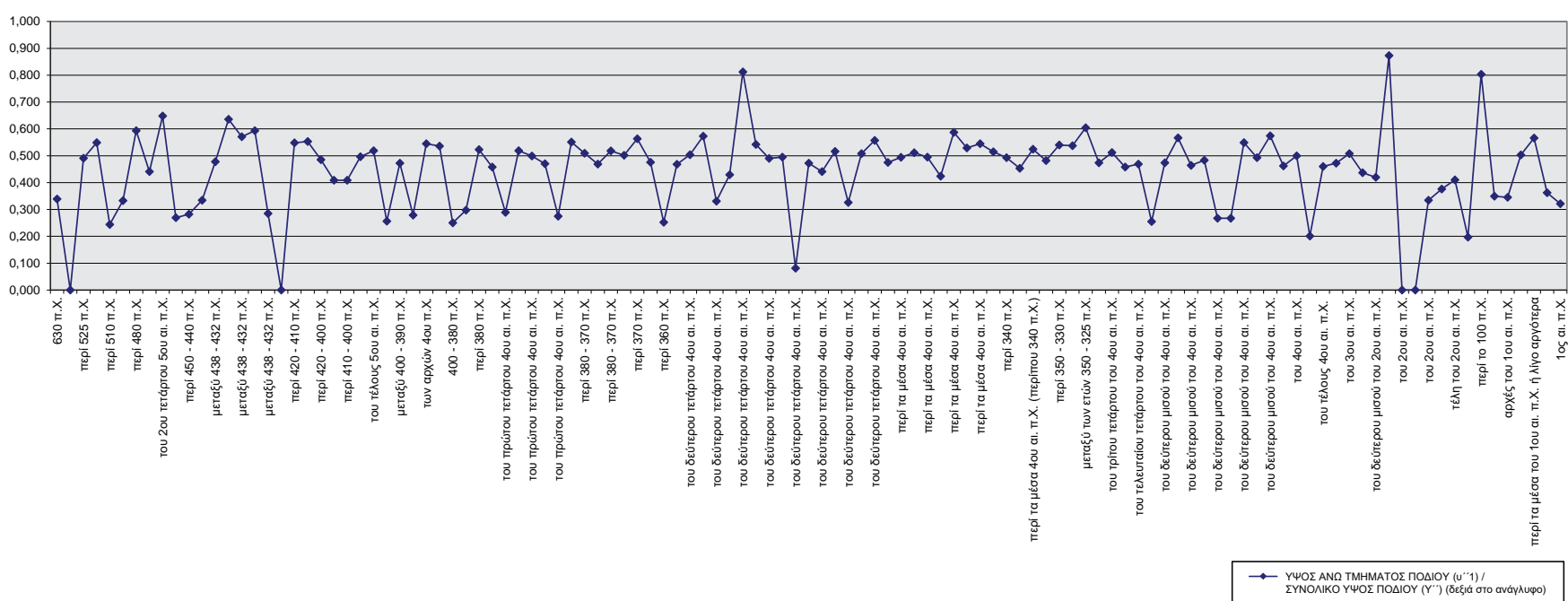
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

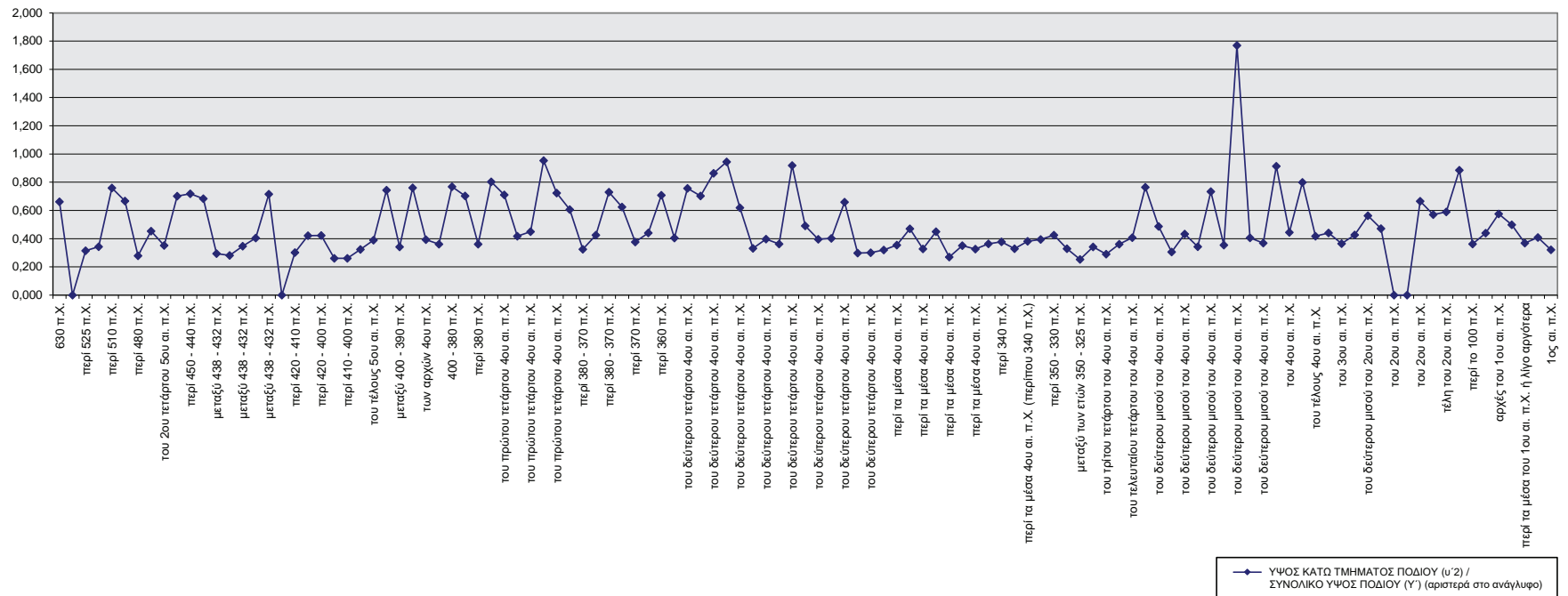
ΥΨΟΣ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'1) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ') (αριστερά στο ανάγλυφο)

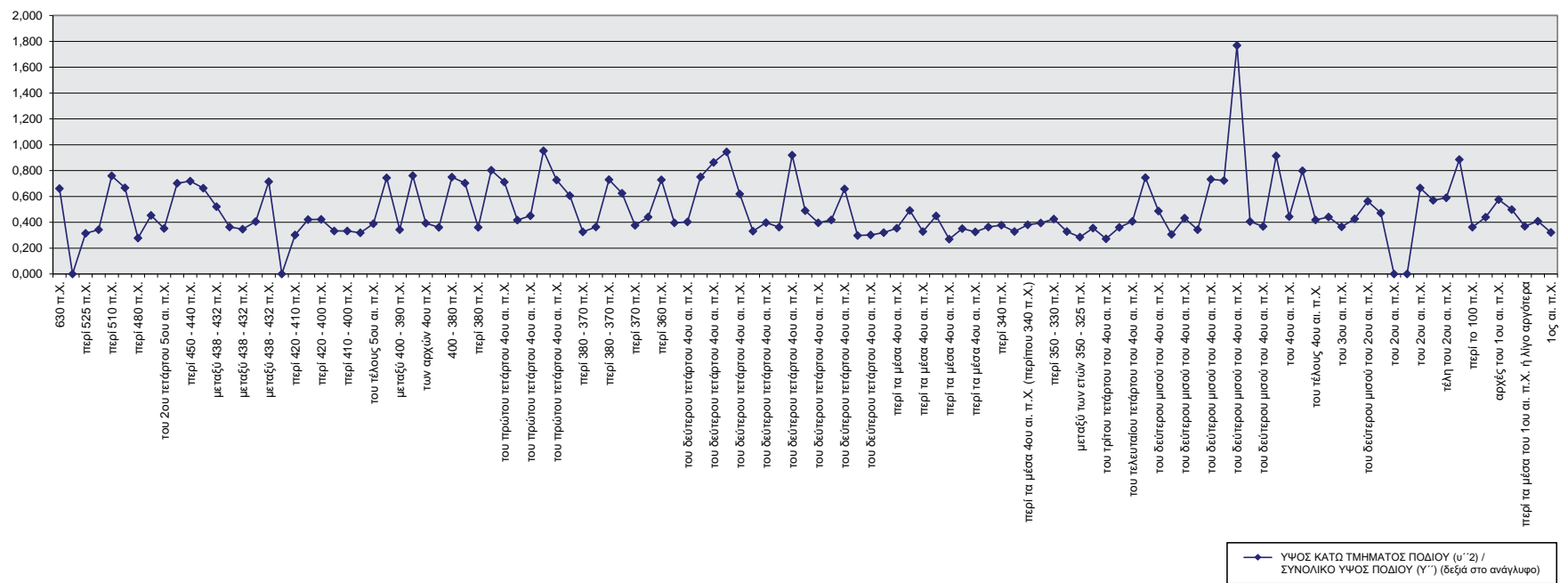
ΥΨΟΣ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'1) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ'') (δεξιά στο ανάγλυφο)

ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'2) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ') (αριστερά στο ανάγλυφο)

ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'2) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ'') (δεξιά στο ανάγλυφο)

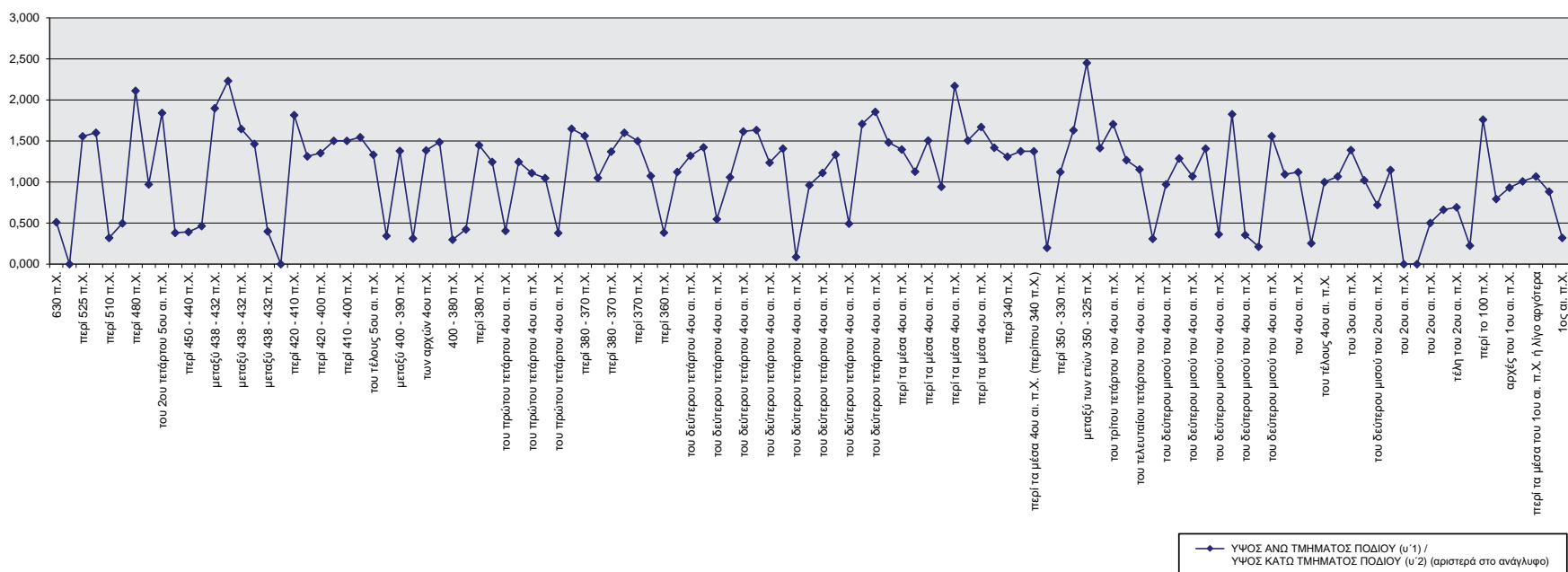
Εισαγωγή

II. Το Υλικό και η Μεθοδολογία της Έρευνας

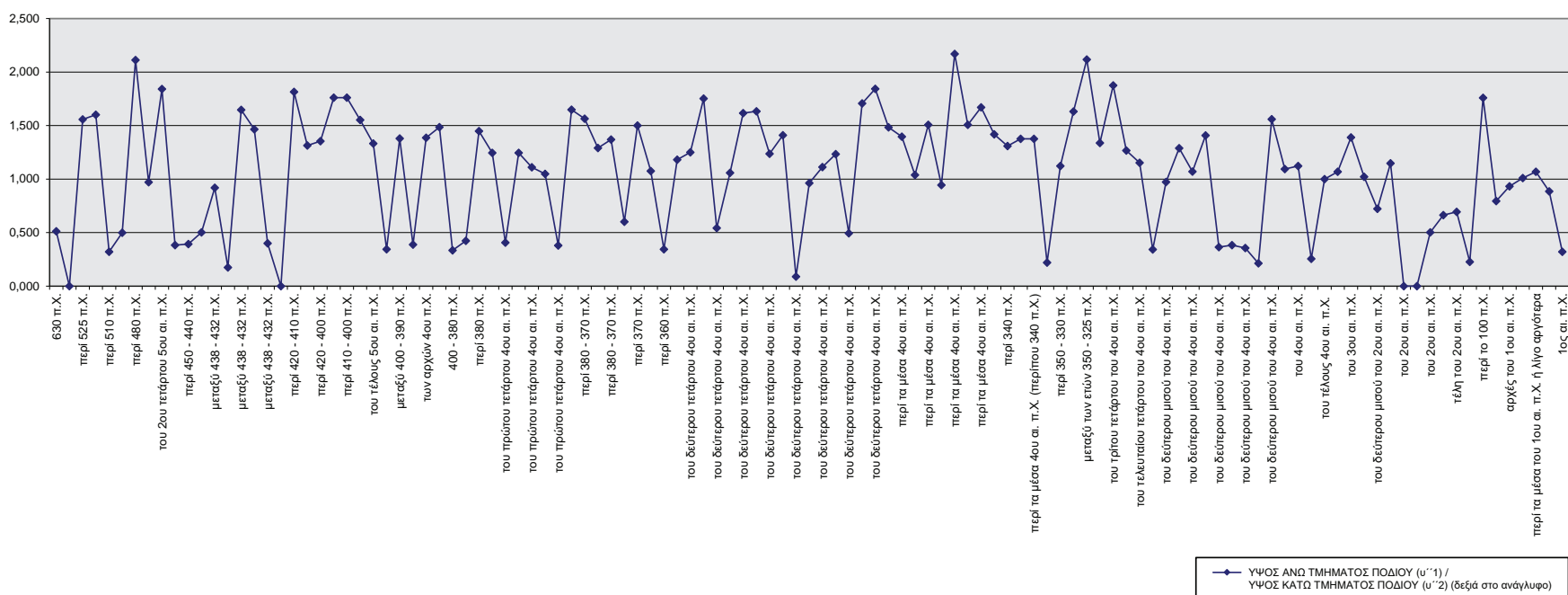
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

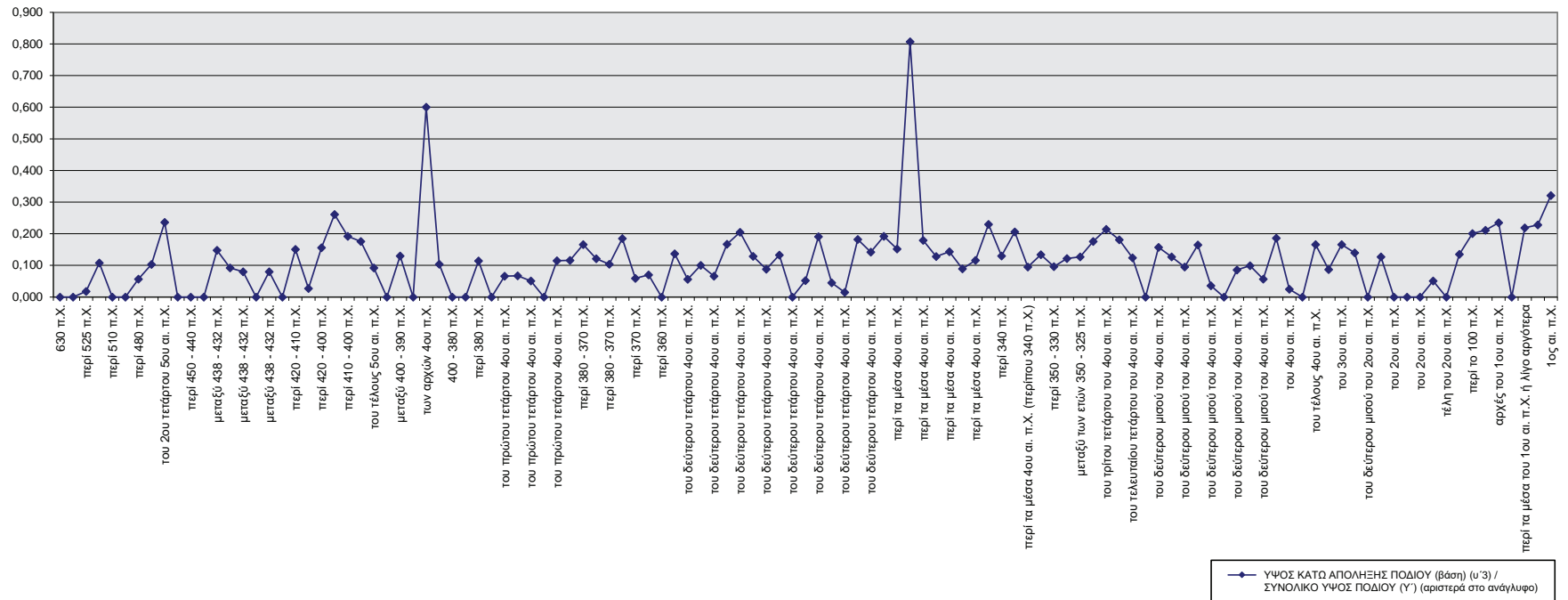
ΥΨΟΣ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'1) / ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'2) (αριστερά στο ανάγλυφο)

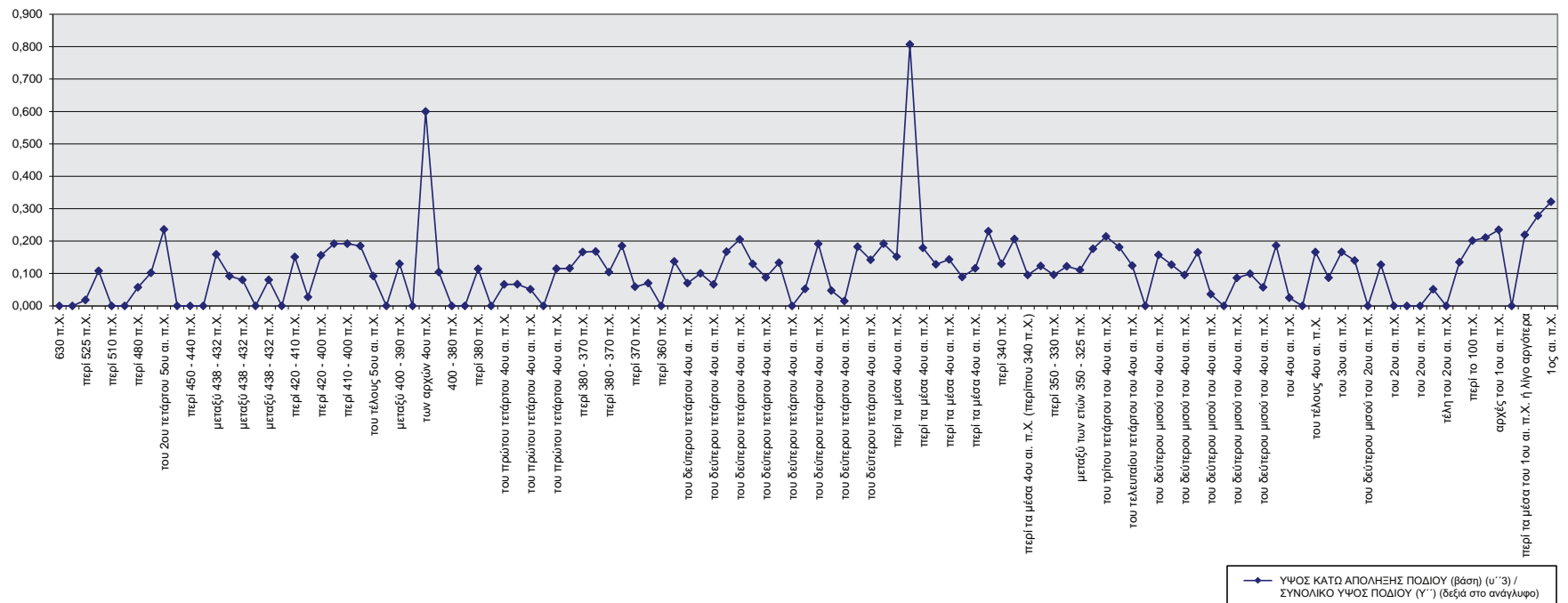
ΥΨΟΣ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'1) / ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'2) (δεξιά στο ανάγλυφο)

ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟΛΗΞΗΣ ΠΟΔΙΟΥ (βάση) (υ'3) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ') (αριστερά στο ανάγλυφο)

ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟΛΗΞΗΣ ΠΟΔΙΟΥ (βάση) (υ'3) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ'') (δεξιά στο ανάγλυφο)

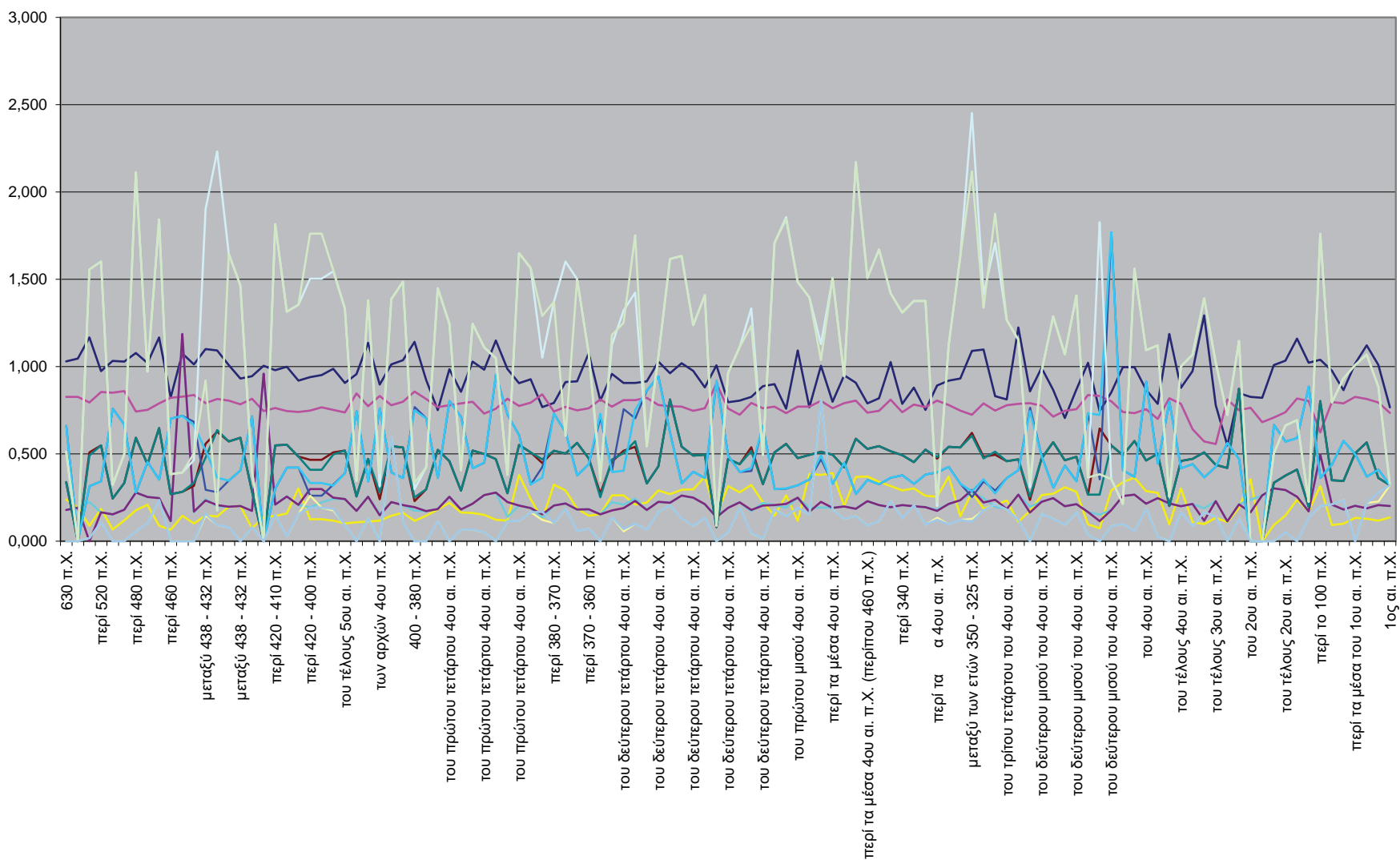

Εισαγωγή

II. Το Υλικό και η Μεθοδολογία της Έρευνας

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

- ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Α) / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Υ)
- ΑΞΟΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΠΟΔΙΩΝ (Β) / ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Α)
- ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΑΤΟΣ ΚΑΝΟΝΑ (τραβέρσα) (Κ1) / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ ΔΙΦΡΟΥ (Υ)
- ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΠΟΔΙΟΥ (Π') / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ')
- ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΛΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Π'') / ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ (Υ'')
- ΥΨΟΣ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'1) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ')
- ΥΨΟΣ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ''1) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ'')
- ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'2) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ')
- ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ''2) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ'')
- ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ'3) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ')
- ΥΨΟΣ ΚΑΤΩ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (υ''3) / ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (Υ'')

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εισαγωγή

II. Το Υλικό και η Μεθοδολογία της Έρευνας

Η εξαιρετικά διεξοδική εξέταση του συνόλου των πληροφοριών που κατεγράφησαν συντελεί στην άρση των δυσκολιών για την εξαγωγή επιστημονικών συμπερασμάτων σχετικά με την τεχνικοϋλική και μορφολογική σύνθεση των δίφρων. Από το σύνολο των επιμετρηθέντων δευτερευόντων προτύπων των δίφρων προκύπτει μια σειρά ποσοτικών και ποιοτικών ομαδοποιήσεων και συσχετίσεων, η κατανόηση των οποίων εδραιώνει το ερευνητικό ενδιαφέρον για μια σαφή και αντικειμενική επιστημονική τεκμηρίωση του «μητρώου» προδιαγραφών με το οποίο συγκροτήθηκε η μορφολογία και η τεχνογνωσία του αρχαίου ελληνικού δίφρου.

Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ιστορική ανάπτυξη της μορφής του δίφρου

1.1. Οι παραστάσεις δίφρων κατά την Κυκλαδική και Κρητομυκηναϊκή εποχή

Δείγματα μορφής επίπλων αρχέγονου πολιτισμού έχουμε από τα νησιά του Αιγαίου και την κυρίως Ελλάδα από το 3000 π.Χ. περίπου, τα οποία παρουσιάζονται σε μικρά μαρμάρινα ή πήλινα ειδώλια και στη γενικότερη εικονογραφία της εποχής.

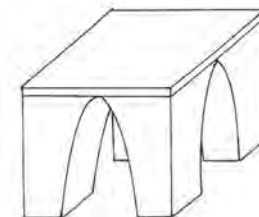
Από την κυρίως Ελλάδα, η Θεσσαλία έχει αποδώσει τον κύριο όγκο του ειδωλοπλαστικού υλικού. Στο βιβλίο της η κ. Ορφανίδη¹⁶¹ αναφέρει ότι οι απεικονίσεις έμφυχων ή άψυχων αντικειμένων προέρχονται, κατά κανόνα, από κατοικίες ή από το γενικότερο χώρο των οικισμών και φανερώνουν την προσπάθεια του κατασκευαστή τους να επιμένει σε λεπτομέρειες. Η απλοποιητική επεξεργασία του ειδωλοπλάστη, κατά την άποψή της, γίνεται φανερή, και διατυπώνεται μια φυσική πραγματικότητα. Βασικό υλικό κατασκευής αποτελεί ο ψημένος πηλός στον οποίο προστίθενται εγχάρακτες ή γραπτές λεπτομέρειες. Εμφανίζονται λίγα ανδρικά καθιστά ειδώλια¹⁶² με σαφή πρόθεση του ειδωλοπλάστη να αποδώσει τις μορφές με μεγαλύτερο κύρος.

Αντίθετα, στα γυναικεία ειδώλια παρατηρείται ποικιλία ως προς τη μορφή και τη στάση. Από την 6η χιλιετία και μετά δημιουργείται μια σειρά από ειδώλια (περιορισμένα σε αριθμό) ημικαθιστά και με τα χέρια σε ποικίλες θέσεις. Στο τέλος της 5ης χιλιετίας, στη Θεσσαλία, το ειδωλοπλαστικό αυτό υλικό είναι κατασκευασμένο από ψημένο πηλό ή λίθο και αποτελείται από σχήματα επίπεδα ή κυλινδρικά.

Σχετικά με την εξέλιξη των επίπλων και ειδικότερα του δίφρου, οι πληροφορίες μας εξαρτώνται κατ' αποκλειστικότητα από τις καθημένες μορφές σε αυτά τα δείγματα. Μια αρχέγονη μορφή δίφρου εμφανίζεται σε ένα μικρό πήλινο ειδώλιο (εικ. 56) από το Σέσκλο της Θεσσαλίας,

Εικόνα 56. «Η Κουροτρόφος». Πήλινο ειδώλιο καθιστής γυναίκας σε скаμνί με βρέφος στην αγκαλιά. Σέσκλο Θεσσαλίας. 4800-4500 π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο 5937.

Εικόνα 57. Δίφρος με 4 πόδια, επίπεδη έδρα και παραβολικά τόξα μεταξύ των ποδιών. (Jahn 1990, 495, Nr. 6).

161. Ορφανίδη 1998, 127.

162. Τα ειδώλια εντάσσονται σε 3 βασικές κατηγορίες: α) τα σχηματικά ειδώλια β) τα φυσιοκρατικά γ) τα υβριδικά ειδώλια. (Ορφανίδη 1998, 132-133, παραπομπή 12).

Εικόνα 58. Θραύσμα καθιστού ειδωλίου από στεατίτη. Πρωτοκυκλαδική II. 2800-2300 π.Χ. Φάση Σύρου. Πρώιμη εποχή του Χαλκού. Διαστάσεις Υ: 5,4εκ./ Πλ.3εκ /Π: 5,4 εκ. Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Ίδρυμα Ν. Γουλανδρή, αρ. 348, αρ. συλλογής ΝΓ03448

(4800-4500 π.Χ.), όπου αναπαρίσταται μια γυναίκα καθιστή σε δίφρο φέρουσα βρέφος στην αγκαλιά της (Κουροτρόφος¹⁶³).

Στο δείγμα αυτό, το σκαμνί έχει τέσσερα παράλληλα, αρκετά υψηλά πόδια, απευθείας συνδεδεμένα με την ορθογώνια επιφάνεια έδρασης. Τα πόδια εκτιμάται ότι ήταν κατασκευασμένα από τετραγωνισμένη ξυλεία, σχηματίζοντας χαρακτηριστικά παραβολικά τόξα (εικ. 57).

Πρώιμη περίοδος

Οι πιο σημαντικές, ωστόσο, παραστάσεις δίφρων από αυτήν την πρώιμη περίοδο προέρχονται από τα νησιά των Κυκλάδων¹⁶⁴ και ειδικότερα από τα ειδώλια, τα οποία χρονολογούνται περίπου στο 2500 π.Χ. Οι Κυκλάδες γενικά δραστηριοποιούνται και έχουν επαφές με άλλες περιοχές μέσα στο Αιγαίο, αλλά και πέρα από αυτό στη Μ. Ασία, πράγμα που διαφαίνεται από την μεγαλύτερη ποικιλία και ποσότητα τεχνουργημάτων από ορείχαλκο, μάρμαρο και την κεραμική τέχνη. Αναγνωρίστηκαν διάφοροι τύποι ειδωλίων,¹⁶⁵ εντούτοις, τα βασικά τους χαρακτηριστικά είναι ίδια. Ένας σημαντικός αριθμός ειδωλίων περιλαμβάνει πιο περίπλοκες και ποικίλες συνθέσεις.

Τα ειδώλια αυτά, ενώ διαθέτουν τα βασικά χαρακτηριστικά του είδους, δείχνουν περισσότερη ελευθερία στην απόδοση της μορφής και της τρίτης διάστασης. Οι γλυπτές καθιστές μορφές ήταν αρκετά συνηθισμένες στην Κυκλαδική τέχνη και κατά κανόνα απεικονίζονταν είτε σε παθητική στάση (με διπλωμένους βραχίονες), είτε ως μουσικοί, είτε ως «προπίνοντες». Γενικά, στις καθιστές μορφές συγκαταλέγονταν κυρίως ανδρικές που εμπλέκονταν σε κάποια δραστηριότητα, όπως π.χ. είναι η μουσική, η αύληση ή ο «τριγωνισμός». Τα περισσότερα από τα έργα αυτά χρονολογούνται σε ένα πρώιμο στάδιο της Πρωτοκυκλαδικής εποχής.

Στο θραύσμα του καθιστού ειδωλίου (εικ. 58) από τη φάση της Σύρου (2800-2300 π.Χ.) βλέπουμε την ανδρική μορφή να κάθεται σε χαμηλό δίφρο με τέσσερα παράλληλα χοντρά πόδια ελαφρώς στρογγυλεμένα στην εξωτερική πλευρά και συνδεδεμένα απευθείας με την επίπεδη ορθογώνια επιφάνεια έδρασης. Τα πόδια εκτιμάται ότι ήταν κατασκευασμένα από πριστή τετράγωνη ξυλεία. Δυστυχώς, το συγκεκριμένο ειδώλιο είναι πολύ κατεστραμμένο, όμως μπορούμε να διακρίνουμε την αρχική του στάση: ένας άνδρας κάθεται σε χαμηλό σκαμνί, με τους αγκώνες στα γόνατα και τις παλάμες να στηρίζουν το κεφάλι. Η μοναδικότητα της στάσης αυτής, και το γεγονός ότι αντί για μάρμαρο ήταν κατασκευασμένο από πρασινωπό στεατίτη υποδηλώνουν εξωκυκλαδική προέλευση, ενδεχομένως από την Αττική.

163. Για το σπάνιο στη νεολιθική εικονογραφία ειδώλιο γυναίκας με βρέφος («κουροτρόφος»), βλ.: Τσουντας 1908, 290, πιν. 31.2.

164. Barber 1994, 26-35, 99-102

165. Barber 1994, 127. Ο Barber αναφέρει ότι υπάρχουν τρεις τύποι ειδωλίων: Τα Σχηματικά ειδώλια (σημ.46), Τα Φυσιοκρατικά ειδώλια (σημ.47) και τα Σύνθετα ειδώλια και συμπλέγματα.

Κατά τον Barber,¹⁶⁶ ο οποίος στηρίζεται στη λεπτομερή μελέτη της Dr. Getz-Preziozi, «*Sculptors of the Cyclades*», ήδη από την Πρωτοκυκλαδική περίοδο Ι (3300-2900 π.Χ.), ισχυρίζεται ότι εφαρμόστηκε ένα σύστημα αναλογιών βασισμένο στη διαίρεση της μορφής.¹⁶⁷

Πρωτοκυκλαδική περίοδος ΙΙ (2900-2300 π.Χ.)

Στην Πρωτοκυκλαδική περίοδο ΙΙ υιοθετήθηκε η διαίρεση της ανθρώπινης μορφής σε 4 μέρη.¹⁶⁸ Οι διαχωριστικές γραμμές συμπίπτουν με τη βάση του λαιμού, τη μέση και τα γόνατα. Το μέγιστο πλάτος είναι το ¼ του ύψους (εικ. 59).

Τα σύνθετα ειδώλια των αρπιστών (εικ. 60, 61) έχουν διαφορετική προσέγγιση, επειδή είχαν διάφορες στάσεις και η πλάγια όψη τους ήταν εξίσου σημαντική με την εμπρός. Σχεδιάζονταν λοιπόν με τον ίδιο τρόπο, παραλλάσσοντας την τετραμερή διαίρεση.

Τα τέσσερα μέρη του ύψους τα υποδιαιρούσαν σε μικρότερες ενότητες και έδιναν στο πλάτος άλλα τρία μέρη, τα οποία στη συνέχεια υποδιαιρούσαν σε μικρότερα μέρη. Τα ειδώλια των αρπιστών ακολουθούν το τετραμερές σύστημα και η τρίτη διαχωριστική γραμμή βρίσκεται στο πάνω μέρος του καθίσματος. Όσο για τις κατακόρυφες διαιρέσεις, το κέντρο της σύνθεσης άπτεται του εμπρός ποδιού του σκαμνιού και της μορφής του μουσικού οργάνου.

Στα προαναφερθέντα παραδείγματα ο δίφρος έχει χαμηλό ύψος και τέσσερα παράλληλα πόδια, συμπαγώς ενωμένα με την ορθογώνια επιφάνεια της έδρασης. Από την παρατήρηση των μορφών των δίφρων εκτιμάται ότι ήταν κατασκευασμένοι από πριστη¹⁶⁹ ξυλεία τετραγωνικής διατομής. Ένας παρόμοιος δίφρος αναπαρίσταται σε ένα πολύ θραυσμένο ειδώλιο από τη Νάξο (εικ. 62), στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας, του οποίου έχει απομείνει μόνο ο κορμός και ο δίφρος, ο οποίος είναι παρόμοιος με το δείγμα από τη Θήρα (εικ. 60).

Ο «εγείρων πρόποσιν» του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης (εικ. 63) αποτελεί έναν σπάνιο τύπο μαρμάρινης καθιστής μορφής και το μόνο μέχρι στιγμής ακέραιο δείγμα. Μολονότι το φύλο δε δηλώνεται σαφώς, θεωρείται ότι ανήκει σε ανδρική μορφή επειδή απεικονίζεται εν δράσει. Η μορφή κάθετα σε σκαμνί λαξευμένο από το ίδιο κομμάτι μαρμάρου και κρατά στο δεξί χέρι κύπελλο, σαν να ετοιμάζεται για πρόποση ή σπονδή.

Δεδομένου ότι ορισμένα από τα δείγματα προέρχονται από περίβλεπτα γλυπτά, των οποίων η σύνθεση αποτελεί μια αλληλοτομία ορθοπτικών προβολών καθημένων μορφών –όπου οι πλευρές του δίφρου ταυτίζονται με τα κάθετα αλληλοτεμνόμενα επίπεδα προβολής– τεκμηριώνεται μια κατ' αρχήν στερεομετρική διαμόρφωση του προτύπου. Επίσης παρά την ερμηνευτική

166. Barber 1994, 99, 129, 131 εικ. 97.

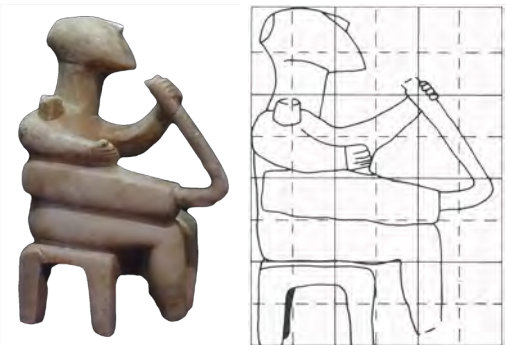
167. Getz-Preziozi 1984. 80-82.

168. Barber 1994, 129.

169. Πριονιστή ξυλεία.

Εικόνα 59. Μελέτη αναλογιών ειδωλίου του τύπου με διπλωμένα χέρια σύμφωνα με την τετραμερή διαίρεση. Ύψος 0,256μ. (Barber 1994, 129, εικ.97).

Εικόνα 60. «Ο αρπιστής της Θήρας», Ύψος 0,165μ., σχεδιασμένος σε κάρβουνο με τετραμερή διαίρεση. (Barber 1994, 131, εικ. 99).

Εικόνα 61. Ανδρική μορφή αρπιστή του πρώιμου τύπου Σπεδού, 2700-2300 π.Χ. Διαστάσεις 35,8 X 9,5 X 28,1. J.Paul Getty Museum 85.AA.103.

Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 62. Τμήμα μαρμάρινου ειδωλίου μουσικού από τη Νάξο. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. (Richter 1966, εικ. 36).

Εικόνα 63. Ειδώλιο καθιστής μορφής «ο εγείρων την πρόποσιν». Πρωτοκυκλαδική περίοδος II – φάση Σύρου 2800-2300 π.Χ. Υ: 15,2 εκ. Άγνωστη προέλευση, Ίδρυμα Ν.Π. Γουλανδρή - Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Συλλογή Ν.Π. Γουλανδρή, αρ. 286

Εικόνα 64. Σχέδιο πήλινης μινωικής σφραγίδας της Μινωικής II περιόδου. Εικονίζεται μια γυναίκα καθήμενη σε δίφρο να ρίχνει νερό σε ένα μεγάλο δοχείο (Baker 1966, 243-244, εικ.388 c).

δυσκολία που εγκυμονεί η απλουστευμένη μορφή των πιο πάνω κυκλαδικών δίφρων, (π.χ. απλουστεύσεις στην απόδοση, ανεπαρκής προσδιορισμός των υλικών κατασκευής), προσφέρουν συχνά το σημαντικότερο πλεονέκτημα της απεικόνισης αυτών των επίπλων κατά την χρήση τους εντός του κοινωνικού και λειτουργικού /χρηστικού πλαισίου τους.¹⁷⁰

Η Jahn, η οποία μελέτησε την εμφάνιση και εξέλιξη του καθίσματος στην εποχή του Χαλκού στο Αιγαίο κυρίως μέσα από τις γλυπτικές απεικονίσεις, ως υπόθεση αναφέρει ότι το κυκλαδικό έπιπλο είναι αυθυπόστατο, με ελάχιστες εξωγενείς μορφολογικές και τεχνολογικές επιδράσεις.¹⁷¹ Οι δίφροι των παραδειγμάτων δεν φαίνεται να έχουν φανερή ομοιότητα με αιγυπτιακούς δίφρους ή δίφρους της Εγγύς Ανατολής.

Πρωτοκυκλαδική III (2300-2000 π.Χ.)

Κατά την Πρωτοκυκλαδική III περίοδο η επικοινωνία των Κυκλάδων επεκτάθηκε. Όπως μαρτυρεί η εισαγόμενη μινωική και μινυακή κεραμική¹⁷² τέχνη που βρέθηκε στη Φυλακωπή (Μήλος), στην Αγία Ειρήνη (Κέα) και στο Ακρωτήρι (Θήρα), είχαν αναπτυχθεί οι ανταλλαγές με την Μ. Ασία, την Κρήτη και την Ηπειρωτική Ελλάδα. Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές, καθώς και οι αλληλεπιδράσεις, δείχνουν ότι η κυκλαδική τέχνη ήταν σύγχρονη με την πρωτοελλαδική εποχή στην ηπειρωτική Ελλάδα και την πρόιμη Μινωική στην Κρήτη.

Υστερομινωική περίοδος (1600-1100 π.Χ.)

Ομοίωμα δίφρου της Μινωικής περιόδου βλέπουμε σε μια πήλινη σφραγίδα, στην οποία εικονίζεται μια γυναίκα που ρίχνει υγρό σε ένα βάζο (εικ. 64). Ο δίφρος παρουσιάζεται με ευθύγραμμα πόδια και αντηρίδες μεταξύ του πλαισίου της έδρας και της κάτω τραβέρσας.

Όπως αναφέρει σχετικά η Jahn¹⁷³ (εικ. 65), οι Κρήτες, κατά την 2^η χιλιετία π.Χ., παρίσταναν τα καθημερινά χρηστικά καθίσματα απλά και γερά. Στη Γραμμική Α', τα σύμβολα που χρησιμοποιήθηκαν για τα έπιπλα απέδιδαν πάντοτε αντιπροσωπευτικά περιγράμματα των διάφορων τύπων τους. Επίσης, τεκμηριώνει την άποψη ότι και το μινωικό σκαμνί με μεγάλη βεβαιότητα είχε παράλληλα τα τέσσερα πόδια του, τα οποία συνδέονταν απευθείας στην επίπεδη ορθογώνια επιφάνεια έδρασης. Τα πόδια ήταν κατασκευασμένα από τετραγωνισμένη ξυλεία. Στην πρόσθια

170. Stemmer 1982, 229.

171. Jahn 1990, 54-55.

172. Η μινυακή κεραμική αποτελεί τυπική κατηγορία Μεσοελλαδικής κεραμικής, αν και είχε κάνει την εμφάνισή της ήδη από την Πρωτοελλαδική III περίοδο (2200-2000 π.Χ.). Το όνομα «μινυαία» είχε δώσει ο Ερρ. Σλήμαν όταν βρήκε αφθονία της κατά τις ανασκαφές που διεξήγαγε στον Ορχομενό της Βοιωτίας – μία περιοχή που σχετίζεται με τον μυθικό βασιλιά Μινύα, αν και τότε δεν ήταν γνωστό ότι οι περίοδοι δεν συμπίπτουν. Παρ' όλα αυτά, από τότε επικράτησε αυτή η ονομασία, η οποία χαρακτηρίζει και όλη την ΜΕ περίοδο. Ενδεικτικά βλ. Rutter 1983.

173. Jahn 1990, 101.

και οπίσθια επιφάνεια και μεταξύ των ποδιών, το ξύλο κοβόταν σε σχήμα παραβολής. Μεταξύ του πρόσθιου και του οπίσθιου ποδιού της ίδιας πλευράς υπήρχε οριζόντια δοκίδα, με σκοπό την ενίσχυση της όλης κατασκευής.¹⁷⁴

Το χαρακτηριστικό της επιφάνειας έδρασης είναι ότι είναι κοίλη, για πιο άνετο κάθισμα και διακρίνεται μόνο από την πρόσθια όψη. Επίσης, στην πρόσθια όψη παρατηρούνται και τα χαρακτηριστικά παραβολικά τόξα, ενώ οι πλάγιες πλευρές είναι χωρίς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Σε μερικά μάλιστα παραδείγματα αναπαρίσταται και η δοκίδα σύνδεσης των πλευρικών ποδιών.

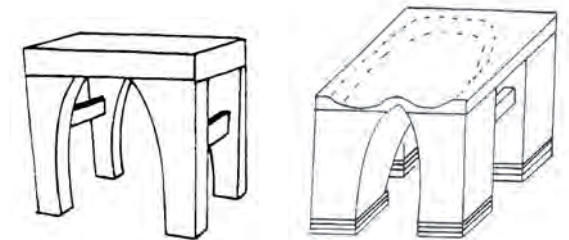
Διαπιστώνεται λοιπόν η ύπαρξη δυο τύπων σκαμνιών

α) του σκαμνιού με συμπαγείς πλευρές και

β) του σκαμνιού κατασκευασμένου από δοκίδες.¹⁷⁵

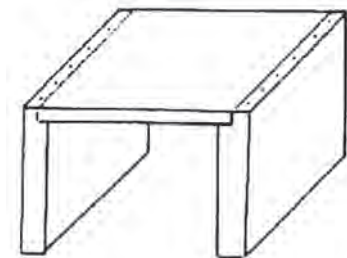
Η ύπαρξη του πρώτου επιβεβαιώνεται από τα ευρήματα του Ηραίου της Σάμου (εικ. 66). Τα διάφορα ξύλινα τμήματα από έπιπλα στο Ηραίο της Σάμου χρονολογούνται στην Αρχαϊκή Περίοδο, από την οποία διαθέτουμε ελάχιστες μαρτυρίες και όχι μόνο σε σχέση με τα έπιπλα. Μεταξύ αυτών, βρέθηκαν τμήματα ενός σκαμνιού, το οποίο εικάζεται ότι ανήκε στα λατρευτικά αντικείμενα της θεάς.¹⁷⁶ Το σκαμνί αυτό ανήκε στον τύπο με συμπαγείς πλευρές (τύπος α), ο οποίος δεν συναντάται πουθενά αλλού μετά το τέλος της μυκηναϊκής κυριαρχίας. Θεωρείται ότι λόγω της λειτουργίας του ως αντιπροσωπευτικού καθίσματος, η κατασκευή του ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή και ο τύπος αυτός επελέγη λόγω της τελετουργικής χρήσης του, η οποία ήταν στενά συνδεδεμένη με την παράδοση.

Αντίθετα το σκαμνί που κατασκευαζόταν από δοκίδες (τύπος β), από τις οποίες δημιουργούνται τα τέσσερα πόδια και το πλαίσιο έδρασης, μαρτυρεί την αφομοίωση ανατολικών επιδράσεων που συνθέτουν τον τύπο του δίφρου (εικ. 67). Το βασικό υλικό κατασκευής τους ήταν το ξύλο. Ο τύπος β έχει τέσσερα πόδια κυκλικής διατομής και η κατασκευή του αποτελείται από συνδεδεμένες μεταξύ τους δοκίδες. Τα ζεύγη των δοκίδων του πλαισίου της επιφάνειας έδρασης συνδέονται με τα πόδια υπό ορθή γωνία με τις δοκίδες των πλευρών να βρίσκονται ελαφρώς χαμηλότερα. Το μινωικό συμπαγές σκαμνί χρησιμοποιείτο σχεδόν αποκλειστικά για λατρευτικούς σκοπούς ενώ στην καθημερινή ζωή χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα το σκαμνί με δοκίδες, κατάλληλο και για χώρους εργασίας.

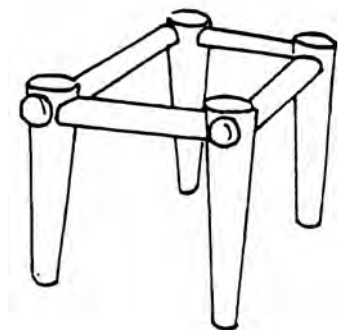

Εικόνα 65. Αναπαράσταση Μινωϊκού δίφρου με παραβολικά τόξα και διαδοκίδες. (Jahn 1990, 508, αρ. 19).

Αναπαράσταση Μινωϊκού δίφρου. (Jahn 1990, 503, αρ. 14).

Εικόνα 66. Σχέδιο σκαμνιού με συμπαγείς πλευρές σε σχήμα Π από το Ηραίο της Σάμου (Jahn 1990, σχ. 3).

Εικόνα 67. Σχέδιο μινωϊκού σκαμνιού με δοκίδες (Jahn 1990, σχ.20).

174. Jahn 1990, 508, στον πιν. 19 παρουσιάζει σχέδια μινωϊκών δίφρων.

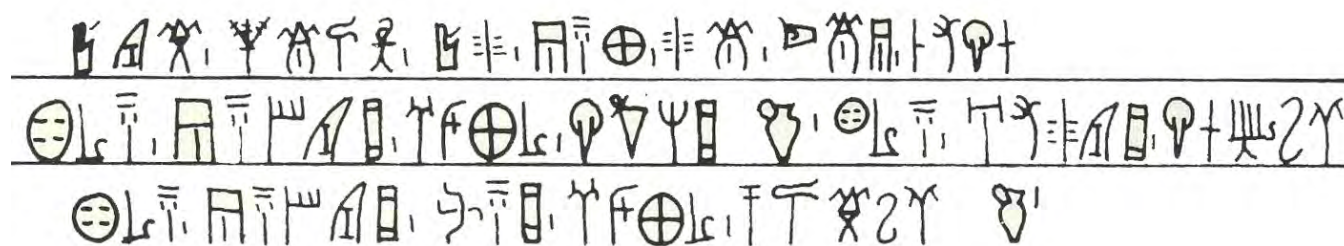
175. Jahn 1990, 174-175, σχέδια 7, 20, 26 και 28.

176. Jahn 1990, 161. Βλέπε επίσης Mols 1999, 69.

1.2. Ο Μυκηναϊκός Δίφρος

Ήδη από τις απαρχές του Μυκηναϊκού πολιτισμού (1600-1200 π.Χ.) εντοπίζονται σημεία σχέσεων με τους Μινωίτες. Μετά την κυριάρχηση των Μυκηναίων στην Κρήτη εμφανίζεται μια ενιαία καλλιτεχνική μορφή που αποτελεί την συνένωση των δυο προηγούμενων. Θεωρείται βέβαιο ότι Μινωίτες τεχνίτες εγκατέλειψαν το νησί για να ασκήσουν την τέχνη τους στην ηπειρωτική χώρα.¹⁷⁷

Οι γνώσεις μας για τα έπιπλα αυτής της περιόδου εξαρτώνται από σφραγίδες, θραύσματα και την αποκωδικοποίηση της γραμμικής γραφής Β' της Πύλου.

Πινακίδα Γραμμική γραφή Β. Απογραφή Τα (235)

Οι πινακίδες οι οποίες αναφέρονται στα έπιπλα εμπεριέχονται στις σειρές ΤΑ, σε οκτώ από τις οποίες είναι χαραγμένα σε αναλυτικούς καταλόγους διάφορα έπιπλα και η διακόσμηση τους. Σε αυτά περιλαμβάνονται 5 καθίσματα, 15 υποπόδια και 11 τραπέζια. Παρότι υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ των αρχαιολόγων σχετικά με την ακριβή ερμηνεία αυτών των κειμένων, δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε ότι τα έπιπλα που περιγράφονται στις Πινακίδες της Πύλου είναι βασιλικά. Οι μερικώς κατανοητές περιγραφές τέτοιων επίπλων υποδηλώνουν μια εξαιρετικά περίτεχνη εργασία, με τη χρήση χρυσού, αργύρου, κρυστάλλου, κυάνου (κυανή υαλόμαζα;), καθώς και ενθεμάτων ελεφαντοστού.¹⁷⁸

Μετά την «επικεφαλίδα» ακολουθεί τόσο σε αυτή όσο και σε άλλες 12 πινακίδες της συλλογής Τα, ένας κατάλογος αντικειμένων τα οποία περιγράφονται εξαιρετικά λεπτομερώς. Πολλά από τα αντικείμενα πρέπει να ήταν μεγάλης αξίας, ενώ άλλα καθημερινής χρήσης. Η ετερόκλητη συλλογή περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τραπέζια και σκαμνιά.¹⁷⁹ Παρότι οι Μυκηναίοι ανέπτυξαν τις δικές τους μορφές, οι πολιτισμικές επιρροές ως προς τα έπιπλα είχαν σημείο εκκίνησης την Κρήτη. Η φυσικότητα της Μινωικής τέχνης υποχώρησε μπροστά σε μια πιο στατική μορφή, καθώς η μυκηναϊκή τέχνη απέδιδε το έπιπλο σε πολύ απλή μορφή.

Μέρος των γνώσεων σχετικά με τους μυκηναϊκούς δίφρους αντλείται από τη μικροτεχνία. Στο δαχτυλίδι σφραγίδα από τις Μυκήνες (εικ. 68) αποδίδεται σε πλάγια όψη ένας δίφρος, όπου η συνοπτική και γραμμική απόδοσή του δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Όσον αφορά στο μινωικό σκαμνί με δοκίδες (εικ. 67), παρόμοια

177. Barber 1994, 230-238.

178. Dickinson 2003, 208.

179. Hooker 1994.

σκαμνιά εμφανίζονται αντίστοιχα στην Μυκηναϊκή τέχνη. Η Jahn αναφέρει ότι οι παρόμοιες θρησκείες των δυο λαών οδήγησαν και στη χρήση παρόμοιων αντικειμένων. Το μινωικό σκαμνί (εικ. 68) είναι ένα καθαρά κρητικό κάθισμα, το οποίο υιοθετήθηκε από τους Μυκηναίους.¹⁸⁰

Με την ανάληψη της εξουσίας των Μυκηναίων στην Κρήτη, εντάθηκαν και οι εμπορικές τους σχέσεις με την Αίγυπτο. Οι Μυκηναίοι απέκτησαν και γνώρισαν τα αιγυπτιακά έπιπλα μέσω του εμπορίου, αλλά η επίδραση ήταν μικρή. Η έλλειψη απεικονίσεων του δίφρου δεν θεωρείται καθοριστική όσον αφορά στην ύπαρξή του ως χρηστικού αντικειμένου.¹⁸¹

Επίσης, από την αρχή της βασιλείας τους οι Μυκηναίοι διατηρούσαν σημαντικές εμπορικές συναλλαγές με τα παράλια της Μ. Ασίας και ειδικότερα με την Τροία. Οι σχέσεις τους αυτές τους έφεραν σε επαφή με τα μικρασιατικά πολυτελή έπιπλα, παρόλα ταύτα δεν έγιναν αποδέκτες σημαντικών επιδράσεων στα έπιπλα. Οι αλληλεπιδράσεις περιορίζονταν στο επίπεδο της τεχνικής.¹⁸²

Μεταμυκηναϊκή εποχή

Στην τελευταία φάση της Μυκηναϊκής εποχής, επιτελέστηκε μια βίαιη αλλαγή και τα ειδώλια μυκηναϊκής μορφής εξαφανίστηκαν. Αυθεντικά έπιπλα από τη Μεταμυκηναϊκή εποχή μέχρι τις αρχές της Αρχαϊκής δεν υπάρχουν, παρά μόνον θραύσματα επίπλων.

Το ελεφάντινο πόδι (εικ. 69)¹⁸³ δεν θεωρείται ότι ανήκει σε κάποιο συγκεκριμένο τύπο επίπλου.

Επίσης υπάρχουν πολλά υπολείμματα ξύλινων κατασκευών που βρέθηκαν στο Ηραίο της Σάμου και μεταξύ αυτών και κάποια που ανήκουν σε ένα πλατύ σκαμνί με κλειστές πλευρές, το οποίο ανασκευάστηκε (εικ. 66). Όπως αναφέρει η Jahn, αυτή η ανακατασκευή έδωσε τη δυνατότητα να γίνει αντιληπτή η επεξεργασία του ξύλου, ενώ η επιχρωματισμένη επιφάνεια του ξύλου επιτρέπει την ξυλόγλυπτη απεικόνιση του επίπλου.

Σύμφωνα με την ιστορική έρευνά της, η Jahn θεωρεί ότι οι καταστροφές και οι ανακατατάξεις μετά την λεγόμενη Κάθοδο των Δωριέων δεν επέτρεψαν την επιβίωση προτύπων και παραδόσεων που να ανάγονται στον Μυκηναϊκό Πολιτισμό. Μόνο τον 9ο και 8ο αιώνα άρχισε η σταδιακή ισορροπία των σχέσεων στην Ηπειρωτική Ελλάδα. Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός περνά στη σφαίρα του μυθικού. Αυθεντικά δείγματα επίπλων από αυτήν την περίοδο δεν υπάρχουν εκτός από μερικά θραύσματα. Έχοντας ως κριτήριο τα ονόματα που χρησιμοποιεί για τα καθίσματα ο Όμηρος στα έπη του (δίφρος, κλιστήρ, κλισμός και θρόνος) προσδιορίζεται μια βασική τυπολογία των σύγχρονών του καθισμάτων, κάτι που επιβεβαιώνεται και από την επιλογή των

Εικόνα 68. Δαχτυλίδι-σφραγίδα από τις Μυκήνες

Εικόνα 69. Ελεφάντινα πόδια με ραβδώσεις, που απολήγουν σε δέσμη από σχηματοποιημένα άνθη παπύρου από πολυτελές έπιπλο. Από την οπλοθήκη στη Θήβα (οικ. Παυλογιαννόπουλου. Ανασκαφή 1963-64) Υστεροελληνική περίοδος IIIβ Περίοδος, 13ος αι. π.Χ.

180. Jahn 1990, Κεφ.6.6.3, σελ. 153.

181. Jahn 1990, Κεφ. 6.8, σελ. 157.

182. Jahn 1990, Κεφ. 6.6.3, σελ. 149.

183. Jahn 1990, Κεφ.7.2. σελ. 161.

Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

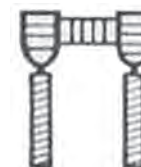
Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

ουσιαστικών χαρακτηριστικών που αφορούν τα καθίσματα.¹⁸⁴ Η ταυτοποίηση των καθισμάτων που περιγράφει ο Όμηρος, καθίσταται δυνατή σε συνάρτηση με τις σωζόμενες αρχαϊκές αγγειογραφίες, όπου δίπλα στο κάθισμα αναγράφονται τα ονόματά τους.¹⁸⁵

Εικόνα 70. Θραύσμα μεγάλου αττικού γεωμετρικού κρατήρα και λεπτομέρεια της σκηνής της εκφοράς. Αποδίδεται στον Ζωγράφο του Διπύλου. Περί το 750 π.Χ.

Lazer, σελ. 47, σχέδιο 7d

Εικόνα 71. Αττικός Γεωμετρικός Αμφορέας και λεπτομέρεια της σκηνής προθέσεως. Αποδίδεται στον ζωγράφο του Διπύλου 755-750 π.Χ. ΕΑΜ αρ Α804.

Lazer, σελ. 47, σχέδιο 7a

184. Η Jahn θεωρεί ότι στα Ομηρικά Έπη περιγράφονται ορισμένα αντικείμενα, τα οποία είναι με βεβαιότητα μινωικά ή μυκηναϊκά. Τον 8ο αι. είναι πιθανόν να υπήρχαν μυκηναϊκά καθίσματα μόνο ως λατρευτικά. (Jahn 1990, 184).

185. Jahn 1990, 184. Η Richter (1966, 13) αναφέρει τρία είδη καθισμάτων: Τον θρόνο, τον κλισμό και τον δίφρο.

Εικόνα 72. Αττικός γεωμετρικός κρατήρας και λεπτομέρεια με σκηνή πρόθεσης. MET. Αρ. 14.130.14. Αποδίδεται στο εργαστήριο του Hirschfeld. Περί το 750-735 π.Χ.

1.3 Παραστάσεις δίφρων κατά τη Γεωμετρική εποχή (900-700 π.Χ.)

Η τέχνη της γεωμετρικής περιόδου¹⁸⁶ συνέβαλε αποφασιστικά στην μετέπειτα εξέλιξη της ελληνικής τέχνης. Η ανανέωση των εμπορικών σχέσεων με την Εγγύς Ανατολή γύρω στο 900 π.Χ. και η ίδρυση αποικιών στη Δύση, έφερε την απαρχή της οικονομικής ευημερίας, την κατοχή εξειδικευμένων τεχνικών και τη γνώση της αλφαβητικής γραφής.¹⁸⁷

Από τον 8ο αιώνα π.Χ. και μετά, οι απεικονίσεις επίπλων σε αγγεία αυξάνονται και προέρχονται από διαφορετικές μεταξύ τους περιοχές. Οι πρώτες καλλιτεχνικές αποδόσεις καθισμάτων που διαθέτουμε και ανάγονται στην Γεωμετρική Περίοδο, παρά την δυσκολία ερμηνείας τους (π.χ. απλουστεύσεις, έλλειψη προοπτικής στην απόδοση, ανεπαρκής προσδιορισμός των υλικών κατασκευής), προσφέρουν συχνά το σημαντικότερο πλεονέκτημα της απεικόνισης των επίπλων κατά τη χρήση τους και εντός του κοινωνικού και λειτουργικού /χρηστικού πλαισίου τους.¹⁸⁸

Οι απεικονίσεις των δίφρων στα γεωμετρικά αγγεία αποδίδονται μόνο με το περίγραμμα τους. Το σχέδιο του περιγράμματος γέμιζε εξολοκλήρου ή μερικώς με κάθετες ή οριζόντιες γραμμές, οι οποίες κατά πάσα πιθανότητα απέδιδαν το πλέγμα του καθίσματος το οποίο τυλίγετο γύρω από τις δοκίδες του πλαισίου. Ο Laser (εικ.70, 71) αναφέρει ότι δεν απορρίπτεται και η πιθανότητα της διακόσμησης.¹⁸⁹

186. Ο όρος οφείλεται στον γεωμετρικό ρυθμό της κεραμικής, που άνθισε κατά τη διάρκεια δυο αιώνων (900-700 π.Χ.). Ειδικότερα για την γεωμετρική περίοδο, βλ. Goldstream 1997.

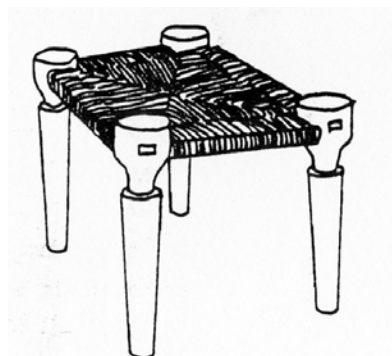
187. Μπουρνιά-Σημαντώνη 1997, 26: «Οι πρώτες αλλαγές, που σηματοδότησαν την αρχή μιας νέας εποχής, ξεκίνησαν έναν αιώνα μετά την τελική κατάρρευση των μυκηναϊκών βασιλείων, περίπου το 1050/1020 π.Χ., με την ανανέωση των επαφών μεταξύ Αθηνών και Κύπρου, του νησιού που διατήρησε εντονότερα τις αναμνήσεις του μυκηναϊκού παρελθόντος.»

188. Stemmer 1982, 229.

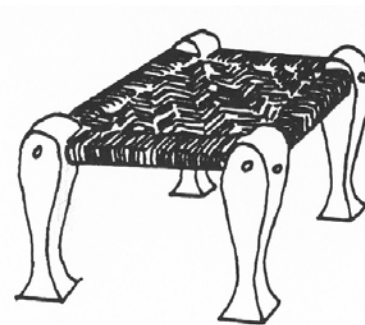
189. Laser 1968, 47.

Την περίοδο αυτή έχουμε και πάλι λίγες απεικονίσεις επίπλων στη γλυπτική και τη ζωγραφική. Από την Αττική και τον πρώιμο γεωμετρικό ρυθμό, επηρεάζονται καλλιτεχνικά και οι γειτονικές περιοχές της Αργολίδας, της Κορινθίας και της Βοιωτίας.

Η τυπολογική επισκόπηση των καθισμάτων που αποδίδονται σε γεωμετρικά αγγεία επιδεικνύει ουσιαστικά μια απλή επίπλωση, της οποίας η αυστηρή δομή καθορίζεται από την λειτουργία και την προσαρμοσμένη στα υλικά και η οποία καταλήγει σε δημιουργίες που είναι δυνατόν να απαντηθούν σε όλους τους πολιτισμούς, χωρίς να προϋποτίθεται η άμεση αλληλεπίδραση¹⁹⁰ (εικ 73α,73β).

Εικόνα 73α. Σχηματική αναπαράσταση δίφρου του αμφορέα του Διπύλου, (Jahn 1990, 515, σχ. 26). Σκαμνί με τέσσερα αυτόνομα τορνιρισμένα πόδια κατά Laser 1968, Abb 8i).

Εικόνα 73β. Σχηματική αναπαράσταση δίφρου αττικού γεωμετρικού κρατήρα, (Jahn 1990, 515, σχ. 27). Σκαμνί με 4 αυτόνομα πριστά πόδια (κατά Laser, 1968, Abb 8h).

1.4 Οι παραστάσεις δίφρων κατά την Αρχαϊκή εποχή (700 έως το 480 π.Χ.)

Μορφολογικά χαρακτηριστικά και δομική τεχνική

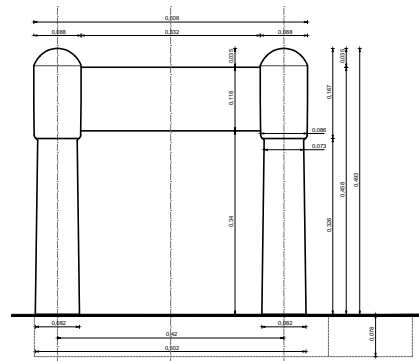
Παρατηρώντας σχολαστικά τη μορφολογική συγκρότηση των παραστάσεων των δίφρων της αρχαϊκής περιόδου εκτιμάται ότι αυτή καθορίστηκε από την εν γένει αισθητική αντίληψη που αφομοίωσε τις γεωμετρικές παρατηρήσεις και σχέσεις που παρήγαγε η ενατενιστική οπτική σύνταξη των αρχαίων Αιγυπτίων. Ανάλογη απεικόνιση του παραδοσιακού πριστού¹⁹¹ τύπου δίφρου παρατηρείται στα ολόγλυπτα αρχαϊκά δείγματα της παρούσας έρευνας με αριθμό Επιμετρημένων Παραστάσεων 1 και 2 (Μέρος 2^ο, σελ. 13 και 17). Σύμφωνα με την πραγματοποιηθείσα επιμέτρηση, αυτά τα δείγματα αποτελούνται από πόδες και κανόνες κάθετης αλληλοτομίας, οι οποίοι επιστέφονται από μια τετραγωνική ή παραλληλόγραμμη επίπεδη οριζόντια έδρα (εικ. 74, 75). Σύμφωνα με αυτή την οργάνωση το σύνολο της μορφής κάθε επίπλου, και ειδικότερα του δίφρου, καταγράφεται από τα περιγράμματα των πλάγιων

190. Stemmer, 1982, 231.

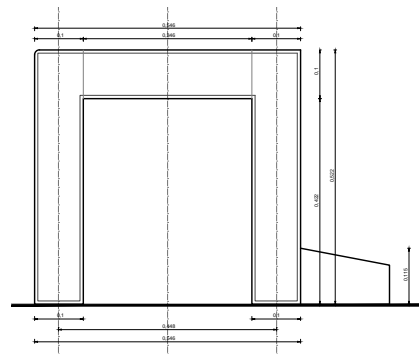
191. πριστός, -ή, -όν, ρημ. επίθ., αυτός που μπορεί να πριονιστεί, να κοπεί, σε Ομήρ. Οδ. (Liddell & Scott).

και οριζόντιων πλευρών του, όπως αυτές εκτίθενται σε ορθοοπτική ενατένιση.

Επιμετρημένες Παραστάσεις πριστών δίφρων Αρχαϊκής περιόδου

Εικόνα 74.
Επιμετρημένη
Παράσταση 1.
Αγάλμα καθιστής θεάς
7ος αι. π.Χ.

Εικόνα 75.
Επιμετρημένη
Παράσταση 2.
Αγάλμα καθήμενης θεάς
6ος αι. π.Χ.

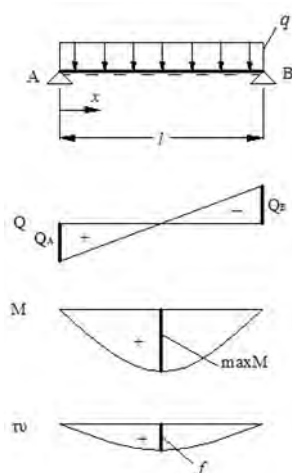
Από την στερεοτομία των δευτερευόντων θεμάτων αναπαράστασης (ανθρώπων και επίπλων) των δίφρων προκύπτει, κατά προσέγγιση, ότι τα αυθεντικά πρωτότυπα αποτελούσαν αρχικά προϊόντα πριστής και κατόπιν τριτογενούς ξυλουργικής διαμόρφωσης, με τα ακόλουθα μορφολογικά χαρακτηριστικά:

- Η γενική διάρθρωση βασίζεται σε μια εμπειρική συνδυαστική ξεχονδρισμένων πριστοτεμαχίων (Παραστάσεις 1 και 2, Μέρος 2^ο, σελ. 13 και 17) που ακολουθούν την αντίστοιχη της ορθογωνικής καλαμωτής πλεγματικής που είχε αναπτυχθεί στην αρχαία Αίγυπτο.
- Εκτιμάται ότι οι συνδέσεις των τεμαχίων¹⁹² (ποδών και κανόνων) έγιναν με τη διαμόρφωση υψιτενών εντορ-

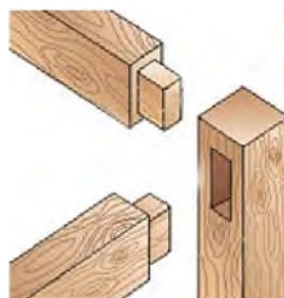
192. Laser 1968, 55 σχεδ. 9.

μιών και τórμων¹⁹³ (εσοχών) δεδομένου ότι η κατατομή των δειγμάτων 1 και 2 (Μέρος 2ο, σελ. 13 και 17) εμφανίζει τον κανόνα ως **αμφίπακτο**¹⁹⁴ (εικ. 76) και όχι ως αμφιέριστη δοκίδα, γεγονός που οφείλεται στην ύπαρξη εμπειρικής τεχνογνωσίας σχετικά με την καμπτική τους αντοχή.

Όλο το σύστημα των συνδέσεων ακολουθεί το διάγραμμα των τριών διευθύνσεων (ύψους, πλάτους και μήκους) που αλληλοτέμνονται υπό ορθή γωνία (εικ. 77), ως ένα προϊόν γεωμετρικής αποσαφήνισης και εξορθολογισμού των Αιγυπτιακών προτύπων.¹⁹⁵

Εικόνα 76. Αμφίπακτη διαδοκίδα

Εικόνα 77. Σύστημα σύνδεσης τριών διευθύνσεων με εντορμία

Εικόνα 78. Σκίτσο βλαστού καλαμιού. Οι κόμβοι διευκολύνουν να διατηρείται η κατακόρυφη θέση

Στις επόμενες, από χρονολογική άποψη, Επιμετρημένες Παραστάσεις 3-5, (Μέρος 2^ο, σελ. 21-31) οι πόδες έχουν αντικατασταθεί από τoρνευτά τεμάχια τα οποία αφομοιώνοντας τα φυσιοπλαστικά πρότυπα που εισήχθησαν κυρίως από την αρχαία Αίγυπτο έχουν διαμορφωθεί «δικην καλάμου», δηλαδή με «γόνατα» (κόμβους) και μεσογονάτια διαστήματα που έχουν λεπτότερη διατομή (εικ. 78).

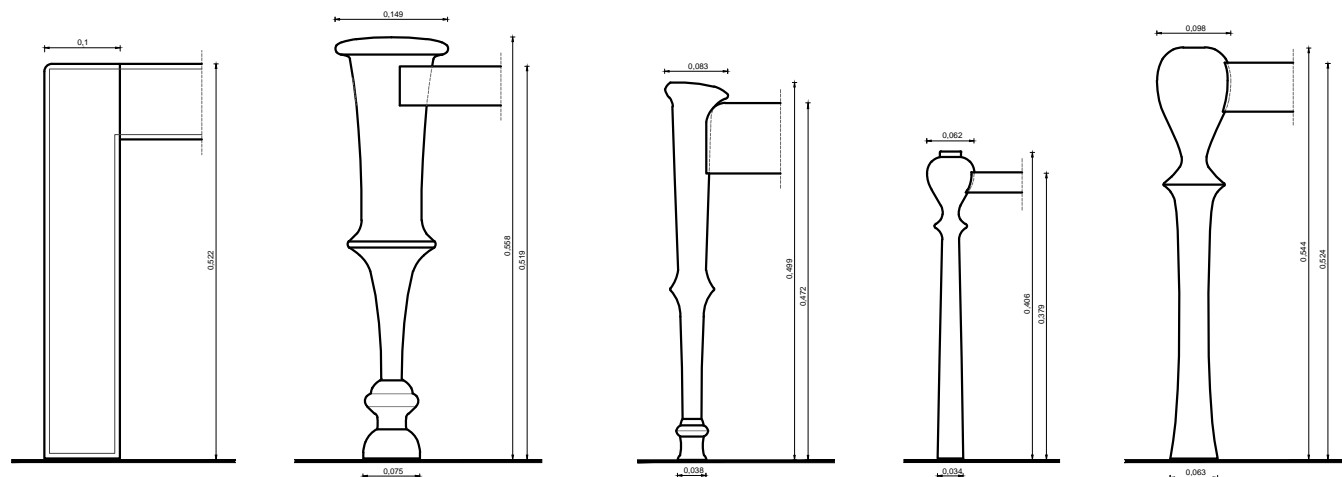
193. τórμος, ό, οποιαδήποτε οπή ή κοιλότητα, στην οποία μπήγεται καρφί ή πάσσαλος (Liddell & Scott)

194. Αμφίπακτη διαδοκίδα (τραβέρσα) είναι η διαδοκίδα που υποστηρίζεται από δυο σημεία και μπορεί να δεχθεί φορτία σε οποιοδήποτε σημείο του μήκους της.

195. Jahn 1990, 199.

Το ύψος των ποδών

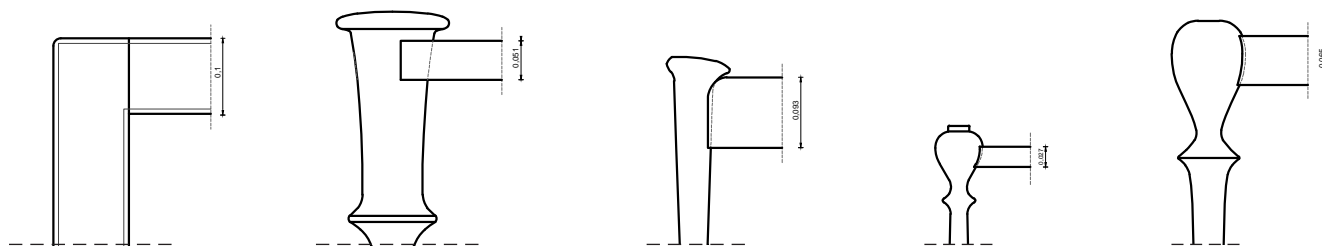
Το ύψος των ποδών, όπως προέκυψε συγκριτικά και προσεγγιστικά με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής, (από 37,8 εκατοστά έως και 52,2 εκατοστά του μέτρου) στα αναφερόμενα δείγματα της αρχαϊκής περιόδου καταδεικνύουν ότι η κατατομή των δίφρων ανύψωνε ελαφρά τον καθιζόμενο από το έδαφος ή το δάπεδο. Αυτό τεκμηριώνεται από την παρουσία υποποδίου (Παραστάσεις 1 και 4, Μέρος 2ο, σελ. 13 και 27) ή από την ακροποδητή στάση των καθιστών θεοτήτων της ανατολικής ζωφόρου του Θησαυρού των Σιφνίων (Παράσταση 3, Μέρος 2ο, σελ. 21). Επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πίσω πόδες είναι ελαφρώς υψηλότεροι των προσθίων προκειμένου να διαμορφώνεται μια μικρή κλίση της έδρας, η οποία συντελεί στην ισορροπία του καθήμενου λόγω της απουσίας ερεισίνωτου (πλάτης).

Ύψος ποδών Αρχαϊκής περιόδου

Διαδοκίδες ή κανόνες

Οι διαδοκίδες, (κανόνες) στις παραστάσεις της αρχαϊκής περιόδου αποτελούνται από πριστοτεμάχια των οποίων το ύψος ποικίλλει από 5,1 έως και 11,8 εκατοστά του μέτρου.

Διαδοκίδες Αρχαϊκής περιόδου

Παραστάσεις δίφρων στην αγγειογραφία με «εμφανή εντορμία» (εικ. 81-85)

Εικόνα 81. Λεπτομέρεια από αττικό μελανόμορφο αμφορέα τύπου Β. Ο τόρμος είναι εμφανής, τετραγωνικής διατομής. Περί το 540 π.Χ. Metropolitan Museum of Art 47.11.5.

Εικόνα 82. Λεπτομέρεια από αττικό μελανόμορφο μαστοειδή σκύφο. Ο τόρμος είναι εμφανής με κάθετη κατεύθυνση και πιθανόν σφήνες. Β' μισό του 6ου αι. π.Χ. Μουσείο Λούβρου αρ. F167

Εικόνα 83. Λεπτομέρεια από αττικό μελανόμορφο αμφορέα. Η κάθετη διαδοκίδοση αποδίδεται με σαφήνεια. Μουσείο Λούβρου αρ. F 224. ©Φωτ. M. Chuzevill

Εικόνα 84. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη κύλικα. Στον δίφρο ο τόρμος είναι εμφανής σε στρόγγυλη μορφή. Περί το 480 π.Χ. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου αρ. ευρ. G318

Εικόνα 85. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη ψυξίδα. Στο πόδι του δίφρου είναι σαφής η εμφανής εντορμία ορθογωνικής διατομής. Περί τα έτη 490-480 π.Χ. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1584

Ωστόσο, επειδή είναι αξιοσημείωτη η διαφορά του πλάτους των ποδών στην κορυφή τους, καθώς και οι αναλογίες του ύψους ανάμεσα στα τμήματά τους, το αυξημένο πλάτος της άνω απόληξης παρείχε τον απαιτούμενο όγκο υλικού για σύνδεση **εντορμίας**.

Στο τμήμα του ξύλινου επίπλου που ανασκάφηκε στην Αίγυπτο²⁰¹ και ταυτοποιείται, λόγω της μορφής του, με πόδι από δίφρο (εικ. 86), διακρίνονται στην άνω απόληξη εντορμίες διαφορετικού μεγέθους και σε διαφορετικό ύψος, στις οποίες εισάγονται οι τραβέρσες του πλαισίου έδρασης.

Ανατέμνοντας τη μορφολογία των ποδών διαπιστώνεται ότι κατά την αρχαϊκή εποχή υπήρξε μια αποφασιστική μετάβαση από την «στερεοτομία» σε μια πιο λεπτολόγα «γεωμετρική κατασκευή» που εξορθολόγισε τα φυσιοπλαστικά γνωρίσματα των αιγυπτιακών και μινωικών προτύπων προς ένα «περισσότερο τεχνικό ύφος». Συγκεκριμένα, όπως παρατηρείται στην Επιμετρημένη Παράσταση 3, (Μέρος 2^ο, σελ. 21), οι πόδες των δίφρων αποτελούν σχηματική μεταφορά ζωόμορφου πόδα η οποία περιγράφεται από μια εξελιγμένη κατατομή που περιέχει ημι-τοροειδείς²⁰², ημι-υποκυκλωειδείς²⁰³ και ημι-κισσοειδείς²⁰⁴ κόμβους, γεγονός το οποίο εισάγει τον οπτικό συνειρμό στην διαμόρφωση του δίφρου. Αυτή η μορφολογική καινοτομία συνέβαλε ώστε ο αρχαϊκός δίφρος να μην αντιστοιχεί μονοσήμαντα στην συνθετική διεργασία της παραγωγής του, αλλά να αναφέρεται πλέον σε μια αφηρημένη ιδανικότητα που πηγάζει από αναπαραστατικές ποιότητες με την εφαρμογή γεωμετρικών χαράξεων και μεταβλητών.

Εικόνα 86. Ξύλινο πόδι δίφρου από την Αίγυπτο, . 8^{ος}-10^{ος} αιώνας μ.Χ Metropolitan Museum of art, Νέα Υόρκη, αρ. 0820513b. Σύμφωνα με το Metropolitan Museum είναι έργο Κοπτικό.

Η Έδρα

Η έδρα, όπως αποκαλύπτεται στις γλυπτικές Παραστάσεις 1, 2 (Μέρος 2^ο, σελ. 13, 17) είναι παραλληλεπίπεδη με την πρόσθια πλευρά μεγαλύτερη της πλάγιας, ενώ στο δείγμα 4 η πλάγια είναι μεγαλύτερη της πρόσθιας.

Επιμετρημένη Παράσταση 1

Η πρόσθια πλευρά μεγαλύτερη της πλάγιας

Επιμετρημένη Παράσταση 2

Η πρόσθια πλευρά μεγαλύτερη της πλάγιας

Επιμετρημένη Παράσταση 4

Η πλάγια όψη είναι μεγαλύτερη της πρόσθιας

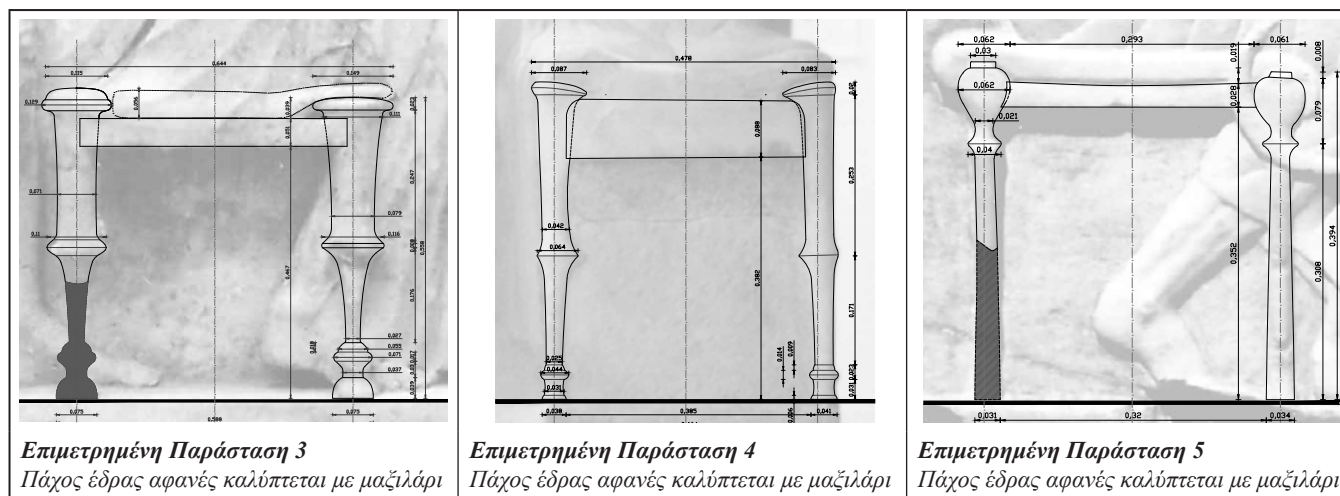
201. Richter 1966, 40, σημ. 22, Το εικονιζόμενο πόδι του δίφρου (εικ.217) αναφέρεται από τον Flinders Petrie ότι βρέθηκε μαζί με ακόμη ένα πόδι και είναι τμήματα Ρωμαϊκών καθισμάτων τα οποία θάφτηκαν στην είσοδο των τάφων στο Cizech και Rifeh στην Αίγυπτο.

202. Στη γεωμετρία, ο τόρος είναι ένα στερεό εκ περιστροφής που παράγεται από την περιστροφή ενός κύκλου στον τριδιάστατο χώρο γύρω από έναν άξονα συνεπίπεδο με τον κύκλο.

203. Κυκλωειδής καμπύλη (cycloid), ονομάζεται η καμπύλη που διαγράφει ένα συγκεκριμένο σημείο της κυκλικής στεφάνης, καθώς αυτή κυλιέται.

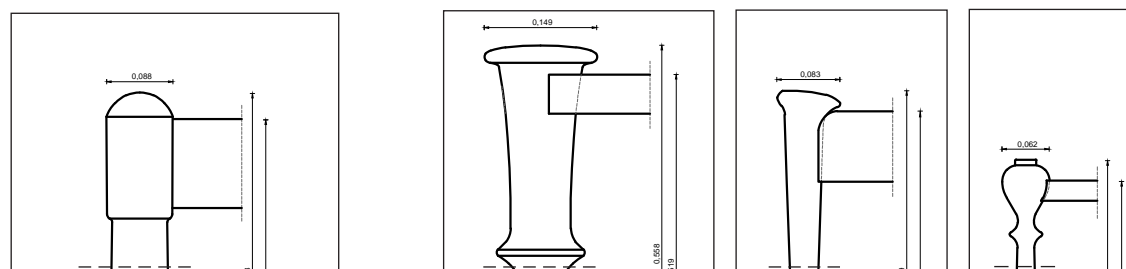
204. Δίδεται κύκλος με ακτίνα a, σημείο S του κύκλου, αντιδιαμετρική εφαπτομένη. Μια ευθεία από το σημείο S τέμνει την εφαπτομένη στο σημείο A και το κύκλο στο σημείο K. Το σημείο P της ευθείας για το οποίο ισχύει $SP = KA$ είναι σημείο της καμπύλης που αποκαλείται «Κισσοειδής του Διοκλή».

Σε όλα τα δείγματα το πάχος της έδρας είναι αφανές και, κατά συνέπεια, όπου εμφανίζεται να καλύπτεται από μαξιλάρι (Επιμετρημένες Παραστάσεις 3, 4 και 5, Μέρος 2^ο, σελ. 21, 27 και 31) και ίσως να αποτελείται από σανίδες που στηρίζονται στις διαδοκίδες με πατούρα.

Η πλέον όμως αξιοσημείωτη ιδιαιτερότητα είναι η παρουσία 4 κεφαλώσεων στα σημεία συναρμογής των διαδοκίδων με τους κατακόρυφους πόδες, οι οποίοι αποτελούν το ανώτατο τμήμα τους. Η μορφή τους ίσως απομιμείται ογκοπλαστικά την κομβογωνιακή αχυρόδεση των καλαμένων ποδών στην έδρα του αιγυπτιακού προτύπου, εκφράζοντας παράλληλα μια σκόπιμη ενδυνάμωση του σημείου συναρμογής λόγω της στερεοτομίας του τόρμου.

Στην περίπτωση της Επιμετρημένης Παράστασης 1 (Μέρος 2^ο, σελ. 13) η κεφάλωση των ποδών είναι προϊόν διαμόρφωσης και έχει σχήμα θολοειδές²⁰⁵, ενώ στις περιπτώσεις που οι κεφαλώσεις είναι торνευτές, στις Επιμετρημένες Παραστάσεις 3, 4 και 5, (Μέρος 2^ο, σελ. 21, 27 και 31) έχουν σχήμα πεπλατυσμένου ή διογκωμένου βολβοειδούς.

Επιμετρημένη Παράσταση 1
Κεφάλωση με σχήμα θολοειδές

Επιμετρημένες Παραστάσεις 3, 4, 5
Η κεφάλωση έχει σχήμα πεπλατυσμένου ή διογκωμένου βολβοειδούς.

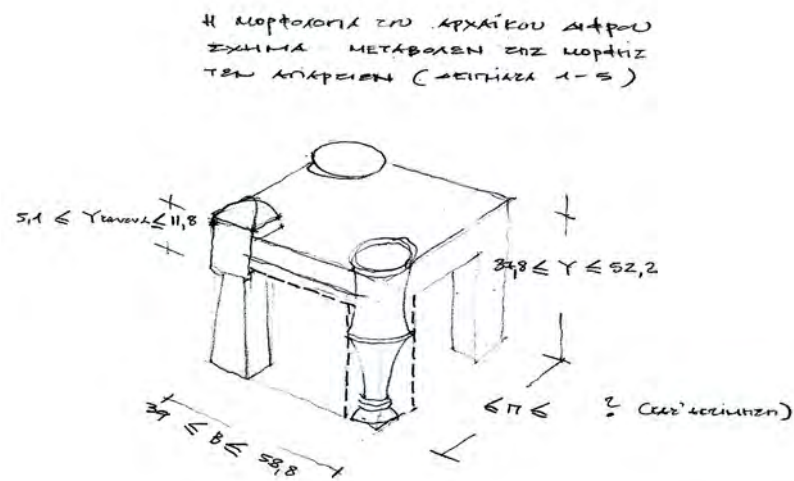
205. θολοειδής -ές, αυτός που μοιάζει ή έχει σχήμα θόλου.

Η κατασκευή της επιφάνειας έδρας στα δείγματα φαίνεται ότι διαφοροποιείται ως προς το αν αποτελεί «ένα σύνολο», ή «τεμαχιστή σύνθεση» που στηρίζεται περιμετρικά στο εσωτερικό των διαδοκίδων (κανόνων), δεδομένου ότι δεν υπάρχει προβολή τους στην εξωτερική πλευρά του δίφρου.

Από την ερευνητική επισκόπηση των δίφρων που αποδίδονται σε γεωμετρικά²⁰⁶ και αρχαϊκά αγγεία τεκμηριώνεται αρχικά μια απλή εν γένει διαμόρφωση. Η αυστηρή δομή του καθορίζεται από τη λειτουργία που επιτελεί, φέρνοντας το βάρος του ανθρώπινου σώματος από το επίπεδο της έδρας και υποστηρίζοντάς το από δύο ζεύγη ποδών. Αυτό δημιουργεί ένα «δίδυμο» σύστημα καθίσματος, όπου ο προσανατολισμός της τοποθέτησης του καθημένου δεν έχει πρωτεύουσα σημασία, σε αντίθεση με άλλους τύπους καθισμάτων, όπως θρόνος και κλισμός.

Οι αναπαριστώμενες μορφές των δίφρων που διαμορφώθηκαν κατά την αρχαϊκή εποχή (700-480 π.Χ.) ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό σε αυτές που αναφέρονται στα προγενέστερα έπη του Ομήρου, σηματοδοτώντας την απαρχή μιας εξέλιξης της μορφογένεσης του δίφρου στην επιπλοποιία, η οποία αποκτά σαφέστερα γεωμετρικά στοιχεία, όπως αναφέρεται στην Α. Wasowicz.²⁰⁷

Είναι επίσης χαρακτηριστική η ομοιότητά τους με τα προγενέστερα μινωικά σκαμνιά, τα οποία, όπως αναφέρει σχετικά η Jahn,²⁰⁸ είχαν πόδια κατασκευασμένα από τετραγωνισμένη ξυλεία και συνδεδεμένα με δοκίδες των οποίων οι επιφάνειες είχαν παραβολικό σχήμα.

Εικόνα 87. Η Μορφολογία του Αρχαϊκού δίφρου
– Σκίτσο μεταβολών της μορφής των απαρτίων
Παραστάσεις 1-5

Όλες οι διαθέσιμες εικαστικές αποδόσεις των αρχαϊκών δίφρων αναπαριστούν τα γενικά μορφολογικά χαρακτηριστικά τους με μια γραμμική λιτότητα που ακολουθεί την απλούστευση και την έλλειψη προοπτικής, γεγονός το

206. Boardman 2001, 33-34: «Ο ζωγράφος του Διπύλου έδρασε γύρω στα μέσα του γεωμετρικού ρυθμού και σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις ήταν εκείνος που αποκρυστάλλωσε τις αναλογίες της ανθρώπινης μορφής»

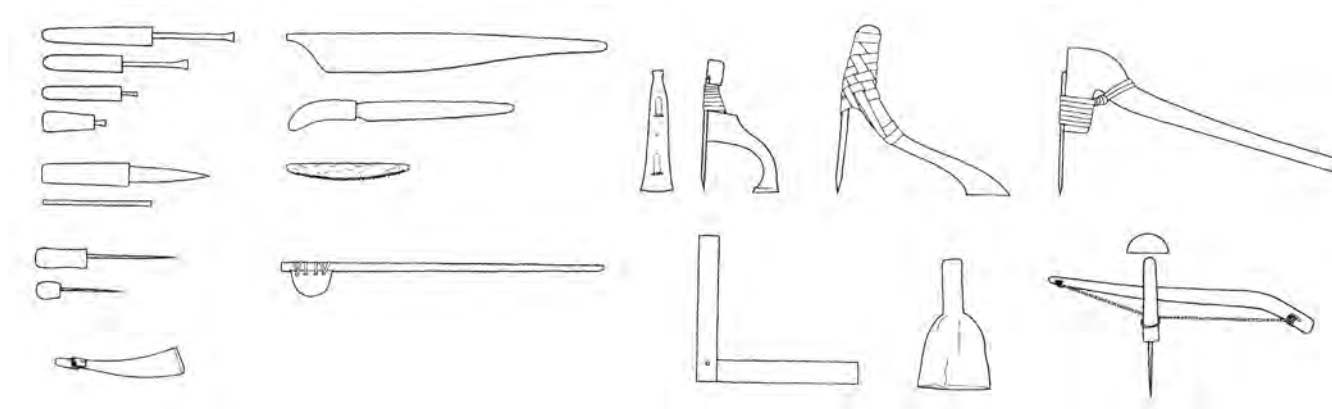
207. Wasowicz 1966, 175-193· Vaulina και Wasowicz 1974, 87.

208. Jahn 1990, 508, σχ. 19.

οποίο ανταποκρίνεται στην εφαρμογή της αιγυπτιακής ενατενιστικής μεθόδου με την οποία κατ' αρχήν συνδύαζαν συνεπίπεδα τα απάρτια αναμεταξύ τους για να τα οργανώσουν κατόπιν με βάση την κιβωτιόσχημη (παραλληλεπίπεδη) διάταξη (εικ. 87).

Κατασκευαστική μεθοδολογία των αρχαϊκών δίφρων

Η κατασκευαστική μεθοδολογία των αρχαϊκών δίφρων εξυπηρετήθηκε από ειδικά εργαλεία κατεργασίας των ξύλων²⁰⁹ τα πρότυπα των οποίων είχαν εισαχθεί από την Αίγυπτο (εικ. 88) και τη Μικρά Ασία και εξελίχθηκαν σημαντικά κατά τον 7^ο αιώνα π.Χ., μία εποχή που σύμφωνα με τον Weimarck Torsen²¹⁰ εισήχθη από τους Έλληνες η νομισματική ανταλλαγή των προϊόντων στο εμπόριο. Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί και την ανάπτυξη της μεθοδολογίας των επιπλοποιών προς όφελος της ανταλλαξιμότητας, η οποία συνδέεται απόλυτα με την επινόηση αισθητικών και μορφολογικών καινοτομιών που καθιστούν εμπορικά ελκυστικότερο το αποτέλεσμα της εργασίας τους²¹¹.

Εικόνα 88. Αιγυπτιακά ξυλουργικά εργαλεία (Svarth 1998, 136).

Η μορφολογική ανάπτυξη βασίστηκε στις δυνατότητες της τόννευσης,²¹² η οποία είχε εισαχθεί στην Ελλάδα τον 8^ο αι. π.Χ. μέσω της οποίας τα απάρτια των δίφρων (κυρίως οι πόδες) έγιναν τεχνουργήματα. Από τις γραπτές πηγές, αλλά και από την αποτυπωμένη μορφολογία των δίφρων στα ανάγλυφα και γλυπτά έργα της αρχαϊκής περιόδου προκύπτει ότι χρησιμοποιήθηκαν όλα σχεδόν τα γνωστά από τους σύγχρονους τεχνίτες εργαλεία –με βασικότερη εξαίρεση την πλάνη– που είχαν σε απλοϊκή μορφή²¹³. Μεταξύ των σημαντικότερων γραπτών πηγών για τα εργαλεία

209. Ορλάνδος 1994, 38: Τα εργαλεία της αρχαίας ξυλουργικής τέχνης ονομαζόταν τεκτονικά σιδήρια ή τεκτονικά όργανα ή εργαλεία ή σκεύη.

210. Torsten 1979, 83-84.

211. Torsten 1979, 92-93.

212. Στο βιβλίο του Βιτρούβιου *Περί Αρχιτεκτονικής*, ο τόννος περιγράφεται ως εξής: «Μηχάνημα κατεργασίας μεταλλικών ή ξύλινων αντικειμένων που δίνει μορφή επιφανείας εκ περιστροφής με αφαίρεση υλικού».

213. Wasowicz 1966, 54-63.

και τη χρήση τους, είναι και δυο ποιήματα του Λεωνίδα από τον Τάραντα²¹⁴, ο οποίος στους δυο επιταφίους ξυλουργών δίνει αξιοσημείωτες πληροφορίες. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι:

Ο Θέρις με τα επιτήδια χέρια, όταν σταμάτησε να ασκεί την τέχνη του αφιέρωσε στην Αθηνά τον πήχυ του, το γερό πριόνι του με την καμπύλη λαβή, το τσεκούρι του, την κοφτερή πλάνη του και το τρυπάνι του... ..Αυτά είναι τα εργαλεία του ξυλουργού Λεότυχου: οι οδοντωτές λίμες, οι γρήγοροι καταστροφείς ξύλου, κιμωλία και ώχρα και τα δικέφαλα σφυριά, οι κανόνες βαμμένοι με ώχρα, τα τοξοειδή τρυπάνια και οι ράσες και αυτό το βαρύ τσεκούρι με τη λαβή του, το κύριο εργαλείο της τέχνης. Τέλος τα τρυπάνια που τρυπούν με ευκολία και τα παλινδρομικά τρυπάνια και αυτά τα τέσσερα σουβλιά για να βάζουμε πείρους και το σκεπάρι για τελική λείανση. Τα αφιέρωσε ο άνθρωπος αυτός στην Αθηνά που δίνει χάρη στην τέχνη, όταν σταμάτησε να ασκεί την τέχνη του.

Σημαντικές αναφορές έχουν γίνει και από τον Α. Ορλάνδο,²¹⁵ ο οποίος αναφέρεται αναλυτικά στα ελληνικά εργαλεία. Σύμφωνα με τον Πλίνιο²¹⁶ η εφεύρεση του πριονιού, του σκέπαρνου, του νήματος της στάθμης, του τρυπανιού, της κόλλας (από τα οστά βοοειδών) και της ψαρόκολλας οφείλεται στο Δαίδαλο, ο οποίος κατά τον Όμηρο υπήρξε ο μυθικός εκπρόσωπος της τέχνης. (Ιλιάδα βιβλίο 23, χωρίο 743).

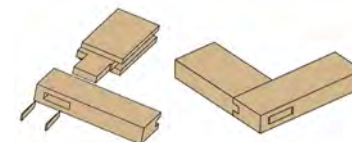
Σύνδεση απαρτίων

Οι μαρτυρίες που αναφέρονται στις συνδέσεις των απαρτίων (εικ. 89) προέρχονται από την έρευνα των επίπλων της αρχαίας Σάμου του Dieter Ohly²¹⁷ όπου εκτίθεται ένα υποπόδιο και ένα πόδι καθίσματος στα οποία οι ανοικτές συνδέσεις με εντορμία ενισχύονται με σφήνες.

Είδος Ξύλου²¹⁸

Σε ότι αφορά την επιλογή του είδους του ξύλου που χρησιμοποιείτο κατά την Αρχαϊκή εποχή, η σημαντικότερη πληροφορία μας παρέχεται από τον Όμηρο. Στη ραψωδία ψ της Οδύσσειας περιγράφεται αναλυτικά ένα κρεβάτι, το οποίο είχε κατασκευαστεί από ξύλο ελιάς δουλεμένο με δεξιοτεχνία *εὔ* και *ἐπισταμένως* βάσει νήματος στάθμης και γυαλισμένο στην επιφάνεια του, στην οποία εντέθηκαν στοιχεία από χρυσό, ασήμι και ελεφαντόδοντο.²¹⁹

Το γεγονός ότι από την αρχαιολογική ανασκαφική δραστηριότητα δεν έχει βρεθεί φυσικό πρωτότυπο αρχαϊκού δίφρου, παρά μόνον ελάχιστα μέλη άλλων τύπων επίπλων,²²⁰ περιορίζει την δυνατότητα προσδιορισμού του υλικού κατασκευής των παριστάμενων δίφρων στα καταγεγραμμένα γλυπτά και τα ανάγλυφα της παρούσας έρευνας. Ωστόσο, όμως όπως αναφέρει η Jahn,²²¹ επειδή οι καταβολές του δίφρου ανάγονται στην μινωική και μυκηναϊκή

Εικόνα 89. Εντορμία με σφήνες

214. Λεωνίδας Ταραντίνος, *Anthologia Palatina*, 6.204-205

215. Ορλάνδος 1994, τεύχος α, 38-58.

216. Πλίνιος, *Naturalis Historia*, 7.198.

217. Ohly 1953, 96-98, No 10, εικ. 7.

218. Η επιλογή του είδους του ξύλου για την κατασκευή καθισμάτων και ειδικότερα του δίφρου γινόταν με βάση –έστω και με εμπειρικά κριτήρια – τις μηχανικές ιδιότητες του ξύλου καθώς και την ευκολία επεξεργασίας του.

219. Όμηρος, *Οδύσσεια*, ψ' 195-201.

220. Richter 1966, 40-41, σημ. 22-23, εικ. 216-18.

221. Jahn 1990, 17, 90, 127, 139.

περίοδο, καταδεικνύουν το ξύλο ως το κυρίαρχο υλικό κατασκευής, παρά τις εμφανείς διαφορές και παραλλαγές στη μορφολογία τους (π.χ. πριστό ή τορνευτό περίγραμμα ποδών). Κατασκευαστικά, ο αποτελούμενος από διαδοκίδες προγενέστερος τύπος σκαμινιού²²², παρουσιάζει ομοιότητες με τη μεταγενέστερη αρχαϊκή κατασκευή του δίφρου και ενισχύει, λόγω της συνδεσμολογίας, την εκδοχή του ξύλου ως υλικού κατασκευής του. Το περίγραμμα των απαρτίων και συνεκδοχικά η κατασκευαστική μέθοδος, μέσω της χρήσης διαδοκίδων (κανόνων) με τα κατακόρυφα στοιχεία (πόδες) προϋποθέτουν φυσικές και μηχανικές ιδιότητες ενός υλικού όπως το ξύλο.

Παρόμοια άποψη διατυπώνει και ο Kyrieleis,²²³ σ' ότι αφορά το υλικό κατασκευής για τα πόδια των επίπλων του τύπου 2 (τυπολογία κατά Kyrieleis). Στο συμπέρασμα αυτό οδηγείται από την κατασκευαστική σύνδεση που εφαρμόστηκε σε όλα τα ελληνικά έπιπλα της προ-ελληνιστικής εποχής, δηλαδή αυτή της εντορμίας, και η οποία καταδεικνύει το ξύλο ως υλικό κατασκευής. Πέρα από τα παραπάνω, ως κύριο υλικό κατασκευής των δίφρων τεκμηριώνεται το εγχώριο ξύλο και ειδικότερα εκτιμάται ότι εκτός της ελιάς, χρησιμοποιήθηκε το ξύλο του κυπαρισσιού και της σφενδάμνου, μια σειρά η οποία εκτός της διαθεσιμότητας καλύπτει από κιναισθητική άποψη λόγω διαφοράς των ειδικών βαρών (από 0,98 γρ/δ³ έως 0,56 γρ/δ³) όλες τις λειτουργικές απαιτήσεις για σταθερότητα και ευκολία μεταφοράς και μετακίνησης.

1.5. Παραστάσεις δίφρων κατά την κλασική περίοδο (480-323 π.Χ.)

Μορφολογικά χαρακτηριστικά και δομική τεχνική

Η διαμόρφωση των δίφρων μετά την αρχαϊκή εποχή επηρεάστηκε από τις γενικές αρχές της κλασικής τέχνης, δεδομένου ότι σε αυτές βασίστηκε ολόκληρη η ιδεολογία της νέας ανταλλακτικής οικονομίας που εισήγαγαν οι αρχαίοι Έλληνες στην ιστορία της υλικής παραγωγής.²²⁴ Μετά το τέλος του 6^{ου} αιώνα π. Χ. διευρύνθηκε το πεδίο των εφαρμογών, το οποίο σύμφωνα με σχετική αναφορά του Πausανία²²⁵ που παρατήρησε σε αρχαιότερη επιγραφή, οι τεχνίτες της κλασικής εποχής επιβεβαίωσαν ότι *τέχναν είδότες εκ προτέρων*, αναπτύσσοντας πάνω σε αυτές τη δημιουργική μεγαλοφυΐα που οδηγεί κάθε είδος στην τελειότητα. Η επίκληση της δημιουργικής μεγαλοφυΐας απέναντι στην άσκηση των εφαρμογών της τέχνης αποτέλεσε τη θεμελιώδη φιλοσοφία με την οποία η επιπλοποιία, μαζί με την αρχιτεκτονική, την γλυπτική και τη ζωγραφική ανέπτυξαν την κλασική μορφολογία βάσει της οποίας η τελειότητα της οργανικής μορφής προσδιορίζεται από τη γραμμική αφαίρεση και τους κανόνες της εξιδανίκευσης που έχουν τελεολογικό περιεχόμενο, δηλαδή αισθητικά ολοκληρωμένο.²²⁶

Όπως γνωρίζουμε από το έργο *Σοφιστής*,²²⁷ ο Πλάτων ερμηνεύει την ποιοτική διάκριση ανάμεσα στην «εικαστική μίμηση», δηλαδή την πειστική αναπαραγωγή της φύσης, και στη «φανταστική μίμηση», όπου ο καλλιτέχνης, αποβλέποντας στην οπτική εντύπωση, στο «φαίνεσθαι» του έργου, αναπροσαρμόζει τις αναλογίες του αναπαριστώ-

222. Jahn 1990, 129, 174-75 και εικ. 20, 26.

223. Kyrieleis 1969, 166-68.

224. Torsten 1979, 82-84.

225. Μπίρης και Μπίρης 1935, 142.

226. Τελεολογία: η αντίληψη ότι τα πάντα στο κόσμο διέπονται από ένα σκοπό, προς την εκπλήρωση του οποίου τείνουν.

227. Πλάτων, *Σοφιστής*, 235d-236c.

μενου και προβαίνει σε οπτικές διορθώσεις. Σύμφωνα με αυτή την θεώρηση, ο δημιουργός παραμερίζει *τας ούσας συμμετρίας* για να δώσει στα έργα του αυτές που του φαίνονται ορθές *τα δοξούσης είναι καλά*.²²⁸ Η χρήση οπτικών διορθώσεων προς όφελος της «καλής δόξας», δηλαδή της αποδεδειγμένης ωραιότητας, όπως διευκρινίζει ο Πλάτων, ενήμερος προφανώς για τις τεχνικές που είχε ήδη εισαγάγει ο Φειδίας στην πλαστική, επεξηγεί το γεγονός γιατί οι καλλιτέχνες της εποχής του απέδιδαν «την των καλών αληθή συμμετρίαν».

Επίσης μας είναι γνωστή η άποψη του Σωκράτη σχετικά με τη διαδικασία της μορφογέννησης στο χωρίο του *Φίληβου*²²⁹ εις το οποίο εξηγεί ότι η κατασκευή κάθε είδους όμορφου αντικείμενου προκύπτει από τη σχηματοποίηση του όγκου και του περιγράμματός του όπως αυτή αναπτύσσεται από τα ξυλουργικά εργαλεία: *...σχημάτων τε γὰρ κάλλος οὐχ ὅπερ ἂν ὑπολάβοιεν οἱ πολλοὶ πειρῶμαι νῦν λέγειν, ἢ ζώων ἢ τινων ζωγραφημάτων, ἀλλ' εὐθύ τι λέγω, φησὶν ὁ λόγος, καὶ περιφερὲς καὶ ἀπὸ τούτων δὴ τὰ τε τοῖς τῶν τῶν γινόμενα ἐπίπεδά τε καὶ στερεὰ καὶ τὰ τοῖς κανόσι καὶ γωνίαις, εἴ μου μανθάνεις*.

Το καλλιτεχνικό έργο της κλασικής εποχής εισήγαγε τη θεμελιώδη αρχή της *εἰκασίας τῶν ὀρωμένων*²³⁰ βάσει της οποίας διαμορφώθηκαν και όλα τα γλυπτά και ανάγλυφα τεχνουργήματα στα οποία αναπαρίστανται δίφροι. Αυτή η απεικαστική τεχνική μας βοηθά να θεωρήσουμε κάθε απεικονισμένη μορφή ως οπτικά διορθωμένη, δηλαδή με όλα τα αντικειμενικά τους χαρακτηριστικά, τα οποία υποτάσσονται στην αισθητική τελειότητα²³¹ μία τελειότητα που είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να βρεθεί στη φύση, *...ἐπειδὴ οὐ ῥάδιον ἐνὶ ἀνθρώπῳ περιτυχεῖν ἄμειπτα πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι*.²³²

Ανατέμνοντας τη μορφολογία των παραστάσεων των δίφρων της κλασικής περιόδου (480-323 π.Χ.) (Επιμετρημένες Παραστάσεις 7-92, Μέρος 2^ο, σελίδες 39-459) εκτιμάται ότι αυτή καθορίστηκε από την καινοτόμο αισθητική αντίληψη των Ελλήνων της εποχής, που προσδιορίζεται από την γραμμική αφαίρεση και τους κανόνες της εξιδανίκευσης των φυσικών προτύπων. Σύμφωνα με την κλασική θεώρηση, το σύνολο της μορφής κάθε δίφρου όφειλε να διαμορφωθεί με βάση τα παραδεδομένα τεκτονικά περιγράμματα της Αρχαϊκής εποχής και τον νεωτερισμό των αισθητικών διαμορφώσεων που εξιδανικεύουν τα φυσιοπλαστικά χαρακτηριστικά τους.

Από τη στερεομετρία των δευτερευόντων προτύπων αναπαράστασης (ανθρώπων και επίπλων) προκύπτει εν γένει ότι οι αυθεντικοί δίφροι της κλασικής περιόδου, αποτελούν προϊόντα πριστής και τορνευτής ξυλουργικής τεχνικής, με ορισμένες παραλλαγές επί της αρχής στη συνολική σύνθεση, γεγονός που τεκμηριώνει μια περισσότερο συστηματοποιημένη και προγραμματισμένη παραγωγική διαδικασία, προσαρμοσμένη στην ιδιοσυγκρασία του πνεύματος και του σώματος των ανθρώπων της εποχής²³³.

Συγκεκριμένα, παρατηρείται η ύπαρξη και κατά την πρώτη περίοδο της κλασικής εποχής δίφρων παραχθέντων εξολοκλήρου από πριστοτεμάχια (Επιμετρημένες Παραστάσεις 7 και 9, Μέρος 2^ο, σελ. 39 και 47), τα οποία ωστόσο

228. Πλάτων, *Σοφιστής*, 236a.

229. Πλάτων, *Φίληβος*, 51b.

230. Ξενοφών, *Απομνημονεύματα*, 3.10.1.

231. Pochat 1981, 13-14.

232. Ξενοφών, *Απομνημονεύματα*, 3.10.2.

233. Kamperidou και Vasileiou 2013, 57.

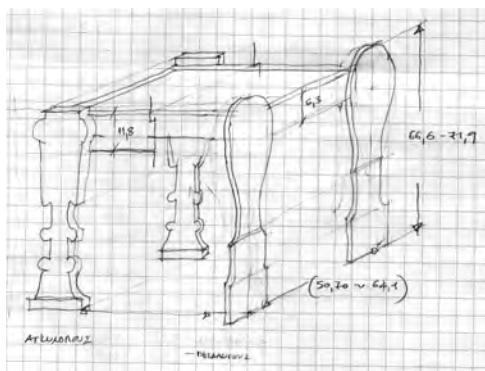
Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

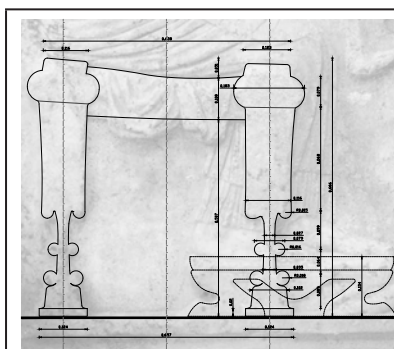
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

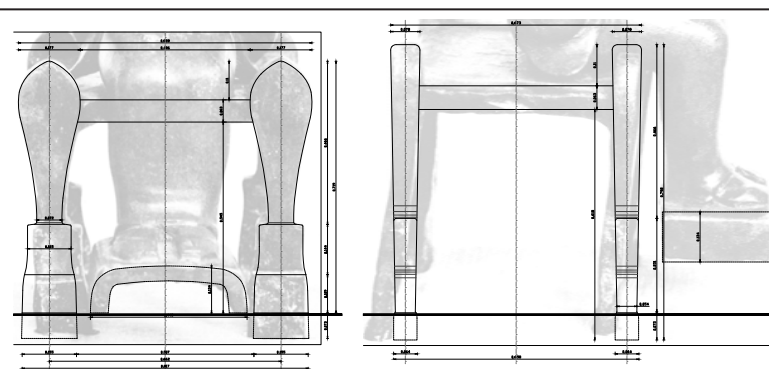
διαφέρουν από τα αρχαϊκά προγενέστερα ως προς τη μορφολογία των ποδών, καθότι σε αυτά εισήχθη η διαμόρφωση νέων περιγραμμάτων, χαρακτηριστικών για την ανάπτυξη της κλασικής τεχνοτροπίας: το «αγκυλοειδές σχήμα» αρ. 7 και το «αντωειδές σχήμα» (εικ. 90).

Εικόνα 90.
Σκίτσο συγκριτικής μελέτης δυο δίφρων,
αρ. 7 και 9 παραχθέντων εξ ολοκλήρου από
πριστοτεμάχια.

Επιμετρημένη Παράσταση 7
Αγκυλοειδές σχήμα ποδιού.
Ανάγλυφο αναθηματική στήλη των
προπυλαίων του ιερού της Ελευσίνας

Επιμετρημένη Παράσταση 9
Αντωειδές σχήμα ποδιού.
Ολόγλυφο ειδώλιο Δήμητρας, από Τεγέα

- Δείγμα 7**
- Η έδρα έχει πλάτος 64,1 και βάθος 64,1 εκ.,
 - Η διαδοκίδα (κανών) έχει μήκος 42,4 εκ. και ύψος 11,8 εκ.
 - Ο πους έχει μέγιστο πλάτος 18,5 εκ., ελάχιστο πλάτος 2,7 εκ και ύψος 66,6 εκ.
- Δείγμα 9**
- Η έδρα έχει πλάτος 66,2 και βάθος 59,9 εκ., (κατ' εκτίμηση)
 - Η διαδοκίδα (κανών) έχει μήκος 48,6 εκ. και ύψος 6,30 εκ.
 - Ο πους έχει μέγιστο πλάτος 15,5 εκ., ελάχιστο πλάτος 7,2 εκ και ύψος 71,90 εκ.

Και οι δυο δίφροι έχουν υποπόδιο διότι είναι ψηλοί.

Από τον ολόγλυπτο δίφρο του χάλκινου ειδωλίου της Δήμητρας (Επιμετρημένη Παράσταση 9) προκύπτει με σαφήνεια ότι η έδρα είχε σχήμα παραβολικού παραλληλόγραμμου που αποτελείτο είτε από σανίδες, είτε από δέρμα. Η συνάρθρωση των ποδών με την έδρα ήταν πλευρική και εξωτερική, ενώ το μέτωπο (πλάτος) του δίφρου ήταν μικρότερο του βάθους του. Η στερέωση των διαδοκίδων εκιμάται ότι πραγματοποιήθηκε με εντορμία στο ύψος του μέγιστου πλάτους του αντωειδούς (πεταλόσχημου) μετώπου των ποδών.

Στον ανάγλυφο δίφρο της αναθηματικής στήλης των προπυλαίων του Ιερού της Ελευσίνας (αρ. 7) παρατηρείται η εμφάνιση για πρώτη φορά αγκυλόποδων στηριγμάτων, μια καινοτομία που αναφέρεται σαφώς και στις ιστορικές πηγές. Η χάραξη του αγκυλοειδούς περιγράμματος συνιστά μια εξιδανικευμένη γεωμετρική μεταφορά ζωόμορφου πόδα με βάση την ορίζουσα της εξελιγμένης αγκύλης που στηρίζεται στον κανόνα και τον διαβήτη.

Αμφότεροι αυτοί οι πριστοί δίφροι προέρχονται από τη Βοιωτία και ίσως συνιστούν δείγματα της ξυλουργικής αρ-

χαϊκής παράδοσης της περιοχής. Οι διαστάσεις τους καταδεικνύουν ένα ελαφρύ και ευρύχωρο τύπο καθίσματος με έδρα διαστάσεων περίπου 65 X 60 εκατοστών του μέτρου και ύψος ποδών από 66 έως και 72 εκατοστών του μέτρου.

Οι διαδοκίδες εκτιμάται ότι διέφεραν κατά περίπτωση ως προς το ύψος και την κατατομή ίσως διότι ποίκιλε η προέλευση του ξύλου και η μορφή συναρμογής τους στους πόδες. Το ελεύθερο ύψος (45,5 έως 51,7 εκατ. του μέτρου) των βοιωτικών αυτών πριστών δίφρων τεκμηριώνει την αναγκαιότητα της παρουσίας υποποδίων και υπερυψωμένης καθιστικής στάσης είτε για συμβολικούς είτε για πρακτικούς λόγους όπως σαφώς προκύπτει από τις σχετικές ιστορικές αναφορές²³⁴. Ανατέμνοντας τα επιμετρημένα δείγματα που προέρχονται από την κλασική εποχή (Επιμετρημένα ανάγλυφα 11-92, Μέρος 2^ο, σελ. 55-459) παρατηρείται κατ' αρχήν μια απλούστευση της κατατομής με παρουσία μιας ή περισσότερων διαδοκίδων και στήριξη από αποκλειστικά τορνευτούς πόδες, γεγονός που τεκμηριώνει μια εξέλιξη προς την ομοιομορφία της εν σειρά παραγωγής.

Συγκεκριμένα η μορφολογία των δίφρων της κλασικής περιόδου αποκτά μια πιο τυποποιημένη έκφραση διότι από τα επιμετρημένα μεγέθη παρατηρούνται οι ακόλουθες σχηματοποιήσεις:

1. Όπως φαίνεται από το σύνολο περίπου των δειγμάτων οι πρωτότυποι δίφροι παράγονταν με συνδεσμολογία τριών διευθύνσεων που κατά κανόνα διαμορφωνόταν στο ύψος του κεφαλώματος των ποδών.
2. Η μορφολογία των ποδών που συνδέονται με απλή διαδοκίδα συνιστά προϊόν τόννευσης η οποία ακολουθεί
 - είτε την «αγκυλοειδή κατατομή» (αρ. Επιμετρημένων Παραστάσεων 14, 15, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 36, 41, 57, 73, 74, 75, 76 και 83, Μέρος 2^ο)
 - είτε την «κωνο-αντωοειδή κατατομή» (αρ. Επιμετρημένων Παραστάσεων 11, 12, 21, 23, 26, 27, 29, 33, 42, 46, 79, 84, 91, Μέρος 2^ο)

Αμφότεροι οι τύποι των κατατομών συνιστούν προϊόντα γεωμετρικής εξιδανίκευσης ζωόμορφου πόδα (με τον οποίον προσδιοριζόταν ο δίφρος ως «αγκυλόπους») και φυτόμορφου βλαστού (με τον οποίο χαρακτηριζόταν ο δίφρος ως «κωνο-αντωοειδής»)

3. Οι διατομές των διαδοκίδων (κανόνων) λόγω του εμφανιζόμενου ύψους των τεκμηριώνουν τη στήριξη της έδρας με την τεχνική της διαμορφωμένης επικάλυψης (πατούρας).

1.5.1. Παραστάσεις δίφρων της Κλασικής περιόδου με μία (1) διαδοκίδα

Οι εν γένει διαστάσεις των δίφρων που διαρθρώνονταν με μια διαδοκίδα στο μέγιστος πλάτος των κεφαλωμάτων (κορυφαίου τμήματος) των ποδών τεκμηριώνουν ένα περισσότερο εύρηστο και εύμετρο είδος το οποίο ανταποκρινόταν ικανοποιητικότερα στις ποικίλες λειτουργίες που εξυπηρετεί ένα μετακινούμενο, παρά αμετακίνητο, κάθισμα. Από τις επιμετρήσεις προκύπτει ότι οι διαστάσεις της έδρας κυμαίνονταν από 41,1 έως και 53,3 εκατοστά του μέτρου στις περιπτώσεις των δίφρων με κωνοαντωοειδείς πόδες και από 31, 8 έως και 59 εκατοστά του μέτρου στις περιπτώσεις των δίφρων με αγκυλοειδείς πόδες.

234. Σταματελοπούλου 1999, 51.

Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

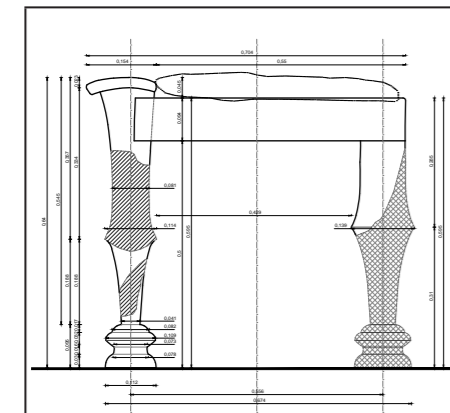
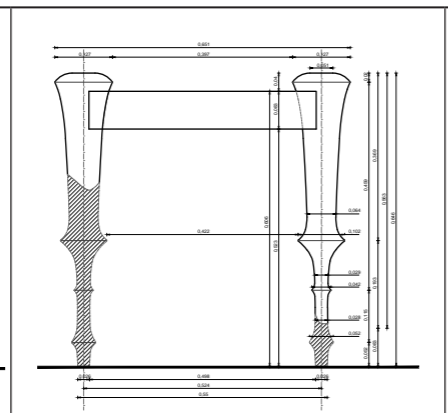
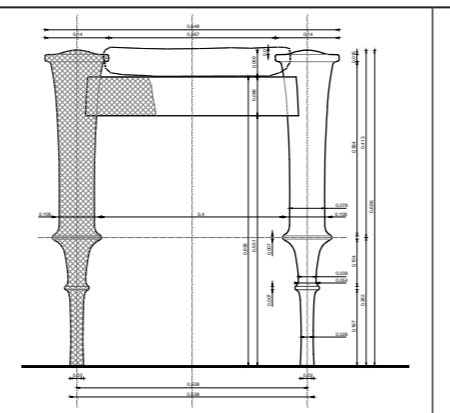
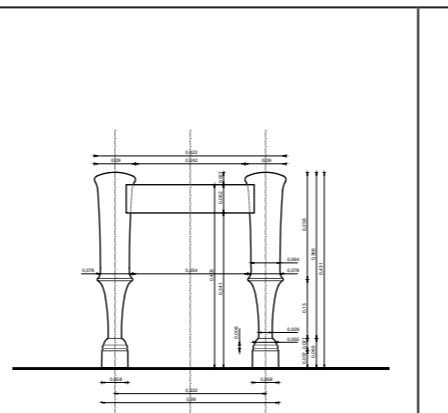
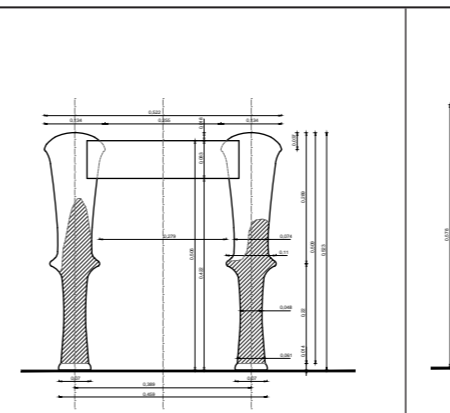
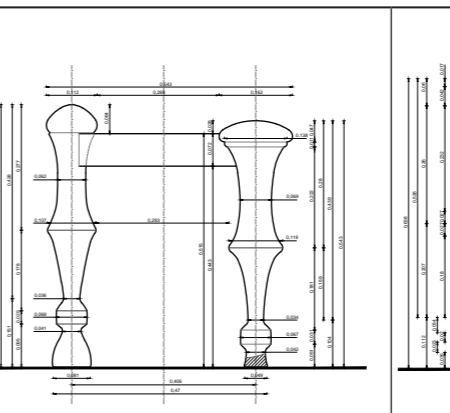
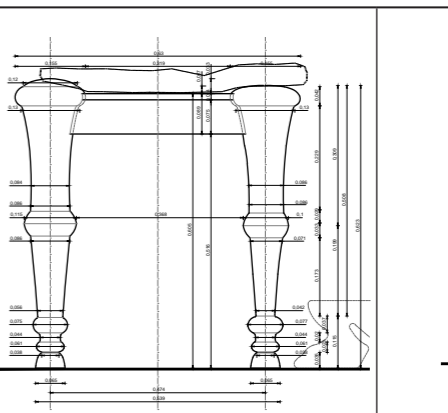
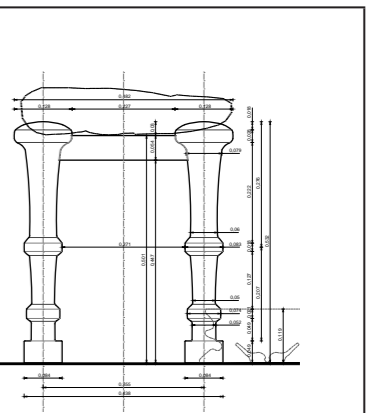
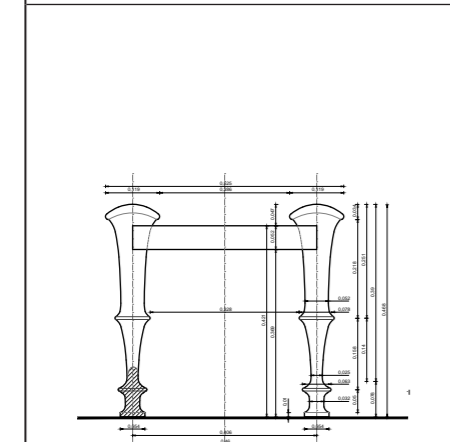
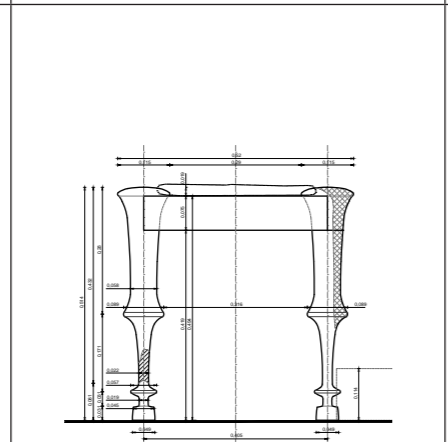
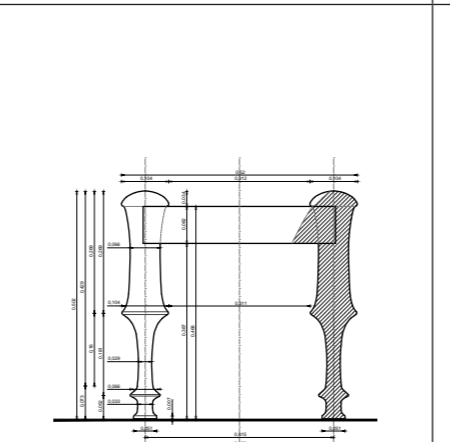
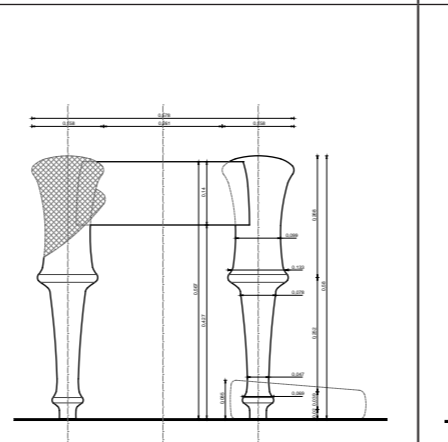
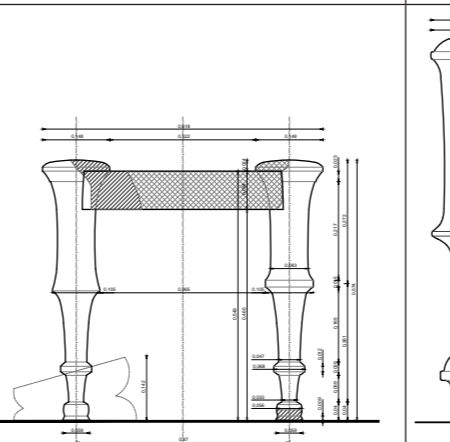
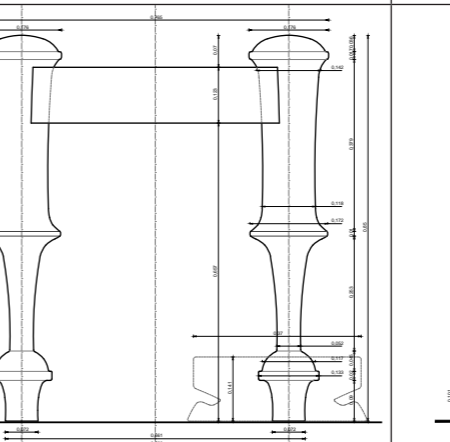
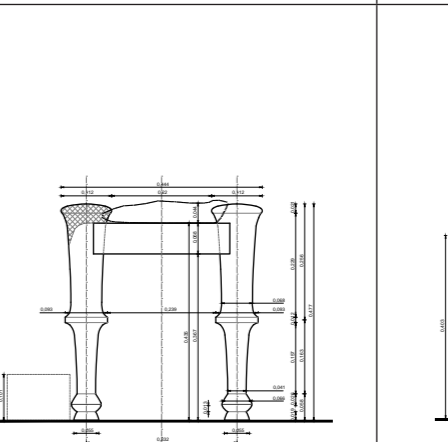
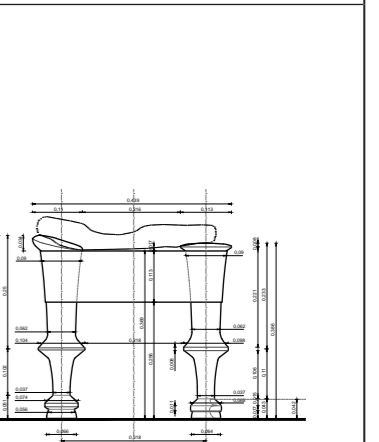
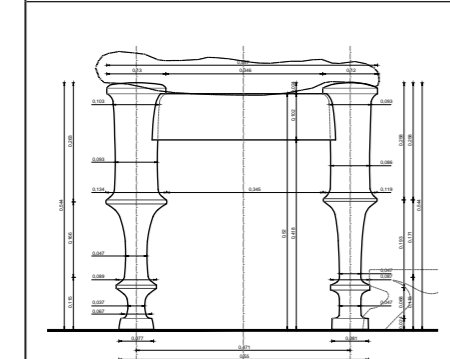
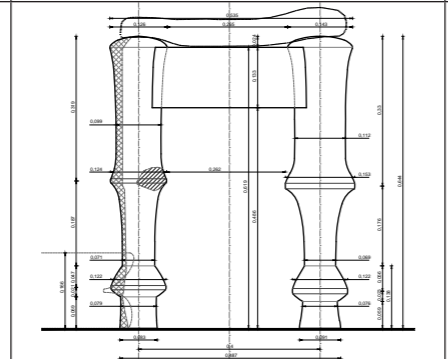
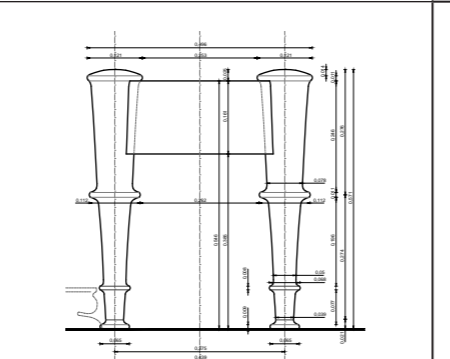
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επίσης οι δίφροι με μια διαδοκίδα κατασκευάζονταν με ελεύθερο ύψος της έδρας από το επίπεδο της στήριξης το οποίο εξικνείτο από 34,7 έως και 59 εκατοστά του μέτρου. Στις περιπτώσεις που το ελεύθερο ύψος υπερβαίνει τα 42,3 εκατοστά του μέτρου ο δίφρος, όπως σαφώς τεκμηριώνεται από τις Επιμετρημένες Παραστάσεις με αριθμό 20, 22, 24, 25, 36, 41, 57, 73, 74, 75, 76 και 83 έχει στη βάση του πάντοτε ένα υποπόδιο.

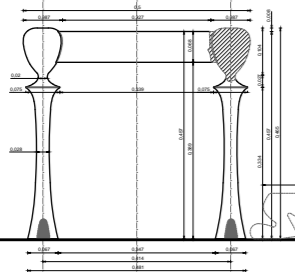
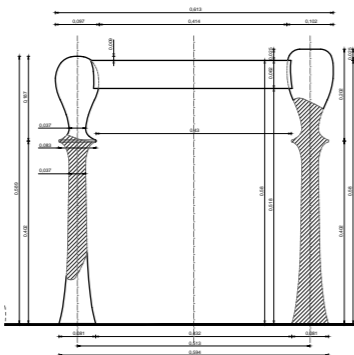
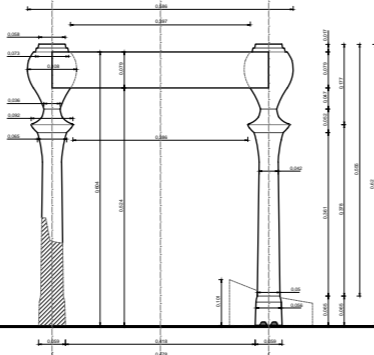
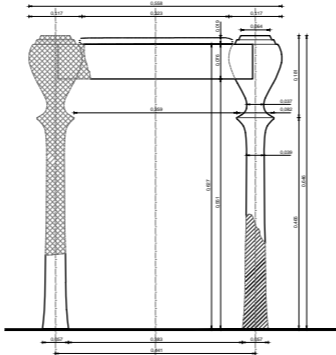
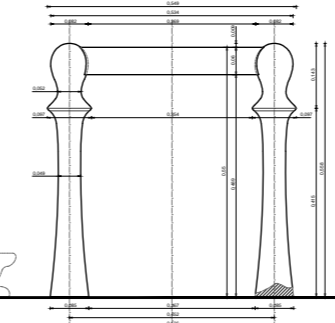
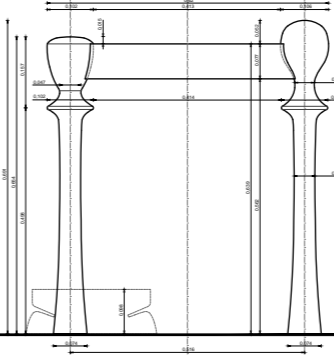
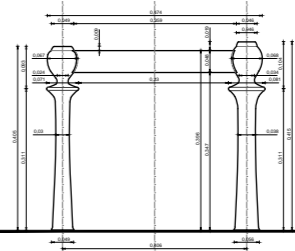
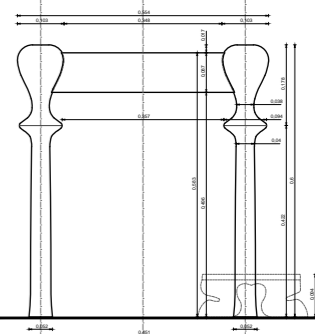
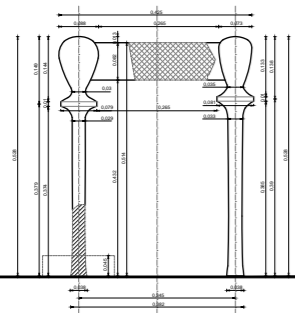
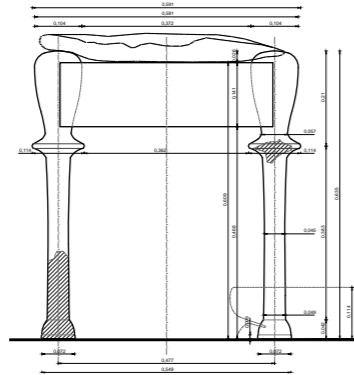
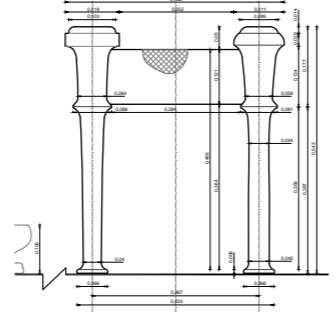
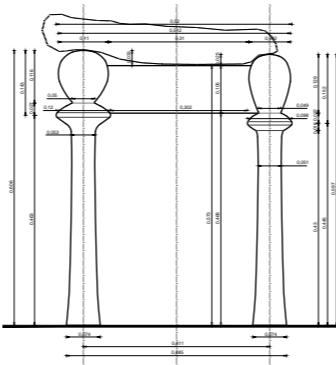
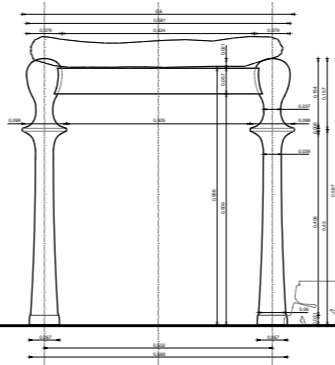
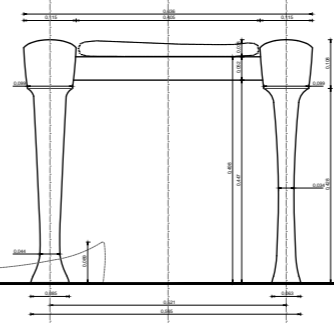
ΠΙΝΑΚΑΣ 3

α) Δίφροι με «αγκυλωειδή κατατομή» και σύνδεση ποδών με μία διαδοκίδα
 (αρ. 12.2, 12.4, 12.5, 14, 15, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 36, 41, 57, 73, 74, 75, 76 και 83)

 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.2 Ύψος έδρας: 0,595μ.μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.4 Ύψος έδρας: 0,580μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.5 Ύψος έδρας: 0,604μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 14 Ύψος έδρας: 0,415μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 15 Ύψος έδρας: 0,523μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 17 Ύψος έδρας: 0,543μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 19 Ύψος έδρας: 0,632μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 20 Ύψος έδρας: 0,532μ. Ύψος υποπόδιου: 0,119μ.</p>
 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 22 Ύψος έδρας: 0,462μ. Ύψος υποπόδιου: 0,036μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 24 Ύψος έδρας: 0,514μ. Ύψος υποπόδιου: 0,114μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 25 Ύψος έδρας: 0,502μ.)</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 36 (Ύψος έδρας: 0,58μ. Ύψος υποπόδιου: 0,085μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 41 Ύψος έδρας: 0,574μ. Ύψος υποπόδιου: 0,142μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 57 Ύψος έδρας: 0,85μ. Ύψος υποπόδιου: 0,141μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 73 Ύψος έδρας: 0,477μ. Ύψος υποπόδιου: 0,101μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 74 (Ύψος έδρας: 0,386μ. Ύψος υποπόδιου: 0,042μ.</p>
 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 75 Ύψος έδρας: 0,544μ. Ύψος υποπόδιου: 0,132μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 76 Ύψος έδρας: 0,644μ. Ύψος υποπόδιου: 0,166μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 83 Ύψος έδρας: 0,571μ. Ύψος υποπόδιου: 0,09</p>	<p>Οι торνευτοί πόδες αγκυλωειδούς κατατομής έχουν μέγιστη διάμετρο διατομής από 7,1 έως και 13,2 εκατοστών του μέτρου, ενώ η ελάχιστη αντίστοιχη που ευρίσκεται κατά κανόνα στη βάση των ποδών εξικνεείται από 1,9 έως 6,9 εκατοστά του μέτρου.</p> <p>Στις περιπτώσεις των ποδών με κονο-αντωειδή κατατομή η μέγιστη διάμετρος διατομής είναι από 7,5 έως και 17,2 εκατοστών του μέτρου, ενώ η ελάχιστη διάμετρος εξικνεείται από 2,8 έως και 7 εκατοστά του μέτρου.</p>				

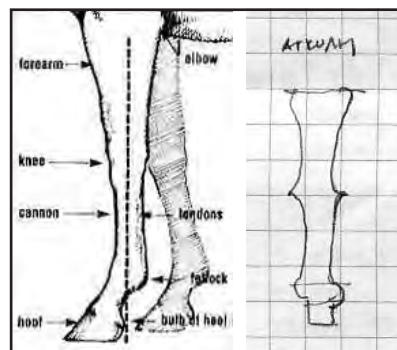
ΠΙΝΑΚΑΣ 4

β) Δίφροι με κωνο-αντωσειδή κατατομή και σύνδεση ποδών με μία διαδοκίδα
(αριθμ. 11, 12.1, 12.6, 12.7, 21, 23, 26, 27, 42, 46, 56, 79, 84, 91)

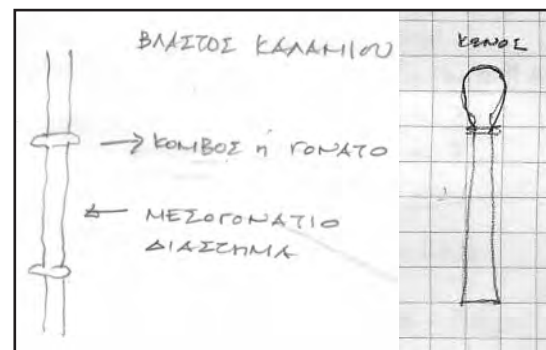
 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 11 Υψος έδρας: 0,457μ. Υψος υποπόδιου: 0,010μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.1 Υψος έδρας: 0,580μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.6 Υψος έδρας: 0,604μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.7 Υψος έδρας: 0,627μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 21 Υψος έδρας: 0,55μ. Υψος υποπόδιου: 0,10μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 23 Υψος έδρας: 0,639μ. Υψος υποπόδιου: 0,098μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 26 Υψος έδρας: 0,396μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 27 Υψος έδρας: 0,538μ. Υψος υποπόδιου: 0,094μ.</p>
 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 42 Υψος έδρας: 0,514μ. Υψος υποπόδιου: 0,045μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 46 Υψος έδρας: 0,609μ. Υψος υποπόδιου: 0,114μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 56 Υψος έδρας: 0,485μ. Υψος υποπόδιου: 0,106μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 79 Υψος έδρας: 0,573μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 84 Υψος έδρας: 0,566μ. Υψος υποπόδιου: 0,096μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 91 Υψος έδρας: 0,498μ. Υψος υποπόδιου: 0,089μ.</p>		

Αμφότεροι οι τύποι των κατατομών συνιστούν προϊόντα γεωμετρικής εξιδανίκευσης **ζωόμορφου πόδα** (με τον οποίο προσδιορίζταν ο δίφρος ως «αγκυλόπους») και **φυτόμορφου βλαστού** (με τον οποίο χαρακτηριζόταν ο δίφρος ως «κωνο-αντωοειδής») (εικ. 91, 92).

Όπως προκύπτει από την σύγκριση των κατατομών στα σχετικά δείγματα, το ανάπτυγμα της κατατομής των ποδών στην μεν περίπτωση της «κωνο-αντωοειδούς» μορφής ακολουθεί τη διαμόρφωση ενός γόνατος στη γραμμή της βάσης της συναρμογής των διαδοκίδων, με το κεφάλωμα, ενώ στην περίπτωση της «αγκυλοειδούς» μορφής η θέση του γόνατος ευρίσκεται κατά κανόνα στο μέσον του ύψους του πόδα, δίκην κισσοειδούς κόμβου.

Εικόνα 91. Εξιδανίκευση του ζωόμορφου πόδα σε αγκυλοειδή κατατομή

Εικόνα 92. Εξιδανίκευση του φυτόμορφου βλαστού σε κωνοαντωοειδή κατατομή

Οι διατομές των κανόνων-διαδοκίδων, λόγω του εμφανιζόμενου ύψους (πλάτους) τους, τεκμηριώνουν τη στήριξη της έδρας με την τεχνική της διαμορφωμένης επικάλυψης (πατούρας).

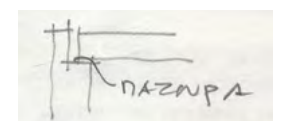
Η διαμόρφωση της «έδρας» δίφρων με μία (1) διαδοκίδα

Οι εν γένει διαστάσεις των δίφρων που διαρθρώνονταν με μία διαδοκίδα στο μέγιστος πλάτος των κεφαλωμάτων (κορυφαίου τμήματος) των ποδών, τεκμηριώνουν ένα πιο εύχρηστο και εύμετρο είδος, το οποίο αποκρινόταν ικανοποιητικότερα στις ποικίλες λειτουργίες που εξυπηρετεί ένα κινητό κάθισμα.

Από τις επιμετρήσεις προκύπτει ότι οι διαστάσεις της έδρας κυμαίνονταν

- από 41,1 έως και 53,3 εκατοστά του μέτρου στις περιπτώσεις των δίφρων με «κωνοαντωοειδείς πόδες» και
- από 31,8 έως και 59 εκατοστά του μέτρου στις περιπτώσεις των δίφρων με «αγκυλοειδείς πόδες.»

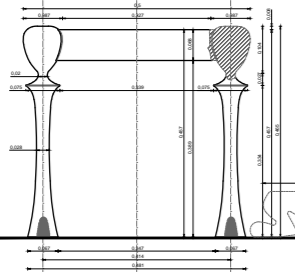
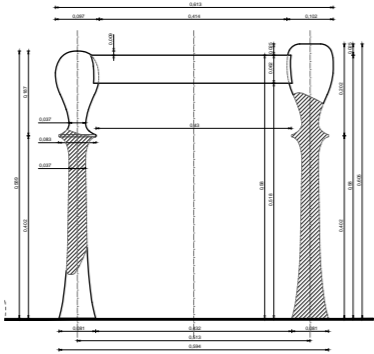
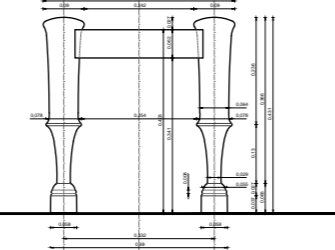
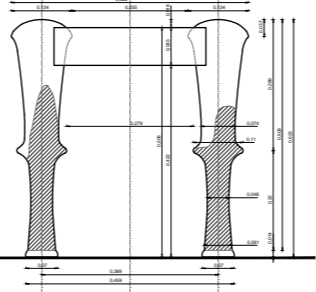
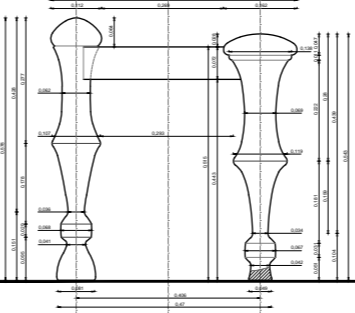
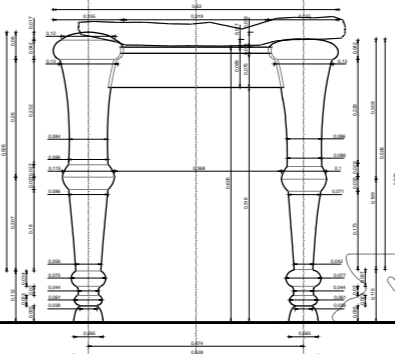
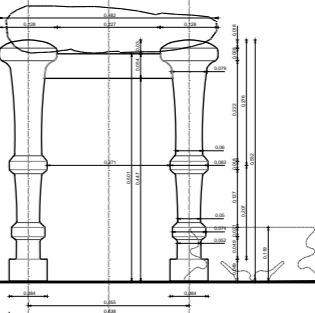
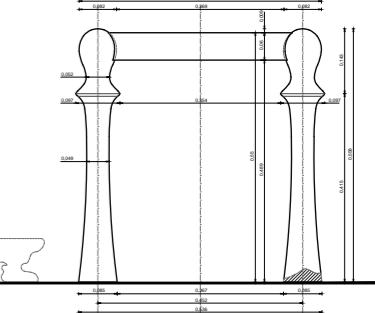
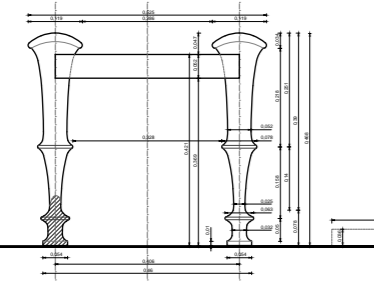
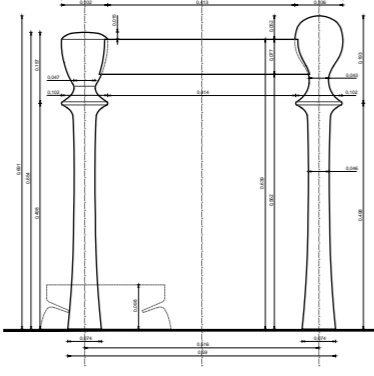
Επίσης οι δίφροι με μία διαδοκίδα κατασκευάζονταν με ελεύθερο ύψος της έδρας από το επίπεδο της στήριξης το οποίο εξικνείτο από 34,7 έως και 59 εκατοστά του μέτρου. Στις περιπτώσεις που το ελεύθερο ύψος υπερβαίνει τα 42,3 εκατοστά του μέτρου, ο δίφρος, –όπως σαφώς τεκμηριώνεται από τις Επιμετρημένες Παραστάσεις από 7 έως και 11, από 19 έως και 31, από 34 έως και 77, από 80 έως και 92– έχει πάντοτε στη βάση του ένα υποπόδιο ύψους από 0,025μ. έως 0,202μ.

Εικόνα 93. Σκίτσο πατούρας για τοποθέτηση τελάρου έδρας

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Παραστάσεις δίφρων των οποίων το ελεύθερο ύψος υπερβαίνει τα 42,3 εκ.

							
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 11 Εδρα: 41,4X41,4 εκ. Διαδοκίδα: 6,8 εκ. Ύψος ποδός: 38,9 // 59,1 εκ. $d_{max} = 7,5$ εκ. $d_{min} = 2,8$ εκ. Ύψος υποπόδιου: 10 εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.1 Εδρα: 51,3X51,3 εκ. Διαδοκίδα: 6,2 εκ. Ύψος ποδός: 51,8 // 60,5 εκ. $d_{max} = 8,3$ εκ. $d_{min} = 3,7$ εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 14 Εδρα: 39X39 εκ. Διαδοκίδα: 6,2 εκ. Ύψος ποδός: 34,1 // 48,5 εκ. $d_{max} = 7,8X2,9$ εκ. $d_{min} = 2,9$ εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 15 Εδρα: 45,9X45,9 εκ. Διαδοκίδα: 8,3 εκ. Ύψος ποδός: 42,2 // 52,3 εκ. $d_{max} = 13,4$ εκ. $d_{min} = 4,8$ εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 17 Εδρα: 47X47 εκ. Διαδοκίδα: 7,2 εκ. Ύψος ποδός: 44,3 // 57,8 εκ. $d_{max} = 12$ εκ. $d_{min} = 4,2$ εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 19 Εδρα: 53,4X53,4 εκ. Διαδοκίδα: 7,5+1,4 εκ. Ύψος ποδός: 51,6 // 62,3 εκ. $d_{max} = 8,6$ εκ. $d_{min} = 3,8$ εκ. Ύψος υποπόδιου: 14,9 εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 20 Εδρα: 43,8X43,8 εκ. Διαδοκίδα: 5,4 εκ. Ύψος ποδός: 44,7 // 53,2 εκ. $d_{max} = 8,3$ εκ. $d_{min} = 5$ εκ. Ύψος υποπόδιου: 11,9 εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 21 Εδρα: 45,2X45,2 εκ. Διαδοκίδα: 6 εκ. Ύψος ποδός: 48,9 // 55,8 εκ. $d_{max} = 9,7$ εκ. $d_{min} = 7$ εκ. Ύψος υποπόδιου: 10 εκ.</p>
							
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 22 Εδρα: 41,2X41,2 εκ. Διαδοκίδα: 5,2 εκ. Ύψος ποδός: 36,1 // 46,8 εκ. $d_{max} = 7,8$ εκ. $d_{min} = 2,5$ εκ. Ύψος υποπόδιου: 3,6 εκ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 23 Εδρα: 51,6X51,6 εκ. Διαδοκίδα: 7,7 εκ. Ύψος ποδός: 56,2 // 65,4 εκ. $d_{max} = 10,2$ εκ. $d_{min} = 4,6$ εκ. Ύψος υποπόδιου: 9,8 εκ.</p>						

Σύγκριση των κατατομών των «Ποδών» με μία διαδοκίδα

- Οι торνευτοί πόδες «αγκυλοειδούς κατατομής» έχουν μέγιστη διάμετρο διατομής από 7,1 έως και 13,2 εκατοστά του μέτρου, ενώ η ελάχιστη διάμετρος που συνήθως βρίσκεται στη βάση των ποδών κυμαίνεται από 1,9 έως 6,9 εκατοστά του μέτρου.
- Στις περιπτώσεις των ποδών με «κωνο-αντωοειδή κατατομή» η μέγιστη διάμετρος διατομής είναι από 7,5 έως και 17,2 εκατοστών του μέτρου, ενώ η ελάχιστη διάμετρος εξικνείται από 2,8 έως και 7 εκατοστά του μέτρου.

Όπως προκύπτει από την σύγκριση των κατατομών στα σχετικά δείγματα το ανάπτυγμα της κατατομής των ποδών,

- στη μεν περίπτωση της «κωνο-αντωοειδούς μορφής» ακολουθεί τη διαμόρφωση ενός γόνατος στη γραμμή της «βάσης της συναρμογής των διαδοκίδων με το κεφάλωμα»
- ενώ στην περίπτωση της «αγκυλοειδούς μορφής» η θέση του γόνατος ευρίσκεται κατά κανόνα στο «μέσον του ύψους του πόδα», δίκην κισσοειδούς κόμβου.

Τεχνοτροπία διαμόρφωσης των κατατομών των ποδιών

Ως τεχνοτροπία, η διαμόρφωση αμφοτέρων των κατατομών παρήχθη σε *τόρνο* με γνώμονα τα γνωστά από τις εφευρέσεις του Θεόδωρου του Σάμιου²³⁵ παρελκόμενα τεχνικά μέσα χάραξης (γωνιόμετρο, διαβήτη και αλφάδι). Η εν γένει ανάπτυξη της κατατομής αποδεικνύει τον εξιδανικευμένο και απλουστευμένο μετασχηματισμό της φυσιοπλαστικής αντίληψης ότι ο κόμβος, καθώς επίσης και ο μίσχος των φυτών, αποτελούν μορφές έκφρασης της διατήρησης της κατακόρυφης θέσης σε κάθε φυσικό κορμό.

Η αρχαία ελληνική γραμματεία μας παρέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη χάραξη κατατομών, ειδικότερα στα εκ περιστροφής περί άξονα παραγόμενα σώματα, όπως είναι και οι торνευτοί πόδες των δίφρων.

Το υπό ξεχόνδρισμα και τόννευση ξύλινο σώμα υπόκειται σε διαμορφωτική διεργασία «κατά το παράδειγμα» (επιγραφή της Ελευσίνας του 4^{ου} αι. π.Χ. **εικ. 94**),²³⁶ δηλαδή με κάποιον πρότυπο γνώμονα, βάσει του οποίου αφαιρείτο ο περιττός όγκος με κατάλληλη ξύστρα από τον «έχοντα βόμβυκας»²³⁷ τέκτονα, ο οποίος εργαζόταν με δεξιοτεχνία *τόρνου κάματον δακτυλόθικτον πίμπλησι μέλος*.²³⁸ Ενδιαφέρουσα πληροφορία είναι επίσης ότι οι μπρούτζινοι σύνδεσμοι που θα τοποθετούντο ανάμεσα στους σπονδύλους των κίωνων της Φιλώνιας Στοάς έπρεπε να κατασκευαστούν σε τόρνο.

Το σχέδιο της κατατομής προέκυπτε εμπειρικά από γεωμετρική κατασκευή επί του ξεχονδρισμένου όγκου του ξύ-

Εικόνα 94. Επιγραφή της Ελευσίνας του 4ου αι. π.Χ. Αρχαιολογικό Μουσείο Ελευσίνας.

235. Ο Θεόδωρος ο Σάμιος ήταν σπουδαίος αρχιτέκτονας, γλύπτης, χαλκουργός και κατασκευαστής σφραγιδολίθων. Σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές, εφεύρε το αλφάδι, τον τόρνο και τα κλειδιά αποκογλίωσης (Πλίνιος, *Historia Naturalis*, 7.198.5). Επίσης, βλ. Ορλάνδος 1994, τεύχος α, 57 και σημ. 5.

236. Η ενεπίγραφη στήλη του 4ου αιώνα π.Χ. ανακαλύφθηκε στην Ελευσίνα από τον Δ. Φίλιο και μελετήθηκε από τον κ. Γ. Βαρουφάκη. Η μελέτη του κειμένου οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω επιγραφή αποτελεί το αρχαιότερο πρότυπο με αυστηρές προδιαγραφές για την κατασκευή μεταλλικών συνδέσμων που θα έμπαιναν ανάμεσα στους σπονδύλους των κίωνων της Φιλώνιας Στοάς (τμήμα του Τελεστηρίου της Ελευσίνας): *Τους δε πόλους торνεύση κατά το παράδειγμα*. Βλ. επίσης Βαρουφάκης 1996.

237. Βόμβυκας: γάντια.

238. Στράβων, *Γεωγραφικά*, 10.3.16.7-8.

λινου σώματος, η οποία στις περιπτώσεις των αγκυλοειδών και κωνο-αντρωειδών ποδών καθοδηγούσε ολόκληρη την εργασία της τórνευσης, κατ' επανάληψη, προκειμένου να επιτυγχάνεται η απαιτούμενη πλήρης ομοιομορφία.

Η εν γένει κατατομή κάθε τórνευόμενου ξύλινου αντικείμενου μπορούσε ευκολότερα να ακολουθεί τους κλασικούς κανόνες της διαίρεσης του συνολικού μήκους σύμφωνα με τον μέσο και άκρο λόγο, την αρμονική και δυναμική πρόοδο.

Οι διαστάσεις των τórνευτών ποδών στα επιμετρηθέντα δείγματα από την κλασική εποχή υποδεικνύουν την χρήση της μεθόδου των κοινών κλασμάτων επί του συνολικού μήκους. Σύμφωνα με την μαθηματική θεωρία, κάθε κοινό κλάσμα αντιπροσωπεύει ένα μόνιμο και μοναδικό σημείο αναφοράς στις σχέσεις συμμετρικών ποσοτήτων.²³⁹ Τούτο τεκμηριώνεται εξ άλλου και από τα κείμενα του Γαληνού, εις τα οποία αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι: ... τὸ δὲ κάλλος... ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ συνίστασθαι νομίζει [*sc. Χρύσιππος*], δακτύλου πρὸς δάκτυλον δηλονότι καὶ συμπάντων αὐτῶν πρὸς τε μετακάρπιον καὶ καρπὸν καὶ τούτων πρὸς πῆχυν καὶ πήχεως πρὸς βραχίονα καὶ πάντων πρὸς πάντα.²⁴⁰

Μορφή διαδοκίδων κατά την κλασική περίοδο

Οι πληροφορίες αναφορικά με τη διαμόρφωση των διαδοκίδων (κανόνων) είναι ελλιπείς, καθότι από τις ανάγλυφες παραστάσεις των δίφρων της κλασικής περιόδου τεκμηριώνονται μόνο οι γραμμές συναρμογής και τα εξωτερικά εμφανή μεγέθη τους (περίγραμμα, ύψος και μήκος). Ωστόσο, αν συνδυαστούν τα στοιχεία αυτά με τις λεπτομέρειες των υπολειμμάτων αρχαίων ελληνικών ξύλινων επίπλων που μελέτησε η Ransom,²⁴¹ προκύπτει ότι οι διαδοκίδες είχαν πάχος 2,5 έως 3,5 εκατοστών του μέτρου, μέγεθος που αναλογεί σε υψιτενή διατομή, κατάλληλη για αντοχή σε κάμψη. Δεδομένου ότι στους δίφρους με μια διαδοκίδα περιλαμβάνονται δείγματα με υψηλούς πόδες, τεκμαίρεται επίσης ότι και η συνδεσμολογία των κάθετων διευθύνσεων μέσω εντορμίας και εσοχής στα κεφαλώματα των ποδών ήταν υψιτενής και, προκειμένου να επιτευχθεί περισσότερη ακαμψία, στερεωνόταν από κάτω είτε με σφήνα επί ειδικά διαμορφωμένων προεξοχών εσωτερικά των διαδοκίδων είτε επ' αυτών με ήλωση²⁴² ή με κόλλα.²⁴³

Εκτιμάται, επίσης, ότι το *μέτωπο του τórμου* των οριζοντίων κανόνων, σε ορισμένες περιπτώσεις ποδών με κυκλική διατομή, δεν είναι επίπεδο αλλά κοίλο και ακολουθεί την καμπύλη επιφάνεια του ποδιού, «αγκαλιάζοντας» το σημείο της σύνδεσής τους.

Αυτό τεκμηριώνεται από διάφορες γλυπτικές παραστάσεις δίφρων, αλλά και ζωγραφικές απεικονίσεις, όπου ο οριζόντιος άξονας του καθίσματος βρίσκεται στην ίδια επιφάνεια με τα πόδια, ενώ δεν διακρίνεται σαφώς η σύνδεση.

239. Βαζούρα 2007, 103-106: Η μέθοδος αυτή συσχετίζει άμεσα τις διαστάσεις αναμεταξύ τους και τις διατυπώνει μέσω της μιας με την άλλη, αντί να τις μειώνει χωριστά σε μια ουδέτερη μονάδα (π.χ. $x=y/4$ και όχι $x=1$ $y=4$).

240. Γαληνός, *Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων*, V.3.15.8

241. Ransom 1902.

242. Τα καρφιά, όπως είναι γνωστά σήμερα, χρησιμοποιούντο σε ξυλουργικές εργασίες στην Αίγυπτο από την 1η Δυναστεία, όμως έγιναν ευρέως γνωστά στην επιπλοτεχνία κατά την διάρκεια της βασιλείας του Τουτανχαμών. Ο τρόπος σύνδεσης των ξύλων ήταν ο *διά καθηλώσεως, εφηλώσεως, ή ενηλώσεως*, άλλοτε με ξύλινους ήλους και άλλοτε με μεταλλικούς ήλους - σιδερένιους ή ορειχάλκινους, οι οποίοι σε έπιπλα πολυτελείας και σε θύρες είχαν αργυρές ή επίχρυσες κεφαλές (εφηλίδες).

243. Κόλλα ονομάζεται από τους αρχαίους συγγραφείς είτε η τεκτονική κόλλα είτε απλώς η κόλλα. Κατά τους κλασικούς χρόνους, όπως αναφέρεται στον Ορλάνδο (1994, 63), χρησιμοποιούσαν την ονομαζόμενη «ξύλόκολλα».

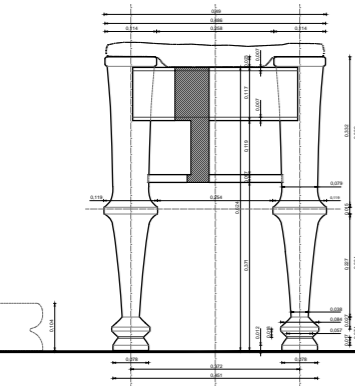
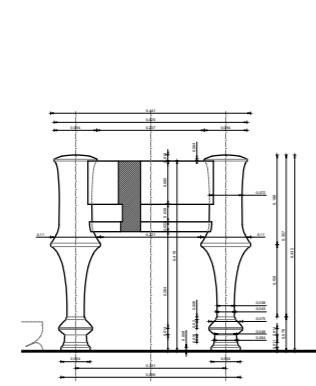
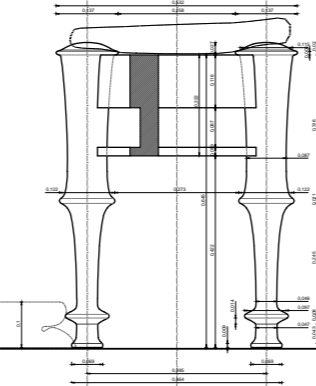
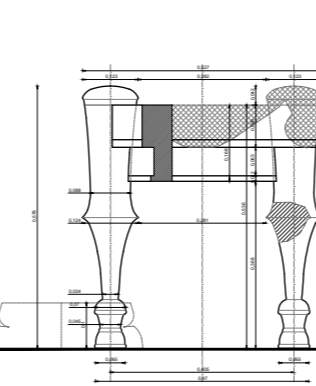
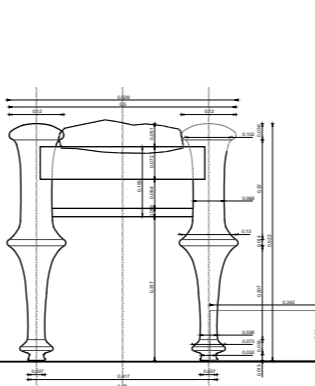
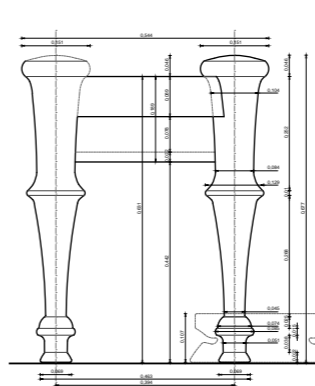
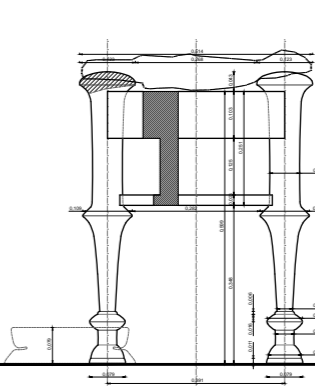
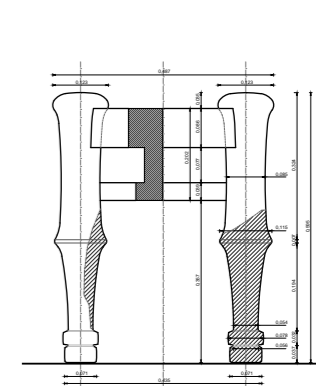
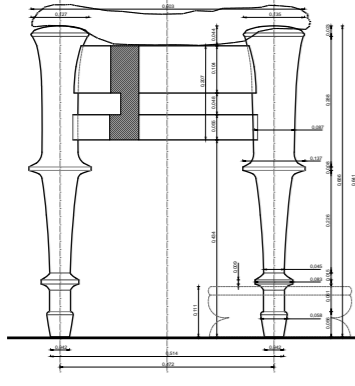
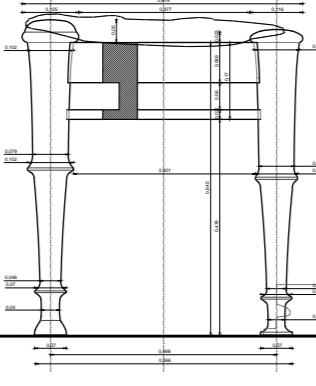
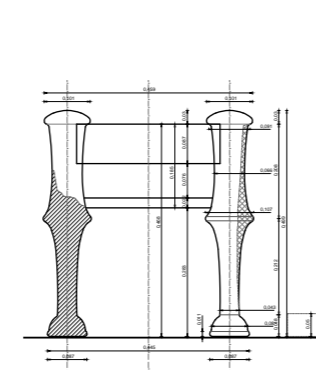
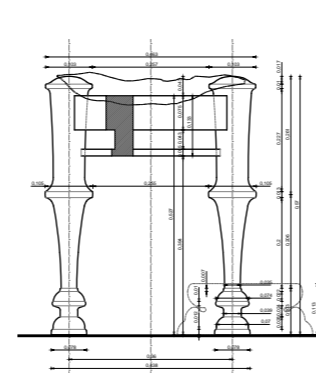
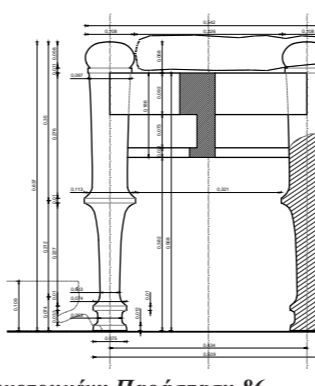
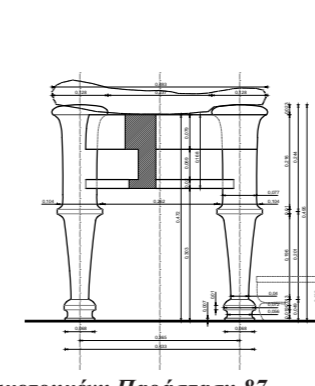
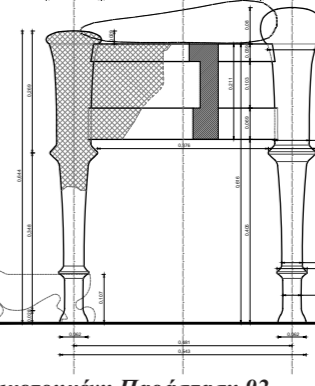
1.5.2. Παραστάσεις δίφρων κλασικής περιόδου με ενιαία διαδοκίδα διαμορφωμένη σε δύο επίπεδα

Οι παραστάσεις των δίφρων με διαφοροποιούμενου πάχους διαδοκίδες, λόγω του ύψους της διατομής τους, μειώνουν αισθητά το ελεύθερο ύψος του δίφρου κάτωθεν. Από τις καταγεγραμμένες παραστάσεις αυτής της κατασκευαστικής πρακτικής διαπιστώνεται ότι οι διαδοκίδες δεν είναι συνεπίπεδες, αλλά αποτελούνται από σανίδες, των οποίων το πάχος και το ύψος διαφοροποιείται.

1.5.3. Παραστάσεις δίφρων Κλασικής περιόδου με διαδοκίδα διαμορφωμένη σε τρία επίπεδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Δίφροι ενιαίας διαδοκίδας διαμορφωμένης σε τρία επίπεδα που κατά κανόνα το μεσαίο τμήμα ενρίζεται σε εισέχουσα θέση

 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 28 Υψος δίφρου/ποδών: 0,648μ. Υψος έδρας: 0,624μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,306μ. Άνω τμήμα: 0,117μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,119μ. Κάτω τμήμα: 0,017μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,372μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,371μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 29 Υψος δίφρου/ποδών: 0,432μ. Υψος έδρας: 0,419μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,156μ. Άνω τμήμα: 0,095μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,039μ. Κάτω τμήμα: 0,02μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,331μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,264μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 38 Υψος δίφρου/ποδών: 0,672μ. Υψος έδρας: 0,645μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,222μ. Άνω τμήμα: 0,116μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,087μ. Κάτω τμήμα: 0,019μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,395μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,422μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 39 Υψος δίφρου/ποδών: 0,578μ. Υψος έδρας: 0,536μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,168μ. Άνω τμήμα: 0,093μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,063μ. Κάτω τμήμα: 0,012μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,405μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,368μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 50 Υψος δίφρου/ποδών: 0,522μ. Υψος έδρας: 0,472μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,155μ. Άνω τμήμα: 0,072μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,064μ. Κάτω τμήμα: 0,019μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,380μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,317μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 54 Υψος δίφρου/ποδών: 0,677μ. Υψος έδρας: 0,631μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,189μ. Άνω τμήμα: 0,089μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,078μ. Κάτω τμήμα: 0,022μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,394μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,442μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 62 Υψος δίφρου/ποδών: 0,643μ. Υψος έδρας: 0,599μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,251μ. Άνω τμήμα: 0,103μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,125μ. Κάτω τμήμα: 0,028μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,391μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,348μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 66 Υψος δίφρου/ποδών: 0,595μ. Υψος έδρας: 0,559μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,202μ. Άνω τμήμα: 0,086μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,077μ. Κάτω τμήμα: 0,039μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,435μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,357μ.</p>
 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 69 Υψος δίφρου/ποδών: 0,686μ. Υψος έδρας: 0,641μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,207μ. Άνω τμήμα: 0,104μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,048μ. Κάτω τμήμα: 0,055μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,472μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,434μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 71 Υψος δίφρου/ποδών: 0,668μ. Υψος έδρας: 0,645μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,17μ. Άνω τμήμα: 0,089μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,06 Κάτω τμήμα: 0,021μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,498μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,476μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 72 Υψος δίφρου/ποδών: 0,499μ. Υψος έδρας: 0,468μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,185μ. Άνω τμήμα: 0,087μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,076μ. Κάτω τμήμα: 0,022μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,355μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,283μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 77 Υψος δίφρου/ποδών: 0,57μ. Υψος έδρας: 0,527μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,133μ. Άνω τμήμα: 0,075μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,043μ. Κάτω τμήμα: 0,015μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,36μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,394μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 86 Υψος δίφρου/ποδών: 0,637μ. Υψος έδρας: 0,568μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,186μ. Άνω τμήμα: 0,092μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,073μ. Κάτω τμήμα: 0,021μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,434μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,382μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 87 Υψος δίφρου/ποδών: 0,495μ. Υψος έδρας: 0,472μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,168μ. Άνω τμήμα: 0,079μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,069μ. Κάτω τμήμα: 0,02μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,391μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,303μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 92 Υψος δίφρου/ποδών: 0,696μ. Υψος έδρας: 0,616μ. Συνολικό ύψος διαδοκίδας: 0,211μ. Άνω τμήμα: 0,039μ. - Μεσαίο τμήμα: 0,103μ. Κάτω τμήμα: 0,069μ. Μήκος διαδοκίδας: 0,481μ. (συμπεριλαμβανομένων των τόρμων) Ελεύθερο ύψος δίφρου κάτωθεν διαδοκίδας: 0,406μ.</p>	

Τα επιμετρημένα μήκη των ανώτερων τμημάτων των διαδοκίδων κυμαίνονται από 33,1 έως και 48,1 εκατοστά.

Από τα παραπάνω, επίσης παρατηρείται ότι η καθ' ύψος συναρμογή των διαδοκίδων στους πόδες δεν είναι συνεπίπεδη, γεγονός που σημαίνει ότι οι τόρμοι και η υποδοχή των τόρμων είχαν ειδική διαμόρφωση.

Τα επιμετρημένα ύψη των ανώτερων τμημάτων των διαδοκίδων κυμαίνονται από 3,9 έως 11,7 εκατοστά του μέτρου, ενώ των μέσων, που κατά κανόνα ευρίσκονται σε εισέχουσα θέση, κυμαίνονται από 0,6 έως και 10,3 εκατοστά. Τα ύψη των κατώτερων σε θέση διαδοκίδων κυμαίνονται από 1,2 έως και 7,7 εκ.

Τα εμφανή μήκη των διαδοκίδων εκτός της εντορμίας εκτιμάται ότι κυμαίνονταν από 25,3 εκ. (Επιμετρημένη Παράσταση 90, Μέρος 2^ο, σελ. 451) έως 46 εκατοστά του μέτρου (Επιμετρημένη Παράσταση 80, Μέρος 2^ο, σελ. 409).

Το κατώτερο τρίτο επίπεδο της διαδοκίδας συναντάται σε δείγματα που προέρχονται κυρίως από μνημεία του νομού Αττικής (Επιμετρημένες Παραστάσεις 39, 50, 62, 66, 69 και 87, Μέρος 2^ο, σελ. 219, 269, 329, 345 και 439), ενώ μόνο 2 ανήκουν σε μνημεία της Αθήνας (Επιμετρημένες Παραστάσεις 71 και 86, Τευχος 2, σελ. 365 και 435) και ένα μνημείο του Πειραιά (Επιμετρημένη Παράσταση 72, Μέρος 2^ο, σελ. 371).

Η συνδεσμολογία των δίφρων με περισσότερες της μιας διαδοκίδες αιτιολογεί και τη συγκριτικά μεγαλύτερης διατομής μορφή των ποδών σε αυτά. Δεδομένου ότι οι εντορμίες και οι εσοχές είναι περισσότερες, για την περαιτέρω ενίσχυση της ακαμψίας και της σταθερότητας των δίφρων, το ύψος του μηριαίου (άνω) τμήματος των ποδών σε όλες τις περιπτώσεις υπερβαίνει το συνολικό άθροισμα των υψών των διαδοκίδων. Γι' αυτόν τον λόγο, οι δίφροι με πολλαπλή διαδοκίδωση δεν έχουν κωνο-αντωοειδείς πόδες, διότι ο όγκος και το σχήμα του αντωοειδούς άνω τμήματος δεν επαρκούν για διπλή ή τριπλή διαδοκίδωση.

1.5.4. Παραστάσεις δίφρων κλασικής περιόδου με συνδεσμολογία ποδών απευθείας με την έδρα

Από τις καταγεγραμμένες μορφές των δίφρων της κλασικής εποχής διακρίνονται ελάχιστες περιπτώσεις (Επιμετρημένες Παραστάσεις 13, 37 και 52, Μέρος 2^ο, σελ. 91, 209 και 277) των οποίων η συνδεσμολογία των ποδών γίνεται απ' ευθείας στην έδρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Συνδεσμολογία ποδών απευθείας με την έδρα

<p>Επιμετρημένη Παράσταση 13 (πάκτωση) Συνολικό ύψος δίφρου: 0,485μ. Ύψος έδρας: 0,448μ. Ύψος τελάρου έδρας: 0,067μ. Μήκος (max) πλαισίου έδρας: 0,487μ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 37 (ενσφήνωση) Συνολικό ύψος δίφρου: 0,786μ. Ύψος έδρας: 0,786μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,095μ.μ. Μήκος πλαισίου έδρας:</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 52 (ενσφήνωση) Συνολικό ύψος δίφρου: 0,535μ. Ύψος έδρας: 0,535μ. Ύψος τελάρου έδρας: 0,08μ. Μήκος πλαισίου έδρας: 0,539μ.</p>

Η τεχνική αυτή βασίζεται στην ελαστική ιδιότητα του ξύλου, που υπηρετεί μια συνδεσμολογία με υπέρμετρο, δηλαδή την ενσφήνωση μιας εντορμίας μεγαλύτερης σε διαστάσεις από τις αντίστοιχες της οπής της εσοχής. Βάσει αυτής της τεχνικής, το άνω τμήμα του πόδα δεν φέρει κεφάλωμα, αλλά διαμορφώνεται ως μια κυλινδρόσχημη προεξοχή που εισάγεται σε κυκλική οπή στις γωνιακές περιοχές της έδρας. Η συνδεσμολογία αυτού του είδους εκτιμάται ότι προέρχεται από αρχαϊκές, και ιδιαίτερα μυκηναϊκές μεθόδους συναρμογής απλών σκαμνιών, δεδομένου ότι, όπως χαρακτηριστικά αποκαλύπτεται από την Επιμετρημένη Παράσταση 13 (πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης) ο δίφρος είναι μια πακτή²⁴⁴ και ελαφριά κατασκευή, η οποία δύναται να φέρεται επί κεφαλής (κατά πάσα πιθανότητα εκτός της οικίας σε δημόσιους και αγροτικούς χώρους).

Οι Επιμετρημένες Παραστάσεις με αριθμό 37 και 52 τεκμηριώνουν την πρακτική της ενσφήνωσης επιμήκων και торνευτών ή πριστών ποδών, οι οποίοι προσομοιάζουν με τους αντίστοιχους κωνο-αντωοειδείς και αγκυλοειδείς, απαλείφοντας από τη συνολική σύνθεση της μορφής του δίφρου την παρουσία κεφαλωμάτων. Το γεγονός ότι τα

244. Πακτώ, (-ω) και -ώνω: στερεώνω κάτι που εμπεγνώω, φράττω καλώς, στερεώνω, ακινητοποιώ κάτι που είναι μπηγμένο σε άλλο αντικείμενο (Λεξικό Ελευθερουδάκη).

αναφερόμενα δείγματα ανήκουν σε μνημεία της Αττικής, ίσως εξηγεί και την αγροτική προέλευση της κατασκευής, καθότι δεν αποτελούν αντιπροσωπευτικά καθίσματα αστικού χώρου, αλλά απλούστερες και λιτές παραλλαγές τους.

1.6. Παραστάσεις δίφρων κατά την ελληνοιστική περίοδο (323-30 π.Χ.)

Μορφολογικά χαρακτηριστικά και δομική τεχνική Ελληνοιστικής περιόδου

Μελετώντας τα δείγματα της ελληνοιστικής περιόδου (Επιμετρημένων Αναπαραστάσεων 95, 97, 98, 99, 101, 103, 105 και 110 (Μέρος 2^ο, σελ. 473, 481-491, 499, 507, 517 και 537) διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές με τα προγενέστερα της κλασικής εποχής. Στη διαμόρφωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών φαίνεται ότι επέδρασε η κοσμοπολίτικη αισθητική αντίληψη, που καλλιέργησε ευρύτερα ο ελληνικός πολιτισμός, ερχόμενος σε στενότερη επαφή με τους γειτονικούς λαούς και τις γνώσεις τους. Ως γνωστόν, με τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου το ελληνικό πνεύμα εξαπλώθηκε ιδρύοντας αξιόλογα πνευματικά κέντρα όπως η Αντιόχεια και η Αλεξάνδρεια.

Σε σύγκριση με τα ιδεαλιστικά στην μορφή τους δείγματα της κλασικής περιόδου, τα ελληνοιστικά αντίστοιχα αποδίδουν με εντονότερο τρόπο εξατομικευμένα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά, ειδικότερα στις κατατομές των ποδών, καθώς και ποικιλία επιλογών σχηματοποίησής τους. Οι μορφές αντανakλούν με σαφέστερο τρόπο την εγκατάλειψη των κλασικών προτύπων και αναδεικνύουν μια ποικιλία παραλλαγών, οι οποίες πιθανόν ανταποκρίνονταν περισσότερο στις επαυξημένες αξιώσεις των χρηστών και λιγότερο στις κατευθυντήριες γραμμές των κατασκευαστών των δίφρων.

Σταδιακά, η αντικατάσταση της κλασικής εξιδανίκευσης από τον ατομικιστικό ρεαλισμό συντελέστηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αποτελέσει ένα από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα της ελληνοιστικής επιπλοποιίας, επηρεάζοντας παράλληλα τη συνολική καλλιτεχνική δημιουργικότητα. Με άλλα λόγια τελειοποιήθηκαν μορφολογικά μόνο εκείνα τα στοιχεία που θεωρήθηκε ότι προσέδιδαν τη διαφορετικότητα σε κάθε είδος παραγόμενου τύπου επίπλου.

Τα δείγματα των δίφρων της ελληνοιστικής εποχής προέρχονται κατά το πλείστον από μνημεία που βρέθηκαν σε νησιωτικές περιοχές του Αιγαίου (Ρήνεια, Ρόδος, Χάλκη, Αίγινα, Έλυρος, και Άνδρος). Ίσως οι αναπαριστώμενοι σε αυτά τα μνημεία δίφροι να αποτελούν προϊόντα των πρώην συμμαχικών πόλεων των Αθηνών, όπως ήταν η Μίλητος, η οποία ποτελούσε μια σημαντική πηγή παραγωγής επίπλων στον ελλαδικό χώρο.²⁴⁵

Σε όλα τα επιμετρημένα δείγματα της περιόδου αυτής παρατηρείται μια σαφής απόκλιση προς τον εκλεκτικισμό και τον εξατομικευμένο μορφολογικό χαρακτήρα, μέσω της κατασκευής παραλλαγών, υβριδικών συνόλων και ανατολιζόντων νεωτερισμών. Συγκεκριμένα παρουσιάζουν δίφρους των οποίων οι πόδες συνιστούν παραλλαγές των αγκυλοειδών και κωνοαντωειδών της κλασικής εποχής, με κύριο γνώρισμα την εφαρμογή της τεθλασμένης αντί της καμπύλης στην κατατομή των ποδών. Αυτό δίνει σχηματικά μια πιο δυναμική εκφραστικότητα στη συνολική μορφή.

245. Παλαιοθόδωρος 2006, κεφ.5. Επίσης, βλ.: Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστών*, 11.72.22: *κλίνη Μιλησιουργής και δίφρος Μιλησιουργής*.

Κεφάλαιο 1

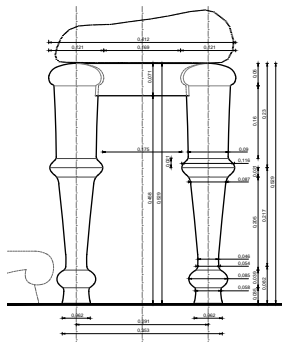
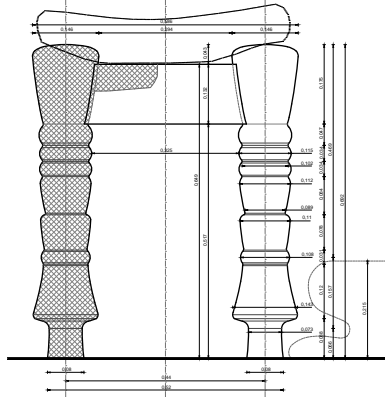
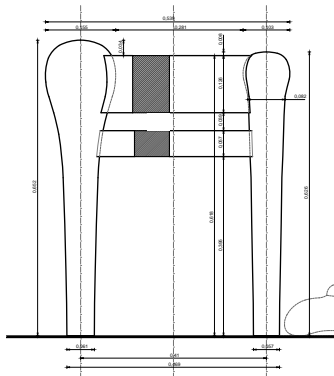
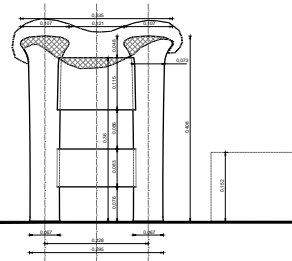
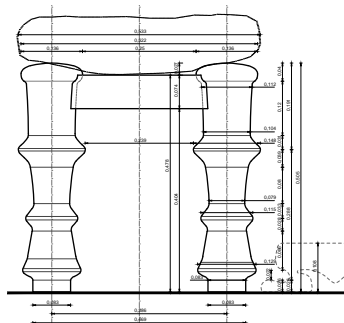
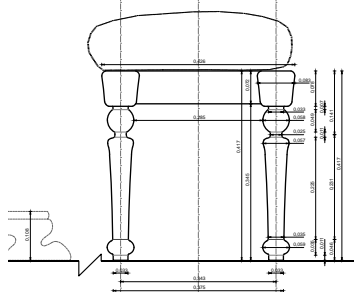
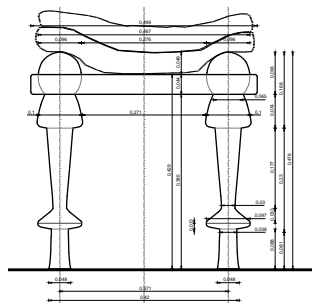
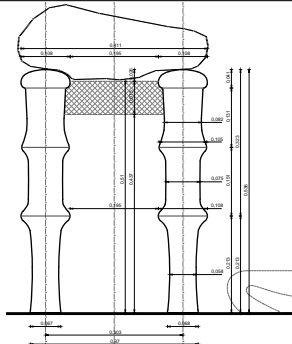
Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

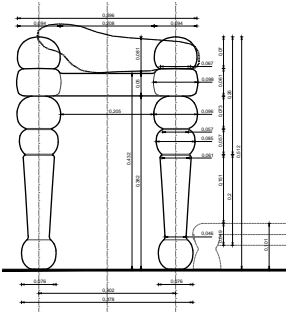
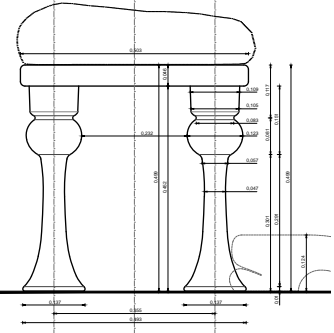
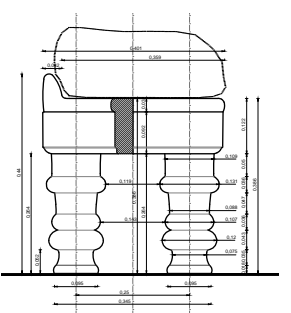
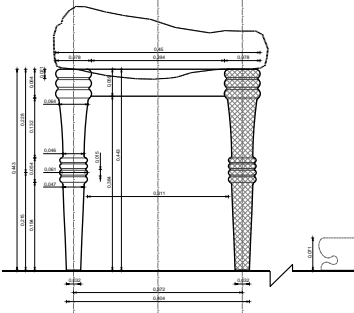
Παραστάσεις δίφρων Ελληνιστικής περιόδου

 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 95 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,529μ. Ύψος έδρας: 0,529μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,071μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,458μ. Ύψος υποποδίου: 0,115μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 97 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,692μ. Ύψος έδρας: 0,649μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,132μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,517μ. Ύψος υποποδίου: 0,215μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 98 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,626μ. Ύψος έδρας: 0,618μ. Ύψος διαδοκίδας έδρας: 0,126μ. Ύψος κάτω διαδοκίδας: 0,057μ. Απόσταση μεταξύ των διαδοκίδων: 0,039μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,396μ. Ύψος υποποδίου: 0,121μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 99 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,408μ. Ύψος έδρας: 0,36μ. Ύψος επάνω διαδοκίδας (έδρας): 0,115μ. Ύψος κάτω διαδοκίδας: 0,083μ. Απόσταση μεταξύ των διαδοκίδων: 0,086μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,396μ. Ύψος υποποδίου: 0,152μ.</p>
 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 101 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,505μ. Ύψος έδρας: 0,478μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,074μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,404μ. Ύψος υποποδίου: 0,108μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 103 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,417μ. Ύψος έδρας: 0,417μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,072μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,345μ. Ύψος υποποδίου: 0,108μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 105 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,478μ. Ύψος έδρας: 0,429μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,044μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,385μ. Ύψος υποποδίου: 0,124μ.</p>	 <p>Επιμετρημένη Παράσταση 110 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,536μ. Ύψος έδρας: 0,437μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,073μ. Ελεύθερο ύψος κάτωθεν διαδοκίδας: 0,437μ. Ύψος υποποδίου: 0,092μ.</p>

Είναι αξιοσημείωτο το ότι αρκετές από τις επιμετρηθείσες περιπτώσεις παραστάσεων της ελληνιστικής και ρωμαϊκής εποχής (Επιμετρημένες Παραστάσεις 102, 106, 108 και 109) διαμορφώθηκαν ως «υβριδικές» μορφές μέσω επιλεκτικής υποκατάστασης τμημάτων ή μερών των προγενέστερων κλασικών κατατομών με φυσιοπλαστικής προέλευσης πρότυπα, μια πρακτική που επανέφερε στη μορφολογία του δίφρου ανατολίζοντα χαρακτηριστικά. Επιπλέον, είναι χαρακτηριστική η παρουσία ιδιόμορφων, σχεδόν νεωτεριστικών, δίφρων (Επιμετρημένες Παραστάσεις 94, 100, 104 και 107), οι οποίοι, παρά την όμοια διάρθρωση με τους λοιπούς, παρουσιάζουν καινοτόμες κατατομές στη διαμόρφωση των ποδών, όπως είναι η συνεχής επανάληψη τοροειδών κόμβων, ή ο μετασχηματισμός των αγκυλοειδών καμπύλων σε πιονοειδείς και κρινοειδείς αντίστοιχες

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Ελληνιστική περίοδος - δίφροι με καινοτόμες κατατομές στη διαμόρφωση των ποδών

			
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 94 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,512μ. Ύψος έδρας: 0,432μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,05μ. Ελεύθερο ύψος κάτω διαδοκίδας: 0,382μ. Ύψος υποποδίου: 0,101μ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 100 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,499μ. Ύψος έδρας: 0,499μ. Ύψος πλαισίου έδρας: 0,046μ. Μήκος πλαισίου έδρας: 0,503μ. Ελεύθερο ύψος κάτω της έδρας: 0,452μ. Ύψος υποποδίου: 0,124μ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 104 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,386μ. Ύψος έδρας: 0,386μ. Ύψος πλαισίου έδρας: 0,122μ. Ελεύθερο ύψος κάτω διαδοκίδας: 0,264μ. Ύψος υποποδίου: -----</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 107 Συνολικό ύψος δίφρου: 0,443μ. Ύψος έδρας: 0,443μ. Ύψος διαδοκίδας: 0,059μ. Ελεύθερο ύψος κάτω διαδοκίδας: 0,384μ. Ύψος υποποδίου: 0,071μ.</p>

Συνοψίζοντας, προκύπτει ότι λόγω των μεγάλων κοινωνικοοικονομικών αναταραχών κατά την περίοδο ανάπτυξης του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού, η μορφολογία των δίφρων υπέστη σημαντικές τροποποιήσεις από τους ίδιους τους κατασκευαστές τους. Παρόλο που αυτοί κατείχαν τις πρότυπες γνώσεις για τη μορφή τους, ελευθέρωσαν την αισθητική γλώσσα με τη χρήση τεχνικών καινοτομιών, ειδικά στην τόννευση και τη διαμόρφωση των απαρτίων των δίφρων. Αυτή η διαδικασία σταδιακά εξαλείφει τις ειδοποιητικές διαφορές τους από άλλα συγγενικά ή αντίστοιχα έπιπλα που ανήκαν στις παραδόσεις των γειτονικών Ελλήνων λαών.

1.7. Υποπόδιο

Οι δίφροι σε αρκετές παραστάσεις συνδυάζονται με υποπόδιο. Η ποικιλία των ολογλύφων και των γλυπτικών απεικονίσεων, σε συνδυασμό με την εικονογραφία στα αγγεία, την ταφική ζωγραφική και τις φιλολογικές πηγές, έρχονται αρωγοί στην ανασύνθεση των υποποδίων της αρχαιότητας. Τα υποπόδια ήταν χαμηλά βοηθητικά έπιπλα, των οποίων η άνω οριζόντια επιφάνεια λειτουργούσε ως στήριγμα των ποδών των καθήμενων είτε για την εξασφάλιση ανετότερου καθίσματος είτε για την ανάβαση σε υψηλούς δίφρους είτε ως στοιχείο κοινωνικής διάκρισης.

Στον Όμηρο συναντάται με τον όρο *θρήνυς*. Ο όρος *θράνον* ερμηνεύεται από τους αρχαίους σχολιαστές και τα λεξικά ως *υποπόδιον*.²⁴⁶ Οι όροι *θόρναξ*, *επίβαμα* και *υπνοβατόν* συναντώνται μόνο στον Ησύχιο και δεν συναντώνται πουθενά αλλού.²⁴⁷ Στην κλασική Αθήνα συναντάται με τον όρο *σκολύθριον* και, σύμφωνα με τους λεξικογράφους, με αυτόν τον όρο αποδίδονται οι μικροί δίφροι και σε μερικές περιπτώσεις και τα υποπόδια.²⁴⁸

Η καταγραφή των υποποδίων αρχίζει από τις πινακίδες της Γραμμικής γραφής Β, όπου αναφέρεται το σχήμα, ο διάκοσμος και η χρήση τους. Η Δήμητρα Σταματελοπούλου, στηριζόμενη στην αποκρυπτογράφηση από τον Μ. Ventris, αναφέρει ότι είναι εντυπωσιακός ο αριθμός των αναφερόμενων στις Πινακίδες υποποδίων, τα οποία ανέρχονται σε δεκατέσσερα (14), με λεπτομερή περιγραφή του υλικού κατασκευής τους που είναι ο κύτισσος. Όσον αφορά τη μορφή, ξεχωρίζουν τα υποπόδια που εμφανίζουν μικρά στηρίγματα εν είδη ποδών, όπως δηλώνει το ιδεόγραμμα τους. Σχετικά με την τεχνική της διακόσμησης στις Πινακίδες συναντάται μόνο η τεχνική της ένθεσης, κυρίως με ελεφαντόδοντο. Τα τρία από τα 14 υποπόδια φέρουν ελεφαντοστεϊνή διακόσμηση, ενώ σε ένα μόνο συναντάται η ποικιλία υλικών, όπως ασήμι, χρυσό κ.α.²⁴⁹

Στην Ιλιάδα²⁵⁰ η Ήρα εύχεται να κοιμηθεί ο Δίας, τάζοντας στον Ύπνο να του φτιάξει ο Ήφαιστος έναν χρυσό θρόνο και από κάτω να του βάλει ένα σκαμνί για να ακουμπάει τα πόδια του όταν κάθεται σε συμπόσιο: *Ήφαιστος δε κ' έμός πάϊς άμφιγυήεις τεύξει' άσκήσας, υπό δε θρήνυν ποσίν ησει, τῷ κεν έπισχοίης λιπαρούς πόδας εϊλαπινάζων.*

Στην Οδύσσεια²⁵¹ βάζουν στην Πηνελόπη το τورνευτό κάθισμά της, το στολισμένο με ασήμι και φίλντισι, κοντά στη φωτιά και είχε σκαμνί ενωμένο για να ακουμπά τα πόδια της, το οποίο έστρωσαν με προβιά: *...τῆ παρά μέν κλισίην πυρί κάτθεσαν, ένθ' άρ' έφίζεν, ... και υπό θρήνυν ποσίν ηκεν προσφύε' έξ αύτης, όθ' επί μέγα βάλλετο κῶας.*

Τα υποπόδια που έχουν ευθύγραμμο κάθετα πόδια, σύμφωνα με τη Richter προέχοντο από την

Εικόνα 95. Αιγυπτιακό ξύλινο υποπόδιο με δερμάτινο πλέγμα. Μητροπολιτικό Μουσείο Ν. Υόρκης, 12.182.58 (Richter 1926, εικ. 277).

Εικόνα 96. (Επιμετρημένο γλυπτό αρ. 9). Χάλκινο ειδώλιο έnthρονης θεάς καθήμενης σε δίφρο με υποπόδιο συνδεδεμένο με το κάθισμα.

246. Κουτής 2009, σημ. 808.

247. Κουτής 2009, σημ. 810, 811 και 812.

248. Κουτής 2009, σημ. 813.

249. Σταματελοπούλου 1999, σημ. 35

250. Όμηρος, *Ιλιάδα*, Ξ' 240.

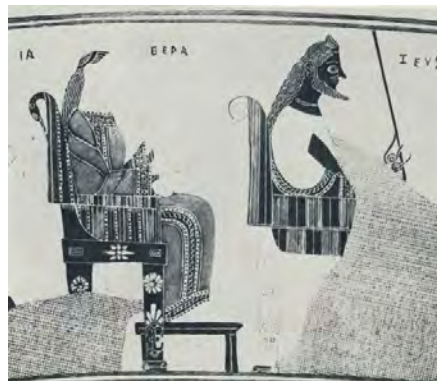
251. Όμηρος, *Οδύσσεια*, τ' 57.

Αίγυπτο²⁵² τα οποία πιθανόν να απετέλεσαν και το Ελληνικό πρότυπο (εικ. 95).

Στον Ελληνικό χώρο κατά τον 6^ο αιώνα, τα υποπόδια αναπαρίστανται απλά και ακόσμητα, με τέσσερα πόδια όπως το υποπόδιο του χάλκινου ειδωλίου της ένθρονης θεάς (Επιμετρημένη Παράσταση 9, Μέρος 2^ο, σελ. 47) καθώς και στα μελανόμορφα αγγεία (εικ. 96, 97, 98, 99).

Εικόνα 97. Λεπτομέρεια από κορινθιακή κύλικα. Λούβρο E 668 & Richter 1966, εικ.281. (Μουσείο Λούβρου, φωτ. M. Chuzeville).

Εικόνα 98. Λεπτομέρεια με υποπόδιο όπως απεικονίζεται σε Γεωμετρικό μελανόμορφο ελικοτό κρατήρα. Αρχαιολογικό Μουσείο Φλωρεντίας, αρ.4209 (Richter 1966, εικ.85. Φωτ. Gabinete Fotografico, Florence).

Εικόνα 99. Κορινθιακός κρατήρας με σκηνή Συμποσίου. Λούβρο, E629. Εικονίζονται υποπόδια με 4 ευθύγραμμα πόδια σκεπασμένα με ύφασμα. (Richter 1966, εικ. 311).

Στην εικόνα 97 αναπαρίσταται ο Δίας να κάθεται σε δίφρο με τα πόδια του να ακουμπάνε σε υποπόδιο συνδεδεμένο με το κάθισμα σαν επέκταση του δίφρου. Στο μελανόμορφο βάζο Francois (εικ. 98) με την Ήρα και τον Δία, η Ήρα ακουμπάει τα πόδια της σε αυτού του τύπου το υποπόδιο.

Τμήματα δύο ξύλινων υποποδίων του ύστερου 7^{ου} αιώνα βρέθηκαν στη Σάμο, τα οποία έχουν καταστραφεί αλλά μελετήθηκαν και φωτογραφήθηκαν πριν την καταστροφή τους. Το συγκεκριμένο υποπόδιο αντί για τέσσερα ευθύγραμμα πόδια έχει συμπαγείς πλευρές (εικ. 100).

α)

β)

Εικόνα 100. α) Κάτοψη Υποπόδιου από τη Σάμο του 7ου αι. π.Χ. (Richter 1966, εικ. 280 φωτ. German Archaeological institute, Athens).

β) Πλάγια όψη Υποπόδιου από τη Σάμο του 7ου αι.π.Χ. Σήμερα έχει αποσυντεθεί (Richter, 1966, εικ.. 279 φωτ. German Archaeological institute, Athens)

252. Richter 1966, σελ.49-53

Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα τέλη του 6^{ου} αι. εμφανίζονται υποπόδια με τέσσερα πόδια τα οποία είτε απολήγουν σε καμπύλη, είτε σε λεοντοπόδαρα (εικ. 101, 102 και 103).

Εικόνα 101. Λεπτομέρεια από μελανόμορφο αμφορέα του 6ου αι. π.Χ. Εικονίζεται ο Ζευς πάνω σε υποπόδιο με καμπύλα πόδια, Βρετανικό Μουσείο Β 106. (Richter 1966, εικ. 91)

Τμήμα παράστασης Συμποσίου σε ερυθρόμορφο κύλικα. Αναφέρεται στο ζωγράφο Βρύγο. Βρετανικό Μουσείο, Ε68. (Richter εικ. 282)

Εικόνα 103. Λεπτομέρεια από ερυθρόμορφο αμφορέα ύστερης αρχαϊκής εποχής. Εικονίζεται υποπόδιο με λεοντοπόδαρα και ένα ζευγάρι μπότες πάνω του. Μουσείο Antikensammlungen Μόναχο αρ. 2303 (Richter 1966, εικ. 286).

Εικόνα 104. Μελανόμορφος αμφορέας. 6ου αι. π.Χ. Βρετανικό Μουσείο. Β166. Ο Ζευς με υποπόδιο με καμπύλα πόδια (Richter 1966, εικ. 90).

Εικόνα 105. Ερυθρόμορφος κρατήρας που αναπαριστά τον Ποσειδώνα να υποδέχεται τον Θησέα. Υποπόδιο ιδιαίτερα διακοσμημένο. Ζωγράφος Σύρισκος. Παρίσι, Caburet des Medailles, αρ. 418 (Richter 1966, εικ. 107).

Στη στενή πλευρά του υποποδίου μεταξύ των δυο πλαϊνών ποδιών, μπαίνει ένα διακοσμητικό σχέδιο σε σχέση με την καμπύλη των ποδιών. Η διαμόρφωση αυτού του τύπου υποδίου θα παραμείνει και στους επόμενους αιώνες.

Η απόληξη των υποποδίων με μορφή πέλματος λέοντος παρατηρείται περί τα τέλη του 6^{ου} με αρχές 5^{ου} αιώνα π.Χ. Αναπαρίστανται κυρίως στην αγγειογραφία και στα επιτύμβια ανάγλυφα.

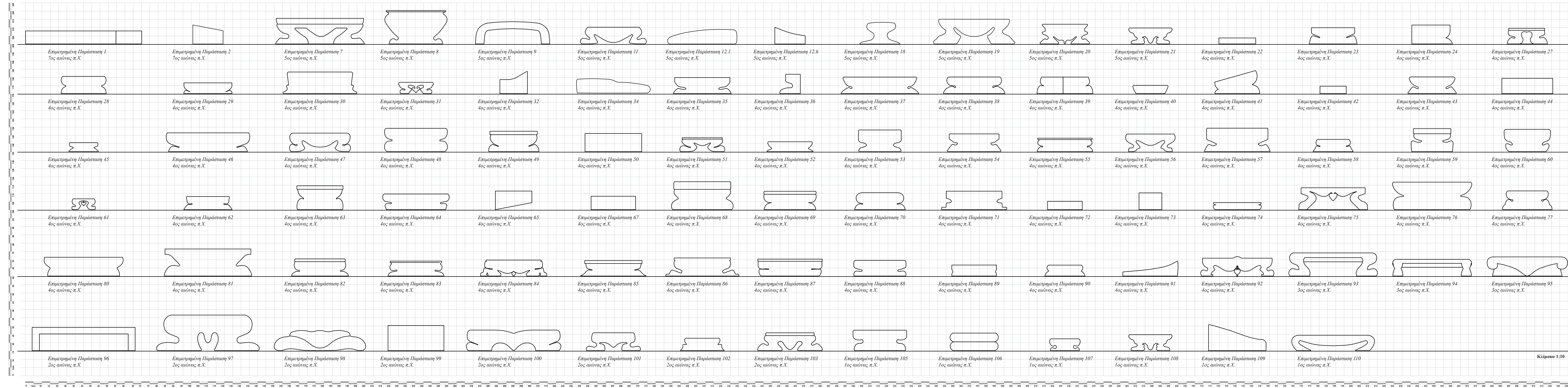
Κατά τον 5^ο προχριστιανικό αιώνα, μεταξύ των ποδών του υποποδίου εμφανίζεται ένας οριζόντιος κανόνας, ο οποίος αποδίδεται στην πλάγια πλευρά της οριζόντιας επιφανείας. Σε ορισμένα παραδείγματα αναπτύσσεται διακόσμηση ανάμεσα στα πόδια (**εικ. 104 και 105**). Από τα τέλη του 5ου αι. π.Χ. τα υποπόδια με πόδια λέοντος εμφανίζονται να έχουν ιδιαίτερα μεγάλο μήκος.

Τον 4^ο αιώνα π.Χ., το υποπόδιο μοιάζει με κύβο, χωρίς πόδια γενικά με καμπύλα πλαϊνά. Στα πλαϊνά των υποποδίων άλλοτε αναπτύσσεται μια σπείρα, η οποία συνεχίζει προς τα κάτω και δημιουργείται το πόδι και άλλοτε δημιουργείται ένας έλικας.

Στις Επιμετρημένες Παραστάσεις της μελέτης του δίφρου, το υποπόδιο συνοδεύει τον καθήμενο σε αρκετές παραστάσεις. Η χρήση του επομένως δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Υποπόδια Επιμετρημένων Παραστάσεων κατά χρονολογική σειρά

1.8. Γενικά στοιχεία περί της διαμόρφωσης της έδρας

Στο πλαίσιο της μορφολογίας και της τεχνογνωσίας κατασκευής του δίφρου, κρίθηκε απαραίτητο να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στη γενική εκτίμηση της πλήρωσης του πλαισίου της έδρας του δίφρου. Αυτή η εκτίμηση βασίζεται, αφενός στα αυθεντικά υπολείμματα πλήρωσης της έδρας από διάφορα υλικά, τα οποία διατηρήθηκαν στην Αίγυπτο από την εποχή του Νέου Βασιλείου μέχρι την Ελληνορωμαϊκή περίοδο.

Πλέξιμο της έδρας με ψάθα

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν δείγματα ψαθοπλεκτικής στα αρχαία ελληνικά έπιπλα, αξίζει να αναφερθεί και αυτή η τεχνική. Σε πολλά ευρήματα αιγυπτιακών τάφων έχουν βρεθεί ένα ή περισσότερα έπιπλα, τα οποία εμφανίζουν ίχνη πλεξίματος, ή ακόμα περισσότερο, με αυτόσιο το πλέξιμο της έδρας με ψάθα.

Ο Πλίνιος αναφέρει, ότι οι βέργες από συγκεκριμένα είδη ιτιάς της οποίας τα κλαδιά είναι εξαιρετικά λεπτά, ήταν κατάλληλες για την κατασκευή της ψάθας των καθισμάτων. Σύμφωνα με τον Mols²⁵³ η διαθεσιμότητα της ιτιάς είχε σαν συνέπεια την εξειδίκευση των τεχνιτών στην κατασκευή ψάθας. Με το πλέξιμο της έδρας με ψάθα παρείχεται η δυνατότητα για μια πιο φθηνή εναλλακτική λύση έναντι του πλεξίματος με δέρμα.

Η Jahη αναφέρει, ότι τα έπιπλα με πλέξιμο ψάθας στην έδρα, ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένα στην περιοχή της Μεσογείου, αναφέρει επίσης, ότι υπάρχουν ενδείξεις για την παραγωγή ψάθας στην περιοχή της Ελλάδας ήδη από την 3η χιλιετία. Στην Ελλάδα οι μαρτυρίες για την ύπαρξη προϊόντων αρχαίας ψαθοπλεκτικής είναι έμμεσες, λόγω του φθαρτού οργανικού υλικού κατασκευής τους. Παράδειγμα αποτελεί η πλεκτή ψάθα που είχε απλωθεί επάνω στους νεκρούς του τάφου Γ' των Μυκηνών. Ανασκαφικές έρευνες σε θέσεις Νεολιθικής και Χαλκής εποχής έφεραν στο φως ικανοποιητικό αριθμό εντυπωμάτων ψάθας (καλαθοπλεκτικής) στην κυρίως Ελλάδα, την Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου²⁵⁴.

253. Ο Mols συμπεραίνει, αναφερόμενος στον Πλίνιο, ότι καθίσματα με ψάθα παρήγοντο στην χερσόνησο των Απεννίνων κατά τη διάρκεια του 1ου αι. μ.Χ. (Mols 1999, 97).

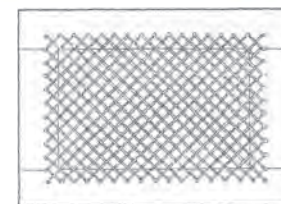
254. Μπελογιάννη 1991, 64-69.

Εικόνα 106. Αιγυπτιακός δίφρος, ψάθινη έδρα

Εικόνα 107. Αιγυπτιακός Δίφρος της 17^{ης} Δυναστείας, περί το 600 π.Χ. MET museum αρ. 14.00.3

Εικόνα 108. Τύπος πλεξίματος έδρας Αιγυπτιακού δίφρου από τον τάφο Kha c.1400 π.Χ. (Svarth 1998, 94).

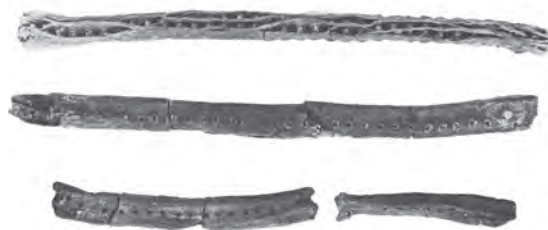
Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Οι διάτρητοι ξύλινοι κανόνες που βρέθηκαν στην Ολυμπία, πιθανότατα από δίφρο, δείχνουν ότι από εκεί περνούσαν τα κορδόνια της πλέξης.

Εικόνα 109. Ξύλινοι κανόνες, πιθανόν από δίφρο οι οποίοι βρέθηκαν στην Ολυμπία. (Richter 1966, εικ. 216 Φωτ. Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, Αθήνα)

Διαμόρφωση της επιφάνειας της έδρας με δερμάτινους ιμάντες

Στη λεπτομερή περιγραφή του Ομήρου,²⁵⁵ σχετικά με την κατασκευή της κλίνης του Οδυσσέα, φαίνεται πιθανόν ο ιμάντας από κόκκινο δέρμα που αναφέρει να ήταν για την κατασκευή της επιφάνειας της κλίνης.

Ο Ηρόδοτος σε μια από τις περιγραφές του πολέμου μεταξύ των Ελλήνων και των Περσών αναφέρει το «δέρμα»²⁵⁶ ως υλικό που ήταν πλεγμένο το πλαίσιο των ανακλίντρων ...οί δὲ ἐν τῷ τείχεϊ ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἦσαν, οὕτως ὥστε τοὺς τόνους ἔψοντες τῶν κλινέων ἐσιτέοντο... (Κι η εξαθλίωση των πολιορκημένων είχε φθάσει πια στο απροχώρητο, έτσι που έβραζαν τα λουριά από τα ανάκλιτρα και τα έτρωγαν).

Πλέξιμο της επιφάνειας της έδρας με κορδόνι από δέρμα

Άλλοι τύποι πλέξης ήταν αυτοί από «κορδόνι δέρματος» ή στριφτό σχοινί από λινάρι.

Εικόνα 110. Σκίτσο ακουαρέλας αρχαίου Ελληνικού δίφρου (Robsjohn-Gibbins και Pullin 1963, 15).

Εικόνα 111. Λεπτομέρεια από πυξίδα λευκού βάρους τύπου Α. Α' μισό του 5ου αι. π.Χ. Boston Museum of Fine Arts αρ. 98.887. Παριστάνεται μούσα να παίζει διάυλο καθήμενη σε δίφρο. Η έδρα του δίφρου φαίνεται να είναι κατασκευασμένη με ιμάντες. Richter 1966, εικ. 205.

Εικόνα 112. Κατασκευή έδρας από δερμάτινο κορδόνι

Εικόνα 113. Λεπτομέρεια πλεξίματος έδρας

255. Μπίρης & Μπίρης, 1935, 142

256. Ηρόδοτος, *Ιστορίαι*, 9.118.1. Η λέξη «τόνους» μεταφράζεται ως δερμάτινα λουριά.

Εν κατακλείδι, στους αρχαίους ξυλουργούς, η τεχνική επιδεξιότητα ήταν εξίσου σημαντική με την αισθητική, δίνοντας ίση προσοχή στη δομική και στην διακοσμητική.

Πρόσθετα καλύμματα έδρας

Οι παράγοντες που φαίνεται να καθόριζαν την φύση της επικάλυψης σε κάθε περίπτωση, ήταν το είδος του δίφρου, που έπρεπε να καλυφθεί, και ο σκοπός για τον οποίο θα χρησιμοποιείτο.

Τα καλύμματα που μπορούν να επισημανθούν στις Παραστάσεις των αρχαίων Ελληνικών δίφρων, είναι τρία:

- Δίφροι που καλύπτονται με προσκεφάλαια (μαξιλάρια)
- Δίφροι που καλύπτονται με διακοσμητικά πολύχρωμα υφάσματα, ή με ελαφρά με πτυχώσεις υφάσματα και
- Δίφροι που φέρουν δέρματα ζώων, τα οποία τοποθετούντο πάνω στην έδρα με τέτοιο τρόπο ώστε, κατά περίπτωση, να καλύπτουν τις εκάστοτε ανάγκες.

Οι περισσότεροι δίφροι, φαίνεται να είχαν προσκεφάλαια (μαξιλάρια), πιθανόν για περισσότερη άνεση. Το πάχος των μαξιλαριών, τα υφάσματα, τα σχέδια των υφασμάτων, καθώς και άλλες λεπτομέρειες, διαφοροποιούνταν σε διαφορετικές περιόδους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρχαν όλοι οι τύποι σε όλες τις περιόδους.

α) Προσκεφάλαια²⁵⁷

Παρατηρήθηκε ότι κατά τον 6ο αιώνα, τόσο στην αγγειογραφία όσο και στις ανάγλυφες παραστάσεις, ο δίφρος καλύπτεται κυρίως με λεπτό μαξιλάρι το οποίο είναι και λίγο μεγαλύτερο από την έδρα και μερικές φορές καλύπτει το κεφάλωμα των ποδιών.

Εικόνα 114. Αττικός ερυθρόμορφος σκύφος τύπου Α, 485 π.Χ. Εικονίζεται δίφρος καθήμενου Αχαιού ηγεμόνα καλυπτόμενος με λεπτό προσκεφάλαιο.

257. Η Ransom (1905, 68) αναφέρει ότι τα στρώματα και τα μαξιλάρια ήταν καλυμμένα είτε με «λινό» είτε με μάλλινο ύφασμα. Το λινό και το μαλλί ήταν τα κύρια υλικά με τα οποία υφαίνονταν τα υφάσματα από Έλληνες και Ρωμαίους και ως εκ τούτου χρησιμοποιούντο για μαξιλάρια ή υφάσματα.

Κεφάλαιο 1

Μορφολογία και Τεχνογνωσία Κατασκευής του Αρχαίου Δίφρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

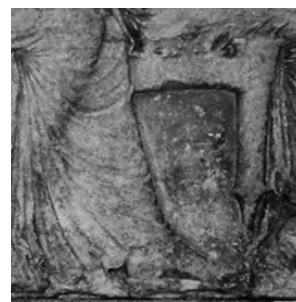
Εικόνα 115. Ολόγλυφος Δίφρος καλυπτόμενος με λεπτό προσκεφάλαιο με τον καθήμενο γραφέα. Μουσείο Ακροπόλεως αρ. 629. Αρ. επιμετρημένης παράστασης 4

Εικόνα 116. Άνδρας καθήμενος σε δίφρο με λεπτό προσκεφάλαιο. Βάση επιτυμβίου αγάλματος κόυρου (περί το 510 π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 3476. Αρ. επιμετρημένης παράστασης 5

Εικόνα 117. Ο Διόνυσος παριστάνεται καθήμενος σε δίφρο καλυμμένο με προσκεφάλαιο ενώ στους δίφρους των υπολοίπων δεν εμφανίζεται κανένα κάλυμμα. Πλάκα από την Ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος IV, E25 (Περί τα τέλη του 438-432 π.Χ.) Λονδίνο Βρετανικό Μουσείο αρ. 284.846. Αρ. επιμετρημένης παράστασης 12.2

Εικόνα 118. Ο Ήφαιστος παριστάνεται γενειοφόρος, να κάθεται επάνω σε δίφρο με καλυμμένο με προσκεφάλαιο. Πλάκα από την Ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος V, E37 Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864. Αρ. επιμετρημένης παράστασης 12.5

Εικόνα 119. Ανάγλυφος δίφρος με λεπτό προσκεφάλαιο στον οποίο κάθεται ο Απόλλων Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων (525 π.Χ.). Αρ. επιμετρημένης παράστασης 12.7

Σε δίφρους του 5ου αιώνα, όπως αυτοί αναπαρίστανται στην αγγειογραφία και τις ανάγλυφες Παραστάσεις, υπάρχουν δίφροι που καλύπτονται με προσκεφάλαια (μαξιλάρια), δίφροι που καλύπτονται με ύφασμα και άλλοι χωρίς κανένα κάλυμμα.

Εικόνα 120. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη υδρία. Διακρίνεται δίφρος με προσκεφάλαιο. Περί το 430 π.Χ. Μουσείο Κεραμεικού.

Εικόνα 121. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη γαμικό λέβητα. Εικονίζεται η νύφη δεχόμενη δώρα να κάθεται σε δίφρο με παχύ διακοσμημένο προσκεφάλαιο. Περί το 420 π.Χ. Παρίσι, Μουσείο του Λούβρου αρ. ευρ. MNE 966

Εικόνα 122. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη λουτροφόρο. Διακρίνεται δίφρος με διακοσμημένο προσκεφάλαιο. Μουσείο Λούβρου, αρ. MN 558. Περί το 400 π.Χ.

Στις παραπάνω εικόνες (εικ. 115-122) δίνεται μια ενδεικτική επιλογή τύπων προσκεφάλαιων (μαξιλαριών) τα οποία χρησιμοποιούνταν σε κάθε περίπτωση. Τα προσκεφάλαια είχαν ποικιλία σχημάτων. Μερικά ήταν επιμήκη και λεπτά, σαν υποστηρικτικά του καθίσματος, άλλα αρκετά παχιά και τετράγωνα και πολλά από αυτά διακοσμημένα.

β) Υφάσματα

Τα υφάσματα²⁵⁸, σαν εξοπλισμός, δεν θεωρούντο απαραίτητα και συχνά απουσιάζουν από τις παραστάσεις. Χρησιμοποιούνταν είτε ως πολυτελή εξαρτήματα σε πολύ λεπτούς δίφρους, είτε για να καλύψουν άτεχνους ή πολύ απλούς δίφρους, ή ακόμη και για να κρύψουν το πλέξιμο της έδρας. Στο αττικό μελανόμορφο τριποδικό εξάλειπτρο (εικ. 4, 123), προερχόμενο από τη Θήβα, στο οποίο σώζεται η αρχαιότερη αναπαράσταση της γέννησης της Αθηνάς, ο δίφρος στον οποίο κάθεται ο Δίας, καλύπτεται με ύφασμα με κρόσσια στο κάτω μέρος.

Εικόνα 123. Λεπτομέρεια από αττικό μελανόμορφο τριποδικό Εξάλειπτρο. Μουσείο του Λούβρου CA 616. 570-565 π.Χ. Ο δίφρος του Δία καλύπτεται με ύφασμα με κρόσσια. Απεικόνιση της γέννησης της Αθηνάς. (©Φωτ. RMN Les frères Chuzeville)

Εικόνα 124. Αττική ερυθρόμορφη κόλικα από την Ετρουρία. Περί το 475-450 π.Χ. Εικονίζεται δίφρος καλυμμένος με ύφασμα. Univ. Museum of Pennsylvania.

Σχετικά με την επικάλυψη της έδρας των δίφρων με «υφάσματα» στις ανάγλυφες παραστάσεις, όπως αυτά των Επιμετρημένων Παραστάσεων του 5ου, 4ου, 3ου, 2ου και 1ου αιώνα, τα παραδείγματα είναι λιγοστά. Υπάρχουν επίσης, ελάχιστες παραστάσεις στα αγγεία, όπου το ύφασμα καλύπτει όλη την έδρα, εκτός από τα πόδια (εικ. 124).

Σε πολλές ανάγλυφες Παραστάσεις δεν διακρίνεται με σαφήνεια εάν υπάρχει ύφασμα πάνω από την έδρα ή πρόκειται για το ύφασμα του χιτώνα το οποίο πέφτει (εικ. 125, 126).

Εικόνα 125. Η Μίκα στην επιτύμβια στήλη εικονίζεται καθήμενη σε δίφρο καλυμμένο με ύφασμα. Επιμετρημένου Αναπαράσταση 18, Μέρος 2^ο, σελ. 119

Εικόνα 126. Η Φανώ στην επιτύμβια στήλη της κάθεται σε δίφρο καλυμμένο με ύφασμα. Επιμετρημένου Αναπαράσταση 16, Μέρος 2^ο, σελ. 107

258. Η Ransom (1905, 69-70) αναφέρει ότι τα υφάσματα πιθανόν υφαίνοντο στο σπίτι, ως μέρος των γυναικείων εργασιών, χωρίς να αποκλείεται και η συμμετοχή των ανδρών στην παραγωγή ειδικά του μαλλιού σε κλίμακα παραγωγής. Τα σχέδια των υφασμάτων που αναπαρίστανται στην αρχαία αγγειογραφία ήταν είτε υφασμένα ή κάποιες φορές κεντητά. Τα επίθετα που χρησιμοποιούντο ήταν «λεπτό ύφασμα», «ύφασμα από λεπτή κλωστή», «πτυχωτό» κ.α.

γ) Καλύμματα από δέρματα ζώων

Οι παραστάσεις στα αγγεία, με την έδρα καλυμμένη με δέρματα ζώων, είναι σπανιότερες. Όμως ο Πλάτων²⁵⁹ αναφέρει ότι ο Πρόδικος ήταν τυλιγμένος με προβιές και σκεπάσματα όχι λίγα: *Ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο, ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίοις τισί και στρώμασι και μάλα πολλοῖς, ὡς εφαινετο*. επομένως τα δέρματα χρησιμοποιούντο σε πολλές περιπτώσεις (εικ. 127, 128).

Εικόνα 127. Λεπτομέρεια από ερυθρόμορφο αγγείο με δίφρος καλυμμένο με δορά πάνθηρα. Staatliche Museen zu Berlin, Preußischer Kulturbesitz Antikensammlung Berlin 2279

Εικόνα 128. Λεπτομέρεια από αττικό ερυθρόμορφο καλυκωτό κρατήρα, όπου στη Β όψη εικονίζεται η πρεσβεία στον Αχιλλέα. Ο Αχιλλέας κάθεται σε δίφρο καλυμμένο με τη δορά πάνθηρα. Παρίσι, Λούβρο. G163.

1.9. Η χρήση διακοσμητικών στοιχείων

Η χρήση της διακόσμησης ήδη από τον Όμηρο μέσα από περιγραφή κρεβατιού που φέρει στοιχεία από χρυσό, ασήμι και ελεφαντοστό κάτι που περιλαμβάνεται και στην περιγραφή του θρόνου και του δίφρου του Οδυσσέα.²⁶⁰

Κατά τη Wasowicz,²⁶¹ τα γεωμετρικά και αρχαϊκά έπιπλα από τη Σάμο παρουσιάζουν αρμονική εμφάνιση αλλά πρωτόγονη κατασκευή. Η κατασκευαστική και διακοσμητική ποικιλία αυξήθηκε σημαντικά από την κλασική περίοδο και ύστερα. Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της ξυλουργικής τέχνης στην κλασική και ελληνιστική Ελλάδα ήταν η άνθηση της επιπλοτεχνίας (l'ερανouissement de la menuiserie), που εκφράζεται με την μετακίνηση από τα καθαρά χρηστικά κομμάτια σε έπιπλα που συνδύαζαν τη λειτουργικότητα με την περίτεχνη εμφάνιση

Οι αρχαιολογικές αναφορές και οι παραστάσεις μας βεβαιώνουν ότι τα ακριβότερα έπιπλα έφεραν διακόσμηση με «ένθετα» από ορείχαλκο, ελεφαντόδοντο και οστέινα στοιχεία.

Η «ένθεση» εμπίπτει στη διακοσμητική διαμόρφωση των ξύλινων στοιχείων των καθισμάτων με διάφορα υλικά. Σύμφωνα με την Richter²⁶² η ένθεση αποτελούσε μια ευρέως διαδεδομένη τεχνική στην Αρχαία Ελλάδα και κατά την γνώμη μας, πρέπει να περιοριζόταν στα πολυτελή ή αντιπροσωπευτικά καθίσματα, καθώς αύξανε σημαντικά το κόστος της κατασκευής. Ο χαλκός και τα διάφορα κράματά του, ο άργυρος και ο χρυσός, ήταν τα μέταλλα που χρησιμοποιούντο για την ένθεση από τους αρχαίους Έλληνες.

259. Πλάτων, *Κριτίας*, 315d.

260. Όμηρος, *Οδύσσεια*, η'162· κ'314-15· χ'341

261. Wasowicz 1966, 175

262. Richter 1966, 370.

Εικόνα 129. Λεπτομέρεια από αττικό ερυθρόμορφο αμφορέα τύπου Α. 500-495 π.Χ. Παρίσι Μουσείο Λούβρου, αρ. G197. Εικονίζεται η καύση του βασιλέα των Λυδών Κροίσου. Ο βασιλιάς κάθεται επί πολυτελούς – διακοσμημένου δίφρου, στραμμένου με δέρμα αιλουροειδούς.

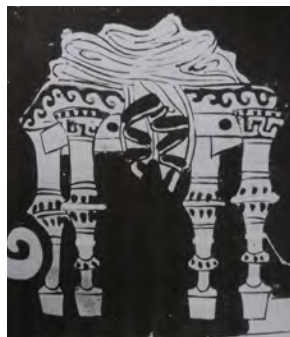
Εικόνα 130. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη κύλικα τύπου Β. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. G104. Περί τα έτη 500-490 π.Χ. Η Αμφιτρίτη κάθεται σε πολυτελώς διακοσμημένο δίφρο, σκηνή της συνάντησης της με τον Θησέα.

Εικόνα 131. Λεπτομέρεια από αττική κύλικα λευκού βάθους. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου CA 482. Περί τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. Μούσα κάθεται σε διακοσμημένο δίφρο.

Εικόνα 132. Λεπτομέρεια από αττική ερυθρόμορφη υδρία. Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού 2712. Περί το 430 π.Χ. Εικονίζεται η Ελένη να κάθεται σε διακοσμημένο δίφρο.

Εικόνα 133. Λεπτομέρεια από απουλική ερυθρόμορφη πελική. Oxford Ashmolean Museum G296 (V550). Εικονίζεται διακοσμημένος δίφρος που βρίσκεται σε σκηνή λουτρού της νύφης την οποία στεφανώνει φτερωτός έρωτας.

Εικόνα 134. Λεπτομέρεια από απουλικό ερυθρόμορφο καλυκωτό κρατήρα. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. K127. Περί 350-340 π.Χ. Εικονίζεται ο βασιλιάς Αιήτης ή ο Πελιάς ο οποίος κάθεται σε πολυτελή δίφρο.

Εικόνα 135. Λεπτομέρεια από απουλικό ερυθρόμορφο αμφορέα. Νάπολη, Αρχαιολογικό Μουσείο Αρ. 82262. Του τελευταίου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Εικονίζεται ο Δίας καθήμενος σε πολυτελή δίφρο.

Εικόνα 136. Λεπτομέρεια από ρωμαϊκή τοιχογραφία στη Villa Farmsina. Ρώμη. Πιθανώς του τέλους του 4ου ή των αρχών του 3ου αι. π.Χ. Εικονίζεται ένα κορίτσι καθήμενο σε διακοσμημένο δίφρο.

Συχνή χρήση στην επιπλοποιία για διακοσμητικούς²⁶³ σκοπούς ήταν και το ελεφαντοστόν. Λόγω της λευκότητας, της αντοχής και της ευκολίας κατεργασίας του, το ελεφαντοστόν χρησιμοποιήθηκε ήδη από την εποχή του Ομήρου

263. Η Ransom (1905, 40) αναφέρεται στην κατασκευή κρεβατιών από ελεφαντόδοντο στο εργαστήριο του πατέρα του Δημοσθένη.

και κατά τους ιστορικούς χρόνους²⁶⁴, σύμφωνα με τα ανατολικά πρότυπα. Ο Όμηρος περιγράφει την εντύπωση που προξένησαν στον Τηλέμαχο τα διακοσμημένα ανάκτορα του Μενελάου:²⁶⁵ *χαλκοῦ τε στεροπὴν καὶ δώματα ἠχήμεντα, χρυσοῦ τ' ἠλέκτρον τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος*. Η χρήση του ελεφαντοστού γινόταν από τους προϊστορικούς χρόνους για την διακόσμηση επίπλων,²⁶⁶ όπλων,²⁶⁷ μουσικών οργάνων²⁶⁸ κλπ. Κατά δε τους κλασικούς χρόνους για κολοσσιαία αγάλματα θεών.²⁶⁹ Δείγμα κορινθιακής ενθετικής τέχνης του 7ου αι. αποτελεί η ανατεθείσα λάρνακα από τον Κύψελο στο Ηραίο της Ολυμπίας.²⁷⁰

Τα μικρά τεμάχια ελεφαντοστού ή ελεφαντόδοντου, στερεωνόταν πάνω στη ξύλινη βάση με «καρφάκια» ή κολλιόταν με ισχυρή «ιχθυόκολλα»²⁷¹. Ο Λουκιανός αναφέρει ότι το ελεφαντόδοντο εβάφετο με κόκκινο χρώμα και εχρυσούτο.²⁷²

Επένδυση

Ο Πλούταρχος, στην βιογραφία του Θεμιστοκλή, αναφέρεται στον δίφρο του Ξέρξη, ο οποίος, ως πολεμικό λάφυρο, αφιερώθηκε στην Αθηνά Παλλάδα. Ο «χρυσός δίφρος» πιθανότατα περιγράφει ένα επενδυμένο με φύλλα χρυσού ξύλινο κάθισμα, αντιπροσωπευτικό ενός βασιλέα και ταυτόχρονα, ως προς τη χρήση του, ένα κάθισμα στρατοπέδου: *Ἄμα δ' ἡμέρα Ξέρξης μὲν ἄνω καθήστο, τὸν στόλον ἐποπτεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημος φησιν ὑπὲρ τοῦ Ἡράκλειον, ἢ βραχεῖ πόρῳ διείργεται τῆς Ἀττικῆς ἢ νῆσος, ὡς δ' Ἀκεστόδωρος ἐν μεθορίᾳ τῆς Μεγαρίδος ὑπὲρ τῶν καλουμένων Κεράτων, χρυσοῦν δίφρον θέμενος καὶ γραμματεῖς πολλοὺς παραστησάμενος, ὧν ἔργον ἀπογράφεσθαι τὰ κατὰ τὴν μάχην πραττόμενα.*²⁷³

Στον αργυρόποδα δίφρο αναφέρεται ο Δημοσθένης, στον λόγο του *Κατά Τιμοκράτους*: *ἔπειτα ταμιεύσας ἐν ἀκροπόλει τὰριστειὰ τῆς πόλεως ἃ ἔαβεν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ὑψηρημένους ἐξ ἀκροπόλεως, τὸν δίφρον τὸν αργυρόποδα καὶ τὸν ἀκινάκην τοῦ Μαρδονίου.*²⁷⁴

Η επένδυση αφορούσε είτε κατασκευαστική διεργασία, είτε διακοσμητική επικάλυψη, ούτως ώστε να συγκαλύπτεται

264. Θεόκριτος, *Εἰδύλλια*, 24.100: *ἐλεφάντινον ὄχητο δίφρον* · Αθήναιος, *Δειπνοσοφιστῶν*, 5.21.23: *ἐλεφάντινον δίφρον*.

265. Όμηρος, *Οδύσεια*, δ' 73.

266. Όμηρος, *Οδύσεια*, ψ' 200: *ἐκ δε τοῦ ἀρχόμενος λέχος ἔξεον, ὄφρ' ἐτέλεσσα, δαιδάλλον χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλεφάντι*.

267. Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 43, σημ. 8.

268. Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 43, σημ. 9.

269. Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 43, σημ. 10.

270. Πausanias, *Ελλάδος περιήγησις*, V.17.5 · Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 45, σημ. 1.

271. Σύμφωνα με τον Ορλάνδο (1994, τεύχος β', 45 και σημ. 2) δεν ήταν άγνωστη στους αρχαίους και η ιχθυόκολλα (ψαρόκολλα) η οποία παρασκευάζετο από το δέρμα ή την κοιλιά μεγάλου ψαριού. Τόσο η κόλλα από βοοειδή, όσο και η ιχθυόκολλα έχουν ως κύριο συστατικό το κολλαγόνο, μια βασική πρωτεΐνη των οργανισμών από τους οποίους προέρχονται. Οι κόλλες αυτές παρέχουν συγκολλησεις με εξαιρετικά καλές μηχανικές αντοχές.

272. Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 45.

273. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Θεμιστοκλής*, 13.6. (Ἐπειτα, ὅταν χρημάτισε ταμίης, ἔκλεψε ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν τα μνημεία τῆς γενναιότητος τῆς πόλης, αὐτὰ που ἡ πόλις πήρε ἀπὸ τῶν βαρβάρων, τὸν δίφρο με τα ἀσημένια πόδια καὶ τὸν ἀκινάκη τοῦ Μαρδόνιου).

274. Δημοσθένης, *Κατά Τιμοκράτους*, 129.

η κατώτερη ποιότητα του ξύλου κατασκευής ή για να δημιουργείται η αίσθηση πολυτελούς εμφάνισης. Γι' αυτόν τον λόγο χρησιμοποιούσαν φύλλο ασήμι ή χρυσό, σφυρηλατημένο και συμπιεσμένο γύρω από την ξύλινη κατασκευή. Τα μεταλλικά αυτά φύλλα στηρίζονταν με μικρά καρφιά.²⁷⁵ Η τεχνική αυτή παρατηρείται κυρίως στα βασιλικά έπιπλα.²⁷⁶ Παράδειγμα είναι ο τετραποδικός ξύλινος δίφρος (εικ. 13) του τελευταίου τετάρτου του 4^{ου} αι. π.Χ. που βρέθηκε στο νεκροταφείο Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης, και φέρει επένδυση με φύλλο αργύρου. (Επιμετρημένη Παράσταση 78, Μέρος 2^ο, σελ. 401).

Αφθονία χρυσού παρατηρείται και μετά από τις νίκες του Μ. Αλεξάνδρου στην Ασία. Όσον αφορά την «χρύσωσιν του ξύλου», χρησιμοποιούσαν ένα ιδιαίτερο κολλητικό μέσο, το οποίο ονομαζόταν «λευκοφόρον», και για την επικόλληση του χρυσού χρησιμοποιείτο η λεγόμενη «χρυσόκολλα».²⁷⁷ Η τεχνική της επιχρύσωσης γινόταν με πολύ λεπτά φύλλα χρυσού, τα οποία εφαρμόζονταν πάνω στην ήδη λειασμένη επιφάνεια του ξύλου με τη βοήθεια κολλητικής ουσίας (Gesso)²⁷⁸ –για την επικόλληση του φύλλου χρυσού πάνω στο ξύλο. Στη συνέχεια, η επιχρυσωμένη επιφάνεια περνιόταν με ένα στρώμα καθαρής κόλλας,²⁷⁹ η οποία λειτουργούσε σαν στερεωτικό του χρυσού στο ξύλο. Εκτιμάται ότι η τεχνική της επιχρύσωσης, σύμφωνα με τους παπύρους της 14^{ης} Δυναστείας, αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Νέου Βασιλείου.

Η χρήση του αργύρου στα έπιπλα γινόταν κατά μίμηση ανατολικών προτύπων για διακοσμητικούς σκοπούς. Η τεχνική αυτή απαντάται από τους ομηρικούς χρόνους.²⁸⁰ Παρόμοια με την επιχρύσωση γινόταν και η «επαργύρωση» ή «περιαργύρωση», δηλαδή με την τοποθέτηση φύλλων αργύρου. Η επαργύρωση γινόταν και με σκόνη ασημιού και τη βοήθεια τους φλόγας.²⁸¹

Μια άλλη μορφή επένδυσης ήταν αυτή με «ξυλόφυλλα» (καπλαμάς) η οποία ήταν γνωστή στην Αίγυπτο από την Τρίτη Δυναστεία. Ο Mols αναφέρει ότι τουλάχιστον τρία έπιπλα από την ρωμαϊκή πόλη Herculaneum έχουν λεπτή επένδυση από διαφορετικό ξύλο.²⁸² Ο Πλίνιος²⁸³ περιγράφει την πρακτική της επένδυσης ως δείγμα εξαιρετικής πολυτέλειας επομένως μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι αφορούσε ιδιαίτερα πολυτελή έπιπλα. Στην περίπτωση του δίφρου, η επένδυση με ξύλο δεν φαίνεται να ήταν από τις εφαρμοζόμενες τεχνικές, καθώς η μορφολογία του δίφρου δεν προσφερόταν.

275. Οι περόνες (βελονάκια) χρησιμοποιούντο σε περιπτώσεις είτε για να στερεώσουν την ταπετσαρία των καθισμάτων, είτε για την επένδυση με καπλαμά, ή και για τη στήριξη των διακοσμητικών στοιχείων. Ο Killen (1980, 9) στη μελέτη του αναφέρει ότι, από την 18^η δυναστεία και μετά, χρησιμοποιούντο και καρφιά με χρυσή κεφαλή για τη στερέωση των ταπετσαριών των σκαμνιών, τα οποία ταυτόχρονα έπαιζαν και διακοσμητικό ρόλο.

276. Nicholson και Shaw 2000, 367.

277. Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 35.

278. Το Gesso είναι αστάρι αποτελούμενο από σκόνη γύψου με σκόνη τσίγκου και κόλλα αναμειγμένα μεταξύ τους σε αναλογίες ¼ σκόνη γύψου, ¼ χλιαρό νερό, ¼ κόλλα και ¼ τσίγκο.

279. Killen 1980, 9· Aletta Maria Pepler-Harcombe 2011, 113.

280. Όμηρος, *Οδύσσεια*, δ', 71: *έκθαμβος μένει ο Τηλέμαχος από την λάμπιν των μετάλλων και του αργύρου επισκεπτόμενος το μέγαρον του Μενέλαου*.

281. Blumner 1879, 318.

282. Mols 1999, 97.

283. Πλίνιος, *Naturalis Historia*, 16.232.

Συμπερασματικά, για τους αρχαίους ξυλουργούς, η τεχνική επιδεξιότητα ήταν εξίσου σημαντική με την αισθητική, δίνοντας ίση προσοχή και στην δομική και στην διακοσμητική. Με την εξέλιξη ισχυρότερων και ακριβέστερων εργαλείων, αναπτύχθηκαν και πιο εξελιγμένες μέθοδοι παραγωγής και τεχνικές. Δημιουργήθηκαν πιο πολύπλοκες συνδεσμολογίες παράλληλα με διάφορες καλλιτεχνικές καινοτομίες. Από τις καρφίτσες και τα καρφιά, τις κόλλες, το αστάρι, και τα μεταλλικά υποστηρίγματα, όλα αποτελούσαν τεχνικές καινοτομίες οι οποίες επέτρεπαν στον αρχαίο ξυλουργό να επικεντρωθεί πιο άμεσα στη μορφή των επίπλων, εισάγοντας μαζί την εξέλιξη των αμιγώς ελληνικών μορφών και τον σχεδιασμό.

Οι αναφορές στη χρήση συγκεκριμένων ειδών ξυλείας και στη χρήση ένθετων και διακοσμητικών υλικών, μπορούν να δώσουν πληροφορίες σχετικές με τις εμπορικές σχέσεις των αρχαίων λαών, το εμπόριο, την οικονομία, καθώς και τα οικονομικά ζητήματα τα οποία επηρέασαν στην κατοχή επίπλων. Μια λεπτομερής μελέτη των υλικών ένθεσης μπορεί να παράσχει επιπλέον πληροφορίες για μεμονωμένες εμπορικές ανταλλαγές και ανταλλαγές τεχνικών γνώσεων, όπως η επιχρύσωση και η επαργύρωση, ή η επένδυση με ξύλο ή φύλλο χρυσού, ή η ένθεση γυαλιού, πολυτίμων λίθων, ξύλου κλπ.

Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος Παράμετροι προσδιορισμού της μορφογένεσης του δίφρου ως καθίσματος. Αρχές σύνθεσης και αισθητικής έκφρασης του δίφρου

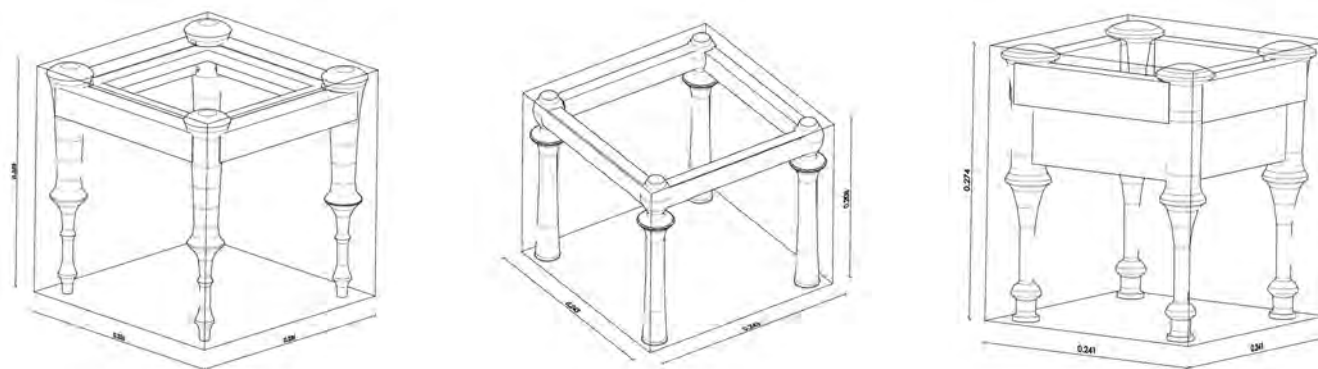
2.1. Τα συνθετικά στοιχεία της μορφής του δίφρου

Η εξαιρετικά διεξοδική εξέταση του συνόλου των πληροφοριών που καταγράφησαν ειδικά στο προηγούμενο κεφάλαιο, συμβάλλει σημαντικά στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν κατά την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την τεχνικο-υλική και μορφολογική σύνθεση των δίφρων. Από το σύνολο των επιμετρηθέντων δευτερευόντων θεμάτων αναπαράστασης (ανθρώπων και επίπλων) των δίφρων προκύπτει μια σειρά ποσοτικών και ποιοτικών ομαδοποιήσεων και συσχετίσεων. Η κατανόηση αυτών των στοιχείων υποστηρίζει το «μητρώο» προδιαγραφών, με το οποίο συγκροτήθηκε η μορφολογία και η τεχνογνωσία του αρχαίου ελληνικού δίφρου. (Μέρος 2ο).

Η ανάγνωση και μελέτη του συνόλου των καταγεγραμμένων στοιχείων μας οδηγεί σε παραγωγικούς συλλογισμούς, που αποτελούν το αναγκαίο και ικανό πλαίσιο για τον προσδιορισμό τυπολογικών γενικεύσεων στη συνολική ιστορική ανάπτυξη της μορφής του δίφρου.

Από τη μελέτη του ερευνητικού υλικού διαπιστώνεται κατ' αρχάς μια *μορφολογική ενότητα των συνθετικών στοιχείων* (πόδια-διαδοκίδες-έδρα) που, παρά τις πολλές και ποικίλες διαφοροποιήσεις των σχημάτων και των διαστάσεών τους, συγκροτεί ένα μητρώο κωδικοποίησης και κανονικοποίησης της μορφής του αρχαίου ελληνικού δίφρου.

Αυτή η μορφολογική ενότητα συνίσταται στην επαναλαμβανόμενη στερεοδομική διάταξη των οριζόντιων και κατακόρυφων απαρτίων, η οποία συγκροτεί ένα απόλυτα προσδιοριζόμενο νοητό *ογκοπλαστικό περίγραμμα* που προσδιορίζεται είτε ως *κύβος*, είτε ως *παραλληλεπίπεδο* (εικ. 137).

Εικόνα 137. Ογκοπλαστικό περίγραμμα των δίφρων με αρ. καταλόγου 12.4, 26 και 51.

Ειδικότερα, ο προσδιορισμός της συνθετικής ενότητας που αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό του δίφρου διαρθρώνεται μέσα από την ανάπτυξη και εποικοδόμηση κατάλληλων τεχνικών και παραστατικών γνώσεων. Με βάση αυτές τις γνώσεις, το έργο της κατασκευής, δημιουργεί μια εντελώς αναγνωρίσιμη και κατανοητή μορφή.

Ως συνθετική ενότητα,²⁸⁴ η μορφή του δίφρου συνιστά μία έκβαση εμπλουτισμού της γνωσιολογίας ανάλογων καθισμάτων της αρχαιότητας. Συγκεκριμένα, αποτελεί μια επιλογή που συνδυάζει ένα ολοκληρωμένο και ενιαίο σύνολο, το οποίο διαθέτει προκαθορισμένες ιδιότητες και προσεκτικά σχεδιασμένα συμμετέχοντα στοιχεία. Κατά κανόνα, η διεργασία της σύνθεσης ακολουθεί τις αρχές της κατάταξης και της υπόταξης των συνθετικών στοιχείων σε μια συγκροτημένη ενότητα, η οποία αποδίδει με την οργάνωσή της τον ιδιαίτερο χαρακτήρα που διακρίνει το αντικείμενο ως ξεχωριστό είδος μέσα στην ποικίλη πραγματικότητα.

Τα συνθετικά στοιχεία της μορφής του δίφρου προήλθαν από συγκεκριμένες επιλογές του δημιουργού τους, οι οποίες προσδιορίζουν συμβατικά τον «όγκο», την «κατατομή», την «υφή» και τις «διαστάσεις». Τα συνθετικά στοιχεία του δίφρου διαρθρώνουν το όλον της μορφής του μέσα από τη συνάφεια και την αλληλοσυσχέτισή τους, τα οποία αποτελούν βασική λειτουργία για τη συγκρότηση της ενότητας του. Ειδικότερα, οι «γεωμετρικές διαστάσεις της μορφής» του αντικειμένου καθορίζουν την τάξη μεγέθους, ενώ τα συνθετικά του στοιχεία αποδίδουν το διακριτό ύψος και την ιδιάζουσα εμφάνιση που το καθιστούν ιδιαίτερο είδος στο σύνολο των πραγμάτων.

Στο πλαίσιο του ερευνητικού στόχου να προσδιοριστεί η μορφή του αρχαίου ελληνικού δίφρου μέσα από τη στερεομετρία των καταγραφέντων δευτερευόντων προτύπων του, η συγκριτική μελέτη των δεδομένων καταγράφει μια ομοιογένεια που προσεγγίζει μια ενότητα ως «είδους»²⁸⁵ καθίσματος.

Οι Επιμετρημένες Παραστάσεις αποκαλύπτουν τη συνθετότητα της ογκομετρικής δομής του δίφρου και της πλαστικότητας των επιμέρους μορφολογικών χαρακτηριστικών του, τα οποία αποτελούν και τους βασικούς παράγοντες εξακρίβωσης της κατηγορίας του ως καθίσματος. Η μορφή του είναι απόλυτα συνδεδεμένη με χειροτεχνική εργασία υψηλού επιπέδου τεχνικών γνώσεων.²⁸⁶ Οι αποκλίσεις από τη δομή και την πλαστικότητα του συνιστούν βάση μορφολογικών παραμέτρων και υφολογικών παραλλαγών.

2.2. Οι συστατικές μεγεθολογικές και υφολογικές διαφορές του αρχαίου ελληνικού δίφρου

Η φαινομενικά μεγάλη ποικιλία των δειγμάτων των δίφρων χαρακτηρίζεται από μια διακύμανση «τεκτονικών» και «πλαστικών» ιδιαιτεροτήτων οι οποίες παρά τις μεγεθολογικές και υφολογικές διαφορές τους συγκλίνουν σε μια κατ' αρχάς ενοποιημένη μορφολογική διάρθρωση, η οποία συντίθεται με βάση τις ακόλουθες αρχές:

284. Στόχος κάθε συνθετικής διεργασίας είναι η εγκατάσταση μιας διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στα επιμέρους στοιχεία και την πλήρη ενότητα που αντιπροσωπεύεται στο σύνολο της μορφής

285. Ο προσδιορισμός του είδους βασίζεται στη σαφώς προσδιορισμένη χωρίς αλλαγές μορφή του: *είδος γάρ οὐκ ἀλλάσσει* (σχόλια στον *Αριστοτέλη*, 177.11). Σε αυτούς τους προσδιορισμούς εντάσσονται οι καθ' εαυτό τεκτονικοί, όπως είναι η «αναλογία» ή η «αρμονία» καθώς επίσης οι πλαστικοί, όπως είναι η υφή και οι υλικές ιδιότητες.

286. Στους αρχαίους ξυλουργούς, η τεχνική επιδεξιότητα ήταν εξίσου σημαντική με την αισθητική, δίνοντας ίση προσοχή στην δομική και διακοσμητική. Με την εξέλιξη ισχυρότερων και ακριβέστερων εργαλείων εξελίχθηκαν οι μέθοδοι παραγωγής και οι τεχνικές. Δημιουργήθηκαν πιο πολύπλοκες συνδεσμολογίες παράλληλα με διάφορες καλλιτεχνικές καινοτομίες.

1. Αυτοφερόμενη δομή
2. Κατασκευαστική ενότητα ανάμεσα στο όλον και τα μέρη του
3. Αρμονική ιεράρχηση και τονισμός των οριζοντίων και κατακόρυφων απαρτίων (στοιχείων)
4. Επιφανειακή διάπλαση και διακόσμηση (Μορφολογική ομοιοτροπία και αισθητική έκφραση)

Αναλυτικότερα

1. Αυτοφερόμενη δομή

Η βασική δομή του δίφρου είναι μια αυτοφερόμενη ξύλινη κατασκευή, ογκοπλαστικά εγκιβωτισμένη από 4 στηρίξεις σε τετραγωνική ή παραλληλόγραμμη διάταξη, οι οποίες συνδέονται με ευθυτενείς πεπλατυσμένες διαδοκίδες που διαμορφώνουν το πλαίσιο στήριξης της έδρας του.

Εικόνα 138. Αυτοφερόμενη δομή κωνο-αντωσειδούς δίφρου

Εικόνα 139. Αυτοφερόμενη δομή αγκυλοσειδούς δίφρου

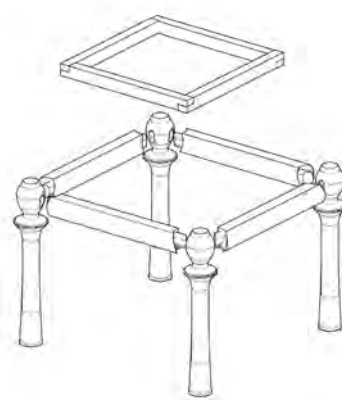
Η όλη δομή αποτελεί μια συνάρτηση κατακόρυφων φορέων σε αμφίπακτη σύνδεση αναμεταξύ τους, η οποία δημιουργεί 4 όμοια ή ελάχιστα διαφοροποιημένα μετωπικά πλαίσια. Ως δομικό σύστημα αποτελεί μια εμπειρική κατασκευή ισοστατικού και συμμετρικού πλαισίου, στο οποίο τη σημαντικότερη υποστηρικτική λειτουργία κατέχουν οι πόδες του.

2. Κατασκευαστική ενότητα

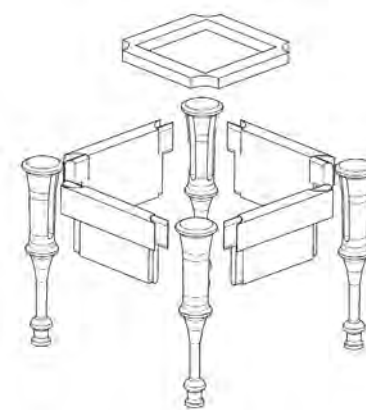
Όλα τα φέροντα στοιχεία της δομής λειτουργούν ισότιμα με τα φερόμενα, σε βαθμό τέτοιο που να καταδεικνύεται μια συνθετική αυτονομία, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της διαρθρωτικής οικονομίας και της συνδεσμολογικής απλότητας.

Επιμετρημένη παράσταση 12.4

Επιμετρημένη παράσταση 26

Επιμετρημένη παράσταση 51

Εικόνα 140. Κατασκευαστική ενότητα ανάμεσα στο όλον και τα μέρη του (αφανής συνδεσμολογία τριών διευθύνσεων)

Η επίγνωση της συνάρθρωσης όλων των απαρτίων (πόδες, διαδοκίδες και έδρα) ως μιας συνεχούς ενότητας οφείλεται στους εμπειρικά επινοημένους από την αρχαιότητα, αφανείς τρόπους σύνδεσης τριών ορθογώνια αλληλοτεμνόμενων διευθύνσεων.²⁸⁷ Οι καταβολές τους ανιχνεύονται στα έπιπλα της Σάμου, όπου σύμφωνα με τον D. Ohly²⁸⁸ διαμορφώνονταν, κατά κύριο λόγο, ανοικτές συνδεσμολογίες με εντορμιά, οι οποίες συνήθως ενισχύονταν με ξύλινους πείρους και σφήνες.

Η εντορμιά²⁸⁹ διαμορφωνόταν κατά κανόνα «κρυφή», δηλαδή δεν ήταν εμφανής εξωτερικά, καθότι το στερεομετρικό βάθος της δεν υπερβαίνει το 1/2 του όγκου του κεφαλώματος (κορυφαίου τμήματος) ή της διατομής του πόδα.

3. Αρμονική ιεράρχηση και τονισμός των οριζόντιων και κατακόρυφων απαρτίων (στοιχείων)

Από τη συγκριτική ανάλυση των σταθερών γνωρισμάτων του δίφρου και τη συστηματική ταξινόμησή τους, διαπιστώνεται μια αρμονία στις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ του όλου και των μερών, αλλά και των τελευταίων μεταξύ τους, με αποτέλεσμα την κυριαρχία της «ενότητας στη διαφορά». Επειδή η ομοιότητα των μερών μεταξύ τους δεν αρκεί για να ορίσει την αρμονία του όλου, τα μέρη έχουν συσχετιστεί όχι μόνο μεταξύ τους ανάλογα, αλλά και σε σχέση προς το σύνολο.

Η σύνθεση των οριζόντιων και κατακόρυφων στοιχείων ακολουθεί, επομένως, την Πυθαγόρεια αρχή της ενοποίησης, όπου ισχύει η άρση των αντιθέσεων μέσω της σύνθεσης των μερών μεταξύ τους και αυτών προς το όλο, υπό ένα

287. Σύνδεσμος τριών διευθύνσεων: πρόκειται για ταυτόχρονη συναρμογή γωνιακού συνδέσμου με μόρσο σε δυο διπλανές επιφάνειες του ίδιου όρθιου στοιχείου (πόδι δίφρου).

288. Ohly 1953, 96-98, εικ.7.

289. Σύστημα διπλού θηλυκώματος. Σύνδεση δύο ξύλων, από τα οποία το ένα έχει κοιλότητα, υποδοχή (τόρμον), όπου σφηνώνεται αντίστοιχα διαμορφωμένη προεξοχή του άλλου (εντορμιά).

ενιαίο πνεύμα: *πολμιγέων ένωσης και δίχα φρονεόντων συμφρόνησις*.²⁹⁰

Η ενοποίηση των απαρτίων του δίφρου διαμορφώνεται με βάση την κατασκευαστική ιεράρχηση σε κατακόρυφη και οριζόντια διάταξη, καθώς επίσης και τον τονισμό της διαφορετικότητας της μορφής τους. Η ενοποιητική διαδικασία βασίζεται στην οικονομία της κατασκευαστικής μεθόδου, όπου τα κατακόρυφα στοιχεία (πόδες) συναρθρώνονται πρώτα με τις διαδοκίδες (τραβέρσες) και, στη συνέχεια, με την έδρα, ακολουθώντας μια ανιούσα ιεραρχημένη διαδικασία. Επιπλέον, τα μέλη του δίφρου κατέχουν *ανομοιογενή μορφή* –πεπλατυσμένη έδρα ή διαδοκίδα και ογκώδεις πόδες– η αντιπαραβολή των οποίων διαμορφώνει ένα διαφορετικό τονισμό στην ενότητα της συνολικής μορφής. Ο διαφορετικός τονισμός εδραιώνεται από τη συνεκτική ταξινόμηση δομικών και οπτικών σχέσεων μεταξύ των μερών ενός συνόλου, καθώς επίσης και ως προς το καθ' εαυτό σύνολο.

Στην περίπτωση του αρχαίου ελληνικού δίφρου διαπιστώνεται μια «διαρκής αναλογικότητα» μεταξύ των τριών συνθετικών όρων του, δηλαδή της έδρας, της διαδοκίδας και του πόδα. Αυτή η αναλογικότητα απορρέει από τη σταθερά της ισοδύναμης διάρθρωσής τους στην τελική μορφή.

Στον Πίνακα 12 (σελ. 163-167) παρουσιάζονται αναλυτικά οι αναλογικές σχέσεις των μερών μεταξύ τους. Συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι:

- 11 δίφροι έχουν λόγο ύψος/πλάτος από 0,80-1,10
- 15 δίφροι έχουν λόγο ύψος/πλάτος από 1,10-1,16
- 9 δίφροι έχουν λόγο ύψος/πλάτος από 1,17-1,23
- 13 δίφροι έχουν λόγο ύψος/πλάτος από 1,23-1,30
- 3 δίφροι έχουν λόγο ύψος/πλάτος από 1,30 και πάνω

Η πλειονότητα (37 δίφροι) έχει λόγο υ/π από 1,10 έως 1,30 και είναι κυρίως δίφροι άνω των 50 εκ. ύψους.

4. Επιφανειακή διάπλαση και διακόσμηση (μορφολογική ομοιοτροπία²⁹¹ και αισθητική έκφραση).

Η διάπλαση των δειγμάτων των αρχαίων ελληνικών δίφρων παρουσιάζει κατά κανόνα έλλειψη επιπρόσθετης διακόσμησης. Αυτό οφείλεται στη μορφολογική ποικιλομορφία τους, η οποία επικεντρώνεται στην κατατομή των τορνευτών ή ακόμη και των ελάχιστων πριστών ποδών. Η διαφοροποίηση των κατατομών συνίσταται σε παραλλαγές χαραξέων εξελιγμένων καμπυλών, οι οποίες αποδίδουν μια ιεραρχημένη και συνεκτική αλληλουχία ιδανικών στερεών παραγόμενων από περιστροφή σε άξονα, όπως είναι η σφαίρα, ο τόρος και ο κώνος. Στους κύριους τύπους των καταγεγραμμένων δειγμάτων δίφρων που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, όπως είναι ο «κωνοαντωοειδής» και ο «αγκυλοει-

290. Φιλόλαος, απόσπασμα 10.3. Η συμβολική αυτή ρήση προέρχεται από τον Φιλόλαο τον Κρωτονιάτη. Ο Φιλόλαος ήταν μαθητής του Πυθαγόρα και άριστος γνώστης της θεωρίας του. Θεωρείται ο ιδρυτής της θεωρίας «περί αριθμών» των Πυθαγορίων Φιλοσόφων. Έγραψε το *Περί Φύσεως* από το οποίο σώθηκαν 25 αποσπάσματα.

291. Ομοιοτροπία: Ομοιότης τρόπου, ή τρόπων, η ομοιότης της εσωτερικής κατάρτισης των στοιχείων των σωμάτων. Βλ. Ισοτροπία: το έχον τας αυτάς ιδιότητας κατά πάσας τας διευθύνσεις Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ελευθερουδάκη. Η ομοιοτροπία αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη αξιώματα της σύγχρονης κοσμολογικής επιστήμης. Το σύμπαν είναι ομοιογενές, ομοιότροπο, δηλαδή ομοιόμορφο στην κατανομή της ύλης και την ισχύ των ίδιων φυσικών νόμων. Η αρχή της ομοιοτροπίας διατυπώθηκε ήδη από τους αρχαίους φιλοσόφους.

Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος

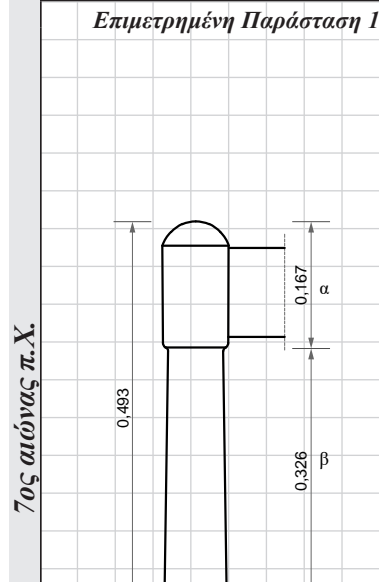
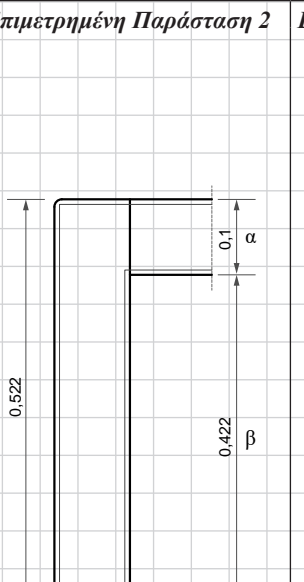
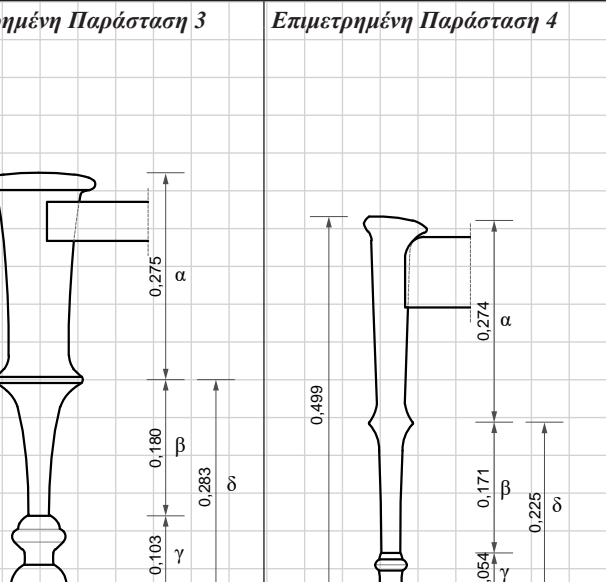
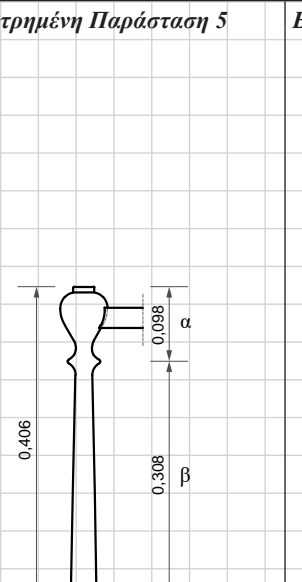
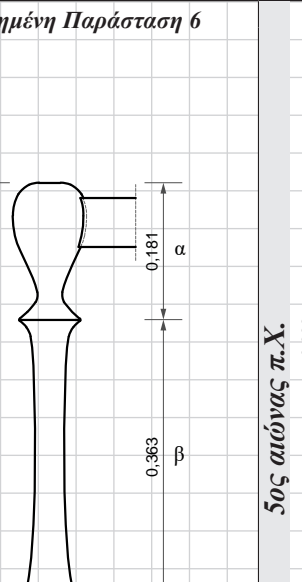
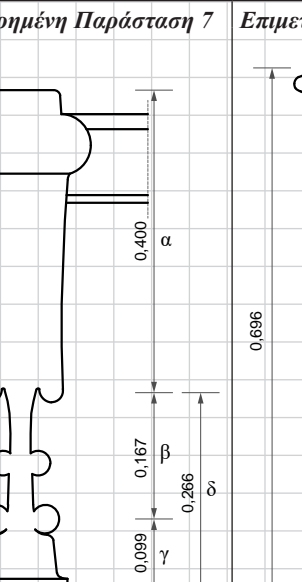
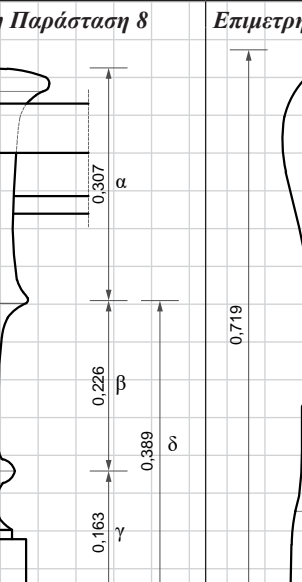
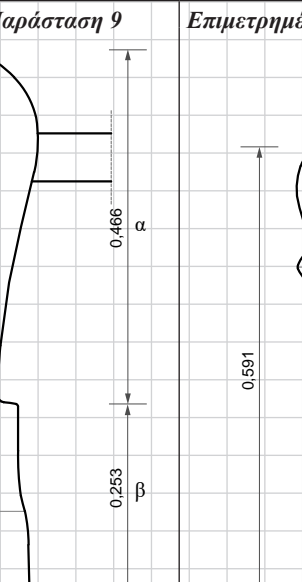
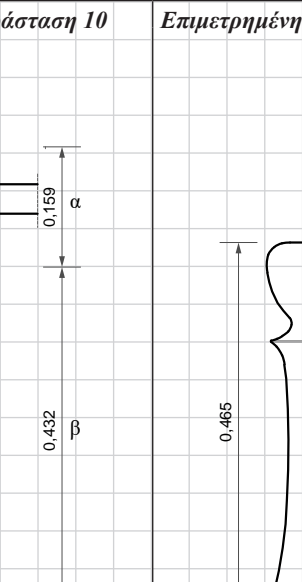
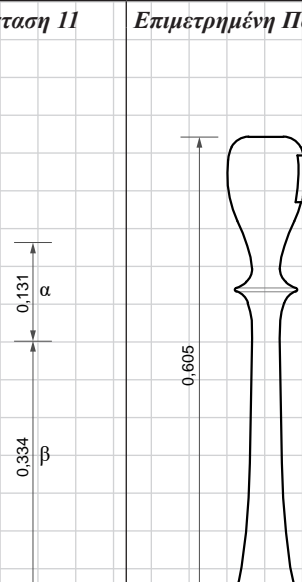
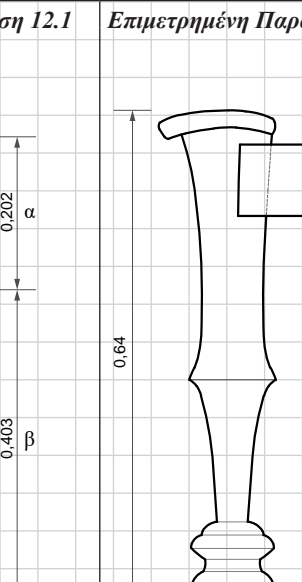
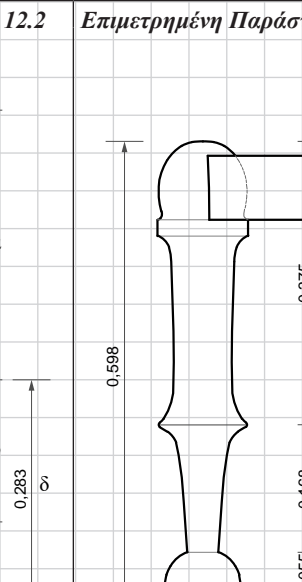
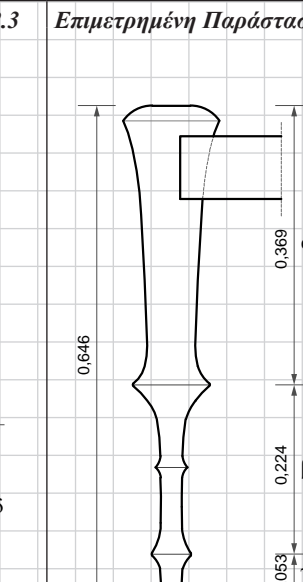
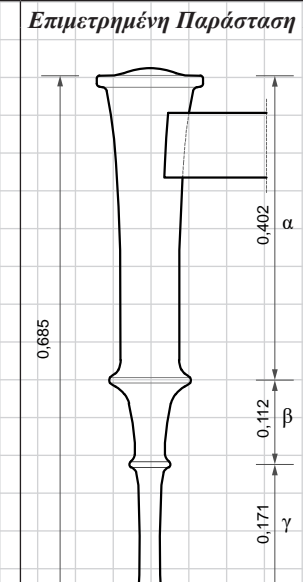
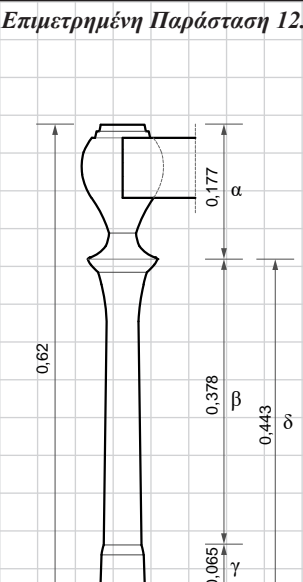
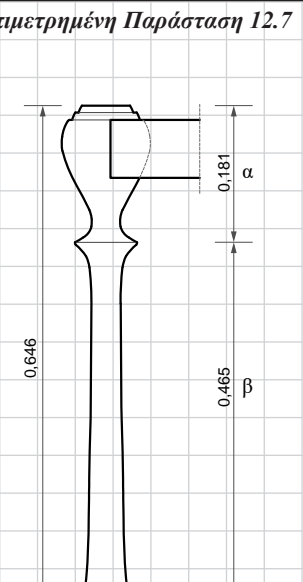
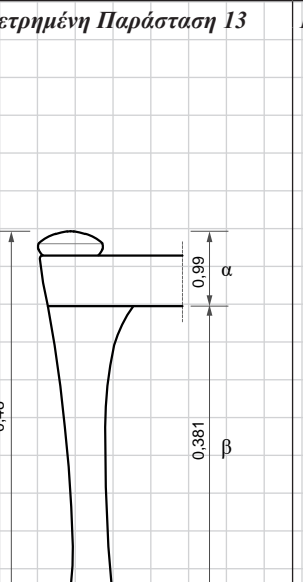
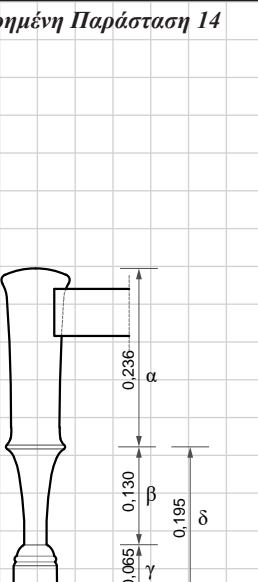
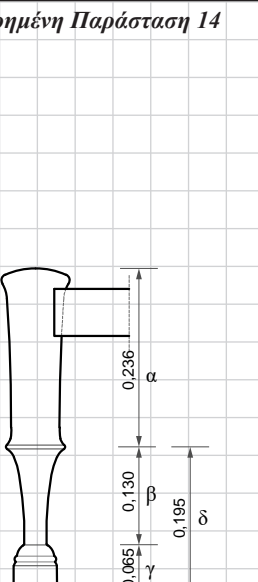
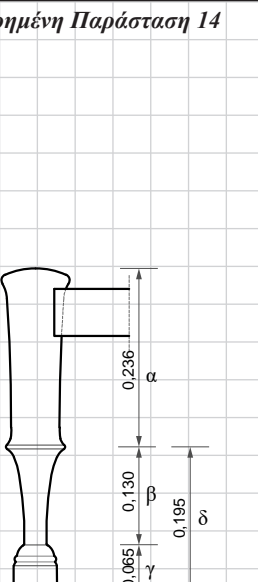
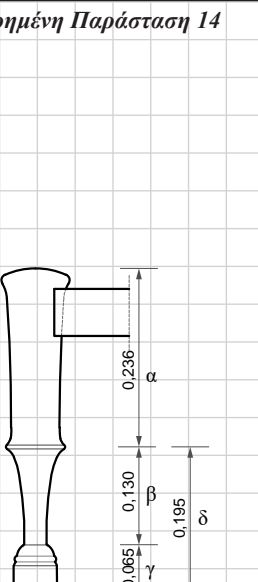
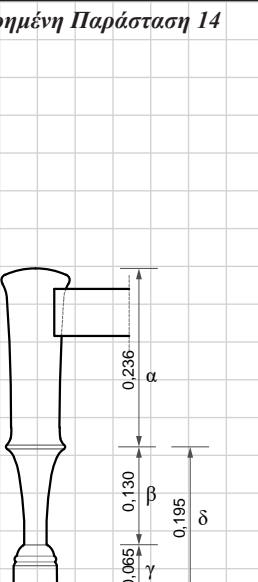
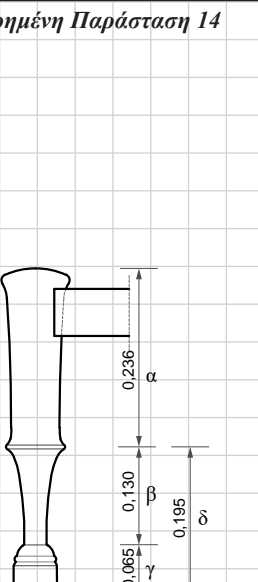
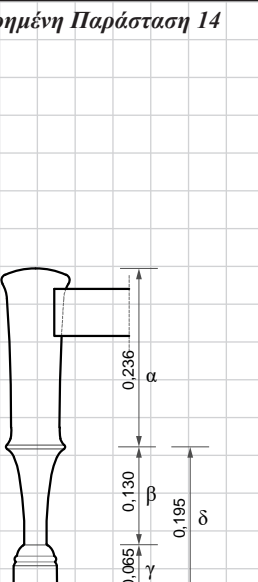
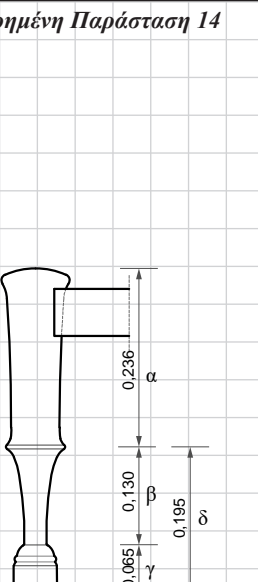
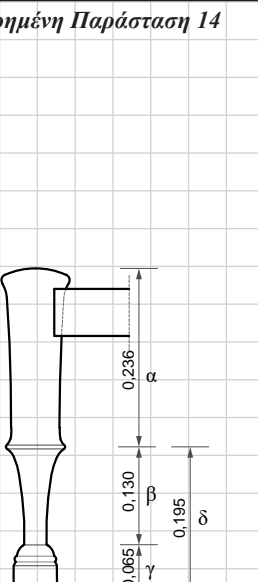
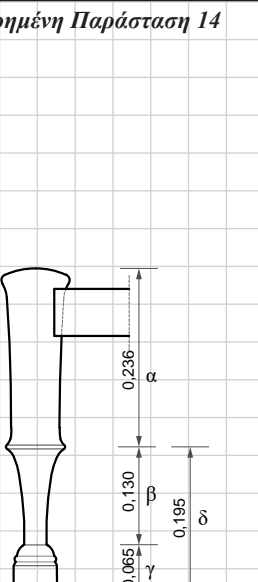
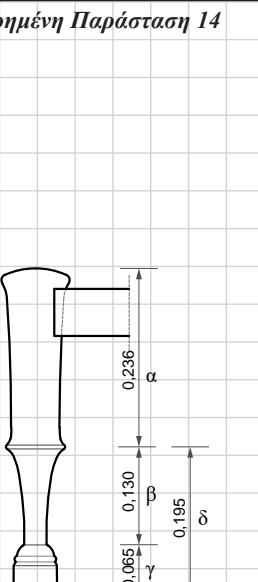
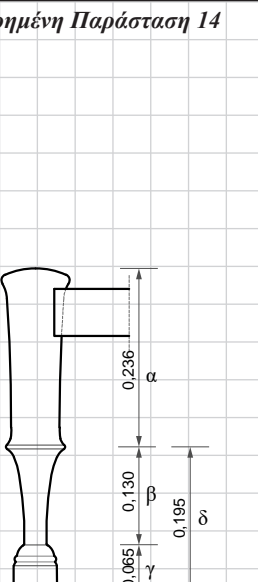
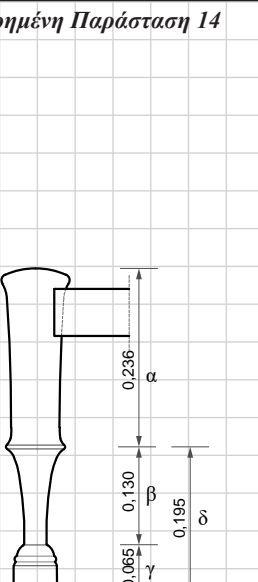
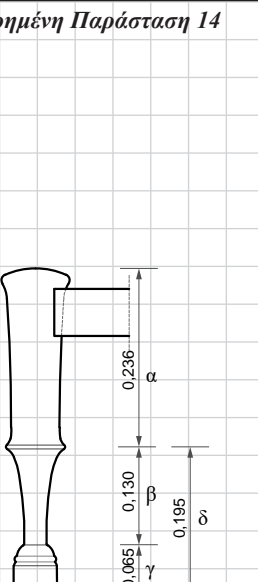
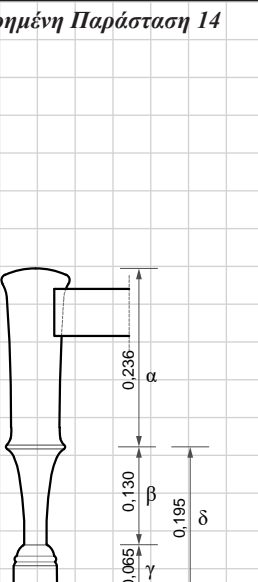
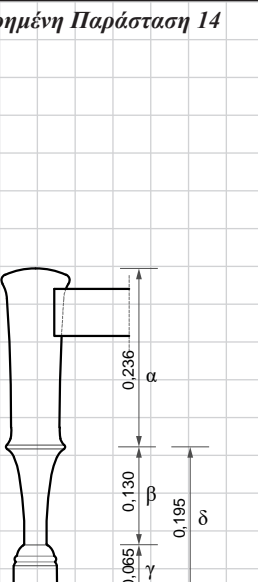
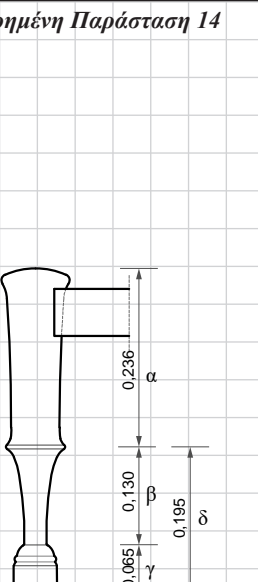
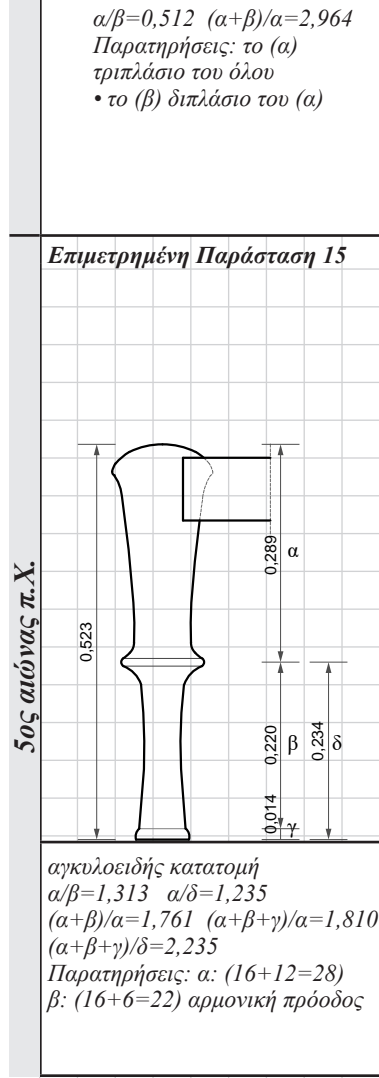
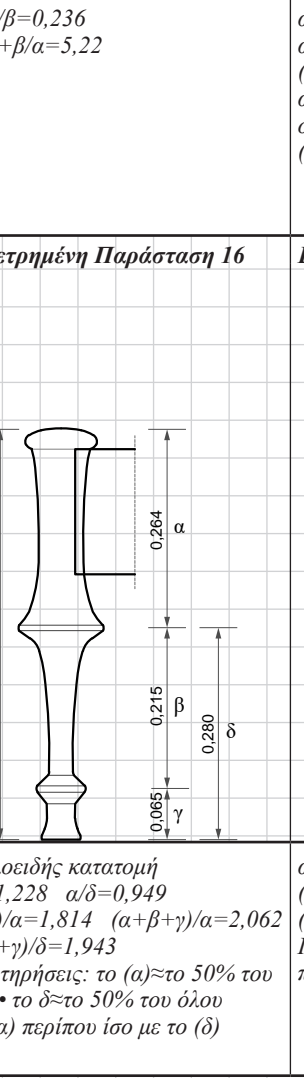
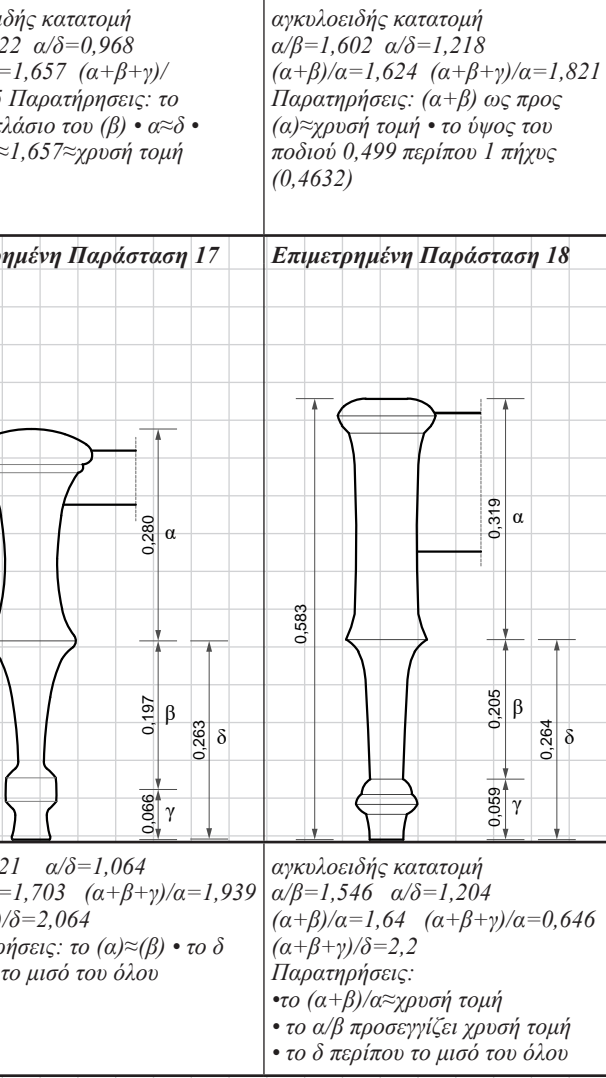
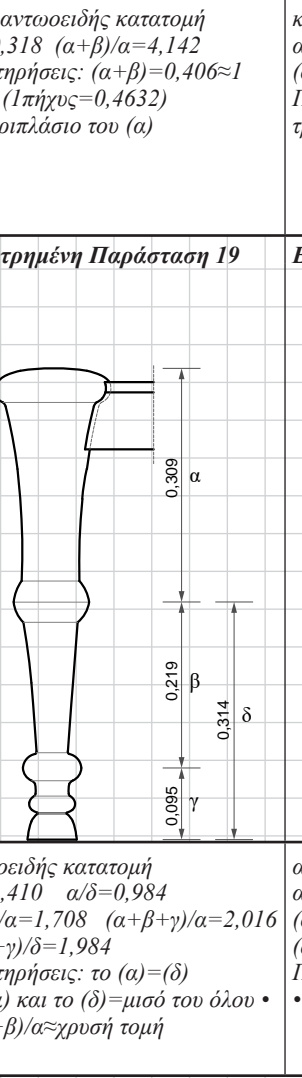
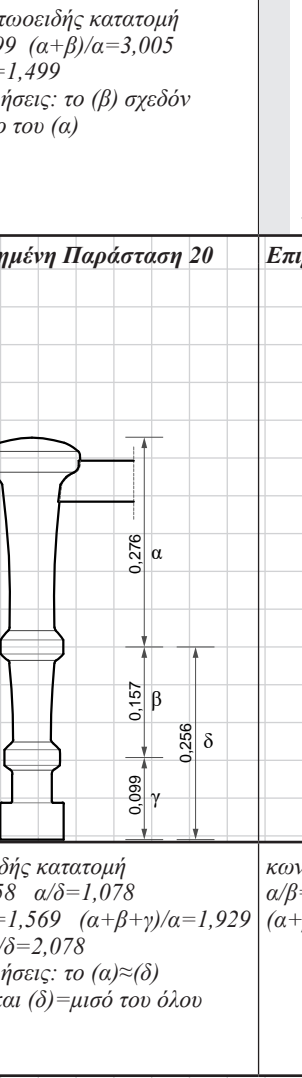
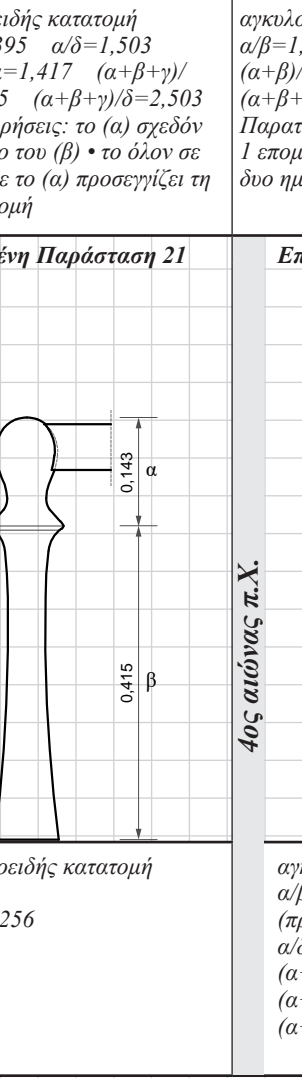
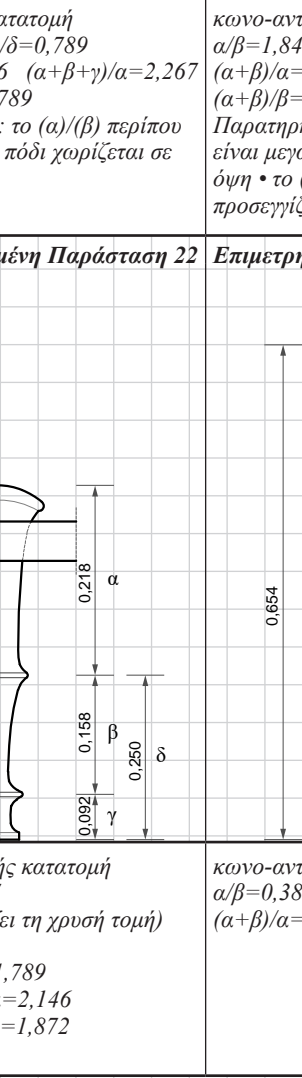
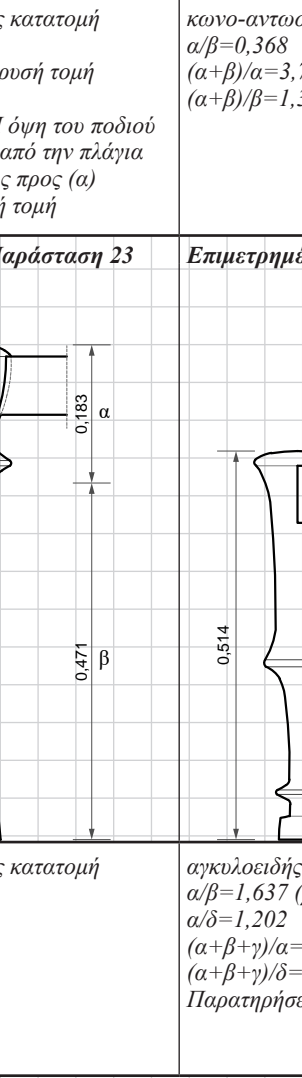
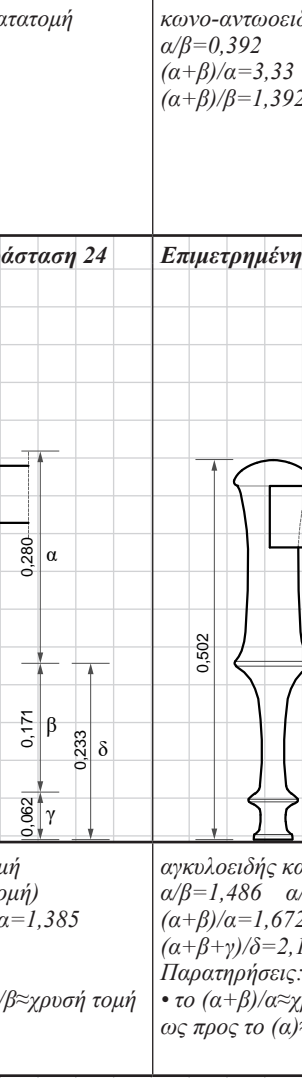
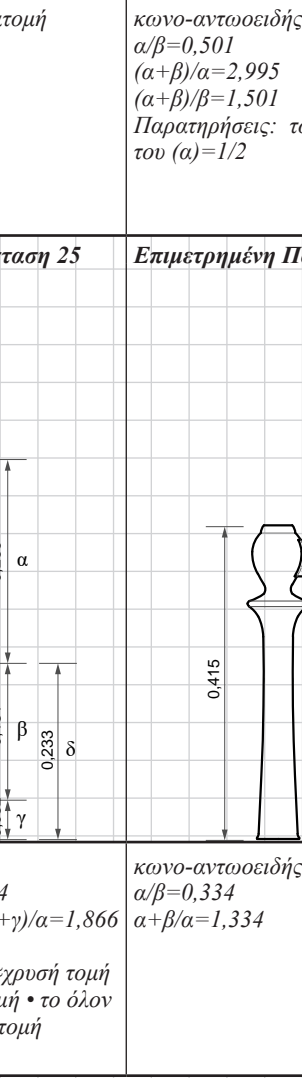
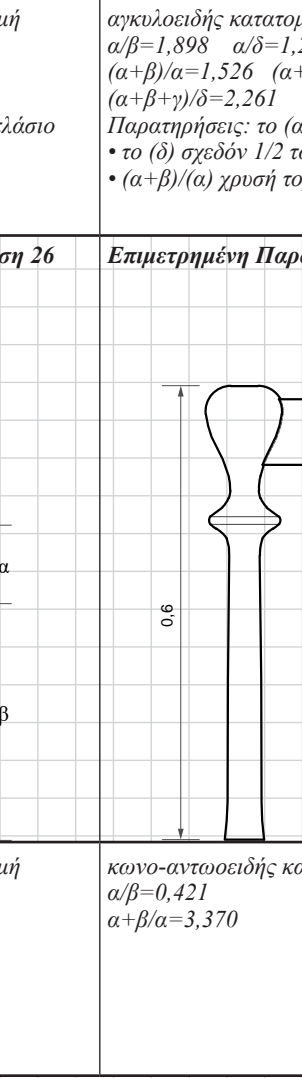
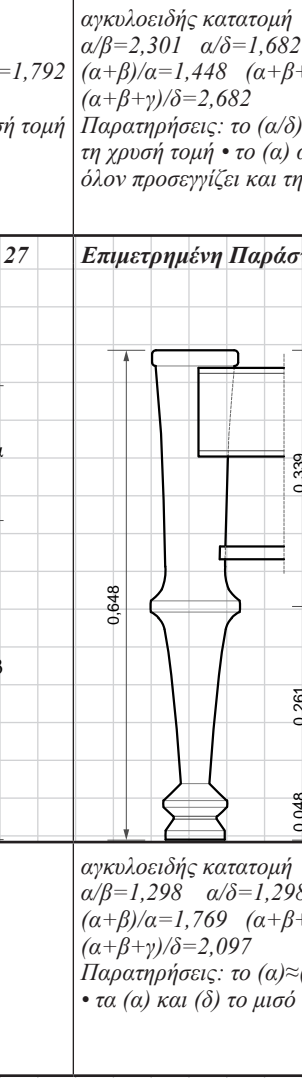
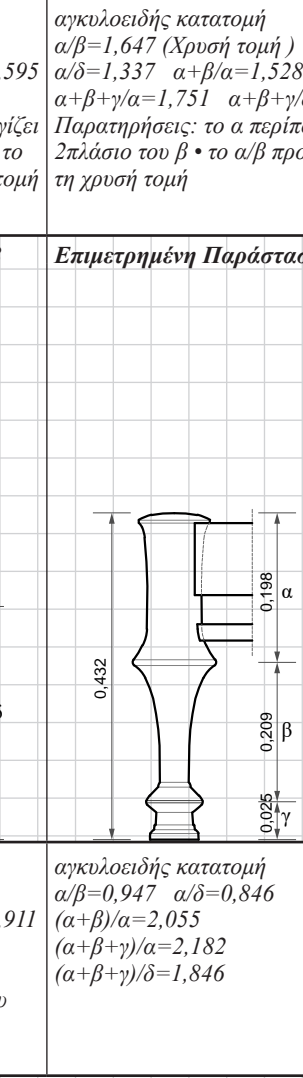
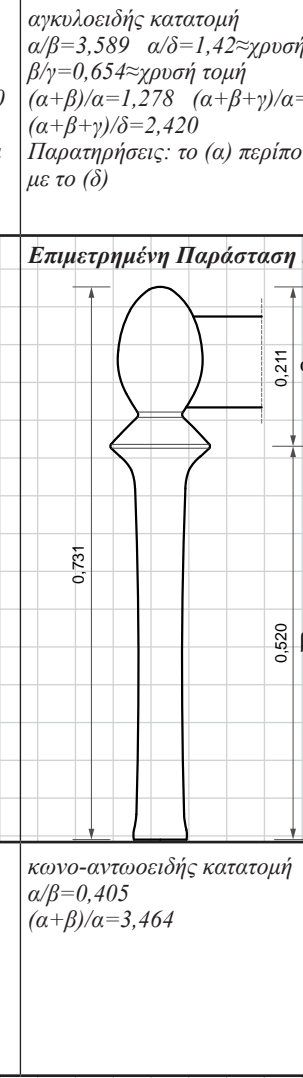
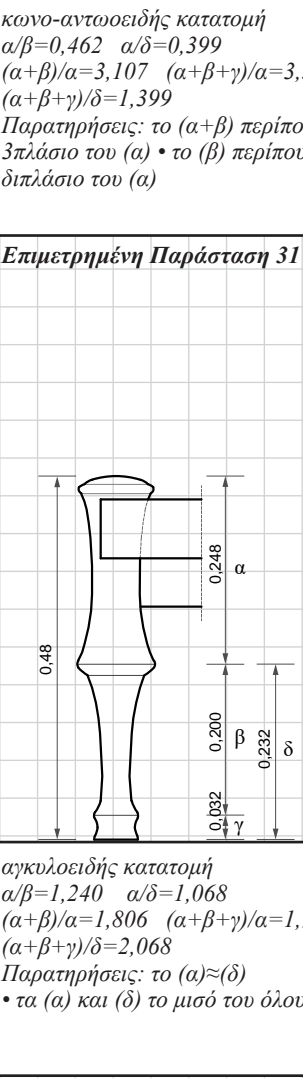
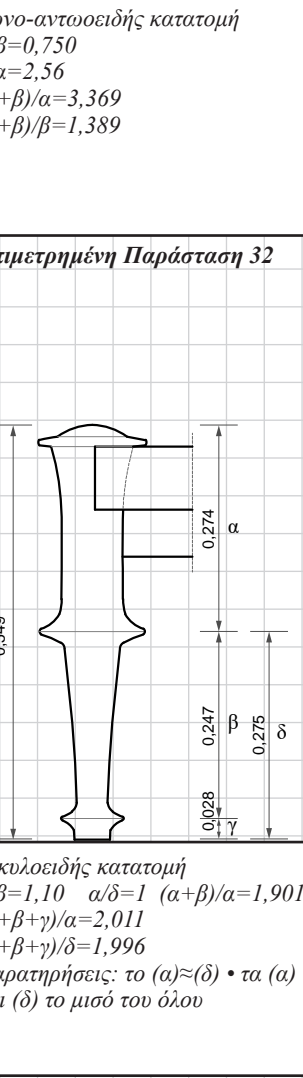
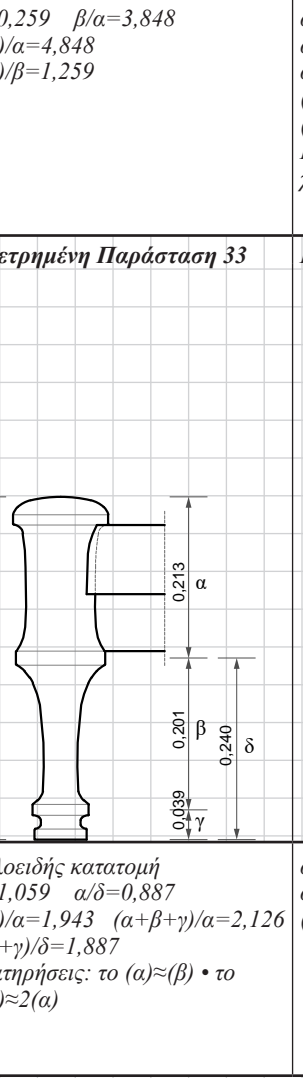
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

δής», διαπιστώνεται μια μορφολογική ομοιοτροπία που αναδεικνύει αισθητικά την καθαρότητα και αυστηρότητα της γεωμετρίας του σχήματός τους, χωρίς καμία απόκλιση από αυτή. Παραδείγματα δίφρων με επιφανειακή διάπλαση και διακόσμηση (μορφολογική ομοιοτροπία και αισθητική έκφραση) έχουμε μόνον από την αγγειογραφία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Σχέσεις αναλογίας των ποδιών των δώρων. Επιμετρημένες αναπαριστάσεις κατά χρονολογική σειρά

<p>7ος αιώνας π.Χ.</p> <p>α/β=0,512 (α+β)/α=2,964 Παρατηρήσεις: το (α) τριπλάσιο του (δ) • το (β) διπλάσιο του (α)</p>	<p>6ος αιώνας π.Χ.</p> <p>α/β=0,236 α+β/α=5,22</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,522 α/δ=0,968 (α+β)/α=1,657 (α+β+γ)/α=0,185 Παρατηρήσεις: το όλον=3πλάσιο του (β) • α=δ • (α+β)/α<=1,657>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,602 α/δ=1,218 (α+β)/α=1,624 (α+β+γ)/α=1,821 Παρατηρήσεις: (α+β) ως προς (α)>χρυσή τομή • το ύψος του ποδιού 0,499 περίπου 1 πηχός (0,4632)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,406 α/β=1,602 α/δ=1,218 (α+β)/α=1,624 (α+β+γ)/α=1,821 Παρατηρήσεις: (α+β) ως προς (α)>χρυσή τομή • το ύψος του ποδιού 0,499 περίπου 1 πηχός (0,4632)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,358 α/δ=0,789 (α+β)/α=1,736 (α+β+γ)/α=2,267 Παρατηρήσεις: το (α)/(β) περίπου 1 επομένως το πόδι χωρίζεται σε δυο ημίσεια</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,842 (α+β)/α=1,543 χρυσή τομή α/β=2,395 α/δ=1,503 (α+β)/α=1,417 (α+β+γ)/α=1,665 (α+β+γ)/δ=2,503 Παρατηρήσεις: το (α) σχεδόν διπλάσιο του (β) • το όλον σε σχέση με το (α) προσεγγίζει τη χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,368 (α+β)/α=3,717 (α+β)/β=1,368</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,392 (α+β)/α=3,333 (α+β)/β=1,392</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,501 (α+β)/α=2,995 (α+β)/β=1,501 Παρατηρήσεις: το (β) διπλάσιο του (α)=1/2</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,898 α/δ=1,261 (α+β)/α=1,526 (α+β+γ)/α=1,792 (α+β+γ)/δ=2,261 Παρατηρήσεις: το (α/β) χρυσή τομή • το (δ) σχεδόν 1/2 του όλου • (α+β)/α χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=2,301 α/δ=1,682 (α+β)/α=1,448 (α+β+γ)/α=1,595 (α+β+γ)/δ=2,682 Παρατηρήσεις: το (α/δ) προσεγγίζει τη χρυσή τομή • το (α) ως προς το όλον προσεγγίζει και τη χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=3,589 α/δ=1,42>χρυσή τομή β/γ=0,654>χρυσή τομή (α+β)/α=1,278 (α+β+γ)/α=1,703 (α+β+γ)/δ=2,420 Παρατηρήσεις: το (α) περίπου ίσο με το (δ)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,462 α/δ=0,399 (α+β)/α=3,107 (α+β+γ)/α=3,509 (α+β+γ)/δ=1,399 Παρατηρήσεις: το (α+β) περίπου 3πλάσιο του (α) • το (β) περίπου διπλάσιο του (α)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,750 α/δ=1,210 (α+β)/α=1,508 (α+β+γ)/α=1,823 (α+β+γ)/δ=2,21 Παρατηρήσεις: το α/β προσεγγίζει χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,259 β/α=3,848 (α+β)/α=4,848 (α+β)/β=1,259</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,7 (περίπου χρυσή τομή) α/δ=1,210 (α+β)/α=1,508 (α+β+γ)/α=1,823 (α+β+γ)/δ=2,21 Παρατηρήσεις: το α/β προσεγγίζει χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,313 α/δ=1,235 (α+β)/α=1,761 (α+β+γ)/α=1,810 (α+β+γ)/δ=2,235 Παρατηρήσεις: α: (16+12=28) β: (16+6=22) αρμονική πρόοδος</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,228 α/δ=0,949 (α+β)/α=1,814 (α+β+γ)/α=2,062 (α+β+γ)/δ=1,943 Παρατηρήσεις: το (α)≈το 50% του όλου • το δ≈το 50% του όλου • το (α) περίπου ίσο με το (δ)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,421 α/δ=1,064 (α+β)/α=1,703 (α+β+γ)/α=1,939 (α+β+γ)/δ=2,064 Παρατηρήσεις: το (α)≈(β) • το δ περίπου το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,546 α/δ=1,204 (α+β)/α=1,64 (α+β+γ)/α=0,646 (α+β+γ)/δ=2,2 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • το (α+β)/α>χρυσή τομή • το α/β προσεγγίζει χρυσή τομή • το δ περίπου το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,410 α/δ=0,984 (α+β)/α=1,708 (α+β+γ)/α=2,016 (α+β+γ)/δ=1,984 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • το (α) και το (δ)=μισό του όλου • το (α+β)/α>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,758 α/δ=1,078 (α+β)/α=1,569 (α+β+γ)/α=1,929 (α+β+γ)/δ=2,078 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • τα (α) και (δ)=μισό του όλου</p>	<p>4ος αιώνας π.Χ.</p> <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,397 (προσεγγίζει τη χρυσή τομή) α/δ=0,872 (α+β)/α=1,789 (α+β+γ)/α=2,146 (α+β+γ)/δ=1,872</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,388 (α+β)/α=3,573</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,637 (χρυσή τομή) α/δ=1,202 (α+β)/α=1,385 (α+β+γ)/α=1,835 (α+β+γ)/δ=2,206 Παρατηρήσεις: το α/β>χρυσή τομή • το (α+β)/α>χρυσή τομή • το όλον ως προς το (α)>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,486 α/δ=1,154 (α+β)/α=1,672 (α+β+γ)/α=1,866 (α+β+γ)/δ=2,154 Παρατηρήσεις: το α/β>χρυσή τομή • το (α+β)/α>χρυσή τομή • το όλον ως προς το (α)>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,334 α+β/α=1,334</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,298 α/δ=1,298 (α+β)/α=1,769 (α+β+γ)/α=1,911 (α+β+γ)/δ=2,097 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • τα (α) και (δ) το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,947 α/δ=0,846 (α+β)/α=2,055 (α+β+γ)/α=2,182 (α+β+γ)/δ=1,846</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,405 (α+β)/α=3,464</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,240 α/δ=1,068 (α+β)/α=1,806 (α+β+γ)/α=1,935 (α+β+γ)/δ=2,068 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • τα (α) και (δ) το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,10 α/δ=1 (α+β)/α=1,901 (α+β)/α=1,943 (α+β+γ)/α=2,126 (α+β+γ)/δ=1,887 Παρατηρήσεις: το (α)≈(β) • το (α+β)≈2(α)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,383 (α+β)/β=1,383</p>
<p>5ος αιώνας π.Χ.</p> <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,313 α/δ=1,235 (α+β)/α=1,761 (α+β+γ)/α=1,810 (α+β+γ)/δ=2,235 Παρατηρήσεις: α: (16+12=28) β: (16+6=22) αρμονική πρόοδος</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,228 α/δ=0,949 (α+β)/α=1,814 (α+β+γ)/α=2,062 (α+β+γ)/δ=1,943 Παρατηρήσεις: το (α)≈το 50% του όλου • το δ≈το 50% του όλου • το (α) περίπου ίσο με το (δ)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,421 α/δ=1,064 (α+β)/α=1,703 (α+β+γ)/α=1,939 (α+β+γ)/δ=2,064 Παρατηρήσεις: το (α)≈(β) • το δ περίπου το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,546 α/δ=1,204 (α+β)/α=1,64 (α+β+γ)/α=0,646 (α+β+γ)/δ=2,2 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • το (α+β)/α>χρυσή τομή • το α/β προσεγγίζει χρυσή τομή • το δ περίπου το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,410 α/δ=0,984 (α+β)/α=1,708 (α+β+γ)/α=2,016 (α+β+γ)/δ=1,984 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • το (α) και το (δ)=μισό του όλου • το (α+β)/α>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,758 α/δ=1,078 (α+β)/α=1,569 (α+β+γ)/α=1,929 (α+β+γ)/δ=2,078 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • τα (α) και (δ)=μισό του όλου</p>	<p>4ος αιώνας π.Χ.</p> <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,397 (προσεγγίζει τη χρυσή τομή) α/δ=0,872 (α+β)/α=1,789 (α+β+γ)/α=2,146 (α+β+γ)/δ=1,872</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,388 (α+β)/α=3,573</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,637 (χρυσή τομή) α/δ=1,202 (α+β)/α=1,385 (α+β+γ)/α=1,835 (α+β+γ)/δ=2,206 Παρατηρήσεις: το α/β>χρυσή τομή • το (α+β)/α>χρυσή τομή • το όλον ως προς το (α)>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,486 α/δ=1,154 (α+β)/α=1,672 (α+β+γ)/α=1,866 (α+β+γ)/δ=2,154 Παρατηρήσεις: το α/β>χρυσή τομή • το (α+β)/α>χρυσή τομή • το όλον ως προς το (α)>χρυσή τομή</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,334 α+β/α=1,334</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,298 α/δ=1,298 (α+β)/α=1,769 (α+β+γ)/α=1,911 (α+β+γ)/δ=2,097 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • τα (α) και (δ) το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,947 α/δ=0,846 (α+β)/α=2,055 (α+β+γ)/α=2,182 (α+β+γ)/δ=1,846</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,405 (α+β)/α=3,464</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,240 α/δ=1,068 (α+β)/α=1,806 (α+β+γ)/α=1,935 (α+β+γ)/δ=2,068 Παρατηρήσεις: το (α)≈(δ) • τα (α) και (δ) το μισό του όλου</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=1,10 α/δ=1 (α+β)/α=1,901 (α+β)/α=1,943 (α+β+γ)/α=2,126 (α+β+γ)/δ=1,887 Παρατηρήσεις: το (α)≈(β) • το (α+β)≈2(α)</p>	 <p>αγκυλοειδής κατατομή α/β=0,383 (α+β)/β=1,383</p>																	

<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,476$ $\alpha/\delta=1,232$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,677$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,811$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,232$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=0,985$ $\alpha/\delta=0,858$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,014$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,164$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,858$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,146$ $\alpha/\delta=0,903$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,872$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,107$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,903$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,370$ $\alpha/\delta=1,074$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,729$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,931$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,074$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,415$ $\alpha/\delta=1,007$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,707$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,993$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,007$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,506$ $\alpha/\delta=1,328$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,664$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,768$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,301$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)/\alpha$ προσεγγίζει τη χροστή τομή</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,44$ $\alpha/\delta=0,900$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,695$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,110$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,900$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>κοινο-αντοισοειδής κατατομή $\alpha/\beta=0,354$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,826$ $\alpha/\beta/\beta=1,354$ Παρατηρήσεις: το $(\beta)=3/4$ του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,248$ $\alpha/\delta=1,067$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,996$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,131$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,891$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)=(\beta)$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,821$ $\alpha/\delta=1,431$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,549$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,745$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,341$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)/\alpha$ προσεγγίζει τη χροστή τομή</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=0,548$ $\alpha/\delta=0,494$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,548$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=3,024$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,750$ Παρατηρήσεις: το (δ) διπλάσιο του (α) • το $(\alpha+\beta)/\alpha$ προσεγγίζει τη χροστή τομή</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=0,893$ $\alpha/\delta=0,750$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,120$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,333$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,750$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,403$ $\alpha/\delta=1,057$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,712$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,945$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,057$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,649$ $\alpha/\delta=1,190$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,606$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,839$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,190$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,143$ $\alpha/\delta=1,015$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,875$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,985$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,015$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή. $\alpha/\beta=1,364$ $\alpha/\delta=0,975$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,548$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,638$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,120$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,975$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)$ και (δ) περίπου μισό του όλου • το $(\alpha+\beta)/\alpha$ προσεγγίζει τη χροστή τομή</p>	<p>$\alpha/\beta=0,279$ $(\alpha+\beta)/\alpha=4,57$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή. $\alpha/\beta=1,566$ $\alpha/\delta=0,893$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,638$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,120$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,893$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha+\beta)/\alpha$ προσεγγίζει τη χροστή τομή • το $(\alpha+\beta)/\alpha$ είναι σχεδόν χροστή τομή</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=0,996$ $\alpha/\delta=0,815$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,003$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,226$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,815$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)$ Λόγος 5/4</p>	
<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,222$ $\alpha/\delta=1,047$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,818$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,954$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,047$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=0,490$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,039$ Παρατηρήσεις: το όλον τριπλάσιο του (α)</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,387$ $\alpha/\delta=1,058$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,716$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,945$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,058$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,831$ $\alpha/\delta=1,240$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,546$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,806$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,240$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)/(\beta)$ προσεγγίζει τη χροστή τομή • το $(\alpha+\beta)/\alpha$ σχεδόν χροστή τομή</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,477$ $\alpha/\delta=0,921$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,677$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,085$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,921$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\beta)/(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,398$ $\alpha/\delta=1,041$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,715$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,96$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,041$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,5$ $\alpha/\delta=1,047$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,666$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,954$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,047$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,507$ $\alpha/\delta=0,975$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,66$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,022$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,088$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • το (α) και το (δ) περίπου μισό του όλου</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=0,947$ $\alpha/\delta=0,736$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,055$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,357$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,736$ $\gamma=1/8$</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή. $\alpha/\beta=2,034$ $\alpha/\delta=1,421$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,492$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=0,170$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,421$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,220$ Παρατηρήσεις: το (α) ως προς το όλον προσεγγίζει τη χροστή τομή • το (α) είναι διπλάσιο του (β)</p>	<p>αγκυλωσίδης κατατομή $\alpha/\beta=1,514$ $\alpha/\delta=1,220$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,660$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,819$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,220$</p>	<p>$\alpha/\beta=1,651$ $\alpha/\delta=1,220$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,605$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,819$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,220$ Παρατηρήσεις: το (δ) μισό του όλου • το $(\alpha)\approx(\delta)$</p>	<p>$\alpha/\beta=1,557$ $\alpha/\delta=1,152$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,641$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,867$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,152$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • τα (α) και (δ) σχεδόν μισά του όλου</p>	<p>$\alpha/\beta=1,308$ $\alpha/\delta=0,972$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,764$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,028$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,172$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$</p>	<p>$\alpha/\beta=1,276$ $\alpha/\delta=0,839$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,819$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,074$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,930$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • τα (α) και (δ) σχεδόν μισά του όλου</p>	<p>$\alpha/\beta=1,375$ $\alpha/\delta=1,101$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,726$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,908$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,101$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • τα (α) και (δ) σχεδόν μισά του όλου</p>	<p>$\alpha/\beta=1,219$ $\alpha/\delta=0,930$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,819$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,074$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,930$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • τα (α) και (δ) σχεδόν μισά του όλου</p>	<p>$\alpha/\beta=1,123$ $\alpha/\delta=0,916$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,891$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,097$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,919$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)\approx(\delta)$ • τα (α) και (δ) σχεδόν μισά του όλου</p>	<p>$\alpha/\beta=1,570$ $\alpha/\delta=1,108$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,738$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,863$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,156$ Παρατηρήσεις: το $(\alpha)/(\beta)$ χροστή τομή • το (δ) σχεδόν μισό του όλου</p>	<p>$\alpha/\beta=2,118$ $\alpha/\delta=1,522$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,472$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,656$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,522$ Παρατηρήσεις: το (α) ως προς το όλον προσεγγίζει τη χροστή τομή • το (α) σχεδόν διπλάσιο του (β)</p>

4ος αιώνας π.Χ.														3ος αιώνας π.Χ.														2ος αιώνας π.Χ.														1ος αιώνας π.Χ.													
Επιμετρημένη Παράσταση 75	Επιμετρημένη Παράσταση 76	Επιμετρημένη Παράσταση 77	Επιμετρημένη Παράσταση 78	Επιμετρημένη Παράσταση 79	Επιμετρημένη Παράσταση 80	Επιμετρημένη Παράσταση 81	Επιμετρημένη Παράσταση 82	Επιμετρημένη Παράσταση 83	Επιμετρημένη Παράσταση 84	Επιμετρημένη Παράσταση 85	Επιμετρημένη Παράσταση 86	Επιμετρημένη Παράσταση 87	Επιμετρημένη Παράσταση 88	Επιμετρημένη Παράσταση 89	Επιμετρημένη Παράσταση 90	Επιμετρημένη Παράσταση 91	Επιμετρημένη Παράσταση 92	Επιμετρημένη Παράσταση 93	Επιμετρημένη Παράσταση 94	Επιμετρημένη Παράσταση 95	Επιμετρημένη Παράσταση 96	Επιμετρημένη Παράσταση 97	Επιμετρημένη Παράσταση 98	Επιμετρημένη Παράσταση 99	Επιμετρημένη Παράσταση 100	Επιμετρημένη Παράσταση 101	Επιμετρημένη Παράσταση 102	Επιμετρημένη Παράσταση 103	Επιμετρημένη Παράσταση 104	Επιμετρημένη Παράσταση 105	Επιμετρημένη Παράσταση 106	Επιμετρημένη Παράσταση 107	Επιμετρημένη Παράσταση 108	Επιμετρημένη Παράσταση 109	Επιμετρημένη Παράσταση 110																				
$\alpha/\beta=1,337$ $\alpha/\delta=0,905$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,748$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,108$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,91$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,422$ $\alpha/\delta=1,051$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,703$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,952$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,051$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,266$ $\alpha/\delta=0,845$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,789$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,184$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,845$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β) • τα (α) και (β) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,071$ $\alpha/\delta=0,883$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,934$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,133$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,883$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β) • τα (α) και (β) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=0,34$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,91$ Παρατηρήσεις: το όλον τετραπλάσιο του (α)	$\alpha/\beta=1,557$ $\alpha/\delta=1,053$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,557$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,95$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,053$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,624$ $\alpha/\delta=1,309$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,615$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,764$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,31$ Παρατηρήσεις: το (α)/(β) χροστή τομή • το (α+β)/(α) χροστή τομή	$\alpha/\beta=1,043$ $\alpha/\delta=0,854$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,958$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,156$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,940$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β) • το (α) προσεγγίζει το μισό του όλου	$\alpha/\beta=1,346$ $\alpha/\delta=0,936$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,718$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,070$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,940$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=0,41$ $\alpha/\delta=0,39$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,39$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=3,515$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,366$ Παρατηρήσεις: το (β) σχεδόν διπλάσιο του (α)	$\alpha/\beta=0,382$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,613$ Παρατηρήσεις: το (β) σχεδόν διπλάσιο του (α)	$\alpha/\beta=1,476$ $\alpha/\delta=1,219$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,045$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,820$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,219$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,213$ $\alpha/\delta=0,976$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,823$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,024$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,976$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β)	$\alpha/\beta=1,560$ $\alpha/\delta=1,39$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,64$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,741$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,39$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,093$ $\alpha/\delta=0,859$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,914$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,163$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,859$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,074$ $\alpha/\delta=1$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,888$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,01$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,31$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=0,25$ $(\alpha+\beta)/\alpha=4,96$	$\alpha/\beta=1,022$ $\alpha/\delta=0,717$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,977$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,394$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,717$	$\alpha/\beta=1,14$ $\alpha/\delta=1,04$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,96$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,88$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,952$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=1,43$ $\alpha/\delta=1,032$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,70$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=1,97$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,032$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) σχεδόν μιά του όλου	$\alpha/\beta=0,943$ $\alpha/\delta=0,77$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,06$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,265$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,77$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β)	$\alpha/\beta=0,72$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,38$	$\alpha/\beta=0,412$ $\alpha/\delta=0,338$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,422$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=3,954$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,338$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β)	$\alpha/\beta=0,412$ $\alpha/\delta=0,338$ $(\alpha+\beta)/\alpha=3,422$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=3,954$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,338$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β)	$\alpha/\beta=0,519$ $\alpha/\delta=0,502$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,927$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,934$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,472$ Παρατηρήσεις: το όλον τριπλάσιο του (α) • το (δ) διπλάσιο του (α)	$\alpha/\beta=0,718$ $\alpha/\delta=0,608$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,393$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,644$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,608$ Παρατηρήσεις: το (α) ως προς το όλον χροστή τομή	$\alpha/\beta=0,70$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,43$	$\alpha/\beta=0,583$ $\alpha/\delta=0,511$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,716$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,96$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,51$ Παρατηρήσεις: το (α) σχεδόν μισό του (δ) • το (α) σχεδόν 1/3 του όλου	$\alpha/\beta=1,683$ $\alpha/\delta=1,007$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,596$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,923$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=2,924$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(δ) • τα (α) και (δ) αποτελούν έκαστο το 1/3 του όλου • το (α)/(β) σχεδόν χροστή τομή	$\alpha/\beta=0,80$ $\alpha/\delta=0,54$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,25$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,845$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,537$ Παρατηρήσεις: το (α) σχεδόν μισό του (δ)	$\alpha/\beta=0,812$ $\alpha/\delta=0,567$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,232$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,916$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,654$ Παρατηρήσεις: το (α) σχεδόν 1/3 του όλου • το (α) ως προς το (δ) σχεδόν χροστή τομή	$\alpha/\beta=1,06$ $\alpha/\delta=$ $(\alpha+\beta)/\alpha=0,98$ Παρατηρήσεις: το (α)≅(β)	$\alpha/\beta=1,071$ $\alpha/\delta=0,71$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,934$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,41$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,71$ Παρατηρήσεις: το (α) σχεδόν μισό του (α+β)	$\alpha/\beta=0,884$ $\alpha/\delta=0,536$ $(\alpha+\beta)/\alpha=2,130$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=2,760$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,482$	$\alpha/\beta=1,139$ $\alpha/\delta=0,472$ $(\alpha+\beta)/\alpha=1,877$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\alpha=3,116$ $(\alpha+\beta+\gamma)/\delta=1,472$ Παρατηρήσεις: το (α) σχεδόν 1/4 του όλου																					

2.3. Οι διαιρετικές μεγεθολογικές και υφολογικές διαφορές του αρχαίου ελληνικού δίφρου σε σύγκριση με αντίστοιχα γειτονικών πολιτισμών

Οι διαφορές του αρχαίου ελληνικού δίφρου σε σύγκριση με τα ιστορικά συγγενή αντίστοιχα των γειτονικών πολιτισμών, όπως η Αίγυπτος,²⁹² η Βόρεια Αφρική, η αρχαία Φοινίκη και η Εγγύς Ανατολή,²⁹³ μπορούν να αναδειχθούν μέσω της τεκμηρίωσης των γενικών συστατικών «ειδοποιικών γνωρισμάτων»²⁹⁴ του δίφρου.

Στη γειτονική Αίγυπτο τα αντίστοιχα καθίσματα ήταν και αυτά στατικά αυτόνομες δομές, με διαφορετική από εκείνη των δίφρων συνδεσμολογία. Η διαδοκίδωση σε αυτά γινόταν με κατακόρυφη ή και χιαστή ενίσχυση από λεπτόμορφες δοκίδες, οι οποίες ενίσχυαν σημαντικά την ακαμψία του καθίσματος. Η διάταξη των φέροντων στοιχείων σε συνεργασία με τις οριζόντιες διαδοκίδες που υποστηρίζουν τη ψαθωτή ή δερμάτινη έδρα, αποδεικνύει μια σύνθετη πλεγματική προσέγγιση. Αυτή η προσέγγιση διαφέρει σημαντικά από τη στερεοδομική δομή του αρχαίου ελληνικού δίφρου. Επίσης, παρατηρείται ότι η έδρα λόγω της φύσης της κατασκευής της, κατά κανόνα διαμορφωνόταν περισσότερο εργονομική, διότι είχε βάθος διπλής καμπυλότητας. Οι γενικές διαστάσεις των καθισμάτων αυτών είχαν μικρότερο ύψος και η επιφάνεια τους ήταν λεπτότερη συγκριτικά με τους ελληνικούς δίφρους.²⁹⁵

Όπως έχει διαπιστωθεί σε ευρήματα πρωτότυπων καθισμάτων που αποκάλυψε η αρχαιολογική έρευνα στις χώρες γύρω από τη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου, η κατασκευή τους γινόταν με δεξιοτεχνία από πριστή ξυλεία, η οποία έχει πολλά κοινά με την αντίστοιχη τεχνική παραγωγή δίφρων της Ελλάδας. Από τα δείγματα αυτά, όπως το κάθισμα που βρέθηκε στον τάφο του Kha στην Αίγυπτο (περίπου 1400 π.Χ.) (εικ. 141γ) και στην Καρθαγένη (6ος αι. π.Χ.) (εικ. 142β), φαίνεται ότι η κατασκευή τους βασιζόταν σε μικρότερες και οικονομικότερες διατομές συνδεσμολογίας. Αυτό προκύπτει από την κατανόηση της συμπεριφοράς του δικτύματος στη συνολική διάρθρωση του επίπλου. Αντί της ογκοπλαστικής ενίσχυσης των φερόντων στοιχείων, όπως συνέβη με την κατασκευή των δίφρων, η διάταξη ειδικών διαγώνιων δοκίδων ανάμεσα στις πλάγιες οριζόντιες ή η τοποθέτησή τους στο ύψος της βάσης των ποδών συνέβαλε στην ανάπτυξη ετεροειδούς του δίφρου μορφολογίας. Από τα διατιθέμενα στοιχεία φαίνεται, ότι το πρώτο κάθισμα που κατασκευάστηκε χωρίς ερεισίνωτο και χρησιμοποιήθηκε σε όλο το εύρος της ανθρώπινης δραστηριότητας στην Αίγυπτο²⁹⁶ έμοιαζε με απλό σκαμνί. Φυσικά η μορφή και η κατασκευή του επηρεάστηκε δραστηρικά από τον τελικό χρήστη και γι' αυτό παρατηρείται μια μεγάλη ποικιλία στους τύπους αυτού του επίπλου, ήδη από την εποχή της 2^{ης} Δυναστείας.

292. Τα Αιγυπτιακά έπιπλα είναι η μοναδική περίπτωση επίπλων που γλύτωσαν τη φθορά του χρόνου. Το ιστορικό πλαίσιο, που εξετάζονται αυτά τα έπιπλα χωρίζεται σε τρεις περιόδους: την Παλαιό Βασίλειο (3η-6η Δυναστεία: 2680-2190 π.Χ., καθώς και η πρώτη ενδιάμεση περίοδος: 2190-2060 π.Χ.), το Μέσο Βασίλειο (11η-13η Δυναστεία: 2061-1649 π.Χ. και η δεύτερη ενδιάμεση περίοδος: 1705-1550 π.Χ.) και το Νέο Βασίλειο (18η-20η Δυναστεία: 1550-1070 π.Χ.). (Hollis 1966, 19).

293. Η Εγγύς Ανατολή περιλαμβάνει τη Μικρά Ασία, τη Συρία, την Παλαιστίνη, την Περσία και την πεδιάδα της Μεσοποταμίας. Η ιστορία της Εγγύς Ανατολής αρχίζει την ίδια εποχή με αυτήν της Αιγύπτου αλλά τα έπιπλα που διασώζονται από την πρώτη περίοδο της Μεσοποταμίας περιορίζονται σε μερικά θραύσματα από τη διακόσμηση τους. Χρονολογικά, τα έπιπλα των περιοχών της Εγγύς Ανατολής χωρίζονται σε τρεις περιόδους: α) Τις Δυναστικές περιόδους των Σουμερίων (περί 3100-2370) β) την Ακκαδική περίοδο (διάρκεια 12 αιώνες) και γ) την εποχή της διαδοχικής εξουσίας των Ασσυρίων, των Βαβυλωνίων και των Περσών. (Hollis 1966, 159).

294. Ειδοποιέω, δίδω σε κάτι μορφήν. Ειδοποιία: η ιδιαίτερα φύσις ενός πράγματος.

295. Gurr et. al. 1989, 2.

296. Gurr et. al. 1989, 259.

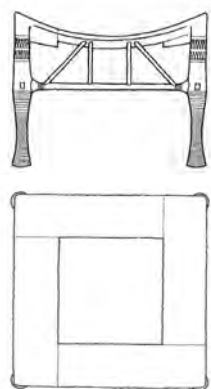
Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος

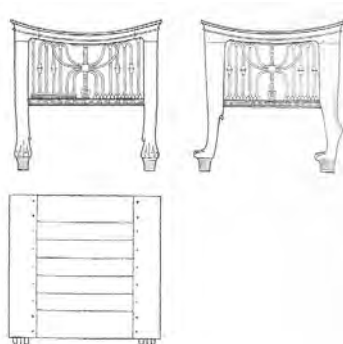
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

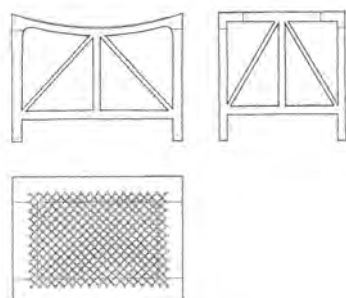
Εικόνα 141 - Αιγυπτιακοί δίφροι

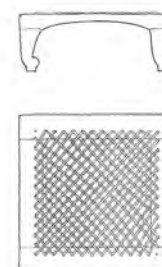
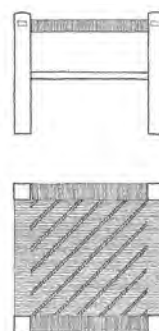
α) Αιγυπτιακός δίφρος περί την 18^η Δυναστεία. Μουσείο Καΐρου. Ο δίφρος έχει στρογγυλά πόδια και δερμάτινη έδρα, της οποίας το δέρμα επικαλύπτει τα πόδια σαν κουκούλα. Το ξύλο των ποδιών είναι αφρικανικός έβενος με ένθετα από ελεφαντόδοντο. Η κατασκευή τους είναι από πριστή ξυλεία λειασμένη με δεξιοτεχνία και μοιάζουν με τορνευτά. (Svarth 1998, 90).

β) Λευκός Αιγυπτιακός δίφρος περί το 1350 π.Χ. από τον τάφο του Τουταγχαμών. Μουσείο Καΐρου. Τα πόδια του δίφρου απολήγουν σε λεοντοπόδαρα και μεταξύ τους υπάρχει διαμπερές ξύλινο διακοσμητικό πλέγμα, το οποίο συμβολίζει την ένωση των δύο βασιλείων. (Svarth 1998, 92).

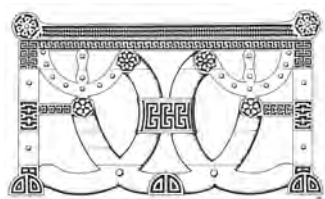

γ) Λευκός Αιγυπτιακός δίφρος από τον τάφο του αρχιτέκτονα Kha περί το 1400 π.Χ. Μουσείο Καΐρου. Τα πόδια συνδέονται με λεπτά οριζόντια και κάθετα στοιχεία. Η καμπύλη έδρα είναι πλεκτή με πολύ χονδρή πλέξη. (Svarth 1998, 94).

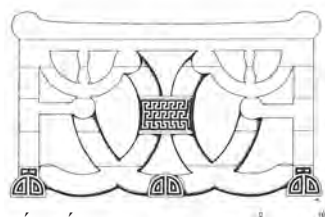

δ) Αιγυπτιακοί δίφροι περί το 1500 π.Χ. Μουσείο Καΐρου. Δίφροι με πλεκτή έδρα. Σε μορφή και κατασκευή είναι χαμηλοί, απλοί με χαμηλό ύψος και φθινό ξύλο. Χρησιμοποιούνται όλοι από τεχνίτες και χωρικούς. (Svarth, 1998, 98).

Εικόνα 142 - Έπιπλα Εγγύς Ανατολής

εμπρός όψη

πίσω όψη

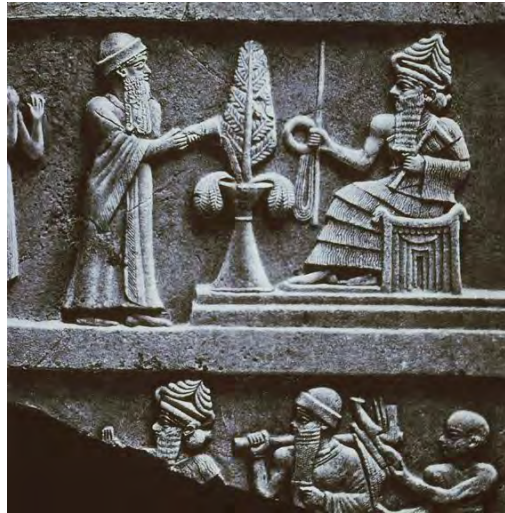
α) Δίφρος από το Γόρδιον της Μικράς Ασίας. Σχέδιο ανακατασκευής της εμπρόσθιας και οπίσθιας όψης. Εκτίθεται στο Μουσείο Anatolian Civilizations. (Simpson και Spirydowicz 1999, 54, εικ.67-70).

β) Φοινικικός δίφρος με τέσσερα κατακόρυφα πόδια ενισχυμένα από 4 οριζόντιες δοκούς, από ασβεστόλιθο, Καρθαγένη 6ος αι. π.Χ. (Gubel 1987, εικ. 31).

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

γ) Περίτεχνος δίφρος του Ur-Nammu της περιόδου 1792-1750 Η πλάγια όψη του δίφρου έχει τετραγωνισμένες αψίδες που φθίνουν σε μέγεθος

στ) Χαμηλό επιτοίχιο ανάγλυφο από γύψο. Αναπαρίσταται ο Ashurnasirpal II καθήμενος σε δίφρο (θρόνο) με υποπόδιο. Νέο-Ασσυριακή περίοδος 865-860 π.Χ. Εγγύς Ανατολή, Βόρειο Ιράκ, Nimrud Βρετανικό Μουσείο αρ. ευρ. 124565.

δ) Αγαλμα του ηγεμόνα Gudea -Νέο-Βαβυλωνιακή περίοδος. Η βαριά επιφάνεια της έδρας υποστηρίζεται από μεγάλης διατομής πόδια καμπυλωμένα προς τα έξω συνδεδεμένα με οριζόντια δοκό. Metropolitan Museum of Art

ζ) Κυλινδρική λίθινη σφραγίδα Νέο Σουμεριακή - Μεσοποταμία περί το 2080-2004 π.Χ. Αναπαρίσταται θεά καθήμενη σε δίφρο με προσκνητή. Περίοδος Ur III. Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 59.41.50.

ε) Ανάγλυφο από την πρώιμη 2η χιλιετία με Σουμεριακή επιρροή Κάθετες λωρίδες που φθίνουν συνεχώς σχηματίζουν την πλευρά του δίφρου. Στήλη του βασιλιά της Βαβυλώνας Hammurabi.

η) Κυλινδρική σφραγίδα από αλάβαστρο. Απεικονίζονται τρεις τύποι δίφρων, Σουμεριοί - Μεσοποταμία. Πρώιμη Δυναστική περίοδος II. Αναπαρίσταται σκηνή δείπνου. Βρετανικό Μουσείο αρ. ευρ. 56.157.1

Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος

Η κατασκευαστική διάρθρωση των καθισμάτων χωρίς ερεισίνωτο στην αρχαία Φοινίκη και Αίγυπτο δεν είχε ως αφετηρία τη δομική αντίληψη του «ισοστατικού συστήματος» αλλά του «δικτυώματος». Αυτό αποτελεί εμπειροτεχνική παράδοση που προήλθε από τις πρωτόλειες αχυρόδετες μορφές καθισμάτων της 3^{ης} χιλιετίας π. Χ., οι οποίες συνιστούσαν ένα ελεύθερης (λυόμενης) συνδεσμολογίας σύστημα. Δεδομένου ότι το περίγραμμα του όγκου τους ακολουθεί την μετωπική διάταξη, που εφαρμόστηκε και κατά την ελληνική αρχαιότητα, οι κατασκευαστές διένειμαν τις ακμές του όχι μόνο στην ορίζουσά του αλλά και στις διαμέσους και διαγώνιές του. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, η συσχέτιση των ποδών και των δοκίδων βασίστηκε στη γεωμετρική ακολουθία, σε αντίθεση με τις αρχές της αναλογίας και της ευμετρίας που χαρακτηρίζουν την σύνθεση της μορφής των αρχαίων ελληνικών δίφρων.

Αναφορικά με την επιφανειακή διάπλαση και διακόσμηση, τα αιγυπτιακά και φοινικικά καθίσματα χωρίς ερεισίνωτο χαρακτηρίζονται από μια λιτότητα και ποικιλότητα. Τα χαρακτηριστικά αυτά, όπως φαίνεται από τις υπάρχουσες παραστάσεις, δημιουργούν την αίσθηση μιας γραμμογραφικής διαμόρφωσης, όπου το διακοσμητικό στοιχείο είτε παράγεται από μεταφορά ζωομορφικού πρότυπου στις απολήξεις των απαρτίων, είτε προκύπτει από επικάλυψη με πολύτιμους λίθους και μεταλλικά φύλλα. Είναι χαρακτηριστική, ειδικότερα, η διαφορετικότητα που παρατηρείται στην εκλεπτυσμένη και κιγκλιδωτή δοκίδωση του καθίσματος που βρέθηκε στον Τάφο του Τουταγχαμών (1350 π.Χ.) (εικ. 141α).

Σε αυτόν τον δίφρο, καταδεικνύεται η συνθετική αρχή της επαναλαμβανόμενης δικτυωτής ποικιλομορφίας, αρχή που δεν αποτέλεσε πρότυπο για την αισθητική διαμόρφωση του αρχαίου ελληνικού δίφρου. Δεδομένου ότι το σύνολο διασωθέντων αιγυπτιακών επίπλων προέρχεται κυρίως από τάφους αξιωματούχων ή Φαραώ, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτά ανήκουν κυρίως στην κατηγορία των πολυτελών ή αντιπροσωπευτικών επίπλων.²⁹⁷ Σε αυτήν την περίπτωση, η χρήση τους δεν θα ήταν περιορισμένη μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις αλλά θα ήταν πιθανόν να επεκταθεί και σε διάφορα περιβάλλοντα. Επίσης, η επιφανειακή διάπλαση αυτή του εμφανούς ξύλου,²⁹⁸ ενδεχομένως να ήταν προσαρμοσμένη για την εξυπηρέτηση πρακτικών αναγκών στις διάφορες εργασίες, όπως ακριβώς συνέβη και στην αρχαία Ελλάδα.

2.4. Ευρυστικό²⁹⁹ υπόβαθρο συγκρότησης της κανονικότητας (συμβατικής μορφής) του δίφρου

Γίνεται φανερό από την διαδρομή της έρευνας ότι η συμβατική μορφή του αρχαίου ελληνικού δίφρου συνδέεται άμεσα με τις συστατικές αρχές της μορφογένεσης και της κατασκευής του. Υπό το πρίσμα των γνωρισμάτων που διέπουν τη σύνθεση της μορφής του, καταλήγουμε σε μια σειρά κανονιστικών προσδιορισμών που καθιστούν το κάθισμα χωρίς ερεισίνωτο, αναφορικά με τη δομή και τη μορφολογία του, ένα διακεκριμένο είδος στην ιστορία του επίπλου.

Από την εκτεταμένη χρονολογικά επεξεργασία των δειγμάτων των δίφρων και την παραμετροποίηση των σχημάτων και των διαστάσεων των μελών τους μπορούμε να συναγάγουμε κατά προσέγγιση ότι ο δίφρος ως μορφή διέπεται

297. Lucie-Smith 1985, 17-33.

298. Baker 1966, 88. The Connoisseur 1966, 139, 214.

299. Ευρετικό ή ευριστικό (από το αρχαίο ελληνικό εύρισκω) είναι οποιαδήποτε προσέγγιση για την επίλυση προβλημάτων που χρησιμοποιεί μια πρακτική μέθοδο που δεν είναι εγγυημένη ότι είναι βέλτιστη, τέλεια ή ορθολογική, αλλά είναι ωστόσο επαρκής για να επιτευχθεί ένας άμεσος, βραχυπρόθεσμος στόχος ή προσέγγιση.

από μια σειρά σχηματικών και υλικοτεχνικών σταθερών, βάσει των οποίων η μορφή καθίσταται σαφής και διακριτή στο σύνολο των καθισμάτων που παρήγαγε στην ιστορική της εξέλιξη η επιπλοποιία..

Ως πρώτη σταθερά διακρίνεται η «αυτοφερόμενη τεκτονική δομή του», εις την οποία όλα τα φερόμενα και φέροντα στοιχεία κατέχουν μια αρμονική σχέση, δηλαδή μια ενότητα που προκύπτει μέσα από την σύνθεση των μερών μεταξύ τους και αυτών προς το όλο. Η ενότητα της δομής τεκμαίρεται στην πράξη από την ικανότητα υποδοχής του φορτίου ενός καθούμενου, γεγονός το οποίο αιτιολογεί και την κεντροποίηση της θέσης στήριξης του στη συνολική σύνθεση για την αποτελεσματικότερη υποστήριξη.

Ως δεύτερη σταθερά διακρίνεται η «συνδεσμολογία των μελών» του δίφρου και ειδικότερα η τεχνική της επίτευξης της. Τούτη προκύπτει από την αποτελεσματική συναρμογή των διαδοκίδων στους πόδες μέσω των εντορμιών, των οποίων η σχηματοποίηση του υπέρμετρου της πρόσφυσης τους και η συγκολλητική τεχνική τους συνιστούν κριτήρια ασφαλούς και διαρκούς σύνδεσης.

Ως τρίτη σταθερά διακρίνεται το κανονικό «ορθογώνιο σχήμα της έδρας», το οποίο είναι είτε τετράγωνο, είτε παραλληλόγραμμο, με στήριξη σε ειδικές εσοχές αντιστήριξης που διαμορφώνονται στο εσωτερικό των διαδοκίδων στο ύψος των κεφαλωμάτων των ποδών.

Ως τέταρτη σταθερά διακρίνεται το κανονικά «πεπλατυσμένο σχήμα των διαδοκίδων» του οποίου η εξωτερική παρειά έχει μια ελαφρά επιφανειακή κύρτωση ώστε να προσδίδει αφενός την παρουσία μιας δυναμικής έντασης στη λειτουργία τους και αφ' ετέρου τη διαμόρφωση προσφυσούς συναρμογής, δίκην αλληλοτομίας, με τα διπλής καμπυλότητας σχήματα των κεφαλωμάτων και των σωμάτων των ποδών.

Ως πέμπτη σταθερά διακρίνεται η «σχηματοποίηση των ποδών» τα οποία αποτελούν είτε μεταφορά ζωομορφικού προτύπου, όπως είναι η αγκυλοειδής μορφή, είτε μεταφορά φυτομορφικού προτύπου, όπως είναι η κωνοαντωειδής μορφή, σε γεωμετρικά προσδιορισμένο περίγραμμα, καθότι αποτελούν προϊόντα τόνρευσης. Η διαδικασία της σχηματοποίησης αυτής λαμβάνει υπόψη την παραδοχή ότι αμφοτέρωτα τα περιγράμματα αντιπροσωπεύουν εμπειρικά καταγεγραμμένες μορφές στηριγμάτων, των οποίων η ένταση κατά την καταπόνηση σε λυγισμό πρέπει να αποδίδεται και με ογκοπλαστικό τρόπο, όπως ακριβώς εφαρμόστηκε και στην αρχιτεκτονική της εποχής.

Ως έκτη σταθερά διακρίνεται η «υλικοτεχνική υπόστασή» του, όπως αυτή ερμηνεύεται από τις πηγές της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

2.5. Η ιδιοτυπία ως μέσο κωδικοποίησης κάθε αυθεντικότητας

Η έννοια της ιδιοτυπίας³⁰⁰ (*eigenart, distinctiveness ή uniqueness*) αποτελεί ένα κριτηριακό προσδιορισμό που εισήχθη από τον György Lukács³⁰¹ προκειμένου να καθορίζεται με σαφήνεια «η ειδοποιός ιδιαιτερότητα κάθε

300. Από την ιστορική εξέλιξη της υλικής παραγωγής γνωρίζουμε ότι κάθε καινοτομία αξιολογείται με βάση ένα σύστημα ποιοτικών επιδόσεων των τεχνητών στοιχείων του. Με την καινοτομία θεμελιώνεται κάθε φορά ένα νέο αξιολογικό σύστημα το οποίο την αναδεικνύει σε ιδιοτυπία, δηλαδή, σε μια υποδειγματική μορφή με διακεκριμένη και αποδεκτή αισθητική και πρακτική αξία. Το γεγονός αυτό, σημαίνει ότι από μόνη της μια τέτοια μορφή, όπως στην περίπτωση της παρούσας έρευνας είναι ο αρχαίος ελληνικός δίφρος, συνιστά ένα ποιοτικό πρωτότυπο σε σύγκριση με ανάλογες μορφές καθισμάτων που ανέπτυξαν άλλοι πολιτισμοί στην ιστορία του επίπλου.

301. Lukács 1981.

τεχνουργήματος»³⁰², γεγονός το οποίο στην εποχή μας έχει συμβάλλει στην νομική κατοχύρωση της μορφολογίας και της υλικοτεχνικής σύστασης των καινοτομιών σε όλες τις εφαρμογές της μορφοδοσίας (design) στις οποίες ανήκει και ο σχεδιασμός και η κατασκευή των επίπλων³⁰³

Στα πλαίσια αυτά, είναι καθοριστικό για τον προσδιορισμό της ιδιοτυπίας του δίφρου να αντληθούν από το επεξεργασμένο ερευνητικό υλικό μας όλα τα υλικοτεχνικά και μορφολογικά στοιχεία που συνθέτουν τον δίφρο ως ιστορικό «είδος» καθίσματος, με τρόπο που να είναι αναπαράξιμος και χρήσιμος διαχρονικά.

Για τον καθορισμό της αυθεντικότητας είναι σημαντική η αποτίμηση των κανόνων και των μεθόδων μέσω των οποίων ανιχνεύονται, σύμφωνα με τον Peter Behrens,³⁰⁴ τα ιδιότυπα χαρακτηριστικά γνωρίσματα.

Από το σύνολο του καταγεγραμμένου ερευνητικού υλικού σε πίνακες, διαπιστώνεται ότι ορισμένα από τα δείγματα συνιστούν μια συνισταμένη των κύριων συστατικών χαρακτηριστικών της πλειονότητας των παριστώμενων πρότυπων δίφρων, σε βαθμό τέτοιο που να αποτελούν υποδείγματα ιδιοτυπίας. Ο υποδειγματικός χαρακτήρας τους τεκμηριώνεται τόσο από το γεγονός ότι η μορφή τους προσεγγίζει τον μέσο όρο των διαστάσεων των απαρτίων τους, όσο και από την επανάληψη των ποιοτικών τους γνωρισμάτων αναφορικά με τις αναλογίες ανάμεσα στα μέλη και το όλον, καθώς επίσης και από την χαρακτηριστική ομοιότητα της κατατομής ειδικότερα στους πόδες..

Συγκεκριμένα τα δείγματα 12.4, 26, και 51 (Μέρος 2^ο, Αρχείο Επιμετρημένων Παραστάσεων, σελίδες 75, 161 και 273) συνιστούν ιδιοτυπίες του αυτοφερόμενου δίφρου, οι οποίες απέκτησαν την μορφολογική τους ωρίμανση κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ. αιώνα διαμορφώνοντας μια τεχνογνωσία, η οποία μας εκτίθεται ως «άφατη γνώση» που εμπεριέχει ολόκληρη τη διαδικασία των αξιολογήσεων και των αποφάσεων των δημιουργών τους από την τεκτονική σύλληψη έως και την τελική διαμόρφωση και κατασκευή τους.

302. Κουζέλης 2008, 172.

303. Eichmann και Kur 2009, 19, 204.

304. Γερμανός αρχιτέκτονας και σχεδιαστής που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στο κίνημα του μοντερνισμού. Θεωρείται ο πρώτος βιομηχανικός σχεδιαστής και ο πρώτος εταιρικός σχεδιαστής στην ιστορία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 - Σύγκλιση Μορφολογίας

Παράθεση Ομοίων με την επιμετρημένη Παράσταση 12.4

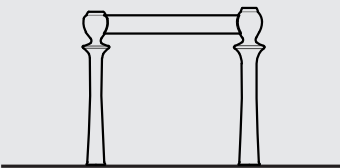
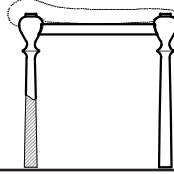
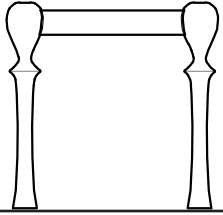
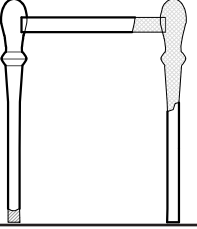
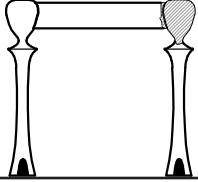
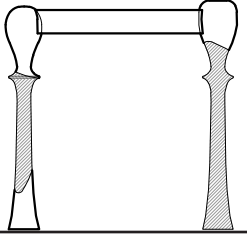
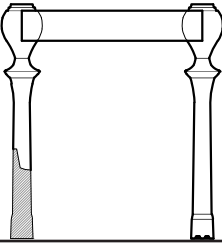
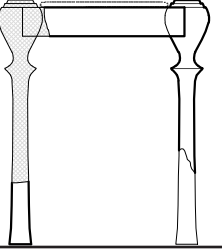
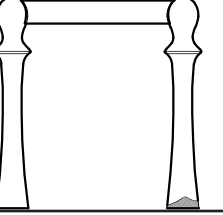
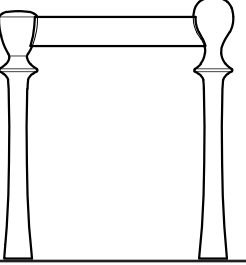
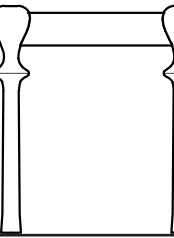
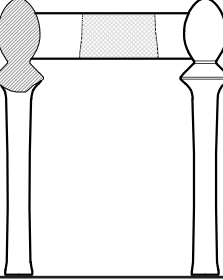
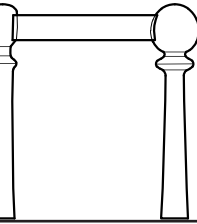
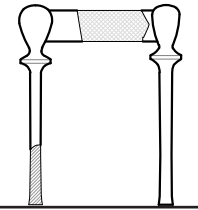
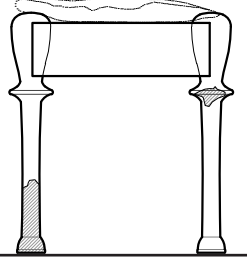
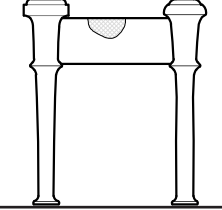
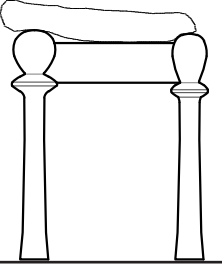
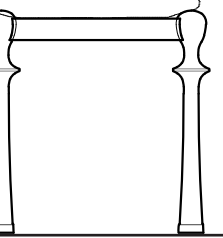
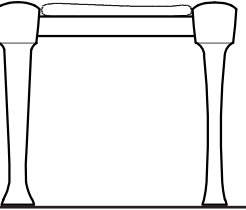
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.4 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος Ε36. Περί το 525 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 3 Ανατολική ζωφόρος του θησαυρού των Σιφνίων. Περί το 525 π.Χ. Αελφοί</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.2 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος IV, Ε25. Περί το 525 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.3 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος IV, Ε26. Περί το 525 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.5 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος V, Ε37. Περί το 525 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 14 Επιτύμβια λήκυθος. Περί τα έτη 420-410 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 15 Αναθηματικό ναϊσκόμορφο ανάγλυφο του Ασκληπιού. Περί τα έτη 420-410 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 16 Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπίδος. Περί τα έτη 420-400 π.Χ. Σαλαμίνα Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 17 Επιτύμβια στήλη. Περί τα έτη 420-400 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 18 Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίονος. Περί τα έτη 420-400 π.Χ. Αθήνα</p>
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 19 Αναθηματικό ανάγλυφο. Περί τα τέλη του 5ου αιώνα π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 20 Επιτύμβια στήλη. Περί τα τέλη του 5ου αιώνα π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 22 Επιτύμβια στήλη της Κλωδίας και του Ερωτίου. Μεταξύ των ετών 400-390 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 24 Επιτύμβια στήλη της Φρασίκλειας. Αρχές 4ου αιώνα π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 25 Επιτύμβια στήλη της Φρασίκλειας. Αρχές 4ου αιώνα π.Χ. Αττική (Κουκουβάουνας)</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 36 Επιτύμβια στήλη. Περί τα 380-370 π.Χ. Αγνώστου προελεύσεως</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 37 Επιτύμβια στήλη της Μνησορέτης. Περί τα έτη 380-370 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 41 Επιτύμβια στήλη της Φουλόνης. Περί τα έτη 370-360 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 57 Επιτύμβια στήλη της Πολυζένης. Περί τα έτη 370-360 π.Χ. Αττική (Κεραμικός)</p>	
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 73 Τμήμα επιτύμβιας στήλης. Περί το 330 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 74 Επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης. Μεταξύ των ετών 350-325 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 75 Επιτύμβια στήλη. Του 3ου τετάρτου του 4ου αιώνα π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 76 Επιτύμβια στήλη του Προκλέους και της Γλυκέρας. Του 3ου τετάρτου του 4ου αιώνα π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 83 Επιτύμβια στήλη. Του 2ου μισού του 4ου αιώνα π.Χ. Αττική (Κερατέα)</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 93 Επιτύμβια στήλη του Δημηρίου Ολύμπου (γραπτή διακόσμηση). Του 2ου μισού του 3ου αιώνα π.Χ. Θεσσαλία (Δημητριάδα)</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 95 Επιτύμβια στήλη της Οβάσιδος. Του τέλους του 3ου αιώνα π.Χ. Ρόδος</p>			

Κλίμακα 1:20 του εκτιμώμενου φυσικού

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 - Σύγκλιση Μορφολογίας

Παράθεση Ομοίων με την επιμετρημένη Παράσταση 26

Δίφροι με έναν Κανόνα

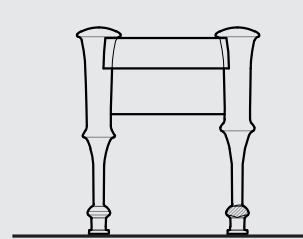
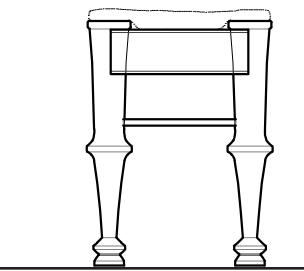
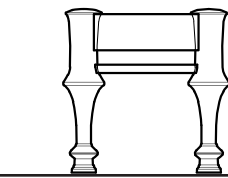
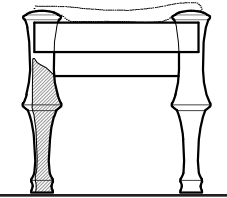
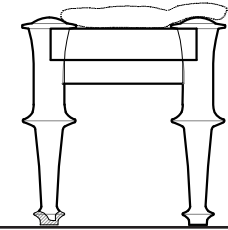
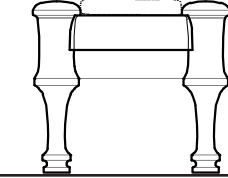
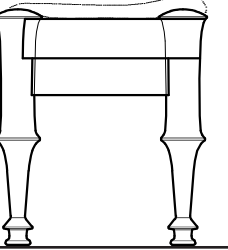
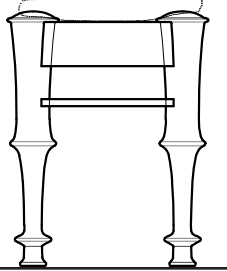
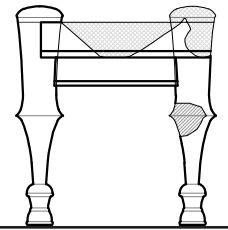
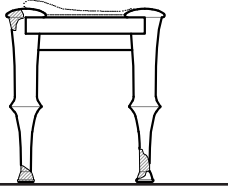
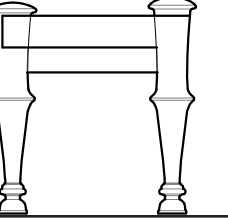
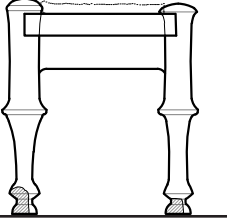
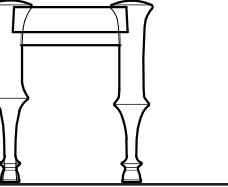
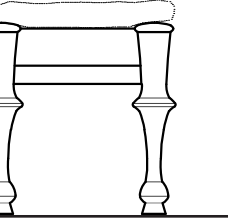
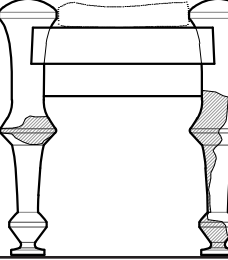
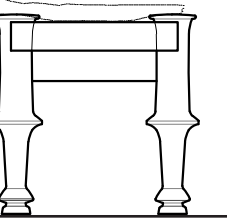
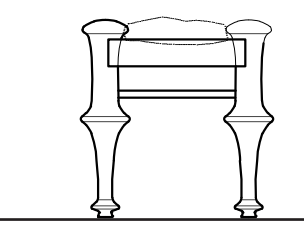
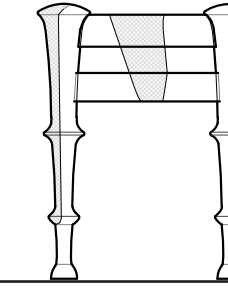
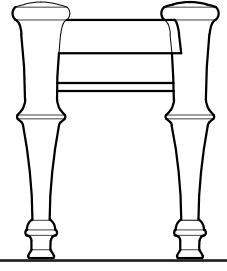
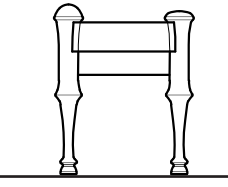
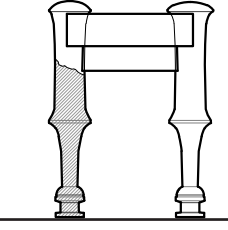
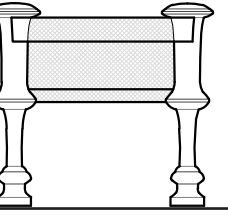
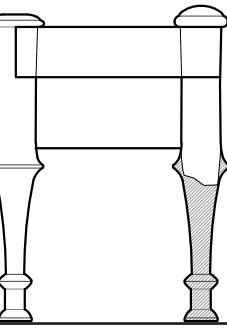
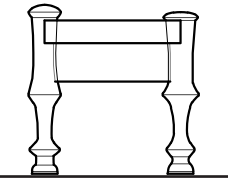
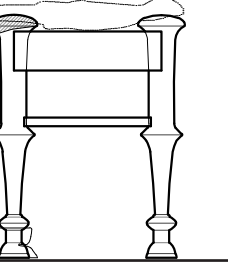
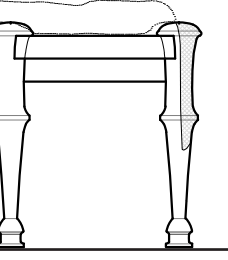
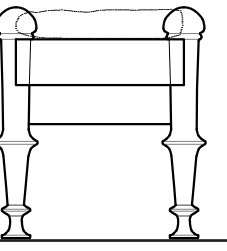
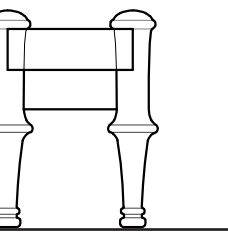
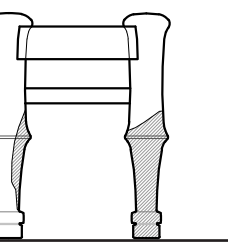
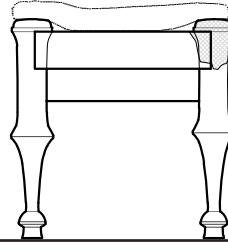
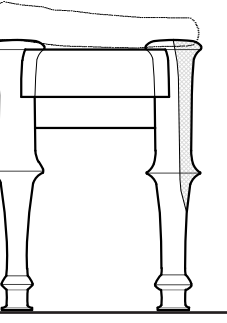
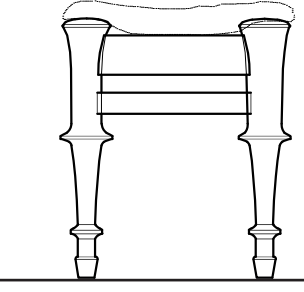
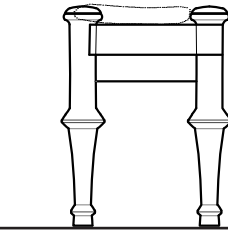
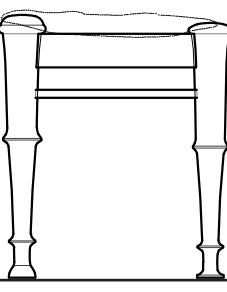
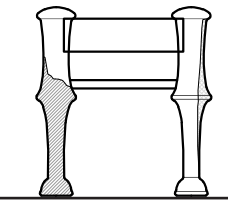
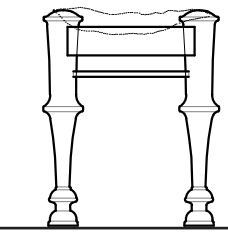
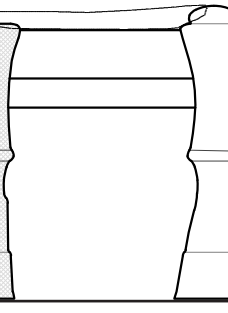
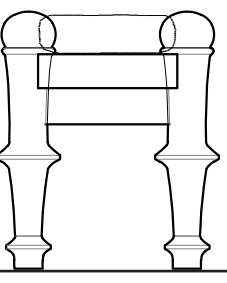
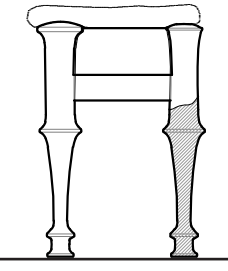
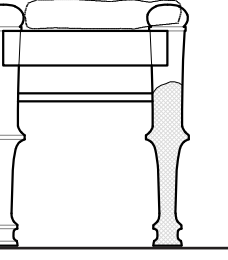
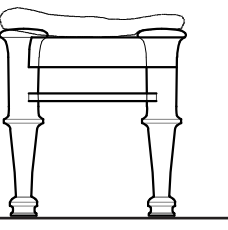
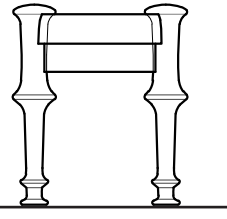
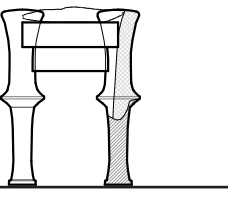
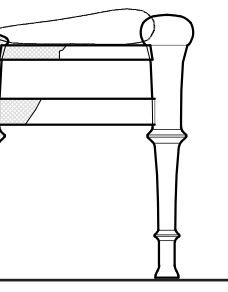
									
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 26 Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου. Περί το 400-380 π.Χ. Αττική Πειραιάς</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 5 Βάση επιτύμβιου αγάλματος κούρου. Περί το 510 π.Χ. Αθήνα (Θεμιστόκλειο τείχος)</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 6 Αναθηματική στήλη Κεραμέως. Περί το 510 π.Χ. Αθήνα (Ακρόπολη)</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 10 Πήλινο ανάγλυφο. Περί τα μέσα του 5ου αιώνα π.Χ. (460-450 π.Χ.). Μήλος</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 11 Επιτύμβια στήλη της Φίλιδος. Περί τα έτη 450-440 π.Χ. Θάσος</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.1 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος IV, E24 Περί το 438-432 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.6 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος IV, E28 Περί το 438-432 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 12.7 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Λίθος IV, E28 Περί το 438-432 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 21 Επιτύμβια στήλη της Κτησίκλεω Ερυθραίου και της Θεανούς. Περί τα 400 π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 23 Επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ωαθεν. Αρχές 4ου αιώνα π.Χ. Αττική</p>
									
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 27 Επιτύμβια στήλη της Πανσιμάχης. Περί το 380 π.Χ. Μαραθών</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 30 Επιτύμβια στήλη της Ιοστράτης. Του πρώτου μισού του 4ου αιώνα π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 34 Επιτύμβια στήλη της Ευθολέας. Του πρώτου τετάρτου του 4ου αιώνα π.Χ. (περί το 400-375). Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 42 Επιτύμβια στήλη της Μολθάκης του Δημοκλέους και της Δημοκρατείας. Περί το 360 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 46 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αιώνα π.Χ.</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 56 Επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου και της Ευπράξιδος Παλαικής. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αιώνα π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 79 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αιώνα π.Χ. Αττική - Καλλιθέα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 84 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου μισού του 4ου αιώνα π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 91 Ανθηματικό ανάγλυφο. Του 4ου αιώνα π.Χ. Θεσσαλία</p>	

Κλίμακα 1:20 του εκτιμώμενου φυσικού

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 - Σύγκλιση Μορφολογίας

Παράθεση Ομοίων με την επιμετρημένη Παράσταση 51

Αγκυλόποδες Δίφροι με δύο ή περισσότερους Κανόνες

															
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 51 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Πειραιάς</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 28 Επιτύμβια στήλη. Περί το 380 π.Χ. Άστρος Κυνουρίας</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 29 Επιτύμβια στήλη. Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Κοροσί</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 31 Επιτύμβια στήλη. Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (400-375). Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 32 Επιτύμβια στήλη της Φαινίππης. Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (400-390). Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 33 Επιτύμβια στήλη. Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 35 Επιτύμβια στήλη. Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Πειραιάς</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 38 Επιτύμβια στήλη της Φειδύλλης. Περί τα έτη 380-370 π.Χ. Αττική - Κουκάκι</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 39 Επιτύμβια στήλη της Αρχεστράτης. Περί το 370 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 40 Επιτύμβια στήλη της Μυννίας. Περί το 370 π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 43 Επιτύμβια στήλη της Καλλιاریστης. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 44 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 45 Επιτύμβια στήλη του Θρασίνου. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 47 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Γλυφάδα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 48 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Καλλιθέα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 49 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Πειραιάς</p>
															
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 50 Επιτύμβια λίκνιθος. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 53 Επιτύμβια στήλη του Διφίλου. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Πειραιάς</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 54 Επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου, της Αρξίλλης και του Ψελασηόρου. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 55 Τμήμα επιτύμβιας στήλης. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αγνώστου προελεύσεως</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 58 Τμήμα επιτύμβιας στήλης. Του δεύτερου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Κεραμικός</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 59 Επιτύμβια στήλη του πρώτου μισού του 4ου αι. π.Χ. Πειραιάς - Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 60 Επιτύμβια στήλη του Θρασέου Περιθοΐδου και της Ευανθρίας. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Κεραμικός</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 61 Επιτύμβια στήλη της Γλυκίλλης. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.). Προέρχεται από τη Θήβα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 62 Επιτύμβια στήλη της Αριστέϊδος. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.). Προέρχεται από την Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 63 Επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.). Προέρχεται πιθανώς από τα Σπάτα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 64 Επιτύμβια στήλη του Μεταγένοϋς Σφρητίου και της κόρης του. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Κοροσί - Αττική</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 65 Επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταέως και της κόρης του Ερατούς. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Βρέθηκε κοντά στην πόλη του Διογάρους</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 66 Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπείου. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Βρέθηκε στο Ασκληπείο της Αθήνας</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 67 Ναϊσκόμορφη, αετοματική, επιτύμβια στήλη. Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα, νεκροταφείο του Κεραμικού</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 68 Η επιτύμβια στήλη της Τιμαρίστης και του Σοκράτους. Περί το 340 π.Χ. Βρέθηκε στην Αθήνα</p>	
															
<p>Επιμετρημένη Παράσταση 69 Η επιτύμβια στήλη του (...)μέγρου Ειπεαίου και της Φιλίνους Θεοκρίτου Φιλέως. Περί το 340 π.Χ. Βρέθηκε στην Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 70 Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σοκράτους και της Αριστονίκης. Μετά τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 71 Η επιτύμβια στήλη της Κορολλίου, συζύγου του Αγάθωνος. Μετά τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Κεραμικός</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 72 Επιτύμβια στήλη. Του τρίτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Οδός Πειραιώς</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 77 Επιτύμβια στήλη. Του τρίτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 80 Η επιτύμβια στήλη της Νικομενείας, του δεύτερου μισού του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Δίπλο</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 81 Η επιτύμβια στήλη της Φαναγόρας Νικομένης Ποταμίου. Του δεύτερου μισού του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 82 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου μισού του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Κεραμικός</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 86 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου μισού του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Κεραμικός</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 87 Επιτύμβια στήλη. Του δεύτερου μισού του 4ου αι. π.Χ. Αττική - κοντά στα Σπάτα</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 89 Επιτύμβια τράπεζα με ανάγλυφη παράσταση. Του 4ου αι. π.Χ. Αττική - Νέα Σμύρνη</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 90 Βάση επιτύμβιου αγείου. Του 4ου αι. π.Χ. Αθήνα - Δίπλο</p>	<p>Επιμετρημένη Παράσταση 92 Επιτύμβια στήλη. Του τέλους του μισού του 4ου αι. π.Χ. Βοιωτία - Θεσπίες</p>			

Κλίμακα 1:20 του εκτιμώμενου φυσικού

Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος

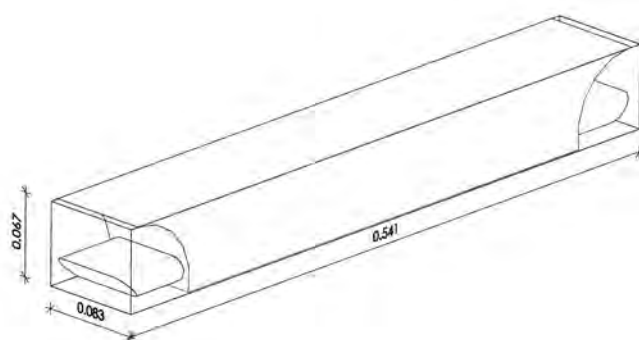
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Η κατατομή κάθε πόδα είναι πανομοιότυπη και διέπεται από τον λόγο της χρυσής τομής μεταξύ του άνω και κάτω τμήματος, τα οποία διαμοιράζονται από κισσοειδούς μορφής κόμβο με εσωτερική σχέση $\alpha/\beta = \frac{\alpha+\beta}{\alpha} = 1,647$, όπου $\alpha = 36,9$ εκ. και $\beta = 27,7$ εκ.

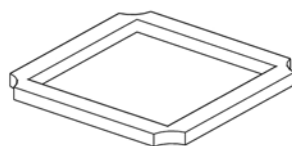
Ειδικότερα, το άνω τμήμα торνευόταν κυλινδρόσχημο με μια μικρότατη κύρτωση στην εξωτερική παρειά του, στο άνω άκρο του οποίου διαμορφωνόταν ένα κυκλοτερούς κάτοψης κεφάλωμα με μικρή ανύψωση (μόλις 2 εκατοστών) στο μέσον του. Το κατώτερο τμήμα κάθε πόδα διανεμόταν επίσης μέσω δύο, μικρότερων σε διάμετρο, κισσοειδών κόμβων σε φθίνουσας διατομής κυλινδρόσχημα μέρη, τα οποία προέκυπταν από την ακολουθία 6+6+3 δακτύλων.

Διαδοκίδες

Οι διαδοκίδες του δίφρου εκτιμάται ότι διαμορφώνονταν με εργαλεία κοπής και τριβής σε απόλυτη παραλληλεπίπεδη μορφή, η στερεομετρία της οποίας συμπεριλάμβανε και τις θέσεις των εντορμιών. Μετά ακολουθούσε η αφαιρετική διαδικασία της διαμόρφωσης των άκρων τους σε εντορμίες, οι οποίες δεν υπερέβαιναν κατ' εκτίμηση το 1/2 της διαμέτρου του κεφαλώματος των ποδών, μια αναλογία η οποία εξασφάλιζε με εμπειρικό τρόπο μια ικανοποιητική ακαμψία στην ορθογώνια συναρμογή τους. Επιπλέον, η εμφανής περιοχή των διαδοκίδων υφίστατο μια επιφανειακή κατεργασία. Αυτή η κατεργασία δημιουργούσε, αφενός, μια αίσθηση έντασης και, αφετέρου, παρείχε ομαλή και αφανή πρόσφυση στους πόδες. Στην εσωτερική παρειά τους διαμορφωνόταν ειδική διαμήκης εσοχή με ύψος ίσο ή λίγο μεγαλύτερο του πάχους της έδρας, προκειμένου να υποδεχτεί με ελεύθερη συναρμογή την έδρα του καθίσματος. Οι διαστάσεις των διαδοκίδων οροθετούνται από την εσωτερική σχέση του πλάτους με το ύψος, η οποία στην αναφερόμενη ιδιοτυπία είναι 0,083/0,067 σε συνολικό μήκος (των εντορμιών συμπεριλαμβανομένων) 0,541 εκατοστών του μέτρου.

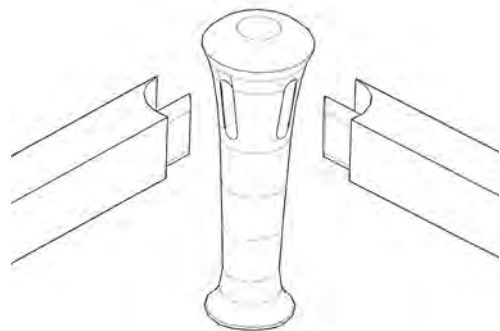
Έδρα

Η έδρα τεκμαίρεται ότι διαμορφωνόταν από πριστή ξυλεία σε διαστάσεις 7 εκ. πλάτος X 48,5 εκ. μήκος και πάχος 4,5 εκ. ίσο ή κατά τι μικρότερο του ύψους της πατούρας (κατ' εκτίμηση το 1/4 περίπου του ύψους της διαδοκίδας),

η οποία, από τα στοιχεία που διαθέτουμε, πρέπει να ήταν ένα ομοιογενές προϊόν, δεδομένου ότι αποτελούσε την οριζόντια φέρουσα επιφάνεια στήριξης, δηλαδή το σημαντικότερο από άποψη κατασκευαστικής αντοχής στέλεχος του δίφρου.

Συνδεσμολογία

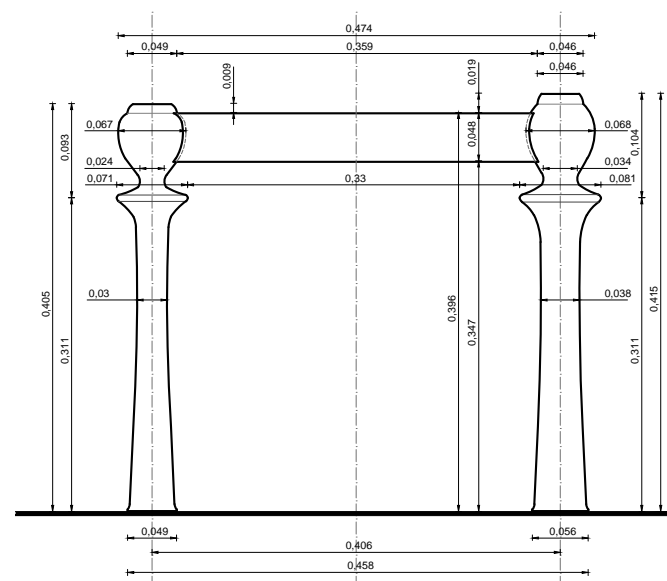
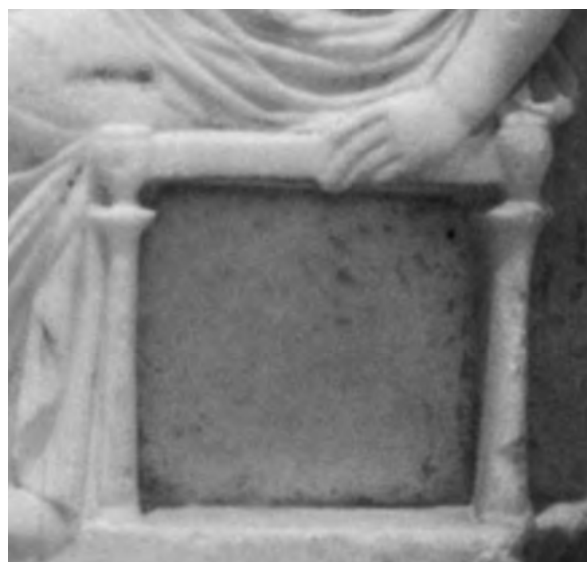

Για τη συνδεσμολογία εκτιμάται ότι γινόταν χρήση ειδικών κολλών και ενσφηνώσεων, ανάλογα με τα επιτυγχανόμενα αποτελέσματα στη γενική συναρμογή, δεδομένου ότι θα υπήρχαν και ορισμένες αστοχίες στον υπολογισμό του υπέρμετρου μεταξύ εντορμίας και εγκοπής, λόγω έλλειψης επακριβών μετρικών οργάνων.

Τελική κατεργασία

Η τελική κατεργασία των επιμέρους μελών (απαρτίων) πρέπει να ήταν ανάλογη με αυτή του γυαλίσματος και ενδεχομένως του λουστραρίσματος, διότι από την ανάγλυφη παράσταση του δευτερεύοντος προτύπου διαπιστώνεται μια ομαλή και λεία επεξεργασία, η οποία δεν πιστώνεται στην γλυπτική απεικόνιση, αλλά στην αισθητική εμφάνιση του πρωτότυπου δίφρου.

2.7. Περιγραφή διαδικασίας σύνθεσης και κατασκευής του δείγματος 26

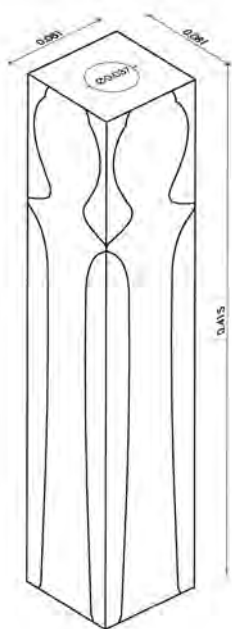

Η διαδικασία της σύνθεσης του δίφρου που παριστάνεται σε ανάγλυφο Νεκροδείπνου (δείγμα 26) τεκμαίρεται ότι βασιζόταν στον υποδειγματικό συνδυασμό προσαρμογής των φερουσών την έδρα λεπτόμορφων διαδοκίδων απ' ευθείας στα ωσειδή κεφαλώματα των ποδών. Σύμφωνα με αυτή την κατασκευαστική πρακτική, τον κύριο λόγο κατείχε –εκτός από τις χαραζίες των μελών σε επιλεγμένων διαστάσεων ξύλα που είχαν υποστεί μια φυσική ξήρανση– η οικονομία των γενικών διαστάσεων και διατομών των απαρτίων, γεγονός που απέδιδε μια πιο χαριτωμένη εμφάνιση σχετικά με τις αξιώσεις ανθεκτικότητας και σταθερότητας των φερόντων απαρτίων στο σύνολο της σύνθεσης.

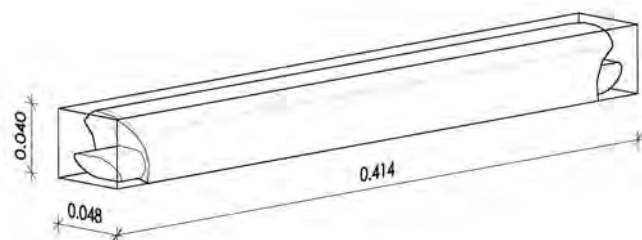
Πόδες

Ο υπολογισμός των γενικών στερεομετρικών μεγεθών (μήκος, πλάτος και βάθος) των ποδών ήταν και σε αυτή την περίπτωση η σημαντικότερη διεργασία από πλευράς κατασκευής, λόγω της ομοειδούς ωσειδούς διαμόρφωσης των κεφαλωμάτων και του φθίνοντος καθ' ύψος κυλινδρόσχημου σώματος των ποδών. Στην περίπτωση του αναφερόμενου δίφρου, λόγω του συγκριτικά χαμηλού του ύψους (41,50 εκατοστά), ως ορίζουσα του μήκους κάθε πόδα εκτιμάται ότι ήταν ο «αθηναϊκός πους» (29,57 εκ) προσαυξημένος κατά 1/3.

Η κατατομή του κάθε πόδα είναι απλούστερα ομοιογενής και τορνευόταν με μια κωνική απόκλιση στην κατ' αρχήν κυλινδρόσχημη διαμόρφωσή του, η άκρη των οποίων στεφόταν δίκην περιλαίμιου από έναN κόμβο υπερβολοειδούς περιμετρικού σχήματος, ο οποίος εξελισσόταν σε ένα ωσειδές κεφάλωμα. Όλοι οι πόδες δεν επιμερίζονταν σε τμήματα, καθότι με την υψιτενή μορφή τους τα φέροντα κεφαλώματα αποκτούσαν μια πιο δυναμική έκφραση, ανάλογη με εκείνη που κατέχει μια λαβή σε ένα σύστημα ισορροπίας.

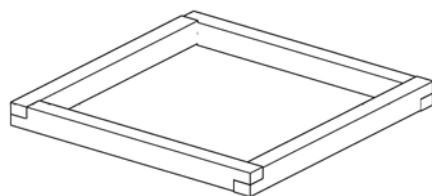

Διαδοκίδες

Οι διαδοκίδες του αναφερόμενου δίφρου εκτιμάται ότι διαμορφώνονταν με εργαλεία κοπής και τριβής σε απόλυτη παραλληλεπίπεδη μορφή, η στερομετρία της οποίας συμπεριλάμβανε και τις θέσεις των εντορμιών. Μετά ακολουθούσε η αφαιρετική διαδικασία της διαμόρφωσης των άκρων τους σε εντορμίες, οι οποίες δεν υπερέβαιναν κατ' εκτίμηση το 1/2 της διαμέτρου του κεφαλώματος των ποδών, μια αναλογία η οποία εξασφάλιζε με εμπειρικό τρόπο μια ικανοποιητική ακαμψία στην ορθογώνια συναρμογή τους. Κατά κανόνα η εμφανής περιοχή των διαδοκίδων υφίστατο μια επιφανειακή κατεργασία, με αποτέλεσμα, από τη μία πλευρά, να παρατηρείται μια αίσθηση έντασης και, από την άλλη, μια ομαλή και αόρατη πρόσφυση στους πόδες. Στην εσωτερική παρειά τους διαμορφωνόταν ειδική διαμήκης εσοχή με ύψος ίσο ή λίγο μεγαλύτερο του πάχους της έδρας, προκειμένου να υποδεχτεί με ελεύθερη συναρμογή την έδρα του καθίσματος. Οι διαστάσεις των διαδοκίδων οροθετούνται από την εσωτερική σχέση του πλάτους με το ύψος η οποία στην αναφερόμενη ιδιοτυπία είναι 0,040/0,048 σε συνολικό μήκος (των εντορμιών συμπεριλαμβανομένων) 0,414 εκατοστών.

Έδρα

Η έδρα τεκμαίρεται ότι διαμορφωνόταν από πριστή ξυλεία σε διαστάσεις 0,070 πλάτος X 0,038 εκ. μήκος με ένα λεπτότερο πάχος, διότι αναλογεί στο 1/4 περίπου του ύψους της διαδοκίδας, δηλαδή 4,8: 4=2,1 εκ. πάχος, η οποία από τα παρατηρούμενα στοιχεία τεκμαίρεται ότι ήταν ένα ομοιογενές προϊόν, δεδομένου ότι αποτελούσε την οριζόντια φέρουσα επιφάνεια στήριξης, δηλαδή το σημαντικότερο από άποψη κατασκευαστικής αντοχής στέλεχος του δίφρου.

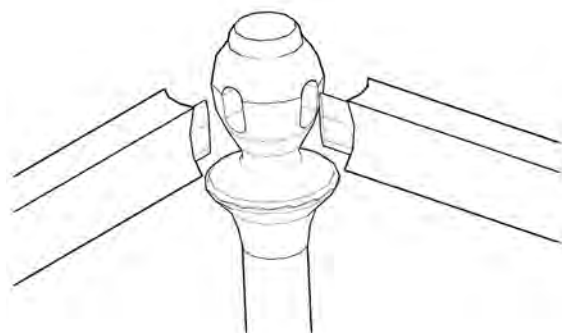
Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Συνδεσμολογία

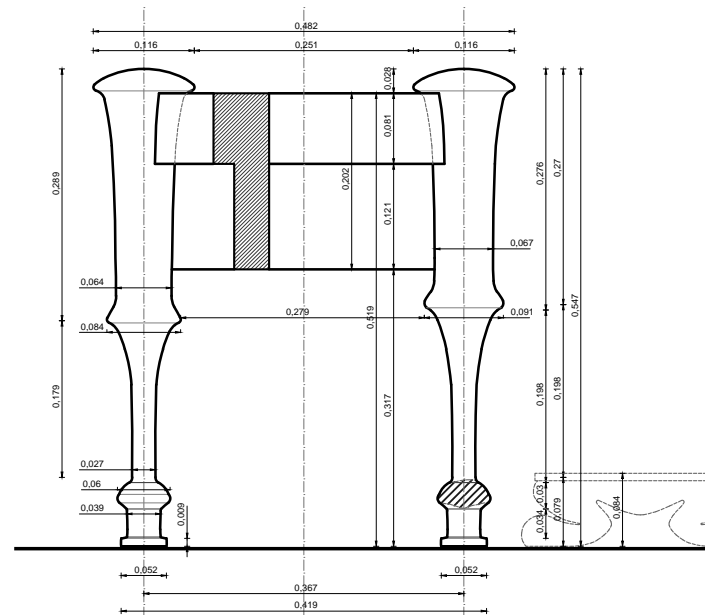

Για τη συνδεσμολογία εκτιμάται ότι γινόταν επίσης χρήση ειδικών κολλών και δυνατότερων ενσφηνώσεων, δεδομένου ότι η γενική συναρμογή δεν φέρει παρά μόνο μια αμφίπακτη διαδοκίδωση, με αποτέλεσμα η εν γένει αντοχή να εξαρτάται από την αποτελεσματική και ασφαλή συνεργασία της εντορμίας με την εγκοπή.

Τελική κατεργασία

Η τελική κατεργασία των επιμέρους μελών (απαρτίων) εκτιμάται ότι ήταν ανάλογη με αυτή του γυαλίσματος και ενδεχομένως του λουστραρίσματος, διότι από την ανάγλυφη παράσταση του δευτερεύοντος προτύπου διαπιστώνεται μια πλήρως ομαλή και λεία επεξεργασία, η οποία δεν οφείλεται στην γλυπτική απεικόνιση, αλλά στην αισθητική εμφάνιση του πρωτότυπου δίφρου.

2.8. Περιγραφή διαδικασίας σύνθεσης και κατασκευής του δείγματος 51

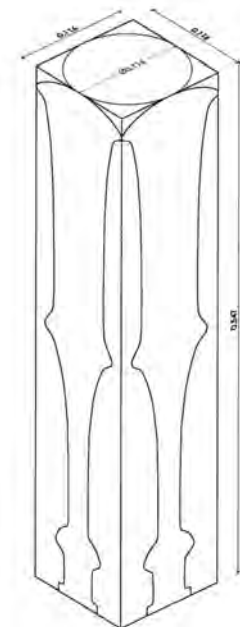

Η διαδικασία της σύνθεσης του δίφρου (δείγμα 51) που παριστάνεται στην επιτύμβια στήλη του δεύτερου τετάρτου του 4^{ου} αιώνα, τεκμαίρεται ότι βασιζόταν στον ιδιότυπο συνδυασμό προσαρμογής των διαδοκίδων απ' ευθείας στο μηριαίο τμήμα των ποδών. Σύμφωνα με αυτή την καινοτομία, τον κύριο λόγο κατείχαν εκτός από τις ενώσεις των μελών, και η ποιότητα του ξύλου, δεδομένου ότι η διαμήκης γραμμική εγκοπή στους πόδες απαιτούσε τον αποκλεισμό στρέβλωσης ή σχισίματος.

Ο υπολογισμός και η διαμόρφωση των γενικών στερεομετρικών μεγεθών (μήκος, πλάτος και βάθος) των ποδών ήταν, ειδικά σε αυτή την ιδιοτυπία, η σημαντικότερη από πλευράς κατασκευής διεργασία, λόγω της υψιτενούς μορφής του (περίπου 55 εκατοστά) και της ανάγκης ακαμψίας και αντοχής σε λυγισμό. Στην περίπτωση του αναφερόμενου δίφρου ως ορίζουσα του μήκους κάθε πόδα εκτιμάται ότι ήταν ο «αθηναϊκός πήχης», προσαυξημένος κατά το 1/5 του.

Πόδες

Η κατατομή των ποδών είναι η πλέον χαρακτηριστική, διότι έχει αγκυλοειδές σχήμα το οποίο παρέμεινε επί μακρόν ως το συνηθέστερο, στον ίδιο βαθμό με το αντίστοιχο κωνοαντωειδές. Το συνολικό μήκος τους διαμοιράζεται σε δύο ημίσεια των 27,6 εκ. έκαστο (ένα μέγεθος που προσεγγίζει αυτό του αθηναϊκού πόδα) μέσω ενός ενδιάμεσου κόμβου υπερβολοειδούς μορφής. Σε αντίθεση με τις απολήξεις του κάτω άκρου των ποδών των προαναφερθέντων ιδιοτυπιών, η βάση του φέρει μια διαμόρφωση δίκην «οπλής», η οποία εξισορροπεί οπτικά την στήριξη του λεπτόμορφου κωνικού κνημιαίου τμήματος.

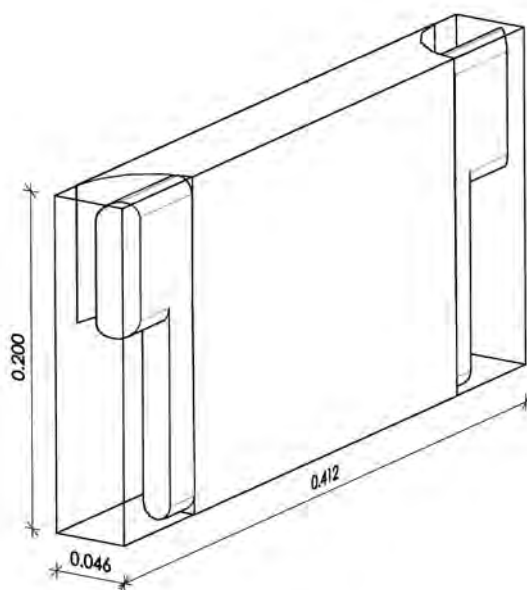
Κεφάλαιο 2

Η Διαχρονική Ιδιοτυπία του δίφρου ως καθίσματος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

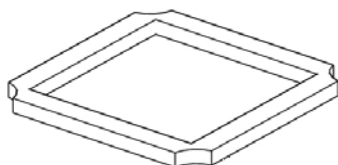
Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Διαδοκίδες

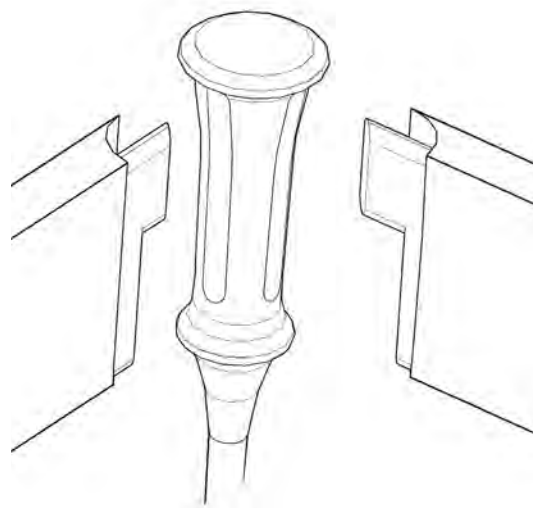
Οι διαδοκίδες αυτού του τύπου δίφρου είναι διπλές και σημαντικά πλατύτερες και διαμορφώνονταν με εργαλεία κοπής και τριβής σε απόλυτη παραλληλεπίπεδη μορφή, η στερομετρία των οποίων συμπεριλάμβανε και τις θέσεις των εντορμιών. Η αφαιρετική διαδικασία της διαμόρφωσης των άκρων τους σε εντορμίες, προσαρμοζόταν σε επιμήκεις εγκοπές που ανοίγονταν στο σύνολο σχεδόν του ύψους του μηριαίου τμήματος των ποδών, μια τεχνική καινοτομία η οποία συνέβαλε στη στατική ακαμψία της συναρμογής τους. Κατά κανόνα η εμφανής περιοχή των διαδοκίδων υφίστατο και αυτή μια επιφανειακή κατεργασία, βάσει της οποίας αφ' ενός, προβαλλόταν μια αίσθηση έντασης και αφ' ετέρου, ομαλής και αφανούς πρόσφυσης στους πόδες. Στην εσωτερική παρειά των ανώτερων διαδοκίδων διαμορφωνόταν ειδική διαμήκης εσοχή με ύψος ίσο ή μεγαλύτερο του πάχους της έδρας, προκειμένου να υποδεχτεί με ελεύθερη συναρμογή την έδρα του καθίσματος. Οι διαστάσεις των διαδοκίδων οροθετούνται από την εσωτερική σχέση του πλάτους με το ύψος, όπου στην αναφερόμενη ιδιοτυπία το ύψος της άνω διαδοκίδας είναι 0,082, το ύψος της κάτω διαδοκίδας είναι 0,121, και το συνολικό ύψος της διαδοκίδας είναι 0,200 εκατοστά. Το συνολικό μήκος, συμπεριλαμβανομένων των εντορμιών, είναι 0,368 εκατοστά.

Έδρα

Η έδρα τεκμαίρεται ότι διαμορφωνόταν από πριστή ξυλεία σε διαστάσεις 0,335 μήκος επί 0,055 πλάτος και πάχος 0,020 πάχος ίσο ή κατά τι μικρότερο του ύψους της πατούρας (κατ'εκτίμηση το ¼ περίπου του ύψους της ανώτερης διαδοκίδας), η οποία από τα στοιχεία που διαθέτουμε, πρέπει να ήταν ένα ομοιογενές προϊόν, δεδομένου ότι αποτελούσε την οριζόντια φέρουσα επιφάνεια στήριξης, δηλαδή το σημαντικότερο –από άποψη κατασκευαστικής αντοχής– στέλεχος του δίφρου.

Συνδεσμολογία

Για τη συνδεσμολογία εκτιμάται ότι γινόταν χρήση επιμήκων ενσφηνώσεων και ειδικών κολλών, διότι το απαιτούσε η γενική συναρμογή, δεδομένου ότι οι πεπλατυσμένες διαδοκίδες συνδέονται με τρόπο συνεχή και με επάλληλη πάκτωση με υπολογισμό του υπέρμετρου μεταξύ εντορμίας και εγκοπής για ασφαλή συνένωση.

Κατεργασία

Επίσης, και η τελική κατεργασία των επιμέρους μελών (απαρτίων) εκτιμάται ότι ήταν ανάλογη με αυτή του γυαλισματος και ενδεχομένως του λουστραρίσματος, διότι από την ανάγλυφη παράσταση του δευτερεύοντος προτύπου διαπιστώνεται μια ομαλή και λεία επεξεργασία, η οποία δεν πιστώνεται στην γλυπτική απεικόνιση, αλλά στην αισθητική εμφάνιση του πρωτότυπου δίφρου.

Κεφάλαιο 3

Η Κατασκευή και Αναπαραγωγή του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου

Η αναπαραγωγή αρχαίων ελληνικών δίφρων στην εποχή μας δεν βασίστηκε σε επιστημονικά τεκμήρια, αλλά αποτέλεσε μια διαδικασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος από αρχαιολόγους και επιπλοποιούς, οι οποίοι δημιούργησαν αντίγραφα αρχαίων τύπων επίπλων για μουσειακούς και εμπορικούς σκοπούς.

Η πιο αξιόλογη προσπάθεια αναπαραγωγής αρχαίων ελληνικών επίπλων προέκυψε αρχικά με την μεταφορά απεικονισμένων μορφών επίπλων από αττικά αγγεία σε κατασκευασμένες μορφές, τις οποίες μελέτησε και σχεδίασε ο μοντέρνος Αμερικανός σχεδιαστής Terence Harold Robsjohn-Gibbings (1905-1976) όταν εγκαταστάθηκε το 1965 στην Αθήνα. Οι έρευνές του πάνω στην αισθητική της κλασικής μορφολογίας τον οδήγησαν σε μια μοντέρνα εκδοχή αναπαραγωγής αρχαίων ελληνικών επίπλων, τα οποία όμως προσαρμόστηκαν στις αρχές του μοντέρνου σχεδιασμού, ήτοι στην εξιδανίκευση της μορφολογικής και κατασκευαστικής απλότητας και στη διαμόρφωση στυλιζαρισμένων αρχέτυπων εύκολα αναγνωρίσιμων.

Ο Τ.Η. Robsjohn-Gibbings πριν την εγκατάστασή του στην Ελλάδα, είχε ήδη περιγράψει τα αρχαία ελληνικά έπιπλα στο βιβλίο που συνέγραψε από κοινού με τον C. W. Pullin «*Furniture of Classical Greece*» ως αποτέλεσμα των παρατηρήσεών τους πάνω στα αττικά αγγεία που διαφυλάσσονται σε μουσεία των Η.Π.Α. και αλλού.³⁰⁵ Επηρεασμένος από τη μορφολογία τους, η οποία προσidiaζε με τις αρχές του μοντερνισμού –όπως είχε επίσης παρατηρήσει και ο εκ των θεμελιωτών του μοντέρνου ύφους στην αρχιτεκτονική Le Corbusier– ο Robsjohn-Gibbings αποκάλεσε τα πρότυπά τους ως «νέα και ανέγγιχτα από τον χρόνο». Με αυτό τον τρόπο, επιδίωξε να δημιουργήσει ένα δικό του σχεδιαστικό ύφος που χαρακτηρίστηκε από την «φρεσκάδα του νεωτερισμού και της γαλήνης της απόλυτης απλότητας».

Για μια περίπου μια 15ετία, ο Robsjohn-Gibbings συνεργάστηκε με τους Susan και Ελευθέριο Σαρίδη για να παράγουν αντίγραφα αρχαίων ελληνικών επίπλων, προσαρμόζοντας αυτές τις μορφές στην επικρατούσα τάση του σύγχρονου design. Χάρη στην 30ετή ερευνητική σπουδή του σε μερικά από τα κορυφαία μουσεία του κόσμου και τις μετρολογικά επακριβείς αποτυπώσεις αρχαίων επίπλων από τον 6^ο έως και τον 4^ο π.Χ. αιώνα, προέβη –σε συνεργασία με την επιπλοποιία Σαρίδη– στην αναπαραγωγή τους, χρησιμοποιώντας τοπική καρυδιά, δέρματα και μπρούτζινα απάρτια και ακολουθώντας μια κατά προσέγγιση κατασκευαστική τεχνική, ανάλογη εκείνης που είχε χρησιμοποιηθεί στην κλασική αρχαιότητα.

305. Robsjohn-Gibbings και Pullin 1963.

Ο Ake Axelsson,³⁰⁶ στην εισαγωγή του καταλόγου της έκθεσής του με τίτλο «39 καρέκλες» στο Royal Academy of Art, παρήγαγε καθίσματα με αρχές κατασκευής από Αίγυπτο και Ελλάδα. Αντιμετώπισε τα καθίσματά του σαν αρχιτεκτονικές κατασκευές, οι οποίες πρέπει στέκονται σωστά και σταθερά στο περιβάλλον του χώρου και με σαφή δήλωση του «φέρω» και «φέρομαι».

Η Βασιλική Καμπερίδου και ο Βασίλειος Βασιλείου, στην εισήγησή τους στο 26^ο Διεθνές Συνέδριο Έρευνας της Βιομηχανίας επίπλων³⁰⁷ αναφέρθηκαν στη μελέτη τους καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι οι τύποι των αρχαίων Ελληνικών επίπλων επηρέασαν και συνεχίζουν να επηρεάζουν τους κατασκευαστές σύγχρονων επίπλων.

3.1. Η οργάνωση της κατασκευής επίπλων στην αρχαιότητα

Προκειμένου να γίνει αναλυτική περιγραφή όλων των φάσεων και σταδίων κατασκευής των τριών ιδιότυπων δίφρων σήμερα, ήτοι ξεκινώντας από την κατασκευή και καταλήγοντας στην τελική τους επεξεργασία, επιλέχθηκε να προηγηθεί η έρευνα των βασικών αρχών της διαδικασίας κατασκευής επίπλων στην ελληνική αρχαιότητα.

Η βάση της τεχνικής κάθε χειροτέχνη προέκυπτε από τις δημιουργικές επιλογές του. Ως κανόνας δημιουργικότητας λειτουργούσε η άφατη αντανάκλασή του στο «ποιο» ξύλο θα χρησιμοποιήσει, «πώς» θα επεξεργαστεί την πρώτη ύλη, «ποια» χειροτεχνικά εργαλεία είχε στη διάθεσή του προκειμένου να επιτευχθεί η σκοπούμενη μορφή σύμφωνα με την οικονομία της. Δηλαδή, ως κανόνας δημιουργικότητας λειτουργούσαν οι γεωμετρικές και άλλες ιδιότητες της πρώτης ύλης. Έχοντας αυτό ως σημείο εκκίνησης, εξετάζονται στη συνέχεια η επιλογή του ξύλου, οι τεχνικές επεξεργασίας του καθώς και τα εργαλεία κατασκευής του δίφρου στην αρχαιότητα.

3.2. Η χρήση του ξύλου

Η χρήση του ξύλου στην επιπλοτεχνία της αρχαιότητας υπήρξε ευρύτατη. Πληροφορίες για τη μεγάλη διάδοση του ξύλου για το σκοπό αυτό, αντλούνται από αναπαραστάσεις στα αγγεία ξυλουργών κατά τη διαδικασία κατασκευής επίπλων. Σε όλες σχεδόν τις σκηνές, εικονίζεται ο ξυλουργός είτε να κατασκευάζει ένα έπιπλο είτε να ασχολείται με τελικές κατασκευαστικές λεπτομέρειες. Οι γραπτές πηγές δίνουν επίσης πληροφορίες για τη χρήση του ξύλου στην επιπλοτεχνία της αρχαίας Ελλάδας. Στον απολογισμό ιδιοκτησίας από τον πατέρα του Δημοσθένη αναφέρεται, μεταξύ άλλων, η ξυλεία για την κατασκευή κρεβατιών, ενώ στην Ιλιάδα χρησιμοποιείται το επίθετο *δινωτός* εννοώντας την τονρευτή μορφή των ποδών ενός κρεβατιού.³⁰⁸

Σε σχέση με τα είδη ξύλου που χρησιμοποιούντο, η σημαντικότερη πηγή είναι η *Περί Φυτῶν Ἱστορία* του Θεόφραστου,³⁰⁹ η οποία χρονολογείται στην Ελληνιστική περίοδο και αναφέρεται στα είδη ξύλων. Αναφέρεται ότι το ξύλο

306. Axelsson 1995.

307. Kamperidou και Vasileiou 2013.

308. Δημοσθένης, *Κατὰ Ἀφόβου Ἐπιτροπῆς Α*, 10.6. Όμηρος, *Ιλιάδα*, Γ'39. Επίσης, βλ.: *δινωτοῖσι λέχεσιν: ὅτι δεινοτάτῃ λέγει ἦτοι διὰ τὸ τετοννεῦσθαι τοὺς πόδας* (Αριστόνικος ο Αλεξανδρεὺς, περὶ Σημείων Ἰλιάδος, 3.391.1)

309. Θεόφραστος, *Περί Φυτῶν Ἱστορίας*, ειδικότερα στα 5.2.1 - 5.8.1, 5.3, 5.5 και 5.7.

οξιάς ενδείκνυτο μεταξύ των άλλων χρήσεών του ...καί πρὸς κλινοπηγίαν και εἰς διφρουργίαν»,³¹⁰ αλλά και για άλλες χρήσεις. Η σφένδαμος³¹¹ και η ζυγία θεωρούντο κατάλληλα είδη ξύλου για την κατασκευή κλινών. Πιθανή είναι επίσης η χρήση *δρυός, ιτιάς, ράμινου*³¹² –ιδανικού για τόννευση, σύμφωνα με τον Θεόφραστο³¹³– και της φλαμουριάς, λόγω της ευκολίας στην κατεργασία της. Η «Φυσική Ιστορία» του Πλίνιου³¹⁴ και ειδικότερα στα βιβλία 12 και 16, ο Πλίνιος αναφέρεται στις ειδικές χρήσεις των διαφόρων ξύλων και βασίζεται στο έργο του Θεόφραστου. Επίσης, με δεδομένο ότι η διαθεσιμότητα του ξύλου έπαιξε σημαντικό ρόλο για τον κατασκευαστή, εκτιμάται ότι ο κύριος όγκος της ξυλείας προερχόταν από δένδρα τοπικά, χωρίς να αποκλείεται η εισαγωγή ξυλείας όταν εξυπηρετούσαν αισθητικές και κατασκευαστικές απαιτήσεις των επίπλων. Ο Θεόφραστος πληροφορεί, ότι, για κατασκευαστικούς σκοπούς, άριστη «της εἰς Ελλάδα παραγινόμενης ξυλείας» ήταν η Μακεδονική, γιατί ήταν λεία και *αστραβής*.³¹⁵ Μετά από αυτήν ερχόταν η ποντιακή ξυλεία και ακολουθούσε η ξυλεία του Ρύνδακου³¹⁶ ποταμού, καθώς και η Αινιακή από τη Φθιώτιδα ενώ οι χειρότερες ήταν η Παρνασιακή και η Ευβοϊκή ξυλεία, γιατί ήταν *οζώδεις και εύσηπτοι*.³¹⁷

Η επιλογή του είδους ξύλου για την κατασκευή των καθισμάτων και ειδικότερα του δίφρου γινόταν με βάση –έστω και με εμπειρικό κριτήριο– τις συναφείς μηχανικές ιδιότητες, δηλαδή τις μηχανικές αντοχές που επεδείκνυε το υπόψη ξύλο σε εξωτερικές δυνάμεις που εφαρμόζονταν σε αυτό, αλλά και την ευκολία κατεργασίας του.

Σημαντικότερες από αυτές τις ιδιότητες³¹⁸ για την περίπτωση μιας κατασκευής όπως ο δίφρος, είναι η αντοχή του ξύλου σε θλίψη, σε διάτμηση και σε κάμψη, παράλληλα με την ελαστικότητα και την σκληρότητά του. Η τελευταία σχετίζεται με την αντοχή του ξύλου σε αποτριβή³¹⁹ και χάραξη, δηλαδή ουσιαστικά με το μέτρο της ευκολίας κατεργασίας του ξύλου.

310. Θεόφραστος, *Περί Φυτῶν Ιστορίας*, 3.10.1 και 5.7.6.

311. Ο σφένδαμος, το σφενδάμι ή σφεντάμι (αρχ. ελλ., ή σφένδαμνος) είναι γένος δένδρων με την επιστημονική ονομασία *Acer*. Η επιστημονική ονομασία του σφένδαμου οφείλεται στα χαρακτηριστικά φύλλα του με τρεις μυτερές απολήξεις. Χρησιμοποιείται στην επιπλοποιία, σε οικοδομικές και αρχιτεκτονικές εφαρμογές και στην κατασκευή μουσικών οργάνων.

312. Ράμιος: *Rhamnus alaternus*-(κιτρινόξυλο)Αειθαλής θάμνος που φτάνει τα 4μ ύψος και έχει φύλλα βαθυπράσινα, γυαλιστερά και άνθη μικρά, κιτρινοπράσινα που εξελίσσονται σε μαύρους, σφαιρικούς καρπούς.

313. Θεόφραστος, *Περί Φυτῶν Ιστορίας*, 5.6.2.1.

314. Πλίνιος, *Naturalis Historia*.

315. Θεόφραστος, *Περί Φυτῶν Ιστορίας*, 5.2.1.4. Ο Θεόφραστος, χαρακτηρίζει την ελληνική ξυλεία *άστραβη*, δηλαδή τα ξύλα ήταν άνευ ρόζων με ίσιες ίνες και πλήρη χυμών. Ο Θεόφραστος ισχυρίζεται ότι για τον λόγο αυτόν οι Αθηναίοι εκστράτευσαν για να καταλάβουν την Αμφίπολη, προκειμένου δηλαδή να εδραιώσουν την εισαγωγή ξυλείας για τις ανάγκες τους, οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούσαν την ναυπήγηση των πολεμικών και εμπορικών τους πλοίων.

316. Ο Ρύνδακος ήταν ποταμός κοντά στην Κύζικο. Η Κύζικος ήταν αρχαία μικρασιατική πόλη στη Μικρά Φρυγία (Μυσία), κοντά στην Προποντίδα. Ήταν αποικία των Μιλήσιων.

317. Περισσότερα για την ξυλεία στην αρχαιότητα, βλ. Κακαράς 3013, κεφάλαιο 2.

318. Ορλάνδος 1994, τεύχος α, 18.

319. Αποτριβή: αφαιρώ δια της τριβής

Ειδικότερα τα ξύλα των πλατύφυλλων δέντρων (σφενδάμι,³²⁰ πλάτανος,³²¹ δρύς,³²² οξιά,³²³ γαύρος,³²⁴ ελιά,³²⁵ σημύδα³²⁶) έχουν μεγαλύτερη μοριακή πυκνότητα από ότι τα κωνοφόρα, γεγονός που τα καθιστά σκληρά, κατάλληλα για τόννευση και στίλβωση και λιγότερο ευπρόσβλητα στη διάβρωση. Ο Russel Meiggs³²⁷ θεωρεί ότι το ξύλο της δρύος ήταν το είδος του ξύλου που χρησιμοποιήθηκε ευρέως στην αρχαία επιπλοποιία.

Το μέγεθος του δίφρου ως κατασκευή, δεν απαιτεί μεγάλου μήκους στοιχεία. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι η ελιά δεν αποδίδει μεγάλου μήκους στοιχεία, όπως προαναφέρθηκε, κατέστησε το ξύλο της ελιάς καταλληλότερο για παρόμοιες κατασκευές. Κάτι τέτοιο αναφέρεται σε σχέση με την επιπλοποιία και από τον Stephan Mols,³²⁸ όχι όμως συγκεκριμένα σε σχέση με τα καθίσματα. Η G.M.A. Richter³²⁹ και ο Ορλάνδος³³⁰ καταγράφουν την χρήση των διαφόρων ξύλων βασιζόμενοι στην αρχαία γραμματεία. Πολλοί διακεκριμένοι μελετητές των αρχαίων ελληνικών επίπλων, όπως οι Ransom Caroline³³¹ και ο Helmut Kyrieleis³³² θεωρούν ότι το κατ' εξοχήν υλικό κατασκευής τους ήταν το *εύξεστο* ξύλο. Κατά την άποψή μας δεν υφίσταται λόγος να θεωρήσουμε ότι ο αρχαίος ελληνικός δίφρος αποτέλεσε εξαίρεση.

Ο αριθμός των εργασιών που έχουν εκπονηθεί σε σχέση με την παραγωγή της ξυλουργικής τέχνης στο μακρύ χρονικό διάστημα μεταξύ της πρωτογεωμετρικής και της ελληνιστικής περιόδου είναι εκπληκτικός.³³³

320. Η Σφένδαμνος (Acer) αναφέρεται ως βασικό υλικό για τα έπιπλα. Το ξύλο της έχει χρώμα κιτρινωπό, είναι ξύλο ανθεκτικό στα παράσιτα και εύκολο στην κατεργασία του Ο Θεόφραστος (*Περί Φυτῶν Ἱστορίας*, 5.7.6) αναφέρει τη σφένδαμνο ως υλικό κατασκευής κλινῶν και τραπεζιῶν.

321. Ο πλάτανος (platanus) είναι φυλλοβόλο δέντρο, ύψους 30 έως 50 μ. και συναντάται στις όχθες ποταμῶν και γενικά σε υγροτόπους.

322. Η δρύς (Quercus) ανήκει στην οικογένεια των Φηγοειδῶν (Fagaceae) με 531 αυτοφυή είδη. Είναι δέντρο ψηλό, αιωνόβιο που βρίσκεται σε πεδινές αλλά και ορεινές περιοχές. Πρόκειται για ξύλο βαρύ, σκληρό που δεν σαπίζει εύκολα.

323. Η οξιά ή φηγός (*Fagus*) φτάνει τα 35 μέτρα ύψος, είναι δέντρο φυλλοβόλο με κορμό ευθύ, λείο, και ομαλό, με λεπτό φλοιό. Έχει γκριζωπό χρώμα και είναι κατάλληλο για την επιπλοποιία. Φύεται ευρέως στη Βόρεια Ελλάδα και το ξύλο της εξάιρεται από τον Θεόφραστο (*Περί Φυτῶν Ἱστορίας*, 5.4.4.).

324. Ο γαύρος, *Carpinusbetulus* ή αγριοτσουκνίδα ανήκει στην κατηγορία των σκληρῶν ξύλων. Είναι δένδρο φυλλοβόλο με ύψος περίπου 20 μ. Έχει πολύ σκληρό ξύλο το οποίο δύσκολα κατεργάζεται. Συνήθως χρησιμοποιείται στην κατασκευή πλοίων.

325. Η ελιά ανήκει στη ζώνη των αείφυλλων πλατύφυλλων. Τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά και οι τεχνικές ιδιότητες του ξύλου της αγριελιάς και της καλλιεργούμενης ελιάς είναι ότι έχει πολύ μικρούς πόρους χωρίς ακτινική διάταξη. Πρόκειται για ξύλο πολύ σκληρό και βαρύ, με φυσική αντοχή και διάρκεια 15-20 χρόνια. (Μαντάνης 2003, 50-80).

326. Η σημύδα, (*Betula*) είναι φυλλοβόλο δέντρο και φτάνει τα 20-25 μέτρα. Φύεται σε μεγάλα υψόμετρα της Βορείου Ελλάδας (Ροδόπη, Φαλακρό όρος, Παγγαίο κ.ά.). Έχει ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις σε φως σε σχέση με όλα τα άλλα πλατύφυλλα. Το ξύλο της είναι σκληρό και ανθεκτικό και χρησιμοποιείται στην επιπλοποιία, την ξυλογλυπτική και για την κατασκευή σκι.

327. Meiggs 1982, 295.

328. Mols 1999, 79.

329. Richter 1926, 122-123.

330. Ορλάνδος 1994, τεύχος α, .21-29.

331. Ransom 1905, 39.

332. Kyrieleis 1969, 166.

333. Σχετικά με το θέμα της κατασκευής επίπλων στην περιοχή του Αιγαίου, πριν την Πρωτογεωμετρική Περίοδο, βλ.: Baker 1966, 234-25· Richter 1966, 5-12· Jahn 1990, σε διάφορα κεφάλαια· Watzinger 1905· Ohly 1953, 245 κ.εξ.· Ransom 1905· Vaulina και Wasowicz, 84-145.

3.3. Τα εργαλεία

Εικόνα 143. Μαρμάρινο ανάγλυφο με ξυλουργικό εργαστήριο, (επιπλοποιείο) από ένα βωμό αφιερωμένο, πιθανώς, στη θεά Αθηνά, από τη Ρώμη. Από αριστερά α) πριόνι αναρτημένο από κάποιο εργαλείο, β) ξυλουργική γωνία, γ) υπερμεγέθους διαβήτη, δ) διαστημόμετρο. Πιθανόν, πάνω στον πάγκο απεικονίζεται ένας τόννος Capitoline Museums (Montemartini) Ρώμη, Αρ. καταλ. 2743 Ύστερος 1ος αι.

Η κατασκευαστική μεθοδολογία των αρχαίων ελληνικών δίφρων εξυπηρετήθηκε από ειδικά εργαλεία κατεργασίας των ξύλων (**εικ. 143**). Στην περίπτωση του αρχαίου επιπλοποιού, η κοπή του ξύλου, η επεξεργασία και το τελευταίο στάδιο της κατασκευής σχετίζονται άμεσα και με την ποιότητα των εργαλείων³³⁴. Αρχαία εργαλεία για την κατεργασία ξύλου έχουν βρεθεί σε πολλά σημεία της Ελλάδας, όμως διασώζονται μόνον τα μεταλλικά μέρη, με τα ξύλινα μέρη τους να έχουν χαθεί (**εικ. 144-146**). Τα ευρήματα αυτά αποκαλύπτουν ένα ευρύ φάσμα εργαλείων, τα οποία μαρτυρούν ότι οι ξυλουργοί και ειδικότερα οι επιπλοποιοί είχαν στη διάθεση τους τα κατάλληλα εργαλεία για κάθε φάση της διαδικασίας παραγωγής.

Ειδικότερα για τα εργαλεία της ξυλουργικής τέχνης, οι πληροφορίες παρέχονται από το έργο του Πλίνιου.³³⁵ Κατονομάζει τον Θεόδωρο τον Σάμιο,³³⁶ ως τον σχεδιαστή του ξυλουργικού γνώμονα, της libella (προγόνου του δικού μας αλφαδιού) και του τροχού (τόρνου;) θεωρείται επίσης και εφευρέτης της clavis, ένα είδος μέγγενης για να συγκρατούνται μεταξύ τους τα ξύλινα στοιχεία. Το γεγονός ότι ο Θεόδωρος ο Σάμιος συνδέεται με αυτά τα τρία ειδικά εργαλεία που προήγαγαν την ξυλουργική τέχνη υποδηλώνει την τεχνολογική βελτίωση και αισθητική ανάπτυξη της κλασσικής μορφολογίας στις κατασκευές των επίπλων.

Τα εργαλεία των ξυλουργών μπορούν να υποδιαιρεθούν σε δυο γενικές κατηγορίες: τα εργαλεία κοπής, απόξεσης, λείανσης και διάτρησης και τα εργαλεία μέτρησης και σήμανσης.

334. Ορλάνδος 1994, τεύχος α, 38-58· Επίσης, βλ.: Θεόφραστος, *Περί Φυτῶν Ιστορίας*, 5.3.3. Τα εργαλεία της αρχαίας ελληνικής ξυλουργικής τέχνης και επιπλοποιίας, ονομάζονταν τεκτονικά σιδήρια ή τεκτονικά όργανα ή εργαλεία ή σκεύη ή και άρμενα. Ως τεχνικά μέσα ήταν εν πολλοίς κοινά με τα αντίστοιχα του λιθουργού και του οικοδόμου.

335. Πλίνιος, *Naturalis Historia*. 7.198.

336. Ο Θεόδωρος ο Σάμιος (6ος αιώνας π.Χ.) είναι περισσότερο γνωστός ως ο αρχιτέκτονας του Ηραίου της Σάμου και το πρώτο Αρτεμίσιο της Εφέσου.

Κεφάλαιο 3

Η Κατασκευή και Αναπαραγωγή του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

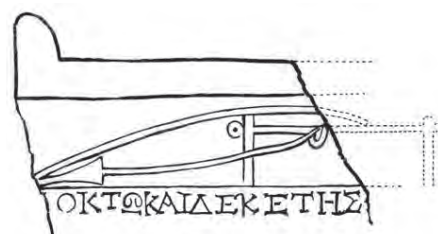
3.3.1. Εργαλεία κοπής, απόξεσης, λείανσης και διάτρησης

Εικόνα 144. Χάλκινο πριόνι από το Ακρωτήρι της Θήρας. Ύστερη Κυκλαδική περίοδος, περίπου τον 17ο αι. π.Χ.

Εικόνα 145. Σιδερένιος πριων με ξύλινη λαβή στερεωμένης με καρφιά. Περί το 630–525 π.Χ. British Museum, 1888,0601.697.

Εικόνα 146. Τρυπάνι

Εικόνα 147. Λεπτομέρεια από ερυθρόμορφη υδρία. Βοστώνη. Μουσείο Καλών Τεχνών αρ. 13200. «Μύθος της Δανάης». Παράσταση τρυπανιού στρεφόμενου με τόξο.

Εικόνα 148. Τμήμα λίθινης, πιθανόν επιτύμβιας στήλης με ανάγλυφη παράσταση. Εικονίζεται προτεταμένο χέρι που κρατά διπλό πέλεκυ μεγάλων διαστάσεων. Μουσείο Χανίων

Εικόνα 149. Χάλκινο Αγαματίδιο, Τεχνίτης ξύλου με διπλό πέλεκυ. Μουσείο Λούβρου.

Εικόνα 150. Αναπαράσταση ρικάνης και άλλων ξυλουργικών εργαλείων. (Richter, 1966, εικ. 612)

Εικόνα 151. Ερυθρόμορφη κύλικα του 5ου αι. Βρετανικό Μουσείο. Κατεργασία ξύλου με αμφίξοο καμπύλο σκέπαρνο.

Εικόνα 152. Ερυθρόμορφη κύλικα. Μουσείο Βατικανού. Παράσταση Αισώπου με σφύρα.

Τα καθαυτό ξυλουργικά εργαλεία κατά τον Πολυδεύκη³³⁷ ήταν ο *πέλεκυς*³³⁸ (εικ. 148, 149), το *σκέπαρνον*³³⁹ (εικ. 151), ο *πρίων*³⁴⁰ (εικ. 144, 145), η *σφύρα*³⁴¹ (εικ. 152), το *τέρετρον*³⁴², το *τρύπανον* (εικ. 146, 147), η *τρυπανούχος αρίς* και η *ρίνη*³⁴³. Τα εργαλεία αυτά ήταν κατασκευασμένα κυρίως από χαλκό, κασσίτερο, ορείχαλκο και μόλυβδο³⁴⁴.

Η *ρικήνη* ή *πλάνη*³⁴⁵ (εικ. 150) θεωρείται εφεύρεση των Ρωμαίων και το περισσότερο εξελιγμένο ξυλουργικό εργαλείο. Η γωνία και το σχήμα της λεπίδας διέφερε ανάλογα με την εργασία που έπρεπε να γίνει.

Στα εργαλεία επίσης ανήκουν:

Ο *ξυστήρ* ή *ξοίς*³⁴⁶ και η παραλλαγή του ο *γλύφανος* ή *γλυφίς* (*σκαρπέλο*), η *σμίλη*³⁴⁷, τα *ξυλουργικά κοπίδια*³⁴⁸ και τα *οβελίσκοι* (*οβελίς*).³⁴⁹

337. Πολυδεύκης, I 146

338. Ο *πέλεκυς* ήταν γνωστός από την εποχή του Ομήρου (*Οδύσσεια*, ε' 237 και ι' 391). Άλλοτε ήταν απλός (*ημιπέλεκον*) και άλλοτε διπλός (*δίστομος* ή *αμφίστομος* ή *αζίνη*). Κατασκευάζονταν κυρίως από ορείχαλκο, χαλκό και σίδηρο, ενώ ο στυλεός ήταν από ελιά ή δρυ. Το μέγεθος ποίκιλε ανάλογα με τη λειτουργία. Υπήρχε επίσης και ένας συνδυασμός πελέκεως και σφύρας και ονομαζόταν *σφυροπέλεκυς*.

339. Το *σκέπαρνον* ήταν ένα άλλο είδος πελέκεως, είχε εγκάρσια λεπίδα και χρησιμοποιείτο για την «ξέση» και την «λείανση» του ξύλου. Γενικά χρησιμοποιείται στη λεπτή ξυλουργική εργασία της διαμόρφωσης των στρογγυλεμένων στοιχείων στην χονδρικά οριστική τους μορφή. Το *σκέπαρνον* αναφέρεται συχνά στα Ομηρικά έπη σε συνδυασμό με τον πέλεκυ. Το *σκέπαρνο* όπως και ο πέλεκυς άλλοτε ήταν απλός με μια αιχμή και άλλοτε με εκατέρωθεν αιχμές και χαρακτηριζόταν ως «αμφίξοος». Βλ.: Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 44· Petrie 1917, 16-18.

340. Ο *πρίων* είναι γνωστός από την εποχή του Ομήρου. Κατασκευάζονταν από ορείχαλκο, χαλκό ή σίδηρο. Ο απλός πρίων χειριζόταν από ένα άτομο (είχε μία χειρολαβή), ενώ ο διπλός από δύο άτομα (με δύο χειρολαβές).

341. Η *σφύρα*, προϊστορικής προέλευσης, αναφέρεται και στον Όμηρο και χρησιμοποιείτο από χαλκείς και ξυλουργούς. Στην ξυλουργική τέχνη υπάρχουν διάφορα είδη σφυριών ανάλογα με τη λειτουργία που εξυπηρετούσαν. Η πιο κοινή σφύρα των ξυλουργών ήταν η ξυλόσφυρα, με ξύλινο επικρουστήρα (ξύλοσφυρο) και όπως προκύπτει από τις αναπαραστάσεις σε αγγεία και στα ανάγλυφα, το ένα άκρο τους είναι συνήθως επίπεδο, τετράγωνο ή κυκλικό, το δε άλλο κατέληγε σε οξεία αιχμή.

342. Το *τρύπανον* ή *τέρετρον* ήταν το σπουδαιότερο εργαλείο του τέκτονα και του ναυπηγού και χρησίμευε για το τρύπημα ξύλων. Υπάρχουν δυο τύποι τρυπανιών: Ο απλός τύπος, ο οποίος εστρέφετο από τον ίδιο τον ξυλουργό και το τρυπάνι το περιστρεφόμενο με ιμάντα ή με τόξο.

343. Η *ρίνη* (ξύλόλιμα) ήταν ένα σιδερένιο ή καμιά φορά και χάλκινο εργαλείο, στενόμακρο, που κατέληγε οξύ και έφερε στη ράχη του χαραγές. Χρησίμευε για τη λείανση του ξύλου. Αρκετά αρχαία κείμενα αναφέρουν την ξυλόλιμα σε σχέση με την ξυλουργική τέχνη.

344. Arnold 1991, 257· Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 116-144.

345. Η *ρικήνη* ή *πλάνη*, αποτελείτο από ένα ξύλινο ή μεταλλικό περίβλημα (κουτί) με λαβή, στο οποίο σφήνωναν λοξά ένα πλατύ τροχισμένο έλασμα - λεπίδα, η οποία προεξείχε ελαφρώς από τη βάση έτσι ώστε κινούμενη παλινδρομικά να αποξέει και να εξομαλύνει το ξύλο.

346. Ο *ξυστήρ* ή *ξοίς* και η παραλλαγή του ο *γλύφανος* ή *γλυφίς* ήταν το κοινά λεγόμενο *σκαρπέλο*, το οποίο με την βοήθεια της ξυλόσφυρας χρησίμευε στο σκάλισμα των ξύλων. Η *ρίνη* και ο *ξυστήρ* χρησιμοποιούνταν τόσο για την επεξεργασία των επιπέδων όσο και για την επεξεργασία των καμπύλων επιφανειών. Η απαιτούμενη αρτιότητα της κατασκευής καθόριζε τη χρήση των δυο εργαλείων. Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 56.

347. Η *σμίλη*, είχε καμπύλο το σιδερένιο άκρο της και πολλές φορές εχρησιμοποιείτο σε συνδυασμό με το σφυρί. Οι ξυλουργοί χρησιμοποιούσαν τόσο τη σμίλη όσο και το ξυλουργικό κοπίδι για την κατασκευή υποδοχών.

348. Τα *ξυλουργικά κοπίδια* ήταν μικρότερα, με ορθογώνια κοφτερή λεπίδα και η κορυφή της ξύλινης λαβής ήταν στρογγυλεμένη για να προσαρμόζεται στο χέρι του ξυλουργού για το σκάλισμα. (Nicholson και Shaw 2000, 355).

349. Οι *οβελίσκοι* είναι τρυπάνια με λεπτή λεπίδα, τα οποία πιθανόν χρησιμοποιούντο για το άνοιγμα οπών στο ξύλο. Χρησιμοποιούντο επίσης σε λεπτομερείς εργασίες όπως το σκάλισμα λεπτομερειών, το σημάδεμα ή το καπλάτισμα.

Κεφάλαιο 3

Η Κατασκευή και Αναπαραγωγή του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εικόνα 153. Λεπτομέρεια από ανάγλυφο στον πτολεμαϊκό τάφο του Petosiris στη νεκρόπολη Tuna el Gebel. Σύμφωνα με τους μελετητές, πρόκειται για την πρώτη απεικόνιση ξυλουργών που δουλεύουν στον τόρνο. Ξύλινο υποστήριγμα αυτού του τόρνου φαίνεται να είναι τοποθετημένο κάθετα και σταθερά προσαρμοσμένο στο έδαφος. Δύο μετακινούμενα επίπεδα στελέχη, είναι προσαρμοσμένα στο κατακόρυφο υποστήριγμα έτσι ώστε να δημιουργείται το επιθυμητό άνοιγμα υποδοχής του προς επεξεργασία τεμαχίου ξύλου. Πάνω σε κάθε επίπεδο στελέχους προσαρμόζεται ένα σταθερό στέλεχος - σιαγόνα. Τα δυο αυτά στελέχη-σιαγόνες συγκρατούσαν το υπό επεξεργασία ξύλο με ένα σκoinί που ήταν τυλιγμένο γύρω από αυτό, ενώ ένας άλλος επεξεργαζόταν το ξύλο με τη βοήθεια ενός κοπιδιού χρησιμοποιώντας το υποστήριγμα του τόρνου ως στήριγμα για το εργαλείο. Η τόννευση του ξύλου έπρεπε να γίνεται και προς τις δυο κατευθύνσεις της κίνησης του τόρνου (μπρος-πίσω) με αποτέλεσμα το κοπίδι να αφήνει ίχνη πάνω στο ξύλο. (Nicholson και Shaw 2000, 357).

Εικόνα 154. Σχέδιο από τάφο της πρώιμης πτολεμαϊκής περιόδου του Πετρόσιρη στη νεκρόπολη Tuna el Gebel. Σκιρνή μαραγκού που τoρνάρει ξύλο. Ο τόρνος είναι τοποθετημένος οριζόντια. Επειδή ο κατακόρυφος τόρνος δεν μπορούσε να παράξει πολυπλοκότερες μορφές ποδιών όπως αυτά της κλασικής περιόδου εξελίχθηκε σε οριζόντιο.

Ο ξυλουργικός τόρνος αποτελούσε ένα ευρέως χρησιμοποιούμενο ποδοκίνητο ξυλουργικό εργαλείο, γνωστό από την Ομηρική εποχή³⁵⁰ πιθανόν και με το όνομα δίνος (δινωτή κλισίη, δινωτά λέχη³⁵¹) και χρησίμευε για την παραγωγή στερεών εκ περιστροφής σωμάτων³⁵². Ο Θεόφραστος στο έργο του *Περί Φυτών Ιστορία* αναφέρεται σε *τορνευτήριον* και ο *τορνευτής των επιγραφών*.³⁵³ Γεγονός είναι, ότι η αξιοσημείωτη αύξηση στη χρήση τορνευτών ποδιών επίπλων στον ελληνικό χώρο εμφανίζεται μετά τον 7^ο αιώνα π.Χ.

Η μέθοδος της περιστροφής του ξύλου γύρω από ένα σταθερό κέντρο και η συνακόλουθη απόξεση της επιφάνειας του ήταν γνωστή στους Αιγυπτίους, αλλά η ακριβής χρονολογία εισαγωγής του στην επεξεργασία του ξύλου δεν μας είναι γνωστή.³⁵⁴ Το ξύλινο υποστήριγμα αυτού του τόρνου φαίνεται να ήταν τοποθετημένο κάθετα και σταθερά προσαρμοσμένο στο έδαφος. Δύο μετακινούμενα επίπεδα στελέχη ήταν προσαρμοσμένα στο κατακόρυφο υποστήριγμα, έτσι ώστε να μπορεί να δημιουργείται το επιθυμητό άνοιγμα υποδοχής του προς επεξεργασία τεμαχίου ξύλου. Πάνω σε κάθε επίπεδο στελέχους προσαρμόζετο ένα σταθερό στέλεχος – σιαγόνα. Τα δυο αυτά στελέχη-σιαγόνες συγκρατούσαν το υπό επεξεργασία τεμάχιο. Ο ένας άνδρας περιέστρεφε το προς επεξεργασία ξύλο με ένα σκoinί που ήταν τυλιγμένο γύρω από αυτό, ενώ ένας άλλος επεξεργαζόταν το ξύλο με τη βοήθεια ενός κοπιδιού, χρησιμοποιώντας το υποστήριγμα του τόρνου ως στήριγμα για το εργαλείο. Η τόννευση του ξύλου έπρεπε να γίνεται και προς τις δυο κατευθύνσεις της κίνησης του τόρνου (μπρος-πίσω), με αποτέλεσμα το κοπίδι να αφήνει ίχνη πάνω στο ξύλο. Αυτός ο τύπος τόρνου δεν ήταν σε θέση να παράγει τις πολυπλοκότερες μορφές των κατοπινών περιόδων, για την κατασκευή των οποίων εξελίχθηκαν οι οριζόντια τοποθετημένοι τόρνοι.

350. Όμηρος, *Οδύσσεια*, ε' 249: 'Όσσον τις τα 'έδαφος νηός τoρνόσεται ανήρ.

351. δινωτά λέχη, δηλαδή τα έπιπλα που έχουν τoρνευτά πόδια. Όμηρος, *Ιλιάδα*, Γ' 393: δινωτοῖσι λέχεσσι.

352. Στην αρχαία ελληνική γραμματεία είναι συνηή η χρήση των ρημάτων *τορνεύω*, *εντορνεύω*, *διατορνεύω*, *τορνοποιούμαι* και τέλος τα επίθετα *έντορνος*, *εἰτορνος* και *τορνευτός*.

353. Θεόφραστος, *Περί Φυτών Ιστορίας*, 5.64.2-3.

354. Nicholson και Shaw 2000, 334-336. Σύμφωνα με τους μελετητές η πρώτη απεικόνιση ξυλουργών που δουλεύουν στον τόρνο βρίσκεται στον Πτολεμαϊκό τάφο του Petosiris Tuna el Gebel.

3.3.2. Εργαλεία μέτρησης και σήμανσης

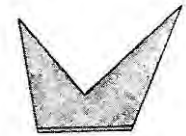
Εικόνα 155. Επιτύμβιο ανάγλυφο του Lucius Alfius Status με μετρητικά και βοηθητικά όργανα τεχνίτη.

Εικόνα 156. Αιγυπτιακή ξυλουργική γωνία 90° σε σχήμα Γ με ανισομήκη ξύλινα σκέλη πλάτους 0,030 μ. και πάχους 0,004.

Εικόνα 157. Μπρούτζινη ξυλουργική γωνία

Εικόνα 158. Η γωνία και τα βοηθήματα κοπής χρησιμοποιεσαν σαν οδηγός στα σημεία που έπρεπε να ταιριάζουν τέλεια ή όπου έπρεπε να κοπούν δύσκολες αρθρώσεις.

Εικόνα 159. Αιγυπτιακή μετρητική γωνία του 1300 π.Χ. σε συνδυασμό με νήμα της στάθμης. Παρόμοια εργαλεία ήταν γνωστά από τον Ραμσή, διαστάσεων 31,6X23,9

Εικόνα 160. Ξύλινο όργανο σχήματος κεφαλαίου «Αλφα», από την κορυφή του οποίου κρέμεται λιναίη και ένα μολύβδινο βάρος.

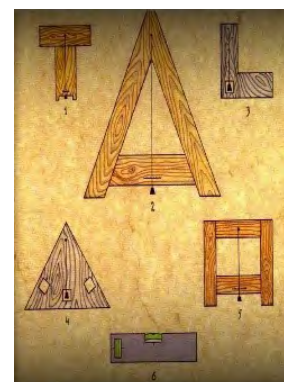
Εικόνα 161. Ανάγλυφο του Marcus Aebutius, από την Aebutia με αναπαράσταση μετρητικών εργαλείων α) Αλφάδι με προσαρμοσμένο το νήμα της στάθμης, β) νήμα της στάθμης, γ) διαβήτη, δ) γωνιόμετρο ε) κανόνα. Μουσείο Capitolline της Ρώμης από την βίβα Mattei αρ. κατ. 2122. 2ος-3ος αιώνας μ.Χ.

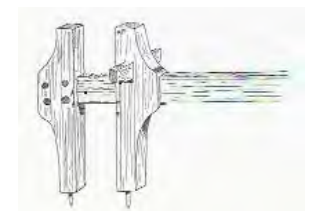
Εικόνα 162. Οι αρχαίοι Ελληνικοί κανόνες ήταν ξύλινοι ορθογωνικής διατομής επιμελώς λειασμένοι. Η μία επιφάνεια έφερε υποδιαίρεσεις

Εικόνα 163. Βαρύδι 4ου αιώνα μ.Χ.

Εικόνα 164. Όργανα μέτρησης.

Εικόνα 165. Σχηματική απόδοση ξύλινου διαστημόμετρου, το οποίο βρέθηκε σε ναυάγιο στο Giglio περίπου του 600 π.Χ. (Ulrich 2007, εικ. 3.44).

Τα εργαλεία μέτρησης και σήμανσης (εικ. 155, 164), ήταν η *γωνία* ή *προσαγωγείον* ή *γνώμων*³⁵⁵ (εικ. 156-159), το *γωνιόμετρο* ή *ορθογωνιόμετρο*³⁵⁶ (εικ. 161), το *αλφάδι* (κεφαλαίο άλφα)³⁵⁷ (εικ. 159-161), ο *ξυλουργικός κανών*³⁵⁸ (εικ. 161, 162), ο *διαβήτης* για τη χάραξη κύκλων και ο *διαβήτης* για τη μέτρηση διαστάσεων και *χάραξη κύκλων επί στερεών*³⁵⁹ (εικ. 161), η *κάθετος* ή *σταφύλη*, ή *μολυβδίσ* (νήμα στάθμης)³⁶⁰ (εικ. 163) και η *κιμωλία*.

Το υλικό κατασκευής πολλών μετρητικών εργαλείων, ήταν ο μπρούτζος, ο οποίος παρότι δεν ήταν σκληρός, εξασφάλιζε κατάλληλη επιφάνεια για την χάραξη σημείων μέτρησης.

3.3.3. Μονάδες μέτρησης³⁶¹

Η βασική μονάδα μέτρησης μήκους στην Αρχαία Ελλάδα ήταν ο «πούς». Το μέγεθος του δεν ήταν σταθερό, αλλά κυμαινόταν από 0,3083 έως 0,2970μ. Γι αυτό έχουμε τον Ολυμπιακό πόδα (32,05 εκ.), τον Αιγινήτικοπόδα (33,3 εκ.), τον Σάμιο πόδα (35 εκ.) και τον Αθηναϊκό πόδα (29,57 εκ.). Υποδιαιρέσεις του ποδός ήταν ο «δάκτυλος» 1/6 του ποδός ή 0,0185μ., 2 δάκτυλοι ισούνται με 3,7 εκ., 4 δάκτυλοι 7,4 εκ., 11 δάκτυλοι ισούνται με 7,4 εκ., 12 δάκτυλοι ισούνται με 1 παλάμη ήτοι 34,7 εκ., 24 δάκτυλοι ισούνται με 1 πήχη 44,4 εκ.

Για τη δημιουργία γραμμών χάραξης (σημάδεμα) πάνω στην επιφάνεια του ξύλου, οι ξυλουργοί χρησιμοποιούσαν ένα απλό μαχαίρι για σκάλισμα, γνωστό και ως «μαχαίρι γραφής».

Ξεκινώντας από την επιλογή των ξύλων μέχρι την επεξεργασία τους, η κάθε φάση έπαιζε ρόλο στην ποιότητα του τελικού προϊόντος. Από την άλλη πλευρά η μελέτη της ανάπτυξης των αρχαίων ξυλουργικών εργαλείων, αποκαλύ-

355. Η *γωνία* ή *προσαγωγείον* ή *γνώμων* ήταν ένα χάλκινο, σιδερένιο ή ξύλινο όργανο των τεκτόνων σε σχήμα «Γ», αποτελούμενο από δυο ισομήκη ή ανισομήκη σκέλη. Τα ελάσματα σχημάτιζαν ορθή γωνία 90°. Με την γωνία ο ξυλουργός ρύθμιζε την καθετότητα των 90°.

356. Το *γωνιόμετρο* ή *ορθογωνιόμετρο* και τα βοηθήματα κοπής, χρησιμοποιούνταν σαν οδηγός ειδικά στα σημεία που έπρεπε να ταιριάξουν τέλεια, ή όπου έπρεπε να κοπούν δύσκολες αρθρώσεις. Το ορθογωνιόμετρο του ξυλουργού χρησιμοποιείτο για τον έλεγχο των ορθογώνιων αρμών, των γραμμών χάραξης και τον έλεγχο των γωνιών. Βλ.: Ulrich 2007, 13.

357. Το *Άλφα*. Πρόκειται για ένα ξύλινο όργανο σχήματος κεφαλαίου «Αλφα». Ο Πλάτων (*Φίληβος*, 56c) αναφέρει: *τόρνω χρήται και διαβήτη και στάθμη*. Ο σημερινός όρος είναι «αλφάδι». Από την κορυφή του *Άλφα* κρέμεται *λιναίη* (νήμα) και ένα μολύβδινο βάρος. Όταν το *Άλφα* πατούσε σε οριζόντια επιφάνεια, το βάρος έπρεπε να σταθεί στη θέση που είχε οριστεί από μια κάθετη χαραγή και η οποία βρισκόταν στο κέντρο του οριζόντιου σκέλους του *Άλφα*.

358. Ο *κανών* χρησιμοποιείτο: α) για τον έλεγχο της ευθυγραμμίας ή της επιπεδότητας και τον χρησιμοποιούσαν ο τέκτων, ο λιθουργός και ο οικοδόμος, και β) σαν εργαλείο μέτρησης μηκών, οπότε έφερε και υποδιαιρέσεις σε πόδια, δάκτυλους, παλάμες κλπ. και χρησιμοποιείτο εξίσου από κτίστες και ξυλουργούς.

359. Ο *διαβήτης*. Τα δυο στελέχη, αυτού του τύπου διαβήτη, ήταν ευθύγραμμα, συνδέονταν στο επάνω άκρο και ήταν κινητά στο σημείο σύνδεσής τους. Κατασκευάζονταν άλλοτε ξύλινος με σιδερένιες αιχμές και άλλοτε σιδερένιος ή χάλκινος. Οι αρχαίοι ονόμαζαν διαβήτη άλλοτε το όργανο με το οποίο έλεγχαν την οριζοντιότητα των επιφανειών (αλφάδι), άλλοτε το όργανο χάραξης κύκλων και άλλοτε το διαστημόμετρο. Ο διαβήτης για τη χάραξη κύκλων διέφερε από το αλφάδι στο ότι δεν είχε το στέλεχος του αλφα και είχε το σχήμα κεφαλαίου «Λ». Ορλάνδος 1994, τεύχος β, 138.

360. Η *κάθετος* ή *στάθμη*. Το νήμα της στάθμης αποτελείτο από ένα βάρος (μολύβι) κρεμασμένο από την άκρη ενός νήματος και καλούνταν *κάθετος* ή *κατευθυντήρια* λόγω της κατακόρυφης κατεύθυνσής της. Άλλοτε αναφέρεται ως *σταφύλη*, άλλοτε ως *μολυβδίσ* και τέλος ως *στάθμη*.

361. Hans Lindemann, Hans Färber 2010, 155, παρ. 219.

ππει και την τεχνική εξέλιξη τους. Αυτό επέτρεψε στον ξυλουργό, να τελειοποιήσει την ξυλουργική τέχνη, η οποία με τη σειρά της βοήθησε στο σχεδιασμό νέων μορφών

Η χρονολογική εξέλιξη των μορφών των επίπλων μπορεί να συνδεθεί άμεσα με την τεχνολογική εξέλιξη της παραγωγής τους σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.

3.4. Εργαστήρια ξυλουργικής

Υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικές με τα εργαστήρια ξυλουργικής καθώς και ελάχιστα εικονογραφικά³⁶² στοιχεία, εκτός από μερικά παραδείγματα Ελλήνων, Ετρούσκων και Ρωμαίων, τα οποία συμπληρώνουν τα στοιχεία που κυρίως παρέχονται από τους Αιγυπτίους. Η Ransom Caroline³⁶³ αναφέρει, ότι στο εργαστήριο του πατέρα του Δημοσθένη απασχολούντο μόνον είκοσι (20) κατασκευαστές κρεβατιών. Πρέπει να υπήρχαν πολλές παρόμοιες εγκαταστάσεις στον ελληνικό χώρο για να κατασκευάζουν παρόμοια καθημερινά αντικείμενα. Αυτό ακριβώς υποδηλώνει και ο Πλάτων,³⁶⁴ όταν εύχεται να χρησιμοποιήσει κάποιον τυπικό τεχνίτη και επιλέγει τον κατασκευαστή κρεβατιών. Επίσης ο Πλούταρχος³⁶⁵ αναφέρει: *διὸ καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, κλινηῆρες καὶ δίφροι καὶ τράπεζαι, βέλτιστα παρ' αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ κῶθων ὁ Λακωνικὸς εὐδοκίμει μάλιστα πρὸς τὰς στρατείας, ὡς φησι Κριτίας.*

Τα ξυλουργικά εργαστήρια πρέπει να ήταν μικρά και να παρέμειναν μικρά, καθ' όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας. Τα μεγάλης κλίμακας εργαστήρια αποτελούσαν εξαίρεση, εκτός από αυτά που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου, τα οποία όμως δεν προέκυψαν τόσο πολύ από τις νέες εξελίξεις της παραγωγής των επίπλων, όσο από την διαφοροποίηση των προτύπων των μικρών εργαστηρίων³⁶⁶. Σε κάθε περίπτωση, η φύση της εργασίας από την αρχή υπαγόρευε τον αριθμό των τεχνιτών³⁶⁷ –ελάχιστο και μέγιστο– οι οποίοι θα ήταν χρήσιμοι, π.χ. ένας ανά πάγκο ξυλουργού³⁶⁸ με έναν βοηθό. Φυσικά δεν είναι γνωστό αν είχαν ειδικούς πριονιστές και ειδικούς στις συνδεσμολογίες. Η εργασία γινόταν από μικρές εξειδικευμένες ομάδες τεχνιτών, οι οποίες δούλευαν ανεξάρτητα, αλλά και παράλληλα η μια με την άλλη, με χωρίς καμία εμφανή διαφορά της δεξιοτεχνίας τους.³⁶⁹ Στις περισσότερες περιπτώσεις, η παράδοση των μυστικών της τέχνης περνούσε από γενιά σε γενιά και παρέμενε το πιο

362. Η Αθηνά Χατζηδημητρίου (2005, 100) αναφέρει ότι τα εικονογραφικά στοιχεία εργαστηρίων ξυλουργικής είναι σχεδόν ανύπαρκτα από τη στιγμή που η αγγειογραφία δίνει ελάχιστες σχετικές πληροφορίες. Οι μόνες παραστάσεις που διατίθενται είναι αφενός αυτές των ξυλουργών και αυτές που αντλούν το θέμα τους από το μύθο της Δανάης και του Περσέα.

363. Ransom 1905, 48-61.

364. Πλάτων, *Πολιτεία*, 10.596b-597b.

365. Πλούταρχος, Βίοι Παράλληλοι, *Λυκούργος* 9.4.7=Κριτίας, απόσπ. 34.11.

366. Burford 1972, 79.

367. Φερ ειπείν βλ.: IG I³ 474, 476, όπου αναφέρεται ο οικονομικός απολογισμός για την οικοδόμηση του Ερεχθείου. Ακόμα βλ. Randall 1953.

368. Οι ειδικευμένοι τεχνίτες, μεταξύ των οποίων και οι ξυλουργοί, προέρχονταν από τις τάξεις των πολιτών, των ξένων και των σκλάβων, τουλάχιστον στην αρχή της εργασιακής τους ζωής (Randall 1953, 200).

369. Burford 1972, 24 και σημ. 26.

Κεφάλαιο 3

Η Κατασκευή και Αναπαραγωγή του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

σημαντικό στοιχείο στην εξέλιξη της ξυλουργικής τέχνης. Οι πατεράδες εκπαίδευαν τους γιους τους, οι οποίοι με τη σειρά τους εκπαίδευαν τους δικούς τους γιους πάνω στην πράξη.³⁷⁰

Η μελέτη όλων αυτών των αλληλοσυνδεόμενων στοιχείων που αφορούν την κατασκευή των επίπλων και η κατανόηση των εργασιών της παραγωγής παρέχουν την πληροφόρηση για την αναπαραγωγή των πρωτοτύπων σήμερα.

370. Harris 2020, 29.

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

4.1. Περιγραφή της κατασκευής των αντιγράφων και κωδικοποίηση αρχών και κανονισμών

Μετά την αναλυτική μελέτη των δίφρων, όπου προσδιορίστηκε ο σκοπός και το αντικείμενο της μελέτης, επιλέχθηκε ο τρόπος τεκμηρίωσης –μέσα από σχεδιαστικές αναπαραστάσεις, εικόνες, γραμματειακές πηγές και οτιδήποτε άλλο θεωρήθηκε απαραίτητο. Έπειτα, προχωρήσαμε στην οργάνωση του μητρώου δίφρων με σχέδια, φωτογραφίες και άλλα τεκμήρια, προκειμένου να ανακατασκευαστούν οι ακόλουθοι τρεις ιδιότυποι δίφροι.

- α) επιμετρημένο δείγμα αρ. 12.4 – Πλάκα από την Ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος, Λίθος V, E36
- β) επιμετρημένο δείγμα αρ. 26 – Ανάγλυφο με παράσταση Νεκρόδειπνου
- γ) επιμετρημένο δείγμα αρ.51 – Επιτύμβια στήλη

Έχοντας υπόψη τις επιστημονικές πρακτικές με τις οποίες σύγχρονοι ερευνητές προέβησαν στην ανάπλαση και ανασύνθεση ιστορικών τύπων επίπλων, όπως για παράδειγμα οι Franklin H. Gottshall,³⁷¹ John A. Nelson,³⁷² Richard A. Lyons,³⁷³ Daniel Diehl,³⁷⁴ η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη λογική παραγωγική αξιοποίηση των υπάρχοντων στοιχείων, παρακολουθώντας παρόμοιες ή προηγούμενες ιστορικές περιπτώσεις που σχετίζονται με δίφρο, καθώς επίσης εστιάζοντας στη χρονολογική και μορφολογική ακολουθία της ανάπτυξής του. Με τη στατιστική και στατική επεξεργασία των μεγεθών που αναπαρίστανται στα δείγματα της έρευνας ως συστήματος παραμέτρων, εξήχθη το σύνολο των μορφολογικών και υλικοτεχνικών προδιαγραφών παραγωγής του δίφρου και των στοιχείων της ανάπλάσής του.

Η ανακατασκευή των δίφρων που προτείνεται στη συνέχεια είναι προϊόν πολλών διαδοχικών προσπαθειών και δοκιμών. Αυτές οι προσπάθειες είχαν ως αφετηρία, αφενός, τα στοιχεία που διασώζονται από δίφρους και, αφετέρου, ως βοηθητικό συγκριτικό υλικό, κάθε γνωστό στοιχείο από άλλους δίφρους, κυρίως των ελληνικών, αλλά και γενικότερα κάθε γνωστό τρόπο κατασκευής της αρχαίας ξυλοτεχνίας. Τέλος, η μέθοδος που ακολουθήθηκε είχε ως βάση την κατασκευαστική ερμηνεία των τυπικών μορφών δίφρων που είναι γνωστές από την αρχαία αγγειογραφία.

371. Gottshall 1971.

372. Nelson 1984.

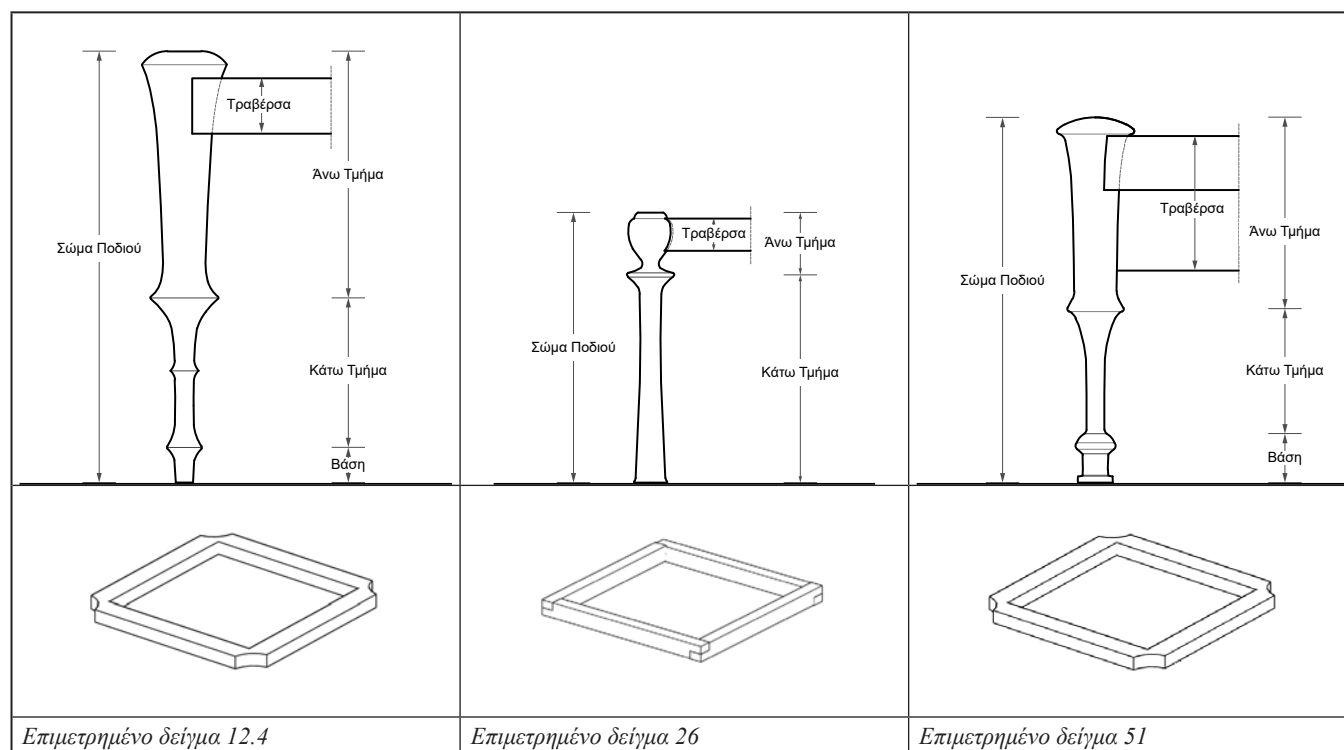
373. Lyons 1990.

374. Diehl 1997.

Το αρχαίο φιλολογικό υλικό, η βιβλιογραφία για τους αρχαίους δίφρους καθώς και η αρχαία τεχνολογία είναι τα επιπλέον στηρίγματα αυτής της προσπάθειας. Πάντως, παρά τα καταγεγραμμένα αναλυτικά στοιχεία, η απόπειρα ανακατασκευής των δίφρων δεν θα κατέληγε σε αποτέλεσμα χωρίς τη βοήθεια της συνθετικής φαντασίας. Επομένως, το αποτέλεσμα, αν και αποτελεί την καλύτερη δυνατή προσέγγιση, δεν παύει να αποτελεί μια ανακατασκευή.

Πολλές λεπτομέρειες ενός σύνθετου στοιχείου, όπως τα ακριβή πάχη των ξύλων ή το ακριβές είδος μιας εσωτερικής σύνδεσης, είναι τόσο αβέβαια όσο και απρόσιτα σε κάθε προσπάθεια τεκμηρίωσης. Ωστόσο, εκτιμάται ότι η γενική διάταξη των κύριων μερών δεν μπορεί να ήταν άλλη από αυτήν που προτείνεται παρακάτω. Συνεπώς, η απουσία αποδείξεων για ορισμένες λεπτομέρειες μπορεί να δημιουργήσει αμφιβολία μόνον όσον αφορά συγκεκριμένες λεπτομέρειες και όχι για την αξιοπιστία της ανάπλασης των βασικών μερών.

Με βάση τη μορφή της κάθε ιδιοτυπίας συντάχθηκε κατάλογος στοιχείων κατασκευής και έγινε αρίθμηση των μελών των δίφρων, όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Τα στοιχεία που καταγράφησαν και παρατίθενται για τους συγκεκριμένους δίφρους είναι:

- α) Το ακριβές σχήμα και μέγεθος ενός εκάστου, όπως αναλυτικά αναφέρονται στο Μέρος 2, σχετικά με τη μέθοδο αποτύπωσης³⁷⁵.
- β) Το είδος και η ποιότητα του ξύλου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί
- γ) Τα απάρτια (τα μέρη της δομής των δίφρων)
- δ) Ο τρόπος σύνδεσης των απαρτίων (συνδεσμολογία)
- ε) Τα εξυπηρετούμενα φορτία

Η διαδικασία κατασκευής είχε ως στόχο τη διατήρηση των αισθητικών και ιστορικών αξιών του δίφρου, βασιζόμενη στον σεβασμό προς την αρχική του υπόσταση και τα αυθεντικά του στοιχεία. Η τήρηση αρχών κατά την προτεινόμενη κατασκευή των τριών ιδιότυπων δίφρων είχε ως σκοπό την πειθάρχηση σε μια αποδεκτή κατασκευαστική δεοντολογία, στην οποία εντάσσονταν προτάσεις οι οποίες όφειλαν να σεβαστούν τις ιδιομορφίες του κάθε ιδιότυπου δίφρου. Για την επίτευξη του στόχου, χρειάστηκε η όποια τεχνική εργασία να διαχωριστεί εν μέρει από τον χειροτεχνικό τρόπο κατασκευής και να έρθει στο σήμερα. Άλλα στοιχεία, όπως το τορνάρισμα και η κατασκευή του τόρμου (μόρσο) και της εγκοπής (μορσότρυπας), καθώς και η συναρμογή της εντορμίας, κατασκευάστηκαν με χειροτεχνικό τρόπο. Οι τελικές κατασκευές προέκυψαν από την εξισορρόπηση των δυο τεχνικών.

Για να συμβεί αυτό, απαιτούνταν από τη μελετήτρια και τον κατασκευαστή ειδικές γνώσεις, αναλυτική σκέψη και συνδυαστική φαντασία, γιατί η εξαγωγή συμπερασμάτων του τρόπου κατασκευής βασισμένη μόνο στην επιφανειακή παρατήρηση ήταν πολύ περιορισμένη.

Βασική και καθοριστική επιλογή υπήρξε η επιλογή της ποιότητας του ξύλου.³⁷⁶ Το ξύλο είναι ένα ετερογενές, υγροσκοπικό και ανισότροπο φυσικό υλικό. Ένα υλικό, του οποίου κάθε κομμάτι δεν είναι ίδιο με τα υπόλοιπα, ακόμα κι αν έχουν κοπεί από τον κορμό του ίδιου δένδρου. Στην αρχή αυτού του κεφαλαίου έγινε εκτενής αναφορά στα ξύλα που χρησιμοποιούνταν στην αρχαιότητα και ήταν οι μόνες πληροφορίες που μπορούσαν να δοθούν από την ερευνήτρια σε ότι αφορά τα ξύλα. Ο κατασκευαστής, έχοντας μεγάλη εμπειρία, είχε την άποψη ότι η επιλογή ως καταλληλότερου ξύλου ήταν η οξιά,³⁷⁷ γιατί έχει καλές μηχανικές και φυσικές ιδιότητες. Τελικά, αυτή η πρόταση ακολουθήθηκε.

375. Η αποτύπωση του κάθε δίφρου έγινε με ψηφιακή φωτογράφιση της όψης, σε συνθήκες που ελαχιστοποιούσαν τις παραμορφώσεις στην απεικόνιση. Στη συνέχεια, οι φωτογραφίες εισήχθησαν στον Η/Υ, σε λογισμικό ανυσματικής σχεδίασης, όπου έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις στις φωτογραφίες, ώστε να υπολογιστούν οι πραγματικές τους διαστάσεις και στη συνέχεια να χαραχθούν οι γραμμές των σχεδίων απεικόνισης των επιμετρηθέντων δίφρων σε κλίμακα 1:1.

376. Το ξύλο κατατάσσεται σε δυο μεγάλες κατηγορίες με βάση το είδος των δένδρων: α) Το ξύλο που παράγεται από τα πλατύφυλλα δένδρα (σφενδάμι, μουριά, καρυδιά κ.α.), το οποίο χαρακτηρίζεται ως σκληρό ξύλο. β) το ξύλο που προέρχεται από τα κωνοφόρα δένδρα (έλατο, κέδρος, πεύκο, κυπαρίσσια) που χαρακτηρίζεται ως μαλακό ξύλο.

377. Οι ιδιότητες του ξύλου της οξιάς το καθιστούν κατάλληλο για την παραγωγή καθισμάτων, γιατί διαθέτει μεγαλύτερη ελαστικότητα. Έχει πυκνότητα 0,65-0,78 g/cm², μηχανική αντοχή σε εφελκυσμό (1331 kp/cm² αξονικά και 36kp/cm² εγκάρσια στις ίνες), αντοχή σε κάμψη (με μέτρο θραύσης 1065kp/cm²), αντοχή σε διάτμηση (126kp/cm²), σκληρότητα (613kp/cm² αξονικά και 431 kp/cm² πλευρικά, αντοχή σε στρέψη (224 kp/cm²), αντοχή σε σχίση (9,1 kp/cm²) και αντοχή σε κρούση (0,80kp/cm²). Είναι εύκολο στη μηχανική κατεργασία, καλό στη στίλβωση και κατάλληλο για άτμιση. Βλ.: Τσουμής 1994. Επίσης, Τσιούκας 2009, 41.

Το σύστημα δομής των αρχαίων ελληνικών δίφρων γίνεται σε μεγάλο βαθμό αντιληπτό από την πλάγια όψη τους, επομένως, η δυνατότητα για ανατομική μελέτη των δίφρων γίνεται μόνο με επιφανειακή παρατήρηση, η οποία έχει και αυτή τα όρια της –μάλιστα μερικές φορές περιορισμένα. Φυσικά, η αξιοποίηση των δεδομένων απαιτούσε ειδικές γνώσεις και πολλές μετρήσεις. Η δομική μορφή των τεσσάρων ποδών παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Παρατηρήσεις και λεπτομερείς μετρήσεις επέτρεψαν τη σχεδίαση και κατασκευαστική αναπαράσταση των εν λόγω ποδών συμπεριλαμβανομένων και των αθέατων εντορμιών. Αλλά και στο άλλο στοιχείο της κατασκευής του δίφρου, δηλαδή τις διαδοκίδες (τραβέρσες), έγινε δυνατή, έστω και μερική, εξερεύνηση της κατασκευής τους. Αφού διαπιστώθηκε η μορφή τους και η ιδιομορφία τους, έπρεπε να μελετηθεί και η κατασκευαστική λεπτομέρεια των τόρμων των διαδοκίδων του κάθε ιδιότυπου δίφρου, πράγμα που έφερε στο φως ενδιαφέρουσες κατασκευαστικές λεπτομέρειες και πληροφορίες σχετικά με τις συνδεσμολογίες.

Η αντιμετώπιση του σοβαρού θέματος της συνδεσμολογίας παρουσίασε πολλές δυσκολίες, όταν ο βαθμός ακρίβειας και βεβαιότητας δεν έπρεπε να αδικήσει τη μορφολογία του αντικειμένου. Η ανάλυση των συνδέσεων υπήρξε στοιχείο που έπρεπε να αντιμετωπιστεί παράλληλα με το σχεδιασμό. Για την ανακάλυψη της μορφής της συνδεσμολογίας απαιτήθηκε σε κάθε μια από τις περιπτώσεις ιδιαίτερη εξερεύνηση των επιφανειών των διαδοκίδων, οι οποίες και πάλι δεν έδωσαν ιδιαίτερες πληροφορίες. Η μελέτη των αυθεντικών μελών-ευρημάτων των αρχαίων επίπλων όλων των πολιτισμών, παρότι διευκόλυνε την κατανόηση του τρόπου συναρμογής των μελών και απετέλεσε πηγή πληροφόρησης, ήταν μεν αριθμητικά πλούσια, αλλά τα δεδομένα δεν ήταν ακριβώς συγκρίσιμα. Παρόλα αυτά, στηριζόμενοι στη γνώση του γενικού συστήματος, δεν διστάσαμε να συντάξουμε σχέδια επεξηγηματικά της αθέατης εσωτερικής δομής. Απαιτήθηκαν ημέρες προετοιμασίας, πολύς πειραματισμός και ανταλλαγή απόψεων πάνω στο θέμα της σύνδεσης των διαδοκίδων με τους πόδες, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε εσφαλμένη απόδοση. Σημειώνεται ότι οι συνδέσεις και ενώσεις των ξύλινων μελών είναι οι κατ' εξοχήν θέσεις του καθίσματος που δέχονται τις μεγαλύτερες καταπονήσεις, γι' αυτό και η επιλογή της τεχνολογίας σύνδεσης είχε ιδιαίτερη σημασία. Η αντοχή και η ακαμψία των συνδέσεων³⁷⁸ καθορίζουν και την ακαμψία και αντοχή των δίφρων. Στην κατασκευή των τριών ιδιότυπων δίφρων ο τύπος της κατασκευής του τόρμου (μόρσου) είχε ιδιαίτερη σημασία και γι' αυτό απετέλεσε την πρώτη μας προτεραιότητα. Απαιτούνταν καλός προγραμματισμός και απόλυτη ακρίβεια. Σε κάθε μια από τις συνδεσμολογίες των τριών ιδιότυπων δίφρων οι γενικοί κανόνες³⁷⁹ ήταν:

- Το πάχος του τόρμου (μόρσου) και της εντορμίας (μορσότρυπας) να είναι το 1/3 του πάχους του ξύλου του κάθε πόδα.
- Το εύρος και το ύψος της εντορμίας να γίνει σε συνάρτηση με τις διαστάσεις των ποδών και τη μορφή της διαδοκίδας. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις διαστάσεις προκειμένου να μην αποδυναμωθούν οι πόδες.
- Στο στάδιο της κατασκευής της σύνδεσης έγιναν πρώτα οι εγκοπές στους πόδες και έπειτα οι τόρμοι.
- Το βάθος της εντορμίας έπρεπε να γίνει ένα με τρία χιλιοστά πιο βαθύ από το μήκος του τόρμου έτσι ώστε να αποφευχθούν οι πιέσεις που θα ασκούντο κατά τη σύνδεση των μερών αλλά και λόγω του πάχους της κόλας.

378. Οι συνδεσμολογίες πρέπει να σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι ανθεκτικές και να μεταφέρουν τα φορτία που πρέπει να εξυπηρετούν. Οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη στερεότητα των συνδέσεων είναι: α. το υλικό, β. το είδος της σύνδεσης, γ. οι διαστάσεις των συνδετικών στοιχείων, δ. η σύσφιξη της σύνδεσης, και μετά ακολουθούν οι συγκολλητικές ουσίες, η αδρότητα των προς κόλληση επιφανειών και άλλα. Βλ.: Καραλίβανος 1992· Τσιούκας 2009.

379. Μπάμπαλης 2008.

Για την επίτευξη ισχυρών μηχανικών δεσμών μεταξύ των στοιχείων της εντορμίας (συνδεσμολογίας) έπρεπε να ληφθούν υπόψη οι όποιες ασκούμενες δυνάμεις, αλλά και το γεγονός ότι οι τόρμοι (μόρσα) και τα στοιχεία της συνδεσμολογίας έπρεπε να έχουν ικανοποιητικό πάχος και μήκος, γιατί προκαλείται περιστροφή των στοιχείων με συνέπεια την αποκόλληση.

Στις δυνάμεις³⁸⁰ ροπής, τόσο τα πλαϊνά τοιχώματα της εγκοπής όσο και του τόρμου έπρεπε να έχουν τέτοιο πάχος ώστε να έχουν τη δυνατότητα να αντιστέκονται στις εν λόγω δυνάμεις. Οι κυριότερες ασκούμενες δυνάμεις στη σύνδεση τόρμου - εγκοπής είναι ο εφελκυσμός, η θλίψη, η ροπή και οι καθοδικές και ανοδικές δυνάμεις.

Δίφροι όμοιοι με τις τρεις ιδιοτυπίες που εξετάζονται, εκτιμάται ότι έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά δομής και συμπληρώνουν τις πληροφορίες που μας παρέχει η μελέτη των όψεων τους και, όπως ήδη αναφέρθηκε, έχουν τα ίδια μορφολογικά στοιχεία άρα και την ίδια κατασκευαστική λογική.

4.2. Επιλογή του σύγχρονου εργαστηρίου

Βασική προϋπόθεση για την κατασκευή των τριών ιδιότυπων δίφρων ήταν η επιλογή, αφενός, ενός καλά οργανωμένου εργαστηρίου, το οποίο θα είχε την τεχνογνωσία κατασκευής χειροποίητων επίπλων (ξυλόγλυπτα), και αφετέρου τεχνικούς με τις ανάλογες γνώσεις (ξυλογλύπτες). Οι εργασίες κατασκευής έπρεπε να πραγματοποιηθούν βάσει ενδείξεων και συγκριτικών δεδομένων και να εξασφαλίσουν τη μορφολογική και κατασκευαστική συνέπεια ως την προς την αρχική μορφή των τριών ιδιότυπων δίφρων. Με βάση τα παραπάνω, επελέγη η βιοτεχνία κατασκευής χειροποίητων επίπλων των κ.κ. Μανώλη και Σπύρου Χατζάκη. Η υπόψη βιοτεχνία χειροποίητων επίπλων παρέχει όλα τα εχέγγυα για την πλήρη ικανοποίηση των απαιτήσεων της κατασκευής των δίφρων, δεδομένου ότι διαθέτει την απαραίτητη τεχνογνωσία και χειροτεχνική ικανότητα, καθώς και τα κατάλληλα εργαλεία και μηχανήματα για την επίτευξη του προσδοκούμενου στόχου.

4.3. Πρόγραμμα Εργασίας ανακατασκευής

Η ανακατασκευή των δίφρων που προτείνεται στη συνέχεια είναι προϊόν πολλών διαδοχικών προσπαθειών και δοκιμών. Αυτές, στο σύνολό τους, είχαν ως αφετηρία τα στοιχεία που σώζονται από δίφρους. Ως βοηθητικό συγκριτικό υλικό χρησιμοποιείται κάθε διαθέσιμο στοιχείο από άλλους δίφρους και κυρίως από τους ελληνικούς. Επιπλέον, πραγματοποιείται ανάλυση και χρήση κάθε διαθέσιμης πληροφορίας για τους τρόπους κατασκευής που είναι γνωστοί από την αρχαία ξυλοτεχνία. Τέλος, η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι η κατασκευαστική ερμηνεία των τυπικών μορφών δίφρων, όπως αυτές είναι γνωστές από την αρχαία αγγειογραφία. Το αρχαίο φιλολογικό υλικό, και η βιβλιογραφία για τους αρχαίους δίφρους και η αρχαία τεχνολογία είναι τα επιπλέον στηρίγματα αυτής της προσπάθειας. Πάντως, παρά τα καταγεγραμμένα αναλυτικά στοιχεία, η απόπειρα ανακατασκευής των δίφρων δεν θα κατέληγε σε αποτέλεσμα χωρίς τη βοήθεια της συνθετικής φαντασίας. Επομένως, το αποτέλεσμα, αν και αποτελεί την καλύτερη δυνατή προσέγγιση, δεν παύει να είναι μια ανακατασκευή.

Πολλές λεπτομέρειες ενός σύνθετου στοιχείου, όπως τα ακριβή πάχη των ξύλων ή το ακριβές είδος μιας εσωτερικής σύνδεσης, είναι τόσο αβέβαια όσο και απρόσιτα σε κάθε προσπάθεια τεκμηριώσεως. Ωστόσο, η μελετήτρια εκτιμά ότι η γενική διάταξη των κυρίων μερών δεν μπορεί να ήταν διαφορετική από αυτήν που προτείνεται παρακάτω,

380. Kirby 1985· Τσιούκας 2009, 17.

συνεπώς, η απουσία αποδείξεων για ορισμένες λεπτομέρειες μπορεί να δικαιολογήσει μια αμφιβολία μόνο για τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες και όχι για την ανάπλαση των βασικών μερών. Σε αυτή την ενότητα μελετήθηκαν τρία διαφορετικά, αλλά στενά συνδεδεμένα πεδία σχεδιασμού.

- Το πρώτο ήταν ο «αισθητικός σχεδιασμός», ο οποίος αποτελούσε τη μεταφορά τριών παριστώμενων σε ανάγλυφο δίφρων σε δομικό πρότυπο.
- Το δεύτερο ήταν ο «λειτουργικός σχεδιασμός», ήτοι ο σχεδιασμός των κατασκευών με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετήσει το σκοπό λειτουργίας του σαν σκαμνί, με τον αποτελεσματικότερο τρόπο.
- Το τρίτο πεδίο ήταν η «κατασκευαστική μελέτη»³⁸¹ των δίφρων», που είναι ο σχεδιασμός της κατασκευής.

Κατά τη φάση της κατασκευαστικής μελέτης προσδιορίστηκαν μετρητικά οι τρεις ιδιότυποι δίφροι, οι οποίοι επιλέχθηκαν να υλοποιηθούν μετά το στάδιο της προμελέτης.

<p>Τα βασικά ποσοτικά χαρακτηριστικά είναι: Μήκος: 0,651 μ. - Πλάτος: 0,651 μ. Ύψος: 0,646 μ. - Πλάτος διαδοκίδας 0,083μ.</p>	<p>Τα βασικά ποσοτικά χαρακτηριστικά είναι: Μήκος: 0,474 μ. - Πλάτος: 0,474 μ. Ύψος: 0,415μ. - Πλάτος διαδοκίδας 0,048μ.</p>	<p>Τα βασικά ποσοτικά χαρακτηριστικά είναι: Μήκος: 0,367 μ. - Πλάτος: 0,367 μ. Ύψος: 0,547 μ. - Πλάτος διαδοκίδας 0,202μ.</p>

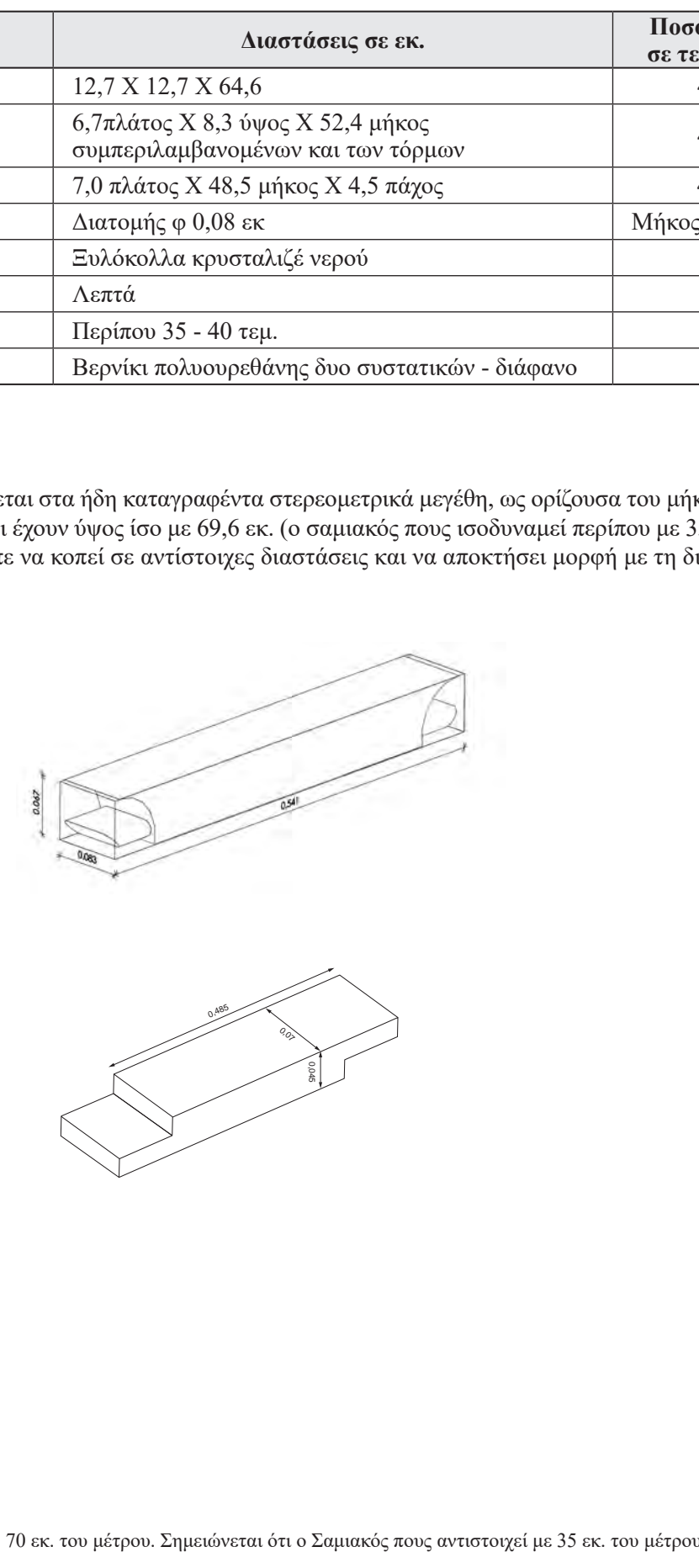
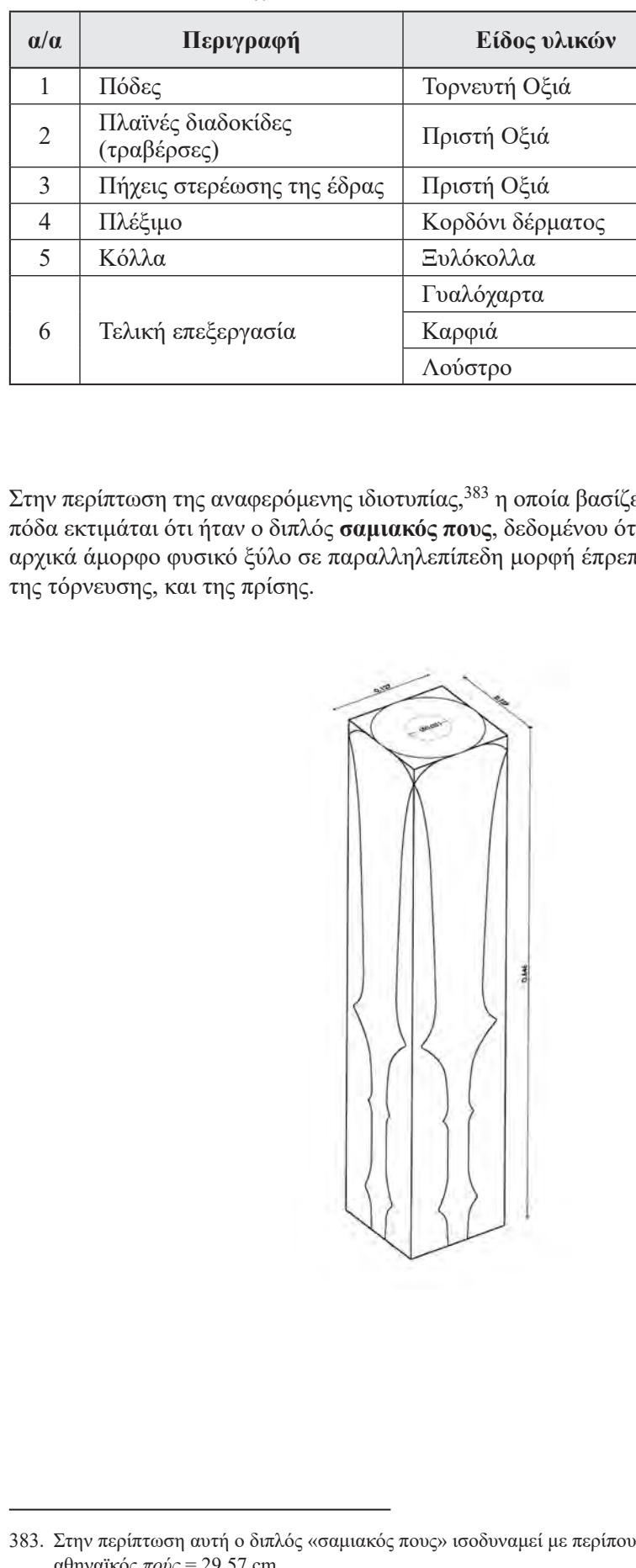
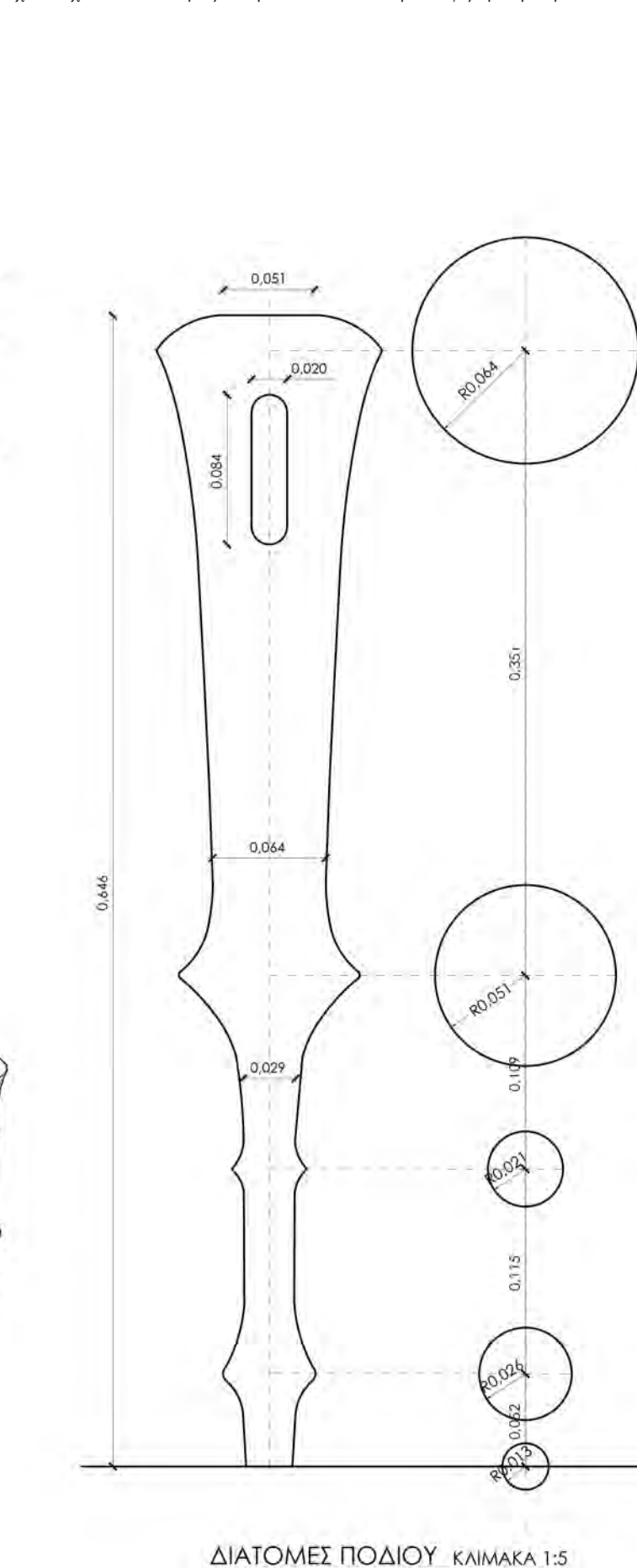
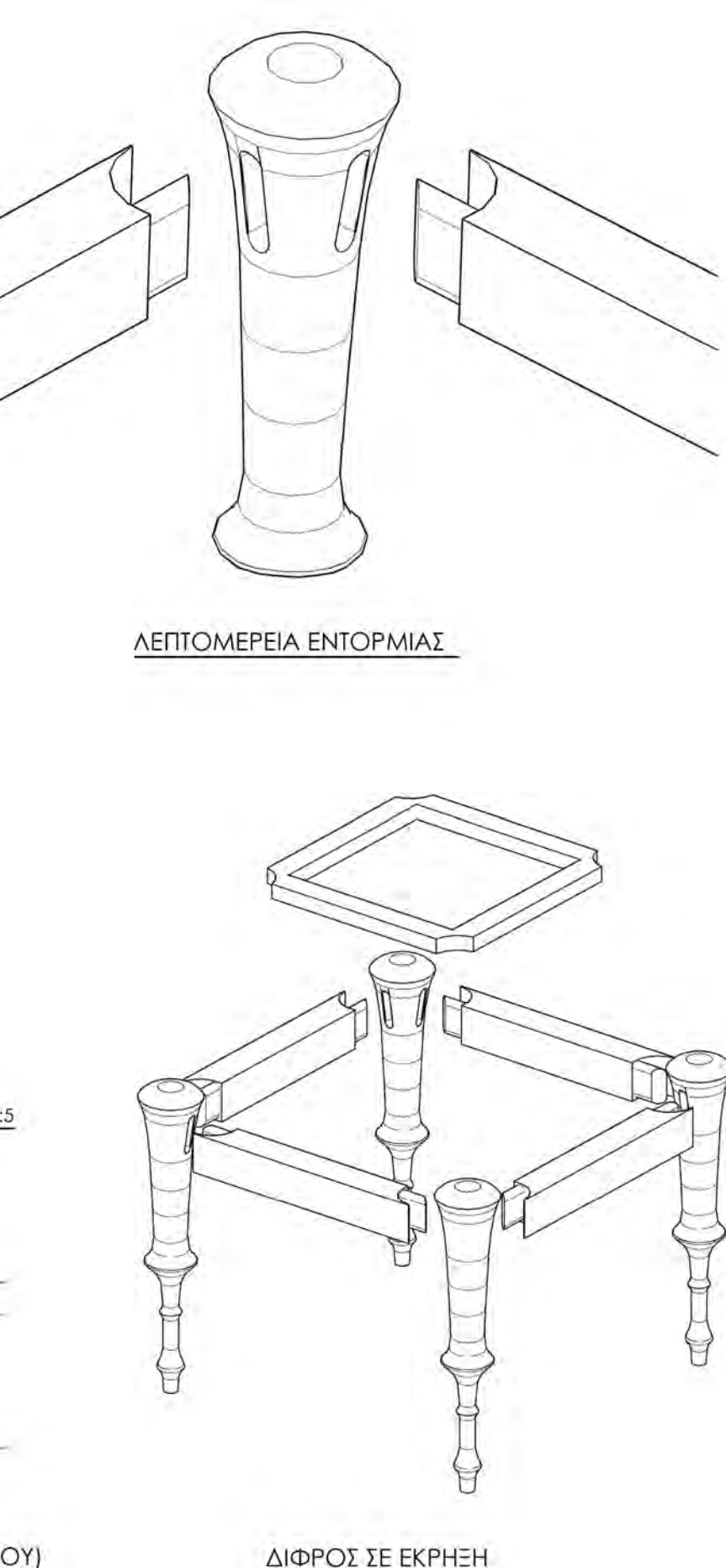
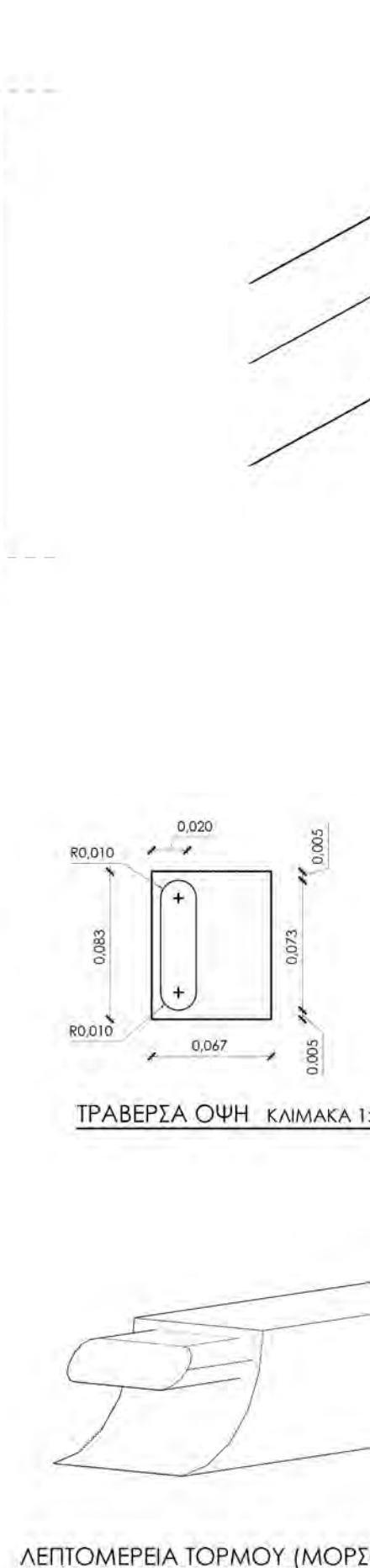
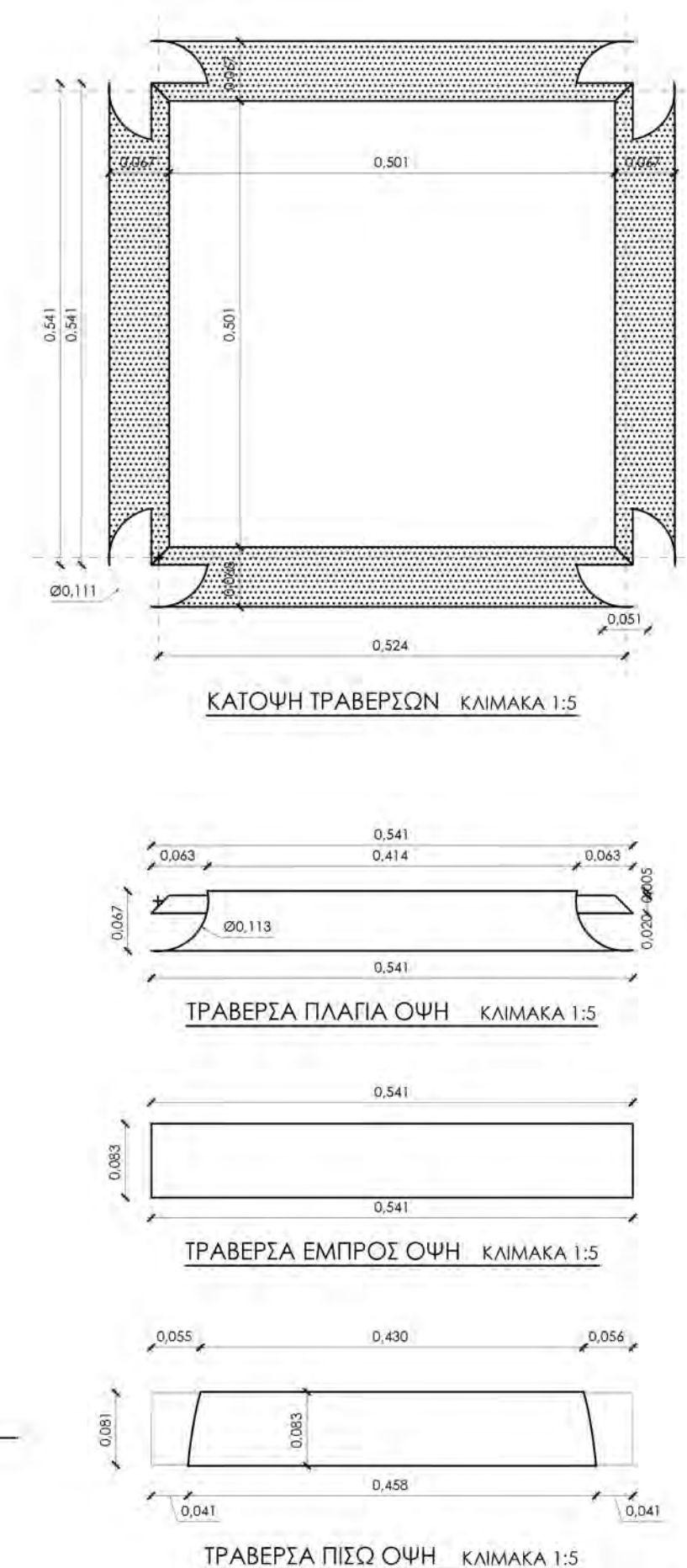
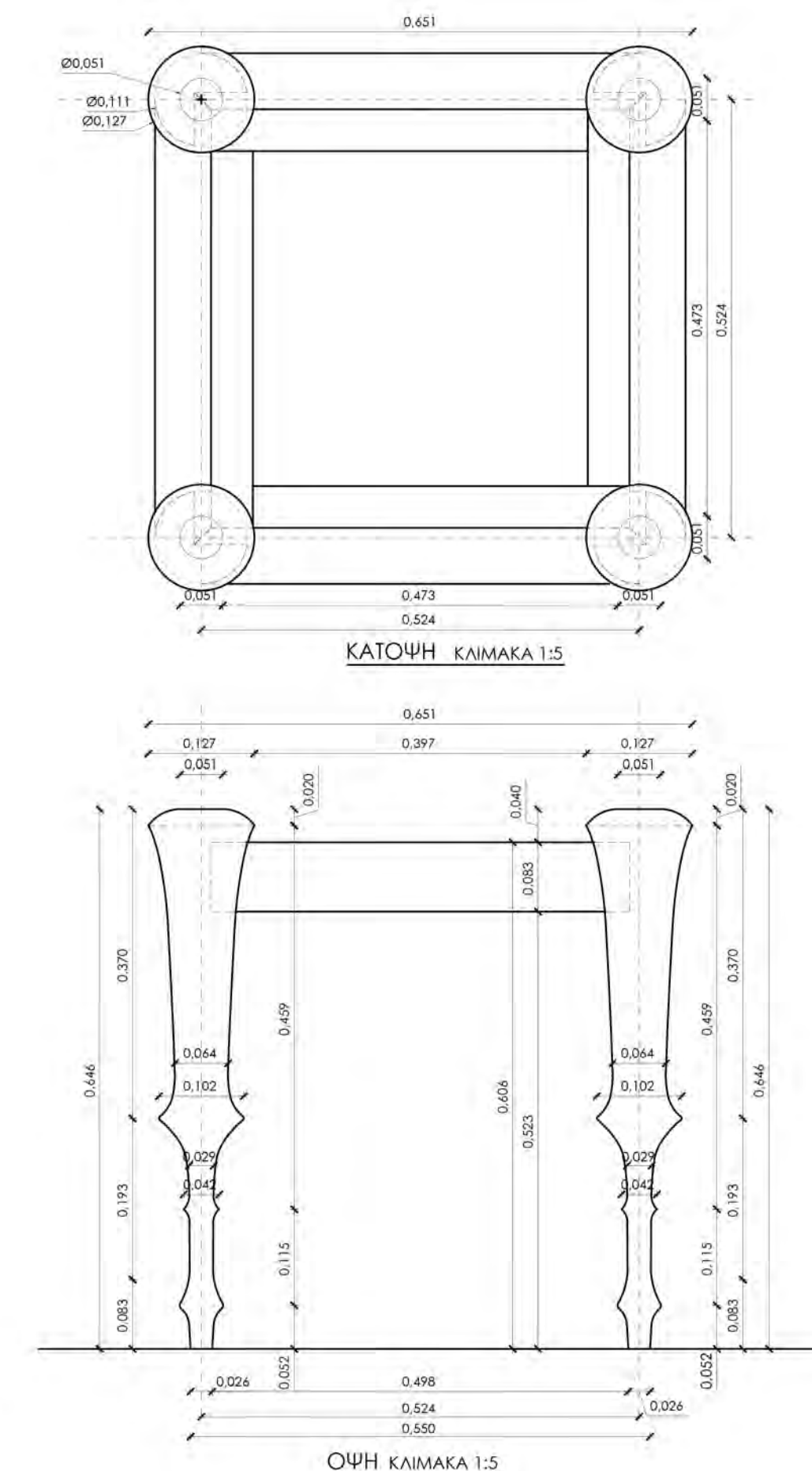
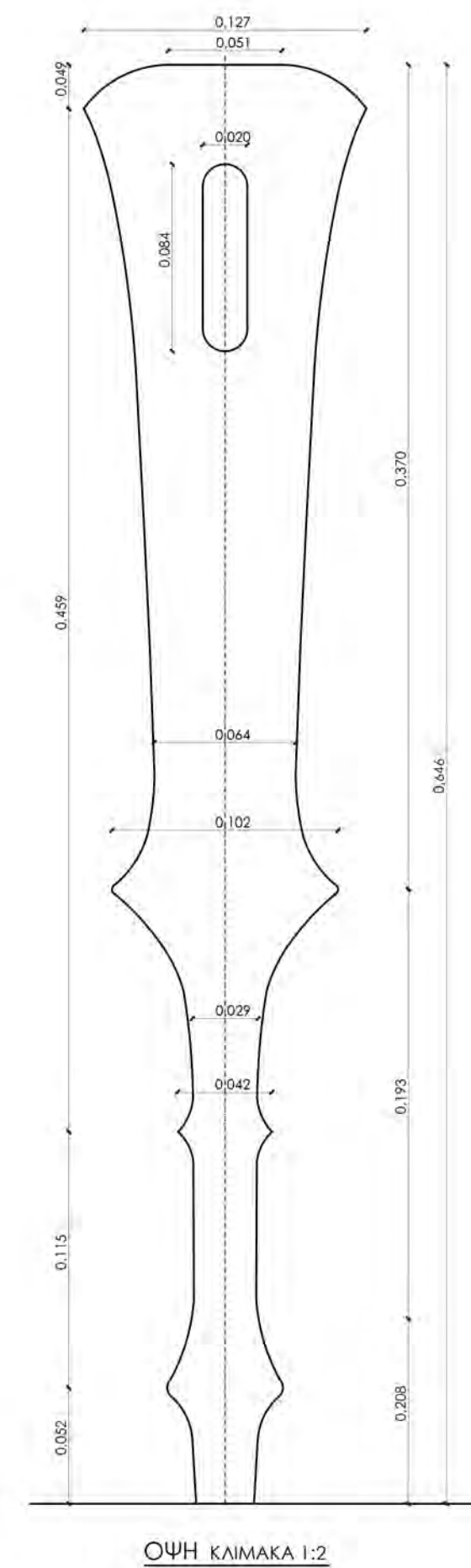
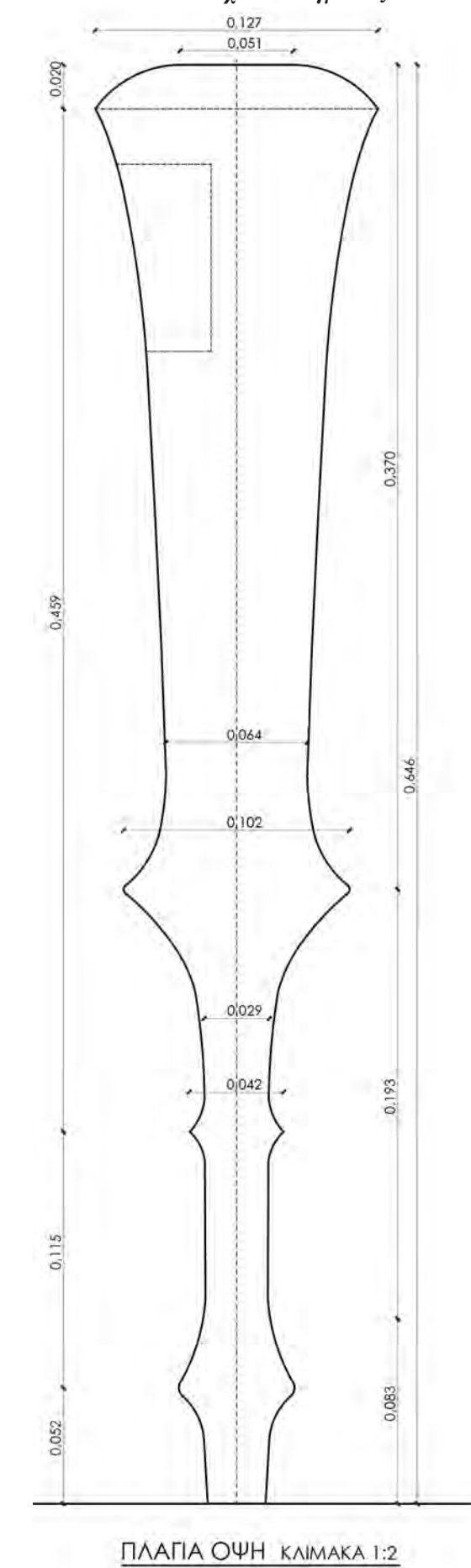
Κατά την μελέτη εφαρμογής, συντάχθηκαν σχέδια σε διάφορες κλίμακες ήτοι κατόψεις, όψεις, τομές και αξονομετρικά ενός εκάστου, όπου διαστασιολογήθηκε ο καθένας από τους ιδιότυπους δίφρους και προσδιορίστηκε η γεωμετρία και η επεξεργασία των στοιχείων τους σύμφωνα με τις τεχνικές υλοποίησής τους.

Το πρώτο σημαντικό στάδιο προγραμματισμού ήταν η σύνταξη τριών «Πινάκων Υλικών», ένα για κάθε δίφρο, στον οποίο αναγράφονταν με λεπτομέρειες όλα τα απαιτούμενα υλικά, με όλα τα απαραίτητα στοιχεία για κάθε υλικό, σύμφωνα με την τεχνική περιγραφή (είδος υλικού, ακριβείς ποσότητες και διαστάσεις όλων των τεμαχίων που απαιτούνταν για την υλοποίηση των τριών ιδιοτυπιών³⁸²). Σε αυτή τη φάση ακολούθησε ο υπολογισμός του τελικού όγκου (V τελικό) της ξυλείας και στη συνέχεια η παραγγελία (επιλογή του ξύλου, έλεγχος ξήρανσης και προετοιμασία ξυλείας).

381. Eckelman 2003. Η κατασκευαστική μελέτη του επίπλου αποτελείται από την εκτέλεση των εξής αρχών: Προσδιορισμός τάσεων, Υπολογισμός των διαστάσεων των στοιχείων, Ανάλυση του μεγέθους και της κατανομής των εσωτερικών δυνάμεων και Σχεδιασμός των συνδέσεων.

382. Σκαρβέλης 2018, 174. Στον Πίνακα Υλικών αναγράφονται οι διαστάσεις των τεμαχίων του ξύλου πριν την τελική τους μορφή, συμπεριλαμβανομένων και των συνδέσεων.

Κατασκευαστικά σχέδια δείγματος 12.4

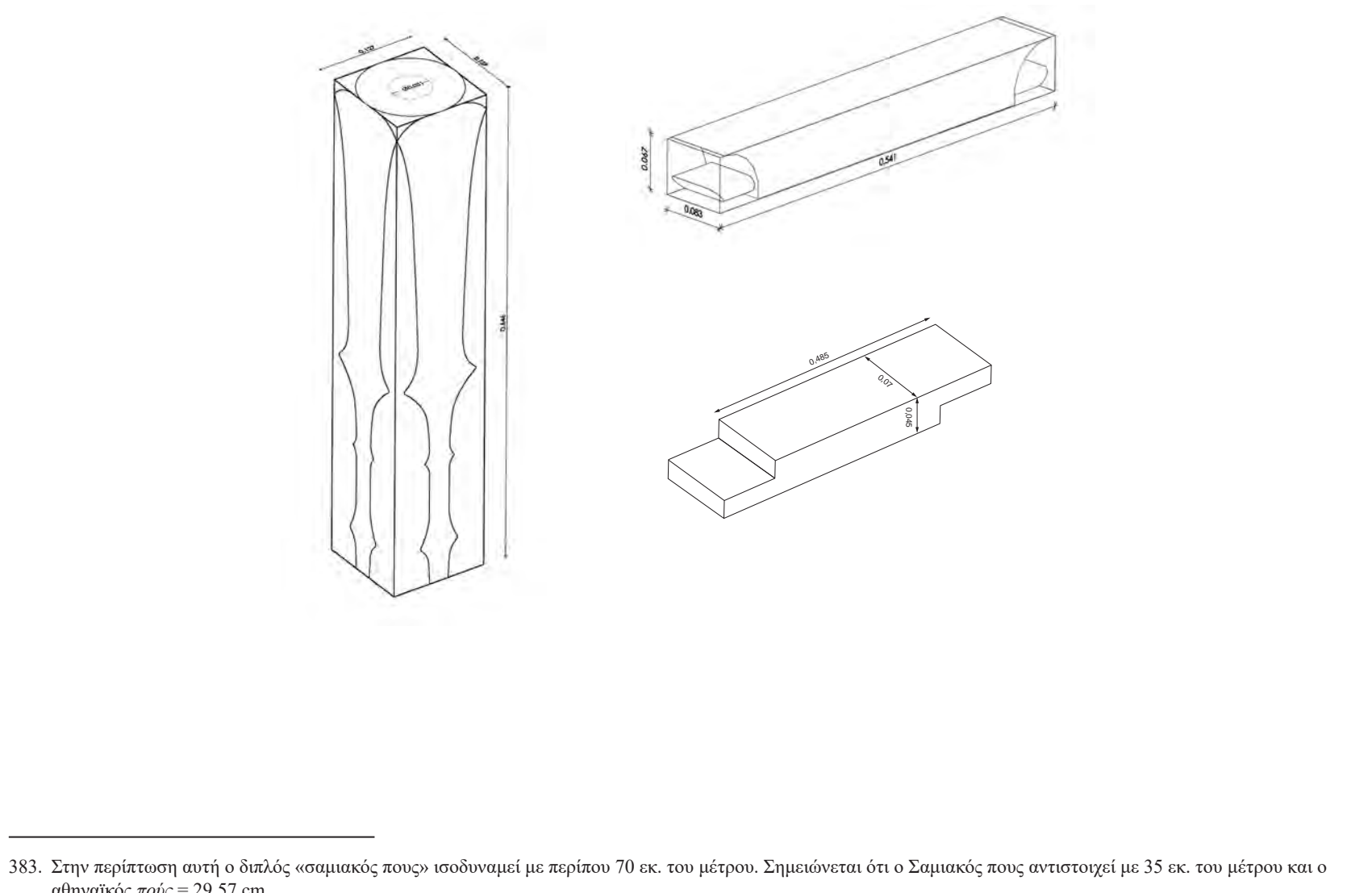

Τα σχέδια έχουν υποστεί αμείκρωση κατά 30% από την αναφερόμενη κλίμακα

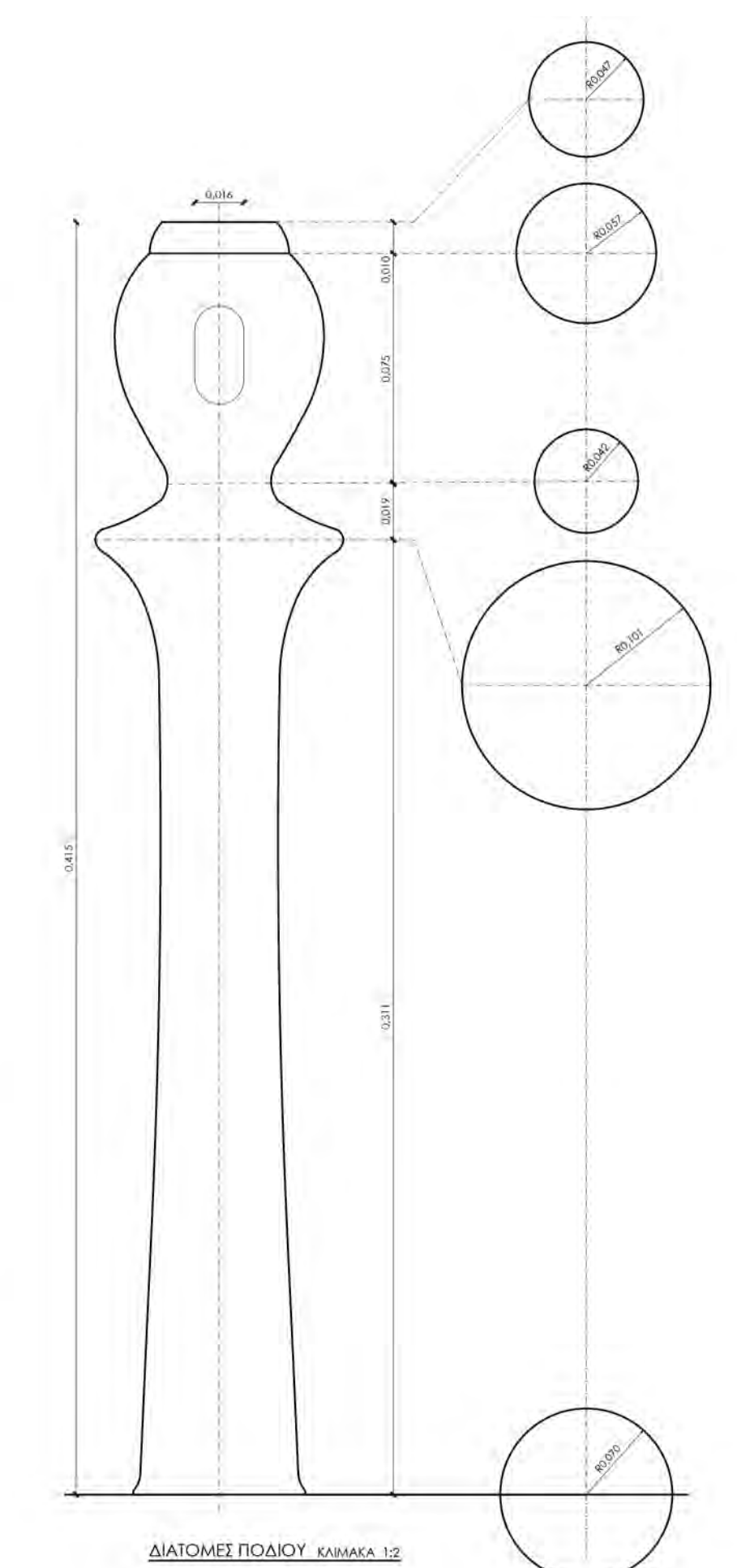
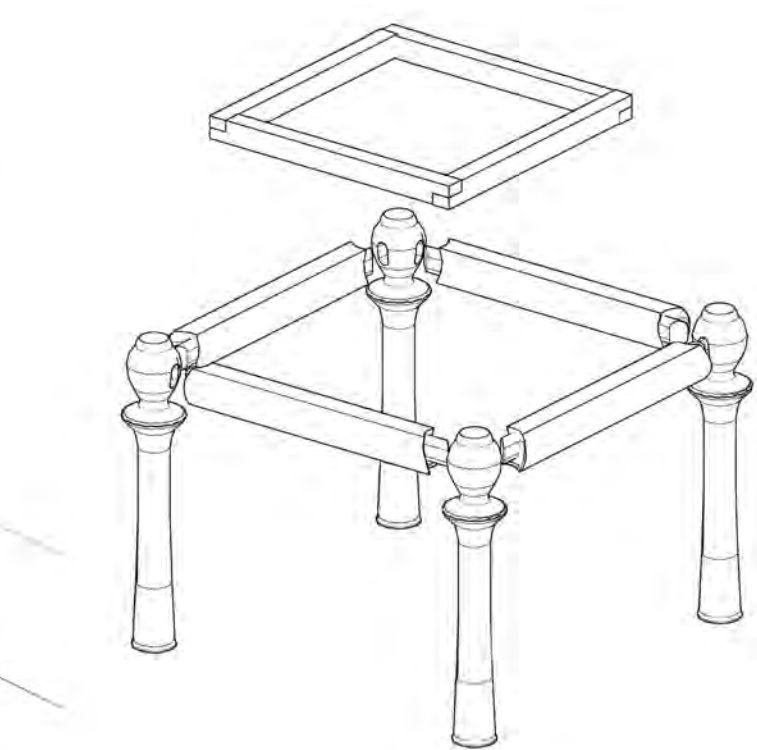
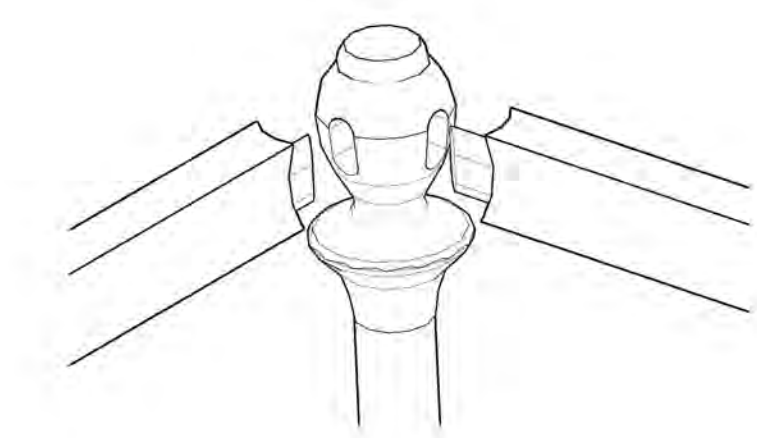
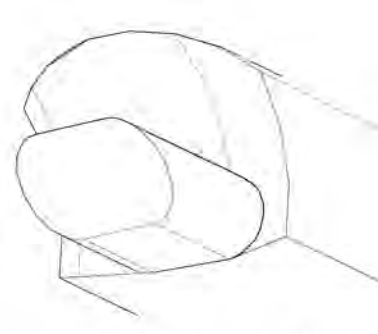
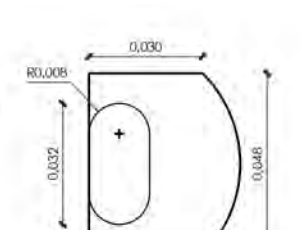
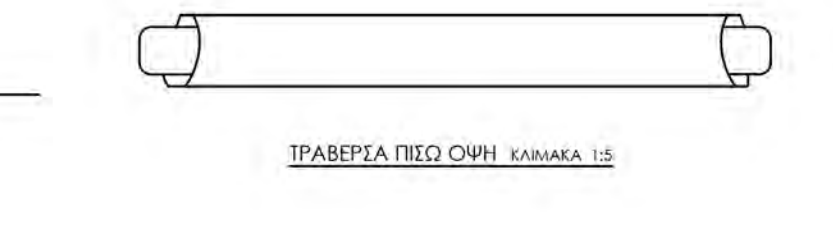
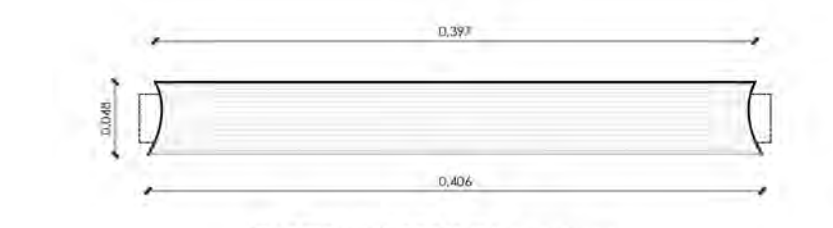
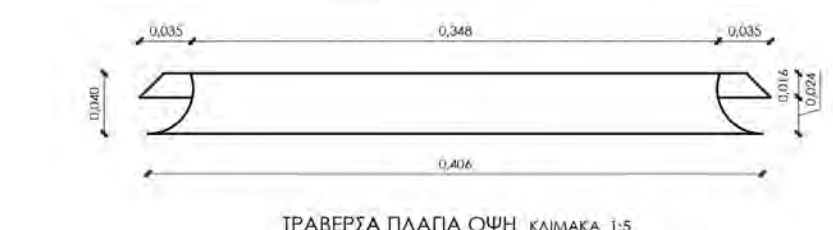
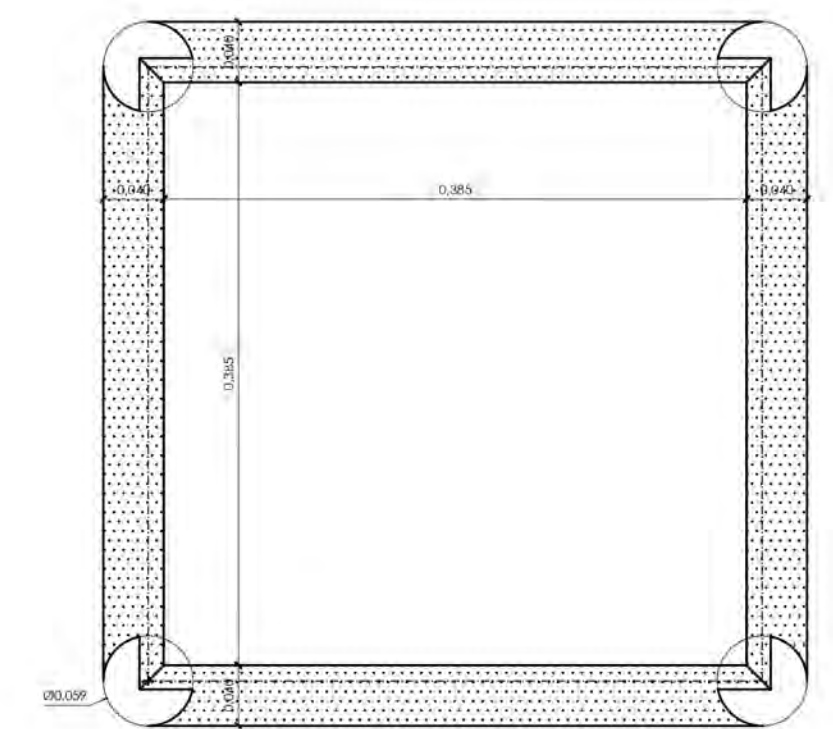
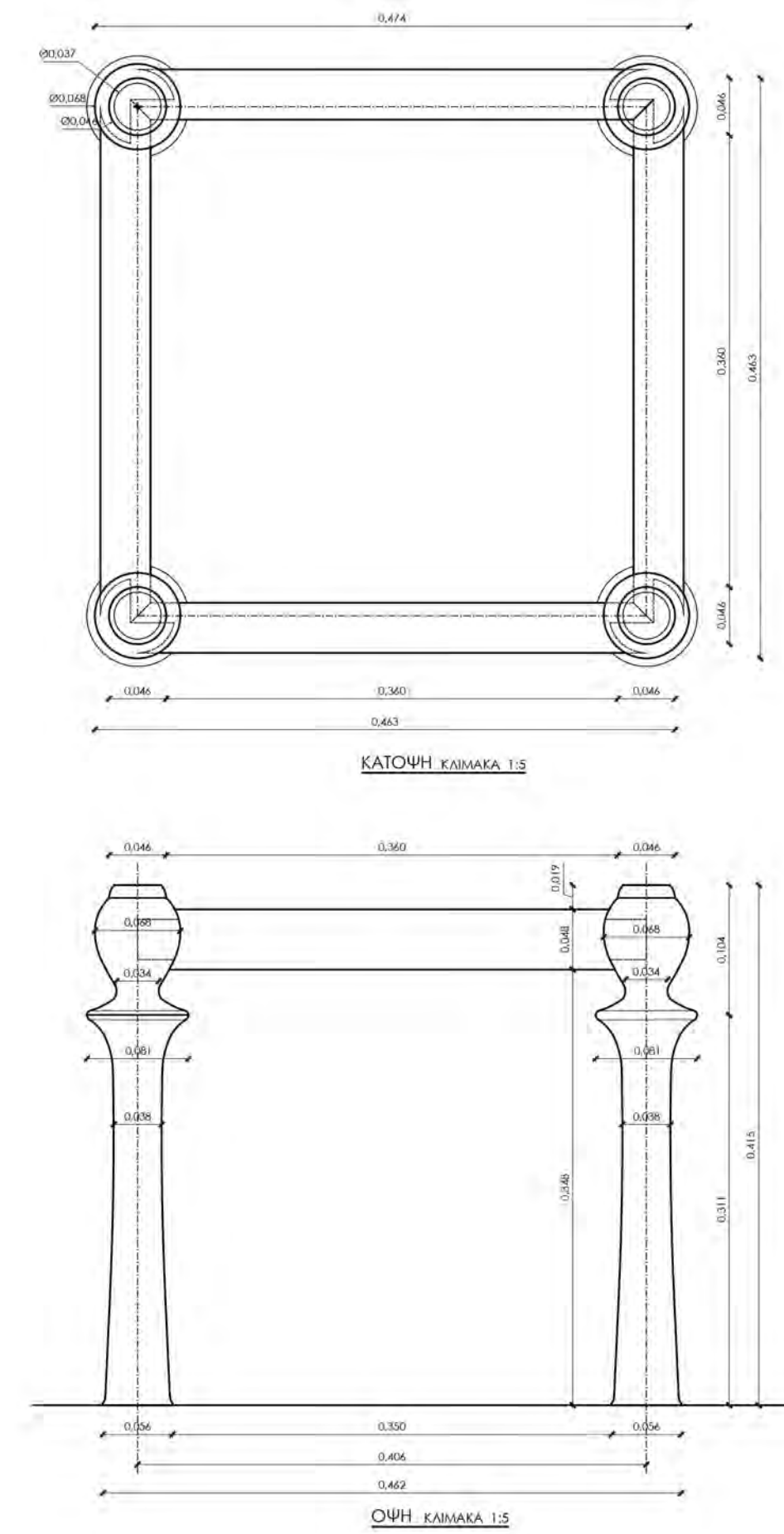
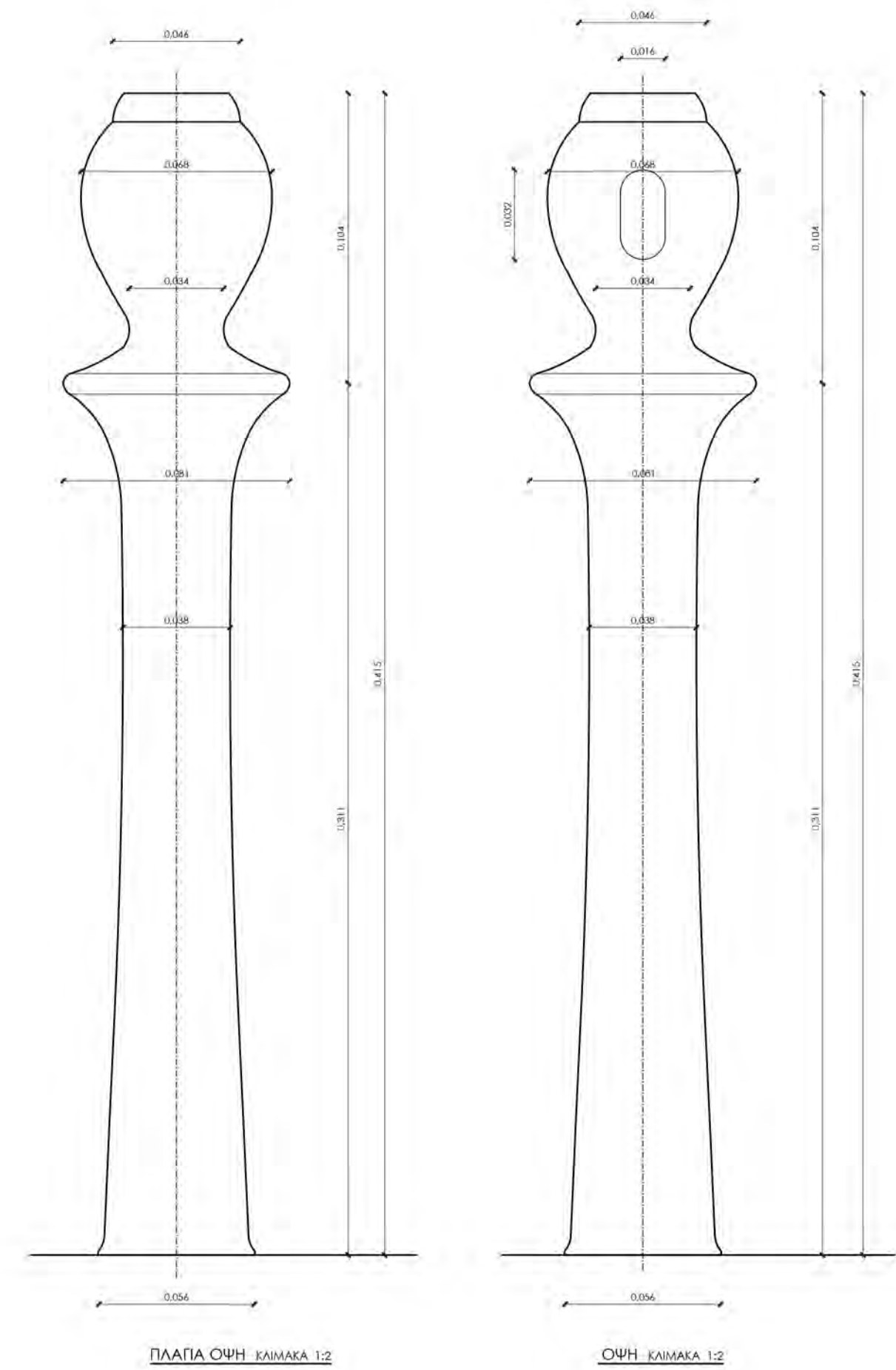
Πίνακας Υλικών του δείγματος 12.4

α/α	Περιγραφή	Είδος υλικών	Διαστάσεις σε εκ.	Ποσότητα σε τεμάχια
1	Πόδες	Τορνευτή Οξιά	12,7 X 12,7 X 64,6	4
2	Πλαϊνές διαδοκίδες (τραβέρσες)	Πριστή Οξιά	6,7πλάτος X 8,3 ύψος X 52,4 μήκος συμπεριλαμβανομένων και των τόρμων	4
3	Πήχεις στερέωσης της έδρας	Πριστή Οξιά	7,0 πλάτος X 48,5 μήκος X 4,5 πάχος	4
4	Πλέξιμο	Κορδόνι δέρματος	Διατομής φ 0,08 εκ	Μήκος 18,0 μ.
5	Κόλλα	Ευλόκολλα	Ευλόκολλα κρυσταλιζέ νερού	
6	Τελική επεξεργασία	Γυαλόχαρτα	Λεπτά	
		Καρφιά	Περίπου 35 - 40 τεμ.	
		Λούστρο	Βερνίκι πολυουρεθάνης δυο συστατικών - διάφανο	

Στην περίπτωση της αναφερόμενης ιδιότητας³⁸³ η οποία βασίζεται στα ήδη καταγραφέντα στερεομετρικά μεγέθη, ως ορίζουσα του μήκους κάθε πόδα εκτιμάται ότι ήταν ο διπλός «σαμιακός πους», δεδομένου ότι έχουν ύψος ίσο με 69,6 εκ. (ο σαμιακός πους ισοδυναμεί περίπου με 35 εκ.). Το αρχικά άμορφο φυσικό ξύλο σε παραλληλεπίπεδη μορφή έπρεπε να κοπεί σε αντίστοιχες διαστάσεις και να αποκτήσει μορφή με τη διαδικασία της τόννευσης, και της πρίσης.

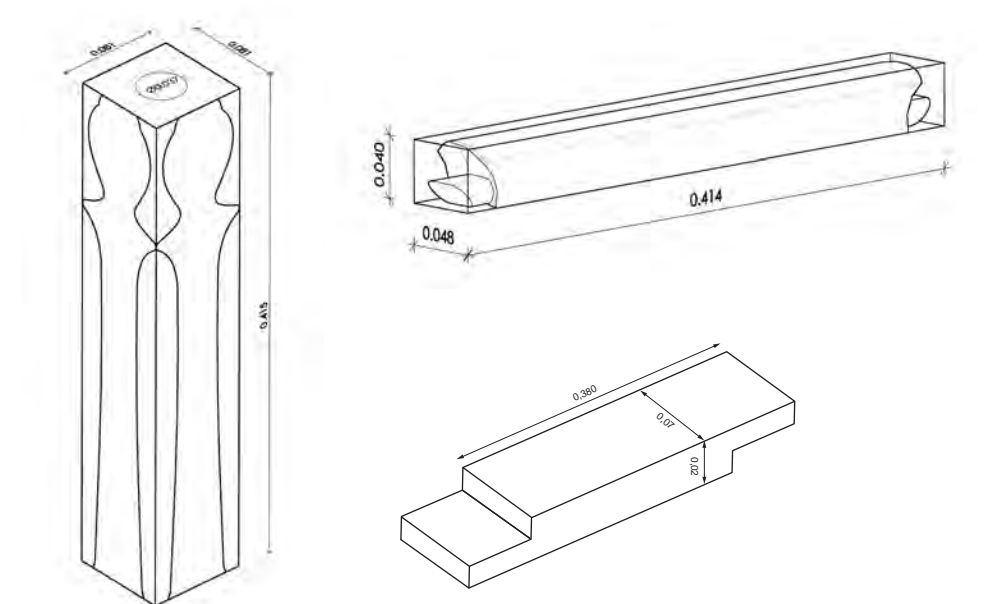
383. Στην περίπτωση αυτή ο διπλός «σαμιακός πους» ισοδυναμεί με περίπου 70 εκ. του μέτρου. Σημειώνεται ότι ο Σαμιακός πους αντιστοιχεί με 35 εκ. του μέτρου και ο αθηναϊκός πους = 29,57 cm.

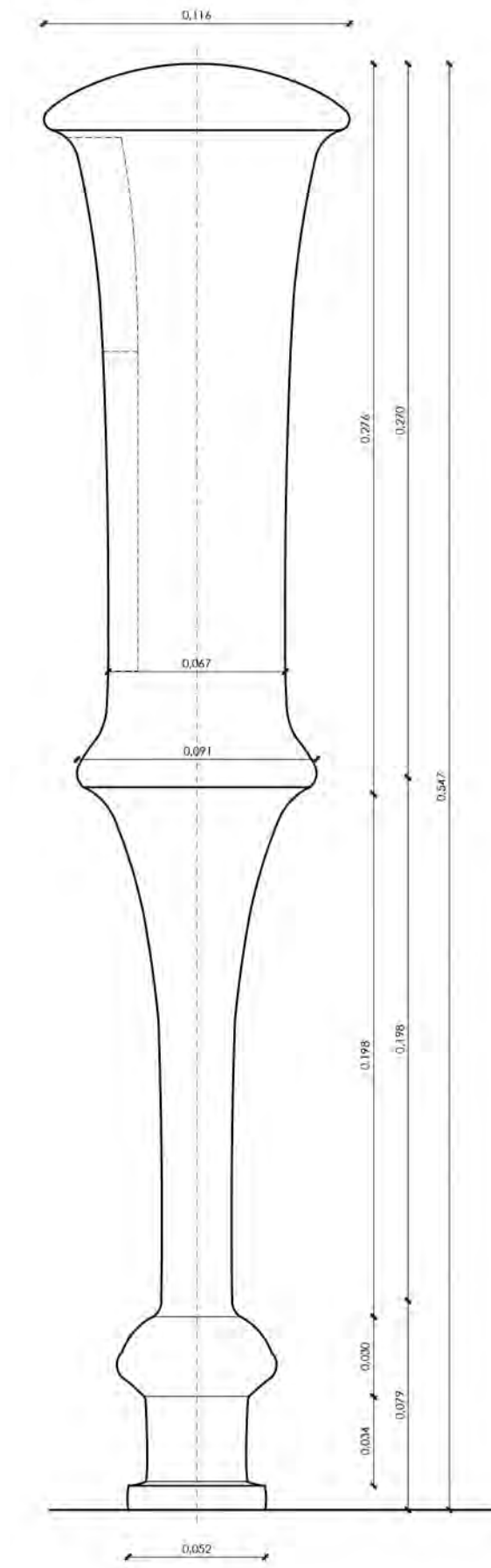

Πίνακας Υλικών του δείγματος 26

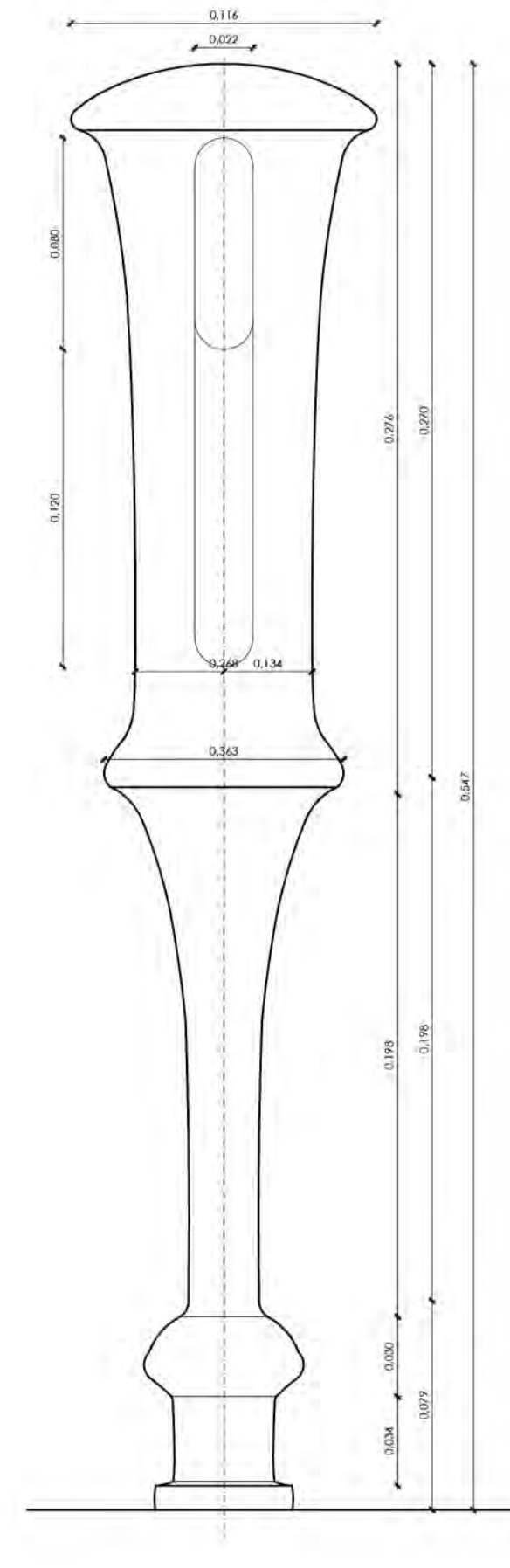
a/a	Περιγραφή	Είδος υλικών	Διαστάσεις σε εκ.	Ποσότητα σε τεμάχια
1	Πόδες	Τορνευτή Οξιά	8,0 X 8,0 X 41,5 ύψος	4
2	Πλαϊνές διαδοκίδες (τραβέρσες)	Πριστή Οξιά	4,8 πλάτος X 4,0 ύψος X 40,6 μήκος συμπεριλαμβανομένων και των τόμων	4
3	Πήχεις στερέωσης της έδρας	Πριστή Οξιά	7,0 πλάτος X 38,0 μήκος X 2,0 πάχος	4
4	Πλέξιμο	Κορδόνι δέρματος	Διατομής φ 0,08 εκ	Μήκος 14 μ.
5	Κόλλα	Ευλόκολλα	Ευλόκολλα κρυσταλιζέ νερού	
6	Τελική επεξεργασία	Γυαλόχαρτα	Λεπτά	
		Καρφιά	Περίπου 40 τεμ.	
		Λούστρο	Βερνίκι πολυουρεθάνης δυο συστατικών - διάφανο	

Στην περίπτωση αυτής της ιδιότητας του δίφρου, σύμφωνα με τα καταγραφέντα στερεομετρικά μεγέθη, ως ορίζουσα του μήκους κάθε πόδα εκτιμάται ότι είναι ο **αθηναϊκός πους** (29,57 εκ.) προσαυξημένος κατά 1/3.

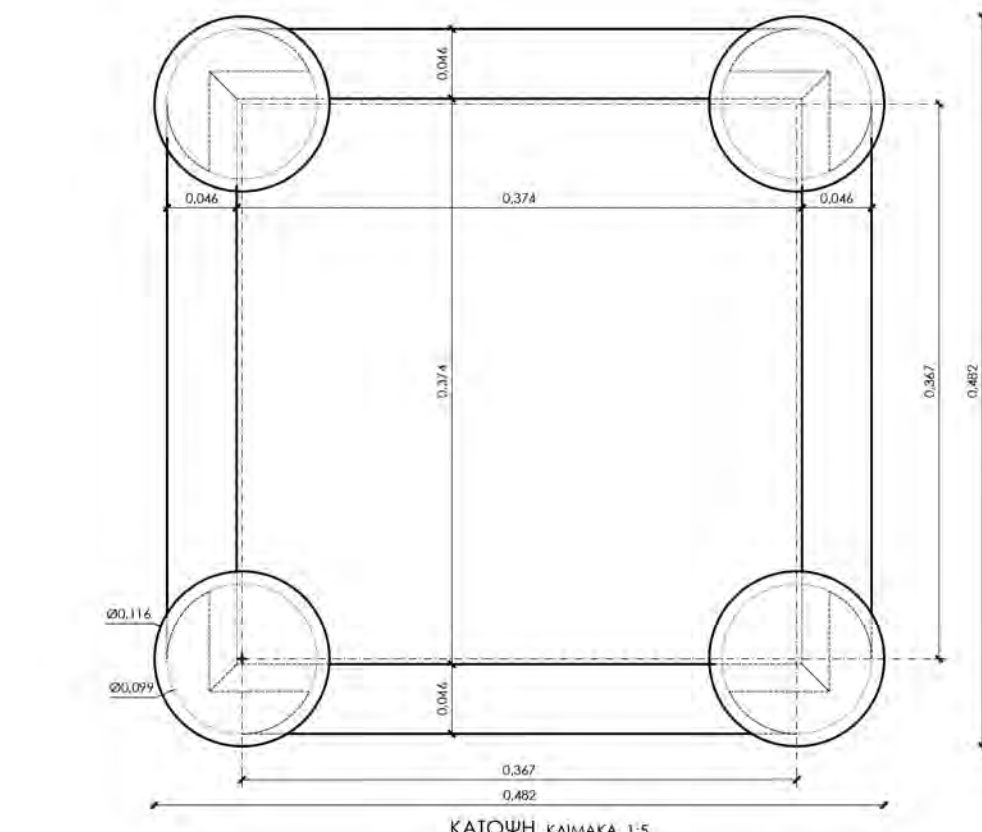

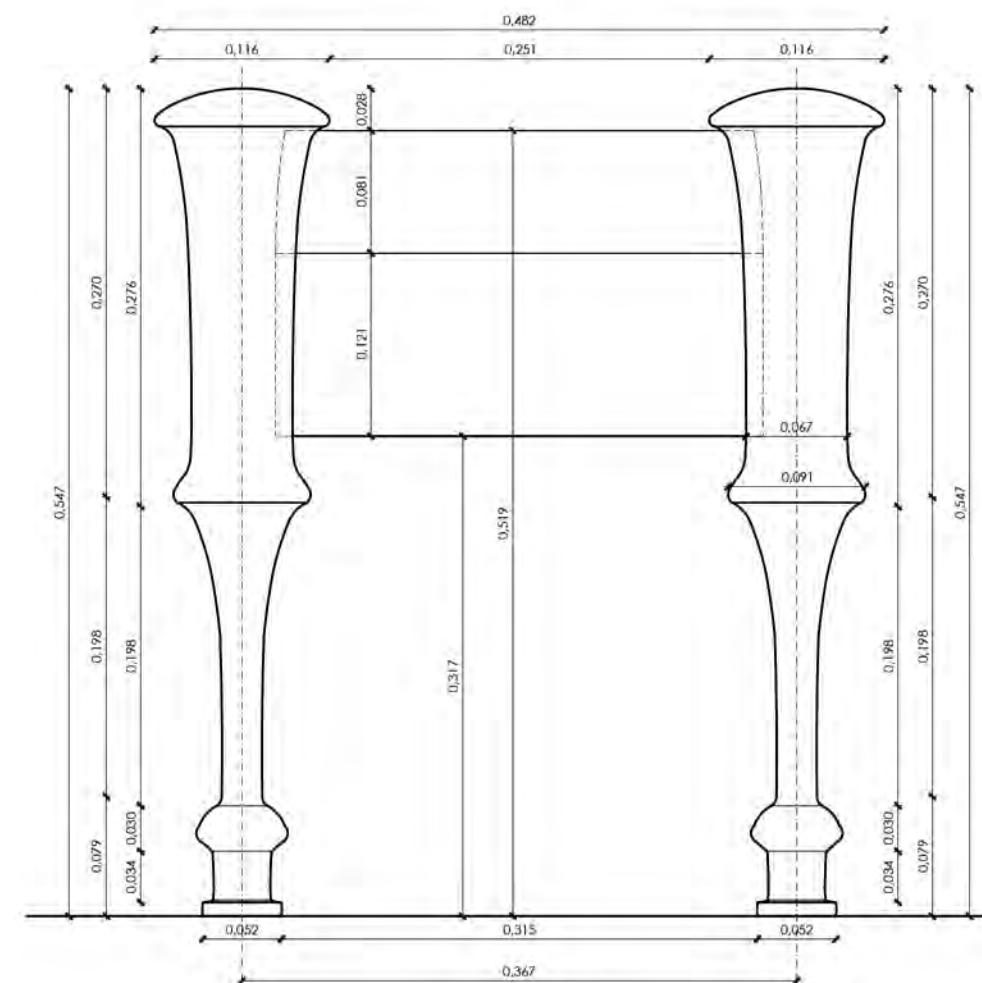
ΠΛΑΠΑ ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:2

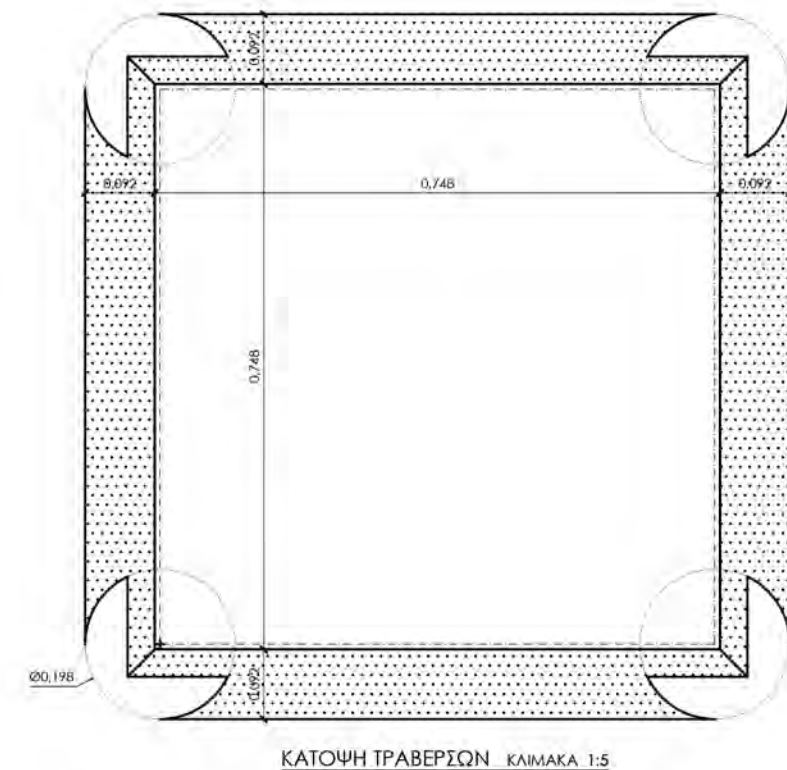
ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:2

ΚΑΤΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

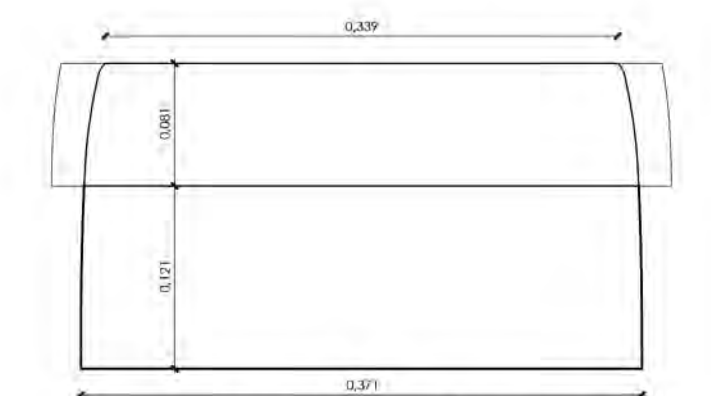
ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

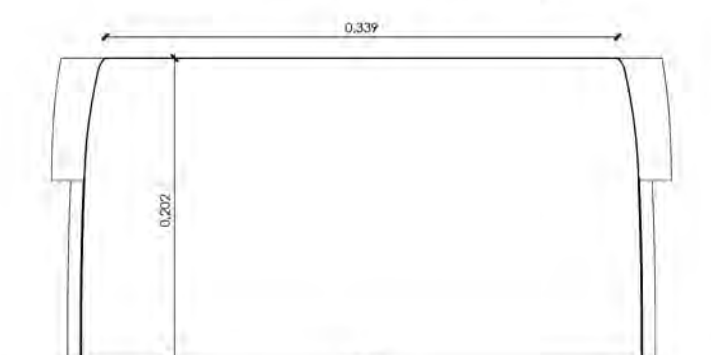
ΚΑΤΟΨΗ ΤΡΑΒΕΡΙΩΝ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

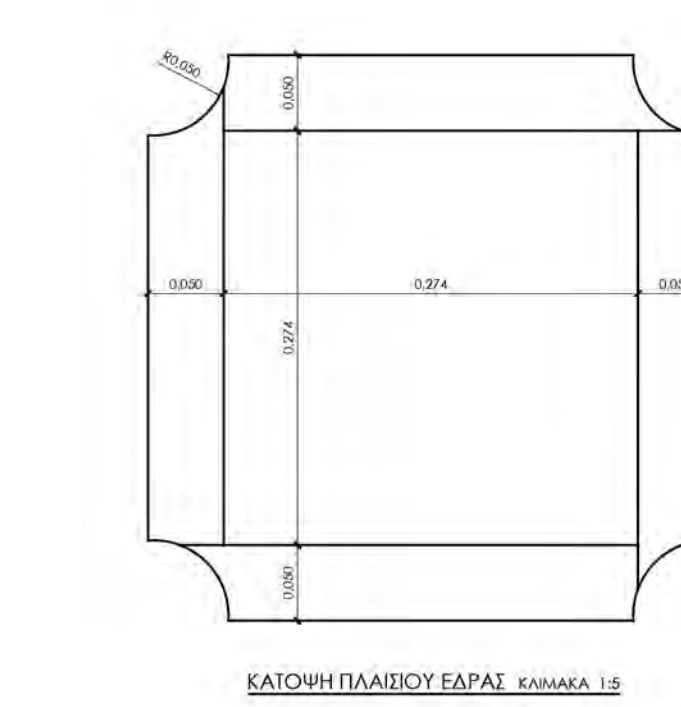
ΤΡΑΒΕΡΙΑ ΚΑΤΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

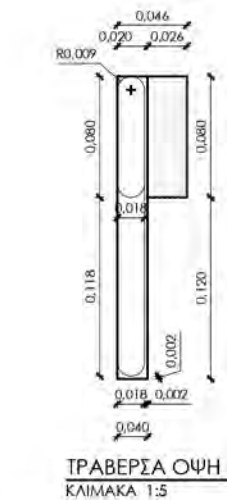
ΤΡΑΒΕΡΙΑ ΕΜΠΡΟΣ ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

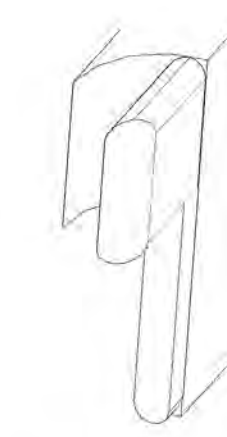
ΤΡΑΒΕΡΙΑ ΠΙΣΩ ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

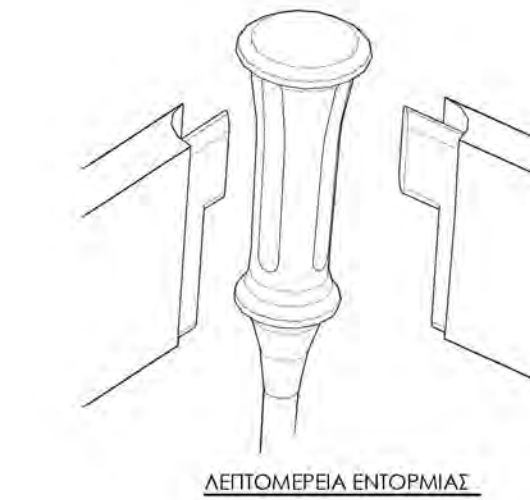
ΚΑΤΟΨΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΔΡΑΣ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

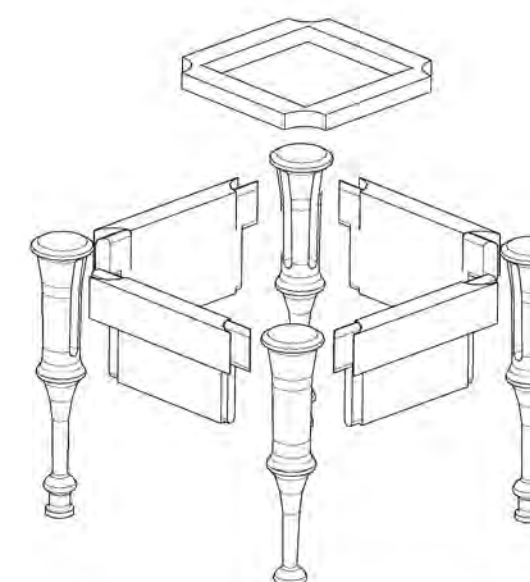
ΤΡΑΒΕΡΙΑ ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5

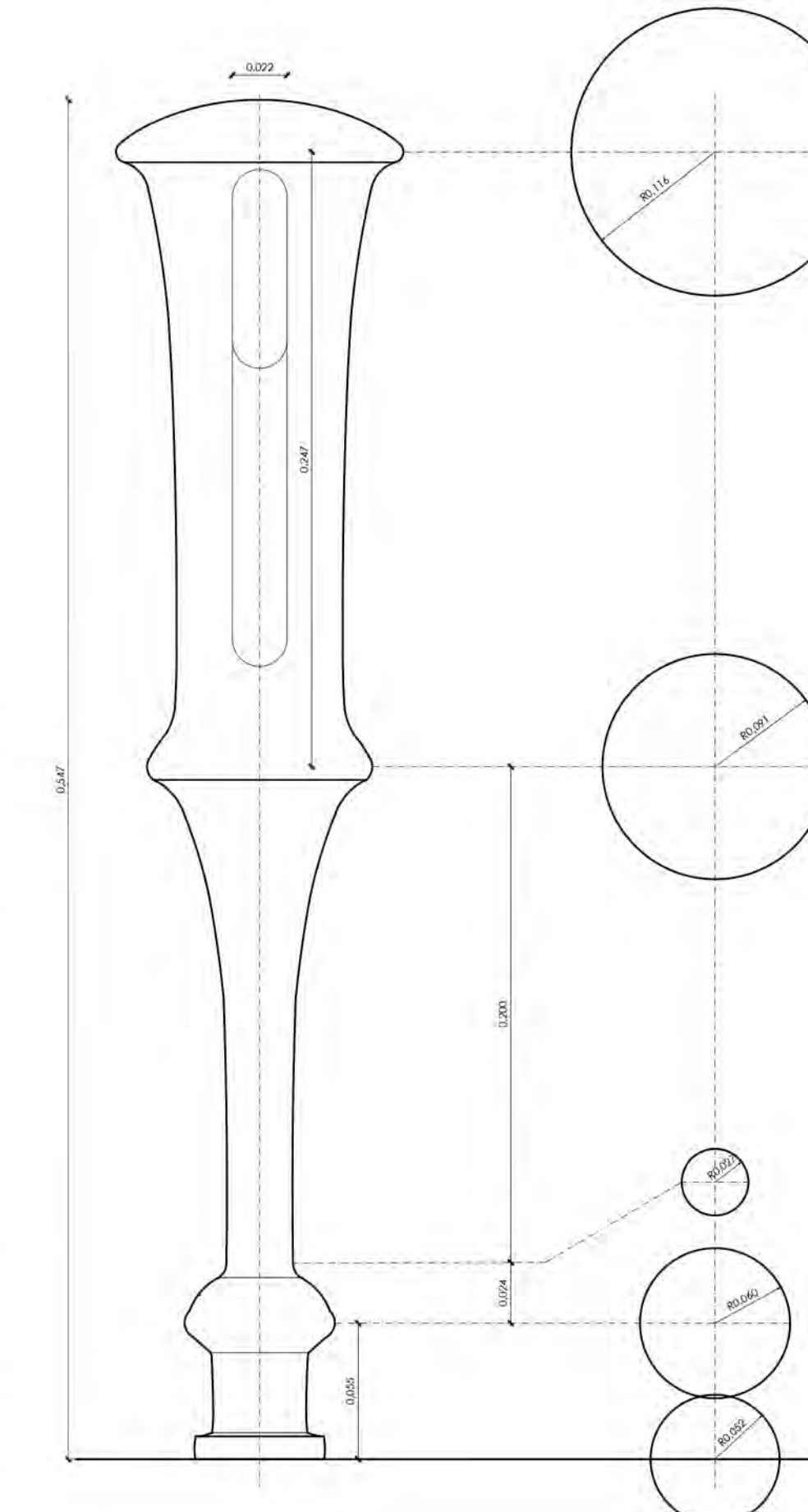
ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΜΟΡΙΣΙΟΥ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΕΝΤΟΡΜΙΑΣ

ΔΙΦΡΟΣ ΣΕ ΕΚΡΗΝΗ

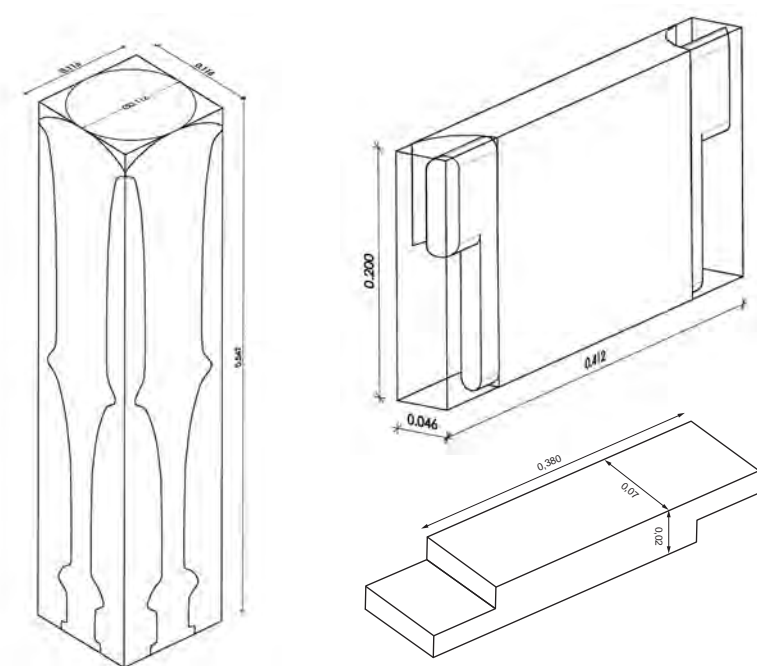

ΟΨΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:2

Πίνακας Υλικών του δείγματος 51

a/a	Περιγραφή	Είδος υλικών	Λιστάσεις σε εκ.	Ποσότητα σε τεμάχια
1	Πόδες	Τορνευτή Οξιά	11,6 X 11,6 X 54,7 ύψος	4
2	Πλαϊνές διαδοκίδες (τραβέρσες)	Πριστή Οξιά	20,2 πλάτος X 4,5 ύψος X 36,7 μήκος συμπεριλαμβανομένων και των τόρμων	4
3	Πήχεις στερέωσης της έδρας	Πριστή Οξιά	5,5 πλάτος X 33,5 μήκος X 2,0 πάχος	4
4	Επιφάνεια Έδρας	Δέρμα	40,0 X 40,0 εκ.	Μήκος 14 μ.
5	Κόλλα	Ξυλόκολλα	Ξυλόκολλα κρυσταλιζέ νερού	
6	Τελική επεξεργασία	Γυαλόχαρτα	Λεπτά	
		Καρφιά	Περίπου 40 τεμ.	
		Λούστρο	Βερνίκι πολυουρεθάνης δυο συστατικών - διάφανο	

Στην περίπτωση της αναφερόμενης ιδιοτυπίας, ως ορίζουσα του μήκους κάθε πόδα εκτιμάται ότι είναι ο «αθηναϊκός πήχης»³⁸⁴, προσαξημένος κατά το 1/5 του.

384. Στις αρχαιοελληνικές μονάδες μέτρησης, ο τυπικός πήχης του αντιβραχίου μετρήθηκε περίπου σε 0,46 χιλιοστά. Ο κοντός πήχης του αντιβραχίου από τον καρπό μέχρι τον αγκώνα, μετρήθηκε περίπου σε 0,34 χιλιοστά ή 24 δάκτυλοι = 1½ πους = 1 πήχης

Μεταφορά των κατασκευαστικών στοιχείων σε φόρμες

Ακολούθησε η σχεδίαση κάθε τεμαχίου χωριστά σε κλίμακα 1:1 σε λευκό χαρτί. Τα σχέδια από το χαρτί μεταφέρθηκαν σε χαρτόνι ή σε κόντρα πλακέ με μεγάλη ακρίβεια και παρήχθησαν οι φόρμες ή πατρόν ή στάμπο, τα οποία ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα για την όλη διαδικασία παραγωγής.

4.4. Στάδια παραγωγής στο σύγχρονο εργαστήριο

Κατά τη διαδικασία παραγωγής συντάχθηκε έκθεση πορείας του έργου με φωτογραφική καταγραφή ανά φάση παραγωγής.

1^ο Σταδιο: Χονδρική κοπή ξυλείας

Μετά τον υπολογισμό του τελικού όγκου (V τελικό) της ξυλείας που απαιτείτο για την κατασκευή των τριών ιδιοτύπων, ακολουθεί το πρώτο χονδρικό κόψιμο στο δισκοπρίονο όλου το όγκου του ξύλου, παράλληλα με τα νερά του.

Ακολουθεί το κάθετο κόψιμο των πριστοτεμαχίων με δισκοπρίονο, συνήθως κατά 2-3 εκ. μεγαλύτερο από τα απαιτούμενα μήκη. (διαμόρφωση μήκους ή ξεμάκρυσμα)

Σε καθένα από τα παραπάνω στάδια έχουμε απώλεια υλικού (φθορά). Για να αποφύγουμε την υπερβολική φθορά υπολογίζουμε ότι κατά την κατεργασία θα έχουμε απώλεια 1 εκ. σε πάχος και σε πλάτος και τουλάχιστον 3-5 εκ. σε μήκος.

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

2^ο Στάδιο: Διαμόρφωση ποδών

Βήμα 1^ο: Κοπή των πριστοτεμαχίων στο απαιτούμενο πάχος και πλάτος με πριονοκορδέλα (διαμόρφωση πλάτους ή ξεφάρδισμα).

Βήμα 2^ο: Τα σόκορα των πριστοτεμαχίων αλείφονται με κόλα και επικολλάται χαρτί για να συγκρατηθούν οι δυνάμεις ώστε να μη σκάσει το ξύλο. Στη συνέχεια σημειώνεται το κέντρο του τετραγώνου προκειμένου να πονταριστεί στον τόρνο.

Σημειώνεται ότι, μετά το κόψιμο, τα πριστοτεμάχια παραμένουν στοιβαγμένα για ένα χρονικό διάστημα ώστε να αεριστούν και να στεγνώσουν.

Βήμα 3^ο: Ακατέργαστα έτσι όπως ήταν τα πριστοτεμάχια, τοποθετήθηκαν στην «πλάνη» (πλανιά). Σε αυτή τη φάση πλανίστηκε η μια πλευρά του πριστοτεμαχίου προκειμένου να δημιουργηθεί η πρώτη κάθετη πλευρά. Στη συνέχεια πλανίστηκε η αμέσως παρακείμενη επιφάνεια.

Βήμα 4^ο: Έχοντας σαν οδηγό τις δυο πρώτες ορθές γωνίες, τα πριστοτεμάχια οδηγήθηκαν στον «ξεχονδριστήρα», όπου έγινε η διαμόρφωση του τελικού πάχους των στοιχείων με ακρίβεια (ξεχόνδρισμα).

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Βήμα 5^ο: Διάνοιξη των οπών συνδέσεων με τρυπάνι που ανήκει στη πλάνη (μορσοτρύπανο). Προηγουμένως όμως έχουν σημειωθεί με μολύβι οι διαστάσεις, όπως το ύψος, το πλάτος και το βάθος, καθώς και η απόσταση από το επάνω μέρος του ποδιού, σύμφωνα με το σχέδιο.

Βήμα 6^ο: Πριν το πριστοτεμάχιο να πάει στον τόρνο, κόπηκαν οι γωνιές του ξύλου στην πλάνη, ώστε να μπει στον τόρνο πιο στρογγυλεμένο.

ποντάρισμα

Βήμα 7^ο: Τόρνος. Τα πριστοτεμάχια, μετά την αρχική κατεργασία τους, πάνε στον τόρνο για τη διαμόρφωση των απαιτούμενων κατατομών και σε μήκος μεγαλύτερο κατά 3-4 εκ. και διάμετρο 3-4 χιλ. Σταθεροποιούνται τα ξύλα μεταξύ του κεντροφορέα και του κέντρου της ατράκτου.

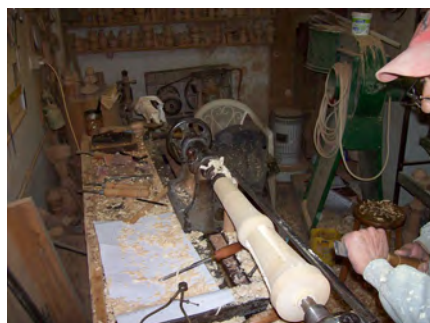
διαμόρφωση κυλίνδρου

μέτρηση με παχύμετρο

σημάδεμα των σημείων καθ' ύψος

Ρυθμίζεται το στήριγμα των εργαλείων, έτσι ώστε να βρίσκεται λίγο πιο πάνω από το κέντρο του ξύλου και 4-5 χιλ. πιο έξω από την περιφέρεια που διαγράφει το περιστρεφόμενο ξύλο. Ρυθμίζεται, επίσης, η ταχύτητα περιστροφής. Με σκαρπέλο καμπύλης αφαιρείται αρκετό άχρηστο ξύλο, ώστε να δοθεί στο ξύλο κυλινδρικό σχήμα. Ακολούθως, σταματάει η λειτουργία του τόννου και ο τριαντάρορας με μολύβι σημαδεύει σε ποια σημεία καθ' ύψος υπάρχουν διαφορετικές διατομές και μετά, με το παχύμετρο, μετράει συνεχώς το σχέδιο και αφαιρεί ξύλο, έως ότου τελειώσει η κατεργασία.

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

3ο Στάδιο: Διαμόρφωση των διαδοκίδων

Οι πλαϊνές τραβέρσες κόβονται στη κορδέλα, πλανίζονται και ξεχοντρίζονται. Μετά το ξεχόντρισμα πήγαν στη σβούρα και, όπου απαιτείται, κόβεται η πατούρα ανάλογα με την επιθυμητή διάσταση. Ελέγχεται ποια πλευρά του ξύλου είναι πιο καθαρή και ορίστηκε η όψη.

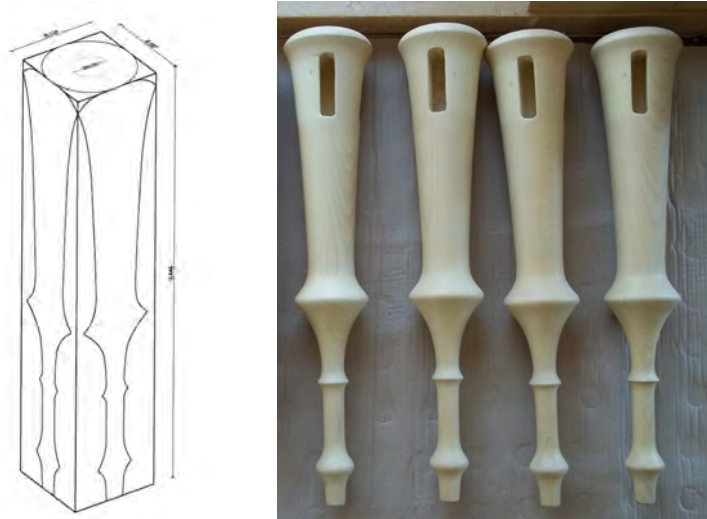

4ο Στάδιο: Κατασκευή των τριών ιδιότυπων δίφρων

Περιγραφή διαδικασίας κατασκευής του δείγματος με αρ. καταλόγου 12.4

Στον δίφρο με αρ. καταλόγου 12.4, ο υπολογισμός των στερεομετρικών μεγεθών όλων των συνθετικών στοιχείων αυτού του δίφρου ήταν η σημαντικότερη διαδικασία από πλευράς κατασκευής.

Μετά την πριστή διαμόρφωση των στερεομετρικών μεγεθών, το άμορφο ξύλο των ποδών αποκτά μορφή σε παραλληλεπίπεδη μορφή με τη διαδικασία της τόννευσης

Μετά τη διαμόρφωση των διαδοκίδων με εργαλεία κοπής και τριβής σε παραλληλεπίπεδη μορφή ακολούθησε η αφαιρετική διαδικασία της διαμόρφωσης των άκρων τους σε εντορμίες.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι διαστάσεις του τόρμου (μόρσου), όπως αυτό υπολογίστηκε, προκειμένου να εξασφαλιστεί ακαμψία στην οριζόντια συναρμογή με τους πόδες είναι: μήκος 0,6 εκ., πάχος 0,2 εκ. και ύψος 8,4 εκ. Αυτός καταλήγει σε φαλτσογωνιά και φθάνει μέχρι τον άξονα του ποδιού. Έρχεται πρόσωπο με την πίσω πλευρά της διαδοκίδας (τραβέρσας) ενώ από την εμπρός πλευρά απέχει 5 εκ.

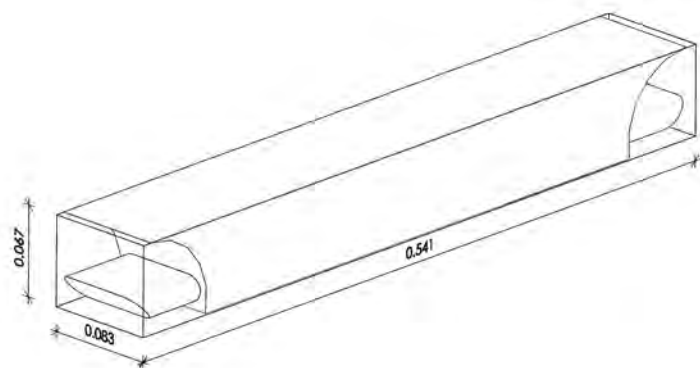
Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Οι διαστάσεις των διαδοκίδων στην αναφερόμενη ιδιοτυπία είναι: συνολικό πάχος 8,3 εκατοστά., ύψος 6,7 εκ. και μήκος 54 εκ., η στερεομετρία της ιδιοτυπίας περιλαμβάνει και τις θέσεις των εντορμιών.

Πλάγια όψη διαδοκίδας

Εξωτερική όψη διαδοκίδας

Πίσω όψη διαδοκίδας

Για τη συνδεσμολογία έγιναν δοκιμές στη συναρμογή μεταξύ τόρμου και εγκοπής. Μια παραδοσιακή τεχνική βασισμένη στη μέθοδο δοκιμής και σφάλματος

Διαδικασία συγκόλλησης

Η έδρα διαμορφώθηκε από 4 τεμάχια πριστής ξυλείας, τα οποία συναρμόστηκαν με μισοχάρακτο σύνδεσμο.

Σημάδεμα πριστοτεμαχίου για τη δημιουργία των εγκοπών

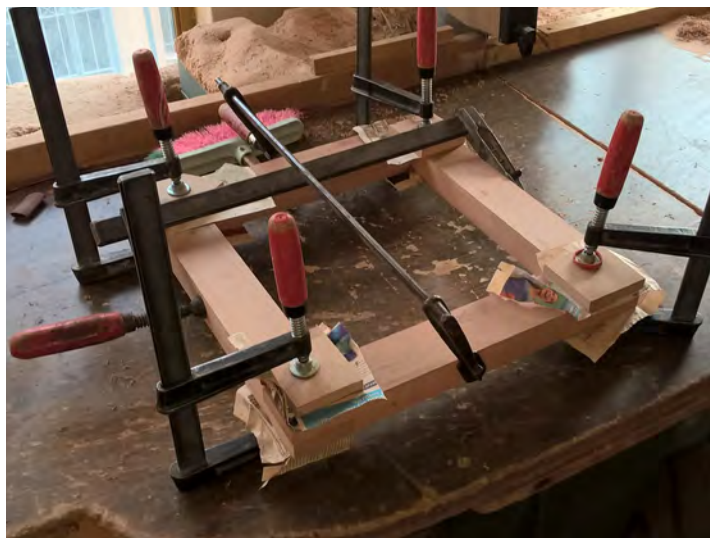
Μισοχάρακτος σύνδεσμος

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Η έδρα είναι ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία, από άποψη κατασκευαστικής αντοχής, γιατί αποτελεί την οριζόντια φέρουσα επιφάνεια στήριξης. Η τελική κατεργασία της έδρας ήταν το πλέξιμο με δερμάτινο κορδόνι ανά τρία.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

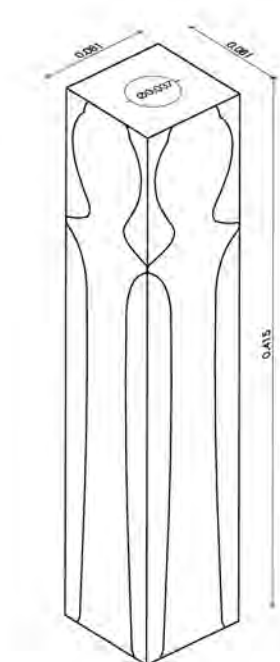
Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

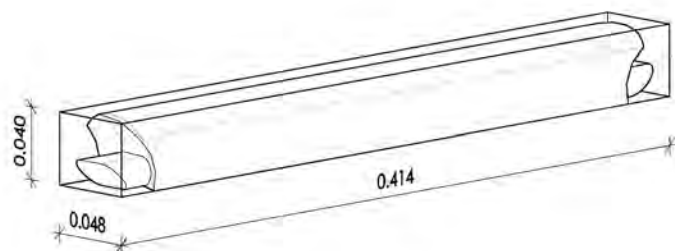
Περιγραφή διαδικασίας κατασκευής του δείγματος αρ. καταλόγου 26

Στην κατασκευαστική πρακτική αυτού του δίφρου, οι διατομές των μελών είναι πολύ λεπτές. Αυτό το γεγονός εγείρει συνολικά αξιώσεις όσον αφορά την ανθεκτικότητα και τη σταθερότητα των φερόντων στοιχείων.

Σε αυτή την περίπτωση, οι διαστάσεις των ποδών αποτελούσαν τη σημαντικότερη διεργασία από κατασκευαστικής πλευράς. Αυτό οφειλόταν στην ωειδή διαμόρφωση των κεφαλωμάτων και το κυλινδρόσχημο σχήμα των ποδών.

Οι διαδοκίδες του αναφερόμενου δίφρου διαμορφώθηκαν με εργαλεία κοπής και τριβής σε παραλληλεπίπεδη μορφή, η στερεομετρία των οποίων περιελάμβανε και τις θέσεις των εντορμιών. Οι διαστάσεις των διαδοκίδων είναι: μήκος 41,4 εκ., φάρδος 4,8 εκ. και ύψος 4 εκ.

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Εμπρός όψη διαδοκίδας

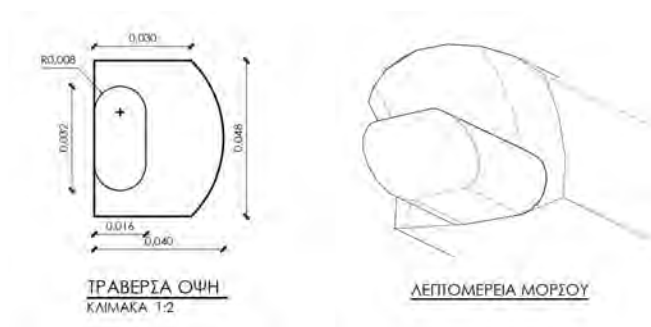

Πίσω όψη διαδοκίδας

Πλάγια όψη διαδοκίδας

Μετά ακολούθησε η διαδικασία διαμόρφωσης των άκρων τους σε εντορμίες διαστάσεων.

Στην περίπτωση του δείγματος 26, οι διαστάσεις του τόρμου (μόρσου), όπως αυτό υπολογίστηκε, προκειμένου να εξασφαλιστεί ακαμψία στην οριζόντια συναρμογή με τους πόδες είναι: μήκος 0,3 εκ., πάχος 0,16 εκ. και ύψος 3,2 εκ. Αυτός, καταλήγει σε φαλτσογωνιά και φθάνει μέχρι τον άξονα του ποδιού. Έρχεται πρόσωπο με την πίσω πλευρά της διαδοκίδας (τραβέρσας) ενώ από την εμπρός πλευρά απέχει 5 εκ.

Η κατασκευή του τόρμου αρχίζει με μια τομή στην πριονοκορδέλα για να οριστεί η θέση του τόρμου και μετά σημάδεμα πάνω στο ξύλο. Ακολουθεί η αφαιρετική διαδικασία διαμόρφωσης των τόρμων οι οποίες πρέπει να εξασφαλίσουν ικανοποιητική ακαμγία στην ορθογώνια συναρμογή τους.

Φάσεις δοκιμαστικής συναρμογής

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Συναρμολόγηση και κόλληση πλαισίου έδρας

Διαδικασία συγκόλλησης: Για τη συνδεσμολογία εκτιμήθηκε ότι και σε αυτή την ιδιοτυπία η καταλληλότερη κόλλα ήταν η «κρυσταλιζέ» νερού.

Διαδικασία κόλλησης

Η έδρα διαμορφώθηκε από 4 τεμάχια πριστής ξυλείας σε διαστάσεις μήκους 38 εκ. φάρδους 7 εκ. και πάχους 2 εκ. με σύνδεση με γωνιακό μισοχάρακτο σύνδεσμο. Δεδομένου ότι αποτελεί την οριζόντια φέρουσα επιφάνεια στήριξης είναι το σημαντικότερο από άποψη κατασκευαστικής αντοχής στέλεχος του δίφρου. Η τελική κατεργασία της έδρας ήταν το πλέξιμο με δερμάτινο κορδόνι σε ίσες αποστάσεις

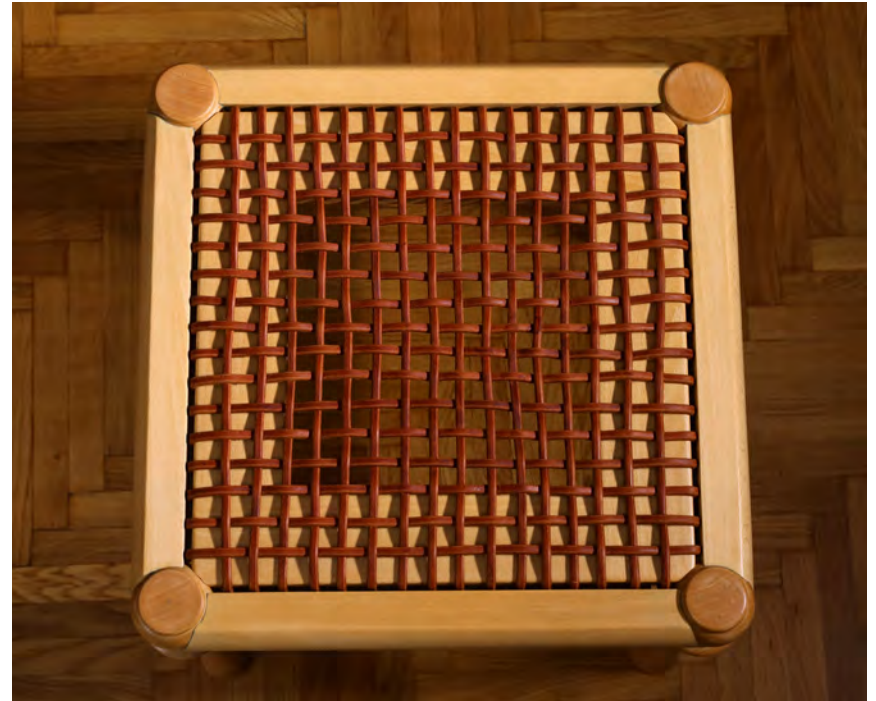

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

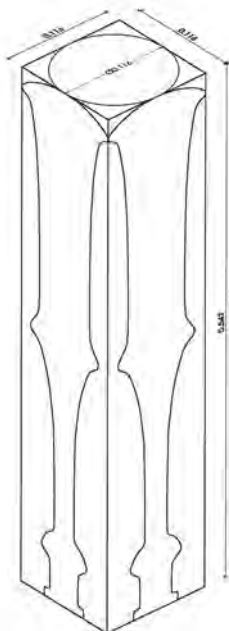
Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περιγραφή διαδικασίας κατασκευής του δείγματος αρ. καταλόγου 51

Ο υπολογισμός των στερεομετρικών διαστάσεων των ποδών ήταν, ειδικά σε αυτή την ιδιοτυπία, η σημαντικότερη από πλευράς κατασκευής διεργασία, λόγω της μορφής του και της ανάγκης σε ακαμψία, αντοχή και λυγισμό.

Οι πόδες έχουν τη χαρακτηριστική διατομή του αγκυλοειδούς σχήματος. Το συνολικό ύψος των 56,7 εκ. διαμοιράζεται σε δύο ημίσεια, με καθένα να έχει 27,6 εκ., το καθένα μέσω ενός ενδιάμεσου κόμβου υπερβολοειδούς μορφής. Η βάση του φέρει μια διαμόρφωση δίκην οπλής.

Οι διαδοκίδες αυτού του τύπου δίφρου είναι σημαντικά πλατύτερες, διαμορφωμένες σε δυο επίπεδα, των οποίων το πάχος και το ύψος διαφοροποιείται.

Κεφάλαιο 4

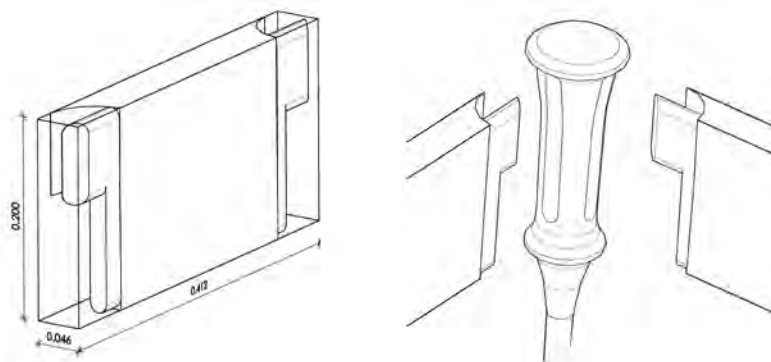
Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Η αφαιρετική διαδικασία της διαμόρφωσης των άκρων τους σε εντορμίες έπρεπε να συναρμοστούν στις επιμήκεις εγκοπές που ανοίχθηκαν στο σύνολο σχεδόν του μηριαίου τμήματος των ποδών. Αυτή η τεχνική καινοτομία συνέβαλε στην στατική ακαμψία της συναρμογής με το πόδι.

Η εξωτερική πλευρά της διαδοκίδας διαμορφώνεται σε δυο επίπεδα, με το συνολικό ύψος της να είναι 20,2 εκ. Το επάνω τμήμα της διαδοκίδας είναι 8,1 εκ ενώ το κάτω 12,1 εκ. Το συνολικό φάρδος της διαδοκίδας στο επάνω τμήμα είναι 4,6 εκ., ενώ στο κάτω τμήμα 2,2 εκ.

Για τη συνδεσμολογία εκτιμήθηκε ότι έπρεπε να διαμορφωθούν επιμήκεις ενσφηνώσεις, δεδομένου ότι οι πεπλατυσμένες διαδοκίδες συνδέονται με τρόπο συνεχή και με επάλληλη πάκτωση. Ο τόρμος έχει τις εξής διαστάσεις: συνολικό ύψος 20 εκ., φάρδος 1,8 εκ. Το επάνω τμήμα του τόρμου, ύψους 8 εκ., φθάνει μέχρι τον άξονα του ποδιού, δηλαδή σε βάθος 6 εκ., ενώ το κάτω τμήμα, 12 εκ. ύψος, εισέρχεται στον πόδα σε βάθος 2 εκ. Ο τόρμος στην πίσω πλευρά της διαδοκίδας έρχεται πρόσωπο, ενώ το υπόλοιπο του φάρδους αγκαλιάζει τον πόδα.

Εμπρός όψη διαδοκίδας

Πίσω όψη διαδοκίδας

Πλάγια όψη διαδοκίδας

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Διαδικασία επεξεργασίας τόρμου

Δοκιμή σωστής συναρμογής ποδιού-διαδοκίδας.

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Διαδικασία κόλλησης με κόλλα κρυσταλιζέ νερού

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Η έδρα διαμορφώθηκε από 4 τεμάχια πριστής ξυλείας διαστάσεων 35 εκ. μήκος, 7 εκ. φάρδος και 2 εκ πάχος, με γωνιακό μισογάρακτο σύνδεσμο. Δεδομένου ότι αποτελεί την οριζόντια φέρουσα επιφάνεια στήριξης είναι το σημαντικότερο από άποψη κατασκευαστικής αντοχής στέλεχος του δίφρου. Επίσης η τελική κατεργασία της έδρας ήταν η επένδυσή της με δέρμα.

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Κεφάλαιο 4

Σύγχρονη αναπαραγωγή των τριών ιδιότυπων αρχαίων δίφρων

Συμπεράσματα

Με γνώμονα το γνωσιολογικό ενδιαφέρον που διατρέχει κάθε ερευνητή, χάρη στο οποίο αποκαλύπτεται επιστημονικά κάθε νέο στοιχείο ή κατηγορία της αντικειμενικής πραγματικότητας, επιλέχθηκε να αναδειχθεί ένα ιστορικά καταγεγραμμένο είδος της αρχαίας ελληνικής επιπλοποιίας, ο **δίφρος**, μέσα από μια τεκτονική και μορφολογική διερεύνηση της ιδιοτυπίας του ως καθίσματος.

Το ειδικότερο ζήτημα που διερευνήθηκε σε αυτή την διατριβή είναι οι παράμετροι και οι συνθήκες με τις οποίες διαμορφώθηκε και παρήχθη ο δίφρος, στη μεγάλη ιστορική και γεωγραφική έκταση της ελληνικής αρχαιότητας, ως ένα γεγονός ανεπανάληπτο στην εξέλιξη της επιπλοποιίας.

Η ερευνητική προσπάθεια δεν εξαντλήθηκε στο παρελθόν του επίπλου-δίφρου, αλλά στο κληρονομημένο επίπλο-δίφρο, που μέσα από την επιστημονική γνώση της ιδιοτυπίας του μπορούσε να γίνει πρόσφορο για ερμηνεία, χρήση και διαχείριση στον παρόντα χρόνο.

Από την εξέλιξη της ιστορικής έρευνας των επίπλων, παρότι δεν σώζεται κανένα αυθεντικό ελληνικό δείγμα, έγινε φανερή η σημασία της διερεύνησης των αρχαίων δίφρων από μορφολογική και τεκτονική σκοπιά.

Η γνωσιολογική αφετηρία της έρευνας απορρέει από τις μαρτυρίες των ανθρώπων της εποχής οι οποίοι με τον όρο «δίφρος» αναφέρονταν σε μια κατηγορία καθισμάτων που εντοπίζεται σε όλα σχεδόν τα στάδια των ιστορικών περιόδων στον Ελληνόφωνο τότε αρχαίο κόσμο. Ο δίφρος, ως τύπος καθίσματος, εθεωρείτο απλούστερος του κλισμού και του θρόνου και χαρακτηριζόταν γενικά από μια δομή που αποτελείτο από τέσσερα φέροντα υποστηρίγματα (πόδια) με πλαστική διακόσμηση και μία φερόμενη έδρα χωρίς ερεισίνωτο και ερεισίχειρα.

Επιπλέον, από παραγωγική άποψη, ο δίφρος αντιπροσώπευε ένα διαδεδομένο τύπο καθίσματος στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Οι ιστορικές πηγές καταγράφουν την ύπαρξή του από τον 8ο αιώνα π.Χ. έως και τον Μεσαίωνα, δημιουργώντας ένα αναλλοίωτο στοιχείο στην εξέλιξη του πολιτισμού στην περιοχή.

Ως ομοιογενής κατηγορία καθισμάτων, ο δίφρος συνδεόταν απόλυτα με την χειροτεχνική ξυλουργική εργασία και αποτελούσε σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη τεχνικών γνώσεων στον τομέα της επιπλοποιίας κατά την ιστορική του παρουσία. Η εξέλιξη της χειροτεχνικής αρτιότητας και η τεχνογνωσία που συνόδευε την κατασκευή του δίφρου συμβάλλει στην ενδυνάμωση της πορείας της επιπλοποιίας κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου. Η επιλογή αυτή βασίστηκε στην αρχή της κριτικής θεώρησης της ιστορίας των επίπλων που πρεσβεύει ότι ακόμη και το μικρότερο αντικείμενο αντικατοπτρίζει ολόκληρη την τεχνογνωσία με την οποία παράγεται, αντικαθιστώντας και αντιπροσωπεύοντας το μεγαλύτερο καλλιτεχνικό και τεχνολογικό πλαίσιο.

Υπό το πρίσμα των προαναφερθέντων επιλογών, η παρούσα έρευνα στόχευσε στην ολοκληρωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη «αναδόμηση» ενός ιστορικά καταγεγραμμένου τύπου αρχαιοελληνικού καθίσματος. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω μιας διεπιστημονικής παραγωγικής διαδικασίας η οποία περιλάμβανε την ανάλυση αυθεντικών στοιχείων όπως η ελληνική γραμματεία και αρχαιολογικά ευρήματα. Ταυτόχρονα, προσφέρθηκε η τεκμηρίωση

επιστημονικών πορισμάτων που αναδεικνύουν την ιδιαιτερότητα του δίφρου ως διακεκριμένου προϊόντος της αρχαίας ελληνικής επιπλοποιίας.

Οι πρώτες αναφορές στον δίφρο ανιχνεύονται στο λυκαυγές της ελληνικής ιστορίας, αρχής γενομένης από τα Ομηρικά έπη.

Ο δίφρος αναφέρεται ως «εύξεστος», «μέγας», «περικαλλής», «ολίγος», «αικέλιος», «επικουρικός» και με «κιναισθητική ελαφρότητα».

Οι αναφορές συνεχίστηκαν και κατά τους κλασσικούς χρόνους σε σχέση με τη χρήση του δίφρου στη «περίθαλψη», στη «δημόσια χρήση» του, στην «τελετουργική» χρήση και στην αναφορά που έγινε σχετικά με το «μεθοδολογικό του προσδιορισμό» στην *Ποιητική* του Αριστοτέλη.

Κατά την υστεροκλασική και ελληνιστική περίοδο οι αναφορές στον δίφρο συνδέονται περισσότερο με τη χρήση του σε «ιστορικά δρώμενα» και την «υλική του υπόσταση».

Κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής εξάπλωσης εμφανίστηκε μια πολυτελέστερη των προηγούμενων κατασκευή, με στόχευση την «πολυειδή χρήση» του και την «ποικιλόμορφη εμφάνιση» του όπως «ελεφάντινοι δίφροι», «χρυσοί δίφροι», και «αργυρόποδες δίφροι».

Η εκτεταμένη χρήση του δίφρου κατά την ελληνιστική εποχή, τεκμηριώνεται από τις σχετικές αναφορές χρήσης του για την εξυπηρέτηση δημοσίων λειτουργημάτων, όπως «δικαστικός δίφρος» και για την περίθαλψη ασθενών όπου ο δίφρος αναφέρεται ότι αποτελούσε «έπιπλο ειδικής ορθοπεδικής μεταχείρισης». Υπάρχουν επίσης αναφορές για το δίφρο ως κάθισμα «εστίασης» και ως κάθισμα «ιεραρχικής διάταξης».

Κατά την περίοδο της ρωμαϊκής εξάπλωσης εμφανίστηκε μια πολυτελέστερη των προηγούμενων κατασκευή, με στόχευση την «πολυειδή χρήση» του και την «ποικιλόμορφη εμφάνισή» του όπως «ελεφάντινοι δίφροι», «χρυσοί δίφροι», και «αργυρόποδες δίφροι».

Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους τεκμηριώνεται η ύπαρξη «χρυσών» και «επίχρυσων δίφρων», στους οποίους κάθονταν «δημόσιοι λειτουργοί και διακεκριμένοι πολίτες» σε δημόσιες εκδηλώσεις. Η διάκριση από τους υπόλοιπους δίφρους αιτιολογείται από λατρευτικές και διοικητικές σκοπιμότητες. Η «ιατρική χρήση του δίφρου» ως έπιπλο εξυπηρέτησης «ιατρικών εξετάσεων» και «θεραπευτικών διεργασιών», κατά τη ρωμαϊκή εποχή τεκμηριώνεται από πάρα πολλές πηγές. Η παρουσία του ως βασικού έπιπλου αναφέρεται στην ανατομική, τη φυσιολογία, τη χειρουργική, την οφθαλμολογία, τη μαιευτική, την παθολογία, τη θεραπευτική, την υγιεινή και τη φαρμακολογία. Για τις ποικίλες και πολυειδείς περιστάσεις χρήσης του δίφρου, πληροφορίες δίνονται στα έργα πολλών συγγραφέων της ρωμαϊκής περιόδου. Διατυπώνεται η μορφολογία του δίφρου όπως του «υψηλού» και του «αγκυλόποδα» που αποτελούσαν «έπιπλο των ανώτερων υπαλλήλων της αγορανομίας». Αναφέρεται επίσης και ως «κάθισμα στρατηγών» αλλά και ως κάθισμα «μελών της βουλής», ως κάθισμα εφόρων της αγοράς και ως «συμβολικό κάθισμα εξουσίας».

Κατά την περίοδο του εκχριστιανισμού της ελληνορωμαϊκής ζωής, παρά τη δημιουργία νέων προτύπων διαβίωσης και ασκητικής συμπεριφοράς, τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά του δίφρου διατηρήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της πρωτοχριστιανικής και Βυζαντινής περιόδου, χάρη στη σύνδεσή τους με την αρχαία παράδοση. Ο δίφρος αναφέρεται ως «φιλόκαλο κάθισμα» και επισημαίνεται η «αντιπροσωπευτική λειτουργία» του.

Οι αναφορές στον δίφρο κατά τη βυζαντινή περίοδο κυρίως προέρχονται από τις ιστοριογραφικές σπουδές για τα

Ομηρικά έπη, όπου αναλύεται η χρήση του δίφρου κατά τους αρχαϊκούς χρόνους. Στους σχολιασμούς του Ευστάθιου (1115-1195 μ.Χ.) γίνεται αναφορά στην ετυμολογία του δίφρου και διευκρινίζεται ότι εκτός του εύξεστου, του αεικέλιου και του αργυρού, υπήρχαν και πολλά άλλα μικρότερα είδη δίφρων, όπως «σκολύθρια», «διφρία βραχέα», «διφρία ταπεινά» κ.α.

Κατά τον 2^ο -3^ο αιώνα μ. Χ., ο δίφρος περιγράφεται σε σχετικές με την οινοποσία συνήθειες, όμως η συνήθεια χρήσης του δίφρου αντικαταστάθηκε από την αναπαικτική θέση που προσέφεραν οι κλίνες και τα ανάκλιτρα. Ο δίφρος δεν εξυπηρετούσε πια εργονομικά την αναπαικτική στάση, καθότι ήταν προϊόν μιας περισσότερο δραστικής και κινητικής ανάγκης στην καθημερινότητα των Ελλήνων. Έτσι επήλθε και το τέλος της χρήσης του δίφρου.

Σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη της θεωρίας του σχεδιασμού και της παραγωγής των αντικειμένων, η σχέση ανάμεσα στα εμπειρικά και αφηρημένα στοιχεία των δίφρων συναρτάται από τον χειρισμό των ιδιαιτεροτήτων (υλικών και νοητικών) που τα συγκροτούν ως αντικείμενα.

Έχοντας υπόψη ότι η εξηγητική γνώση είναι μόνο περιγραφική και όχι αποδεικτική, όπως σαφώς πρεσβεύει ο πραγματισμός του λογικού εμπειρισμού, η παρούσα έρευνα αξιολογεί στο «πλαίσιο της αιτιολόγησης» όλα τα στοιχεία που αφορούν μια «εσωτερική» προσέγγιση της γνώσης αυτού του είδους επίπλου. Δεδομένου ότι το πλαίσιο ανάκαλυψης αφορά πάντοτε την αρχαιολογική επιστήμη, η αιτιολόγηση των στοιχείων αυτού του πλαισίου υπερβαίνει την απλή επαγωγή και φθάνει στον υποθετικό-παραγωγικό λόγο.

Κατά συνέπεια, η παρούσα έρευνα βασίζεται στην ακολουθία της επικύρωσης των παρατηρήσιμων στοιχείων μέσω της αποδοχής ως αληθούς της υπόθεσης ότι αυτά αιτιολογούν την ύπαρξη ενός φορέα γνώσης, μέσω του οποίου παρήχθη και εξακολουθεί να είναι δυνατόν να παραχθεί ως αντικείμενο ο δίφρος.

Στο πλαίσιο της επαγωγικής φάσης αυτής της έρευνας, περιελήφθη η συλλογή και επεξεργασία όλων των στοιχείων που αφορούν το αντικείμενο της έρευνας και την αξιολόγησή τους στα πλαίσια της επαλήθευσης όπου καθορίζεται και η υπόθεση της έρευνας.

Η παραγωγική φάση της έρευνας τεκμαίρει τα επαληθεύσιμα εμπειρικά στοιχεία και μέσω λογικής επεξεργασίας τεκμηριώνει συμπεράσματα σχετικά με τον ερευνητικό στόχο, ο οποίος συνίσταται στην «εσωτερική» γνώση του δίφρου ως ιδιότυπου αντικειμένου στην ιστορία του επίπλου.

Γι' αυτόν τον λόγο η έρευνα στηρίζεται στην επιλογή εκείνων των αναπαραστάσεων του δίφρου οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα της ακριβούς επιμέτρησης και της επαρκούς συγκρότησης της μορφής και της κατασκευής του ως ιδιότυπου αρχαίου ελληνικού καθίσματος. Αυτή η επιλογή αφορά σε 116 αναπαραστάσεις που απεικονίζουν δίφρο, οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις της τεκμηριωμένης ανάπλασης και σύνθεσής του ως επίπλου. Συγκεκριμένα διερευνώνται δίφροι από 89 επιτύμβιες στήλες, 3 επιτάφους ληκύθους, 14 αναθηματικά ανάγλυφα, 3 ολόγλυφα, ένα πήλινο ανάγλυφο, ένα πήλινο ειδώλιο, μία ανάγλυφη παράσταση νεκρόδειπνου, και ειδικές περιπτώσεις άντλησης στοιχείων όπως είναι ένας ατόφιος αργυρόπους δίφρος, μία ανάγλυφη παράσταση επιτύμβιας τράπεζας και μία βάση επιτύμβιου αγγείου. Η διερεύνηση των παραστατικών δειγμάτων ακολουθεί την ιστορική αιτιολόγηση, η οποία βασίζεται τόσο στη χρονολογική αλληλουχία όσο και στην παραγωγική τους προέλευση. Σε ό,τι αφορά την χρονολογική αλληλουχία μεταξύ του 7^{ου} και 6^{ου} αιώνα π.Χ. καταγράφονται πληροφορίες από 6 δείγματα (ένα ολόγλυφο του 7^{ου} αιώνα και πέντε δείγματα του 6^{ου} αιώνα), ενώ για την περίοδο του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα π.Χ. καταγράφονται πληροφορίες από 91 δείγματα (20 από τον 5^ο αιώνα και 71 από τον 4^ο αιώνα). Παρόλο που υπάρχουν επιπλέον

δείγματα που απεικονίζουν δίφρους, αυτά έχουν εξαιρεθεί από την έρευνα λόγω ανεπαρκούς παραστατικού υλικού. Ο σκοπός αυτού του αποκλεισμού είναι να διασφαλιστεί η εξάλειψη κάθε αβεβαιότητας κατά την επαλήθευση των παρατηρούμενων στοιχείων σχετικά με τη μορφή και την κατασκευή του δίφρου. Η επιλογή των δειγμάτων καθορίζεται και από το κριτήριο της ιστορικογεωγραφικής προέλευσής τους, δεδομένου ότι συνδέεται με συγκεκριμένους χώρους παραγωγής που αναπτύχθηκαν κατά την ελληνική αρχαιότητα, όπως είναι τα εργαστήρια γλυπτικής και της αγγειοπλαστικής.

Τα επιλεγμένα ερευνητικά αντικείμενα προέρχονται κυρίως από μαρμάρινα αναθήματα και επιτύμβιες στήλες που απεικονίζουν κατά κανόνα αποθανόντα σε ένα στιγμιότυπο του βίου του, όπου κάθεται σε δίφρο. Η ανάγλυφη επεξεργασία των αναθημάτων και των στηλών βασιζόταν σε δευτερεύοντα πρότυπα, τα οποία αποτελούν αντίγραφα πρωτεύοντων υπαρκτών προτύπων (άνθρωποι και έπιπλα). Το γεγονός αυτό τεκμηριώνει ότι η σχέση ανάμεσα στα πρωτεύοντα και τα δευτερεύοντα πρότυπα ήταν ομόλογη σε κάθε περίπτωση. Η γλυπτική των αρχαίων Ελλήνων αποτελούσε μια «μιμητική» τέχνη διότι δεν παρήγαγε ουσιαστικά νέες μορφές αντικειμένων, αλλά μέσω της αναλογικής μορφολογίας, των περιγραμμάτων, της σκιαγραφίας και των τονισμών, κατασκεύαζε ομοιότητες πραγματικών αντικειμένων. Τα μαρμάρινα αναθήματα και οι επιτύμβιες στήλες στις οποίες υπάρχουν ανάγλυφα δευτερεύοντα πρότυπα δίφρων επελέγησαν ύστερα από εκτίμηση της δυνατότητας ακριβούς μέτρησης και της επάρκειας αναπαράστασης για τον ικανοποιητικό ορισμό της μορφής του πρωτεύοντος προτύπου δίφρου. Οι επιλεγείσες γλυπτικές αναπαραστάσεις της παρούσας έρευνας, συνιστούν το αυθεντικότερο και το πιο αξιόπιστο μέσο ανεύρεσης των μορφολογικών, διαστασιολογικών και κατασκευαστικών στοιχείων των αρχαίων δίφρων. Οι μαρμάρινες αυτές αναπαραστάσεις και κυρίως οι στήλες αποτελούν μια σχετικά ομοιογενή και χρονολογικά κλειστή σειρά.

Οι απεικονιζόμενοι δίφροι στα επιλεγμένα δείγματα προσφέρουν τη δυνατότητα για επαρκή και κριβή μέτρηση των προεξέχοντων τμημάτων ή μερών τους στη σύνθεσή τους. Τα προς μέτρηση σημεία θεωρούνται ότι ανταποκρίνονται στο σκοπό της έρευνας, διότι αναλογούν σε τυπολογικής και δομικής φύσεως πληροφορίες σχετικά με το ερευνητικό αντικείμενο. Οι απαιτούμενες μετρήσεις βασίζονται στο σύστημα των συντεταγμένων, το οποίο επιτρέπει την τρισδιάστατη ανάπλαση της μορφής και της κατασκευής του επίπλου δίφρου. Ως σύστημα αξόνων ορίζεται το αυτό με το χρησιμοποιηθέν από τους δημιουργούς των δειγμάτων στα επιτύμβια ανάγλυφα ειδικότερα. Ως γραμμές αναφοράς για τις μετρήσεις των διαστημάτων στην ογκοπλαστική αναπαράσταση των δίφρων, λαμβάνονται οι καλύτερα διατηρημένες γραμμές στις επιτύμβιες στήλες.

Η ανάλυση απετέλεσε μια συγκριτική διεργασία των επιμετρηθέντων όπου:

1. κατεγράφησαν τα βασικά και ουσιαστικά μορφολογικά χαρακτηριστικά του δίφρου, δηλαδή το μέγεθος, οι διαστάσεις, το σχήμα, η σύνθεση και το υλικό κατασκευής.
2. κατεγράφη η ιστορική διαφοροποίηση των μορφολογικών και τεχνικών γνωρισμάτων από τον 7^ο έως και τον 3^ο αιώνα π.Χ., προκειμένου να αξιοποιηθεί για την τεκμηρίωση ιδιοτυπικού ενδιαφέροντος ανάπλαση του επίπλου.
3. συνοψίστηκαν παραστατικά οι σχέσεις ομοιότητας και ανομοιότητας μεταξύ των τύπων δίφρων των δειγμάτων, προκειμένου να καθοριστούν οι μεταβλητές και οι παράμετροι της ιστορικής εξέλιξης της μορφής και της τεχνικής κατασκευής του επίπλου.

Η τεχνολογική επεξεργασία των εμπειρικών στοιχείων της έρευνας υποστηρίχθηκε από την τρισδιάστατη προσομοιοτική καταγραφή και ψηφιακή ανάπασή τους μέσω γραφικών υπολογιστή.

Η διερμίνευση και η αποδεικτική τεκμηρίωση των μορφολογικών και υλικοτεχνικών στοιχείων της ανάπλασης του δίφρου και αφ' ετέρου η συνθετική, αισθητική και τεχνική οργάνωσή του ως επίπλου κάλυψαν την παραγωγική διεργασία της έρευνας. Με τη στατιστική επεξεργασία των μεγεθών που αναπαρίστανται στα δείγματα της έρευνας ως συστήματος παραμέτρων, δημιουργήθηκε ένα κανονιστικό πλαίσιο, «αρχείου επιμετρημένων παραστάσεων» μέσω του οποίου εξήχθη το σύνολο των μορφολογικών και υλικοτεχνικών προδιαγραφών παραγωγής δίφρου, καθώς και οι αντίστοιχες της αισθητικής οργάνωσης του.

Για την ενοποίηση των προδιαγραφών ανάπλασης του δίφρου ως ιδιότυπου επίπλου, αξιοποιήθηκε η μεθοδολογία της «ποσοτικής» και «ποιοτικής» αποτίμησης των εμπειρικά τεκμηριωμένων στοιχείων από τα επιλεγμένα δείγματα, κλιμακώνοντας τη διαδικασία αυτή από τη φάση της ταυτοποίησης, μέχρι τη φάση της διαφοροποίησης και της σύγκλισης των στοιχείων. Η κωδικοποίηση βασίστηκε στη διάκριση των γνωρισμάτων «όγκος» και «γλυπτικές προσεγγίσεις», οι οποίες προσδιόρισαν τον διαχωρισμό των κριτηρίων ανάλυσης σε «σύνθεση» και «πλαστικότητα», δηλαδή έδωσε στοιχεία της καταγραφής των αναλογιών των συστατικών στοιχείων του «όγκου» και της «γλυπτικής τους διαμόρφωσης». Με αυτό τον τρόπο προέκυψε ένας σημαντικός αριθμός πληροφοριών καταγραφής της μορφής.

Από την αναπαραστατική τεκμηρίωση των ερευνητικών αντικειμένων από την αρχαϊκή έως και τη ρωμαϊκή εποχή προκύπτει ότι :

- ο προσδιορισμός του συνόλου των περιγραφικών μεταβλητών ή γνωρισμάτων χαρακτηριζόταν από την ίδια σταθερή περιγραφική δομή
- οι απεικονιζόμενες μορφές δίφρων αποτελούν βαθμίδα μιας συνολικότερης μορφής δεδομένων στις οποίες λήφθηκαν υπόψη οι εσωτερικές σχέσεις των μερών τους

Από την τελική οργάνωση και επεξεργασία των κριτηρίων και των προδιαγραφών η έρευνα ολοκλήρωσε το έργο της με την αναπαραγωγή ιδιότυπων δειγμάτων δίφρων προκειμένου να τεκμηριωθεί η απαιτούμενη τεχνογνωσία, με την οποία παρήχθησαν ιστορικά, αναδεικνύοντας τη διαχρονική επικαιρότητα και τη μοναδικότητα που κατέχει ο δίφρος στην ιστορία του.

Βιβλιογραφία - Συντομογραφίες

Εκτός από τις συντομογραφίες του AJA χρησιμοποιούνται και οι εξής:

Ξενόγλωσσα και μεταφρασμένα:

- Andrianou 2006a** Andrianou, D. 2006. “Chairs, Beds, and Tables: Evidence for Furnished Interiors in Hellenistic Greece”. *Hesperia* 75(2): 219-66.
- Andrianou 2006b** Andrianou, D. 2006. “Late Classical and Hellenistic Furniture and Furnishings in the Epigraphical Record”. *Hesperia* 75(4): 561-84.
- Andrianou 2009** Andrianou, D. 2009. *The Furniture and Furnishings of Ancient Greek Houses and Tombs*. New York.
- Arnold 1991** Arnold, D. 1991. *Building in Egypt - Pharaonic Stone Masonry*. New York.
- Asăndoaie και Latif 2013** Asăndoaie, E.R. και A.H. Latif. 2013. “Stone klinai and kline-shaped structures in macedonian tombs from present Nord-East Macedonia and Thracia (Comparative study with the similar furniture discovered in the Thracian tombs)”. Στο *The Thracians and their Neighbors in Bronze and Iron Ages. Proceedings of the 12th International Congress of Thracology, 10th-14th September 2013, II*, 9-23. Brasov.
- Axelsson 1995** Axelsson, Å. 1995. *39 stolar*. Stockholm.
- Baker 1966** Baker, H.S. 1966. *Furniture in the Ancient World, Origins & Evolution 3100-475*. London.
- Barber 1994** Barber, R.L.N. 1994. *Οι κυκλάδες στην εποχή του χαλκού*. Μτφρ. Ό. Χατζηαναστασίου. Αθήνα.
- Bertin 1967** Bertin, J. 1967. *Sémiologie graphique. Les diagrammes Les réseaux Les cartes*. Paris.
- Blumner 1879** Blumner, H. 1879. *Tecnologie und Terminologie der Gewerbe und Kunst bei Griechen und Romern II*. Leipzig.
- Boardman 2001** Boardman, J. 2001. *Πρώιμη Ελληνική Αρχιτεκτονική*. Αθήνα.
- Brunn 1889** Brun, H. 1889. *Geschichte der griechischen Künstler*. 2 vols. Stuttgart.

- Burford 1972** Burford, A. 1972. *Craftsmen in Greek and Roman Society* (Aspects of Greek and Roman Life). London.
- Coldstream 1997** Coldstream J.N. 1997. *Γεωμετρική Ελλάδα*. Μτφρ. Ε. Κεφαλίδου. Αθήνα.
- Granz 1998** Granz, G. 1998. *The chair Rethinking Culture, Body, and Design*. New York, London.
- Gurr et. al. 1989** Gurr K., Straker L. και P. Moore. 1989. *History of Seating-A History of Seating in the Western World*. Perth.
- Deonna 1938** Deonna, W. 1938. *Le mobilier délien. Délos 18*. Paris.
- Dickinson 2003** Dickinson, O. 2003. *Αιγείο, Εποχή του Χαλκού*. Μτφρ. Θ. Ξένος. Αθήνα.
- Diehl 1997** Diehl, D. 1997. *Constructing Medieval Furniture, Plans and instructions with Historical Notes*. Mechanicsburg.
- Dinsmoor 1961** Dinsmoor, W.B. 1961. “The basis of Greek temple design. Asia Minor, Greece, Italy”. Στο *Atti del VII Congresso Internazionale di Archeologia Classica*, 355-368. Roma.
- Doerpfeld 1882** Doerpfeld, W. 1882. “Beiträge zur antiken Metrologie”. *Athenische Abteilung* 7. Athen.
- Eckelman 2003** Eckelman, C.A. 2003. *Textbook of Product Engineering and Strength Design of Furniture*. West Lafayette.
- Eichmann και Kur 2009** Eichmann, H. και A. Kur. επμ. 2009. *Designrecht: Praxishandbuch*. Baden-Baden.
- Getz-Preziozi 1984** Getz-Preziozi, P. 1984. *Sculptors of the Cyclades: Individual and Tradition in the Third Millennium B.C*. Michigan.
- Gloag 1966** Gloag, J. 1966. *A Social History of Furniture Design from B.C. 1300 to A.D. 1960*. New York.
- Gloag 2009** Gloag, J. 2009. *A Short Dictionary of Furniture*. London.
- Gottshall 1971** Gottshall, F.H. 1971. *Reproducing antique furniture*. New York.
- Gubel 1987** Gubel, E. 1987. *Phoenician Furniture: A Typology Based on Iron Age Representations with Reference to the Iconographical Context*. Studia Phoenicia VII. Leuven.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Βιβλιογραφία

- Harris 2020** Harris, E.M. 2020. “Many Ancient Greek Occupations, but Few Professions.” Στο *Skilled Labour and Professionalism in Ancient Greece and Rome*, επιμ. E. Stewart, E. Harris και David Lewis, 29-67. Cambridge.
- Hooker 1994** Hooker, J.T. 1994. *Εισαγωγή στη Γραμμική Β*. Μτφρ. Χ. Ε. Μαραβέλια. Αθήνα.
- Jacquemart 1876** Jacquemart, A. 1876. *Histoire du Mobilier*. Paris.
- Jahn 1990** Jahn, B. 1990. *Bronzezeitliches Sitzmobiliar der griechischen Inseln und des griechischen Festlandes*. Europäische Hochschulschriften XXXVIII. Archäologie 31. Frankfurt, New York.
- Kamperidou και Vasileiou 2013** Kamperidou, V. και V. Vasileiou. 2013. “Ancient Greek Furniture: Source of inspiration for the designers and manufacturers of modern times”. Proceedings of the *XXVIth International Conference Research for Furniture Industry*. Poznan.
- Karageorghis 1968** Karageorghis, V. 1968. *Mycenaean art from Cyprus*. Nicosia.
- Killen 1980** Killen, G. 1980. *Ancient Egyptian Furniture, 40000-1300 B.C.* Vol I. Oxford.
- Kirby 1985** Kirby, I. 1985. *Hand-Cutting the Mortise and Tenon. Best results come directly from chisel and saw. Fine Woodworking on Joinery*. Newtown, Connecticut.
- Kyrieleis 1969** Kyrieleis, H. 1969. *Throne und Klinen. Studien zur Formgeschichte altorientalischer und griechischer Sitz- und Liegemöbel vorhellenistischer Zeit*. JdI-EH 24. Berlin.
- Laser 1968** Laser, S. 1968. *Hausrat. ArchHom II*. Kapitel P. Göttingen.
- Lindemann και Färber 2010** Lindemann, H. και H. Färber. 2010. *Griechische Grammatik. Satzlehre, Dialektgrammatik und Metrik. Teil II*. Heidelberg
- Litchfield 1892** Litchfield, F. 1892. *Illustrated History of Furniture*. London.
- Lucie-Smith 1985** Lucie-Smith, E. 1985. *Furniture: A Concise History (World of Art)*. London.
- Lukács 1981** Lukács, G. 1981. *Die Eigenart des Ästhetischen*. Band 2. Berlin.
- Lyons 1990** Lyons, R.A. 1990. *Restoring antique Furniture*. New York.
- Meiggs 1982** Meiggs, R. 1982. *Trees and Timber in the Ancient Mediterranean World*. Oxford.
- Molls 1999** Molls, S.T.A.M. 1999. *Wooden furniture in Herculaneum: form, technique and function*. Circumvesuviana 2. Amsterdam.

- Muhly 1992** Muhly J.D. 1992. *Μινωικός Λαξευτός τάφος στον Πόρο Ηρακλείου*. Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 129. Αθήνα.
- Nelson 1984** Nelson, J.A. 1984. *Antique Furniture Reproduction*. New York.
- Nicholson και Shaw 2000** Nicholson, P.T., και I. Shaw, επιμ. 2000. *Ancient Egyptian Materials and Technology*. Cambridge.
- Oakley και Sinos 1993** Oakley, J.H. και R.H. Sinos. 1993. *The Wedding in Ancient Athens*. Madison.
- Ohly 1953** Ohly, D. 1953. "Holz". *AM* 68:77-126.
- Petrie 1917** Petrie, W. M. F. 1917. *Tools and Weapons*. London
- Pochat 1981** Pochat, G. 1981. *Estetik och Konstteori*. Stockholm.
- Randall 1953** Randall, R.H. 1953. "Te Erechtheum workers". *AJA* 57:199-210.
- Ransom 1902** Ransom, L.C. 1902. "Restegriechischer Holz möbel in Berlin." *Jdl* 17:125-40.
- Ransom 1905** Ransom, L.C. 1905. *Couches and Beds of Greeks, Etruscans and Romans*. Chicago.
- Richter 1926** Richter, G.M. 1926. *Ancient Furniture, A History of Greek, Etruscan and Roman Furniture*. Oxford.
- Richter 1953** Richter, G.M. 1953. *Handbook of the Greek collection*. Cambridge.
- Richter 1954** Richter, G.M. 1954. *Catalogue of Greek Sculptures*. Cambridge.
- Richter 1966** Richter, G.M. 1966. *The furniture of the Greeks, Etruscans, and Romans*. London.
- Robsjohn-Gibbins και Pullin 1963** Robsjohn-Gibbins, T.H., και C.W. Pullin. 1963. *Furniture of Classical Greece*. New York.
- Rutter 1983** Rutter 1983. «Fine Gray-Burnished Pottery of the Early Helladic III Period the Ancestry of Gray Minyan». *Hesperia* 52: 327-355.
- Simpson και Spirydowicz 1999** Simpson, E. και K. Spirydowicz. 1999. *Gordion Wooden Furniture*. Ankara.
- Socorro 2013** Socorro, N.D. 2013. "Miniature objects from the Archaic Tombs of Macedonia". *Haemus* 2:53-60.
- Steingraber 1979** Steingraber, S. *Etruskische Möbel*. Archaeologica 9. Roma.

- Stemmer 1982** Stemmer, K. 1982. "Sitzmöbel und Sitzweisen in der Antike." Στο *Z.B. Stühle, Ein Streifzug durch die Kulturgeschichte des Sitzens: vom Thron zum Chefsessel, vom Baumstumpf zum Designprodukt, vom Küchenstuhl zum Kunstobjekt, vom Heiligen- zum Feuerstuhl*, επιμ. M. Andritzky, 229-39. Giessen.
- Svarth 1998** Svarth, D. 1998. *Egyptisk Mobelkunst Fra Faraotiden*. Aarhus.
- The Connoisseur 1966** The Connoisseur Year Book 1966. London.
- Tjalve 1978** Tjalve, E. 1978. *Systematische Formgebung für Industrieprodukte*. Düsseldorf.
- Torsten 1979** Torsten, W. 1979. *Konst & Varuform*. Åhus.
- Ulrich 2007** Ulrich, R.B. 2007. *Roman Woodworking*. New Haven.
- Vaulina και Wasowicz 1974** Vaulina, M. και A. Wasowicz. 1974. *Bois grecs et romains de l'Ermitage*. Wrocław.
- Ventris 1956** Ventris, M. 1956. *Documents in Mycenaean Greek. Three hundred selected tablets from Knossos, Pylos, and Mycenae*. Cambridge.
- Von Bothmer και Mertens 1979** Von Bothmer, D., and J. R. Mertens. 1979. *Greek Art of the Aegean Islands*. New York.
- Warell 2001** Warell, A. 2001. *Design syntactics: A functional approach to visual product form theory, models, and methods*. Göteborg.
- Wasowicz 1966** Wasowicz, A. 1966. *Remarques sur la chronologie des principales techniques du traitements du bois*. Wrocław.
- Watzinger 1905** Watzinger C. 1905. *Griechische Holzarkophagen aus der Zeit Alexanders des Grossen*. Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Orient-Gesellschaft 6. Leipzig.
- Wesenberg 2001** Wesenberg, B. 2001. "Vitruv und Leonardo in Salamis. Vitruvs Porportionsfigur' und die Metrologischen Reliefs." *JdI* 116:357-380.

Ελληνόγλωσσα:

- Αδριανού 2009** Αδριανού, Δ. 2009. «Η επίπλωση των ύστερων κλασικών και ελληνιστικών οικιών». *Αρχαιολογία και Τέχνες* 113:46-56.
- Βαζούρα 2007** Βαζούρα, Ε. 2007. «Η μαθηματική αναλογία της χρυσής τομής. Ένας ιστορικός και εικαστικός εντοπισμός με διδακτικές προσεγγίσεις.» Μεταπτυχιακή εργασία. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Βαρουφάκης 1996** Βαρουφάκης, Γ. 1996. *Αρχαία Ελλάδα και ποιότητα Η ιστορία και ο έλεγχος που σημάδεψαν τον Ελληνικό πολιτισμό*. Αθήνα.
- Βλασσοπούλου-Καρύδη 2008** Βλασσοπούλου-Καρύδη, Μ. 2008. *Πήλινα Μυκηναϊκά Ομοιώματα καθισμάτων και Καθιστά Ειδώλια*. Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου 100. Αθήνα.
- Δάλλας 1996** Δάλλας, Κ. 1996. «Σκηνές στις κλασικές επιτύμβιες στήλες της Αττικής: θεωρία, τυπική αναπαράσταση και ποσοτική ανάλυση». Ανακοίνωση στο 3^ο Διεθνές Συμπόσιο της Ελληνικής Αρχαιομετρικής Εταιρείας. Αθήνα.
- Καραλίβανος 1992** Καραλίβανος, Α. 1992. «Η οξιά στο έπιπλο-κάθισμα Συνδεσμολογία και ποιοτικός έλεγχος». Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κακαράς 2013** Κακαράς, Ι. 2013. *Τεχνολογία ξύλινων δομικών κατασκευών*. Αθήνα.
- Κοκκορού -Αλευρά 2008** Κοκκορού-Αλευρά, Γ. 2008. *Αρχαϊκά αγάλματα και ανάγλυφα. Από το λατομείο στον τόπο ανίδρυσής τους*. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Αθήνα.
- Κουζέλης 2008** Κουζέλης, Α. 2008. *Βιομηχανική μορφοδοσία, Η πράξη απόδοσης μορφής στα χρηστικά προϊόντα*. Αθήνα.
- Κουτής 2009** Κουτής, Π. 2009. «Τα αρχαία ελληνικά έπιπλα κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο (6ος-4ος αιώνας π.χ.) : μορφή, τύποι, εξέλιξη, χρήση, λειτουργία, σημασία». Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Μαντάνης 2003** Μαντάνης, Γ. 2003. «Δομή και Ιδιότητες Ξύλου, Μέρος II. Ιδιότητες». Τμήμα Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ξύλου και Επίπλου. Προπτυχιακές σημειώσεις. ΤΕΙ Λάρισας.
- Μπάμπαλης 2008** Μπάμπαλης, Α. 2008. «Τεχνολογία Παραγωγής Επίπλων και Ξυλοκατασκευών III». Προπτυχιακές σημειώσεις. ΤΕΙ Λάρισας.
- Μπελογιάννη 1991** Μπελογιάννη, Μ. 1991. «Καλαθοπλεκτική και ψαθοπλεκτική: τέχνες με παρελθόν». *Αρχαιολογία* 40:64-69.
- Μπίρης και Μπίρης 1935** Μπίρης, Κ.Η. και Κ.Η. Μπίρης. 1935. *Ξυλεία και ξυλουργική*. Αθήνα.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Βιβλιογραφία

- Μπουρνιά-Σημαντώνη 1997** Μπουρνιά-Σημαντώνη, Ε. 1997. *Αρχαιολογία των πρώιμων ελληνικών χρόνων*. Αθήνα.
- Ορλάνδος 1994** Ορλάνδος, Α. 1994. *Τα υλικά Δομής των Αρχαίων Ελλήνων και οι τρόποι εφαρμογής αυτών*. Αθήνα.
- Ορφανίδη 1998** Ορφανίδη, Α. 1998. *Εισαγωγή στη Νεολιθική Ειδωλοπλαστική. Νοτιοανατολική Ευρώπη και Ανατολική Μεσόγειος*. Μονογραφία 4. Αθήνα.
- Παλαιοθόδωρος 2006** Παλαιοθόδωρος, Δ. 2006. *Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού. Μ. Ασία*. <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5354> (προσπελάστηκε στις 29 Νοεμβρίου 2023).
- Παρμενίδης και Χαραλαμπίδου-Διβάνη 1989** Παρμενίδης, Γ. και Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη. 1989. *Η μορφή του σχεδιασμένου αντικειμένου, Το πρόβλημα της περιγραφής*. Αθήνα.
- Πλάντζος 2013** Πλάντζος, Δ. 2013. *Ελληνική Τέχνη και Αρχαιολογία*. Αθήνα.
- Πλάτων 1992** Πλάτων, Α. 1992. «Ο Αρχαίος Ελληνικός Κλισμός». Διδακτορική διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Πωλογιώργη 2015** Πωλογιώργη, Μ.Ι. 2015. «Ιερό Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας: Τὰ ξύλινα εὔρηματα τῶν ἀνασκαφῶν 1961-1963». *Αρχαιολογική Εφημερίς* 154:123-216.
- Σαμαρά-Κάουφμαν 2002** Σαμαρά-Κάουφμαν, Α. 2002. *Ελληνικές Αρχαιότητες στο μουσείο του Λούβρου*. Αθήνα.
- Σκαρβέλης 2018** Σκαρβέλης, Μ. 2018. «Τεχνολογία Παραγωγής επίπλου Ι». Διδακτικές Σημειώσεις, ΤΕΙ Θεσσαλίας.
- Σταματελοπούλου 1999** Σταματελοπούλου, Δ. 1999. «Τα έπιπλα μέσα από τις πινακίδες της γραμμικής Β' γραφής». *Corymbus. Αρχαιολογία. Ιστορία των πολιτισμών* 3:46-55.
- Τιβέριος 1996** Τιβέριος, Μ. 1996. *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα.
- Τσιούκας 2009** Τσιούκας, Θ. 2009. «Αντοχή Συνδέσεων και Ποιοτικός Έλεγχος Καθίσματος». Διδακτορική Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Τσουμής 1994** Τσουμής, Γ. 1994. *Επιστήμη και Τεχνολογία του Ξύλου. Τόμος Α, Δομή και Ιδιότητες*. Αθήνα.
- Τσουντας 1908** Τσουντας, Χ. 1908. *Αι προϊστορικά ακροπόλεις Διμηνίου και Σέσκλου*. Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 14. Αθήνα.
- Χατζηδημητρίου 2005** Χατζηδημητρίου, Α. 2005. *Παραστάσεις Εργαστηρίων και Εμπορίου στην Εικονογραφία των Αρχαϊκών και Κλασικών Χρόνων*. Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου 92. Αθήνα.

Λεξικά

Δημητράκου, Δ. *Μέγα λεξικόν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*.

Ελευθερουδάκης Κ. *Εγκυκλοπαιδικόν λεξικόν*.

Πανταζίδου, Ι. *Λεξικόν Ομηρικόν*.

H.G. Liddel – R. Scott. *Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*.

Επιλεγμένες εκδόσεις αρχαίων κειμένων

Busse, A. επιμ. 1904. *Davidis prolegomena et in Porphyrii isagogen commentarium. Commentaria in Aristotelem Graeca*. Berlin.

Friedländer, L. επιμ. 1965. *Aristonici περι σημείων Ἰλιάδος reliquiae emendatiores*. Göttingen.

Holl, K. επιμ. 1915. *Eriphanius. Bände 1-3: Ancoratus und Panarion*. Vol. 1. Leipzig.

Stallbaum, G. επιμ. 1970. *Eustathii archiepiscopi Thessalonicensis commentarii ad Homeri Odysseam*, 2 vols. Leipzig.

van der Valk, M. επιμ. 1971. *Eustathius. Eustathii archiepiscopi Thessalonicensis commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes*, vol 1. Leiden.

van der Valk, M. επιμ. 1987. *Eustathius. Eustathii archiepiscopi Thessalonicensis commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes*, vol 4. Leiden.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εδώ παρατίθενται σημαντικά βιβλία και άρθρα αναφορικά με τα έπιπλα στην αρχαιότητα, πλην αυτών που αναφέρονται στις συντομογραφίες.

Adrianou, D. 2021. “Furniture Textiles in Classical and Hellenistic Iconography.” Στο *Textiles in Ancient Mediterranean Iconography*, επιμ. Harris, S., C. Brøns and M. Zuchowska, 91-105. Oxbow.

Adrianou, D. επιμ. 2022. *Cultural History of Furniture in Antiquity*, Vol. I: London.

Aronson, J. 1965. *The Encyclopedia of Furniture*. New York.

Boardman, J. 1990. “Symposion Furniture.” Στο *Symptica. A Symposium on the Symposion*, επιμ. O.Murray, 122-131. Oxford.

Deona, W. 1938. *Le mobilier delien. Delos XVIII*. Paris.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Βιβλιογραφία

- Domergue, D. 1981. *Artists Design Furniture*. New York.
- Erdil, Y.Z. 2002. “Integrated Product Engineering and Performance testing of Furniture”. Διδακτορική διατριβή. Purdue University.
- Hayward, H. και D. Ash. 1977. *World Furniture: an illustrated history*. Secaucus, N.J.
- Hough, W. 1931. *Ancient Seating Furniture in the Collections of the United States National Museum*. Washington.
- Feulner, A. 1927. *Kunstgeschichte des Möbels Seit dem Altertum*. Berlin.
- Gottshall, F.H. 1994. *Making Antique Furniture Reproductions*. New York.
- Irons, Rh. 2000. *Ξυλοτόρνευση, Δοο βιβλία σε ένα*. Μτφρ. Ν. Ελιασά. Αθήνα.
- Kaplan, G.M. 1985. “On the History of Ancient Woodworkers’ Turning Mechanisms.” *VesDrevIstor* 2:108-121.
- Killen, G. 1980. *Ancient Egyptian Furniture II. Boxes, Chest and Footstools*. Warminster.
- Killen, G., E. Simpson και S.T.A.M. Mols. 2022. “Furniture in Antiquity, Types and Uses”. Στο *A Cultural History of Furniture in Antiquity (2500 BC-500 CE)*, επιμ. D. Andrianou (ed), 73-94. London.
- Koeppen, A. και C. Breuer. 1904. *Geschichte des Mobels unter Berücksichtigung der architektonischen und tektonischen Formen. Eine Stillehre für Bau-und Mobeltischler*. Berlin, New York.
- Korn, P. 1993. *Working with wood. The basics of Craftsmanship*. Newtown.
- Mols, S.T.A.M. 2009. “Woodworking and Construction”. Review Article of R.B. Ulrich, Roman Woodworking, New Haven 2007, *JRA* 21: 537-541.
- Muhly, P. 1996. *Furniture from the Shaft Graves: The Occurrence of wood in Aegean Burials of the Bronze age*. London.
- Ruprecht Gm. και B. Jahn. 1990. *Bronzezeitliches Sitzmobiliar der griechischen Inseln und des griechischen Festlandes*. Frankfurt.
- Simpson, E. 2011. *The Gordion Wooden Objects, Volume I: The Furniture from Tumulus MM*. Leiden.
- Steingräber, St. 1981. “Frühe griechische Möbelformen in Etrurien.” Στο *Die Aufnahme fremder Kultureinflüsse in Etrurien und das Problem des Retardierens in der etruskischen Kunst*, 133-136.
- Taylor, M. 1981. *Wood in Archaeology*. Aylesbury.
- Taylor V.J. και Talbot, επιμ. 1984. *Woodworker Annual Volume 78*. Dunfermline.

Woodwork. The complete step-by-step Manual. 2010. London.

Αλεξίου, Π. 1992. «Ο Αρχαίος Ελληνικός Κλισμός». Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Γιαγκλή Κ. και Η. Βουλγαρίδης. 2010. «Χαρακτηριστικά Δομής και Τεχνικές ιδιότητες ξύλου ελιάς». Διδακτορική Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

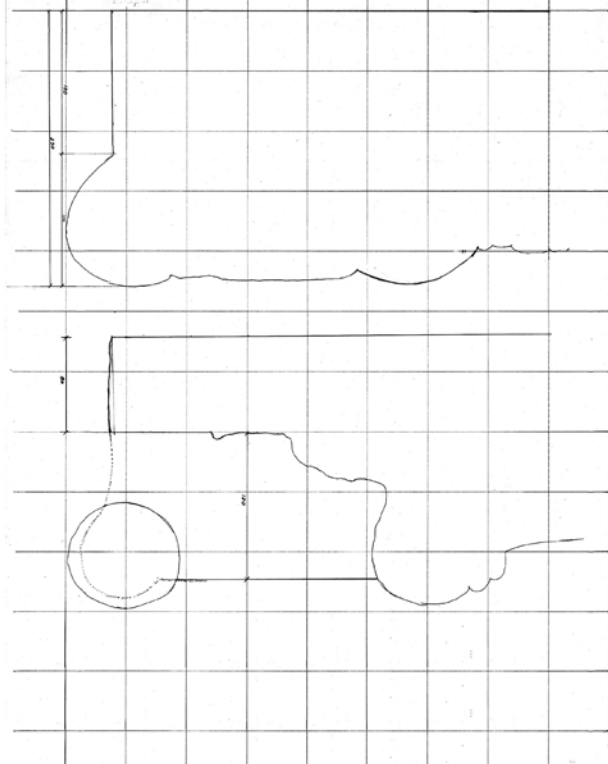
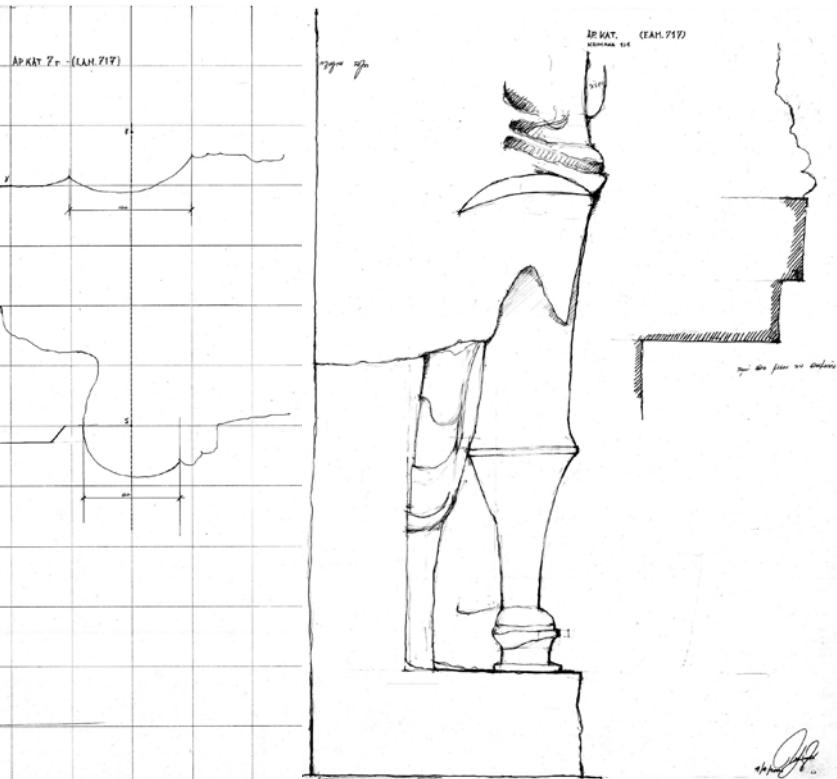
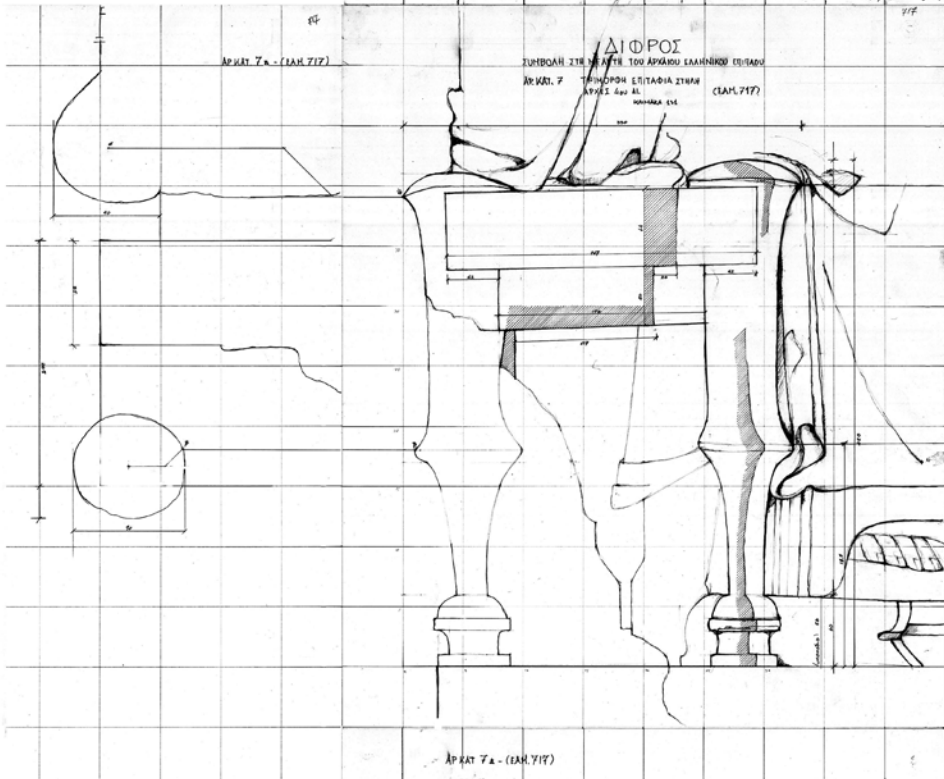
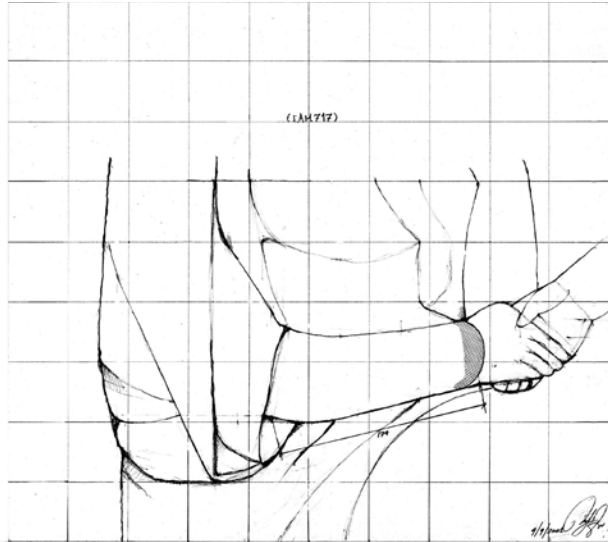
Καλαϊτζάκης, Μ. 2000. *Εργαλεία Ξυλογλυπτικής, Προβιομηχανικά Σκεπάρνια και Σμιλάρια*. Αθήνα.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μέρος 2^ο

Αρχείο επιμετρημένων ανάγλυφων δίφρων
Διαδικασία σχεδιασμού του ξύλινου προτύπου

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΠΩΛΕΠΩΝ: Γεώργιος Παρμενίδης

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Παναγιώτης Βαλαβάνης, Γεώργιος Χαϊδόπουλος

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Τομέας Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μέρος 2^ο

Αρχείο επιμετρημένων ανάγλυφων δίφρων
Διαδικασία σχεδιασμού του ξύλινου προτύπου

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Τομέας Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΠΒΛΕΠΩΝ: Γεώργιος Παρμενίδης

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Παναγιώτης Βαλαβάνης, Γεώργιος Χαϊδόπουλος

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Πίνακας Περιεχομένων

Αρχείο Επιμετρημένων Ανάγλυφων δίφρων	
Διαδικασία σχεδιασμού του ξύλινου προτύπου	3

Επιμετρημένες Παραστάσεις	Σελ.
1 Αγαλμα καθιστής θεάς.....	13
2 Αγαλματίδιο καθήμενης γυναίκας	17
3 Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων.....	21
4 Αναθηματικό αγαλμάτιο “γραφέως”	27
5 Βάση επιτύμβιου αγάλματος κούρου.....	31
6 Αναθηματική στήλη κεραμέως.....	35
7 Αναθηματική στήλη	39
8 Ανάγλυφη στήλη.....	43
9 Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας.....	47
10 Πήλινο ανάγλυφο	51
11 Η επιτύμβια στήλη της Φιλίδος.....	55
12.1 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	59
12.2 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	65
12.3 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	71
12.4 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	75
12.5 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	79
12.6 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	83
12.7 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος	87
13 Πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης	91
14 Επιτύμβια λήκυθος.....	95
15 Αναθηματικό ναϊσκόμορφο ανάγλυφο του Ασκληπιού	101
16 Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπίδος.....	107
17 Επιτύμβια στήλη	113
18 Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίωνος.....	119
19 Αναθηματικό ανάγλυφο	125

Επιμετρημένες Παραστάσεις		Σελ.
20	Επιτύμβια στήλη.....	131
21	Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλεω Ερυθραίου και της Θεανούς.....	135
22	Η επιτύμβια στήλη της Κλωδίας και της Ερωτίου.....	141
23	Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ώαθεν.....	145
24	Η επιτύμβια στήλη της Φρασικλείας.....	149
25	Η επιτύμβια στήλη της Φαιναρέτης.....	155
26	Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου.....	161
27	Η επιτύμβια στήλη της Παυσιμάχης.....	165
28	Επιτύμβια στήλη. Άστρος Κυνουρίας.....	169
29	Επιτύμβια στήλη.....	173
30	Η επιτύμβια στήλη της Ιοστράτης.....	177
31	Επιτύμβια στήλη.....	181
32	Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης.....	185
33	Επιτύμβια στήλη.....	189
34	Η επιτύμβια στήλη της Ευθυλέας.....	193
35	Επιτύμβια στήλη.....	197
36	Επιτύμβια στήλη.....	203
37	Η επιτύμβια στήλη της Μνησαρέτης.....	209
38	Η επιτύμβια στήλη της Φειδύλλης.....	215
39	Η επιτύμβια στήλη της Αρχεστράτης.....	219
40	Η επιτύμβια στήλη της Μυννίας.....	223
41	Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης.....	227
41	Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης.....	229
42	Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης, του Δημοτέλους και της Δημοκρατείας.....	233
43	Η επιτύμβια στήλη της Καλλιαρίστης.....	237
44	Επιτύμβια στήλη.....	241
45	Η επιτύμβια στήλη του Θρασύνου.....	247
46	Επιτύμβια στήλη.....	253
47	Επιτύμβια στήλη.....	257
48	Επιτύμβια στήλη.....	261
49	Επιτύμβια στήλη.....	265
50	Επιτύμβια λήκυθος.....	269

Επιμετρημένες Παραστάσεις	Σελ.
51	Επιτύμβια στήλη..... 273
52	Η επιτύμβια στήλη του Δίωνος Κυδαθηναίως, της Λυσιστράτης και της Δεξικρατείας 277
53	Η επιτύμβια στήλη του Διφίλου 281
54	Το επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου, της Αρξίλλης και του Τελεσηγόρου..... 285
55	Τμήμα επιτύμβιας στήλης 289
56	Η επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου και της Ευπράξιδος Πλαταιϊκής..... 295
57	Η επιτύμβια στήλη της Πολυξένης..... 301
58	Επιτύμβια στήλη..... 307
59	Επιτύμβια στήλη..... 313
60	Η επιτύμβια στήλη του Θρασέου Περιθοΐδου και της Ευανδρίας 317
61	Η επιτύμβια στήλη της Γλυκύλλης..... 323
62	Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος..... 329
63	Η επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης και του Τελέστου 333
64	Η επιτύμβια στήλη του Μεταγένους Σφηττίου και της κόρης του..... 337
65	Η επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταιέως και της κόρης του Ερατούς..... 341
66	Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπιού..... 345
67	Επιτύμβια στήλη..... 349
68	Η επιτύμβια στήλη της Τιμαρίστης και του Σωκράτους 353
69	Η επιτύμβια στήλη του [- - -]ιέργου Ειτεαίου και της Φιλινούς Θουκρίτου Φλυέως..... 357
70	Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σωκράτους και της Αριστονίκης..... 361
71	Η επιτύμβια στήλη της Κοραλλίου, συζύγου του Αγάθωνος..... 365
72	Επιτύμβια στήλη..... 371
73	Τμήμα επιτύμβιας στήλης 375
74	Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης..... 379
75	Επιτύμβια στήλη..... 385
76	Η επιτύμβια στήλη του Προκλέους και της Γλυκέρας..... 391
77	Επιτύμβια στήλη..... 397
78	Αργυρόπους δίφρος..... 401
79	Επιτύμβια στήλη..... 405
80	Η επιτύμβια στήλη της Νικομενεΐας 409
81	Η επιτύμβια στήλη της Φαναγόρας Νικομένου Ποταμίου 413
82	Επιτύμβια στήλη..... 417

Επιμετρημένες Παραστάσεις		Σελ.
83	Επιτύμβια στήλη.....	423
84	Επιτύμβια στήλη.....	427
85	Επιτύμβια στήλη.....	431
86	Επιτύμβια στήλη.....	435
86	Επιτύμβια στήλη.....	437
87	Η επιτύμβια στήλη της Καλλιστούς Φιλοκράτους Κονθυλήθεν.....	439
88	Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης, του Σμικυθίωνος και της Κλεούς.....	443
89	Επιτύμβια τράπεζα.....	447
90	Βάση επιτύμβιου αγγείου.....	451
91	Αναθηματικό ανάγλυφο.....	455
92	Επιτύμβια στήλη.....	459
93	Η επιτύμβια στήλη του Δημητρίου Ολύμπου.....	465
94	Επιτύμβια στήλη.....	469
95	Η επιτύμβια στήλη της Οβαστίδος.....	473
96	Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και της Ησυχίας.....	477
97	Η επιτύμβια στήλη οικογένειας Αλεξανδρέων.....	481
98	Επιτύμβια στήλη.....	487
99	Επιτύμβια στήλη.....	491
100	Επιτύμβια στήλη.....	495
101	Η επιτύμβια στήλη του Ασκλάπωνος.....	499
102	Η επιτύμβια στήλη του Ζωΐλου Ζωΐλου Αθηναίου και του ομώνυμου γιού του.....	503
103	Επιτύμβια στήλη.....	507
104	Η επιτύμβια στήλη της Ποντικής και του Θάλλου.....	513
105	Η επιτύμβια στήλη της Αθήας και του Θράσωνος.....	517
106	Η επιτύμβια στήλη της Αρσινόης.....	521
107	Επιτύμβιο ανάγλυφο.....	525
108	Η επιτύμβια στήλη του Λευκίου Κορνηλίου Νέωνος.....	529
109	Η επιτύμβια στήλη του Αριστομάχου και της Ζωσαρίου.....	533
110	Η επιτύμβια στήλη της Γλυκίνης.....	537
Κατάλογος Επιμετρημένων Παραστάσεων.....		541

Αρχείο Επιμετρημένων Ανάγλυφων δίφρων Διαδικασία σχεδιασμού του ξύλινου προτύπου

Η επιστημονική διερεύνηση του δίφρου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αναζήτηση στοιχείων μέσα από τις ανάγλυφες και ολόγλυφες παραστάσεις. Η συλλογή αυτών των στοιχείων, η επεξεργασία και η αξιολόγησή τους έγινε στα πλαίσια της επαλήθευσης, όπου καθορίζεται και η «υπόθεση» της έρευνας – «επαγωγική φάση».

Στο παρόν τεύχος και στα πλαίσια της πιο πάνω «επαλήθευσης-αιτιολόγησης» αξιολογούνται όλα τα στοιχεία που αφορούν την «εσωτερική» προσέγγιση της γνώσης αυτού του επίπλου. Η εργασία αυτή στηρίζεται στην ακολουθία της επικύρωσης των παρατηρήσιμων στοιχείων μέσω της αποδοχής ως αληθούς της υπόθεσης, ότι αυτά αιτιολογούν την ύπαρξη ενός φορέα γνώσης, μέσω του οποίου παρήχθη και είναι εφικτό και σήμερα να παραχθεί σαν αντικείμενο ο δίφρος.

Επίσης, έγιναν αποδεκτές οι αρχές που θέσπισε η παραστατική επιστήμη, βάσει της οποίας η σύνθεση και η κατασκευή της μορφής ενός αντικειμένου προκύπτει από την παραστατική μέθοδο που κατέχει ο δημιουργός του. Δεδομένου ότι ο δίφρος ανήκει στα τρισδιάστατα αντικείμενα, η παράσταση του ακολουθεί το σύνολο των στερεομετρικών αρχών, με τη βοήθεια των οποίων επιτυγχάνεται μια μονοσήμαντη αντιστοιχία ανάμεσα στο πρωτότυπο και στο απεικονισμένο. Η αντιστοιχία βασίζεται στην ικανοποίηση αναλογικών όρων, οι οποίοι αναπλάσσουν –δηλαδή υπενθυμίζουν– οπτικά τον όγκο και το σχήμα του καθίσματος σε παραστατική απεικόνιση, έτσι ώστε να υφίσταται η δυνατότητα της μετρικής επανακατασκευής του στις πραγματικές του διαστάσεις.

Το υλικό της έρευνας

Η έρευνα στηρίχθηκε στην επιλογή εκείνων των παραστάσεων του δίφρου, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα της ακριβούς επιμέτρησης και της επαρκούς συγκρότησης της μορφής και της κατασκευής του ως ιδιότυπου αρχαίου Ελληνικού καθίσματος. Έτσι επελέγησαν 110 υπάρχουσες παραστάσεις που απεικονίζουν το δίφρο, οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις της τεκμηριωμένης ανάπλασης και σύνθεσης του ως επίπλου. Συγκεκριμένα διερευνώνται δίφροι από

- 89 επιτύμβιες στήλες,
- 3 επιτύμβιες ληκύθους,
- 14 αναθηματικά ανάγλυφα,
- 3 ολόγλυφα,
- ένα πήλινο ανάγλυφο,
- ένα πήλινο ειδώλιο,
- μια ανάγλυφη παράσταση νεκροδείπνου και άλλες περιπτώσεις άντλησης στοιχείων όπως είναι
- ένας αργυρόπους δίφρος,
- μια ανάγλυφη παράσταση επιτύμβιας τράπεζας και
- μια βάση επιτύμβιου αγγείου.

Είναι δεδομένο ότι υπάρχουν ακόμη περισσότερα δείγματα που απεικονίζουν δίφρους, όμως, είτε λόγω ελλιπούς παραστατικής καθαρότητας, είτε λόγω δυσκολίας απόκτησης πληροφοριακών στοιχείων, έχουν αποκλεισθεί από την έρευνα.

Την επιλογή των παραστατικών δειγμάτων ακολουθεί μια ιστορική καταγραφή, η οποία συνίσταται στην χρονολογική αλληλουχία, όπου μεταξύ 7^{ου} και 6^{ου} αιώνα καταγράφονται πληροφορίες από 6 δείγματα – ένα ολόγλυφο του 7^{ου} αι. π.Χ. και πέντε δείγματα του 6^{ου} αιώνα., ενώ για την περίοδο του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα καταγράφονται πληροφορίες από 91 δείγματα (20 από τον 5^ο αιώνα και 71 από τον 4^ο αιώνα). Η αύξηση των δειγμάτων αιτιολογείται από το γεγονός της άρσης της «Μετακλεισθένειας Απαγόρευσης» των επιταφίων μνημείων, το οποίο συνέβαλε στη μεγάλη ταφική μνημειακή παραγωγή ειδικότερα στην Αθήνα. Σημειώνεται ότι τα μνημεία εξαλήφθηκαν και πάλι μετά την απαγόρευση του Φαληρέως το 317 π.Χ. Στη συνέχεια διερευνώνται 18 δείγματα της περιόδου από τον 3^ο έως και τον 1^ο αιώνα π.Χ. (3 δείγματα από τον 3^ο αι. 9 δείγματα από τον 2^ο αι. και 6 δείγματα από τον 1^ο αι. π.Χ.) Τα δείγματα αυτά, παρά τον μικρό αριθμό τους, απεικονίζουν σαφώς την τυπολογική ενοποίηση του δίσκου που πραγματοποιήθηκε κατά την Ελληνιστική εποχή.

Επίσης, η επιλογή των δειγμάτων προσδιορίζεται και από το κριτήριο της ιστορικογεωγραφικής προέλευσής τους, δεδομένου ότι συνδέεται με συγκεκριμένους χώρους παραγωγής, οι οποίοι αναπτύχθηκαν κατά την ελληνική αρχαιότητα, όπως είναι τα εργαστήρια γλυπτικής και της αγγειοπλαστικής.

Ιδιαίτερα 17 από αυτά τα δείγματα προέρχονται από τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους, όπου, λόγω της ύπαρξης λατομείων μαρμάρου σε αυτά, αναπτύχθηκε η τέχνη της γλυπτικής και των αναγλύφων. Τα περισσότερα δείγματα - 80 τον αριθμό - προέρχονται από την Αττική, την πληθυσμιακή κοιτίδα της ελληνικής αρχαιότητας, όπου αναπτύχθηκε κυρίως η καλλιτεχνική γλυπτική τέχνη των επιτύμβιων ανάγλυφων. Τα υπόλοιπα δείγματα προέρχονται από την Πελοπόννησο (4), την Κεντρική και Ανατολική Ελλάδα (Βοιωτία, Θεσσαλία, Εύβοια) (8), τη Μακεδονία (3), ενώ 3 δείγματα είναι άγνωστης προέλευσης.

Δημιουργία αρχείου

Από την αρχή έγινε εμφανής η ανάγκη ταξινόμησης των παραστατικών δειγμάτων με τη δημιουργία Αρχείου (μητρώου) επιτύμβιων στηλών, όπου απεικονίζονται δίσκοι.

Για κάθε επιτύμβια στήλη δημιουργήθηκε ένα ξεχωριστό δελτίο με σελίδες καταγραφής στοιχείων, όπου αρχικά εμφανίζεται η φωτογραφία της στήλης, στην σημερινή της κατάσταση, συνοδευόμενη από ένα υπόμνημα όπου αναφέρονται τα απαραίτητα ιστορικά στοιχεία και οι σχετικές βιβλιογραφικές πηγές.

Η φωτογραφική απεικόνιση θεωρήθηκε ότι αποτελεί κατάλληλο μέσο τεκμηρίωσης της φυσικής εμφάνισης του εξεταζόμενου αντικειμένου και αυτό γιατί επιτρέπει την εύκολη αναγνώριση των λεπτομερειακών συστατικών του. Επιπλέον, δίνει τη δυνατότητα να συμπεριληφθούν στο αρχείο μελέτης και επιτύμβια ανάγλυφα από πολλά μουσεία στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο, τα οποία δεν ήταν δυνατόν να φωτογραφηθούν επιτόπου και για τα οποία οι αρμόδιες υπηρεσίες παρείχαν επίσημες φωτογραφίες με στοιχεία διαστασιολόγησης των απεικονιζόμενων αναγλύφων. Για τις περιπτώσεις αυτές, λήφθηκαν υπόψη οι αναγραφόμενες διαστάσεις (ύψος-πλάτος) που συνόδευαν τη φωτογραφία της στήλης και οι επιμέρους διαστάσεις υπολογίστηκαν κατ' αναλογία.

Στις περιπτώσεις που η επιτόπου φωτογράφιση ήταν εφικτή, αποτυπώθηκε φωτογραφικά η γενική άποψη της στήλης¹

1. Η φωτογραφική απεικόνιση της στήλης έγινε με τρόπο ώστε οι άξονες της φωτογραφικής μηχανής να είναι κάθετοι με την επιφάνεια της προς μελέτη στήλης.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Αρχείο επιμετρημένων ανάγλυφων δίφρων
Διαδικασία σχεδιασμού του ξύλινου προτύπου

με τη βοήθεια ξύλινου μέτρου (με μετρική υποδιαίρεση) τοποθετημένου σε θέση εκτός του αναγλύφου και σύμφωνα με τους άξονες της στήλης. Κατά τον ίδιο τρόπο ακολούθησε η επιμέρους φωτογράφιση της όψης του δίφρου και του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Επιμετρημένη Παράσταση 58 - Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 717

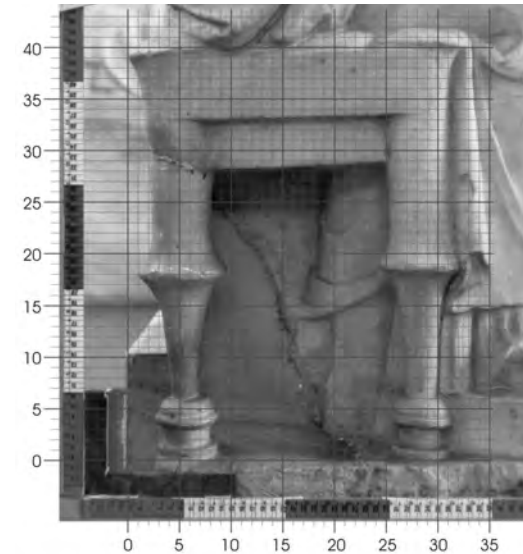
Εικόνα 1. Φωτογραφική καταγραφή της στήλης με τη βοήθεια ξύλινου μέτρου

Εικόνα 2. Επιμέρους φωτογράφιση της όψης του δίφρου

Εικόνα 3. Επιμέρους φωτογράφιση του βραχίονα της καθήμενης μορφής

Εικόνα 4. Σχεδιασμός κανάβου στην κλίμακα του αναγλύφου

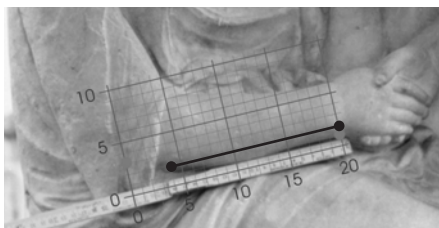
Υπόθεση-Συναγωγή Διαστάσεων του ξύλινου προτύπου

Στη συνέχεια και προκειμένου να γίνει η *διαστασιολογική μελέτη* του εικονιζόμενου στο ανάγλυφο δίφρου, έγινε επίθεση (χρήση) ορθογωνίου πλέγματος σύμφωνα με μετρική υποδιαίρεση του ξύλινου μέτρου. Η εργασία αυτή θεωρήθηκε ότι επιτρέπει την αμεσότερη εκτέλεση των μετρήσεων.

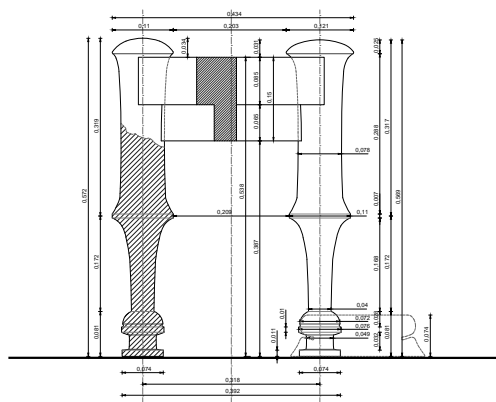
Η ίδια μετρητική εργασία ακολούθηθηκε και με τον βραχίονα της καθήμενης μορφής. Σημειώνεται ότι το μήκος του βραχίονα επιλέχθηκε ως κανόνας αναφοράς και σαν συγκριτική μονάδα μέτρησης². Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής ελήφθη ίσο με 27,2 εκ. με βάσει τα στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί βάσει του αναγλύφου της Σαλαμίνας.

Ως εκ τούτου οι διαστάσεις του ξύλινου προτύπου συνάγονται *συγκριτικά* και *προσεγγιστικά*, με αντιπαραβολή του

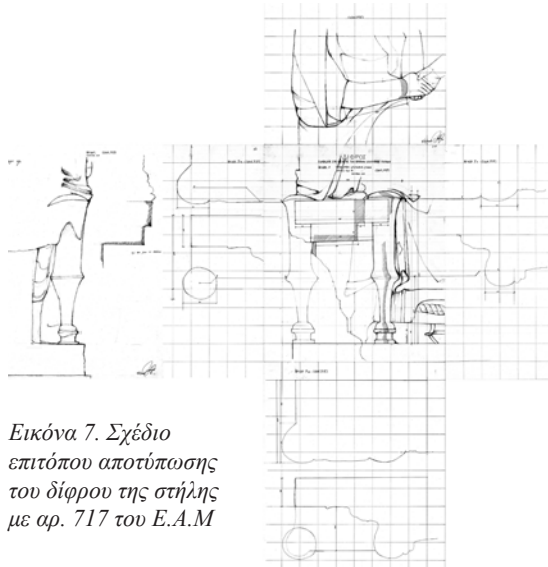
2. Ο δακτύλιος, η παλάμη, ο βραχίον, ο πους, το βήμα κ.α. υπήρξαν οι βάσεις της δημιουργίας του πρώτου μετρικού συστήματος. Ο Πήγης ισούται με την απόσταση από τον αγκώνα μέχρι το άκρο του χεριού =1,5 πόδες=24 δάκτυλοι=46,32 εκ.

Εικόνα 5. Αντιπαραβολή μήκους βραχίονα της καθήμενης μορφής - Κανόνα αναφοράς

Εικόνα 6. Σχέδιο μετρητικής και σχεδιαστικής εργασίας

Εικόνα 7. Σχέδιο επιτόπου αποτύπωσης του δίφρου της στήλης με αρ. 717 του Ε.Α.Μ

μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής (κανών αναφοράς) με τις μετρούμενες διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου.

Μετά τον προσδιορισμό των παραμέτρων αναδομείται ο δίφρος σχεδιαστικά χάρη στον ενιαίο προσδιορισμό του συνόλου των μορφολογικών του γνωρισμάτων, με τη δημιουργία ενός γραμμικού σχεδίου με τις εκτιμώμενες πραγματικές διαστάσεις του φυσικού πρωτοτύπου.

Επιτόπου Μετρική και Σχεδιαστική αποτύπωση

Για την επιτόπου μετρική μελέτη, επελέγησαν οι στήλες του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου ύστερα εκτιμώντας τη δυνατότητα ακριβούς μέτρησης και την επάρκεια παράστασης για τον ικανοποιητικό ορισμό της μορφής του δίφρου.

Τα προς μέτρηση σημεία θεωρήθηκε ότι μπορούσαν να ανταποκριθούν στο σκοπό για τον οποίο έχουν επιλεγεί, ανάλογα δηλαδή με τον τύπο των πληροφοριών που απαιτούντο είτε για την τυπολογική μελέτη, είτε για την δομική ανάλυση.

Η επιλογή της μέτρησης με μετρικά όργανα αποτύπωσης «άμεσος τρόπος» έγινε λόγω του μικρού μεγέθους του αντικειμένου και από την ανάγκη αποτύπωσης γλυπτικών λεπτομερειών καθώς και από τις δυνατότητες εφαρμογής μετρητικών οργάνων. Η μετρητική και σχεδιαστική εργασία έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε με τα διαθέσιμα μέσα να εξασφαλιστεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Όσο για τη σχεδιαστική και μετρητική ακρίβεια, αυτή είναι ανάλογη με εκείνη της κατασκευής του αντικειμένου στην παράσταση του πάνω στα γλυπτικά ανάγλυφα.

Η σχεδίαση έγινε επιτόπου, στο χώρο του Μουσείου, στο φυσικό μέγεθος της παράστασης του δίφρου και σε χαρτί schöller διαστάσεων 50X70, των 140 gr. με μολύβια διαφορετικού πάχους, ανάλογα με τις ανάγκες της αποτύπωσης, καθώς και τα ανάλογα μετρητικά όργανα.

Σε χαρακτηριστικά ύψη του δίφρου, τα οποία σημειώθηκαν στην όψη, αποτυπώθηκαν «οριζόντιες τομές» για την καλύτερη κατανόηση των διατομών των ποδιών. Επίσης έγιναν «κάθετες τομές» ώστε να αποκαλυφθούν μορφολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία, μόνον με την αποτύπωση της όψης δεν ήταν δυνατόν να γίνουν αντιληπτά. Έτσι έγινε εφικτό να σημειωθούν με ακρίβεια στο ανάγλυφο, οι διαδοχικές μειώσεις του πάχους των ποδιών, η αύξηση της διαμέτρου και του πάχους των δακτυλίων και γενικά όλες οι σημαντικές λεπτομέρειες της κατασκευής και της διακόσμησης.

Η μετρητική και σχεδιαστική εργασία έγινε με τέτοιο τρόπο (άμεσος τρόπος), ώστε με τα διαθέσιμα μέσα να εξασφαλιστεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα σε ότι αφορά την αποτύπωση γλυπτικών λεπτομερειών. Όσο για τη σχεδιαστική και μετρητική ακρίβεια, αυτή είναι ανάλογη με εκείνη της κατασκευής του αντικειμένου στην παράσταση του πάνω στα γλυπτικά ανάγλυφα.

Τα προς μέτρηση σημεία θεωρήθηκε ότι μπορούσαν να ανταποκριθούν στο σκοπό για τον οποίο έχουν επιλεγεί, ανάλογα δηλαδή με τον τύπο των πληροφοριών που απαιτούντο είτε για την τυπολογική μελέτη, είτε για την δομική ανάλυση.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Αρχείο επιμετρημένων ανάγλυφων δίφρων
Διαδικασία σχεδιασμού του ξύλινου προτύπου

Ψηφιακή τεχνολογία

Η τεχνολογική επεξεργασία των εμπειρικών στοιχείων της έρευνας υποστηρίχθηκε από την ψηφιακή καταγραφή και επεξεργασία των αναπαριστώμενων δίφρων. Η εισαγωγή των φωτογραφιών σε ένα περιβάλλον CAD (Computer Aided Drafting) και η σχεδίαση με τη βοήθεια υπολογιστή, παρουσίασε περισσότερα πλεονεκτήματα παρά μειονεκτήματα.

1^ο στάδιο: μεταφορά της φωτογραφίας σε αναλογίες/κλίμακα σχεδιασμού

1. Εισαγωγή της εικόνας στο περιβάλλον εργασίας (scale1) στη μέγιστη ανάλυσή της
2. Αναγωγή της φωτογραφίας στην κλίμακα σχεδίασης
 - α) κάναμε πάντα σμίκρυνση για να μην αλλοιωθεί η εικόνα
 - β) Προσαρμόσαμε το βήμα του φωνογραφημένου χάρακα σε κανονικό κানাβο 1X1 (unit). Η ασφαλέστερη αναγωγή έγινε με την επιλογή του χάρακα που αντιστοιχούσε στην περιοχή του ενδιαφέροντος μας, δηλαδή του δίφρου.
 - γ) Στην περίπτωση που δεν υπήρχε φωτογραφικός χάρακας κάναμε αναγωγή βάσει των γενικών διαστάσεων της στήλης, σύμφωνα με τις μετρικές πληροφορίες του εκάστοτε μουσείου.

2^ο στάδιο: Αναγωγή της στήλης στο ανθρώπινο μέτρο

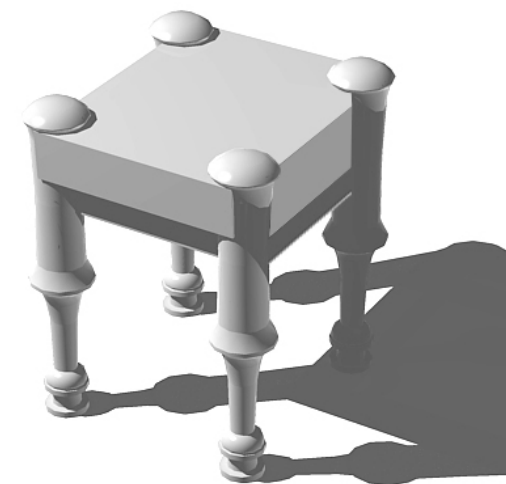
- α) Μετά τη μέτρηση του μήκους βραχίονα (από τον αγκώνα έως τον καρπό) κάναμε τη στήλη scale down μεταφέροντας τη διάσταση του βραχίονα στο φυσικό ανθρώπινο μέγεθος. (καθήμενη γυναίκα 26 εκ. και για τον άνδρα 27,2 εκ ανάγλυφο Σαλαμίνας). Σημειώσαμε οριστικά τη σχέση μεταξύ unit και μονάδων μέτρησης του βραχίονα. Παραδείγματος χάριν 1unit=1εκ.
- β) Σχεδιάσαμε τον κানাβο του αναπαριστώμενου δίφρου βάσει της καλύτερης (ασφαλέστερης) διαθέσιμης ακμής ως προς το επίπεδο προβολής της στήλης. Σημειώσαμε, οπωσδήποτε, την οριζόντια και την κατακόρυφη ευθεία που αναλογεί στην ακμή που επιλέξαμε.

3^ο στάδιο: μεταφορά στην επιθυμητή κλίμακα

- α) Σχεδιάσαμε μια σελίδα στην περιοχή του Paper space, εξασφαλίζοντας ότι η κλίμακα του χαρτιού είναι 1:1.
- β) μέσα στο Viewport κάναμε Zoom -Scale-X/ Y χρ, ανάλογα με την επιθυμητή κλίμακα. π.χ. 1:5 ή 1:10, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση που προέκυψε από την αναγωγή της στήλης στο ανθρώπινο μέτρο.

Η μέθοδος αυτή επιτρέπει την αποτελεσματική τεκμηρίωση της ιδιοτυπίας της μορφής του δίφρου, αποκλείοντας ανακρίβειες διαστάσεων και αστοχίες συναρμολόγησης δημιουργώντας τρισδιάστατο περιβλεπτό μοντέλο. Ειδικότερα η ψηφιακή διεργασία συνέβαλε στην αντικειμενικότερη εμπειρική επαλήθευση των μορφολογικών και υλικοτεχνικών στοιχείων του.

Με βάση αυτό το συγκροτημένο σχήμα, η σχέση ανάμεσα στη διαχειρίσιμη γνώση και την κα-

τανόηση της χρήσης της ως αποτελέσματος μιας διαδικασίας επίλυσης ερευνητικών προβλημάτων προϋποθέτει μια σειρά παραδοχών οι οποίες συνιστούν απαραίτητα μεθοδολογικά εργαλεία.

Τελικά, η όλη παραγωγική διεργασία της έρευνας συνίσταται αφ' ενός στη διερμίνευση και αποδεικτική τεκμηρίωση των μορφολογικών και υλικοτεχνικών στοιχείων της ανάπλασης του δίσκου και αφ' ετέρου στη συνθετική, αισθητική και τεχνική οργάνωσή του ως επίπλου. Τεκμαίρει, επίσης, τα επαληθεύσιμα εμπειρικά στοιχεία και μέσω λογικής επεξεργασίας τεκμηριώνει συμπεράσματα σχετικά με τον ερευνητικό στόχο, ο οποίος συνίσταται στην **«εσωτερική» γνώση του δίσκου ως ιδιότυπου αντικειμένου στην ιστορία του επίπλου.**

Όλη αυτή η πορεία καταγράφεται αναλυτικά στις καρτέλες κάθε επιμετρημένου αναγλύφου και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξερεύνηση πολλών και διαφορετικών θεμάτων.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 1 Άγαλμα καθιστής θεάς

Παράσταση καθήμενης σε δίφρο γυναικείας μορφής
Γύρω στο 630 π.Χ.

Έργο λακωνικού εργαστηρίου

Το άγαλμα είναι εργασμένο στο σκληρό ντόπιο πουρί
Σωζόμενο ύψος 0,89μ., μέγ. πλάτος 0,52μ. Βρέθηκε το 1890 στα
Αγιοργίτικα, κοντά στην Τρίπολη
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, (αρ. ευρ. 57)

Η μορφή σώζεται από τα γόνατα και πάνω, από το κάθισμά της διατηρούνται μόνον τμήματα. ενώ τα υπόλοιπα μέρη έχουν συμπληρωθεί με γύψο.

Η επιφάνεια είναι έντονα διαβρωμένη και μερικώς αποκρουσμένη.

Στο άγαλμα της καθιστής θεάς η μορφή κάθετα σε δίφρο και φορά χιτώνα με κοντά μανίκια και ιμάτιο με κρόσσια στην παρυφή, το οποίο καλύπτει το στήθος και απολήγει πίσω στην αριστερή πλάτη σε κροσσωτό κόμπο. Τα χέρια είναι ακουμπισμένα πάνω στα γόνατα. Τα μαλλιά είναι χτενισμένα σε μακρείς πλοκάμους, κατά τον δαιδαλικό τρόπο, με οριζόντιες και κάθετες αυλακώσεις, πλαισιώνουν το πρόσωπο και πίσω απολήγουν σε κόμπους σε οριζόντια διάταξη. Σύμφωνα με τον καθηγητή Κ. Ρωμαίο το άγαλμα είναι ζωογονημένο από μια «λανθάνουσα κίνηση».

Βιβλιογραφία: Adams, 1978, p.130. fig.34· Alford, p. 40-43, pl. 169-173 no 6·
Ανθολογήματα Θησαυρών Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, σ.28, πίν. 45 α-γ· Berard,
V, BCH 14, 1980, p.382-384, pl. XI· Floren, p. 228· Jenkins, Dedalika, p.76,pl. 9.2·
Καλτσάς, Ν., Εθνικό αρχαιολογικό μουσείο, 2001, σ.36, πίν.9· Καρούζου, p.2, pl. 1·
Καστριώτης, 24· Kranz, P., AM 87, 1972, p23 fig. 13· Ridgway, B.S., The Archaic Style
in Greek Sculpture, 1977, 123.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Γ57)

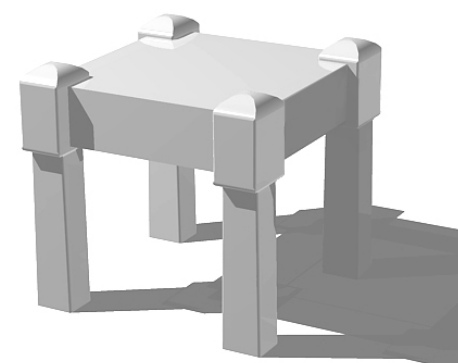
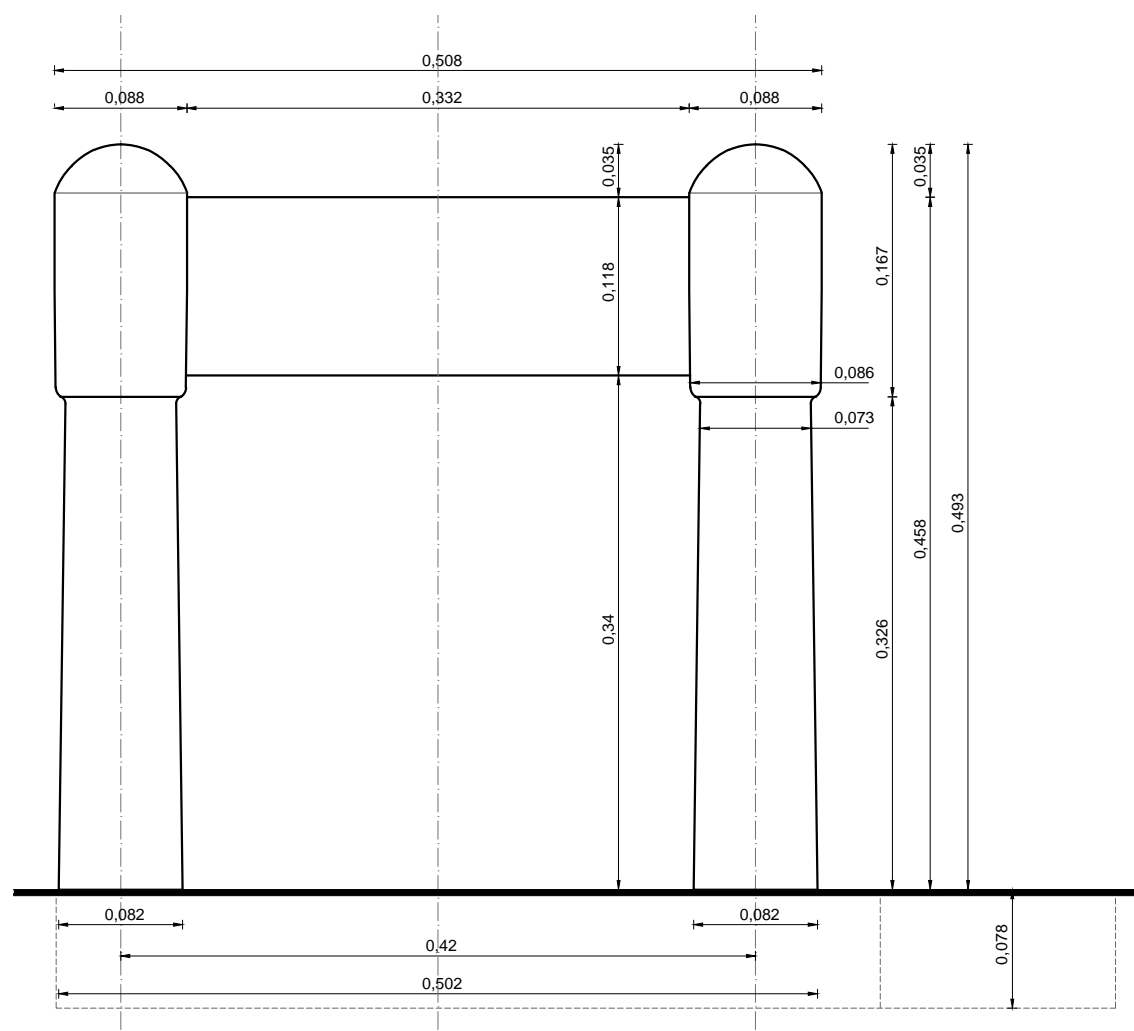

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 1

Άγαλμα καθιστής θεάς

Κλίμακα 1:5 του εκτιμώμενου φυσικού

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι έχει κατά προσέγγιση μέγιστο πλάτος 0,508μ. και ύψος – όπως αυτό έχει συμπληρωθεί – 0,493μ. Η εκτιμώμενη αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,030.

Η έδρα ορίζεται στην εξωτερική της πλευρά από τον οριζόντιο κανόνα και τα επίκρανα. Έχει ωφέλιμο πλάτος 0,332μ., η επιφάνεια έδρας απέχει από το έδαφος 0,485μ. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στις εσωτερικές πλευρές του άνω τμήματός τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,118μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,340μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,293.

Τα πόδια έχουν συμπληρωθεί με γύψο και έχει εκτιμηθεί από τους μελετητές ότι είναι τετραγωνικής διατομής με πλευρά 0,082μ., ύψος 0,493μ. και αξονική απόσταση 0,420μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,179 και η αντίστοιχη σχέση αξονική απόσταση ποδιών / μέγιστο πλάτος δίφρου είναι 0,827.

Το σώμα των ποδιών αποτελείται από δύο τμήματα με αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,512.

Το άνω τμήμα – σωζόμενο – έχει ύψος 0,167μ., πλάτος 0,088μ. στο πάνω μέρος και 0,086μ. στο κάτω μέρος του και η κορυφή του απολήγει σε ημισφαιροειδές έξαρμα υπερυψωμένο κατά 0,035μ. από την έδρα. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,339.

Το κάτω τμήμα – συμπληρωμένο με γύψο – έχει ύψος 0,326μ., άνω πλάτος 0,073μ. και κάτω πλάτος (σημείο επαφής με έδαφος) 0,082μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,661.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 2 Αγαματίδιο καθήμενης γυναίκας

Παράσταση καθήμενης σε δίφρο γυναικείας μορφής
Πρώτου μισού του 6ου αι. π.Χ.
Ασβεστολιθικό αγαματίδιο, επί του οποίου διακρίνονται ίχνη
ερυθρού χρώματος
Ύψος 0,195μ., πλάτος 0,090μ., βάθος 0,090μ.
Πιθανώς προέρχεται από την Βοιωτία
Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. ευρ. Ma 3100

Είναι συγκολλημένο από τρία κομμάτια. Λείπει η μύτη και ο αριστερός
βραχίονας της μορφής

Στο αγαματίδιο της καθήμενης γυναίκας η γυναίκα κάθεται σε δίφρο με
υποπόδιο. Έχει τους βραχίονες κολλημένους στον κορμό και τους πήχεις
με τα άκρα των χεριών στο πλάι των μηρών, σε στάση ομοιάζουσα με
αυτήν της κόρης.

Βιβλιογραφία: Hamiaux, *Les sculptures Grecques*, I, αρ. 42.

Φωτογράφιση: Herve Lewandowski

Επιμετρημένη Παράσταση 2
Αγαλματίδιο καθήμενης γυναίκας

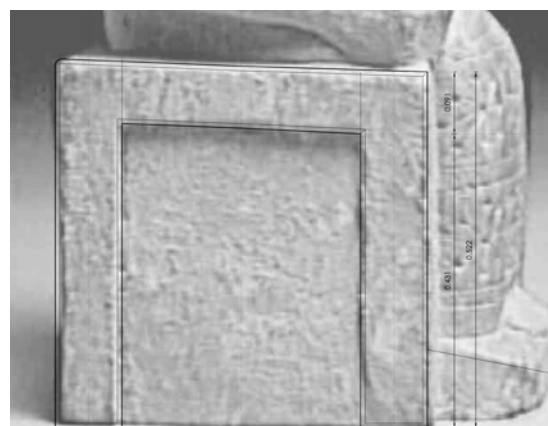
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

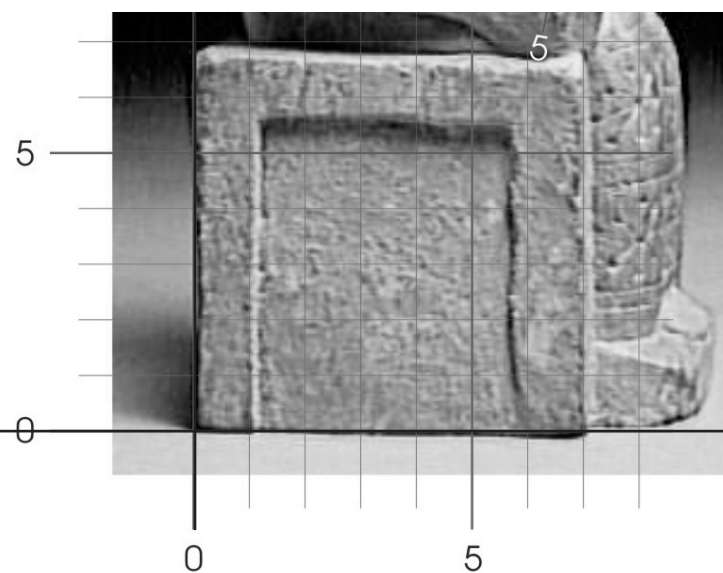
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

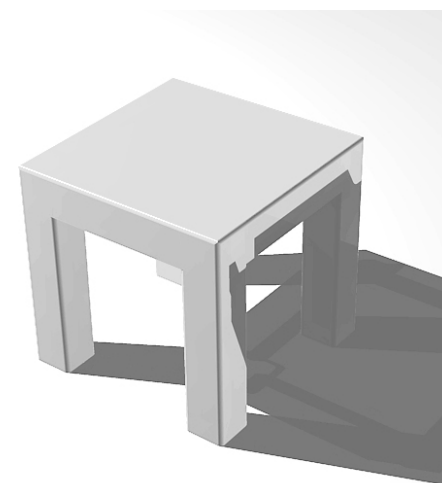
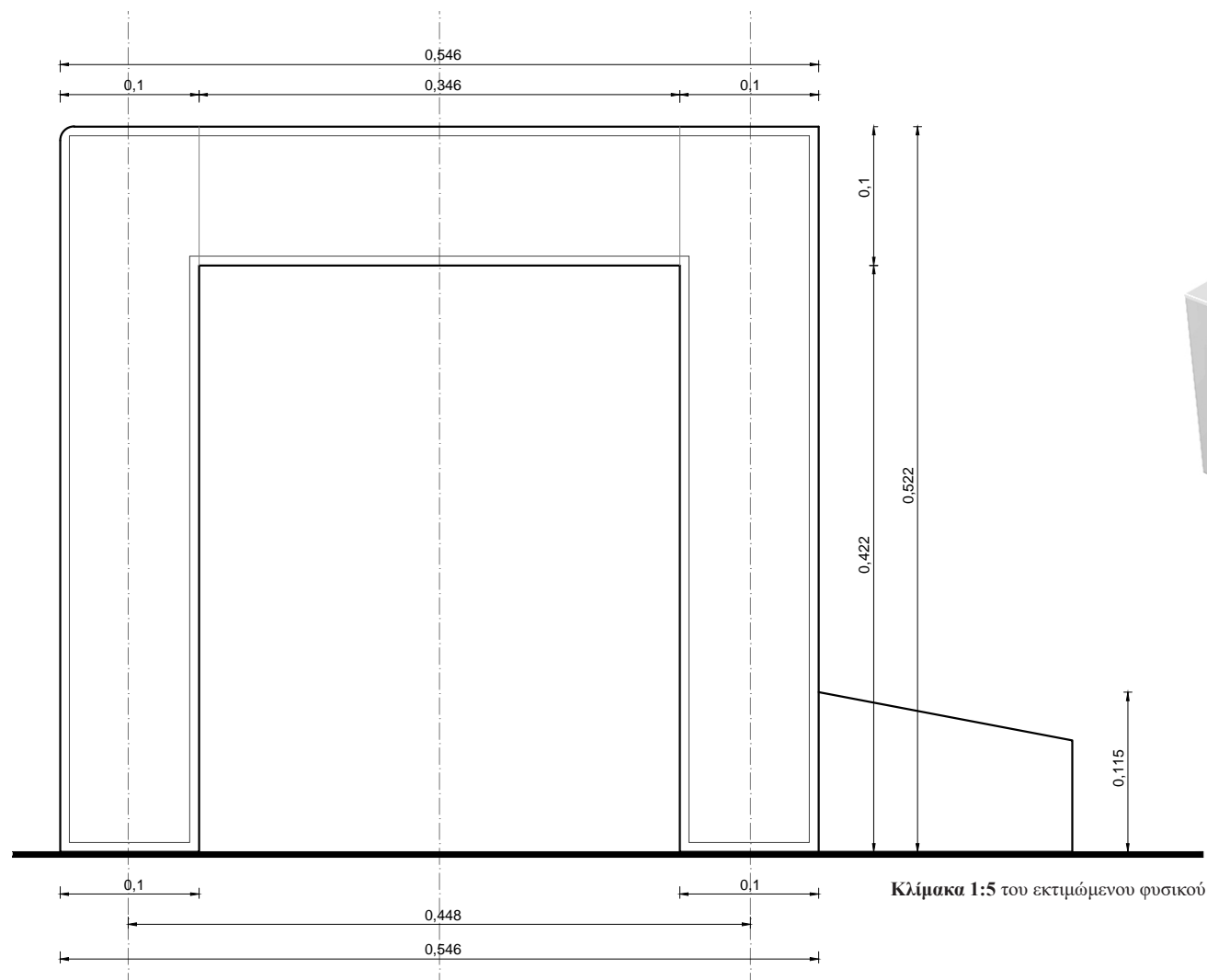
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 2
Αγαματίδιο καθήμενης γυναίκας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο Δίφρος αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι έχει κατά προσέγγιση συνολικό ύψος 0,522μ. και συνολικό πλάτος 0,546μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,046. Συνδυάζεται με επικλινές υποπόδιο μέγιστου ύψους 0,115μ.

Η έδρα. Ορίζεται στην εξωτερική της πλευρά από τους οριζόντιους κανόνες, έχει ύψος 0,522μ. και πλάτος 0,522μ. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου είναι 4,539.

Οι κανόνες. Εκτιμάται ότι τα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με τέσσερις οριζόντιους κανόνες - έναν σε κάθε πλευρά - οι οποίοι συναρμόζονται κάθετα στις άνω απολήξεις των ποδιών και το μέτωπο τους βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Η απόληξη των κανόνων δεξιά και αριστερά δεν δηλώνεται, είναι αδιακόσμητοι και έχουν πλάτος 0,100μ. Η κάτω πλευρά τους απέχει 0,422μ. από το έδαφος. Η αναλογία πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,192.

Τα πόδια. Εκτιμάται ότι είναι τετραγωνικής διατομής και έχουν ύψος 0,522μ. και πλάτος 0,10μ. Πρόκειται για απλά, μονοκόμματα, αδιακόσμητα στελέχη, τα οποία δεν εξέχουν καθόλου πάνω από τον οριζόντιο κανόνα, ούτε διακρίνονται σε επιμέρους τμήματα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,448μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,192.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων.

Περί το 525 π.Χ.

Υλικό Παριανό Μάρμαρο

Συνολικό μήκος. 29,63μ., ύψος. 0,64μ.

Δελφοί, Αρχαιολογικό Μουσείο

Αρκετά στοιχεία της παράστασης όπως και τα καθίσματα είναι έντονα αποκρουσμένα

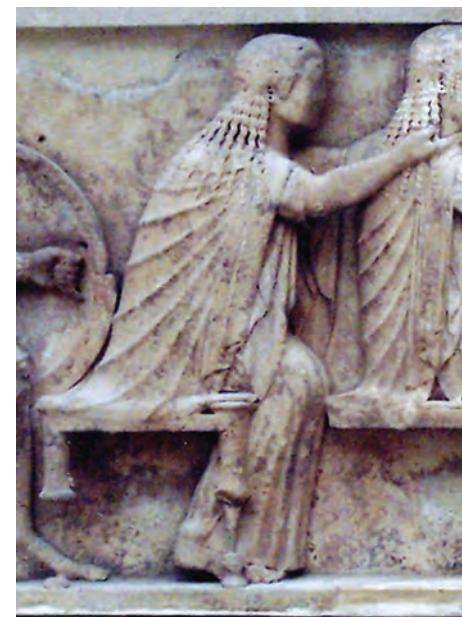
Στο τμήμα αυτό της ζωφόρου εικονίζονται οι φίλοι των Τρώων θεοί – Δίας, Άρης, Αφροδίτη, Άρτεμη – να παρακολουθούν καθήμενοι κάποια μάχη του Τρωικού Πολέμου. Ο Δίας κάθεται σε θρόνο με λεπτό μαξιλάρι, ο Άρης σε δίφρο οκλαδία και οι υπόλοιποι θεοί κάθονται σε δίφρους με торνευτά πόδια. Ο Δίας φορά λεπτό χιτώνα με πλούσιες πτυχώσεις και ιμάτιο. Ο Απόλλων κάθεται προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με λεπτό μαξιλάρι. Φορά ιμάτιο που καλύπτει τον αριστερό του ώμο, τον κορμό και τα πόδια, αφήνοντας γυμνά το δεξιό μέρος του άνω κορμού και τα δύο χέρια του. Στρέφει το κεφάλι του και τον άνω κορμό προς τα πίσω, απευθυνόμενος προς τις δύο θεές, την Αρτέμιδα και την Αφροδίτη, που χειρονομούν έντονα προς το μέρος του. Η Αφροδίτη κάθεται στραμμένη προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με λεπτό μαξιλάρι. Φορά λεπτό, ημιχειρίδωτο χιτώνα με πλούσιες πτυχώσεις και ιμάτιο. Είναι ελαφρώς γερμένη προς τα εμπρός και με τα δυο της χέρια ανασηκωμένα χειρονομεί έντονα προς τον Απόλλωνα. Εικάζεται ότι υπήρχαν γραπτές επιγραφές με τα ονόματα των εικονιζόμενων μορφών.

Επειδή τα καθίσματα είναι έντονα αποκρουσμένα, δυνατότητα συναγωγής διαστάσεων και μελέτης παρουσιάζει κυρίως ο δίφρος της θεάς Αφροδίτης

Βιβλιογραφία: Ανδρόνικος, Μ., *Δελφοί*, σελ. 21-22, εικ. 26· Boardman, J., *Greek Sculpture. The Archaic Period*, 1991, 158, fig. 212.1-4· Γιαλούρης, Ν., *Ελληνική Τέχνη, Αρχαία Γλυπτά*, 1994, σελ. 233, εικ.37· Κωνσταντίνου, Ιωάννα, *Δελφοί / Το Μαντείο και ο Ρόλος του στην Πολιτικοκοινωνική Ζωή του Αρχαίου Ελληνισμού*, εικ. 43· Lullies-Hirmer, *Griechische Plastik*, 1956, p. 46 κ., pl. 48-55· Themelis, P., *Le musée de Delphes*, 1981, p.58 κ.ε.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

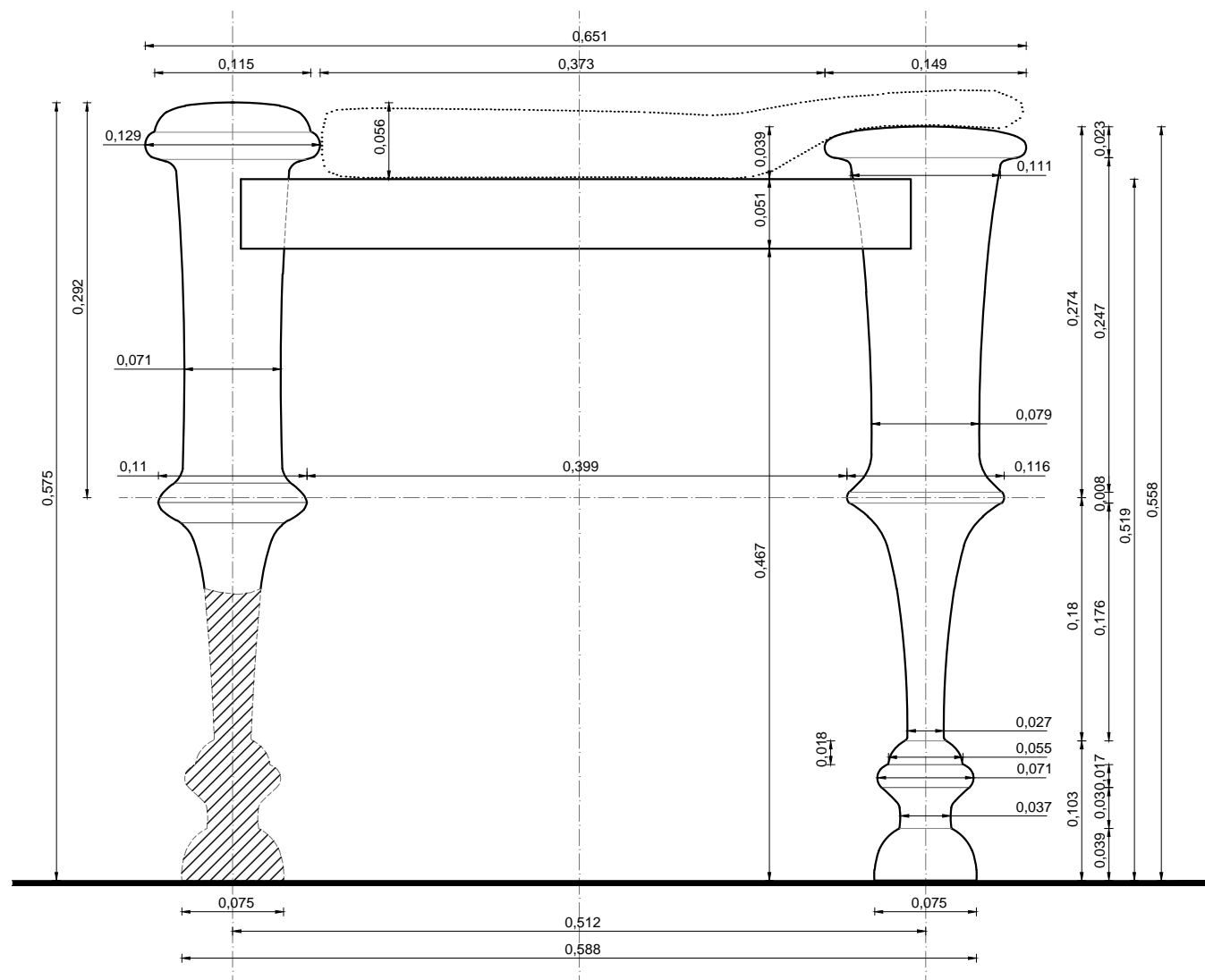
Επιμετρημένη Παράσταση 3 Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 3
Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων

Κλίμακα 1:5 του εκτιμώμενου φυσικού

Αποκρουσμένο
τμήμα

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου της Αφροδίτης συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής (κανών αναφοράς) με τις διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρωλογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου ήταν: μέγιστο ύψος 0,558μ. και μέγιστο πλάτος 0,651μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,167. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών που καλύπτονται από το πλαστικά αποδιδόμενο λεπτό μαξιλάρι πάχους περίπου 0,056μ. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,373μ. και ύψος από το έδαφος 0,519μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει πλάτος 0,051μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,467μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι συναρμογές του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται σαφώς με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,089.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν χαρακτηριστικές μορφολογικές διαφορές ως προς το ύψος τους, τη διαμόρφωσή τους και τα επίκρανά τους. Έτσι, το εκτιμώμενο συνολικό ύψος του πραγματικού εμπρός ποδιού είναι 0,558μ. και του πίσω 0,575μ. Η απόσταση μεταξύ των κατακόρυφων αξόνων των δύο ποδιών είναι 0,512μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / πλάτος δίφρου είναι 0,795. Σημειώνεται ότι το πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι έντονα αποκρουσμένο.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το άνω άκρο υψώνεται ελεύθερα πάνω από τον οριζόντιο κανόνα και την έδρα κατά 0,039μ. Η μορφή του είναι δυσκοειδής με ελαφρά κύρτωση προς τα επάνω και διάμετρο 0,149μ. Στην κάτω πλευρά του ενώνεται με το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος, σε ύψος 0,283μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,557 και η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,267.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,274μ., άνω διάμετρο 0,111μ. και κάτω διάμετρο 0,079μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,491.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,176μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,027μ. και συγκλίνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,315.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – έχουν μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,116μ. με αντίστοιχη ταϊνία.

Η βάση στην οποία καταλήγει το εμπρός πόδι έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,010μ. και αποτελείται από τέσσερα μέρη: κατ' αρχήν από έναν κόλουρο ημισφαιροειδή δακτύλιο άνω διαμέτρου 0,027μ. και κάτω διαμέτρου 0,071μ.

ακολουθούμενο από σκοτία διαμέτρου 0,037μ. και ύψους 0,030μ., με έντονο άνοιγμα προς τα πάνω ώστε να ενώνεται καθ' όλη τη διάμετρο με τη σπείρα. Η τελική απόληξη είναι ένα κόλουρο ημισφαιροειδές πέδιλο, κάτω διαμέτρου 0,075μ., το οποίο πατάει στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,018.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο):

Το άνω άκρο του πίσω ποδιού υψώνεται ελεύθερα κατά 0,056μ. πάνω από την επιφάνεια της έδρας και τον οριζόντιο κανόνα. Αποτελείται από έναν δίσκο διογκωμένο προς τα επάνω, με μέγιστη διάμετρο 0,015μ., ακολουθούμενο από μία σπείρα διαμέτρου 0,129μ.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,224.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,292μ. και μέση διάμετρο 0,071μ. με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση) προς τα επάνω. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,508.

Το κάτω τμήμα του σώματος και η βάση είναι αποκρουσμένα και μόνον υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε.

Τα δύο τμήματα ενώνονται μεταξύ τους με μια διαμόρφωση παρόμοια με αυτήν του εμπρόσθιου ποδιού, αλλά συγκριτικά παχύτερη και με διάμετρο 0,110μ.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 4 Αναθηματικό αγαλμάτιο “γραφέως”

Περί το 520 π.Χ.

Λαξεμένο σε Υμήττιο μάρμαρο

Ύψος 0,65μ.

Βρέθηκε στη Ακρόπολη στο χώρο του Μουσείου το 1865

Αθήνα, Μουσείο Ακροπόλεως, αρ. ευρ. 629.

Τα ελλείποντα μέρη της κεφαλής της μορφής –το πρόσωπο, το μεγαλύτερο μέρος της κόμης και ο λαιμός– έχουν συμπληρωθεί με γύψινο εκμαγείο του πρωτοτύπου, που βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου

Το αγαλμάτιο του καθήμενου “γραφέως” είναι όμοιο με τα υπ αριθ. 144 και 146 του Μουσείου Ακροπόλεως. Ο γραφέας κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι. Είναι ελαφρώς σκυμμένος και γέρνει λίγο προς τα δεξιά. Στα χέρια του κρατούσε ένα χαμένο σήμερα δίπτυχο. Φορά ιμάτιο που καλύπτει το κάτω μέρος του κορμού και είναι ριγμένο πάνω στον αριστερό του ώμο, για τα καταλήξει μπροστά στο στήθος και πίσω στη ράχη.

Λείπει το άκρο αριστερό χέρι και το δίπτυχο, που ήταν στερεωμένο στις σπές που διακρίνονται στους μηρούς του “γραφέως”. Αποκρούσεις φέρει στο αριστερό γόνατο, στο δεξί πόδι από το γόνατο έως κάτω και στην πλαϊνή πλευρά του ώμου και του βραχίονα του αριστερού χεριού. Τα διασωθέντα ίχνη του ερυθρού χρώματος είναι αρκετά εκτεταμένα. Τα τρία όμοια μεταξύ τους αγαλμάτια είναι φιλοτεχνημένα από τον ίδιο γλύπτη αττικού εργαστηρίου. Πιθανόν να παριστάνονται ταμίες, καταλογείς ίππων ή γραμματείς.

Βιβλιογραφία: Μπρούσκαρη Μαρία, Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος, 1974, 65-66, εικ. 112· Payne, H. - Young, G. M., *Archaic Marble Sculpture from the Acropolis*, 1936, 47, πίν. 118· Raubitschek, A. E. - Jeffery, L. H., *Dedications from the Athenian Akropolis*, 1949, αρ. 6.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 4
Αναθηματικό αγαλμάτιο “γραφέως”

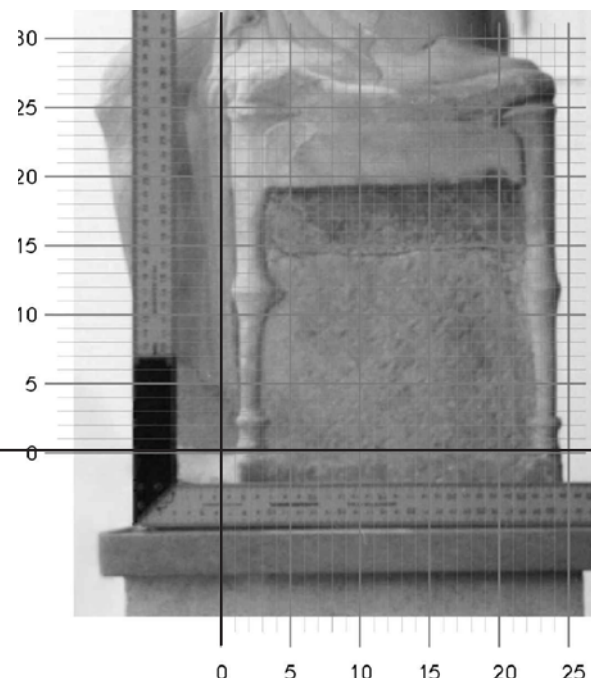
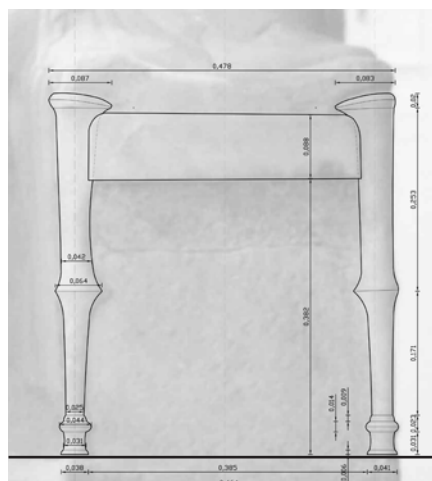
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

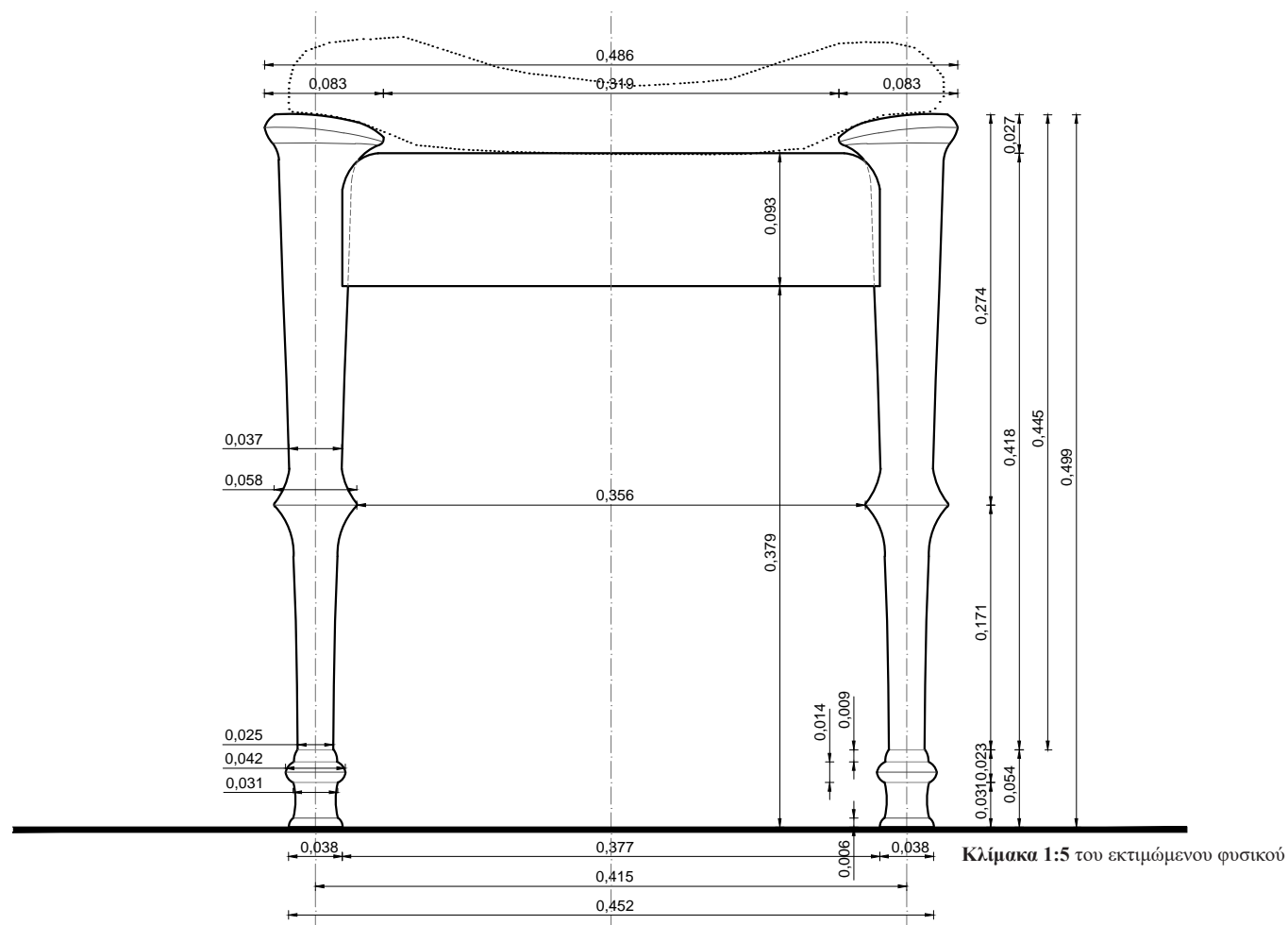

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 4
Αναθηματικό αγαλμάτιο “γραφέως”

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής (κανών αναφοράς) με τις διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου ήταν: μέγιστο ύψος 0,499μ. και μέγιστο πλάτος 0,486μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου/ μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,974. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τους οριζόντιους κανόνες και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών, που καλύπτονται από το πλαστικά αποδοσμένο παχύ μαξιλάρι. Το ύψος της έδρας από το έδαφος είναι 0,470μ. και έχει πλάτος καθίσματος 0,319μ.

Ο κανόνας. Τα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με τέσσερις οριζόντιους κανόνες, έναν σε κάθε πλευρά, οι οποίοι συναρμόζονται κάθετα στον άξονα των ποδιών και στην κορυφή των κυρίως σωμάτων τους. Ο εμπρόσθιος και ο οπίσθιος κανόνας έχουν μήκος 0,377μ. Οι δύο πλαϊνοί κανόνες έχουν μήκος 0,377μ. και πλάτος 0,093μ. Η κάτω πλευρά τους απέχει 0,379μ. από το έδαφος, ενώ το μέτωπό τους βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Η συναρμογή των κανόνων δεξιά και αριστερά δηλώνονται έντονα, με κατακόρυφες τομές επί των όψεων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,186.

Τα πόδια.: Το συνολικό τους ύψος είναι 0,499μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων τους είναι 0,415μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,854 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,166.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος, σε ύψος 0,225μ. από το έδαφος,

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,274μ., κάτω διάμετρο 0,037μ. και παρουσιάζει αύξηση της διαμέτρου προς τα επάνω (ένταση). Το άνω άκρο του υψώνεται ελεύθερα κατά 0,027μ. πάνω από την επιφάνεια της έδρας και από τον οριζόντιο κανόνα, έχει μορφή δισκοειδή με ελαφρά κύρτωση προς τα επάνω – διατομή ατρακτοειδής με το παχύτερο μέρος προς τα έξω – και διάμετρο 0,083μ.

Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,549.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,171μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,025μ. και συγκλίνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,343 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,602.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – έχουν μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωση τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,058μ.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,054μ. και αποτελείται από τέσσερα μέρη: κατ' αρχήν από έναν κόλουρο ημισφαιροειδή δακτύλιο ύψους 0,009μ., άνω διαμέτρου 0,025μ. και κάτω διαμέτρου 0,042μ., ακολουθούμενο από μία σπείρα ύψους 0,014μ. και διαμέτρου 0,042μ., ένα τμήμα μορφής ελαφρού υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, ύψους 0,031μ. και μέσης διαμέτρου 0,031μ. και ένα κόλουρο ημισφαιροειδές πέδιλο ύψους 0,006μ. και κάτω διαμέτρου 0,038μ., το οποίο πατάει στο έδαφος. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,108.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 5
Βάση επιτυμβίου αγάλματος κούρου

Περί το 510 π.Χ.

Λαξεμένο σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,29μ. και πλάτος 0,79μ.

Βρέθηκε στην Αθήνα το 1922, εντοιχισμένη στο Θεμιστόκλειο τείχος του Κεραμεικού Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 3476.

Φέρει ελαφρές αποκρούσεις, κυρίως στις ακμές, ενώ έχει συμπληρωθεί ένα μικρό τμήμα στη μία γωνία. Έχει τετράγωνο σχήμα και στην επάνω επιφάνεια υπάρχει βύθυνση για την ένθεση της πλίνθου του αγάλματος. Στις τρεις ορατές πλευρές υπάρχουν ανάγλυφες παραστάσεις.

Στην πλάγια δεξιά πλευρά εικονίζονται τέσσερις νέοι, ιματιοφόροι άνδρες. Οι δύο στη μέση είναι καθισμένοι, ο ένας σε δίφρο με μαξιλάρι και ο άλλος σε δίφρο οκλαδία. Κρατούν ραβδιά και προτρέπουν σε συμπλοκή έναν σκύλο και μία γάτα. Πίσω τους παρακολουθούν όρθιοι τη σκηνή άλλοι δύο νέοι στηριζόμενοι στα ραβδιά τους.

Βιβλιογραφία: Deyle, W., *AM* 84, 1969, p.16, 25, pl. 27· Καλτσάς 66-68, no. 95· Καρούζου, 30-31· Schmidt, G., *AM* 84, 1969, p. 71-75, pl. 27· Stewart, 1990, p.122, fig. 138-140· Woysch – Meautis, 124, pl.56.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Γ3476)

Επιμετρημένη Παράσταση 5
Βάση επιτυμβίου αγάλματος κούρου

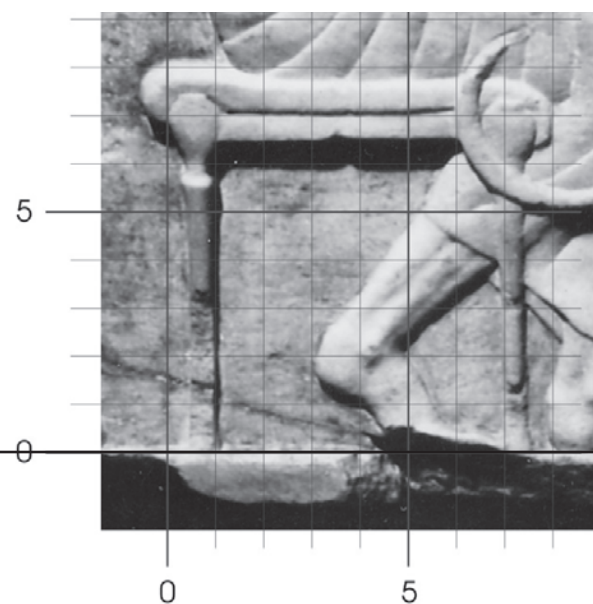
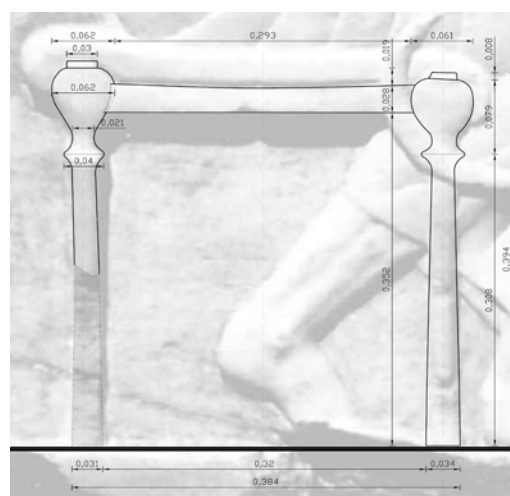
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

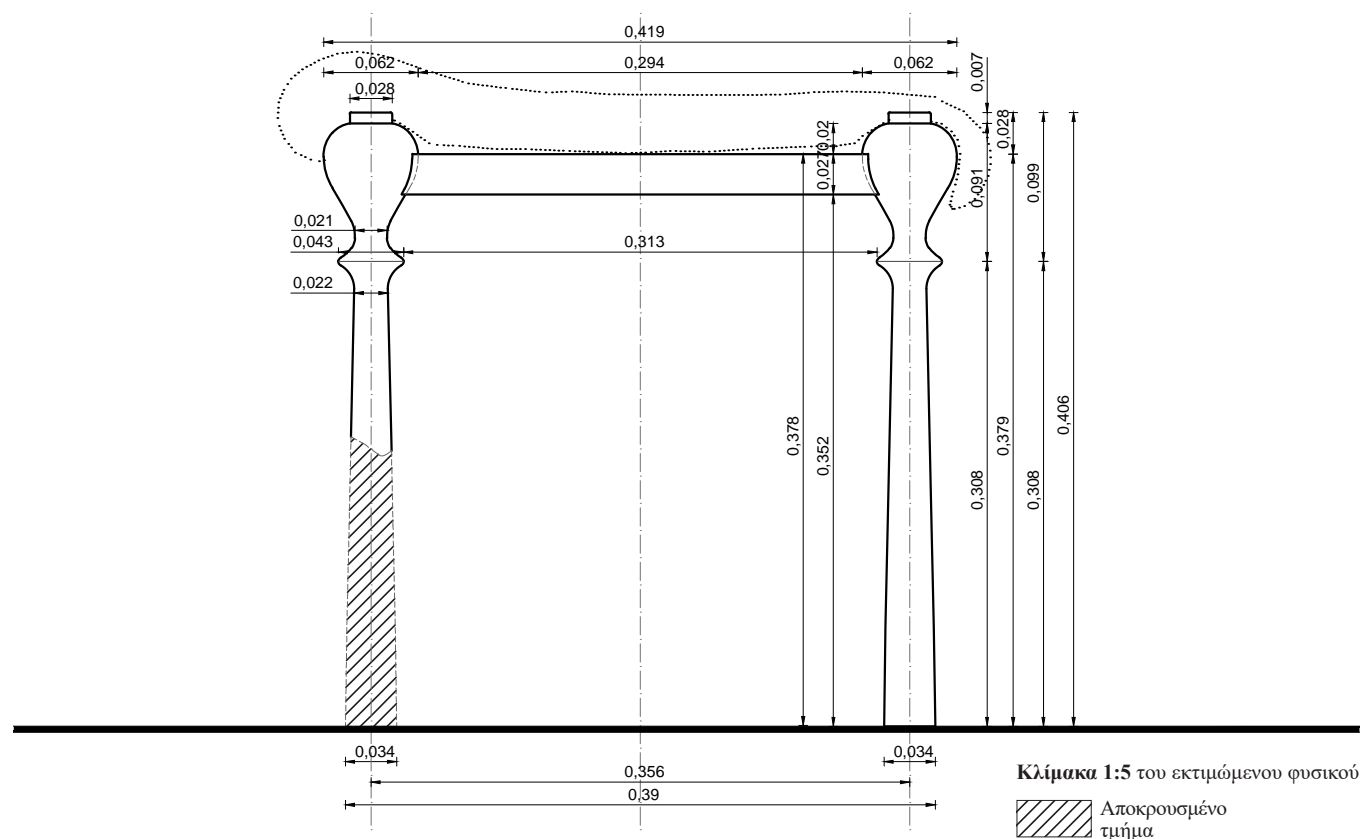

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 5
Βάση επιτυμβίου αγάλματος κούρου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,406μ. και μέγιστο πλάτος 0,419μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,032.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, τα οποία επικαλύπτονται από λεπτό, πλαστικά αποδιδόμενο μαξιλάρι. Έχει ωφέλιμο πλάτος 0,294μ. και ύψος από το έδαφος 0,378μ.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, πακτωμένο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους. Είναι αδιακόσμητος, έχει μήκος 0,294μ. και πλάτος 0,027μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,352μ. από το έδαφος και το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,067.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,406μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,356μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,850 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,153.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,308μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη δυσκοειδούς μορφής, ομοαξονικής προς τα πόδια, διαμέτρου 0,028μ. και ύψους 0,007μ. και με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,043μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,099μ., η μέγιστη διάμετρος 0,062μ. και η ελάχιστη διάμετρος 0,021μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,244.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,308μ., άνω διάμετρο 0,022μ. και κάτω διάμετρο 0,034μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,043μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,321. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,759.

Η κάτω απόληξη των δύο ποδιών είναι αποκρουσμένη κι αυτό συνεπάγεται την αβεβαιότητα σε ό,τι αφορά την ύπαρξη ή και όχι βάσης.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 6
Αναθηματική στήλη κεραμέως

Περί το 500 π.Χ.(??)

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,22μ., πλάτος 0,76μ. και πάχος 0,17μ.

Βρέθηκε στην Ακρόπολη, ανατολικά του Ερεχθείου το 1887

Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, αρ. ευρ. 1332

Αετωματική στήλη εξαιρετικά κατεστραμμένη και συγκολλημένη από πολλά κομμάτια. Από το πεδίο του αναγλύφου και το αέτωμα σώζεται μικρό μόνο τμήμα. Η εικονιζόμενη μορφή φέρει έντονες αποκρούσεις, ενώ λείπει το δεξί της χέρι. Ίχνη κυανού χρώματος διακρίνονται στο πεδίο του αναγλύφου και ερυθρού χρώματος στο ιμάτιο και στις κύλικες.

Στο δεξιό μέρος της στήλης εικονίζεται ένας κεραμέυς καθήμενος σε δίφρο. Με το αριστερό του χέρι κατεβασμένο χαμηλά κρατά δύο κύλικες. Φορά ιμάτιο τυλιγμένο σφιχτά στο κάτω μέρος του κορμού, αφήνοντας ακάλυπτο το επάνω.

Βιβλιογραφία: IG I³ 764· Μπρούσκαρη Μαρία, Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος, 1974, 138-139, εικ. 251· Payne, H. - Young, G. M., *Archaic Marble Sculpture from the Acropolis*, 1936, 48, πίν. 129-130· Raubitschek, A. E. - Jeffery, L. H., *Dedications from the Athenian Akropolis*, 1949, αρ. 70.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

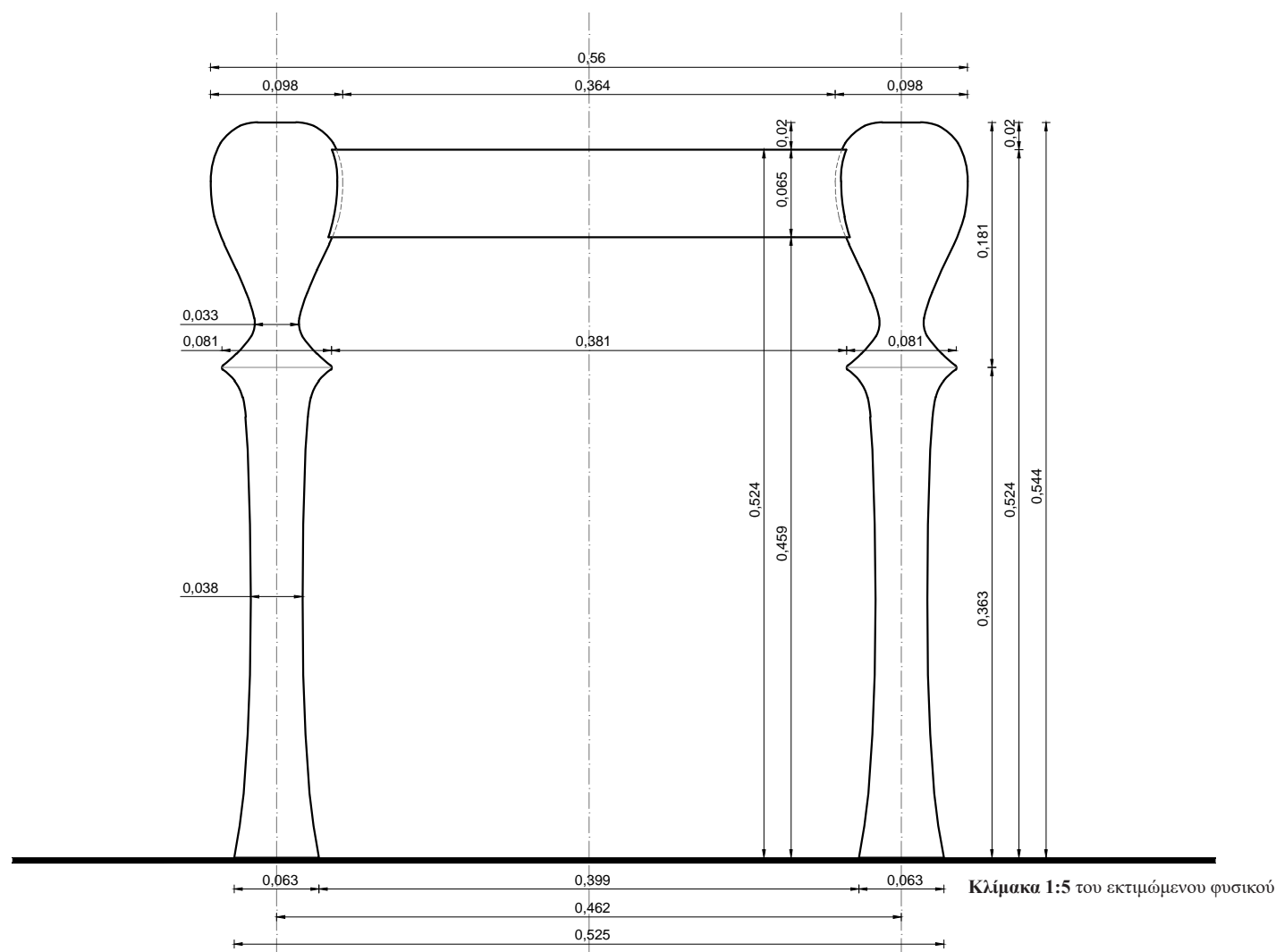
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 6
Αναθηματική στήλη κεραμέως

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,544μ. και μέγιστο πλάτος 0,56μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,029. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,524μ. και ωφέλιμο πλάτος 0,364μ. Δεν φαίνεται να καλύπτεται από μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, πακτωμένο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους. Είναι αδιακόσμητος, έχει μήκος 0,364μ. και πλάτος 0,065μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,459μ. από το έδαφος και το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,119.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,544μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,462μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,860 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,180.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,363μ. από το έδαφος,

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,081μ. Έχει ύψος 0,181μ., μέγιστη διάμετρο 0,098μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,033μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,333.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,363μ., άνω διάμετρο 0,038μ. και κάτω διάμετρο 0,063μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,081μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,499. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,667.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Αναθηματική στήλη

Περί το 480 π.Χ.

Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο

Ύψος 0,78μ., πλάτος 0,56μ.

Βρέθηκε στα δυτικά των Μεγάλων Προπυλαίων του ιερού της
Ελευσίνας

Ελευσίνα, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 5085.

Αριστερά εικονίζεται η Δήμητρα καθισμένη σε δίφρο με υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο και στο κεφάλι της φορά διάδημα. Στο δεξί της χέρι κρατά στάχυα και στο αριστερό σκήπτρο. Εμπρός της στέκεται όρθια η Περσεφόνη ντυμένη επίσης με χιτώνα και ιμάτιο, κρατώντας στα δύο της χέρια δάδες.

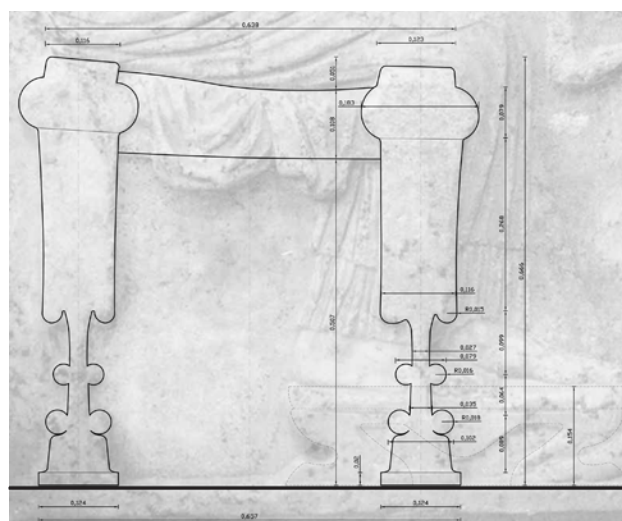
Βιβλιογραφία: Πρέκα-Αλεξανδρή Καλλιόπη, *Ελευσίς*, 1991, 28-29, εικ. 16.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

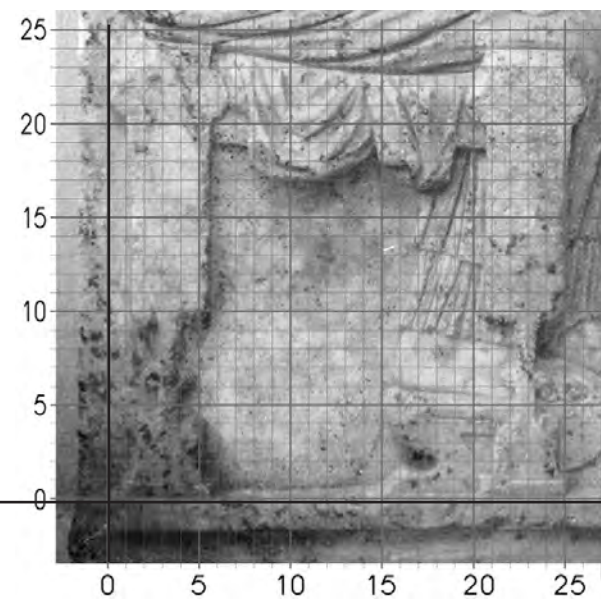
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,666μ. και μέγιστο πλάτος 0,718μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,078. Ο δίφρος συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,154μ. με την αναλογική σχέση ύψους έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου να είναι 4,123.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,635μ. και ωφέλιμο πλάτος 0,424μ. Δεν φαίνεται να καλύπτεται από μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα που συναρμολύζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει ορατό μήκος 0,424μ. και πλάτος 0,118μ., ενώ η κάτω πλευρά του απέχει 0,517μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,177.

Τα πόδια. Η μορφή αυτού του τύπου των ποδιών δεν είναι συνήθης στους δίφρους. Τα πόδια είναι ορθογωνικής διατομής και αποτελούνται, κατά την ορατή τους όψη, από δύο καθ' ύψος άνισα μεταξύ τους τμήματα, δηλαδή το κυρίως σώμα και τη βάση. Το συνολικό εκτιμώμενο ύψος είναι 0,666μ. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,533μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,742.

Το κυρίως σώμα των ποδιών αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ορίζονται σαφώς μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό είναι το μεγαλύτερο πλάτος του επάνω τμήματος του ποδιού που φθάνει τα 0,109μ., ενώ το πλάτος του κάτω τμήματος εκτιμάται κατά προσέγγιση 0,027μ. και 0,035μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / μέγιστο ύψος ποδιού είναι 0,278.

Το άνω τμήμα είναι επιμηκέστερο και πλατύτερο του κάτω. Έχει ύψος από το άνω άκρο έως το σημείο της ένωσης με το κάτω τμήμα 0,395μ. και πλάτος 0,109μ. ελαφρά διευρυνόμενο προς τα επάνω (ένταση). Το πάνω άκρο του υψώνεται ελεύθερα κατά 0,032μ. πάνω από τον οριζόντιο κανόνα, είναι ορθογωνικής διατομής, με επίπεδη την άνω πλευρά και έχει πλάτος 0,108μ. Στο ύψος του οριζόντιου κανόνα σχηματίζεται διπλή λοβοειδής προεξοχή διαστάσεων 0,185μ. κατά την οριζόντια και 0,079μ. κατά την κατακόρυφο. Στο σημείο ένωσης με το κάτω τμήμα, δημιουργείται μία εσοχή, που διαμορφώνεται με την παρουσία δύο λοβών δεξιά και αριστερά, διαμέτρου 0,015μ. ο καθένας. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,593.

Το κάτω τμήμα έχει συνολικό ύψος 0,187μ., μέσο πλάτος άνω ημίσεως 0,027μ. και μέσο πλάτος κάτω ημίσεως 0,035μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,278 και η σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 2,112. Σε ύψος 0,117μ. από το έδαφος δεσπόζουν οι χαρακτηριστικές σε αυτό τον τύπο ποδιών καμπυλωτές λοβοειδείς προεξοχές δεξιά και αριστερά, διαμέτρου 0,016μ. η κάθε μία (τελικό πλάτος του κάτω τμήματος στο σημείο των λοβών αυτών 0,079μ.). Πέραν του κεντρικού ζεύγους λοβών, δηλώνεται και ένα δεύτερο παράλληλο ζεύγος λοβών στο σημείο ένωσης με τη βάση, οι οποίοι έχουν διάμετρο 0,018μ. ο καθένας. Το κεντρικό ζεύγος απέχει 0,099μ. από το σημείο ένωσης του κάτω τμήματος με το επάνω και 0,088μ. από το σημείο ένωσης του κάτω τμήματος με τη βάση. Οι λοβοί του κάτω τμήματος μορφολογικά είναι λίγο μεγαλύτεροι από ημικύκλιο.

Η βάση των ποδιών αποτελείται από ένα κωδωνοειδές τμήμα ύψους 0,083μ. και πλάτους 0,102μ. και απολήγει στο κατώτερο σημείο της σε ένα ορθογώνιο έξαρμα πλάτους 0,124μ. και ύψους μόλις 0,002μ., το οποίο αποτελεί το σημείο επαφής του δίφρου με το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,057.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Δεύτερο τέταρτο του 5ου αιώνα π.Χ.

Λαξεμένη σε Πάριο μάρμαρο

Ύψος 1,56μ., πλάτος 1,18μ. και πάχος 0,15μ.

Βρέθηκε στο χωριό Καταφύγι τον Αύγουστο του 1933

Ικαρία, Αρχαιολογική Συλλογή Αγ. Κηρύκου, αρ. ευρ. 134

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν τα ακρωτήρια του αετώματος και η πάνω δεξιά γωνία. Η επιφάνεια της στήλης είναι αρκετά διαβρωμένη.

Αριστερά εικονίζεται γυναικεία μορφή καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Με το αριστερό της χέρι κρατά θήλυ βρέφος στην αγκαλιά της, ενώ ένα όρθιο γυμνό αγόρι εμπρός της ακουμπά τα χέρια του στα γόνατά της. Πίσω από το αγόρι ένα γυμνό άρρεν βρέφος ερπύζει στο έδαφος. Δύο ανδρικές ιματιοφόρες μορφές ακολουθούν.

Βιβλιογραφία: Daux, G., *Notes de lecture, BCH 102 (1978) 608-610*· Daux, G., *Sur quelques stèles funéraires grecques d'époque archaïque ou classique, ArchCl 25-26 (1973-1974) [1975] 246-249, πίν. 39*· Hiller, Hilde, *Ionische Grabreliefs der ersten Hälfte des 5. Jh. v. Chr., Tübingen 1975, 78-86, 172-174, 191*· Κοντολέων, Ν. Μ., *AE 1974 (1975) 13-25*· Κοντολέων, Ν. Μ., *Une stèle funéraire d'Icarie, Aspects de la Grèce préclassique, Paris 1970, 1-21*· Λαμπρινουδάκης, Β. Κ., *AAA 9 (1976) 108-119*· Ματθαίου, Α. Π. - Παπαδόπουλου, Γ. Κ., *Επιγραφές Ικαρίας (2003) 76-79, αρ. 41, πίν. 29-31.*

Φωτογράφιση: Μουσείο Ικαρίας

Επιμετρημένη Παράσταση 8
Ανάγλυφη στήλη

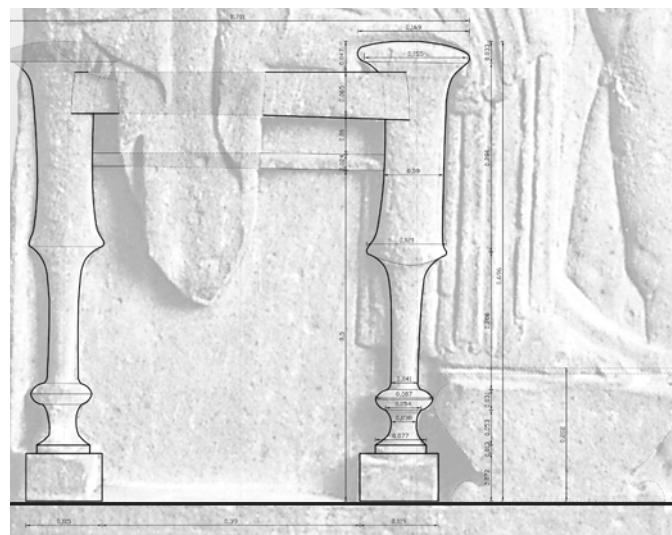
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

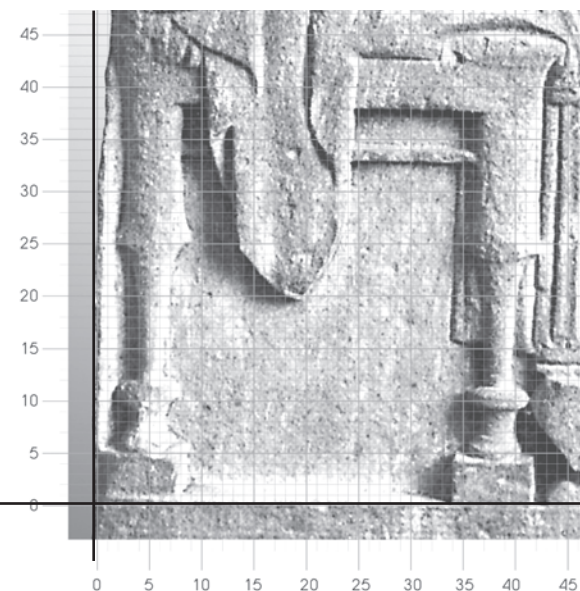
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

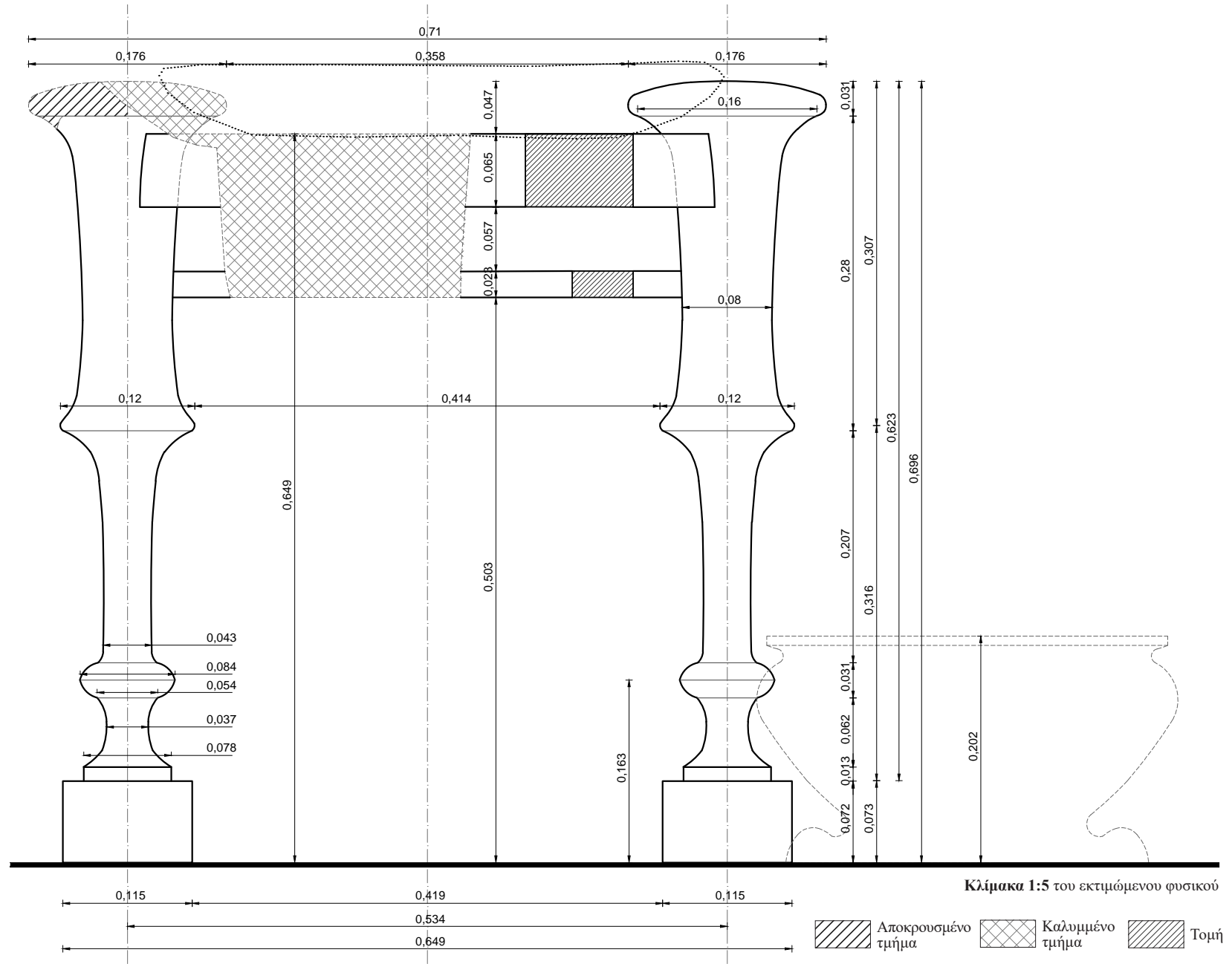

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 8

Ανάγλυφο στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος δίφρου 0,696μ. και μέγιστο πλάτος 0,710μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,020. Ο δίφρος συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,202μ. με αναλογική σχέση ύψους έδρας από έδαφος / ύψους υποποδίου να είναι 3,213.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,649μ. και ωφέλιμο πλάτος 0,358μ. και δεν καλύπτεται από μαξιλάρι.

Οι κανόνες. Τα δύο κατακόρυφα πόδια στην ορατή πλευρά ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους, αδιακόσμητους κανόνες, που συναρμολογούνται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Το μέτωπό του ανώτερου και πλατύτερου (0,065μ.) κανόνα βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο – σε περασιά – με την όψη των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η στατικότητα του δίφρου ενισχύεται και με έναν δεύτερο οριζόντιο και στενότερο κανόνα (0,023μ.), επίσης αδιακόσμητο, πακτωμένο δεξιά και αριστερά στις εσωτερικές πλευρές του άνω τμήματος του κυρίως σώματος των ποδιών. Ο ενδιάμεσος χώρος που δημιουργείται μεταξύ των δύο οριζοντίων κανόνων (πλάτους 0,057μ.) και ο ορθογώνιος χώρος που δημιουργείται μεταξύ των ποδιών και του δαπέδου της στήλης, υποτίθενται κενοί και γι αυτό βρίσκονται βαθύτερα. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,098, η σχέση πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,048.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,696μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,534μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,752.

Το κυρίως σώμα των ποδιών αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,389μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,253.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του που καταλήγει σε διάμετρο 0,160μ. και ακολουθεί η διαμόρφωση της κορυφής σε μορφή δισκοειδή με ελαφρά κύρτωση προς τα επάνω και διάμετρο 0,176μ. Το άνω άκρο υψώνεται ελεύθερα κατά 0,047μ. πάνω από τον ανώτερο οριζόντιο κανόνα. Στο κάτω μέρος του άνω τμήματος υπάρχει αντίστοιχη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) με αυτή του πάνω μέρους, προκειμένου να γίνει η ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος σε διάμετρο 0,120μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,307μ. και είναι χαρακτηριστικά παχύτερο του κάτω έχοντας μέση διάμετρο 0,080μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,441.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο ένωσης με τη βάση. Έχει ύψος 0,316μ. και αποτελείται από έναν κυλινδρικό κορμό με μέση διάμετρο 0,043μ. ακολουθούμενο από μία σπείρα διαμέτρου 0,084μ. και πάχους 0,031μ., μία σκοτία (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) άνω διαμέτρου 0,054μ., μέσης διαμέτρου 0,037μ., κάτω διαμέτρου 0,078μ. και ύψους 0,062μ. Η σπείρα ενώνεται στο κάτω μέρος της με δίσκο διαμέτρου 0,078μ. και ύψος 0,013μ., μέσω του οποίου το σώμα του ποδιού ενώνεται με τη βάση. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,972. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,454.

Η βάση είναι κυβόσχημη, ύψους 0,072μ. και πλάτους 0,115μ. Η αναλογία ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,103.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

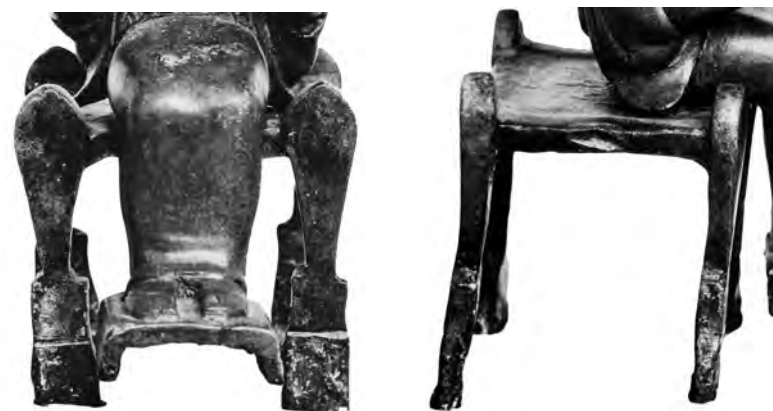
Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 9
Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας

Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας.
Δεύτερο τέταρτο του 5ου αιώνα π.Χ.
Ύψος 0,10μ.
Βρέθηκε στην Τεγέα
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 14922

Ακέραιο χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας. Η κατάσταση διατήρησής του είναι άριστη.

Η θεά εικονίζεται καθήμενη σε δίφρο ακουμπώντας τα πόδια της σε υποπόδιο. Φορά απέριττο δωρικό πέπλο με απόπτυγμα και στο κεφάλι της αστραγαλωτή στεφάνη. Με τα χέρια της λυγισμένα μπροστά της κρατά ένα μήλο στο αριστερό και ένα ρόδι στο δεξί.

Βιβλιογραφία: Βοκοποπούλου, Ιουλία, *Αργυρά και χάλκινα έργα τέχνης στην αρχαιότητα*, 1997, 254, αρ. 135· LIMC VIII, 1999, 32· Thomas, R., *Athletenstatuetten der Spätarchaik und des strengen Stils*, 1981, 157, σημ. 763.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα

Επιμετρημένη Παράσταση 9
Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας

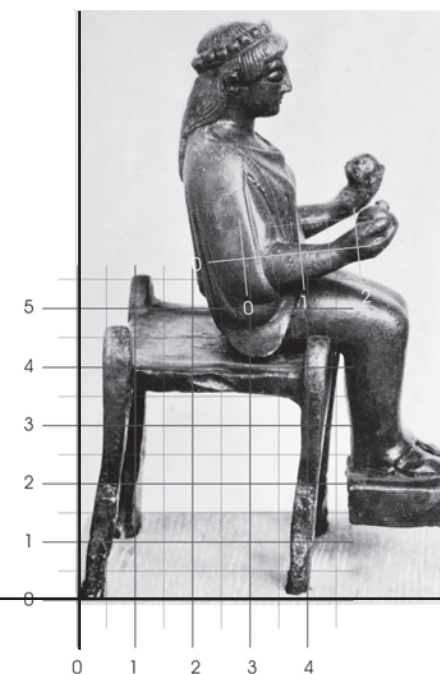
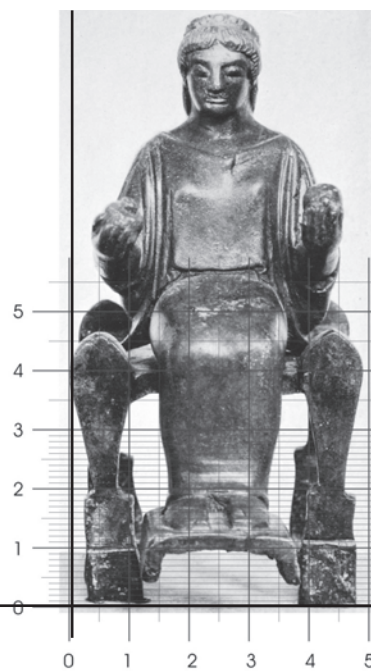
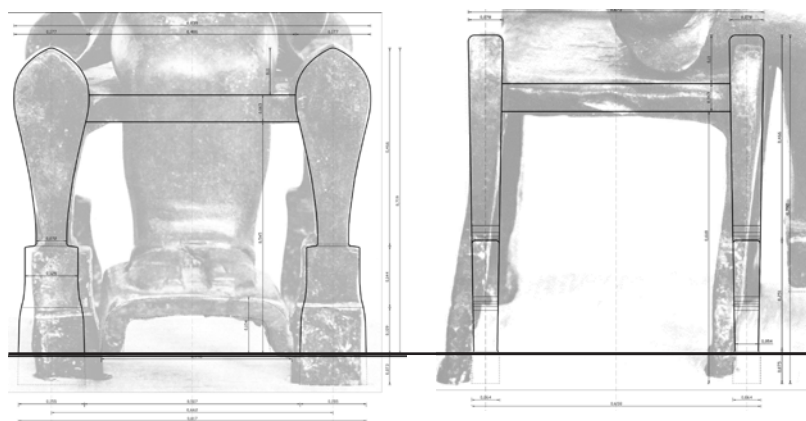
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

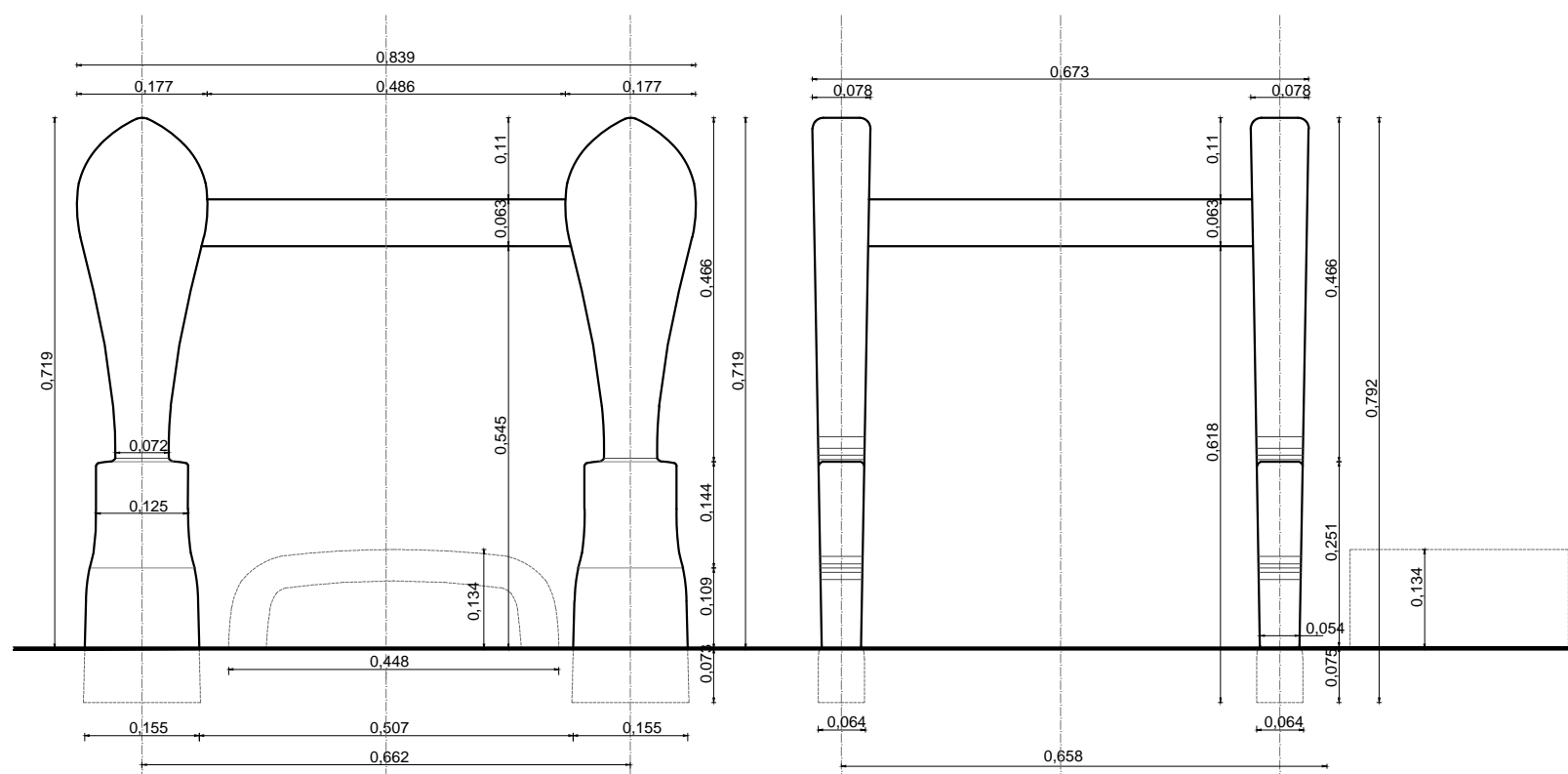

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 9
Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας

Κλίμακα 1:10 του εκτιμώμενου φυσικού

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αναπαρίσταται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις είναι: μέγιστο ύψος δίφρου 0,719μ., μέγιστο πλάτος 0,839μ. και μέγιστο βάθος 0,658μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,167. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,134μ., με αναλογική σχέση ύψους έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου να είναι 4,537.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τους οριζόντιους κανόνες - έναν σε κάθε πλευρά και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Η άνω επιφάνεια της έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,608μ. από το έδαφος, είναι επίπεδη, έχει πλάτος καθίσματος 0,486μ., βάθος 0,658μ. και δεν καλύπτεται από μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με τέσσερις οριζόντιους κανόνες, έναν σε κάθε πλευρά, οι οποίοι πακτώνονται κάθετα στην κορυφή των κυρίως σωμάτων τους. Ο κανόνας στην εμπρόσθια όψη έχει πλάτος 0,063μ. και ορατό μήκος 0,486μ., ενώ στην πλάγια όψη έχει ορατό μήκος 0,530μ. και πλάτος 0,063μ. Το μέτωπό τους και στις δύο όψεις βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,088.

Τα πόδια. Τα πόδια του δίφρου είναι ορθογωνικής διατομής με συνολικό ύψος 0,719μ., μέγιστο πλάτος 0,177μ. και πάχος 0,078μ. στο άνω άκρο απομειούμενο προς τα κάτω μέχρι τα 0,054μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,246. Τα άνω άκρα τους υψώνονται ελεύθερα κατά 0,110μ. πάνω από τους οριζόντιους κανόνες. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών στην όψη είναι 0,662μ. και στην πλάγια όψη 0,594μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι για την όψη 0,789 και για την πλάγια όψη 0,903.

Το κυρίως σώμα τους αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,253μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα έχει όψη με μορφή ανεστραμμένης σταγόνας, η οποία απολήγει σε παραλληλόγραμμο πλάτους 0,072μ. μέχρι την ένωση με το κάτω τμήμα. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,466μ. και το μέγιστο πλάτος της σταγόνας είναι 0,177μ. Στην κορυφή η σταγόνα έχει οξυκόρυφη απόληξη. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικού ύψους ποδιού είναι 0,648. Το κάτω τμήμα ύψους 0,253μ. είναι υποδιαιρεμένο σε δύο μέρη ορθογωνικής μορφής, με το πάνω να έχει πλάτος 0,125μ. και το κάτω 0,155μ. Η μετάβαση από το πάνω μέρος προς το κάτω γίνεται με ομαλή καμπυλότητα. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,352 ενώ η σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,842. Στην απόληξη του κάτω τμήματος εμφανίζεται ένα παρόμοιο ορθογωνικό τμήμα, ύψους 0,073μ., πλάτους 0,155μ. και πάχους 0,064μ., το οποίο πιθανότατα δεν ήταν ορατό, καθώς ενδεχόμενα πακτωνόταν μέσα στη λίθινη βάση του ειδωλίου.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 5ου αιώνα. (460-450 π.Χ.)

Πήλινο πλακίδιο

Ύψος 0,187μ., πλάτος 0,157μ.

Προέρχεται από τη Μήλο

Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. ευρ. Ca860

Το άνω περίγραμμα είναι περίτμητο, ενώ λείπει το αριστερό μέρος του κορμού μαζί με το χέρι της Πηνελόπης.

Αριστερά εικονίζεται η Πηνελόπη, να κάθεται σε δίφρο, με το σώμα στραμμένο προς τα δεξιά. Φορά χιτώνα, ιμάτιο και κεκρύφαλο στα μαλλιά. Κάτω από το κάθισμα διακρίνεται ένας κάλαθος, όπου τοποθετούσαν το μαλλί για γνέσιμο. Απέναντι της στέκεται όρθιος ο Οδυσσέας, ένας γενειοφόρος άνδρας με την χαρακτηριστική αμφίεση των οδοιπόρων: πίλο, γλαμύδα ριγμένη στους ώμους, ραβδί και ασκό στο χέρι. Η σκηνή απεικονίζει την στιγμή της συνάντησης των δύο συζύγων.

Βιβλιογραφία: Σαμαρά-Κάουφμαν, Αλίκη, *Ελληνικές Αρχαιότητες στο Μουσείο του Λούβρου*, σ. 212, εικ. 80, σ. 341, αρ. 80.

Φωτογράφιση: RMN – Herve Levandowski (no 00007133)

Επιμετρημένη Παράσταση 10
Πήλινο ανάγλυφο

Επιμετρημένη Παράσταση 10
Πήλινο ανάγλυφο

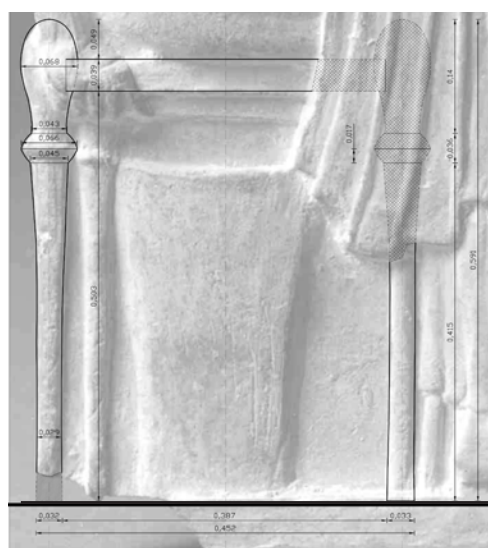
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

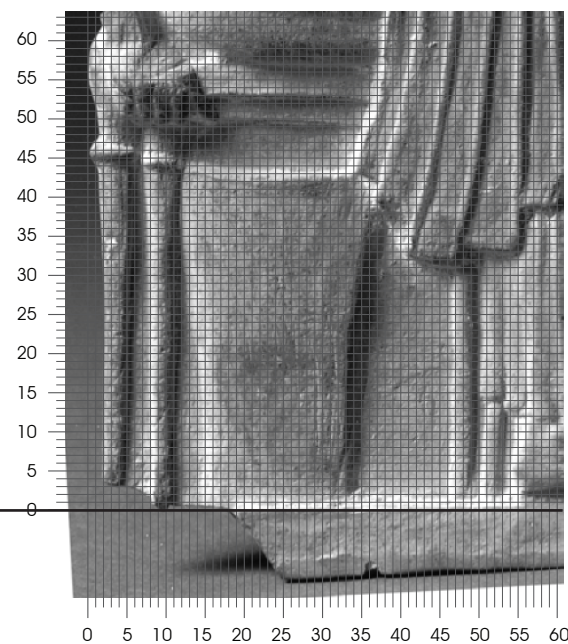
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

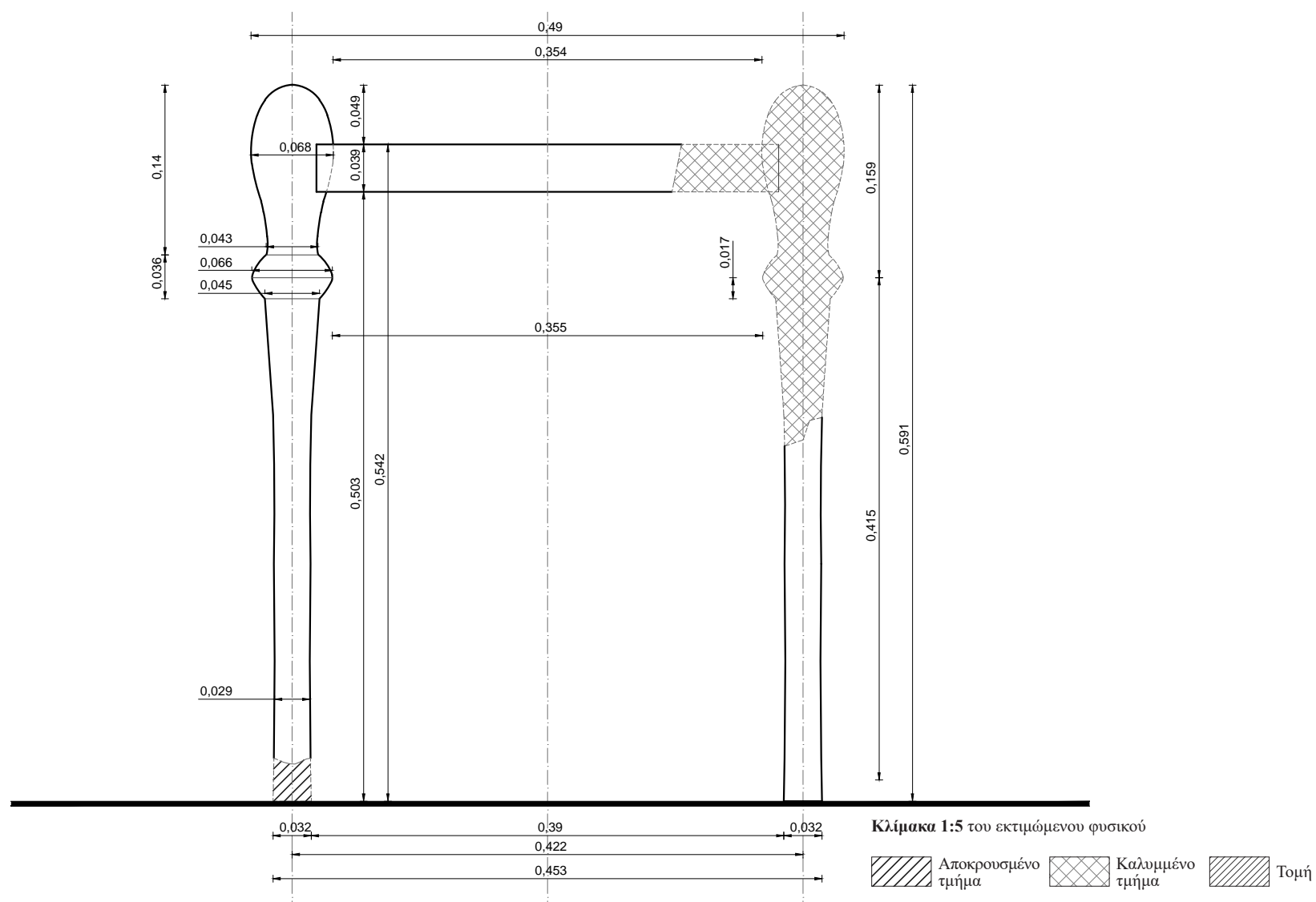

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 10

Πήλινο ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος έχει αποδοθεί ανάγλυφα και προοπτικά, ώστε να διακρίνονται και τα τέσσερα πόδια του καθώς και οι δύο πλαϊνοί, παράλληλοι μεταξύ τους, οριζόντιοι κανόνες. Εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος δίφρου 0,591μ. και μέγιστο πλάτος 0,490μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,829. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον ορατό οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,354μ. και ύψος από το έδαφος 0,542μ. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με οριζόντιους κανόνες, έναν σε κάθε πλευρά, που συναρμόζονται κάθετα στο άνω τμήμα των ποδιών. Το μέτωπο τους δεν είναι σαφές εάν είναι στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών ή όχι. Οι κανόνες είναι αδιακόσμητοι και έχουν πλάτος 0,039μ. Η κάτω πλευρά του εμπρόσθιου κανόνα απέχει 0,503μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,066.

Τα πόδια. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια έχουν συνολικό ύψος 0,591μ. και αποτελούνται από δυο μέρη, τα οποία ενώνονται μεταξύ τους λίγο πιο κάτω από την έδρα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,422μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,861. Δεν εμφανίζεται ιδιαίτερη βάση.

Το κυρίως σώμα τους αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,415μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,115.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα με διεύρυνση στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας πάχους 0,036μ., μέγιστης διαμέτρου 0,066μ., άνω διαμέτρου 0,043μ. και κάτω διαμέτρου 0,045μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος από το μέσο της σπείρας 0,159μ., μέγιστη διάμετρο 0,068μ. και ελάχιστη διάμετρο στην ένωση με τη σπείρα 0,043μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,269.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα μέσω της σπείρας έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω. Έχει ύψος από το μέσο της σπείρας έως το έδαφος 0,415μ., άνω διάμετρο 0,029μ. και κάτω διάμετρο 0,032μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,702. Η αναλογία ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,383.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 450 – 440 π.Χ.

Λαξεμένη σε Θασιακό μάρμαρο

Ύψος 1,53μ., πλάτος 0,90 μ και πάχος 0,18μ.

Βρέθηκε στον Λιμένα της Θάσου το 1862

Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. ευρ. Μα 766

Φέρει αποκρούσεις στο γείσο της επίστεψης, στο δεξί χέρι της μορφής και στο δεξιό επίκρανο του δίφρου.

Στο ανάγλυφο εικονίζεται η Φιλίς καθήμενη προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο και έχει τα μαλλιά της μαζεμένα σε κεκρύφαλο.

Εμπρός της κρατά μία πυξίδα, από την οποία ανασύρει μια τυλιγμένη ταινία.

Επάνω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Φιλίς Κλεομήδεο.

Βιβλιογραφία: Hamiaux, *Les sculptures Grecques*, I, αρ. 97· Σαμαρά-Κάουφμαν, *Αθήνη, Ελληνικές Αρχαιότητες στο Μουσείο του Λούβρου*, σ. 134, αρ. 17.

Φωτογράφιση: Μουσείο Λούβρου, RMN, Herve Lewandowski (N00007140)

Επιμετρημένη Παράσταση 11
Η επιτύμβια στήλη της Φιλίδος

Επιμετρημένη Παράσταση 11
Η επιτύμβια στήλη της Φιλίδος

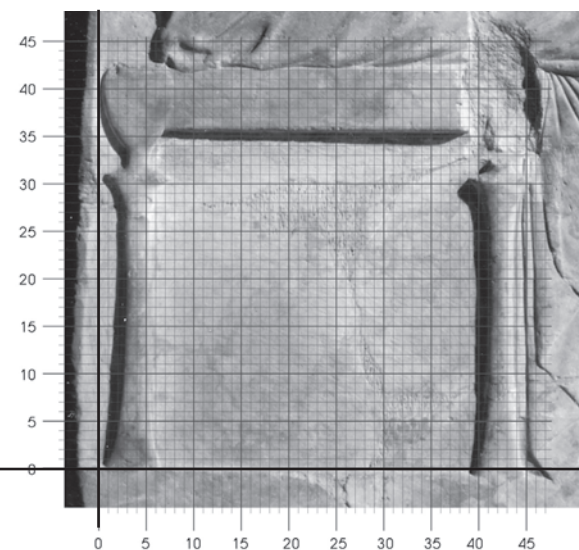
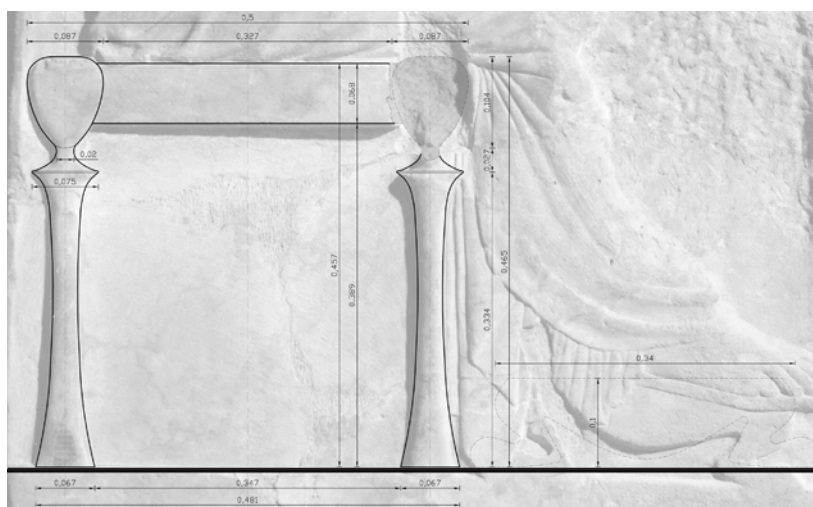
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

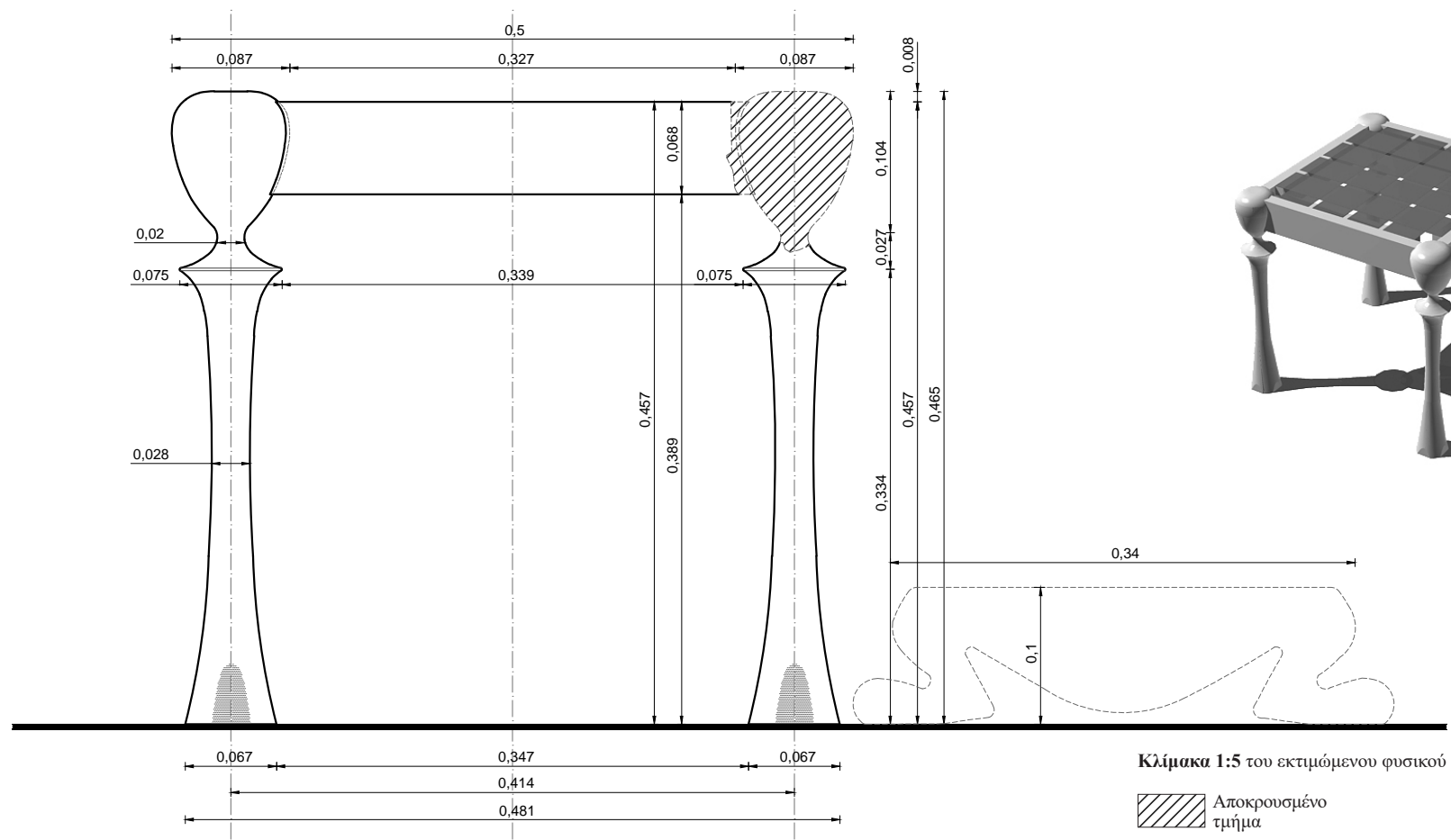
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 11

Η επιτύμβια στήλη της Φιλίδος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο πλάτος 0,500μ. και ύψος 0,465μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,075. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,100μ. με την αναλογική σχέση ύψους έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου να είναι 4,570.

Η έδρα. Ορίζεται στην εξωτερική της πλευρά από τον οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών και στην ορατή της πλευρά έχει ωφέλιμο πλάτος 0,327μ. ενώ η επιφάνεια της έδρας απέχει από το έδαφος 0,457μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στις εσωτερικές πλευρές του άνω τμήματός τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,068μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,389μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,146.

Τα πόδια. Τα δύο ορατά πόδια έχουν ύψος 0,465μ. και αποτελούνται από δυο μέρη, τα οποία ενώνονται μεταξύ τους λίγο πιο κάτω από την έδρα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,414μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,828. Δεν εμφανίζεται ιδιαίτερη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,334μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,187.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, πεπλατυσμένη στο άνω άκρο και με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,075μ. Έχει ύψος 0,131μ., μέγιστη διάμετρο 0,087μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,020μ. Προεξέχει από το επίπεδο της έδρας και τον οριζόντιο κανόνα κατά 0,008μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,282.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με αρκετά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,334μ., άνω διάμετρο 0,075μ., ελάχιστη διάμετρο περίπου στο μέσον 0,028μ. και κάτω διάμετρο 0,067μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,075μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,393. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,718.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.1

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος.

Περί τα έτη 438 – 432 π.Χ.

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,00μ.

Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864

Η πλάκα είναι η IV της Α. πλευράς του κτηρίου, σύμφωνα με την αρίθμηση των σχεδίων του Carrey.

Το κεφάλι του Ερμού είναι παντελώς απολαξευμένο, ώστε διακρίνεται μόνο το περίγραμμά του. Το κάτω μέρος των ποδιών του θεού, καθώς και τα πόδια του δίφρου φέρουν εκτεταμένες αποκρούσεις.

Στο τμήμα της ανατολικής πλευράς της ζωφόρου του Παρθενώνος, που βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο, εικονίζεται το υπόλοιπο μέρος της παράστασης του ομίλου των θεών, η σκηνή της παράδοσης του πέπλου και η πομπή των παρθένων με τα ιερά τελετουργικά σκεύη. Από τους θεούς μόνον ο Δίας κάθεται σε θρόνο με ερεισίνωτο και ερεισίχειρα, ενώ οι υπόλοιποι θεοί κάθονται σε δίφρους. Ο Ερμής παριστάνεται καθήμενος προς τα αριστερά έχοντας τα χέρια του ακουμπισμένα επάνω στους μηρούς του. Στο δεξί του χέρι κρατά τον πέτασο.

Επειδή το ανάγλυφο είναι έντονα αποκρουσμένο, δυνατότητα συναγωγής διαστάσεων και μελέτης παρουσιάζει κυρίως ο δίφρος του Ερμή.

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*, *AJA*, January, 1996, p. 53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschiet mit dem Peplos?* In Berger (ed), 1984, p. 220-9· Lagerloef, M.R. *The Sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία, *Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon, Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H.F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kulturpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, p.185 – 212· Χατζηασλάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη*, 2001, σελ. 124 – 127. Τριάντη, Ισμήνη, *Το Μουσείο Ακροπόλεως, Όμιλος Λάτση*

Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο αρ. 284 864 και Ηρώ Λανηλοπούλου-Ψιλοπούλου (χρησιμοποιήθηκε η φωτογραφία του Βρετανικού Μουσείου)

Επιμετρημένη Παράσταση 12.1

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνας

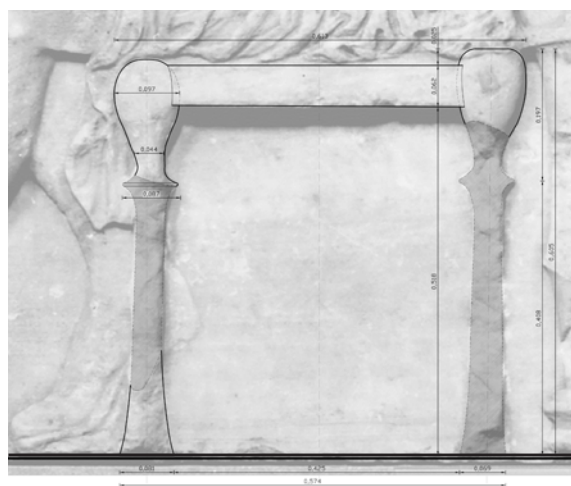
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

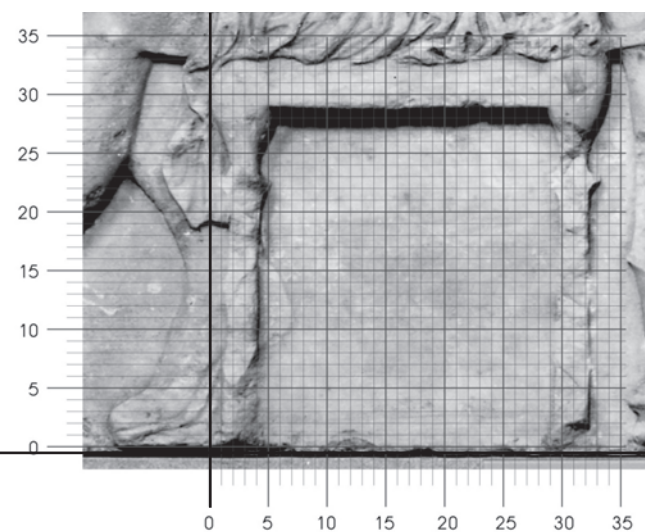
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

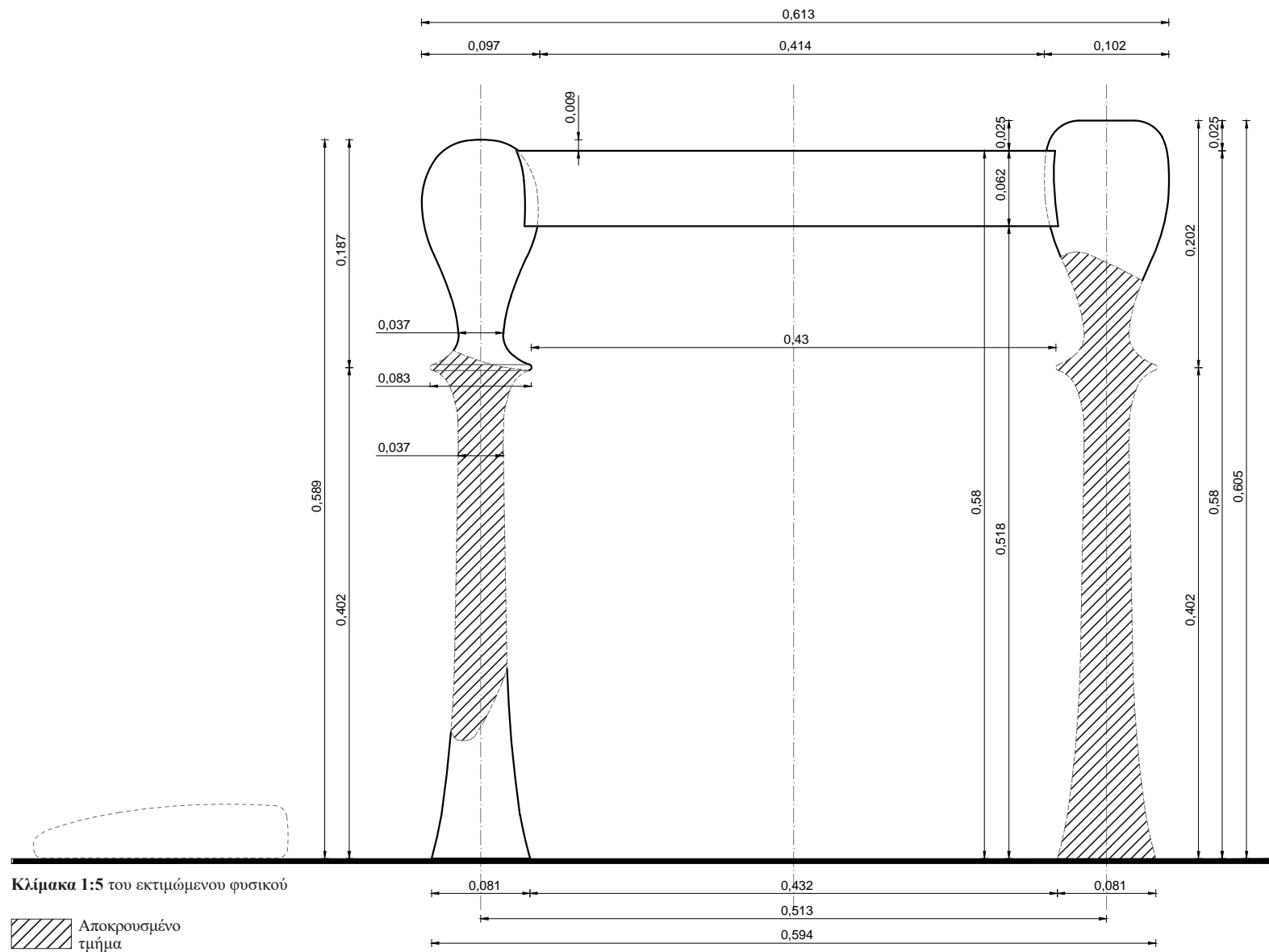

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.1

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Επιμετρημένη Παράσταση 12.1

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο πλάτος 0,613μ. και ύψος 0,605μ.

Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,013. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται στην εξωτερική της πλευρά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών και στην ορατή της πλευρά έχει ωφέλιμο πλάτος 0,414μ. και η επιφάνεια της έδρας απέχει από το έδαφος 0,580μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στις εσωτερικές πλευρές των άνω άκρων τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,062μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,518μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των επικράνων. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,102.

Τα πόδια. Στο ανάγλυφο εμφανίζονται τα δύο πόδια με ορατές μορφολογικές διαφορές, όπως η διαφορετική διαμόρφωση των άνω άκρων των ποδιών, η διαφορετική απόσταση των σημείων ένωσης άνω και κάτω άκρων τους από το έδαφος και το διαφορετικό συνολικό τους ύψος. Βέβαια, για το πόδι που εμφανίζεται δεξιά στο ανάγλυφο, μόνο εκτιμήσεις μπορούν να γίνουν δεδομένου ότι από το μέσον του άνω τμήματος και μέχρι το έδαφος το πόδι είναι αρκετά αποκρουσμένο και μόνο το ίχνος του μπορεί να δώσει στοιχεία. Το ίδιο συμβαίνει και με το αριστερά στο ανάγλυφο πόδι, αλλά σε μικρότερη κλίμακα.

Τα δύο ορατά πόδια έχουν ύψος 0,589μ. το εμπρόσθιο (αριστερό στο ανάγλυφο) και 0,605μ. το οπίσθιο (δεξιά στο ανάγλυφο). Το κάθε πόδι αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία ενώνονται μεταξύ τους λίγο πιο κάτω από την έδρα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,513μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,837. Δεν εμφανίζεται ιδιαίτερη βάση.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,589μ. και το άνω άκρο του εξέχει πάνω από την άνω πλευρά του κανόνα κατά 0,009μ.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,402μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος αριστερού ποδιού / συνολικό ύψος αριστερού ποδιού είναι 0,165.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα και με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,083μ. Έχει ύψος 0,187μ., μέγιστη διάμετρο 0,097μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,037μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,317.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με αρκετά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,402μ., άνω διάμετρο 0,083μ., ελάχιστη διάμετρο κοντά στην ένωση 0,037μ. και κάτω διάμετρο 0,081μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση

στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,083μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,465. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,683.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,605μ. και το άνω άκρο του εξέχει πάνω από την άνω πλευρά του κανόνα κατά 0,025μ.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,402μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δεξιού ποδιού / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,169.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, πεπλατυσμένη στο άνω άκρο της και με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα. Έχει ύψος 0,202μ. και μέγιστη διάμετρο 0,102μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,334.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με αρκετά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,402μ. και κάτω διάμετρο 0,081μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής). Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,503. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,664.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Πλάκα από την ανατολική ζωοφόρο του Παρθενώνος

Περί τα έτη 438 – 432 π.Χ.

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,00μ.

Λίθος IV, E25μ.

Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864

Η πλάκα είναι η IV της Α. πλευράς του κτηρίου, σύμφωνα με την αρίθμηση των σχεδίων του Carrey. Το κεφάλι και τα χέρια του Διονύσου φέρουν εκτεταμένες αποκρούσεις, ενώ λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του δεξιού άκρου ποδός. Έντονα αποκρουσμένο είναι και το αριστερό πόδι του δίφρου, καθώς και το κάτω μέρος του δεξιού ποδιού του.

Ο Διόνυσος παριστάνεται καθήμενος προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι. Το κεφάλι του είναι στραμμένο προς τα αριστερά και ο κορμός του κατενώπιον, σε μια στροφή του σώματος του θεού προς τα πίσω. Με το δεξί του χέρι λυγισμένο στηρίζεται επάνω στους ώμους του Ερμού, ενώ στο ανασηκωμένο αριστερό κρατούσε τον θύρσο, ένα ξύλινο ραβδί περιτυλιγμένο με φύλλα κισσού και αμπέλου. Είναι ενδεδυμένος με ιμάτιο που καλύπτει μόνο το κάτω μέρος του κορμού μαζί με τους μηρούς και τα γόνατα.

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*, *AJA*, January, 1996, p. 53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschiet mit dem Peplos?* In Berger (ed), 1984, p. 220-9· Lagerloef, M.R. *The Sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία, *Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon*, *Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H.F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kulturpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, p.185 – 212· Χατζηασλάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα*, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, 2001, σελ. 124 – 127. Τριάντη, Ισμήνη, *Το Μουσείο Ακροπόλεως*, Όμιλος Λάτση.

Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο (αρ. 284 864) & Ηρώ Λανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 12.2 Πλάκα από την ανατολική ζωοφόρο του Παρθενώνος

Επιμετρημένη Παράσταση 12.2

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

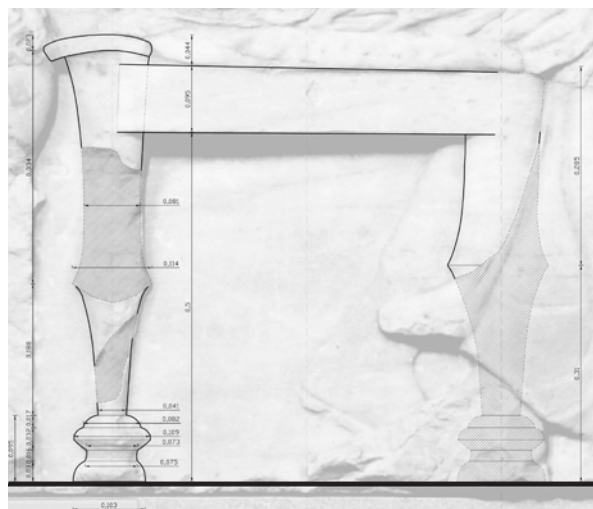
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

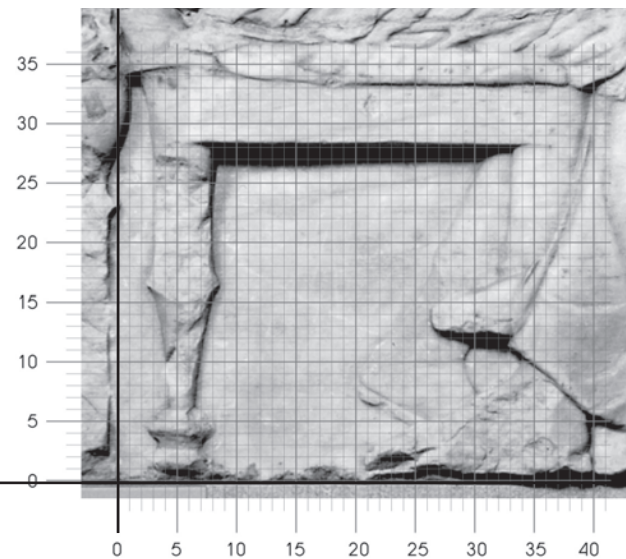
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

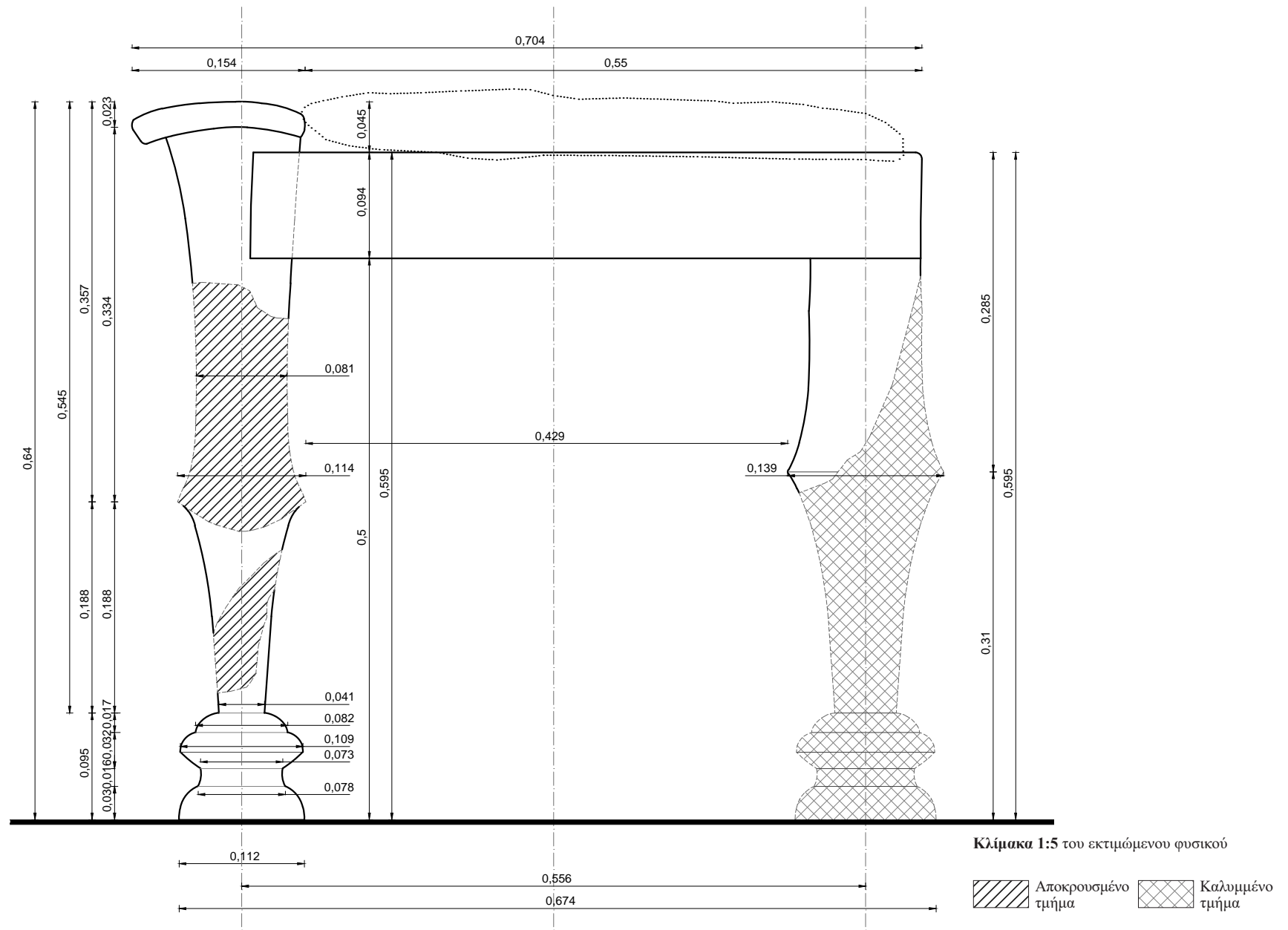
Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο πλάτος 0,704μ. και ύψος 0,640μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,100. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται στην εξωτερική ορατή πλευρά από έναν οριζόντιο κανόνα και το ελαφρώς υπερυψωμένο άνω άκρο του αριστερού ποδιού. Η επιφάνεια έδρας απέχει από το έδαφος 0,595μ. και καλύπτεται από πλαστικά αποδομένο μαξιλάρι πάχους περίπου 0,045μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμολογείται κάθετα στην εξωτερική πλευρά του άνω τμήματος του σώματος τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,094μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,500μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,147.

Τα πόδια. Στο ανάγλυφο εμφανίζονται τα δύο πόδια με ορατές μορφολογικές διαφορές, όπως η διαφορετική διαμόρφωση των άνω άκρων των ποδιών, η διαφορετική απόσταση των σημείων ένωσης άνω και κάτω άκρων τους από το έδαφος, το διαφορετικό συνολικό τους ύψος και το διαφορετικό τους πάχος. Βέβαια, για το πόδι που εμφανίζεται δεξιά στο ανάγλυφο, μόνο εκτιμήσεις μπορούν να γίνουν δεδομένου ότι μόνο το μισό άνω αριστερά μέρος του είναι ορατό, ενώ το υπόλοιπο καλύπτεται από το ιμάτιο του Διόνυσου. Επί πλέον, από το μέσον του άνω τμήματός του και μέχρι το έδαφος το ανάγλυφο είναι αρκετά αποκρουσμένο και μόνον υποθέσεις μπορούν να γίνουν. Το ίδιο συμβαίνει και με το αριστερά στο ανάγλυφο πόδι, το οποίο είναι και αυτό αποκρουσμένο, αλλά το εναπομείναν ίχνος του είναι αρκετό για να δώσει βασίμα στοιχεία. Σ' ότι αφορά το άνω άκρο του δεξιά ποδιού, ο τρόπος που στέκονται το μαξιλάρι και το ιμάτιο – σε σύγκριση με το αριστερά πόδι – δεν αποκαλύπτει την ύπαρξη ή όχι υπερυψωμένου άνω άκρου του ποδιού αυτού, όπως συμβαίνει στο αριστερά πόδι.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,556μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,837. Δεν εμφανίζεται ιδιαίτερη βάση.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,640μ., αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία ενώνονται μεταξύ τους περίπου στο μέσο του ύψους και το άνω άκρο του εξέχει πάνω από την άνω πλευρά του κανόνα κατά 0,045μ.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,283μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος αριστερού ποδιού / συνολικό ύψος αριστερού ποδιού είναι 0,240. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,556 και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,790.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε μια δισκοειδή, κυρτή στέψη διαμέτρου 0,154μ. προεξέχοντας κατά 0,045μ. από την έδρα και μιαν αντίστοιχη διεύρυνση στο κάτω μέρος του, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα

σε διάμετρο 0,114μ. Έχει ύψος 0,357μ., μέγιστη διάμετρο 0,114μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,081μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,558.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με αρκετά αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω. Έχει ύψος 0,188μ., άνω διάμετρο 0,114μ. και ελάχιστη διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,041μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,114μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,899. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,294.

Η βάση του αριστερά ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,095μ. και αποτελείται από πάνω προς τα κάτω από ένα κόλouro ημισφαιροειδή δίσκο διαμέτρου 0,082μ. και ύψους 0,070μ., ακολουθούμενο από μία σπείρα ύψους 0,032μ. και μέσης διαμέτρου 0,109μ., μία σκοτία ύψους 0,016μ. και διαμέτρου 0,078μ. και ένα κόλouro ημισφαιροειδές πέδιλο που σχηματίζει το κατώτατο στέλεχος της βάσης, ύψους 0,03μ., άνω διαμέτρου 0,078μ. και κάτω διαμέτρου 0,112μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος αριστερού ποδιού είναι 0,148.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο στελέχη που ενώνονται σε ύψος 0,285μ. από την έδρα και η ένωσή τους φαίνεται να είναι της ίδιας μορφής με αυτήν του αριστερά ποδιού.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,402μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δεξιού ποδιού / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,169.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Πλάκα από την Ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Λαξευμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1.00 μ.

Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο αρ. ευρ. 284864, Λίθος IV, E26

Η πλάκα είναι η IV της Ανατολικής πλευράς του κτιρίου, σύμφωνα με την αρίθμηση σχεδίων του Carrey. Μορφή της Δήμητρας φέρει έντονες αποκρούσεις στα άκρα χέρια της, ενώ το κεφάλι της είναι παντελώς απολαξευμένο. Το αριστερό πόδι του δίφρου είναι επίσης αποκρουσμένο, ενώ λείπει και το κάτω μέρος του δεξιού ποδιού του.

Η Δήμητρα παριστάνεται να κάθεται σε δίφρο στραμμένη προς τα αριστερά. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και στο αριστερό της χέρι κρατά δάδα. Με το δεξί της χέρι λυγισμένο προς τα επάνω και ακουμπισμένο στον δεξιό μηρό στηρίζει το κεφάλι της.

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*. *AJA*, January 1996, p.53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschiet mit dem Peplos?* In Berger (ed), 1984, p.220-9· Lagerloef, M.R. *The sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία. *Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon*, *Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H. F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kulturpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, P. 185-212· Χατζηασλάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα*, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, 2001, σελ. 124-127. Τριάντη Ισμήνη, *Το Μουσείο Ακροπόλεως*, Όμιλος Λάτση.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 12.3
Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Επιμετρημένη Παράσταση 12.3

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνας

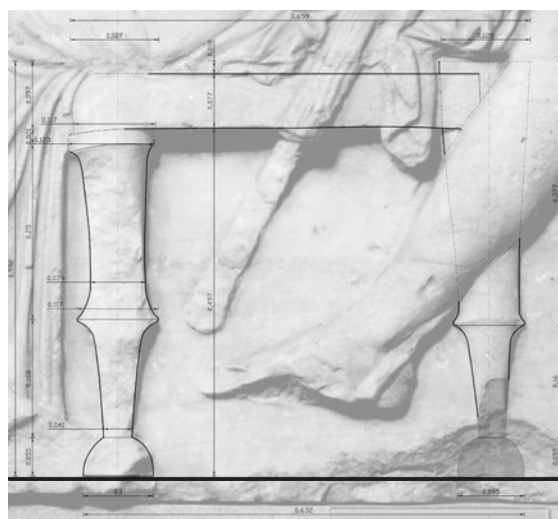
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

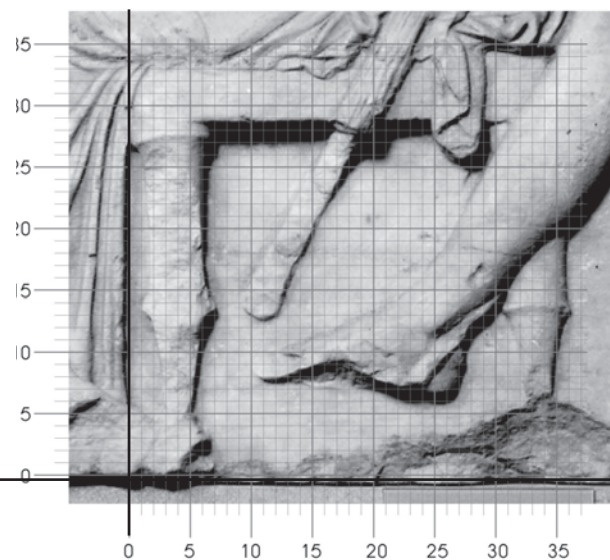
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

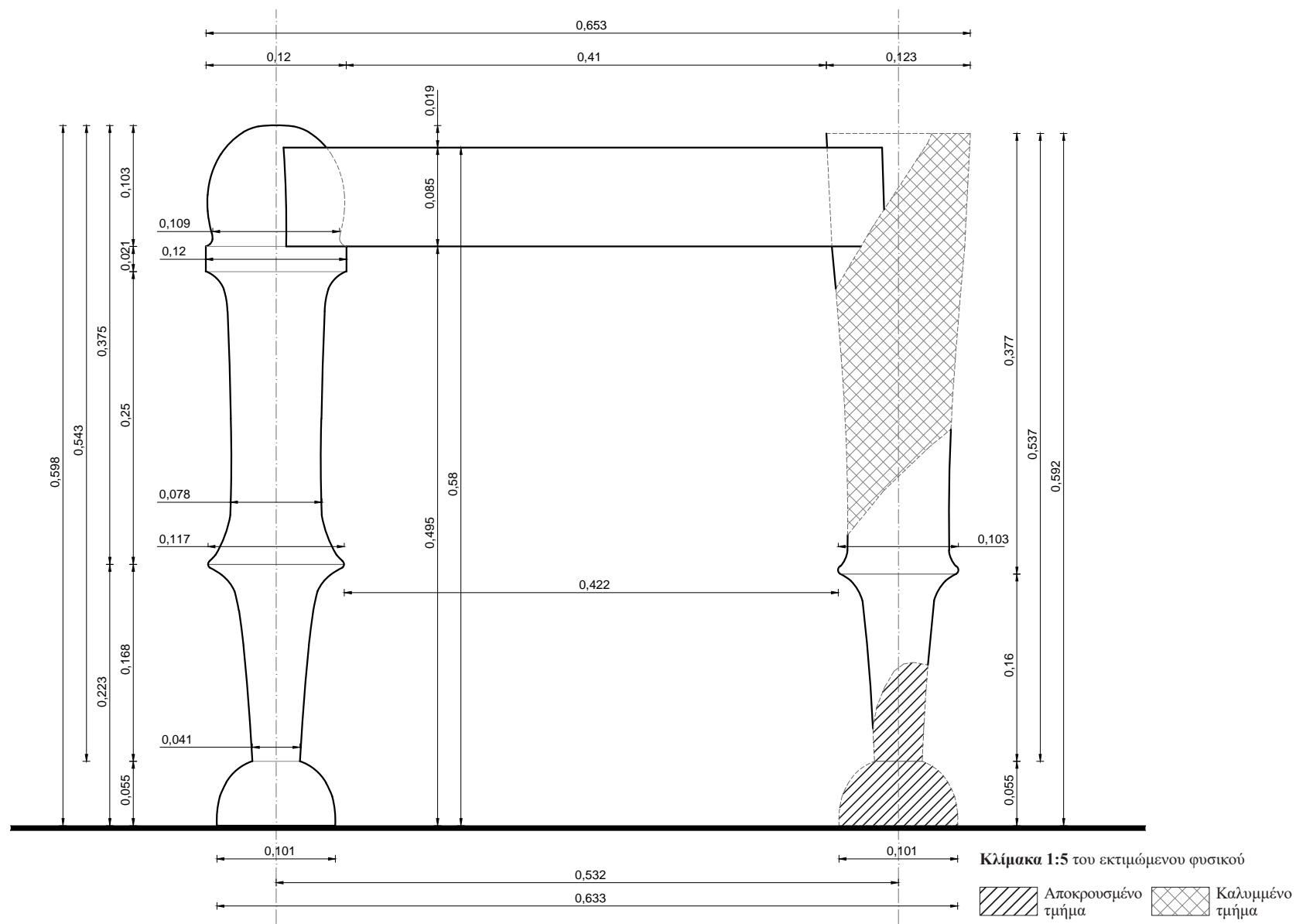

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.3

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών, εκ των οποίων το αριστερά μερικώς και το δεξιά εξ ολοκλήρου καλύπτονται από τις πτυχές του ενδύματος της θεάς. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,41μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,58μ. από το έδαφος. Δεν φαίνεται να υπάρχει μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα πλάτους 0,085μ., που συναρμόζεται κάθετα στο άνω άκρο του κυρίως σώματός τους. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,495μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,142.

Τα πόδια. Στο ανάγλυφο εμφανίζονται τα δύο πόδια με κάποιες μορφολογικές διαφορές, όπως η διαφορετική διάμρφωση των άνω άκρων των ποδιών, η διαφορετική απόσταση των σημείων ένωσης άνω και κάτω άκρων τους από το έδαφος, το διαφορετικό συνολικό τους ύψος και το διαφορετικό τους πάχος. Βέβαια, για το πόδι που εμφανίζεται δεξιά στο ανάγλυφο, μόνο εκτιμήσεις μπορούν να γίνουν δεδομένου ότι μόνο ένα μικρό μέρος του άνω άκρου και το μέσο του είναι ορατά, ενώ το υπόλοιπο είτε καλύπτεται από το πόδι του παρακαθήμενου θεού είτε είναι αποκρουσμένο ολοσχερώς. Το ίδιο συμβαίνει και με το αριστερά στο ανάγλυφο πόδι, το οποίο είναι και αυτό αποκρουσμένο, αλλά το εναπομείναν ίχνος του είναι αρκετό για να δώσει βάσιμα στοιχεία. Σ' ότι αφορά το άνω άκρο του δεξιά ποδιού, ο τρόπος που στέκεται το ιμάτιο – σε σύγκριση με το αριστερά πόδι – δεν αποκαλύπτει την ύπαρξη ή όχι υπερυψωμένου άνω άκρου του ποδιού αυτού, όπως συμβαίνει στο αριστερά πόδι. Η αξονική απόσταση των δύο ορατών ποδιών είναι 0,532μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,815.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,598μ., αποτελείται από δύο μέρη και το άνω άκρο του εξέχει πάνω από την άνω πλευρά του κανόνα κατά 0,019μ.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,223μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος αριστερού ποδιού / συνολικό ύψος αριστερού ποδιού είναι 0,200μ. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ικανή διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει – μέσω μιας ταινίας διαμέτρου 0,120μ. στο σημείο πάκτωσης του κανόνα – σε ένα κωδωνοειδές άνω άκρο, που προεξέχει κατά 0,019μ. από την έδρα, και μιαν αντίστοιχη διεύρυνση στο κάτω μέρος του, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,117μ. Έχει ύψος 0,375μ., μέγιστη διάμετρο 0,120μ. και μέση διάμετρο 0,078μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,627.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με αρκετά αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω. Έχει ύψος 0,168μ., άνω διάμετρο 0,117μ. και ελάχιστη διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,041μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,114μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 2,232. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,281. Η βάση του αριστερά ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,055μ. και έχει τη μορφή κολουρου ημισφαιροειδούς πέδιλου. Έχει άνω διάμετρο 0,041μ. και κάτω διαμέτρου 0,101μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος αριστερού ποδιού είναι 0,092μ. Το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι αφ' ενός καλυμμένο από το πόδι του παρακαθήμενου θεού και αφ' ετέρου έντονα αποκρουσμένο. Εκτιμάται ότι μορφολογικά είναι σχεδόν ίδιο με το εμπρός πόδι, με ορατές διαφορές την διάμετρο ένωσης άνω και κάτω τμήματος του σώματος του ποδιού που είναι 0,103μ., την απόστασή της από το έδαφος που είναι 0,160μ. καθώς και την ανυπαρξία της ενδιάμεσης ταινίας στο σημείο πάκτωσης του κανόνα.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Πλάκα από την Ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1.00 μ.

Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο αρ. ευρ. 284864, Λίθος IV, E27

Η πλάκα είναι η IV της Ανατολικής πλευράς του κτιρίου, σύμφωνα με την αρίθμηση σχεδίων του Carrey. Το πρόσωπο της Αθηνάς, το δεξί άκρο χέρι της και πίσω το πόδι του δίφρου είναι αποκρουσμένα. Επίσης, οι βάσεις και των δύο ορατών ποδιών είναι αποκρουσμένες.

Η Αθηνά με το δόρυ στο δεξί της χέρι κάθετη σε δίφρο, στραμμένη προς τα δεξιά. Δεν παριστάνεται με την ασπίδα και την περικεφαλαία της, παρά μόνο με την αιγίδα, την οποία κρατά με το αριστερό της χέρι επάνω στους μηρούς της. Φορά χιτώνα και κοιτά τον Ήφαιστο που κάθετη μπροστά της.

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*. *AJA*, January 1996, p.53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschiet mit dem Peplos?* In Berger (ed), 1984, p.220-9· Lagerloef, M.R. *The sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία. *Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon, Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H. F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kulturpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, P. 185-212· Χατζηασλάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα*, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, 2001, σελ. 124-127. Τριάντη Ισμήνη, *Το Μουσείο Ακροπόλεως, Όμιλος Λάτση*.

Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 12.4 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Επιμετρημένη Παράσταση 12.4

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνας

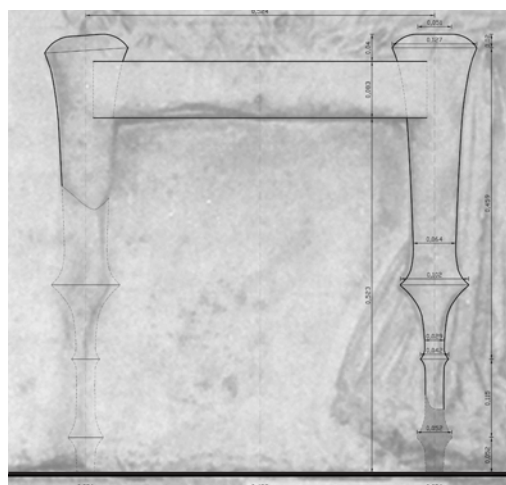
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

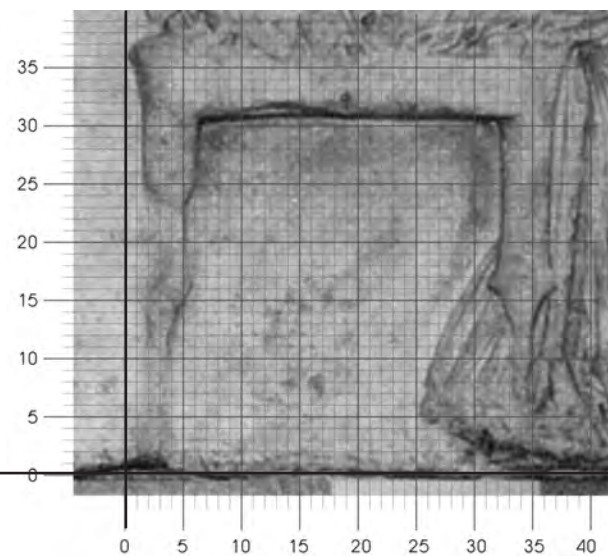
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

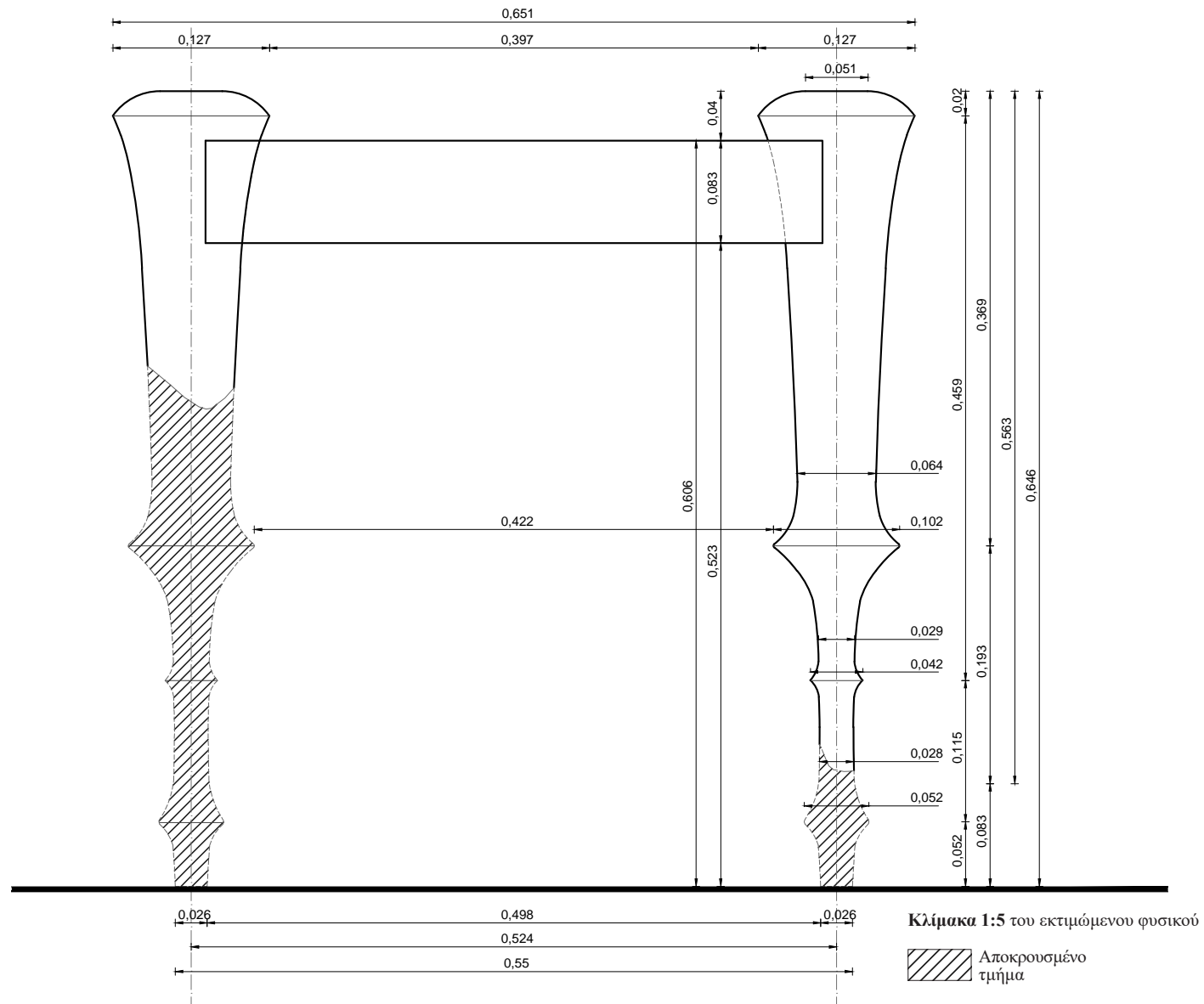

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.4

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,651μ. και ύψος 0,646μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,008. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών, που καλύπτονται εν μέρει από τις πτυχές του ενδύματος της θεάς. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,397μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,606μ. από το έδαφος. Δεν φαίνεται να υπάρχει μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμολύζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει πλάτος 0,083μ., η κάτω πλευρά του απέχει 0,523μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,128.

Τα πόδια. Σημειώνεται ότι το πίσω πόδι του δίφρου είναι αποκρουσμένο καθώς επίσης και οι βάσεις και των δύο ποδιών. Από τα εναπομείναντα όμως ίχνη μπορούν να γίνουν κάποιες υποθέσεις. Η αξονική απόσταση των δύο ορατών ποδιών είναι 0,524μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,805.

Το εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,646μ. και το ορατό του μέρος αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,276μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δεξιού ποδιού / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,197. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ελαφρά διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,020μ. και προεξέχει κατά 0,040μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μια αντίστοιχη αλλά εντονότερη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,102μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,369μ., μέγιστη διάμετρο 0,127μ. και μέση διάμετρο 0,064μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,571.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό και υποδιαιρείται σε δύο μέρη, τα οποία ενώνονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως το άνω με το κάτω τμήμα, αλλά σε πολύ μικρότερη διάμετρο εξάρματος. Έχει συνολικό ύψος 0,224μ., άνω διάμετρο 0,102μ. και μέση διάμετρο 0,028μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,102μ., ενώ για την ένωση με τη βάση η ίδιας μορφής διεύρυνση είναι πολύ πιο μικρή και καταλήγει σε διάμετρο 0,052μ. Τα δύο μέρη του κάτω τμήματος ενώνονται σε ύψος 0,167μ. από το έδαφος σε ένα έξαρμα διαμέτρου 0,042μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,646. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,347. Η βάση του αριστερά ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,055μ. και έχει τη μορφή επιμήκους υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, με το ευρύ του μέρος ενωμένο σε διάμετρο 0,052μ. με το κάτω τμήμα του σώματος και με το στενό του μέρος διαμέτρου 0,026μ. να ακουμπά στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,080. Το πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι έντονα αποκρουσμένο και εκτιμάται ότι είναι το ίδιο με το εμπρός.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 438 – 432 π.Χ.

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,00μ.

Λίθος V, E37

Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864

Η πλάκα είναι η V της Α. πλευράς του κτηρίου, σύμφωνα με την αρίθμηση των σχεδίων του Carrey. Το πρόσωπο του Ηφαίστου και η αριστερή του παλάμη είναι αποκρουσμένα.

Ο Ήφαιστος παριστάνεται γενειοφόρος, να κάθεται προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο. Το κεφάλι του είναι στραμμένο προς τα αριστερά και ο κορμός του κατενώπιον, σε μια στροφή του σώματός του προς την Αθηνά, που κάθεται πίσω του. Στηρίζει τον κορμό του στο μαστούρι του, που το έχει κάτω από την δεξιά του μασχάλη. Το αριστερό του χέρι είναι ακουμπισμένο επάνω στον μηρό του. Φορά μιάτιο που καλύπτει το κάτω μέρος του κορμού και τα πόδια αφήνοντας το υπόλοιπο σώμα γυμνό.

Επιμετρημένη Παράσταση 12.5
Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*, *AJA*, January, 1996, p. 53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschieht mit dem Peplos?* In Berger (ed), 1984, p. 220-9· Lagerloef, M.R. *The Sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία, *Μουσείον Ακροπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon*, *Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H.F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kulturpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, p.185 – 212· Χατζηασλάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα, Τόρμα Μελίνα Μερκούρη*, 2001, σελ. 124 – 127. Τριάντη, Ισμήνη, *Το Μουσείο Ακροπόλεως, Όμιλος Λάτση*.

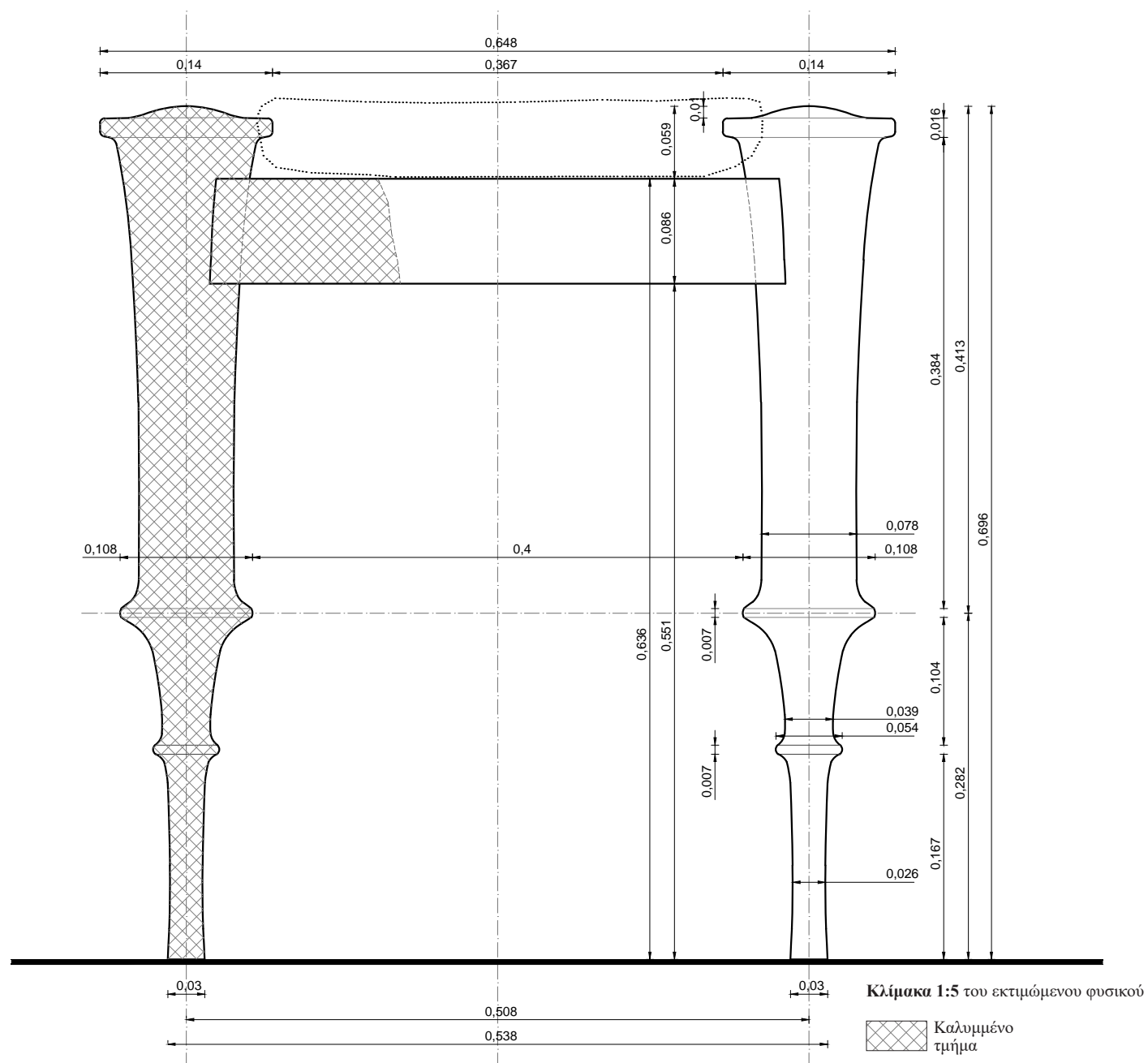
Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.5

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος του Ήφαιστου αποδίδεται ανάγλυφος κατά το μεγαλύτερο μέρος του. Το πίσω πόδι καλύπτεται από το πόδι της θεάς Αθηνάς που κάθεται πίσω του. Επομένως το εκτιμώμενο και κατά προσέγγιση μέγιστο πλάτος είναι 0,648μ. και το ύψος 0,696μ. Η αναλογία μέγιστου πλάτους / μέγιστο ύψος είναι 0,931μ. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα επίκρανα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,636μ. από το έδαφος. Η έδρα καλύπτεται με μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμολύζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει πλάτος 0,086μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,551μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,124.

Τα πόδια. Σημειώνεται ότι το πίσω πόδι του αναπαριστώμενου δίφρου καλύπτεται ολόκληρο από το πόδι της πίσω μορφής. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις η αξονική απόσταση των δύο ποδιών είναι 0,508μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,784. Το εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,696μ. και το ορατό του μέρος αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,282μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δεξιού ποδιού / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,201. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ελαφρά διεύρυνση στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα δισκοειδές επιστέγασμα πάχους 0,016μ. και διαμέτρου 0,140μ., προεξέχει δε κατά 0,059μ. από την έδρα. Το επιστέγασμα φέρει προς το κέντρο του ένα ελαφρό ημισφαιροειδές εξόγκωμα μέγιστου πάχους στο κέντρο 0,010μ. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μian αντίστοιχη αλλά εντονότερη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,108μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,413μ., μέγιστη διάμετρο 0,140μ. και μέση διάμετρο 0,078μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,593.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό και υποδιαιρείται σε δύο μέρη, τα οποία ενώνονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως το άνω με το κάτω τμήμα, αλλά σε πολύ μικρότερη διάμετρο εξάρματος. Έχει συνολικό ύψος 0,282μ., άνω διάμετρο 0,108μ. και κάτω διάμετρο 0,030μ., μέση διάμετρο άνω μέρους 0,078μ. και μέση διάμετρο κάτω μέρους 0,026μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,108μ. Τα δύο μέρη του κάτω τμήματος ενώνονται σε ύψος 0,170μ. από το έδαφος σε ένα έξαρμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,054μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,465. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,405. Το πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι εντελώς καλυμμένο από το ιμάτιο του καθήμενου θεού και εκτιμάται ότι θα πρέπει να είναι το ίδιο με το εμπρός.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.6

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Περί τα έτη 438 – 432 π.Χ.

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος. 1,01μ., πλάτος. 1,325μ.

Βρέθηκε το 1836 στην Α. άκρη του Παρθενώνος.

Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, αρ. ευρ. 856, Λίθος VI, E38

Η πλάκα είναι η VI της Α. πλευράς του κτηρίου, σύμφωνα με την αριθμηση των σχεδίων του Carrey. Η μορφή του Ποσειδώνα σώζεται ακέραιη, εκτός μερικών αποκρούσεων στον δεξιό αγκώνα και το άκρο χέρι.

Από την ανατολική πλευρά της ζωφόρου στο Μουσείο της Ακρόπολης βρίσκεται το υπόλοιπο της παράστασης του ομίλου των καθήμενων σε δίφρους θεών, όπου καταλήγει η πομπή των Παναθηναίων.

Στο αριστερό άκρο εικονίζεται ο Ποσειδών, καθισμένος με ιεροπρέπεια, να κοιτάζει δεξιά προς την αναμενόμενη πομπή. Είναι ενδεδυμένος με μιάτιο, που σκεπάζει μόνο τα σκέλη και αφήνει ακάλυπτο το άνω μέρος του κορμού και τα χέρια. Στο λυγισμένο αριστερό του χέρι κρατούσε την άλλοτε γραπτή τρίαινα, ενώ το δεξί του χέρι κρέμεται χαλαρό.

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*, *AJA*, January, 1996, p. 53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschieht mit dem Peplos? In Berger (ed)*, 1984, p. 220-9· Lagerloef, M.R. *The Sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία, *Μουσείον Ακρόπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon, Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H.F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kulturpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, p.185 – 212· Χατζηασάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα, Τόρμα Μελίνα Μερκούρη*, 2001, σελ. 124 – 127. Τριάντη, Ισμήνη, *Το Μουσείο Ακρόπόλεως, Όμιλος Λάτση*.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 12.6

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

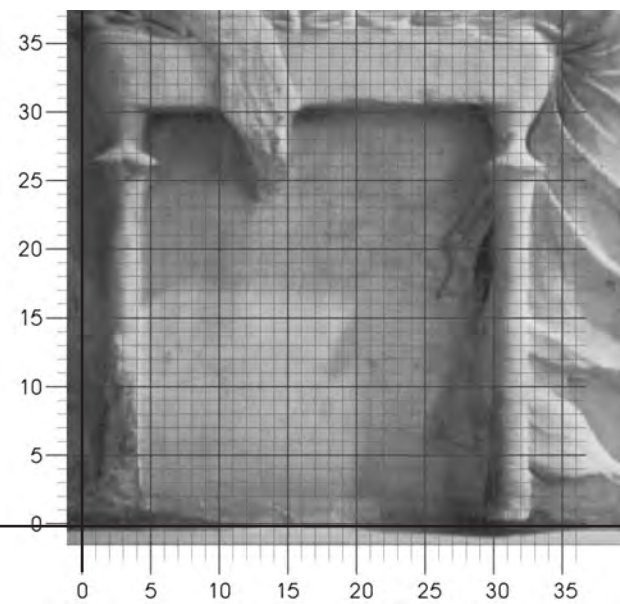
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

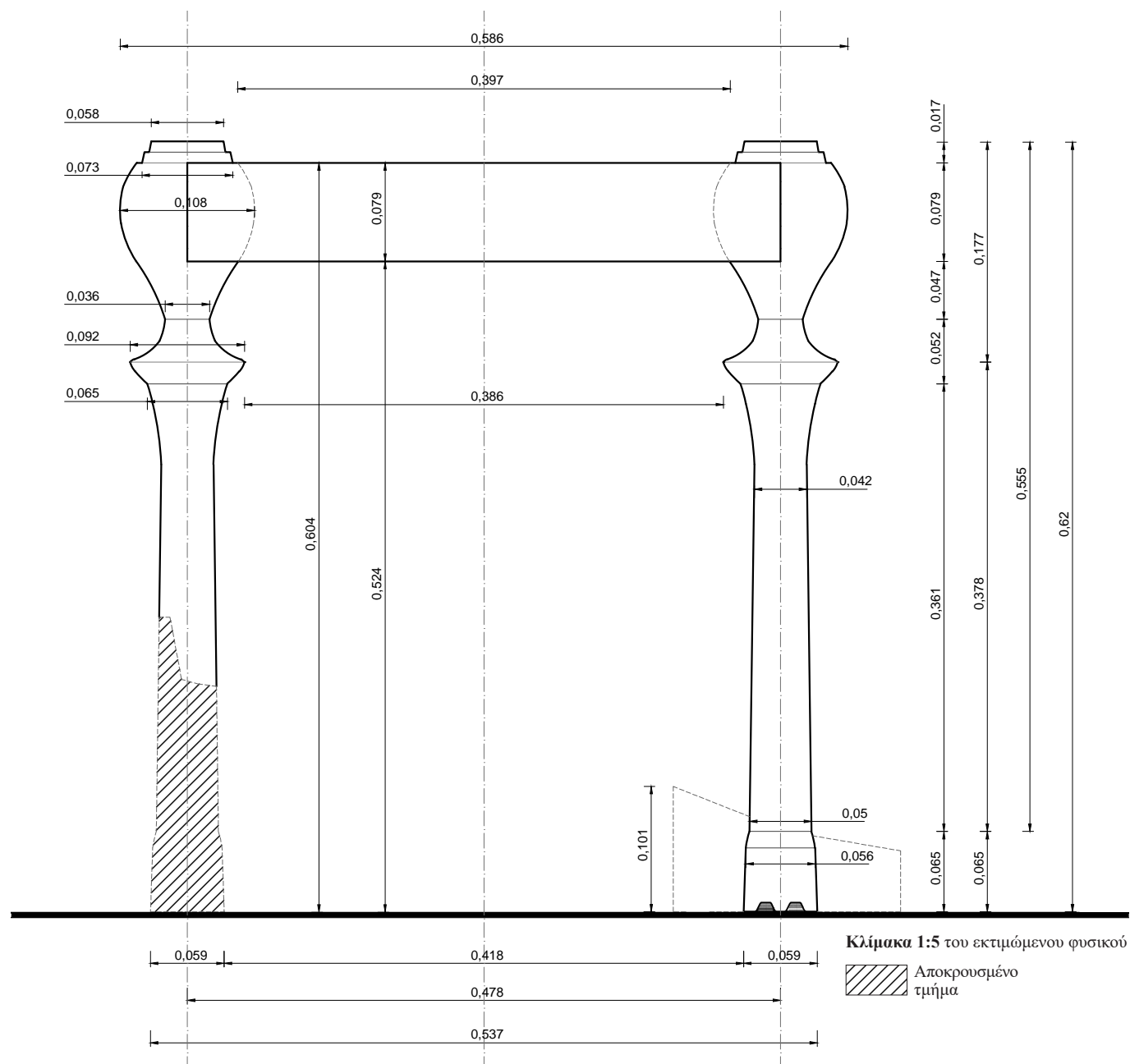

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.6

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,586μ. και μέγιστο ύψος 0,620μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους / μέγιστο ύψος είναι 0,945.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα κατά 0,01μ. άνω στελέχη των ποδιών. Η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,604μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,046μ. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του επί των όψεών τους δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,074.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,620μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,478μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,816 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,174.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,443μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη δισκοειδούς μορφής με δύο επάλληλους δίσκους, τον πάνω μικρότερης διαμέτρου από τον κάτω (0,058μ.), ομοαξονικούς προς τα πόδια και ύψους 0,007μ. και με κάτω διάμετρο της σταγόνας 0,036μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,092μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,177μ. και η μέγιστη διάμετρος της σταγόνας είναι 0,108μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,285.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,443μ., άνω διάμετρο 0,042μ. και κάτω διάμετρο 0,059μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,092μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,399. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,715.

Τα κάτω άκρα των ποδιών είναι αποκρουσμένα και το απομένον ίχνος δεν επιτρέπει τον προσδιορισμό ενδεχόμενης βάσης.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 438 – 432 π.Χ.

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος. 1,01μ., πλάτος. 1,325μ.

Βρέθηκε το 1836 στην Α. άκρη του Παρθενόνος.

Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, αρ. ευρ. 856, Λίθος VI, E38

Η πλάκα είναι η VI της Α. πλευράς του κτηρίου, σύμφωνα με την αρίθμηση των σχεδίων του Carrey. Η μορφή του Απόλλωνα σώζεται αέ-
ραιη, εκτός από το αριστερό άκρο χέρι και τα άκρα πόδια, που είναι
αποκρουσμένα.

Μπροστά από τον Ποσειδώνα εικονίζεται ο Απόλλων καθισμένος σε
δίφρο προς τα δεξιά. Με τον κορμό και το κεφάλι του στραμμπρος τα πί-
σω, σε στάση τριών τετάρτων, κοιτά τον Ποσειδώνα. Είναι ενδεδυμένος
με ιμάτιο, που σκεπάζει τα σκέλη και τον αριστερό βραχίονα μαζί με τον
ώμο και την αριστερή πλευρά του κορμού. Στο ανυψωμένο αριστερό
του χέρι κρατούσε ίσως κλαδί δάφνης και στο κεφάλι του φορούσε στε-
φάνι από μεταλλικά φύλλα, όπως δηλώνουν οι οπές προσαρτήσεως τους.

Μεταξύ των ετών 438-432 π.Χ.

Βιβλιογραφία: Conelly, Joan B., *Parthenon and Parthenoi: A Mythological Interpretation of the Parthenon Frieze*, *AJA*, January, 1996, p. 53-80· Cook, B.F., *The Elgin Marbles*, London, 1984· Gauer, W., *Was geschiet mit dem Peplos?* In Berger (ed), 1984, p. 220-9· Lagerloef, M.R. *The Sculptures of Parthenon, Aesthetics and Interpretation*, Yale University Press, 2000· Μπούσκαρη, Μαρία, *Μουσείον Ακρόπόλεως. Περιγραφικός κατάλογος*, 1974, 157-158, εικ. 302· Palagia, Olga, *The Pediments of the Parthenon*, *Monumenta graeca et romana*, VII, ed. H.F. Leiden, New York, Koeln, 1993· Ridgeway, B.S., *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton, 1981· Schaefer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon: Zur Kultpraxis bei den Panathenaeen in Klassischer Zeit*, *AM* 102, 1987, p.185 – 212· Χατζηασλάνη, Κορνηλία, *Περίπατοι στον Παρθενώνα, Τόρμα Μελίνα Μερκούρη*, 2001, σελ. 124 – 127.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 12.7 Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενόνος

Επιμετρημένη Παράσταση 12.7

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνας

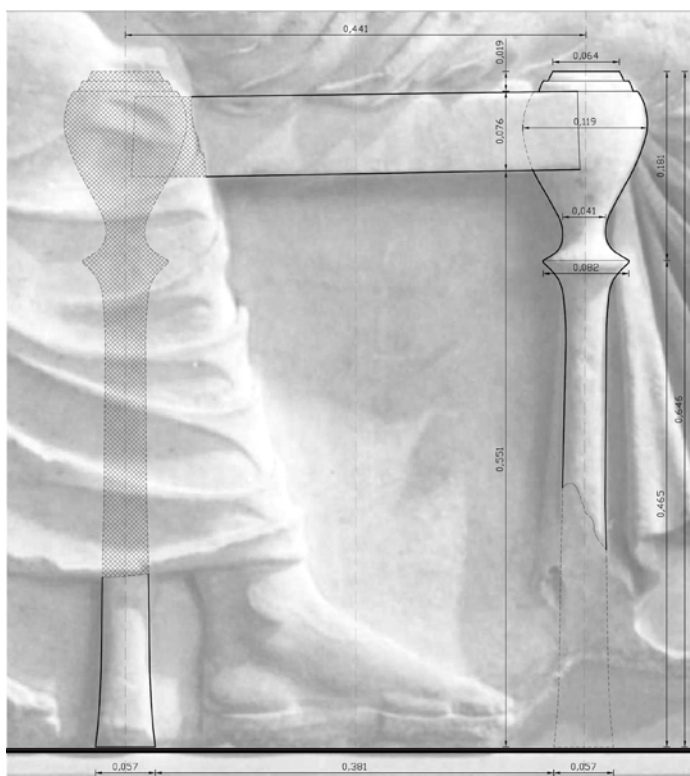
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

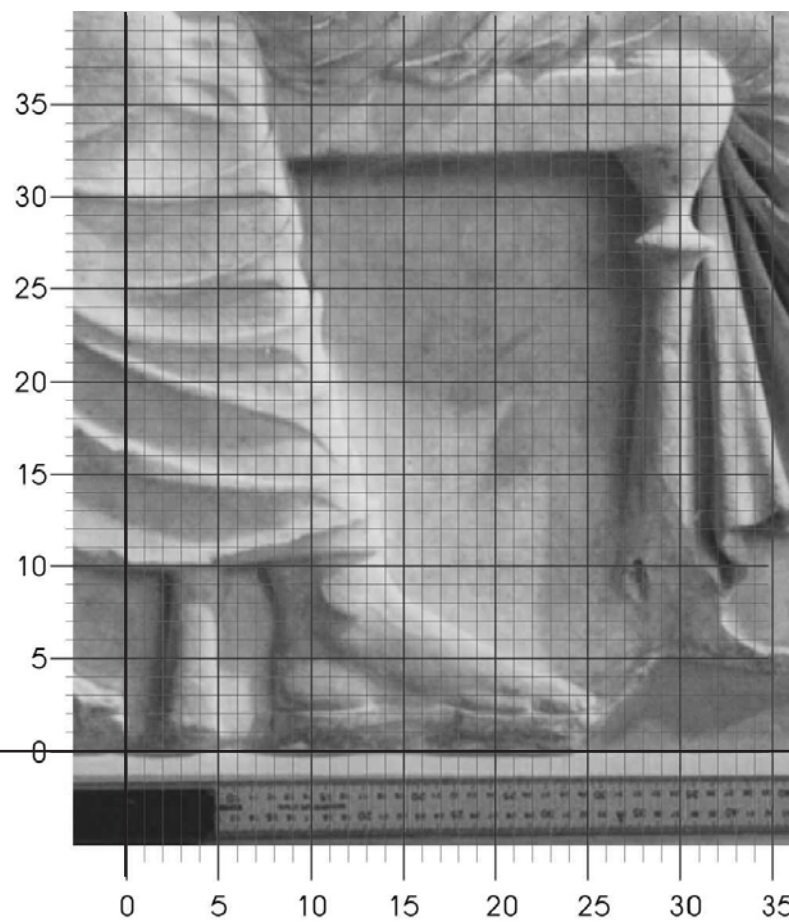
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

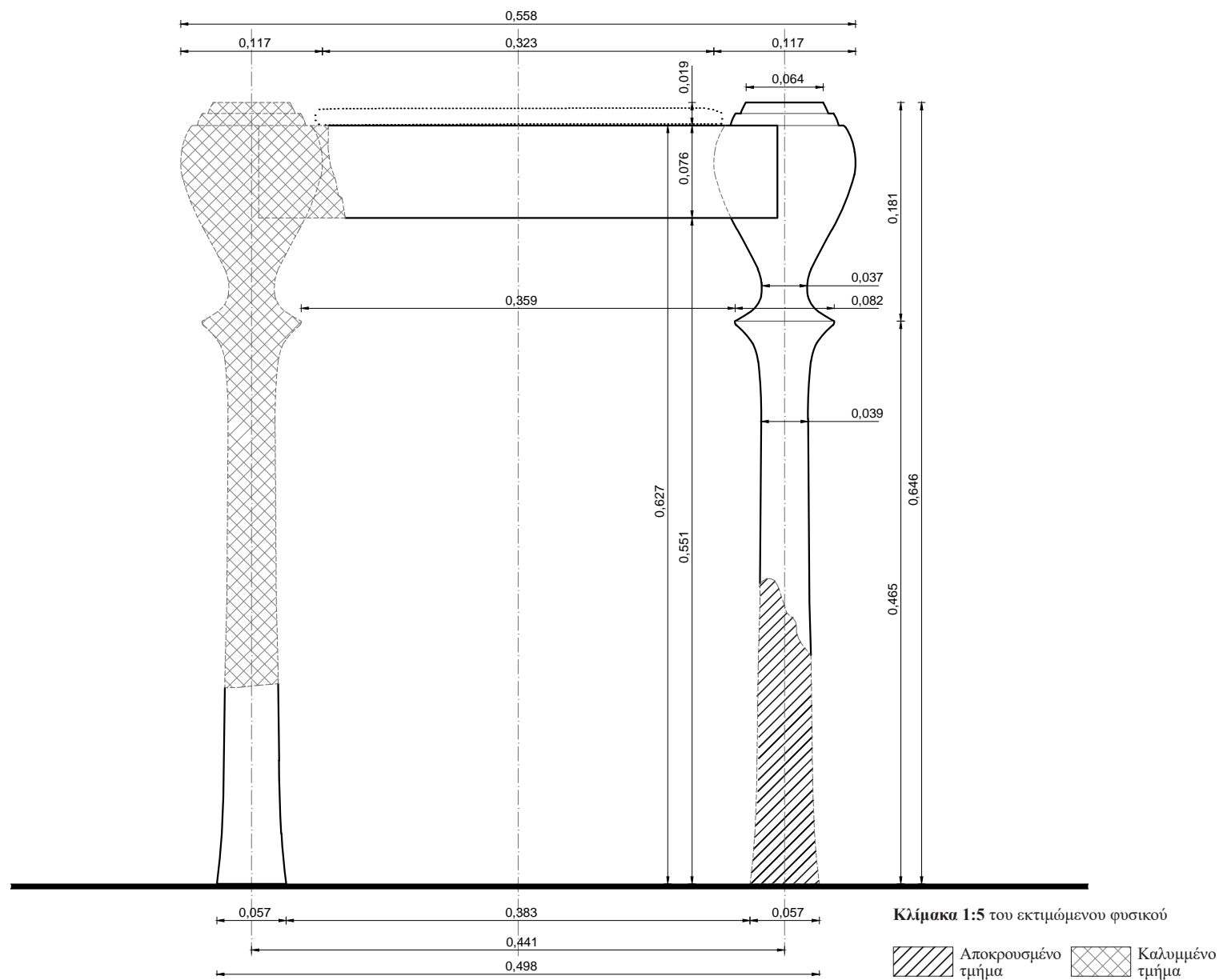

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 12.7

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Επιμετρημένη Παράσταση 12.7

Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,558μ. και μέγιστο ύψος 0,646μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους / μέγιστο ύψος είναι 1,16.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα κατά 0,01μ. άνω στελέχη των ποδιών. Η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,627μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,076μ. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του επί των όψεων τους δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,2.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,646μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,441μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,79, ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 1,8.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,485μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη δισκοειδούς μορφής με δύο επάλληλους δίσκους, τον πάνω μικρότερης διαμέτρου από τον κάτω 0,064μ, ομοαξονικούς προς τα πόδια και ύψους 0,117 μ. και με κάτω διάμετρο της σταγόνας 0,037μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,082μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,181μ. και η μέγιστη διάμετρος της σταγόνας είναι 0,117μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 2,8

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,465 μ, άνω διάμετρο 0,039μ. και κάτω διάμετρο 0,057μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,082μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,750. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,72

Τα κάτω άκρα των ποδιών είναι αποκρουσμένα και το απομένον ίχνος δεν επιτρέπει τον προσδιορισμό ενδεχόμενης βάσης.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 5ου αιώνα π.Χ.

Έργο λακωνικού εργαστηρίου

Το άγαλμα είναι εργασμένο στο σκληρό ντόπιο πουρί

Σωζόμενο. ύψος. 0,14μ.

Βρέθηκε στο Μεταξουργείο

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 4104

Ακέραιο πήλινο ειδώλιο όρθιας κόρης

Η κόρη παριστάνεται όρθια, να συγκρατεί με τα λυγισμένα και ανασηκωμένα επάνω από τους ώμους της χέρια τα μπροστινά πόδια ενός δίφρου, τον οποίο κουβαλά στηρίζοντάς τον επάνω στο κεφάλι της.

Βιβλιογραφία: Richter, G. M. A., *The Furniture of the Greeks, Etruscans and Romans* (1966) 42, fig. 233· Schäfer, T., *Diphroi und Peplos auf dem Ostfries des Parthenon*, *AM* 102, 1987, 190, σημ. 19.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (αρ. 4104)

Επιμετρημένη Παράσταση 13
Πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης

Επιμετρημένη Παράσταση 13
Πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

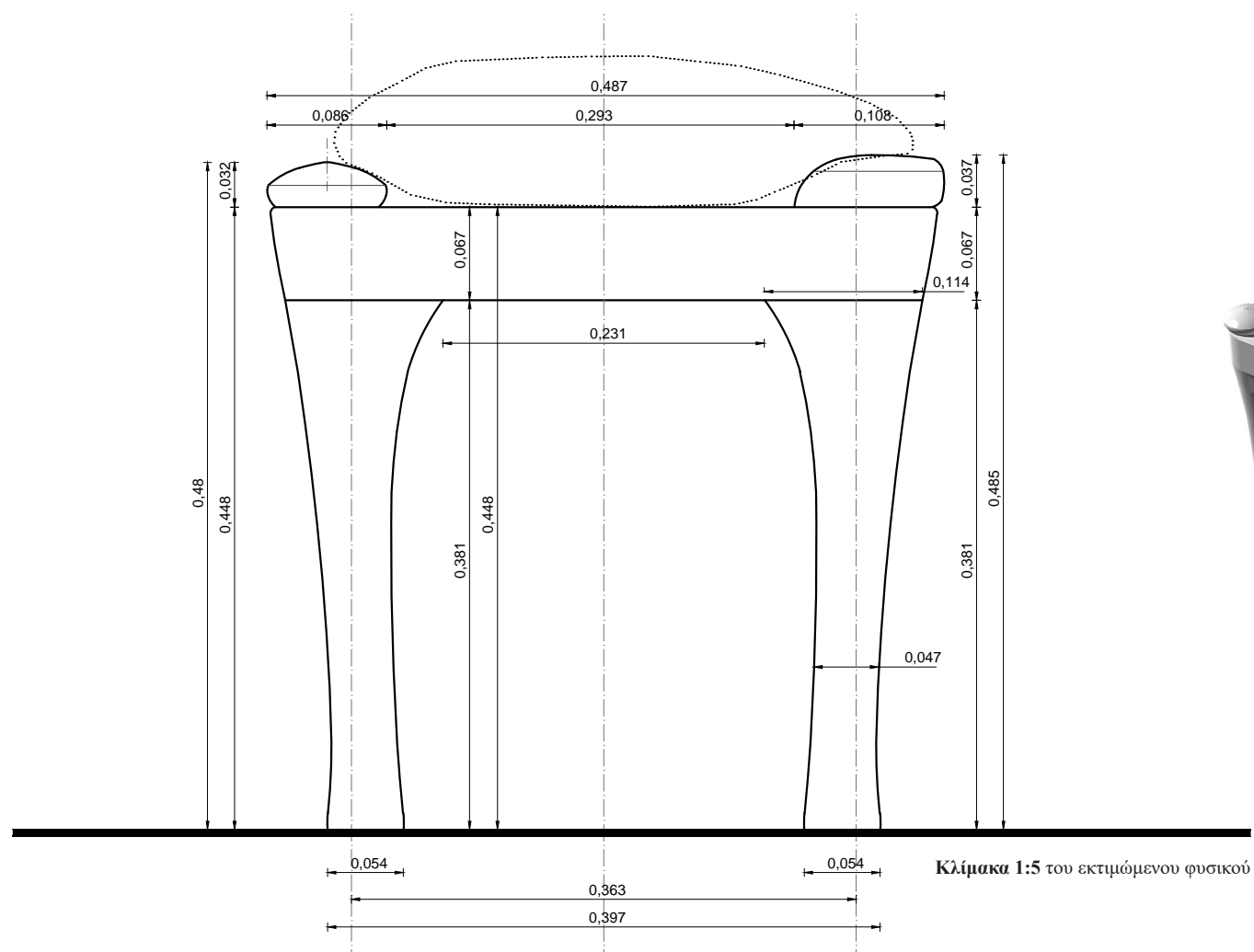

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 13

Πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης.

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,487μ. και μέγιστο ύψος 0,485μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,004. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο. Σημειώνεται επίσης, ότι το δεξί πόδι είναι αποκρουσμένο

Η έδρα. Αποδίδεται επίπεδη και η άνω επιφάνεια της καλύπτεται από παχύ μαξιλάρι, που συγκρατείται από τα υπερυψωμένα κατά 0,032μ. επίκρανα. Η επιφάνεια έδρας εκτιμάται ότι βρίσκεται σε ύψος 0,448μ. από το έδαφος.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος εκτιμάται ότι είναι 0,646μ. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,363μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,745.

Το κυρίως σώμα των ποδιών είναι κυλινδρικό, μάλλον πελεκητό, με άνω διάμετρο 0,114μ. και παρουσιάζουν μείωση προς τα κάτω φθάνοντας σε διάμετρο 0,054μ. Πρόκειται για απλά αδιακόσμητα στελέχη, τα οποία δεν διακρίνονται σε επιμέρους τμήματα.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 14
Επιτύμβια λήκυθος

Περί τα έτη 420-410 π.Χ.
Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,10μ.,
Βρέθηκε στην Αθήνα το 1904
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 2584

Η λαβή, ο λαιμός και το στόμιο είναι συμπληρωμένα με γύψο.

Στο σώμα της ληκύθου απεικονίζονται τέσσερις μορφές. Στο κέντρο υπάρχει ένας δίφρος. Δεξιά εικονίζεται μια γυναικεία μορφή με χιτώνα και ιμάτιο και σάκο στο κεφάλι. Τείνει το δεξί της χέρι για να πάρει τον λαγό (σύμβολο ερωτικό) που ετοιμάζεται να της προσφέρει ο νέος που στέκεται όρθιος εμπρός της. Πίσω από τη γυναίκα, μια άλλη γυναικεία μορφή στηρίζει το κεφάλι στο χέρι της. Πίσω από το νέο στέκεται ένας γενειοφόρος άνδρας με χιτώνα και ιμάτιο, ο οποίος στηρίζει κι αυτός το κεφάλι του με το αριστερό του χέρι. Στον ώμο του αγγείου είναι χαραγμένη η επιγραφή: Όρος μνήματος.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4190· Καλτσάς 158, no.311· Schmalt, *Marmorlekythen*, 1970, A21· Vierneisel – Schoerb, *Glyptothek Muenchen III*, p.113, note 26-27, 126, note 9· Woytsch – Meautis, No. 338, pl. 53· Ψιλοπούλου, no.11.

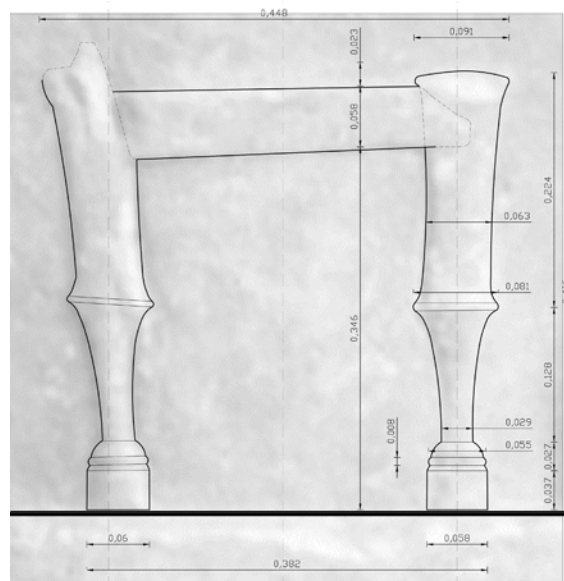
Φωτογράφιση: Ηρώ Δαναηλοπούλου- Ψιλοπούλου & EAM (Marburger photo 134307)

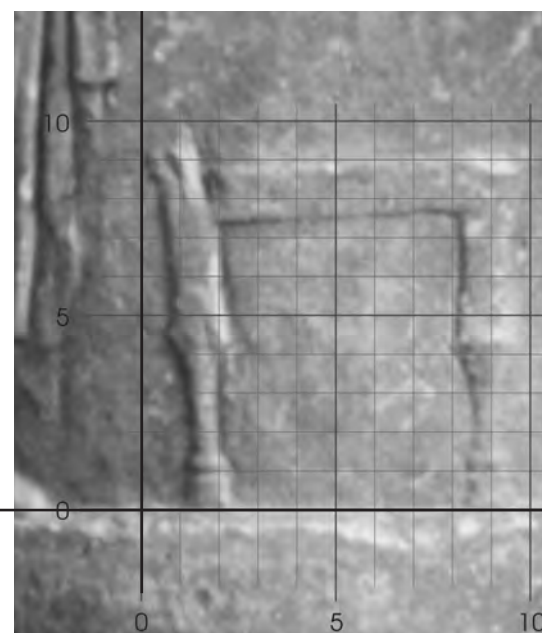
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

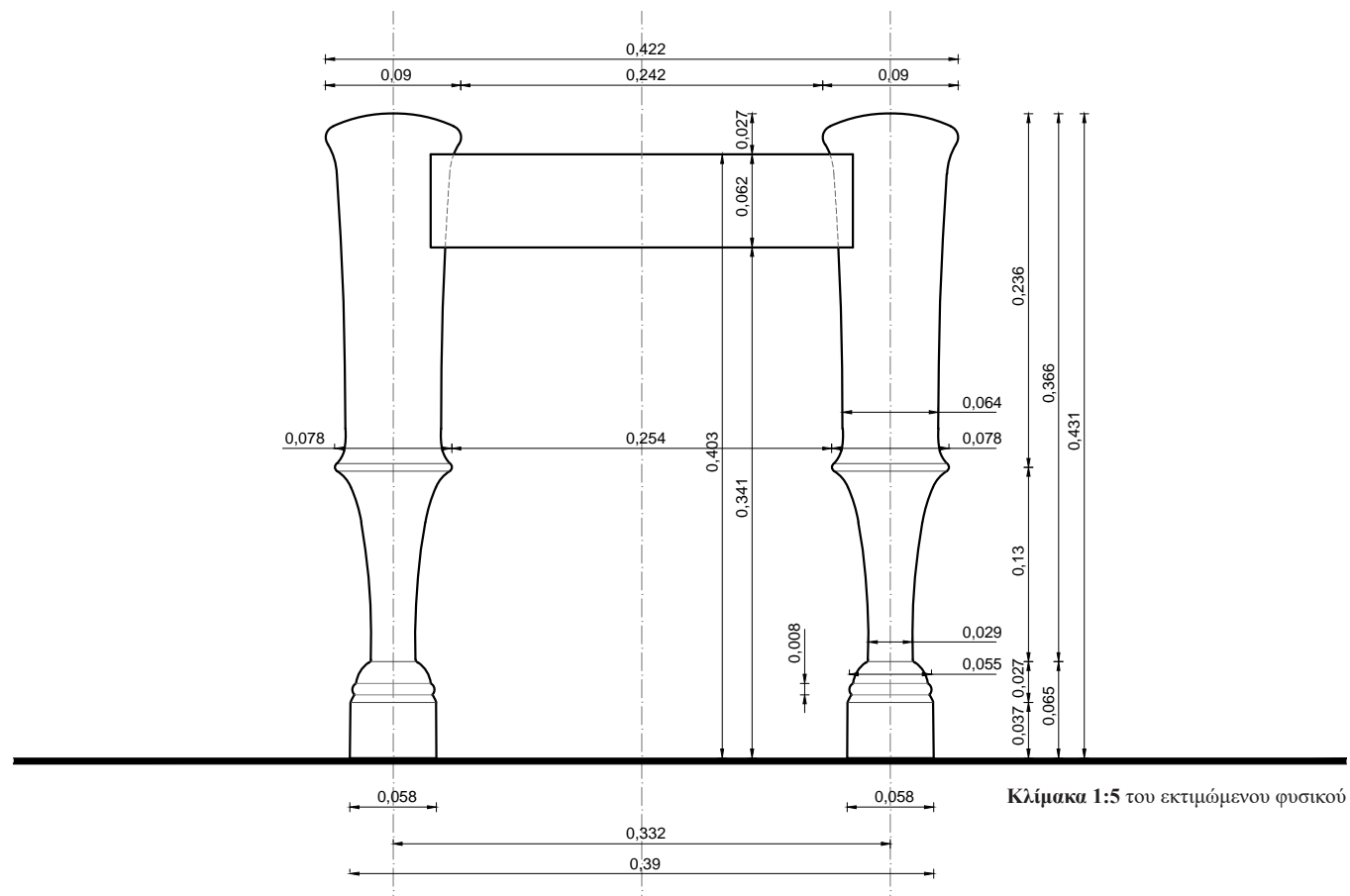

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 14

Επιτύμβια λήκυθος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,422μ. και μέγιστο ύψος 0,431μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,979. Δεν συνδέεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Η επιφάνεια της έδρας απέχει 0,404μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει μήκος 0,254μ. και πλάτος 0,062μ. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του επί των όψεών τους δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,144.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,431μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων τους είναι 0,322μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,763 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,209.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος σε ύψος 0,195μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,236μ., κάτω διάμετρο 0,064μ. και παρουσιάζει ελαφρά αύξηση της διαμέτρου προς τα επάνω (ένταση). Το άνω άκρο του υψώνεται ελεύθερα κατά 0,027μ. πάνω από την επιφάνεια της έδρας και από τον οριζόντιο κανόνα, έχει μορφή δισκοειδή με ελαφρά κύρτωση προς τα επάνω και διάμετρο 0,090μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,548.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,130μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,029μ. και συγκλίνει προς το άνω τμήμα με έντονα αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,302 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,815.

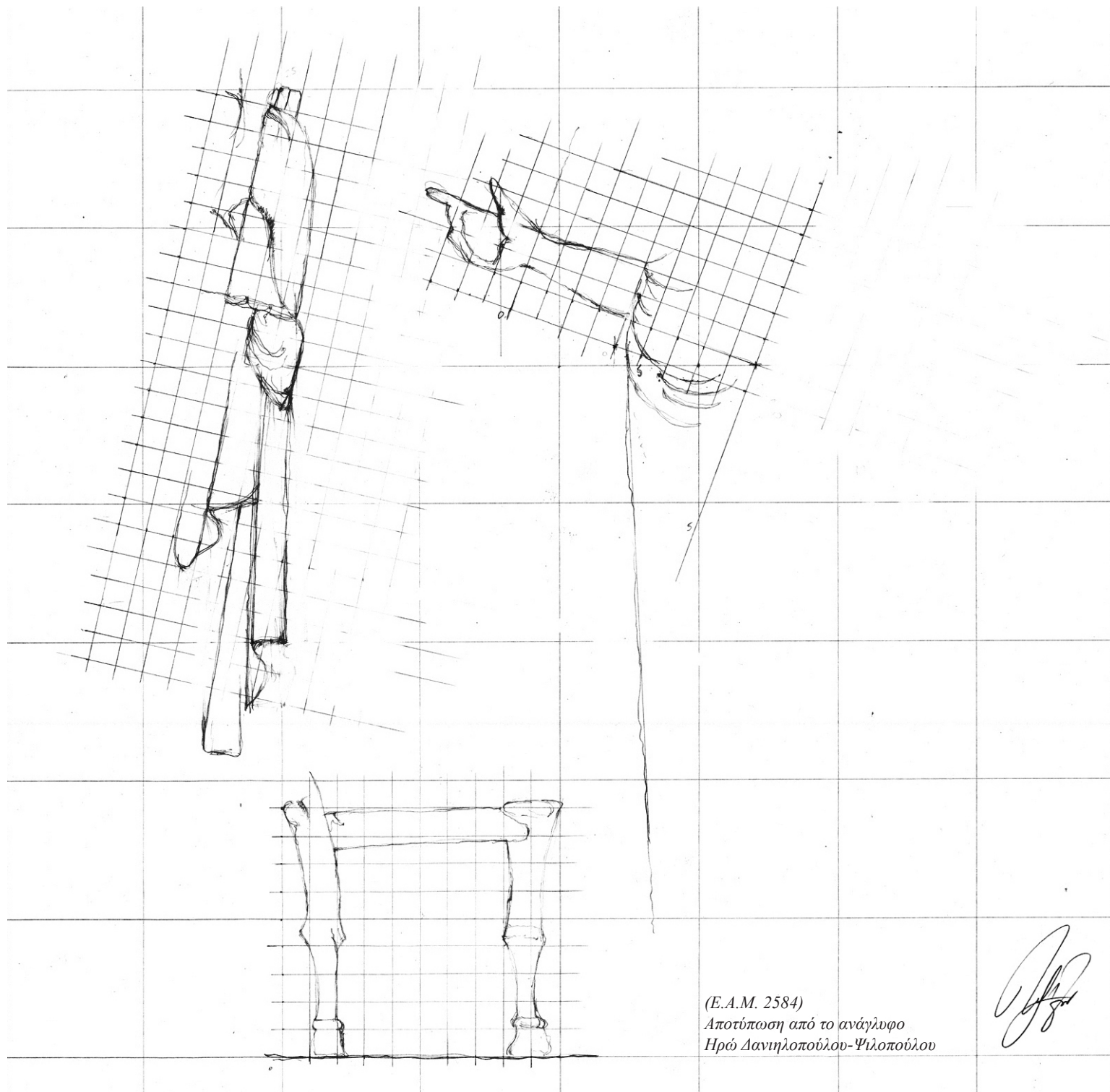
Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – έχουν μορφή (έντονα ανοιγόμενων χειλέων) στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,064μ. με λεπτή ταινία.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,065μ. και αποτελείται από τέσσερα μέρη: κατ' αρχήν από έναν κόλouro ημισφαιροειδή δακτύλιο ύψους 0,016μ., άνω διαμέτρου 0,029μ. και κάτω διαμέτρου 0,055μ., ακολουθούμενο από μία σπείρα ύψους 0,008μ. και διαμέτρου 0,057μ., ένα τμήμα μορφής λεπτού κόλουρου κώνου, ύψους 0,004μ., άνω διαμέτρου 0,031μ. και κάτω διαμέτρου 0,058μ. και ένα κυλινδρικό πέδιλο ύψους 0,037μ. και διαμέτρου 0,058μ., το οποίο πατάει στο έδαφος. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,151.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 14
Επιτύμβια λήκυθος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 420-410 π.Χ.

Λαξεμένο σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,50μ., πλάτος 0,66μ.

Βρέθηκε στο Ασκληπιείο της Αθήνας

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 1338

Λείπει η επίστεψη και ένα τμήμα κάτω αριστερά, που είναι συμπληρωμένα με γύψο. Σε όλη την επιφάνεια υπάρχουν ισχυρές αποκρούσεις, ιδιαίτερες στα κεφάλια και τα χέρια των μορφών. Οι βάσεις των δύο ορατών ποδιών είναι σε μεγάλο βαθμό αποκρουσμένες, ώστε δεν διακρίνονται με σαφήνεια τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Δεξιά εικονίζεται ο Ασκληπιός κρατώντας σκήπτρο στο δεξί του χέρι. Κάθεται σε δίφρο, κάτω από τον οποίο βρίσκεται κουλουριασμένο το ιερό του ζώο, το φίδι, που έχει ανασηκωμένο το κεφάλι του προς τον θεό. Στο κέντρο στέκεται όρθια η Υγεία, ντυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Ε το δεξί της χέρι ακουμπά έναν ικέτη. Ανάμεσά τους βρίσκεται ένας ορθογώνιος βωμός με ανάγλυφο αέτωμα και ακρωτήρια.

Βιβλιογραφία: I. Πετρόχειλου, *AE 131*, 1992, σελ.37, σημ. 36-6· Καλτσάς 140-141, no.268· Καρούζου, *Festschrift Blankenhagen*, 1979, p.111, pl.33.1· Καρούζου, σελ. 139· Λεβέντη, *AD/49-50*, 1994-1995, Μελέτη, σελ.89· Λεβέντη, σελ.474, αρ.Α6, πίν.14.2· *LIMC II*, p.875, No.86(ASKLEPIOS)· *LIMC V*, p.564, No.141(HYGIENA)· Σβορώνος, σελ. 257-258, πίν.38,3· Ψιλοπούλου, *Μεταπτυχιακή εργασία no.5*.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 15 Αναθηματικό ναϊσκόμορφο ανάγλυφο του Ασκληπιού

Επιμετρημένη Παράσταση 15

Αναθηματικό ναϊσκόμορφο ανάγλυφο του Ασκληπιού

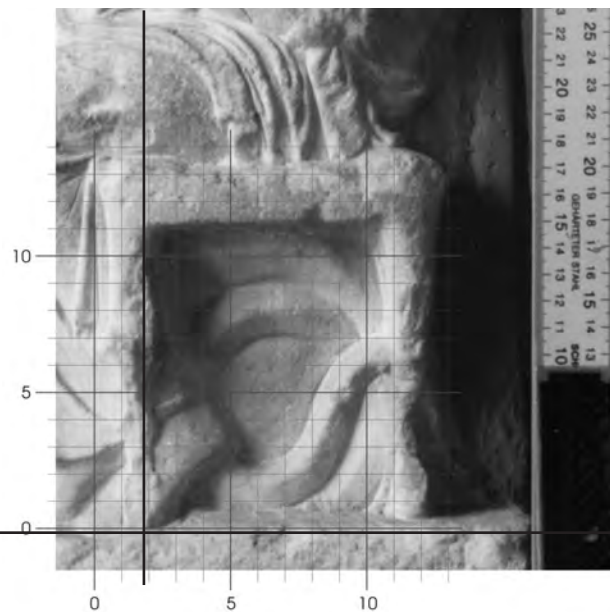
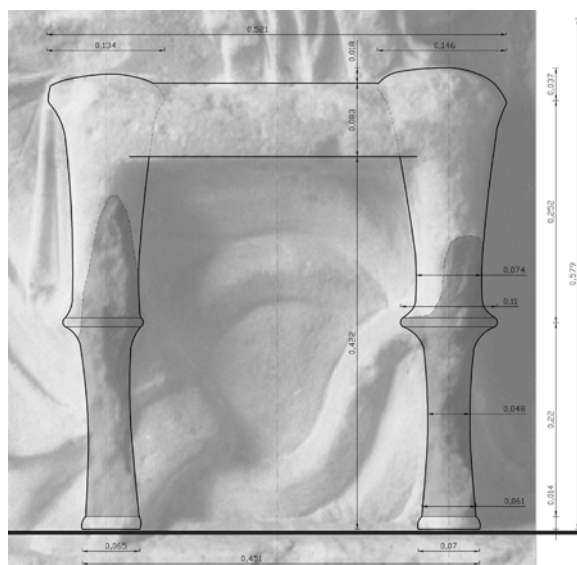
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,522μ. και μέγιστο ύψος 0,523μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,999. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Η επιφάνεια της έδρας απέχει 0,506μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει μήκος 0,279μ. και πλάτος 0,083μ. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του επί των όψεών τους δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,159.

Τα πόδια. Είναι έντονα αποκρουσμένα και οι υποθέσεις που γίνονται προέρχονται από τα εναπομείναντα ίχνη.

Το συνολικό τους ύψος είναι 0,523μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων τους είναι 0,389μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,745 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,256.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος σε ύψος 0,234μ. από το έδαφος,

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,289μ., κάτω διάμετρο 0,074μ. και παρουσιάζει ελαφρά αύξηση της διαμέτρου προς τα επάνω (ένταση). Το άνω άκρο του υψώνεται ελεύθερα κατά 0,018μ. πάνω από την επιφάνεια της έδρας και από τον οριζόντιο κανόνα, έχει μορφή ημισφαιροειδή προς τα επάνω (ύψος εξάρματος 0,037μ.) και διάμετρο 0,134μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,553.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή, με ελαφρώς αυξανόμενες διαμέτρους πάνω και κάτω. Έχει ύψος 0,220μ., μέση διάμετρο 0,048μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,061μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,421 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,314.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – έχουν μορφή (έντονα ανοιγόμενων χειλέων) στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,110μ.

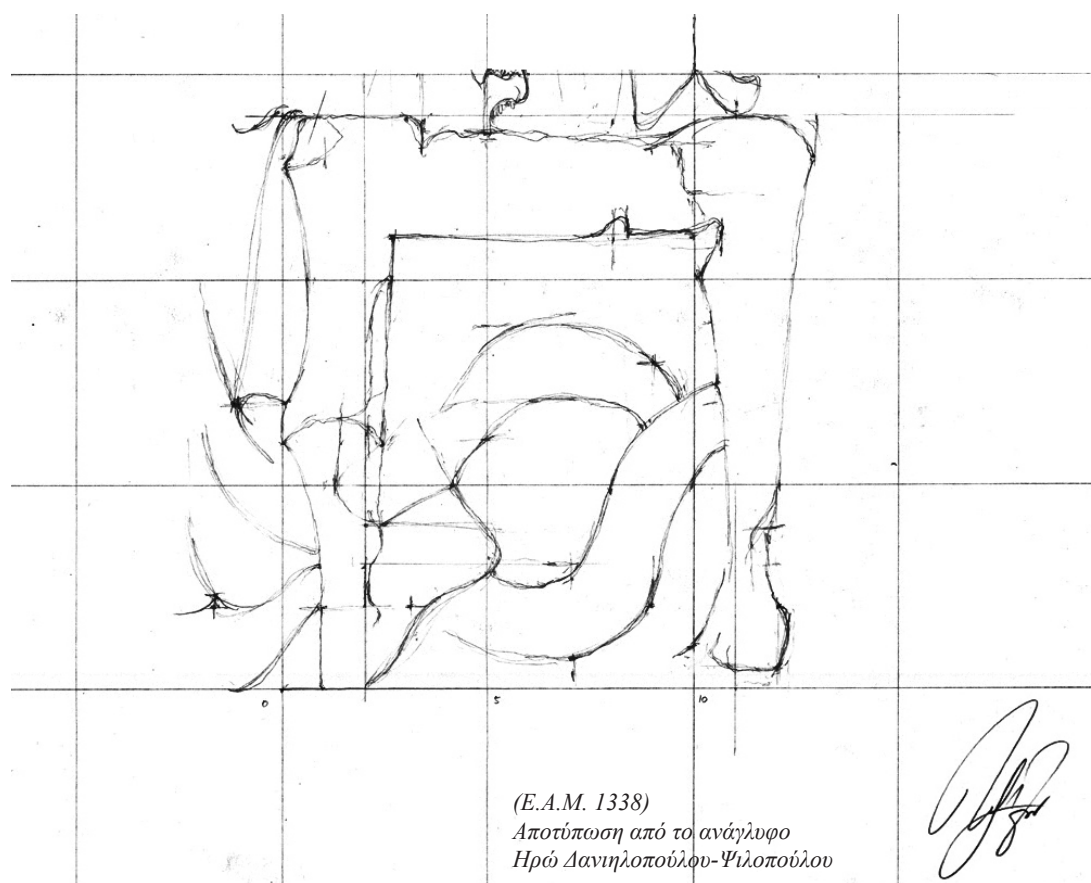
Η βάση έχει μορφή σπείρας με συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,014μ. και διάμετρο 0,070μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,027.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 15

Αναθηματικό ναϊσκόμορφο ανάγλυφο του Ασκληπιού

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 420-400 π.Χ.

Λαξεμένη σε Πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,16μ.

Βρέθηκε στα Αμπελάκια της Σαλαμίνας

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 814

Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού, η λαβή και η βάση, που είναι συμπληρωμένα με γύψο.

Στο σώμα της ληκύθου εικονίζονται τέσσερις μορφές. Στο κέντρο παριστάνεται η Φανώ καθήμενη σε δίφρο καλυμμένο τμήμα. Φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Στο αριστερό της χέρι κρατά πυξίδα, μέσα από την οποία βγάζει μια ταινία με το δεξί. Μπροστά της στέκεται όρθια μια άλλη γυναίκα, με χιτώνα και ιμάτιο, η Καλλιπής. Έχει το αριστερό της χέρι στο στήθος και στηρίζει το πρόσωπο της με το δεξί. Πίσω από αυτήν στέκεται όρθιος ένας αγένειος ματιοφόρος άνδρας, που στηρίζει το αριστερό του χέρι στο ισχύο και κρατά με το δεξί του χέρι ένα δυσδιάκριτο αντικείμενο. Πίσω από τη Φανώ, στέκεται όρθια άλλη μια γυναικεία μορφή, που φορά χιτώνα και κρατά στην αγκαλιά της βρέφος. Τα ονόματα Φανώ και Καλλιπής είναι χαραγμένα επάνω από τις μορφές.

Βιβλιογραφία: Clairmont, *CAT 4680· Conze, no. 294· IG II² 12876· Proukakis, The evolution of the Attic marble Lekythoi II, 1971, p. 290, No 31, pl. VI· Vierneisel-Schloerb, *Katalog der Sculpturen III, 16 - Anm 4, 28 Anm 3· Ψιλοπούλου, no.2.**

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 16
Επιτύμβια ληκύθος της Φανούς και της Καλλιπίδος

Επιμετρημένη Παράσταση 16

Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπίδος

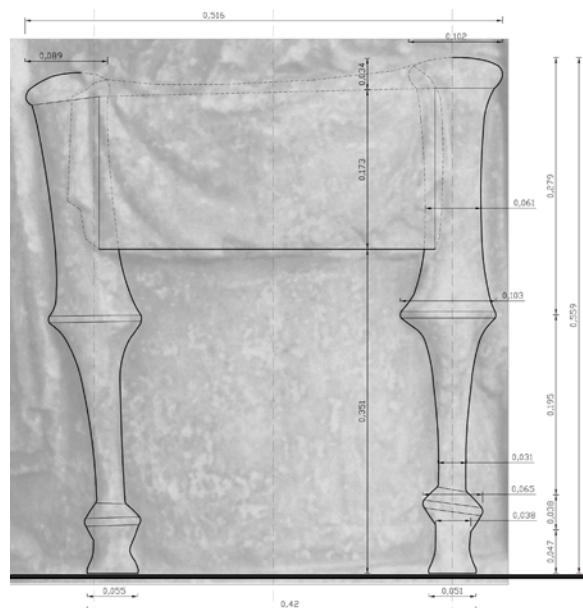
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

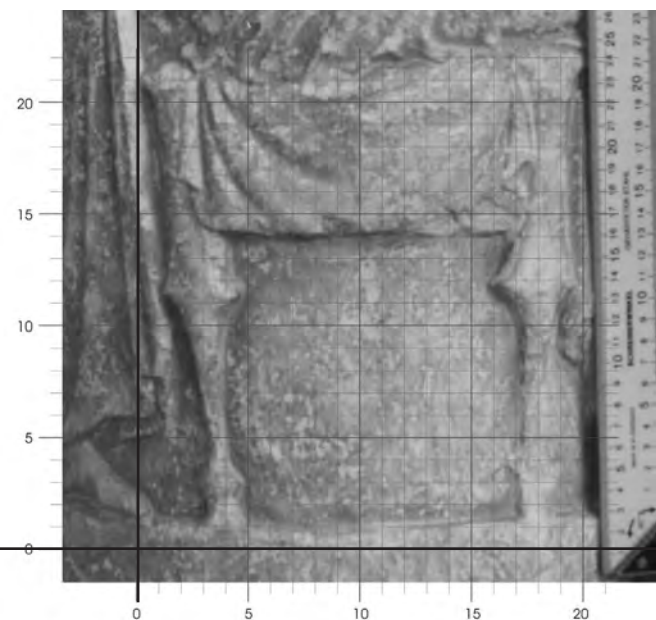
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

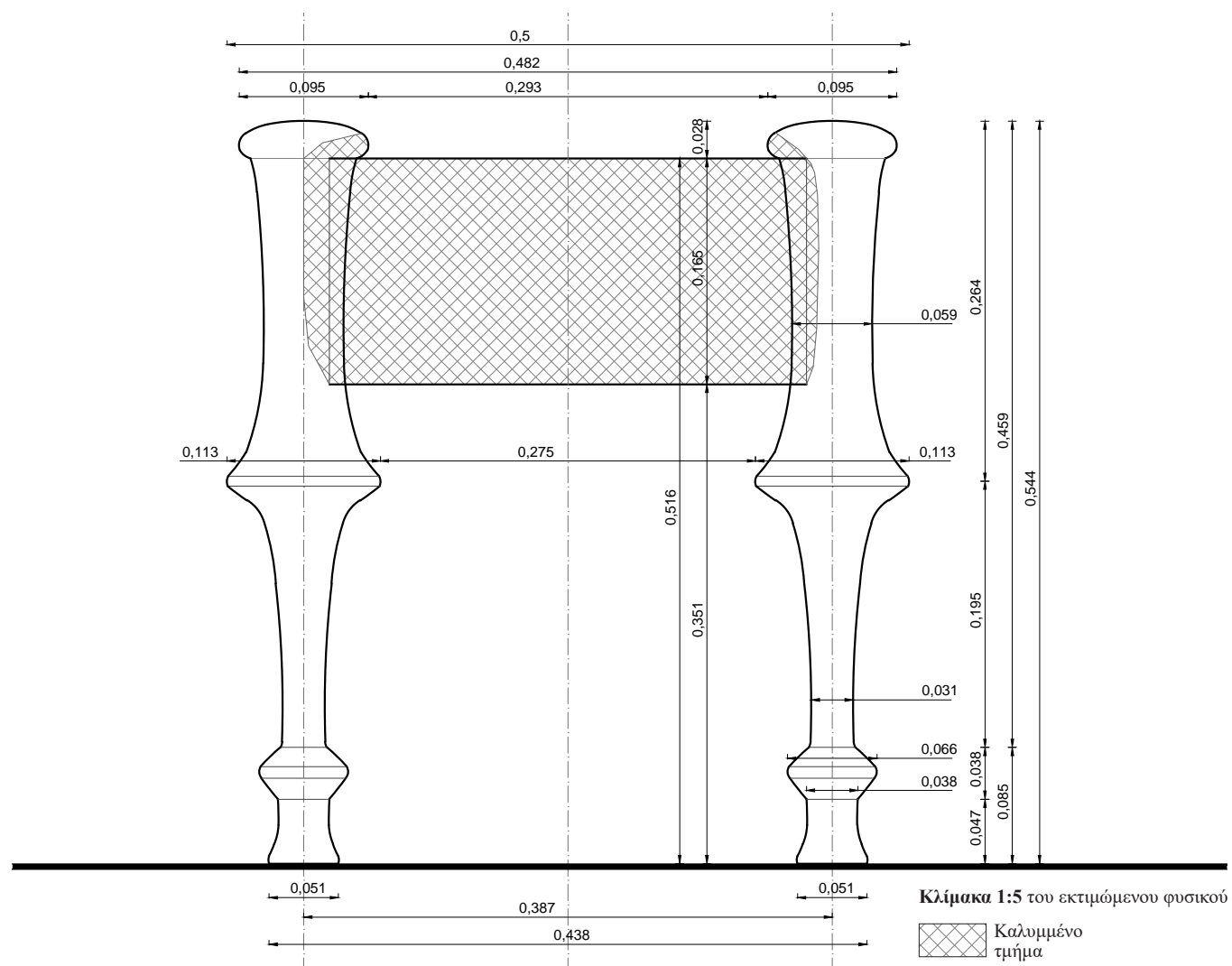

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 16

Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπίδος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,500μ. και μέγιστο ύψος 0,544μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,919. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο. Το ύφασμα που καλύπτει την έδρα σκεπάζει και τον κανόνα, με αποτέλεσμα να επιτρέπονται μόνον υποθέσεις σχετικά με τις συναφείς διαστάσεις.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Η επιφάνεια της έδρας απέχει 0,516μ. από το έδαφος.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, ο οποίος καλύπτεται πλήρως από το κάλυμμα της έδρας.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,544μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων τους είναι 0,387μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,774 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,208.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος σε ύψος 0,280μ. από το έδαφος,

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,264μ., μέση διάμετρο 0,059μ. και παρουσιάζει ελαφρά αύξηση της διαμέτρου προς τα επάνω (ένταση). Το άνω άκρο του υψώνεται ελεύθερα κατά 0,028μ. πάνω από την επιφάνεια της έδρας και από τον οριζόντιο κανόνα, έχει μορφή δισκοειδή με ελαφρά κύρτωση προς τα επάνω και διάμετρο 0,095μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,485.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,195μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,031μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,442 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,354.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – έχουν μορφή (έντονα ανοιγόμενων χειλέων) στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,113μ. με λεπτή ταινία.

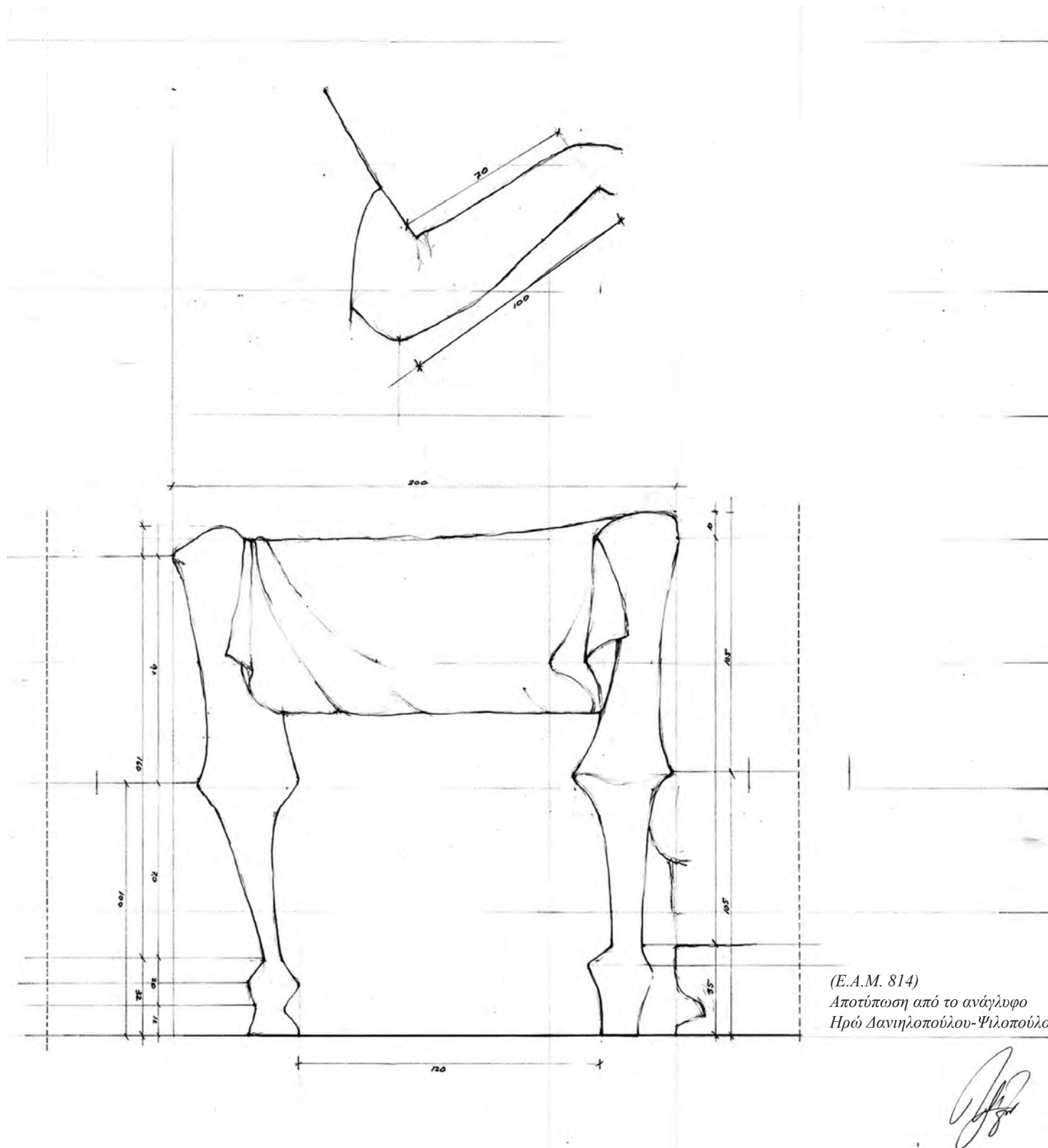
Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,085μ. και αποτελείται από δύο μέρη: κατ' αρχήν από ένα πεπλατυσμένο σφαιροειδές έξαρμα ύψους 0,038μ. και μέγιστης διαμέτρου 0,066μ. που φέρει λεπτή ταινία στο μέσο του και ένα κυλινδρικό πέδιλο ύψους 0,047μ. διαμέτρου 0,038μ., το οποίο διευρύνεται βαθμιαία προς το σημείο επαφής με το έδαφος και φτάνει σε διάμετρο 0,051μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,156.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 16

Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπίδος

(E.A.M. 814)
Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 420-400 π.Χ.

Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο

Ύψος 0,53μ., πλάτος 0,30μ.

Το 1857 βρισκόταν στην κατοχή ιδιώτη στην Αθήνα.

Αργότερα μεταφέρθηκε στο Βαρβάκειο

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 792.

Επιστέφεται από κυμάτιο διαιρεμένο οριζοντίως σε δύο τμήματα με μία εγκοπή. Η αρκετά διαβρωμένη επιφάνεια του αναγλύφου είναι κυρτωμένη, χωρίς ωστόσο το μνημείο να αποτελεί τμήμα του σώματος επιτύμβιου αγγείου (ληκύθου, λουτροφόρου). Οι βάσεις των ποδιών έχουν αποκρουστεί και στα δύο πόδια.

Μια νέα γυναίκα κάθεται σε δίφρο σε στάση τριών τετάρτων προς τα δεξιά. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που είναι ριχτό πάνω από τον αριστερό ώμο, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Με το δεξί της χέρι κρατά ένα μωρό και με το αριστερό της μια ρόκα. Κάτω από το δίφρο εικονίζεται ένας μικρός κάλαθος· εμπρός και στ' αριστερά της γυναικός παριστάνεται μια λουτροφόρος και από πάνω, κρεμασμένο στον τοίχο, ένα μικρό κουτί με σκέπασμα.

Βιβλιογραφία: Clairmont, *Attisierende Stele*, passim, fig. 1· Clairmont, *CAT* 1.691· Conze no. 59, pl. 27· Dehl 176, No. 49, No.4· Ginouves, *Balaneutike* 259, No. 3· Johansen 60, No. 1· Kokula 92· Vierneisel, *Glyptotek* 18, No. 7 92, No. 13· Wolters *Am* 16, 1891, 385f.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα, (αρ. 792)

Επιμετρημένη Παράσταση 17
Επιτύμβια στήλη

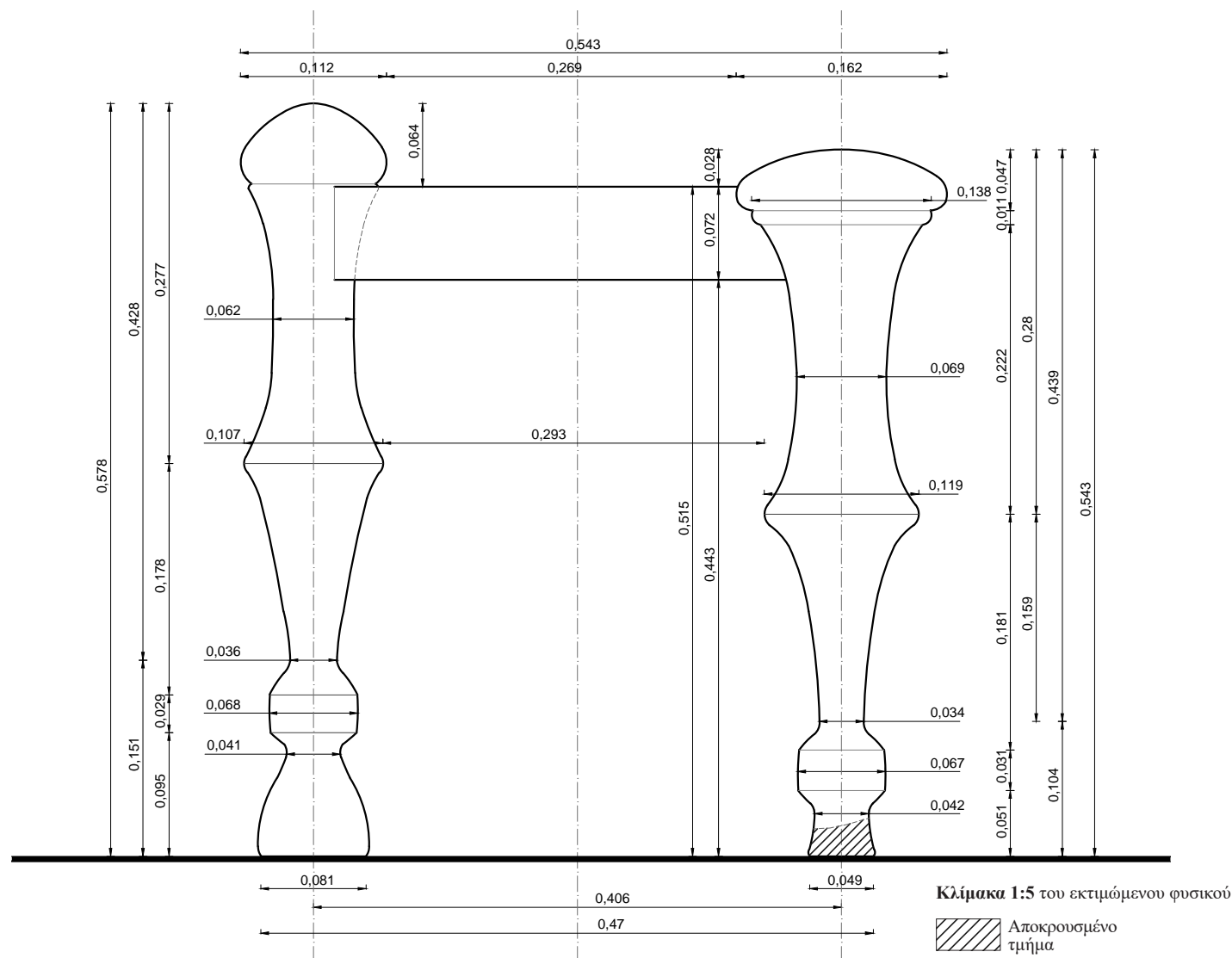

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 17

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου της Αφροδίτης συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής (κανών αναφοράς) με τις διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου ήταν: μέγιστο ύψος 0,578μ. και μέγιστο πλάτος 0,543μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος / μέγιστο ύψος είναι 0,939. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,293μ. και ύψος από το έδαφος 0,515μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό του πίσω ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο), ενώ η συναρμογή του στο εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) φαίνεται να γίνεται αξονικά. Έχει πλάτος 0,072μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,443μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,125.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν χαρακτηριστικές μορφολογικές διαφορές ως προς το ύψος τους, τη διαμόρφωσή του κυρίως σώματός τους, τις βάσεις τους και τα άνω τμήματά τους. Έτσι, το εκτιμώμενο συνολικό ύψος του πραγματικού εμπρός ποδιού είναι 0,543μ. και του πίσω 0,578μ. Η απόσταση μεταξύ των κατακόρυφων αξόνων των δύο ποδιών είναι 0,406μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,748. Σημειώνεται ότι τα πόδια είναι αρκετά αποκρουσμένα, έχουν όμως εναπομείναντα ίχνη που επιτρέπουν υποθέσεις σχετικά με τις συναφείς διαστάσεις.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος, σε ύψος 0,263μ. από το έδαφος και η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,298.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,222μ., μέση διάμετρο 0,069μ., έντονη διεύρυνση προς τα πάνω με μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή που καταλήγει μέσω σπείρας διαμέτρου 0,138μ. στο άνω άκρο του μορφής δισκοειδούς με ελαφρά κύρτωση προς τα επάνω και διάμετρο 0,162μ. Το άνω άκρο εξέχει του κανόνα κατά 0,028μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,409.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,159μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,034μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,333 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,761.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – στο μέσον περίπου του σώματος έχουν μορφή (έντονα ανοιγόμενων χειλέων) στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,119μ.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,104μ. και αποτελείται από δύο μέρη: κατ' αρχήν από ένα σφαιροειδές έξαρμα μέγιστης διαμέτρου 0,067μ. που φέρει στο μέσο του ταινία ύψους 0,031μ. και ένα πέδιλο μορφής κόλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,042μ. και διαμέτρου επαφής με το έδαφος 0,049μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,192.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,194.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,277μ. και μέση διάμετρο 0,062μ. με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση) και προς τα δύο άκρα. Το άνω άκρο έχει μορφή ημισφαιροειδή, διαμέτρου 0,112μ., εξέχει από την επιφάνεια της έδρας κατά 0,064μ. και συνδέεται με το υπόλοιπο σώμα μέσω μιας περιμετρικής εγκοπής στο ίδιο ύψος με το πάνω μέρος του κανόνα. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,466.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,151μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,036μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,261 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,503.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – στο μέσον περίπου του σώματος έχουν μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,107μ.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,151μ. και αποτελείται από δύο μέρη: κατ' αρχήν από ένα σφαιροειδές έξαρμα μέγιστης διαμέτρου 0,068μ. που φέρει στο μέσο του ταινία ύψους 0,029μ. και ένα πέδιλο μορφής κώδωνος άνω διαμέτρου 0,041μ. και διαμέτρου επαφής με το έδαφος 0,081μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,261.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 410-400 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,90μ., πλάτος 0,49μ.

Βρέθηκε το 1870 στην Αθήνα, στο νεκροταφείο του Κεραμεικού, κοντά στο Δίπυλο.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 765

Επιστέφεται από ένα Λέσβιο κυμάτιο και ένα ανάγλυφο αέτωμα με ανθεμωτά ακρωτήρια. Στις άκρες της στήλης παριστάνονται δύο παραστάδες σε πολύ χαμηλό ανάγλυφο, σχεδόν εγχάρακτες.

Στο αριστερό μέρος της παράστασης εικονίζεται η Μίκα καθισμένη σε δίφρο καλυμμένο τμήμα. Ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο και φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο και στο κεφάλι φέρει σάκο. Με το αριστερό της χέρι κρατά έναν καθρέφτη, στον οποίο καθρεφτίζεται με το δεξί χαιρετά εμπρός της έναν όρθιο, νέο, ιματιφόρο άνδρα, τον Δίωνα.

Στο οριζόντιο γείσο του αετώματος, επάνω από τα κεφάλια τους, είναι χαραγμένα τα ονόματα: Μίκα. Δίων.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.210· Clairmont, Chr., *Boreas* 9, 1986, p. 32, No. 1Bb, p. 49, No. LI:3· Conze, no. 157, pl. 48· Dohrn, *Plastik*, p. 112, 143, 145, 183, No.55· Frel, J., *Eirene* 5, 1966, p. 84,87, No.5, pl.5· Gardner, P., *Sculptured Tombs of Hellas*, 1896, p.167, pl.21· IG II² 12129· Johansen, *The Attic Grave Reliefs*, p. 37 κ.ε., fig.19· Καλτσάς 152, no.297· Salta, p. 16· Scholl, *Bildfeldstelen*, No. 76· Thimme, J., *AntK* 7, 1964, p.27, pl.5,4· Vierneisel – Schoerb, B., *AM* 83, 1968, p.98 κ.ε., pl.35· Ψιλοπούλου, no.1.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & ΕΑΜ

Επιμετρημένη Παράσταση 18
Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίωνος

Επιμετρημένη Παράσταση 18

Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίωνος

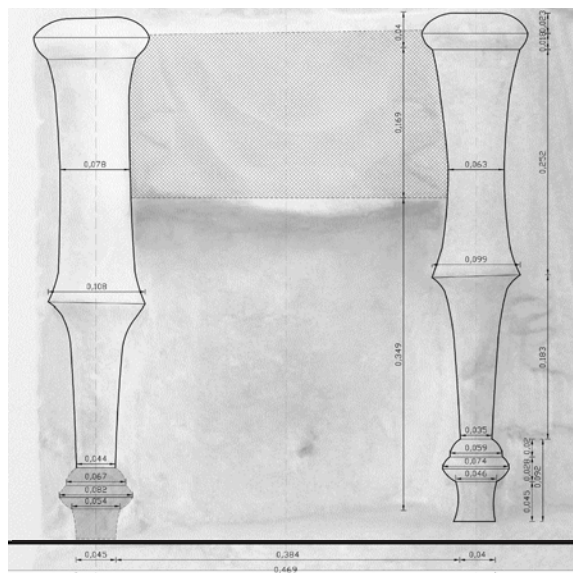
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

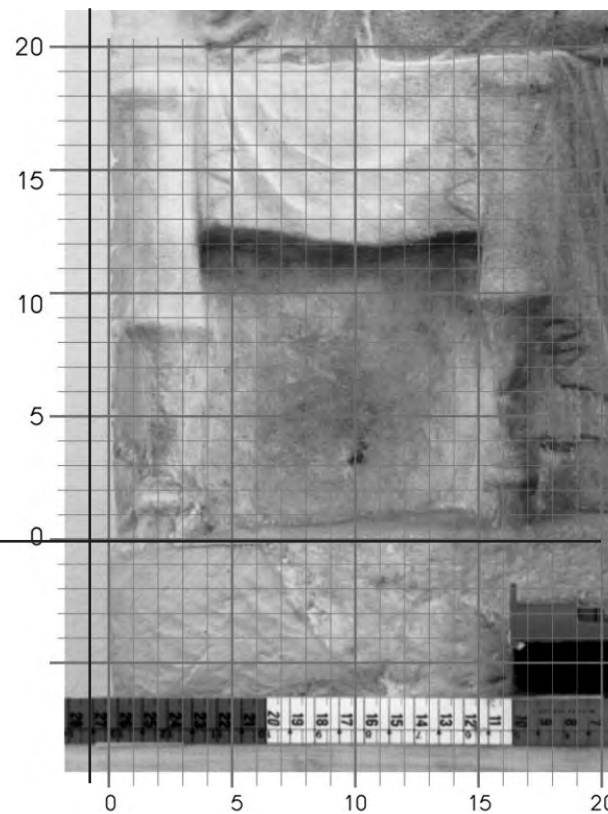
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

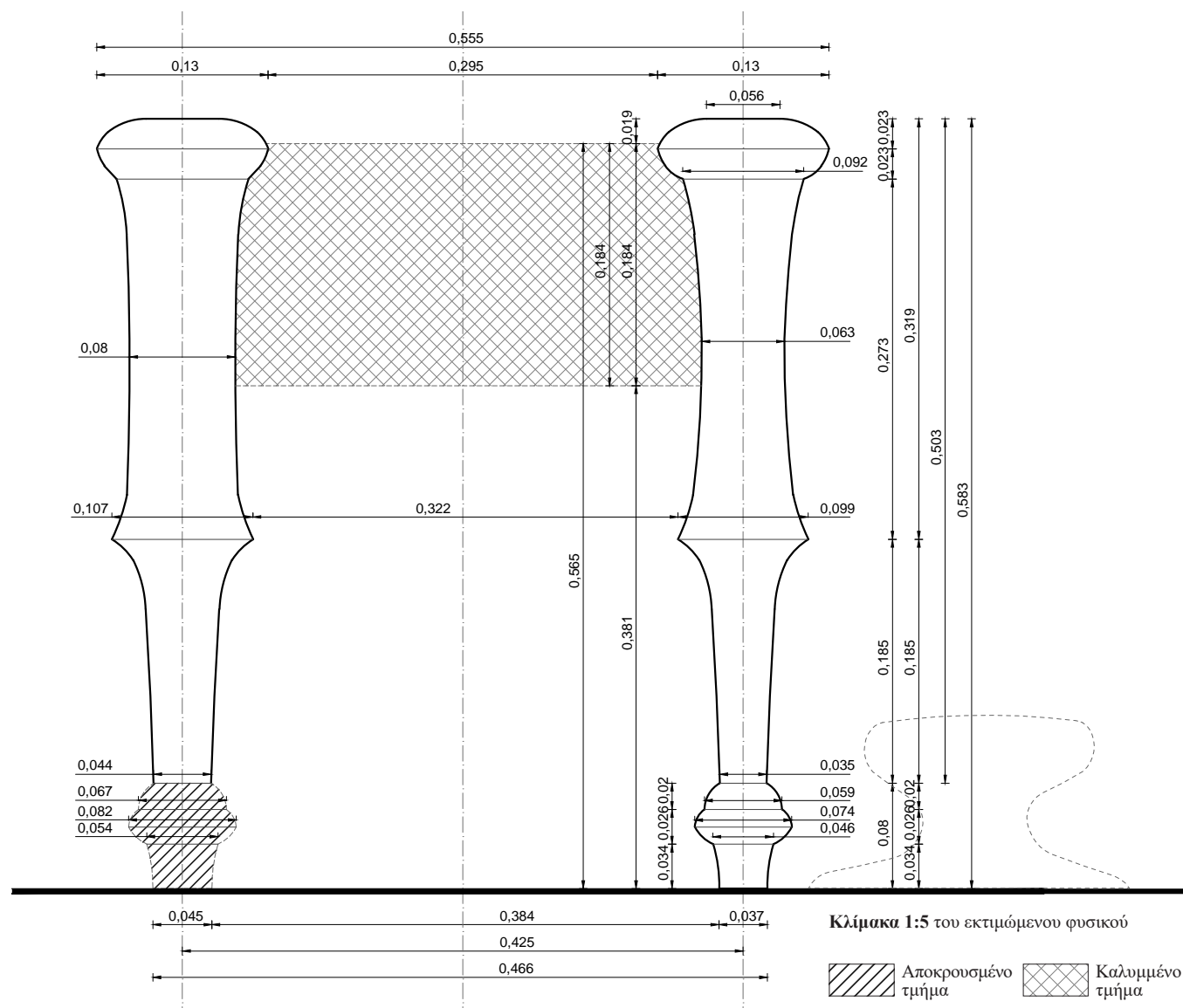
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 18
Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίωνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής (κανών αναφοράς) με τις διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου ήταν: μέγιστο ύψος 0,595μ. και μέγιστο πλάτος 0,555μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,952. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο. Η έδρα και ο κανόνας καλύπτονται εξ ολοκλήρου από το ιμάτιο της καθημένης και κατά συνέπεια μόνο υποθέσεις μπορούν να γίνουν σχετικά με τις διαστάσεις τους

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,295μ. και ύψος από το έδαφος 0,565μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των ποδιών και η συναρμογή φαίνεται να γίνεται αξονικά. Έχει πλάτος 0,184μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,381μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,316.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν διαφορά ως προς το πάχος τους. Το εκτιμώμενο συνολικό ύψος του πραγματικού ποδιού είναι 0,583μ. και η απόσταση μεταξύ των κατακόρυφων αξόνων των δύο ποδιών είναι 0,425μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,766. Σημειώνεται ότι τα πόδια είναι αρκετά αποκρουσμένα, έχουν όμως σαφή εναπομείναντα ίχνη που επιτρέπουν υποθέσεις σχετικά με τις συναφείς διαστάσεις.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος, σε ύψος 0,185μ. από το έδαφος και η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,298.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,273μ., μέση διάμετρο 0,063μ., έντονη διεύρυνση προς τα πάνω με μορφή στερεού εκ περιστροφής (υπερβολοειδές) που καταλήγει στο άνω άκρο του σε σπείρα διαμέτρου 0,130μ. και ύψος 0,046μ. Το άνω άκρο εξέρχει του κανόνα κατά 0,019μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,468.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,185μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,035μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,317 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,476.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – στο μέσον περίπου του σώματος έχουν μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,099μ.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,080μ. και αποτελείται από τρία μέρη: κατ' αρχήν από έναν κόλουρο ημισφαιροειδή δίσκο ελάχιστης διαμέτρου 0,035μ. και μέγιστης διαμέτρου 0,059μ., ο οποίος ακολουθείται από μία σπείρα ύψους 0,026μ. και διαμέτρου 0,074μ. Το κάτω άκρο της βάσης είναι ένα πέδιλο μορφής κόλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,046μ. και διαμέτρου επαφής με το έδαφος 0,037μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,137.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,223.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,273μ. και μέση διάμετρο 0,080μ. με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο (ένταση) και προς τα δύο άκρα. Το άνω άκρο έχει μορφή σπείρας διαμέτρου 0,130μ. και ύψους 0,046μ. και εξέχει από τον κανόνα κατά 0,019μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,468.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,185μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,044μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση). Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,317 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,476.

Οι απολήξεις των δύο τμημάτων – άνω και κάτω – στο μέσον περίπου του σώματος έχουν μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή και η ένωσή τους γίνεται σε κοινή διάμετρο 0,107μ.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,080μ. και αποτελείται από τρία μέρη: κατ' αρχήν από έναν κόλouro ημισφαιροειδή δίσκο ελάχιστης διαμέτρου 0,044μ. και μέγιστης διαμέτρου 0,067μ., ο οποίος ακολουθείται από μία σπείρα ύψους 0,026μ. και διαμέτρου 0,082μ. Το κάτω άκρο της βάσης είναι ένα πέδιλο μορφής κόλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,054μ. και διαμέτρου επαφής με το έδαφος 0,045μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,137.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Τέλος του 5ου αι. π.Χ.

Λαξεμένο σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,51μ., πλάτος 0,63μ.

Βρέθηκε στο Ασκληπιείο του Πειραιά

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 1501

Ανάγλυφο με επίστεψη γείσου. Η κατάσταση διατήρησής του είναι άριστη.

Κεντρικό πρόσωπο της παράστασης ένας γενειοφόρος άνδρας μισοξαπλωμένος σε μια κλίνη, που ακουμπά με τον αγκώνα του σε δύο μαξιλάρια. Μπροστά του μια γυναικεία μορφή ντυμένη με χιτώνα και ιμάτιο και σάκο στο κεφάλι κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και πατά σε υποπόδιο. Στη δεξιά άκρη του αναγλύφου εικονίζεται ένας γενειοφόρος λατρευτής τυλιγμένος στο ιμάτιό του, ενώ αριστερά ένας γυμνός νέος κρατά με το δεξί του χέρι μια οينوχόη και ετοιμάζεται να αντλήσει κρασί από τον κρατήρα που βρίσκεται δίπλα του. Κάτω από την κλίνη είναι ξαπλωμένο ένα σκυλί.

Βιβλιογραφία: Dentzer, J.M., BCH 94, 1970, p. 76, 80, 82, fig.4· Hausmann, p.31, fig.15· Καλτσάς 136, no.261· Καρούζου, 64· Thoenges – Stringaris, R., AM 80, 1965, p.68, No.65, pl.7,2.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 19 Αναθηματικό ανάγλυφο

Επιμετρημένη Παράσταση 19
Αναθηματικό ανάγλυφο

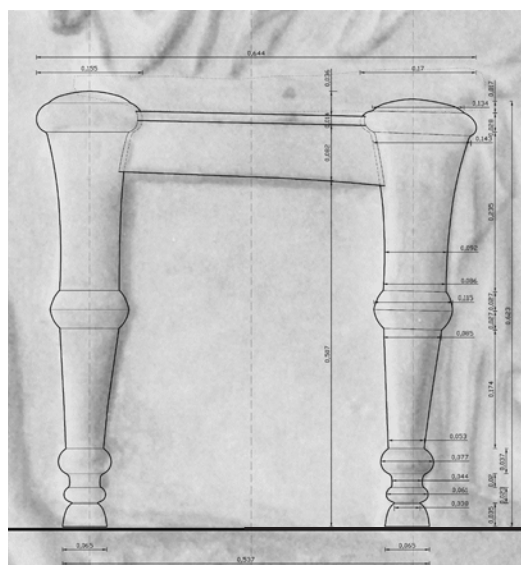
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

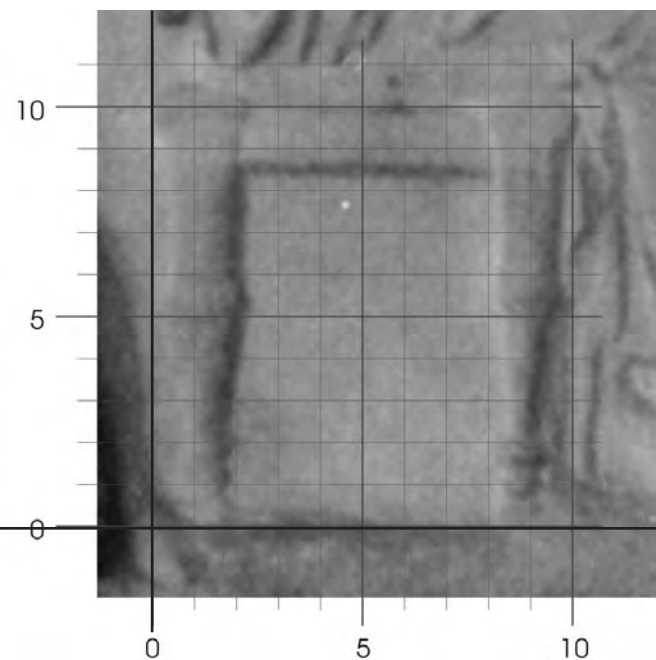
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

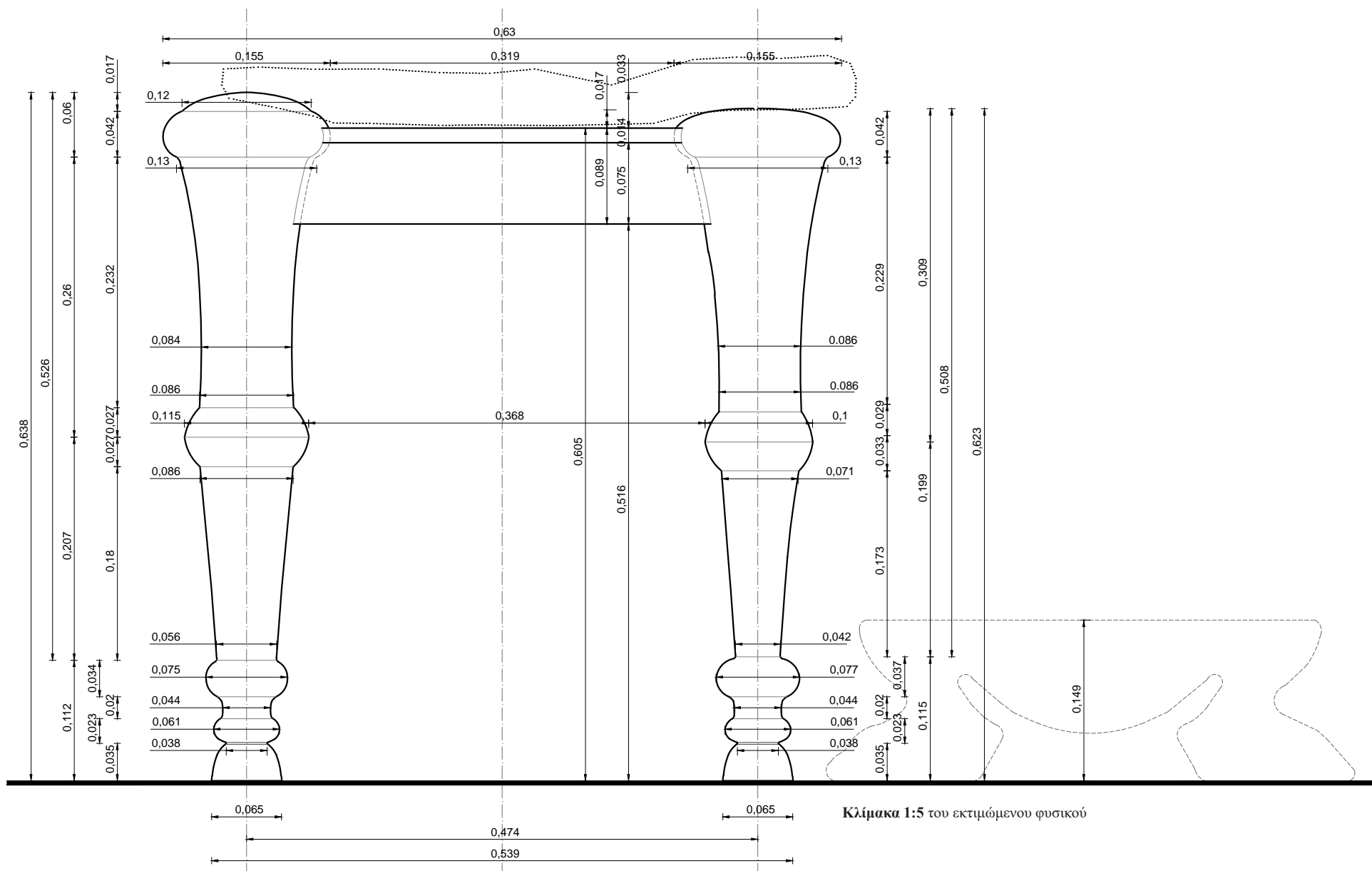

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 19

Αναθηματικό ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής (κανών αναφοράς) με τις διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου ήταν: μέγιστο ύψος 0,638μ. και μέγιστο πλάτος 0,630μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,987.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών που συγκρατούν στη θέση του το πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι. Η εικονιζόμενη πάνω στο άνω μέρος του κανόνα ταινία πάχους 0,014μ. εκτιμάται ότι αποδίδει την επιφάνεια της έδρας. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,319μ. και ύψος από το έδαφος 0,605μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των ποδιών και η συναρμογή φαίνεται να γίνεται αξονικά. Έχει πλάτος 0,075μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,516μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,118.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν μορφολογικές διαφορές ως προς τη διαμόρφωση των άνω άκρων του και του πάχους των κάτω άκρων του κυρίως σώματός τους. Το εκτιμώμενο συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,623μ. το εμπρός πόδι και 0,638μ. το πίσω πόδι, ενώ η απόσταση μεταξύ των κατακόρυφων αξόνων των δύο ποδιών είναι 0,474μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,752.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος, μέσω μιας σπείρας ύψους 0,054μ. και διαμέτρου 0,100μ., σε ύψος 0,314μ. από το έδαφος (μέσον της σπείρας). Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,249.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,309μ., μέση διάμετρο 0,086μ., έντονη διεύρυνση προς τα πάνω με μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή που καταλήγει στο άνω άκρο σε σπείρα διαμέτρου 0,155μ. ελαφρά κυρτωμένη προς τα επάνω. Το άνω άκρο εξέρχεται του κανόνα κατά 0,017μ. Στο κάτω άκρο του συνδέεται με τη σπείρα της ένωσης με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,086μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,496.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,199μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,042μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση) μέχρι την ένωση με τη σπείρα σε διάμετρο 0,071μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,319 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,553.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,115μ. και αποτελείται από τέσσερα μέρη: κατ' αρχήν από μία σπείρα διαμέτρου 0,077μ. και ύψους 0,037μ., ακολουθούμενη από μία σκοτία διαμέτρου 0,044μ. και ύψους 0,020μ., μία μικρότερη σπείρα διαμέτρου 0,061μ. και ύψους 0,023μ. και το τελικό κόλουρο ημισφαιροειδές πέδιλο, άνω διαμέτρου 0,038μ. και διαμέτρου επαφής με το έδαφος 0,065μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,185.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον

του σώματος, μέσω μιας σπείρας ύψους 0,054μ. και διαμέτρου 0,115μ., σε ύψος 0,319μ. από το έδαφος (μέσον της σπείρας). Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,243.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,320μ., μέση διάμετρο 0,084μ., αρκετή διεύρυνση προς τα πάνω με μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή που καταλήγει στο άνω άκρο σε σπείρα διαμέτρου 0,155μ. και ύψους 0,042μ., με μία επίστεψη ημισφαιροειδή πάχους 0,017μ. και διαμέτρου 0,120μ. Το άνω άκρο εξέχει του κανόνα κατά 0,033μ. Στο κάτω άκρο του συνδέεται με τη σπείρα της ένωσης με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,086μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,508

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,207μ., κάτω διάμετρο στο σημείο της ένωσης με τη βάση 0,056μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με αυξανόμενη διάμετρο (ένταση) μέχρι την ένωση με τη σπείρα σε διάμετρο 0,086μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,324 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,546.

Η βάση έχει συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,112μ. και αποτελείται από τέσσερα μέρη: κατ' αρχήν από μία σπείρα διαμέτρου 0,075μ. και ύψους 0,034μ., ακολουθούμενη από μία σκοτία διαμέτρου 0,044μ. και ύψους 0,020μ., μία μικρότερη σπείρα διαμέτρου 0,061μ. και ύψους 0,023μ. και το τελικό κόλουρο ημισφαιροειδές πέδιλο, άνω διαμέτρου 0,038μ. και διαμέτρου επαφής με το έδαφος 0,065μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,176.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 20
Επιτύμβια στήλη

Τέλος του 5ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,77μ., πλάτος 0,44μ.
Προέρχεται από την Αττική
Berlin, Pergamon Museum, αρ. ευρ. 755.

Αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Στην επίστεψη παριστάνονται δύο αντωπές σειρήνες με κεντρικό, άλλοτε γραπτό ακρωτήριο.

Αριστερά εικονίζεται μία γυναίκα καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα από λεπτό ύφασμα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Εμπρός της στέκεται όρθια μια θερααινίδα, που φορά ποδήρη χιτώνα και κρατά με το αριστερό της χέρι μία πυξίδα. Κάτω από τον δίφρο υπάρχει μια μεγάλη κασέλα, όπου συνήθως φυλάσσονταν είδη ιματισμού.

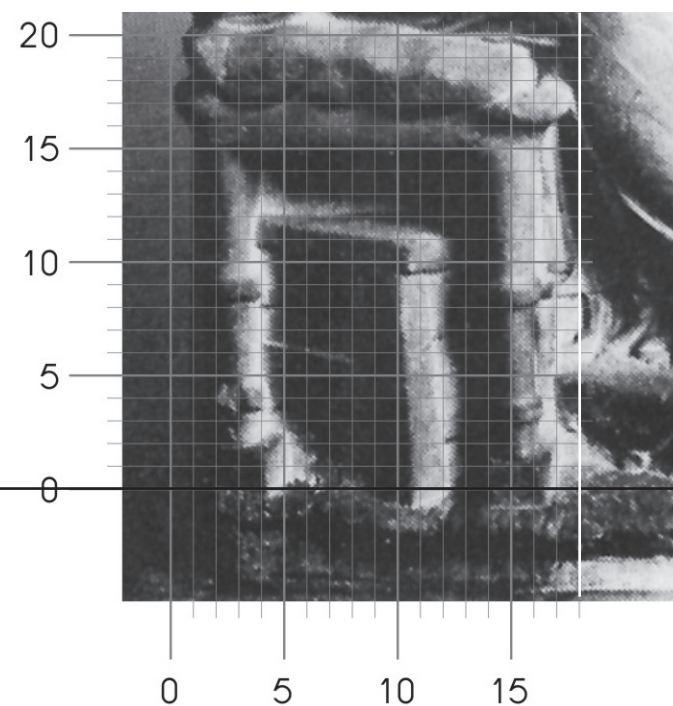
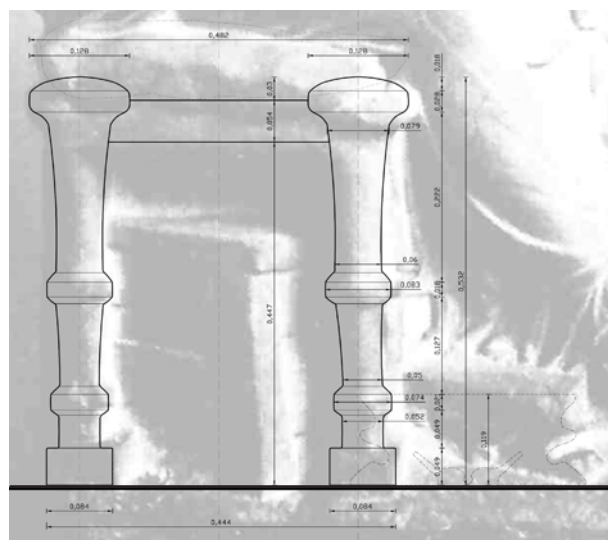
Βιβλιογραφία: Clairmont, Vol. II, No.2.208· Conze, No.74, pl.35,1· Diepolder, Die Attische Grabreliefs 29.33· Johansen, The Attic Grave-Reliefs 18, No.2.

Φωτογράφιση: Berlin, Pergamon Museum

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά. Επισημαίνεται ότι στον συγκεκριμένο δίφρο, οι διαστάσεις προέκυψαν με αναγωγή του αντικειμένου σε όψη.

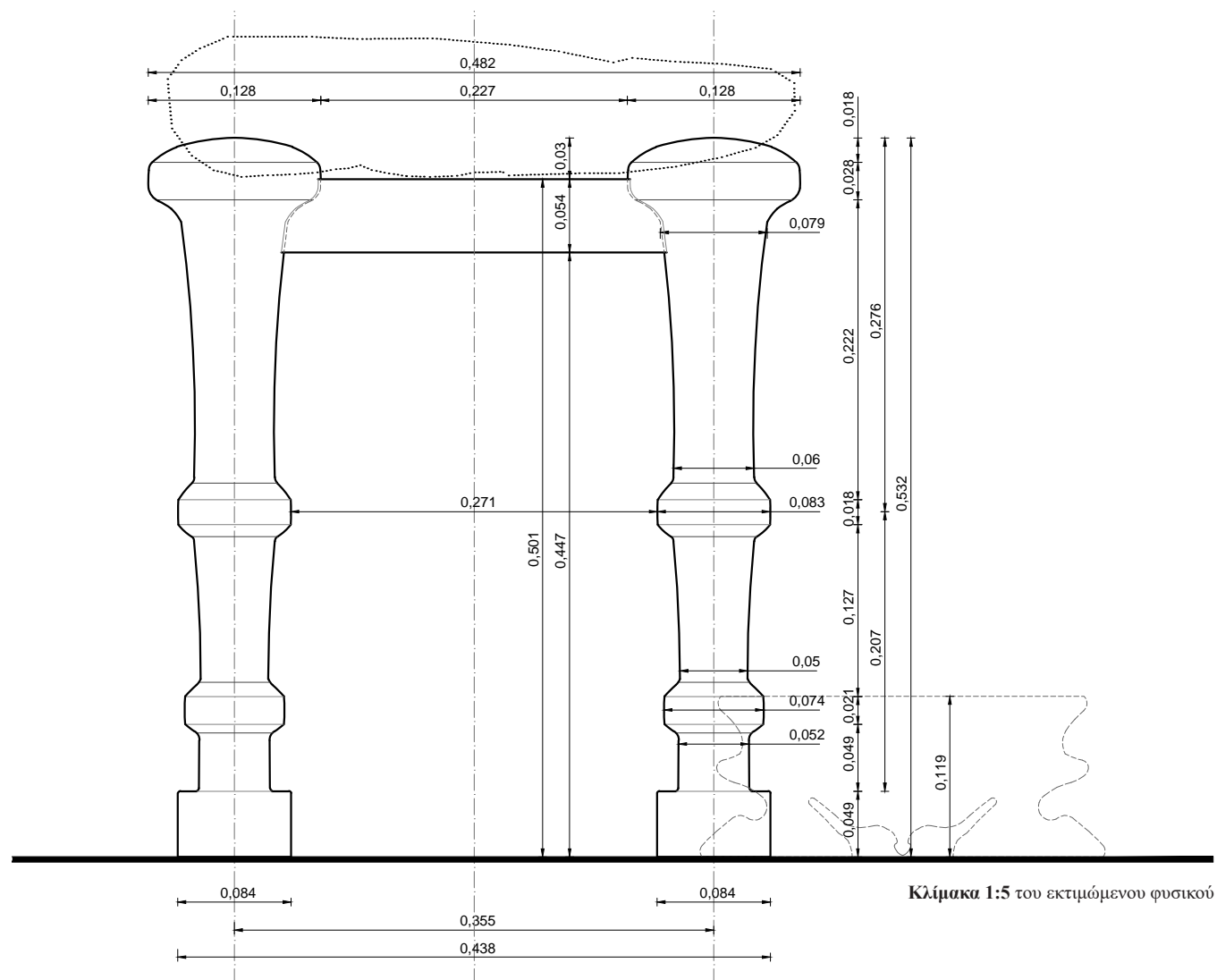
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 20

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής (κανών αναφοράς) με τις διαστάσεις του αναπαριστώμενου δίφρου. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος σε στροφή τριών τετάρτων και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου ήταν: μέγιστο ύψος 0,532μ. και μέγιστο πλάτος 0,482μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,906. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,119μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από το έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,210.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών που συγκρατούν στη θέση του το πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,227μ. και ύψος από το έδαφος 0,501μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των ποδιών και η συναρμογή φαίνεται να γίνεται αξονικά. Έχει πλάτος 0,054μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,447μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,102.

Τα πόδια. Το εκτιμώμενο συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,532μ. και η απόσταση μεταξύ των κατακόρυφων αξόνων των δύο ποδιών είναι 0,355μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,737.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από το μέσον του σώματος, μέσω μιας ταινίας ύψους 0,018μ. και διαμέτρου 0,087μ., σε ύψος 0,256μ. από το έδαφος (μέσον της ταινίας). Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,241.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει ύψος 0,276μ., κάτω διάμετρο 0,086μ., άνω διάμετρο 0,079μ. έντονη διεύρυνση στο πάνω μέρος με μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή που καταλήγει στο άνω άκρο σε ταινία πλάτους 0,028μ. και διαμέτρου 0,128μ., με μία επίστεψη ημισφαιροειδή πάχους 0,018μ. και διαμέτρου 0,128μ. Το άνω άκρο εξέχει του κανόνα κατά 0,030μ. Στο κάτω άκρο του φτάνει σε διάμετρο 0,060μ. και συνδέεται με τη ταινία της ένωσης με το κάτω τμήμα μέσω έντονης διεύρυνσης με μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή. Η ταινία έχει πλάτος 0,021μ. και διάμετρο 0,083μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,519.

Το κάτω τμήμα του σώματος είναι κυλινδρικό, έχει ύψος 0,207μ. και υποδιαιρείται σε δύο μέρη: το πάνω μέρος που ξεκινά από την ένωση με το άνω τμήμα στην ταινία πλάτους 0,021μ. μέσω διαμόρφωσης ακριβώς ίδιας με το άνω τμήμα και καταλήγει μέσω έντονης διεύρυνσης με μορφή στερεού εκ περιστροφής με υπερβολοειδή διατομή σε ταινία πλάτους 0,021μ., διάμετρο 0,074μ. και απόσταση 0,109μ. από το έδαφος (μέσον ταινίας) και το κάτω μέρος που ξεκινά από την υπόψη ταινία με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως και το πάνω μέρος και καταλήγει στο σημείο της ένωσης με τη βάση με διάμετρο 0,052μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,389 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,333.

Η βάση αποτελείται από έναν κύλινδρο διαμέτρου 0,084μ. και ύψους 0,049μ. Η αναλογική σχέση συνολικό ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,092.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 400 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,93μ., πλάτος 0,50μ.

Βρέθηκε το 1921 στην Αθήνα, στη συνοικία Ελαιοτριβεία (Αγ. Δανιήλ).

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3472

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Το αριστερό ακρωτήριο του αετώματος είναι αποκρουσμένο.

Δεξιά εικονίζεται η Θεανώ καθισμένη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά ποδήρη χιτώνα με χειρίδες και ιμάτιο, το οποίο ανασηκώνει με το λυγισμένο δεξί της χέρι. Εμπρός της στέκεται όρθιος ο Κτησίλεως, ένας γενειοφόρος άνδρας με ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος του. Στηρίζεται στο ραβδί του και κοιτά περίλυπος τη Θεανώ.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Κτησίλεω Ερυθραίο. Θεανός.

Επιμετρημένη Παράσταση 21 Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλεω Ερυθραίου και της Θεανούς

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.206· Diepolder, pl. 22· IG II² 8501a· Johansen, *The Attic Grave Reliefs*, p. 40 κ.ε., fig.21· Καλτσάς 158, no. 310· Σημαντόνη, πίν. 14· Salta, p. 186, 187· Stupperich, p. 138· Vierneisel – Schoerb, *Glyptothek Muenchen III*, p.23, note 7, 30, 31, note 2· Ψιλοπούλου, no.18

Φωτογράφιση: EAM & Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 21

Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλεω Ερυθραίου και της Θεανούς

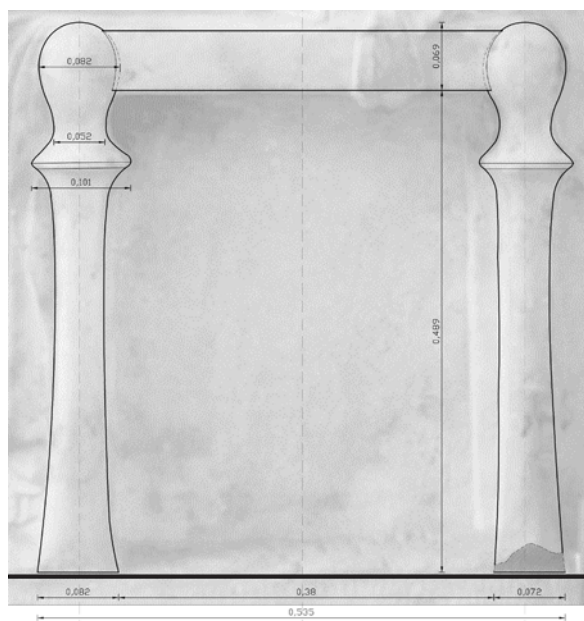
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

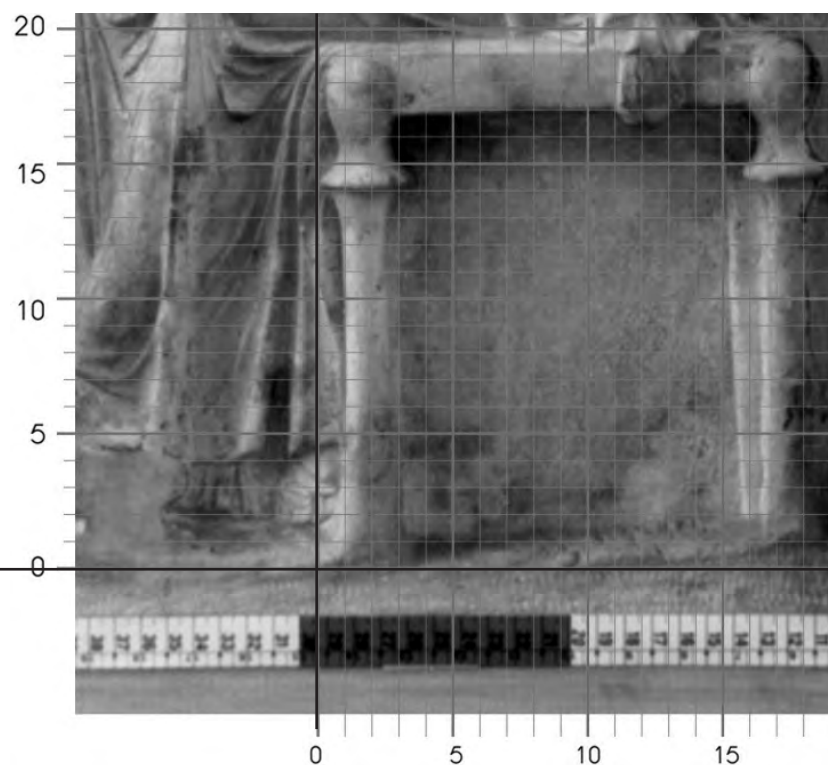
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

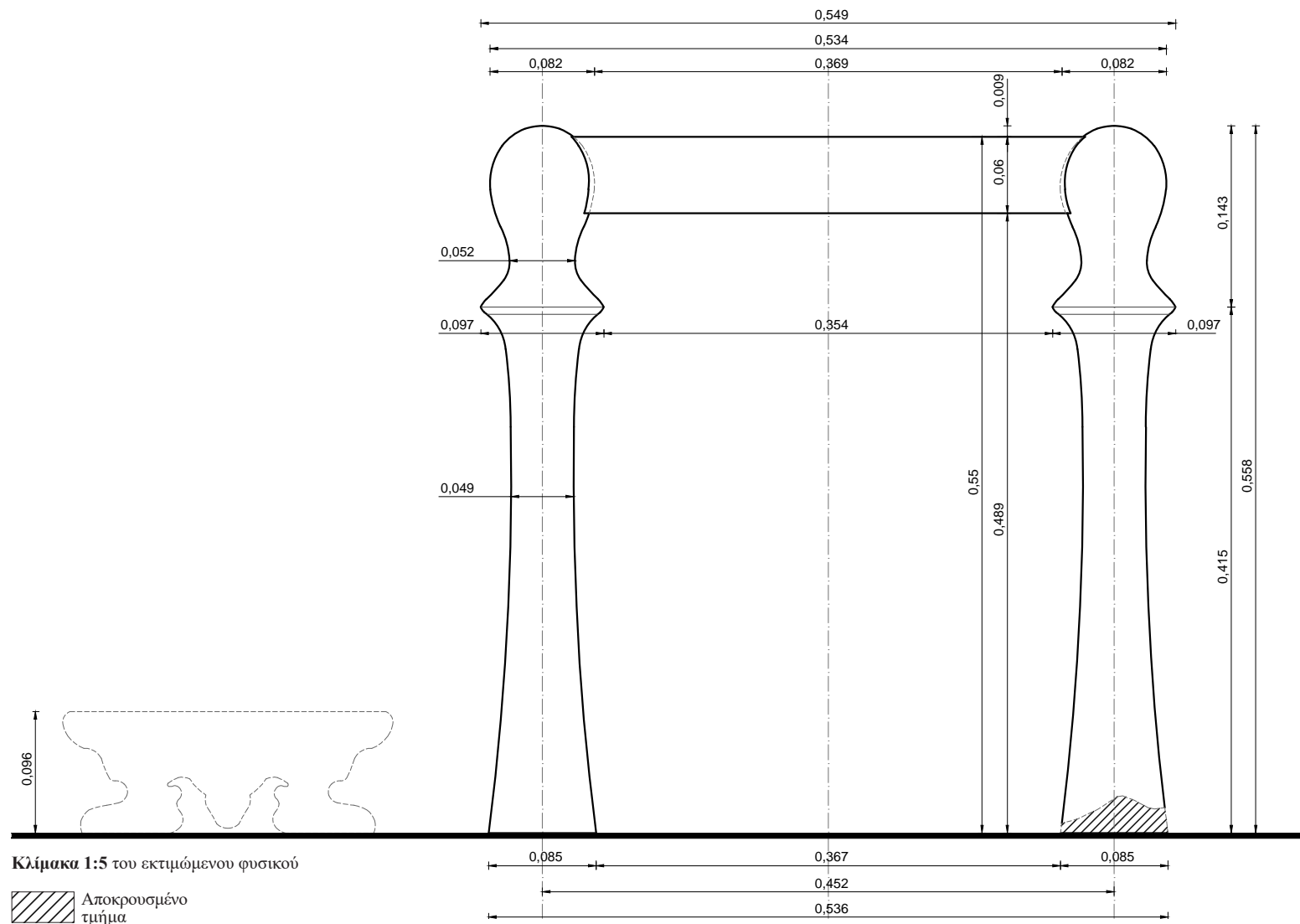
Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,558μ. και μέγιστο πλάτος 0,534μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,957. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Επιμετρημένη Παράσταση 21

Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλεω Ερυθραίου και της Θεανούς

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,550μ. και ωφέλιμο πλάτος 0,369μ. Δεν φαίνεται να καλύπτεται από μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, πακτωμένο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,060μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,489μ. από το έδαφος και το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,108.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,558μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,452μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,846 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,174.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,415μ. από το έδαφος,

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,097μ. Έχει ύψος 0,143μ., μέγιστη διάμετρο 0,082μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,052μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,256.

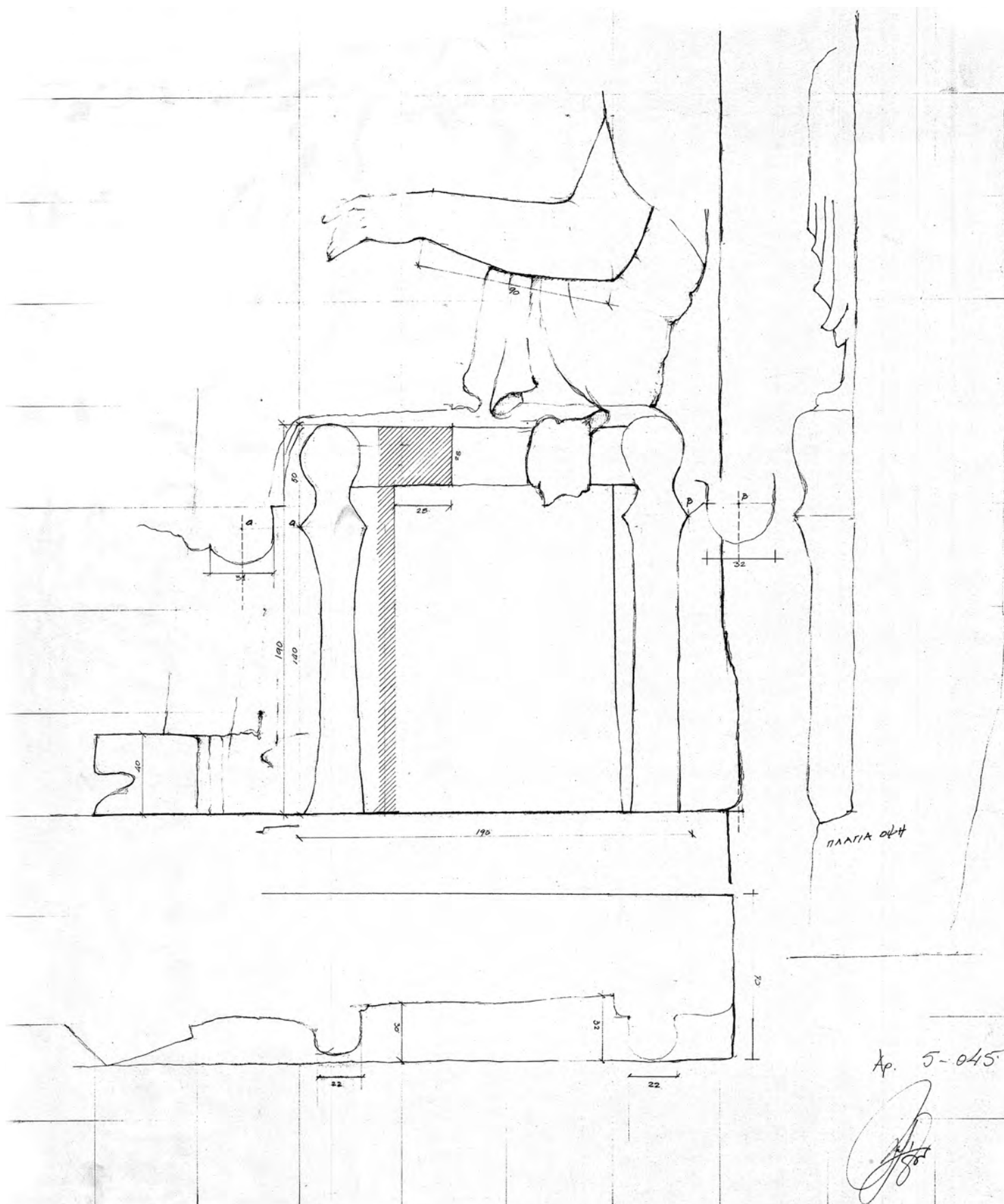
Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,415μ., άνω διάμετρο 0,049μ. και κάτω διάμετρο 0,085μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,097μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,345. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,744.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 21

Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλεω Ερυθραίου και της Θεανούς

Αρ. 5-045

(E.A.M. 3472)

Αποτύπωση από το ανάγλυφο

Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μεταξύ των ετών 400-390 π.Χ. (ανάγλυφο). Οι επιγραφές χρονολογούνται πιθανώς στον 1ο αι. π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,55μ., πλάτος 0,98μ., πάχος 0,11μ.

Προέρχεται από την Παλαιόπολη Άνδρου
Άνδρος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1

Αετωματική στήλη παριανού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση χωρίς πλαισίωση. Λείπουν τα ακρωτήρια του αετώματος.

Αριστερά εικονίζεται γυναίκα καθημένη σε δίφρο με υποπόδιο. Είναι στραμμένη κατά τα τρία τέταρτα προς τα δεξιά και φορά χιτώνα και μιάτιο που καλύπτει τους ώμους, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Μπροστά της στέκεται όρθια μια θεραπαινίδα ενδεδυμένη με πέπλο ζωσμένο. Με το αριστερό της χέρι κρατά ανοιχτή πυξίδα, απ' όπου ανασύρει με το δεξί χέρι κάποιο κόσμημα.

Στο γείσο του αετώματος αναγράφεται: [Κ]λωδία Αύλου θυγάτηρ, γυνή δε Προυσίου του Αισχίνου. Στο πεδίο του αναγλύφου, επάνω από τις μορφές αναγράφεται: Ερώτιν Αύλου γυνή δε Αισχίνου του Φιλονίδου.

Βιβλιογραφία: Κώστογλου-Δεσπίνη, Αικ., Προβλήματα της παριανής πλαστικής του 5ου αι. π.Χ. (1979) 196, σημ. 138· Παλαιοκρασσά, Λυδία, Τα γλυπτά της Συλλογής στη Χώρα της Άνδρου, ΑΕ 1980, Χρον. 24, αρ. 23.

Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου - Photo Express 818-6106858- & Deutsches Archäologisches Institut – Athen Neg. Nr Andros 18 Foto Vagner & Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 22

Η επιτύμβια στήλη της Κλωδίας και της Ερωτίου

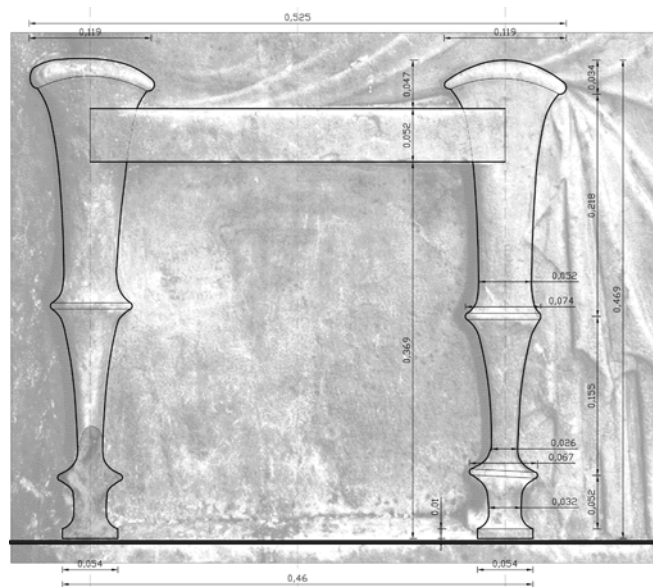
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

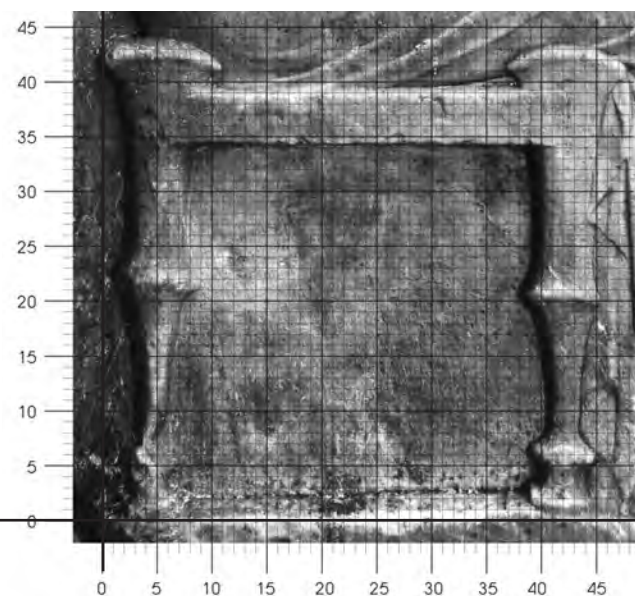
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

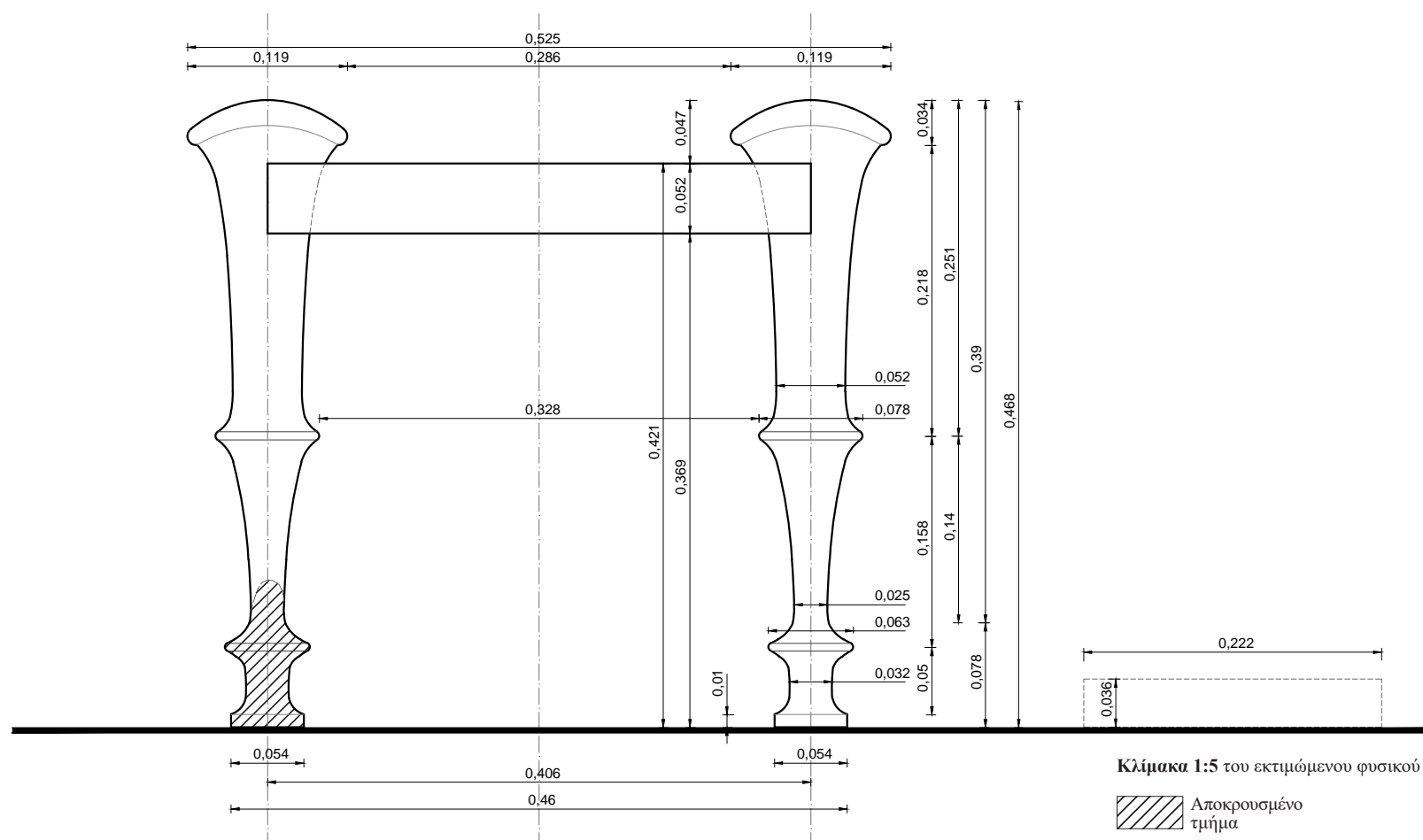

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 22

Η επιτύμβια στήλη της Κλωδίας και της Ερωτίου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,525μ. και ύψος 0,462μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,136. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,036μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 11,694μ.

Η έδρα Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,286μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,421μ. από το έδαφος. Δεν φαίνεται να υπάρχει μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμολύζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει πλάτος 0,052μ., η κάτω πλευρά του απέχει 0,369μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,113.

Τα πόδια. Σημειώνεται ότι το πίσω πόδι του δίφρου είναι αποκρουσμένο στο κάτω άκρο. Από τα εναπομείναντα όμως ίχνη μπορούν να γίνουν κάποιες υποθέσεις. Η αξονική απόσταση των δύο ορατών ποδιών είναι 0,406μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,773.

Τα πόδια έχουν συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,462μ. και το ορατό του μέρος αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,168μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,254.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,034μ. και προεξέχει κατά 0,047μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μιαν αντίστοιχη αλλά εντονότερη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,078μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,218μ. και μέση διάμετρο 0,052μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,472.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,158μ., άνω διάμετρο 0,052μ. και κάτω διάμετρο 0,025μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,063μ., ενώ για την ένωση με τη βάση η ίδιας μορφής διεύρυνση είναι πολύ πιο μικρή και καταλήγει σε διάμετρο 0,078μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,380. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,342.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,060μ. και έχει τη μορφή επιμήκους υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, με το ευρύ του μέρος ενωμένο σε διάμετρο 0,063μ. με το κάτω τμήμα του σώματος και με το στενό του μέρος διαμέτρου 0,054μ. να ακουμπά στο έδαφος μέσω ταινίας πάχους 0,010μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,130.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Αρχές του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,06μ., πλάτος 0,64μ.
Προέρχεται από την Αττική
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 727.

Επιστέφεται με αέτωμα, το κεντρικό ακρωτήριο του οποίου είναι αποκρουσμένο. Δεν δηλώνονται παραστάδες και επιστύλιο.

Στα δεξιά εικονίζεται ο Πραξιτέλης, ένας γενειοφόρος άνδρας καθισμένος σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά ποδήρες ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Εμπρός του δεξιώνεται τον Θεόδωρον, που στέκεται όρθιος φορώντας επίσης ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος, το δεξί χέρι και τα πόδια του από το ύψος των γονάτων και κάτω. Στο οριζόντιο γείσο του αετώματος είναι χαραγμένα τα ονόματα: Θεόδωρος Ωαθεν. Πραξιτέλης Ωαθεν.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2190· Conze 676, pl. 118· IG II² 7823.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα

Επιμετρημένη Παράσταση 23
Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ωαθεν

Επιμετρημένη Παράσταση 23

Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ξαθεν

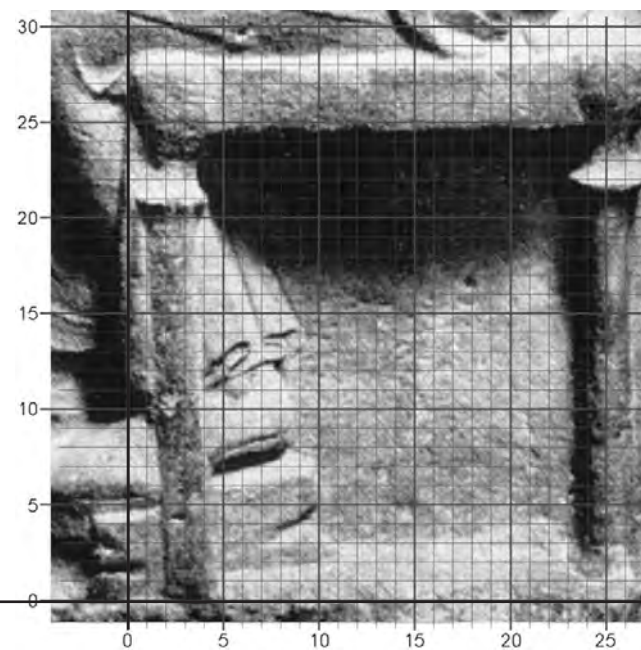
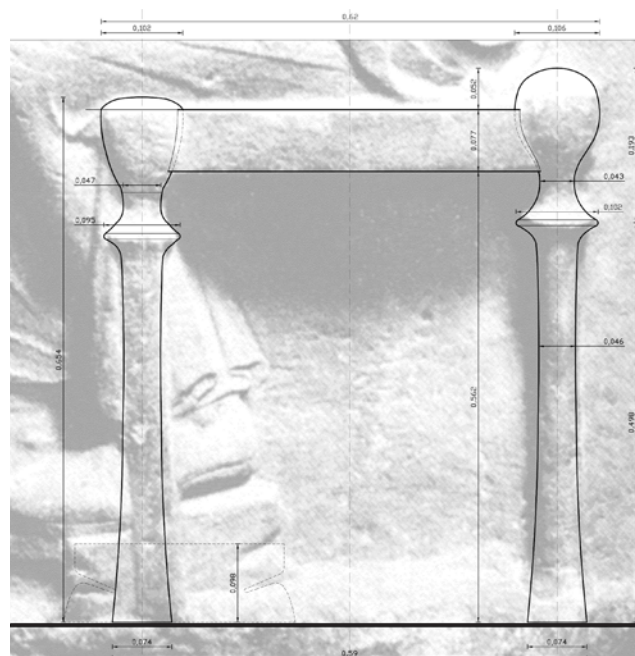
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

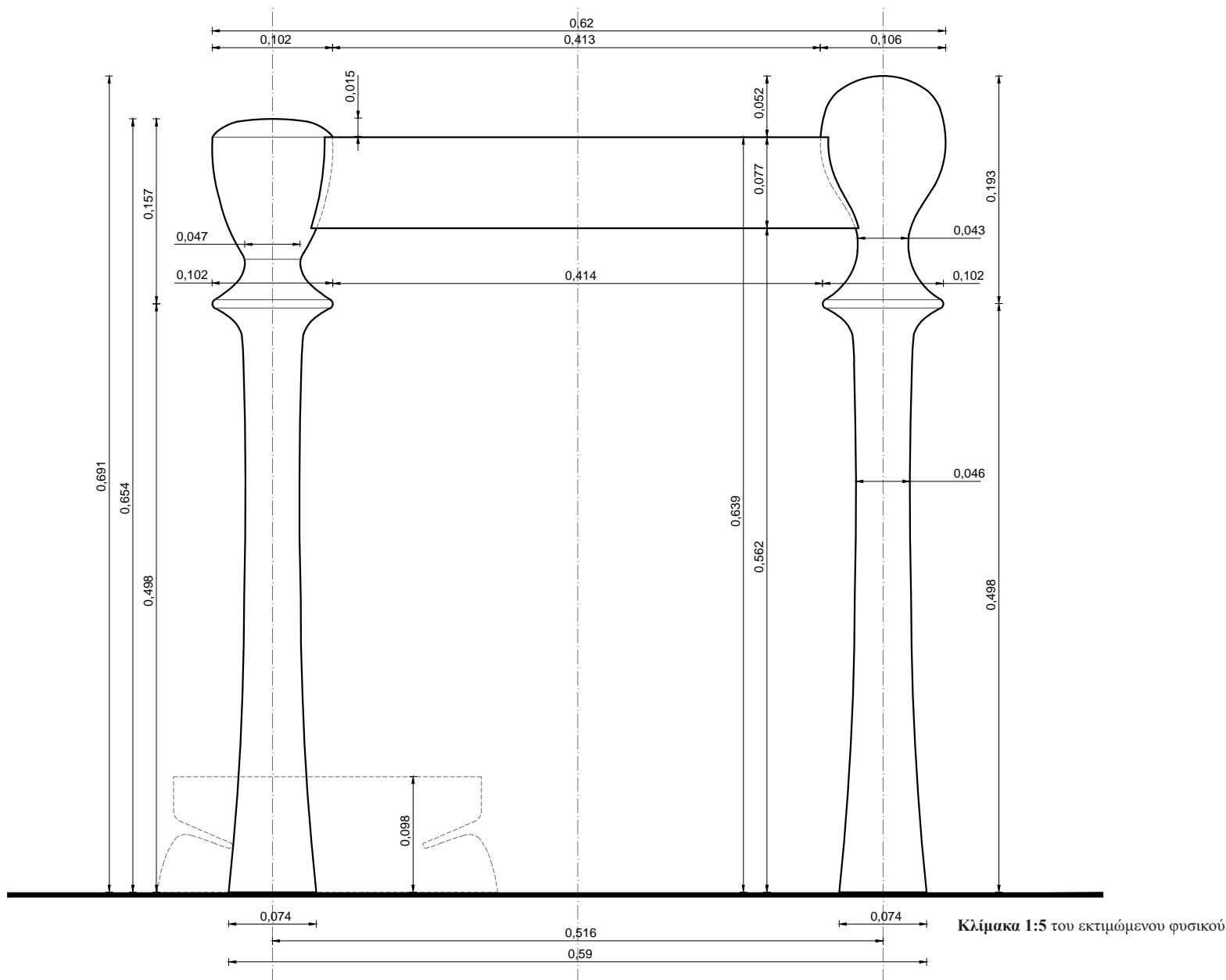
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 23

Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ωαθεν

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,691μ. και μέγιστο πλάτος 0,62μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,897. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,098μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,735.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,639μ. και ωφέλιμο πλάτος 0,413μ. Δεν φαίνεται να καλύπτεται από μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, πακτωμένο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,077μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,562μ. από το έδαφος και το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,118 ενώ η αντίστοιχη πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,111.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν μορφολογικές διαφορές ως προς τη διαμόρφωσή των άνω άκρων του, του συνολικού τους ύψους και του πάχους των άνω άκρων του κυρίως σώματος τους ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,516μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,832.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό ύψος είναι 0,654μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,156. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,498μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με έντονη συμπίεση στο άνω άκρο και έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,102μ. Έχει ύψος 0,157μ., μέγιστη διάμετρο 0,102μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,047μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,240.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,498μ., άνω διάμετρο 0,046μ. και κάτω διάμετρο 0,074μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,102μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,315. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,761.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το συνολικό ύψος είναι 0,691μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,148. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,498μ. από το έδαφος,

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,102μ. Έχει ύψος 0,193μ., μέγιστη διάμετρο 0,106μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,043μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,279.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού, εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος και είναι ίδιο με το αντίστοιχο τμήμα του εμπρός ποδιού. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,388. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,761.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 24
Η επιτύμβια στήλη της Φρασικλείας

Αρχές του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,82μ., πλάτος 1,15μ.
Βρέθηκε το 1819 στην Αθήνα, στον Κεραμεικό, δίπλα στην Αγ.
Τριάδα
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 831

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Δύο παραστάδες στηρίζουν το επιστύλιο και το αέτωμα με τα ανθεμωτά ακρωτήρια. Είναι συγκολλημένη από πέντε κομμάτια. Αποκρουσμένα είναι το κεφάλι και το στήθος της δούλης, το κεφάλι του κοριτσιού, το δεξί πόδι και το πρόσωπο της Φρασικλείας και τα χέρια όλων των μορφών.

Στο αριστερό μέρος της στήλης εικονίζεται η Φρασίκλεια ενδεδυμένη με χειριδωτό χιτώνα και μιάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Κάθεται σε δίφρο, ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο και γέρνει το κεφάλι της προς τα κάτω περίλυπη. Εμπρός της στέκεται μία δούλη με το χαρακτηριστικό ένδυμα, κρατώντας μία ανοιχτή τυξίδα. Ανάμεσα στις δύο γυναίκες παριστάνεται ένα μικρό κορίτσι που πιάνει τα γόνατα της Φρασικλείας.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένο το όνομα της νεκρής: Φρασίκλεια.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.750· Conze 189, pl.67· Δεσπίνης, Γ., ΕΓΝΑΤΙΑ 3, 1991-1992, 62-66, πίν. 2· Diepolder, p. 25, pl.19· IG II² 13013· Johansen, p. 24· Καλτσάς 160, no.316· Καρούζου σελ.80· Lippold, p.227, pl. 80.2· Σημαντόνη, πίν. 19· Salta p. 24· Schmaltz, B., Grabreliefs, pl. 11.11970, A21· Stupperich, No. 37· Vierneizel – Schloerb, Katalog der Skulpturen II, p. 210, 212, Anm 20· Ψιλοπούλου, no.3.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δαναηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 24
Η επιτύμβια στήλη της Φρασικλείας

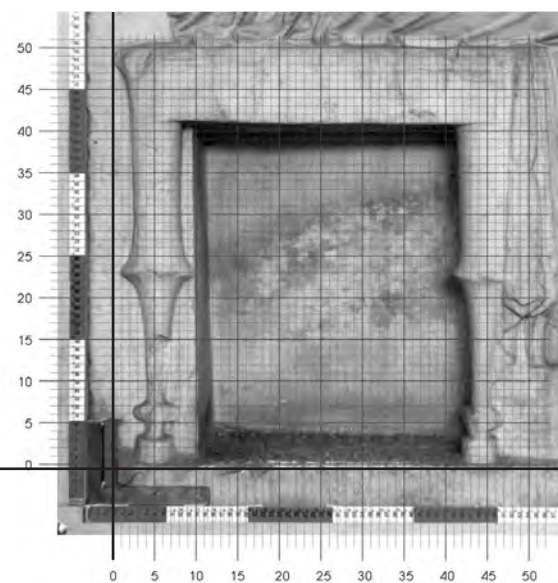
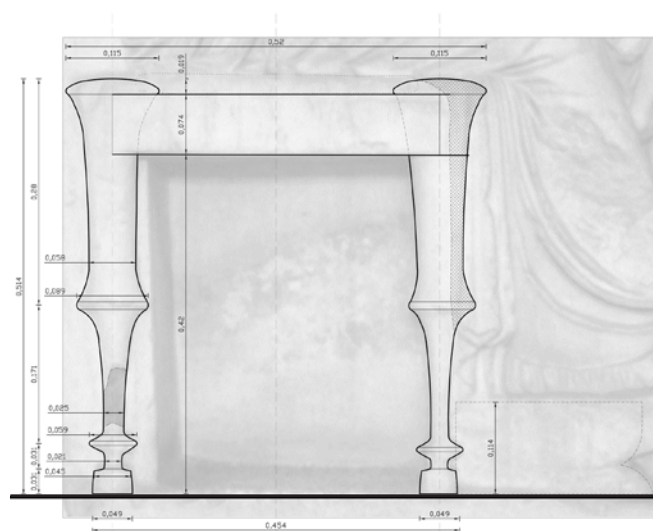
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

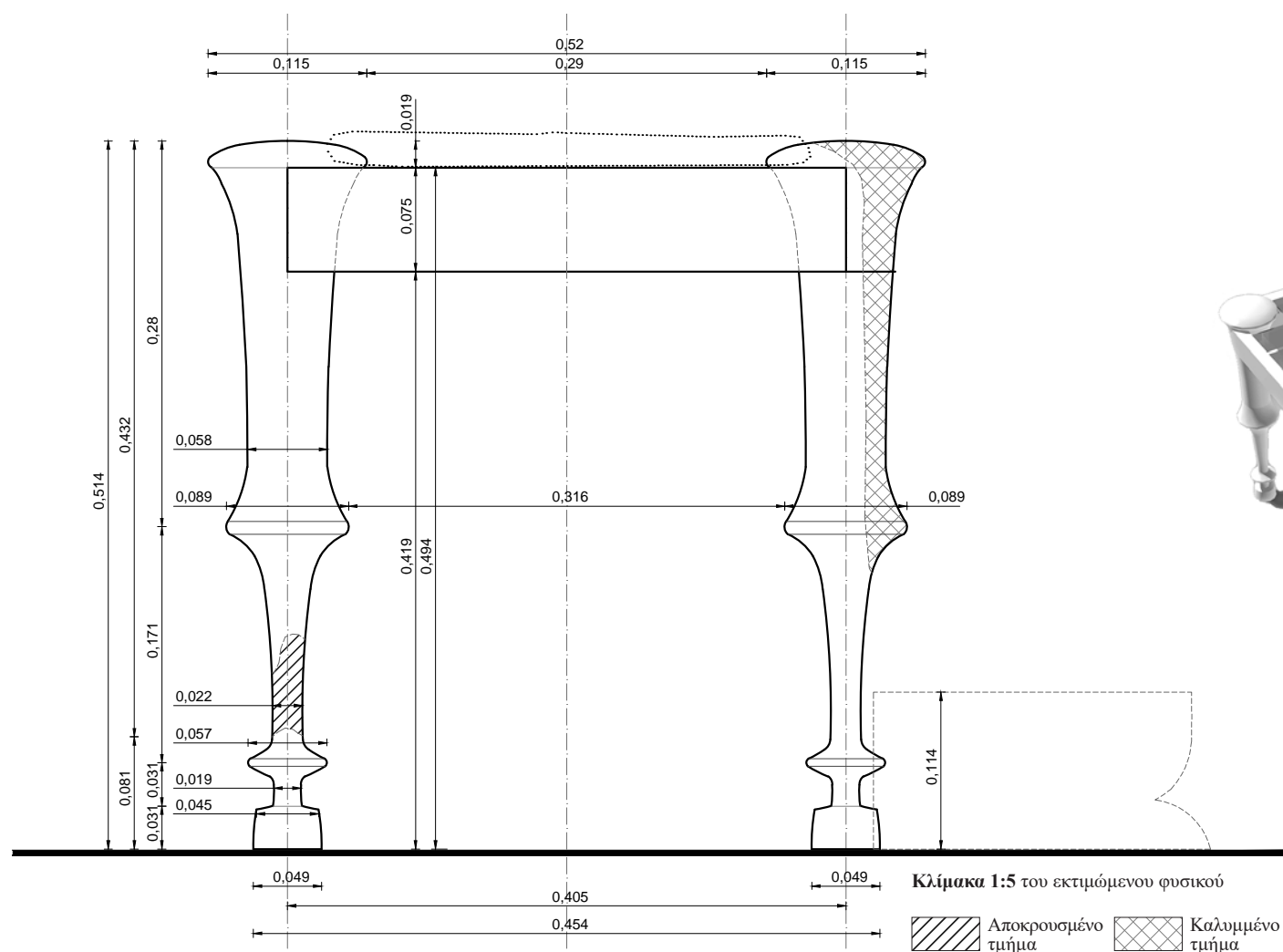

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 24
Η επιτύμβια στήλη της Φρασικλείας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,520μ. και ύψος 0,514μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,012. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,114μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,693.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,286μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,421μ. από το έδαφος. Καλύπτεται από λεπτό μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει πλάτος 0,075μ., η κάτω πλευρά του απέχει 0,419μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,146.

Τα πόδια. Τα πόδια έχουν συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,514μ. και το ορατό του μέρος αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αξονική απόσταση των δύο ορατών ποδιών είναι 0,405μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,779.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,233μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,224.

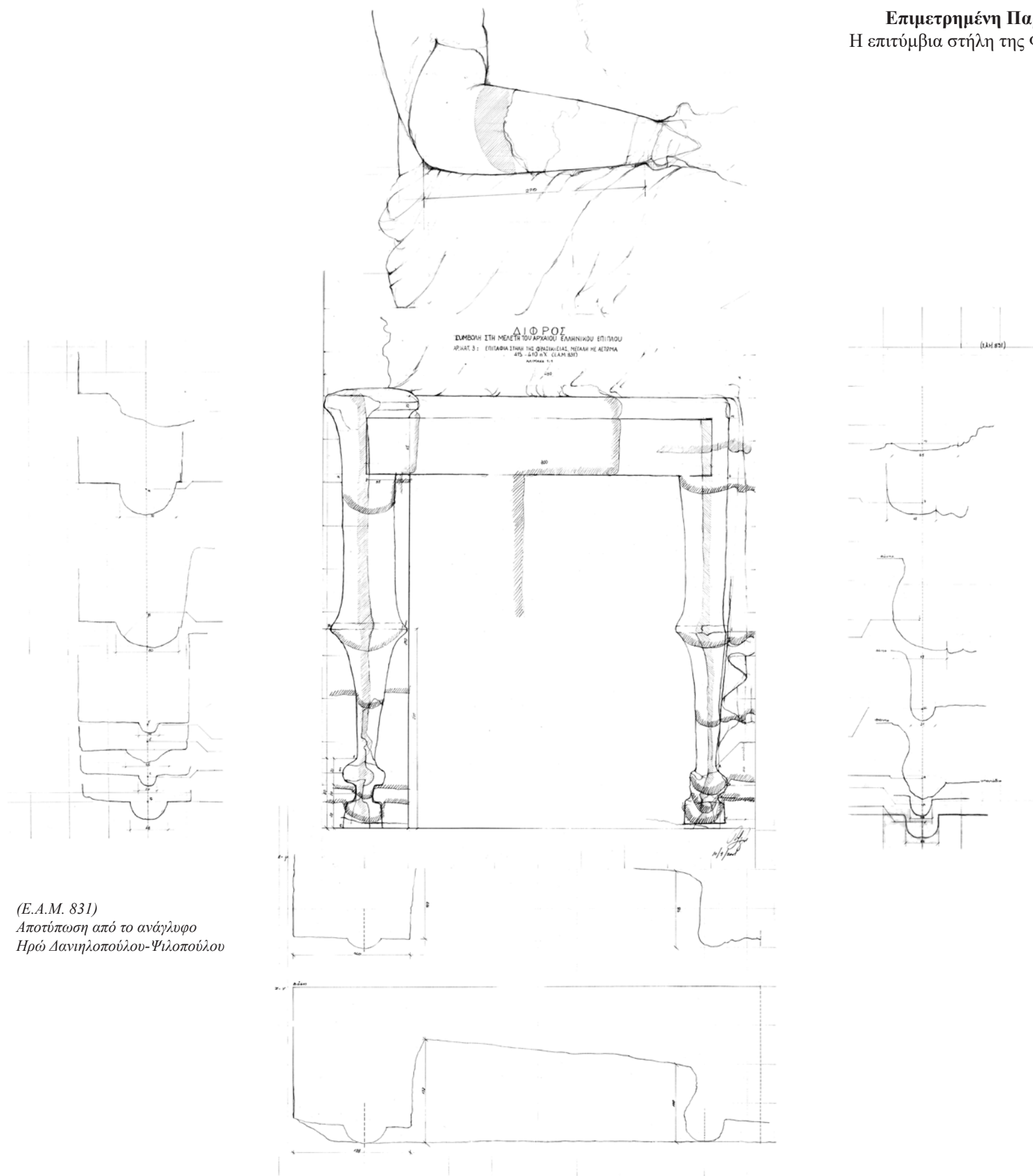
Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,019μ. και διαμέτρου 0,115μ. ενώ προεξέχει κατά 0,019μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν αντίστοιχη αλλά εντονότερη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,089μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,280μ. και μέση διάμετρο 0,058μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,545.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό και έχει συνολικό ύψος 0,202μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,089μ. Σε ύψος 0,062μ. από το έδαφος παρουσιάζει ένα πεπλατυσμένο ατρακτοειδές έξαρμα διαμέτρου 0,057μ. και ενώνεται με τη βάση μέσω ενός κυλινδρικού τμήματος διαμέτρου 0,019μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,386. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,393.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,031μ. και έχει μορφή κώδωνα με άνω διάμετρο 0,045μ. και κάτω διάμετρο 0,049μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,060.

(ΕΛΛΗ 831)

Επιμετρημένη Παράσταση 24
Η επιτύμβια στήλη της Φρασικλείας

(E.A.M. 831)
Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Αρχές του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,60μ., πλάτος 0,85μ.
Βρέθηκε στην Αττική, στην περιοχή Κουκουβάουνες
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 724.

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Επιστέφεται με επιστύλιο και αέτωμα. Είναι ελλιπής διαγώνια από πάνω δεξιά έως κάτω αριστερά και η πλάκα του αναγλύφου έχει συμπληρωθεί με γύψο.

Στο αριστερό μέρος της στήλης εικονίζεται η Φαιναρέτη, σε στάση τριών τετάρτων, ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Κάθεται σε δίφρο και γέρνει το κεφάλι της προς τα κάτω περίλυπη. Εμπρός της στέκεται μια άλλη γυναικεία μορφή, από την οποία σώζεται το άνω μέρος της κεφαλής και το άκρο του δεξιού χεριού. Στο επιστύλιο είναι χαραγμένο το όνομα της νεκρής: Φαιναρέτη.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.220· Conze, no. 104, pl.39· Diepolder, p. 24, 26, 36, pl.17· IG II² 128· Κατσάς 168, no.332· Lippold, p.229· Σημαντώνη, πίν. 10· Salta p. 40, 41· Schmaltz, B., Grabreliefs, p. 127, πλ. 11.2· Stupperich, No. 10· Vierneizel – Schloerb, B., AM 83, 1968, p. 106, pl. 41· Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p. 14, 18· Ψιλοπούλου, no.10.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & ΕΑΜ αρ. 724

Επιμετρημένη Παράσταση 25
Η επιτύμβια στήλη της Φαιναρέτης

Επιμετρημένη Παράσταση 25
Η επιτύμβια στήλη της Φαιναρέτης

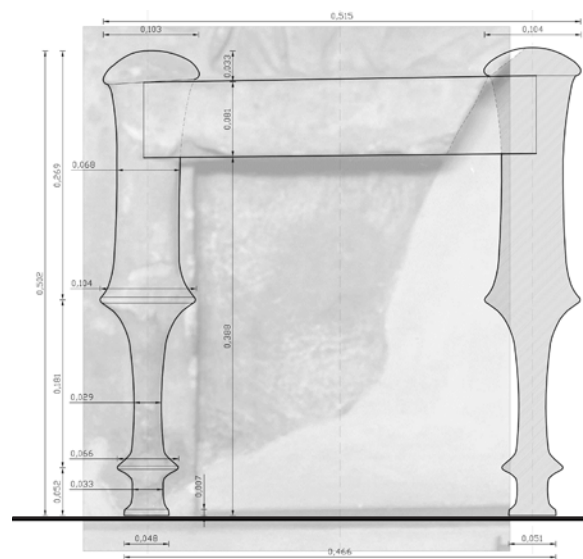
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

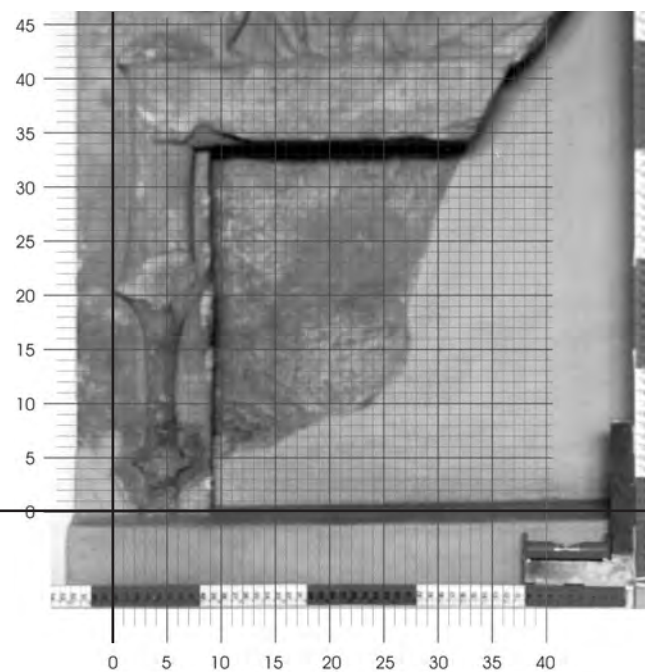
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

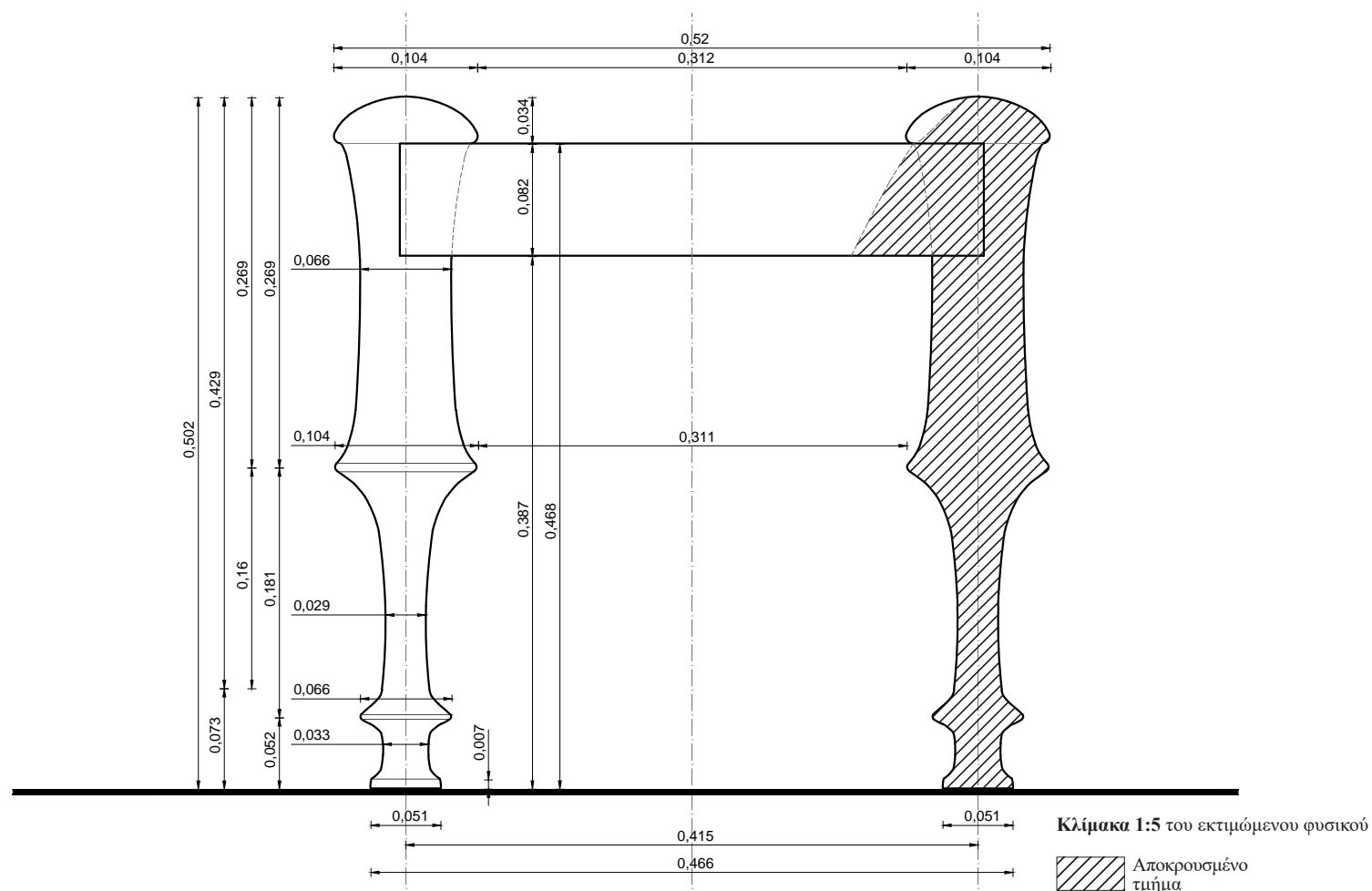
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 25
Η επιτύμβια στήλη της Φαιναρέτης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,520μ. και ύψος 0,502μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,036. Σώζεται μόνο το αριστερό του πόδι και το μεγαλύτερο μέρος του οριζώντιου κανόνα. Από το εναπομείναν ίχνος του άνω άκρου του δεξιά ποδιού γίνεται αφ' ενός η παραδοχή ότι το δεξιά πόδι είναι ίδιο με το αριστερά και αφ' ετέρου γίνονται υποθέσεις αναφορικά με τις συναφείς διαστάσεις.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,312μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,468μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, που συναρμολύζεται κάθετα στην κορυφή του κυρίως σώματός τους. Έχει πλάτος 0,082μ., η κάτω πλευρά του απέχει 0,387μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,163.

Τα πόδια. Τα πόδια έχουν συνολικό εκτιμώμενο ύψος 0,502μ. και το ορατό του μέρος αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αξονική απόσταση των δύο ορατών ποδιών είναι 0,415μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,798.

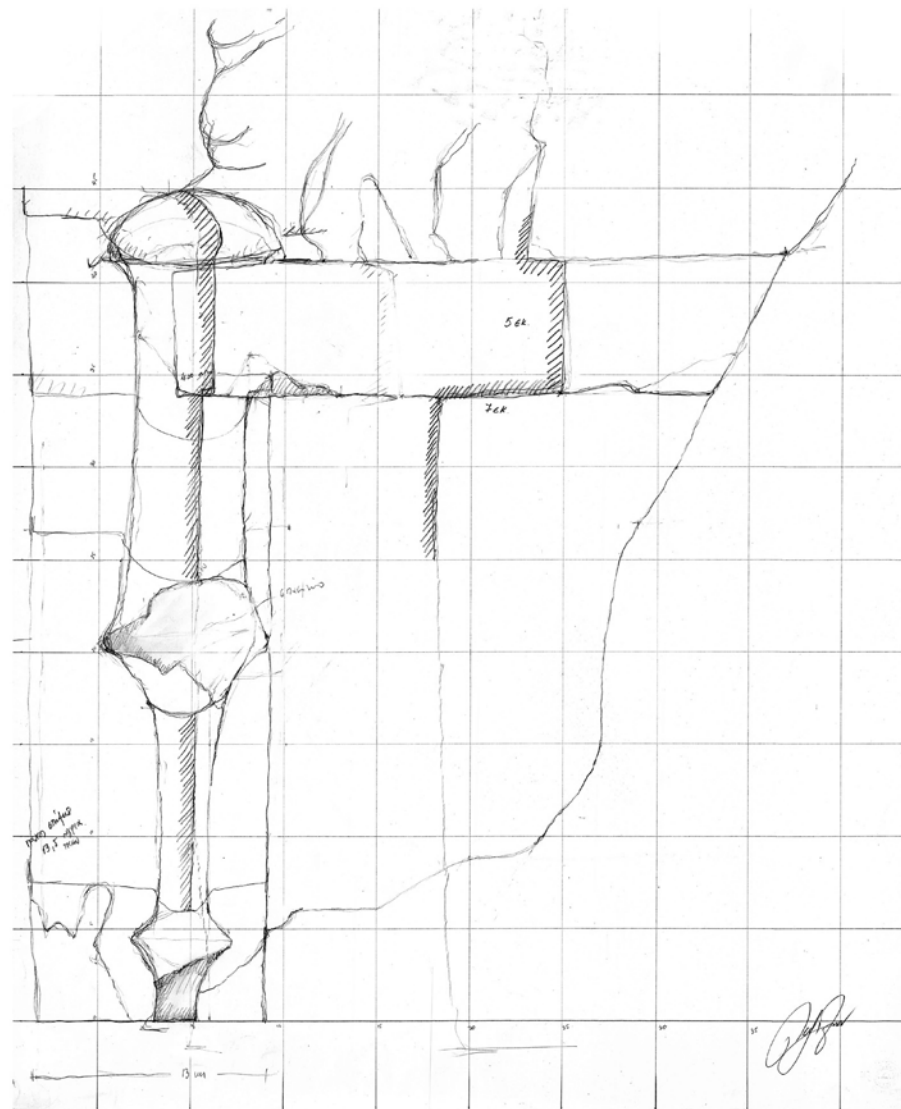
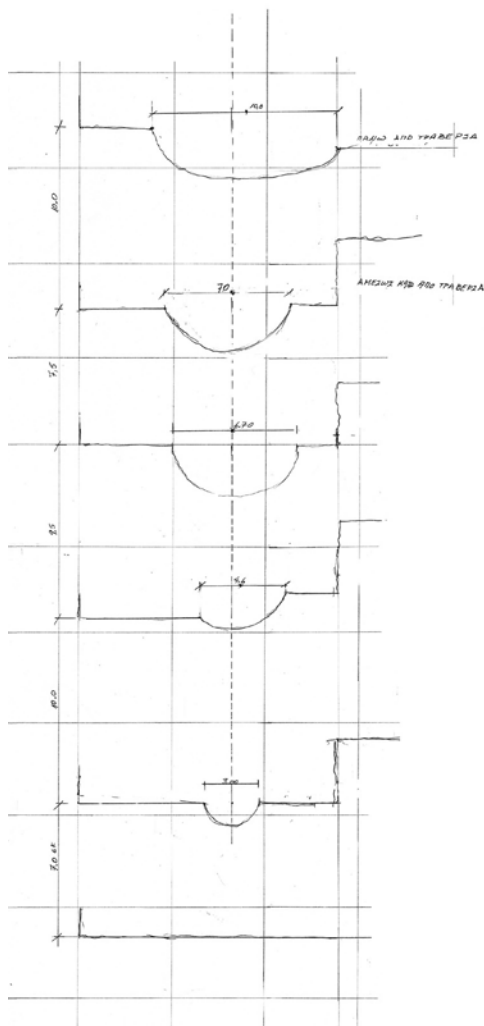
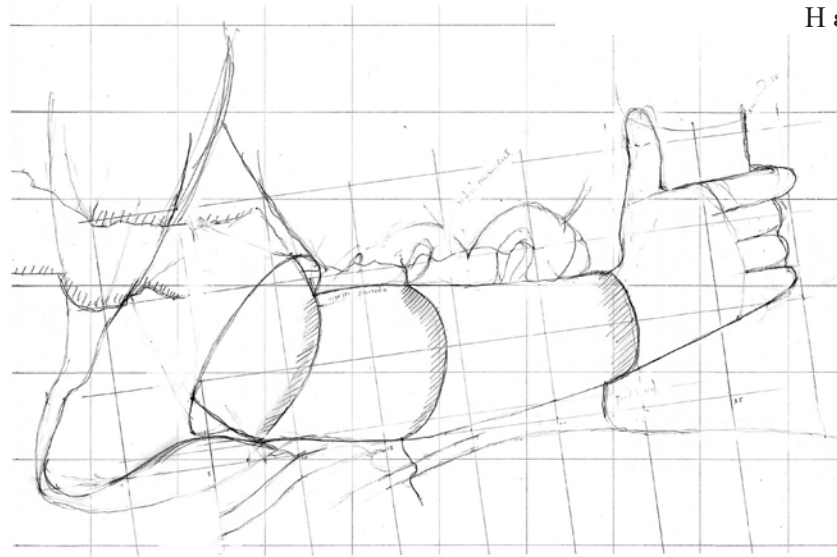
Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,233μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,207.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,034μ. και διαμέτρου 0,104μ. ενώ προεξέχει κατά 0,034μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν αντίστοιχη αλλά εντονότερη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,104μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,269μ. και μέση διάμετρο 0,067μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,536.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,181μ. και μέση διάμετρο 0,029μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,104μ., ενώ για την ένωση με τη βάση η ίδιας μορφής διεύρυνση είναι πολύ πιο μικρή και καταλήγει σε διάμετρο 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,486. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,361.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,052μ. και έχει τη μορφή επιμήκους υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, με το ευρύ του μέρος ενωμένο σε διάμετρο 0,066μ. με το κάτω τμήμα του σώματος και με το στενό του μέρος διαμέτρου 0,051μ. να ακουμπά στο έδαφος μέσω ταινίας πάχους 0,007μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,104.

Επιμετρημένη Παράσταση 25
Η επιτύμβια στήλη της Φαιναρέτης

(E.A.M. 724)
Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 400-380 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,53μ., πλάτος 0,63μ.

Βρέθηκε στον Πειραιά

Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 208.

Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου. Είναι ελλιπές κατά το κάτω ήμισυ της αριστερής πλευράς, ώστε δεν διασώζεται το δεξιό και το κάτω μέρος της μορφής του οινοχόου και το αριστερό άκρο του ανακλίντρου και της τράπεζας μπροστά του. Μικρές φθορές υπάρχουν στα πρόσωπα των μορφών. Από την μορφή του οινοχόου, που εικονιζόταν στο αριστερό άκρο του αναγλύφου, σώζεται μόνο τμήμα του άνω μέρους του σώματός του.

Στο κέντρο του αναγλύφου εικονίζεται ο ήρωας ανακεκλιμένος σε ανάκλιτρο να κρατά με το αριστερό του χέρι φιάλη. Φορά ιμάτιο που καλύπτει μόνο το κάτω μέρος του σώματός του αφήνοντας το υπόλοιπο γυμνό. Με το κεφάλι του στραμμένο προς τα αριστερά του κοιτά μία γυναικεία μορφή καθήμενη σε χαμηλό δίφρο. Η γυναίκα φορά λεπτό χιτώνα και ιμάτιο, που καλύπτει το κάτω μέρος του σώματός της

Βιβλιογραφία: Dentzer, Jean-Marie, *Le motif du banquet couché dans le proche-orient et le monde grec du VIIe au IVe siècle avant J.-C.*, Rome 1982, 594, αρ. R 223, πίν. 478· Frel, J., *Eirene* 1966, IX C 9, πίν. IV

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 26
Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου

Επιμετρημένη Παράσταση 26

Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου

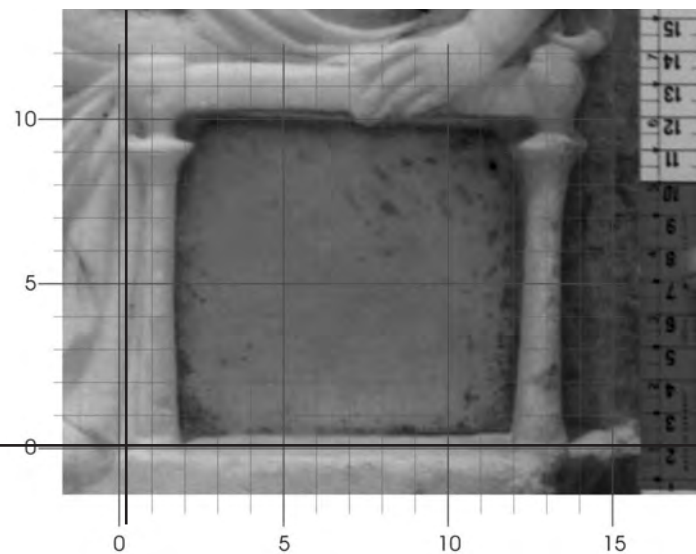
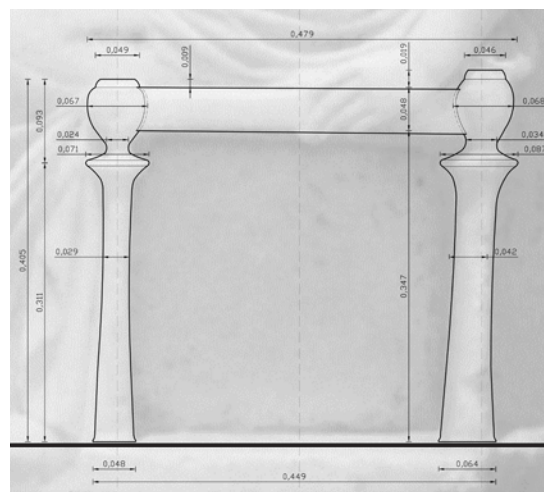
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

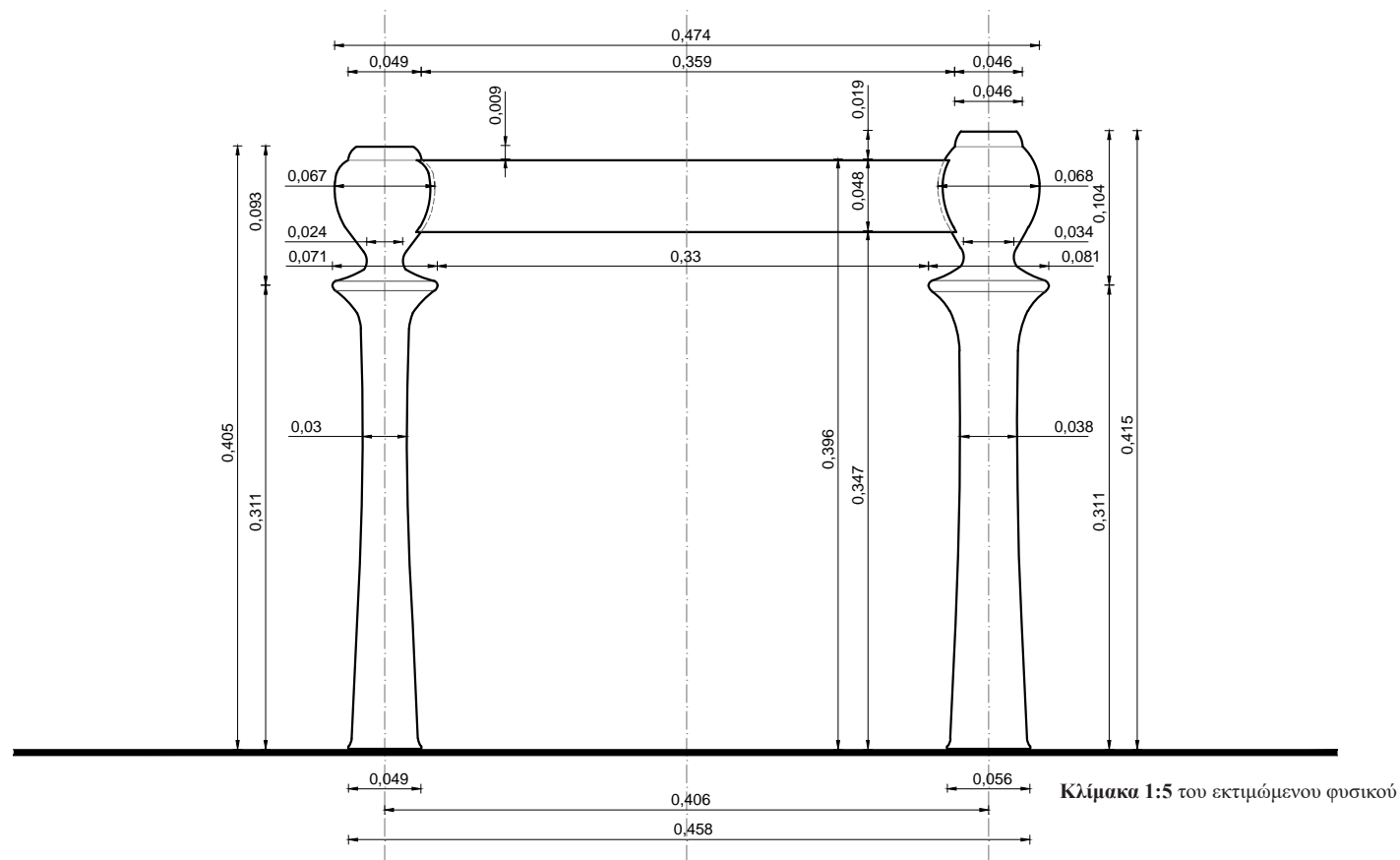

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 26
Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρητικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,474μ. και μέγιστο ύψος 0,415μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,142.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, εκ των οποίων το αριστερά εξέχει κατά 0,009μ. από την έδρα, ενώ το δεξιά κατά 0,019μ. αντίστοιχα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,359μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,396μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμολογείται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,048μ. Το μέτωπό του βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,116.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν διαστασιολογικές κυρίως διαφορές ως προς το συνολικό τους ύψους, το μέγεθος των άνω άκρων και το πάχος του κυρίως σώματός τους ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,406μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,857. Βάσεις δεν υπάρχουν.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,405μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,175. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,311μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη δισκοειδούς μορφής, διαμέτρου 0,049μ. και ύψους 0,009μ. και με κάτω διάμετρο της σταγόνας 0,024μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,071μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,093μ. και η μέγιστη διάμετρος της σταγόνας είναι 0,067μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,230.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,311μ., μέση διάμετρο 0,030μ. και κάτω διάμετρο 0,049μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,071μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,299. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,768.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,415μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,195. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,311μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη δισκοειδούς μορφής, διαμέτρου 0,046μ. και ύψους 0,009μ. και με κάτω διάμετρο της σταγόνας 0,034μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,081μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,104μ. και η μέγιστη διάμετρος της σταγόνας είναι 0,068μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,250.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,311μ., μέση διάμετρο 0,038μ. και κάτω διάμετρο 0,056μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,081μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,334. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,749.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 380 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,19μ., πλάτος 0,64μ.

Βρέθηκε σε αρχαίο νεκροταφείο νότια του Μαραθώνα, στην περιοχή Βρανά, εκεί που σήμερα βρίσκεται το Μουσείο Μαραθώνα.

Μαραθών, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 103.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το μεσαίο και το αριστερό ακρωτήριο του αετώματος, ενώ αποκρουσμένες είναι και οι δύο κάτω γωνίες της στήλης.

Αριστερά εικονίζεται η Πανσιμάχη καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Είναι στραμμένη κατά τα τρία τέταρτα προς τον θεατή και φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής, τον δεξιό ώμο, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Μπροστά της εικονίζεται όρθια μια νεαρή γυναίκα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, που καλύπτει και τους δύο ώμους, το αριστερό χέρι και το κάτω μέρος του σώματος. Στο επιστύλιο αναγράφεται το όνομα της νεκρής: Πανσιμάχη.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.306· Καλογεροπούλου, Αθηνά, Πρακτικά Γ' Επιστημονικής Συνάντησης ΝΑ. Αττικής, Καλύβια 1988, 107-115, εικ. 1-4· Πετράκος, Β. Χ., Ο Μαραθών (1995) 152, εικ. 88.

Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Μαραθώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 27
Η επιτύμβια στήλη της Πανσιμάχης

Επιμετρημένη Παράσταση 27
Η επιτύμβια στήλη της Πανσιμάχης

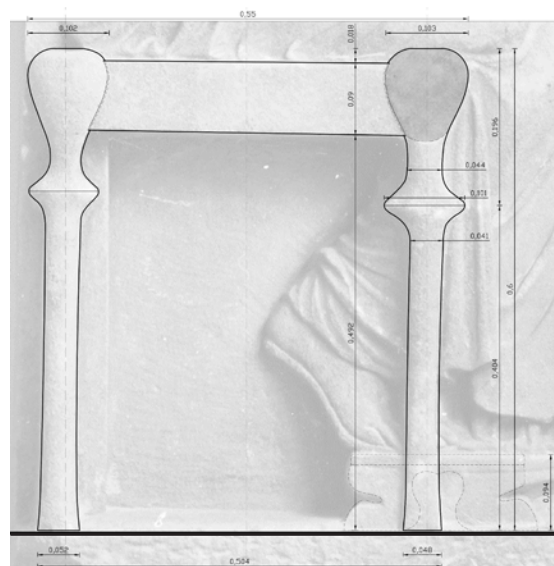
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

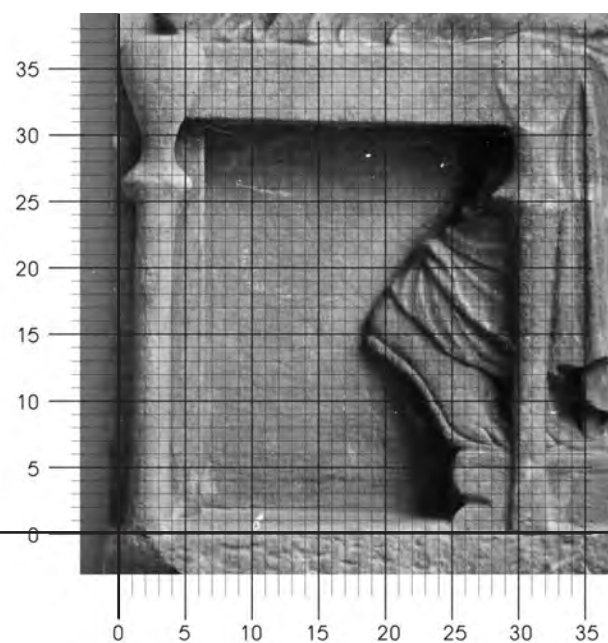
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

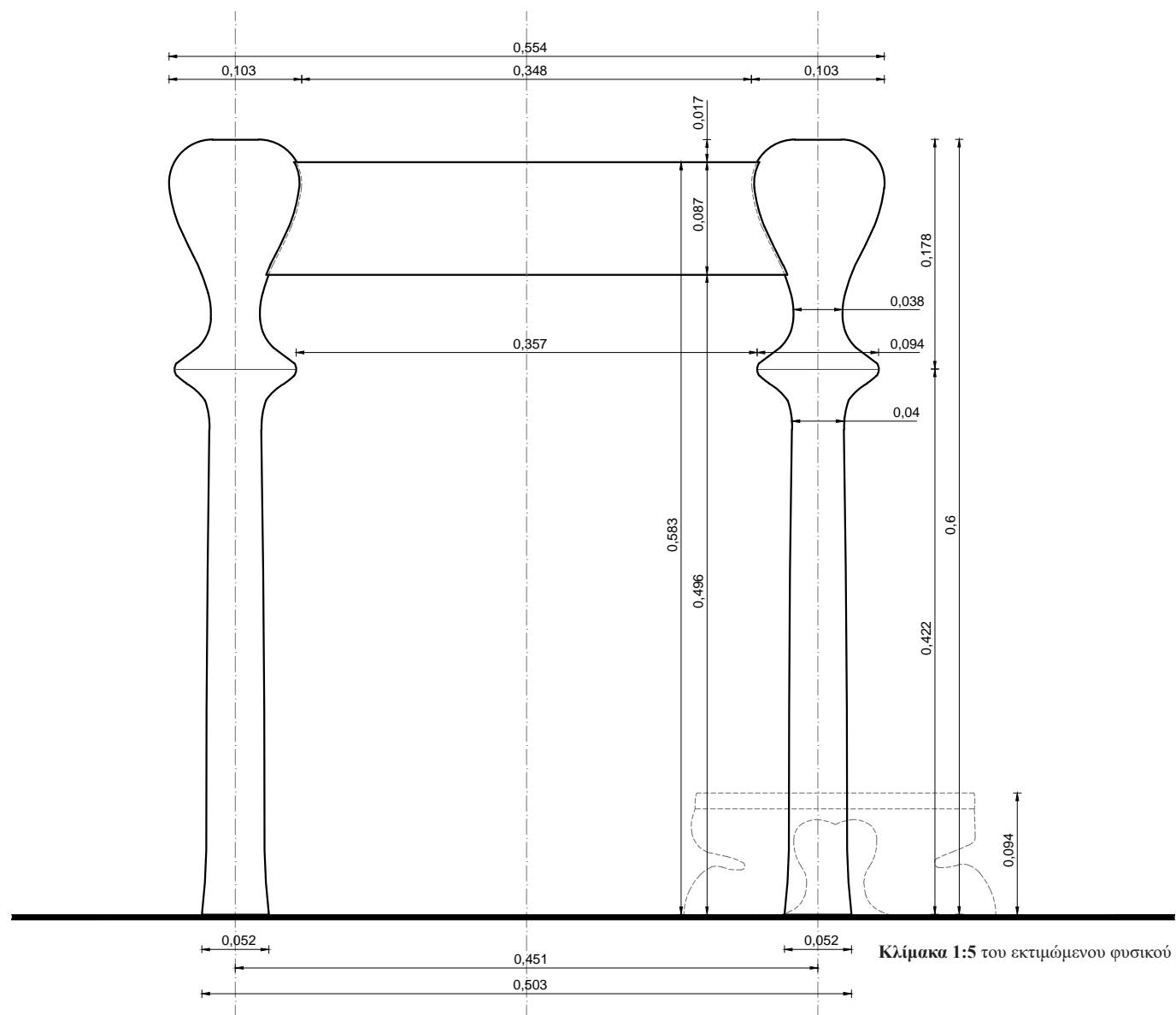
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 27
Η επιτύμβια στήλη της Πασσιμάχης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,554μ. και μέγιστο ύψος 0,60μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,923. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,094μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,202.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,007μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,348μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,583μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,087μ. Το μέτωπό του βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,145.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,600μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,172 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,451 και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,814. Βάση δεν υπάρχει.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,422μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη πεπλατυσμένη (οριζόντια), με μέγιστη διάμετρο της σταγόνας 0,103μ. και με ελάχιστη διάμετρο 0,038μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,094μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,178μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,297.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,422μ., μέση διάμετρο 0,040μ. και κάτω διάμετρο 0,052μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,094μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,423. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,703.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 380 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,57μ., πλάτος 0,93μ.

Βρέθηκε το 1977 στην έπαυλη του Ηρώδου του Αττικού στην Λουκού (Εύα) Κυνουρίας, Άστρος Κυνουρίας, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 179.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει η άνω και η κάτω γωνία της δεξιάς πλευράς.

Δεξιά εικονίζεται γυναίκα καθημένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι στραμμένη κατά τα τρία τέταρτα προς τ' αριστερά κοιτώντας τον θεατή. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το αριστερό χέρι ακουμπισμένο πάνω στους μηρούς στηρίζει τον αγκώνα του δεξιού χεριού, που συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του ώμου. Μπροστά της εικονίζεται όρθια μια θεραπεαινίδα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει τους δύο ώμους, τα χέρια και το κάτω μέρος του σώματος. Ατενίζει περίλυπη την νεκρή κυρία της και στο αριστερό της χέρι κρατά τυξίδα.

Βιβλιογραφία: Ντάτσουλη-Σταυρίδη, Αλκμήνη, Αρχαιολογικό Μουσείο Άστρους. Κατάλογος γλυπτών (1999) 50-51, αρ. 179, εικ. 52· Φάκλαρης, Π., Αρχαία Κυνουρία (1985) 116.4, πίν. 56.

Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Άστρους Κυνουρίας

Επιμετρημένη Παράσταση 28
Επιτύμβια στήλη, Άστρος Κυνουρίας

Επιμετρημένη Παράσταση 28
Επιτύμβια στήλη. Άστρος Κυνουρίας

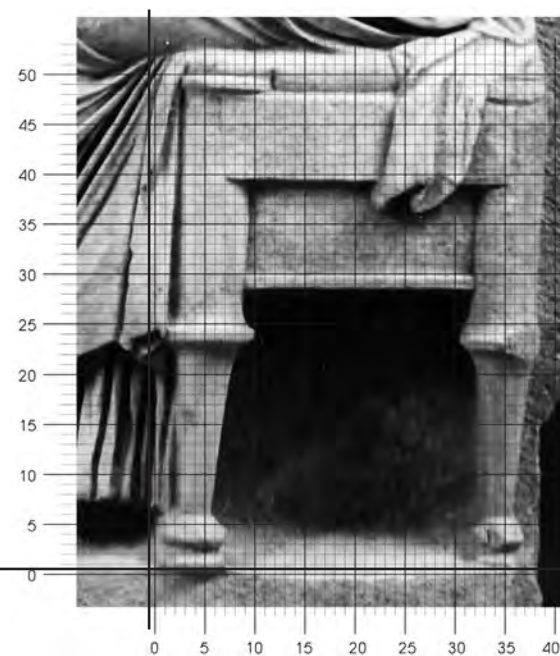
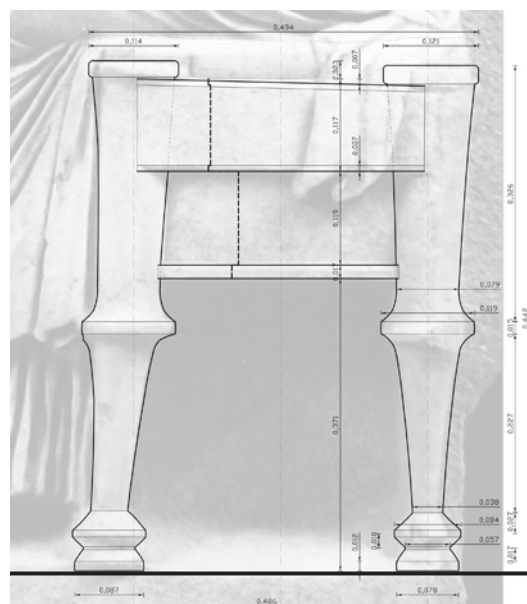
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

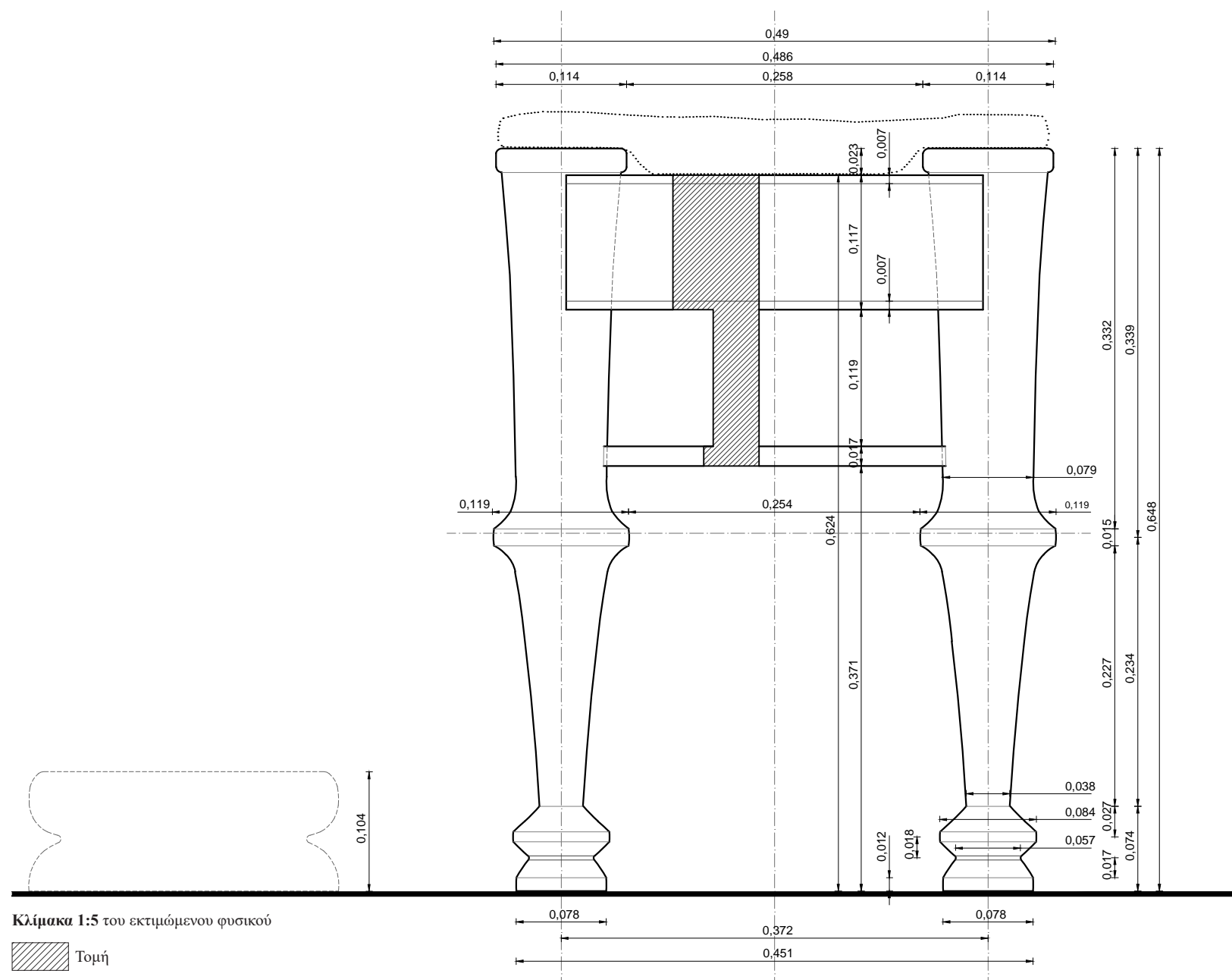
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,486μ. και μέγιστο ύψος 0,648μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,750. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,104μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,000.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,023μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,258μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,624μ. από το έδαφος. Καλύπτεται από πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,117μ., φέρει δε δύο γείσα – ένα στο πάνω μέρος και ένα στο κάτω – πάχους 0,007μ. το καθένα.

Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,127μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,017μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,181 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,196.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,648μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,184 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,373 και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,768.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,308μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με άνω απόληξη δισκοειδή με διάμετρο 0,114μ. και με ελάχιστη κάτω διάμετρο 0,079μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος του προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,119μ. μέσω ταινίας της αυτής διαμέτρου και πάχους 0,015μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,339μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,523.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,234μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,038μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,119μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,449. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,361.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,074μ. και αποτελείται από δύο μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή στερεού από ένωση δύο κόλυρων κώνων στη μεγάλη τους βάση και μέσω ταινίας πάχους 0,007μ., άνω διαμέτρου 0,038μ., κάτω διαμέτρου 0,057μ. και διαμέτρου ένωσης 0,084μ. Το κάτω μέρος αποτελείται από ένα πέδιλο μορφής κόλυρου κώνου άνω διαμέτρου 0,057μ. και κάτω διαμέτρου 0,078μ., που καταλήγει σε δισκοειδή απόληξη διαμέτρου 0,078μ. και πάχους 0,012μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,114.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,71μ., πλάτος 0,80μ.
Προέρχεται από το Κορωπί,
Βραυρών, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ΒΕ 2971

Ναϊσκόμορφη στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το κεφάλι με το λαιμό και το δεξί άκρο χέρι της καθήμενης μορφής. Από την όρθια μορφή σώζονται μόνο τα πόδια της.

Δεξιά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο και ακουμπά το αριστερό της χέρι επάνω στους μηρούς της. Εμπρός της πιθανώς δεξιωνόταν μία άλλη γυναίκα, που στέκεται όρθια φορώντας χιτώνα και ιμάτιο. Ανάμεσα στις δύο μορφές, σε δεύτερο επίπεδο, παριστανόταν μία όρθια ανδρική μορφή κατενώπιον, της οποίας διακρίνεται το κάτω τμήμα του αριστερού ποδιού και η άκρη του ιματίου, ανάμεσα στα πόδια του δίφρου.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.281· Conze 493.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

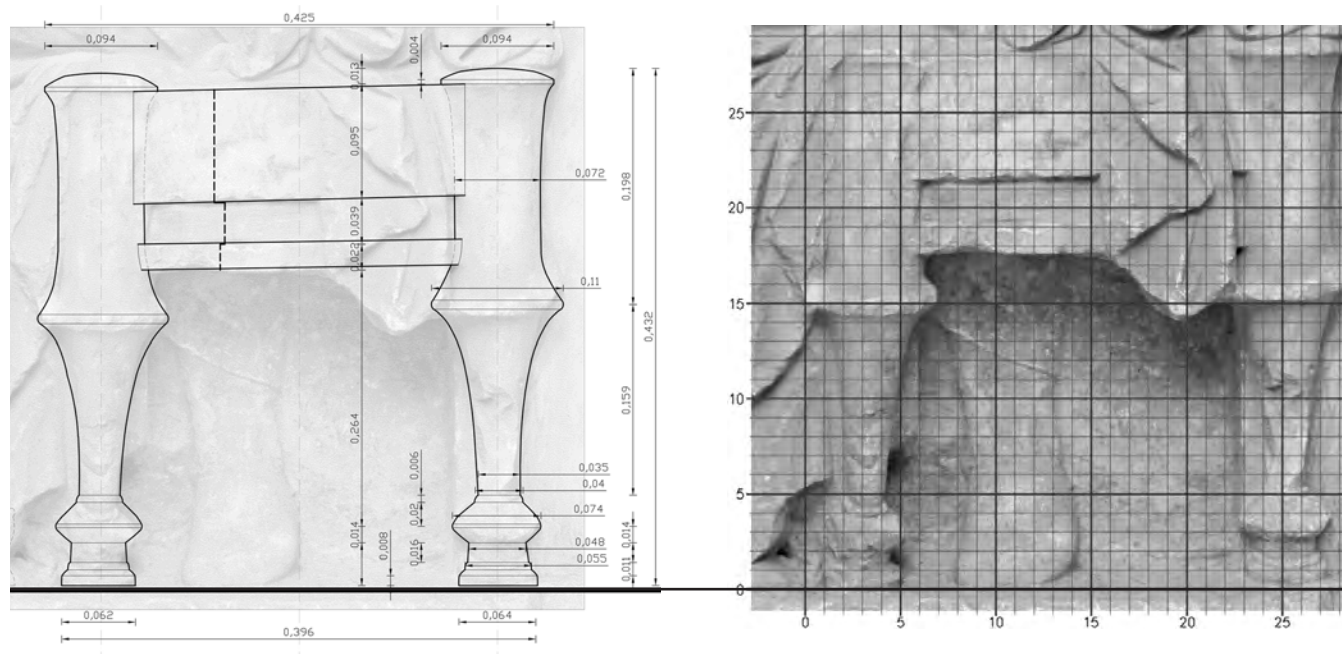
Επιμετρημένη Παράσταση 29
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,013μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,237μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,419μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,095μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,061μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,022μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,220 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,141.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,432μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,255 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,331 και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,779.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,234μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,072μ. και με άνω απόληξη ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη πάχους 0,009μ. και διαμέτρου 0,094μ. ενούμενη με το κυλινδρικό σώμα μέσω ταινίας πάχους 0,004μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος του προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,110μ. μέσω ταινίας της αυτής διαμέτρου και πάχους 0,007μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,198μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,458.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,159μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,038μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,110μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,245. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,803.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,075μ. και αποτελείται από δύο μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή στερεού από ένωση δύο κολουρων κώνων στη μεγάλη τους βάση και μέσω ταινίας πάχους 0,002μ., άνω διαμέτρου 0,043μ. (η ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος γίνεται μέσω σπείρας διαμέτρου 0,043μ. και πάχους 0,006μ.), κάτω διαμέτρου 0,048μ. και διαμέτρου ένωσης 0,075μ. Το κάτω μέρος αποτελείται από ένα πέδιλο κυλινδρικής μορφής διαμέτρου 0,048μ. και ύψους 0,016μ., που καταλήγει μέσω σπείρας διαμέτρου 0,054μ. και πάχους 0,004μ. σε δίσκοειδή απόληξη διαμέτρου 0,064μ. και πάχους 0,011μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,174.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,35μ., πλάτος 0,60μ.
Προέρχεται από την Αττική
Toronto, Royal Ontario Museum 956.108.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση.

Στο κεντρικό ακρωτήριο παριστάνεται ανάγλυφα μια όρθια σειρήνα, το κεφάλι της οποίας είναι αποκρουσμένο.

Στο επιστύλιο αναγράφεται το όνομα: Ιοστράτη.

Δεξιά εικονίζεται η Ιοστράτη καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά ποδήρη χιτώνα ζωσμένο κάτω από το στήθος και ιμάτιο, που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το αριστερό της χέρι στηρίζεται στο πίσω μέρος του δίφρου και με το δεξί ανοίγει το κάλυμμα της πυξίδας, που κρατά μια όρθια θεραπεαινίδα εμπρός της. Η τελευταία φορά χειριδωτό χιτώνα και σάκο.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.274· Graham, J. W., *Bulletin of the Royal Ontario Museum* 26 (1957) 2-4, αρ. 26, πίν. 1.

Φωτογράφιση: Royal Ontario Museum, Toronto

Επιμετρημένη Παράσταση 30
Η επιτύμβια στήλη της Ιοστράτης

Επιμετρημένη Παράσταση 30
Η επιτύμβια στήλη της Ιοστράτης

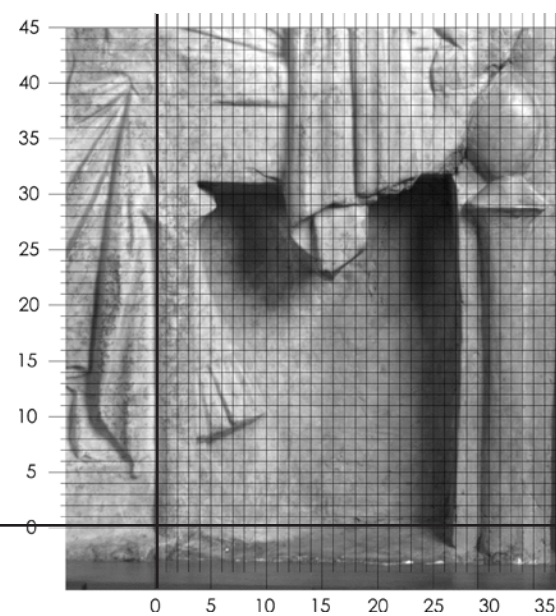
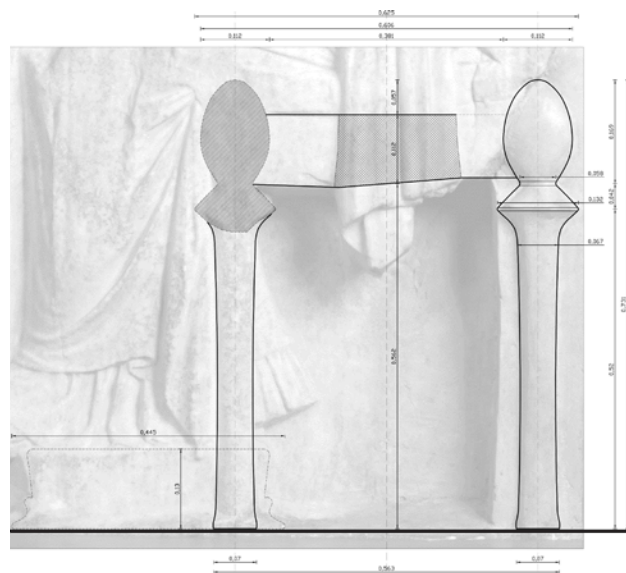
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

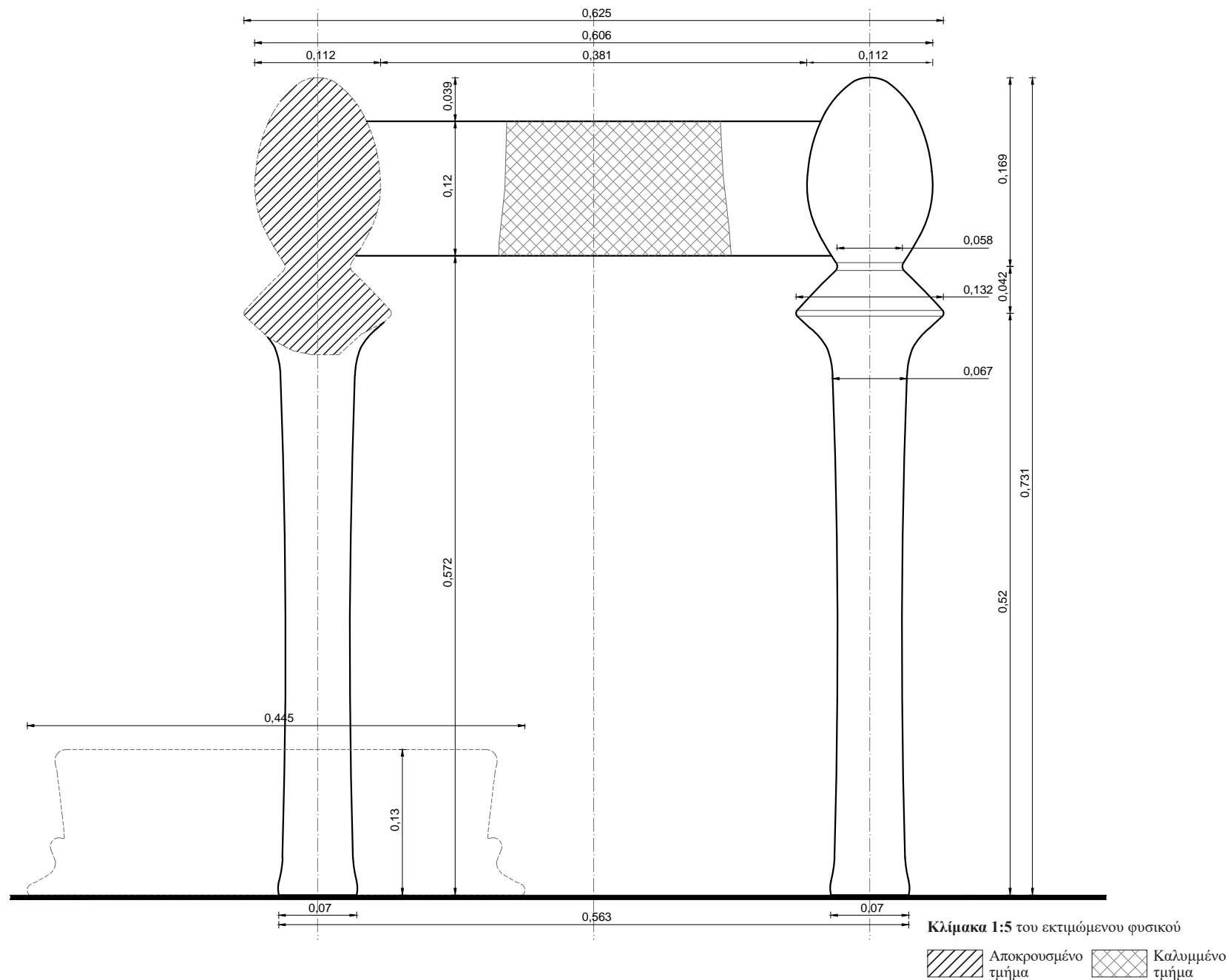

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 30
Η επιτύμβια στήλη της Ιοστράτης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρωλογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,625μ. και μέγιστο ύψος 0,731μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,855. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,130μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,323.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,039μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,381μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,692μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά δοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,120μ. Το μέτωπό του βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,164.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,731μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,181 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,493 και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,789. Βάση δεν υπάρχει.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,520μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα ωσειδές, με μέγιστη διάμετρο 0,112μ. και με κάτω διάμετρο 0,058μ. Ακολουθεί στενή ταινία και έντονη διεύρυνση (κόλουρος κώνος) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,132μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,211μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,289.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,520μ., μέση διάμετρο 0,067μ. και κάτω διάμετρο 0,070μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,132μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,406. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,711.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 31
Επιτύμβια στήλη

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (400-375)
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,87μ., πλάτος 0,711μ.
Προέρχεται από την Αττική
New York, The Metropolitan Museum of Art 07.286.109.

Ναϊσκόμορφη στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το αριστερό τμήμα διαγώνια από πάνω δεξιά έως κάτω αριστερά. Η επίστεψη της στήλης και το κεφάλι της σωζόμενης μορφής είναι παντελώς αποκρουσμένα.

Δεξιά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο και είναι στραμμένη προς τ' αριστερά, σε στάση τριών τετάρτων. Έχει το δεξί χέρι ακουμπισμένο επάνω στους μηρούς της και με το λυγισμένο αριστερό χέρι της στήριζε το κεφάλι της.

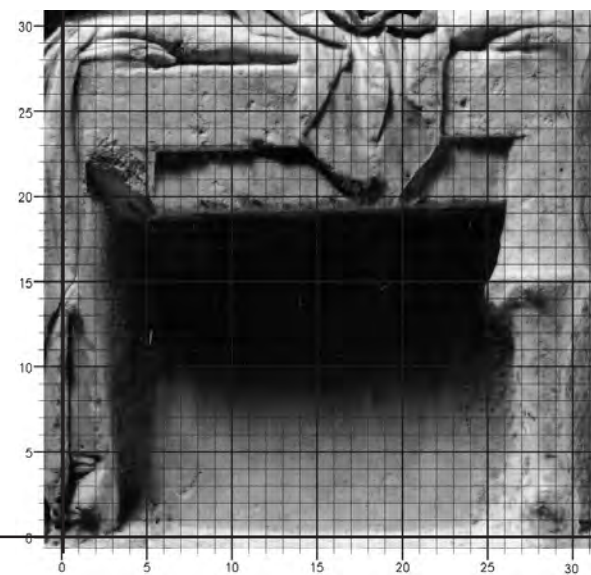
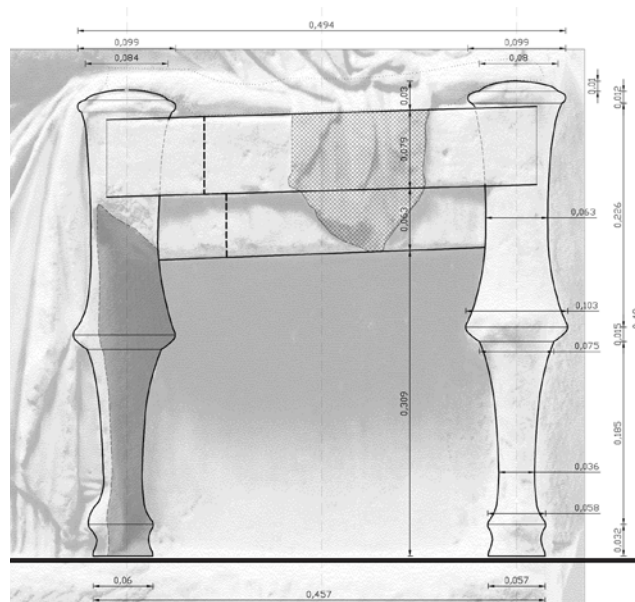
Βιβλιογραφία: Richter, Gisela, *The Metropolitan Museum of Art. Handbook of the Greek Collection*, 1953, σ. 93, pl. 73d.

Φωτογράφιση: *Metropolitan Museum of Art*, no. 262686B

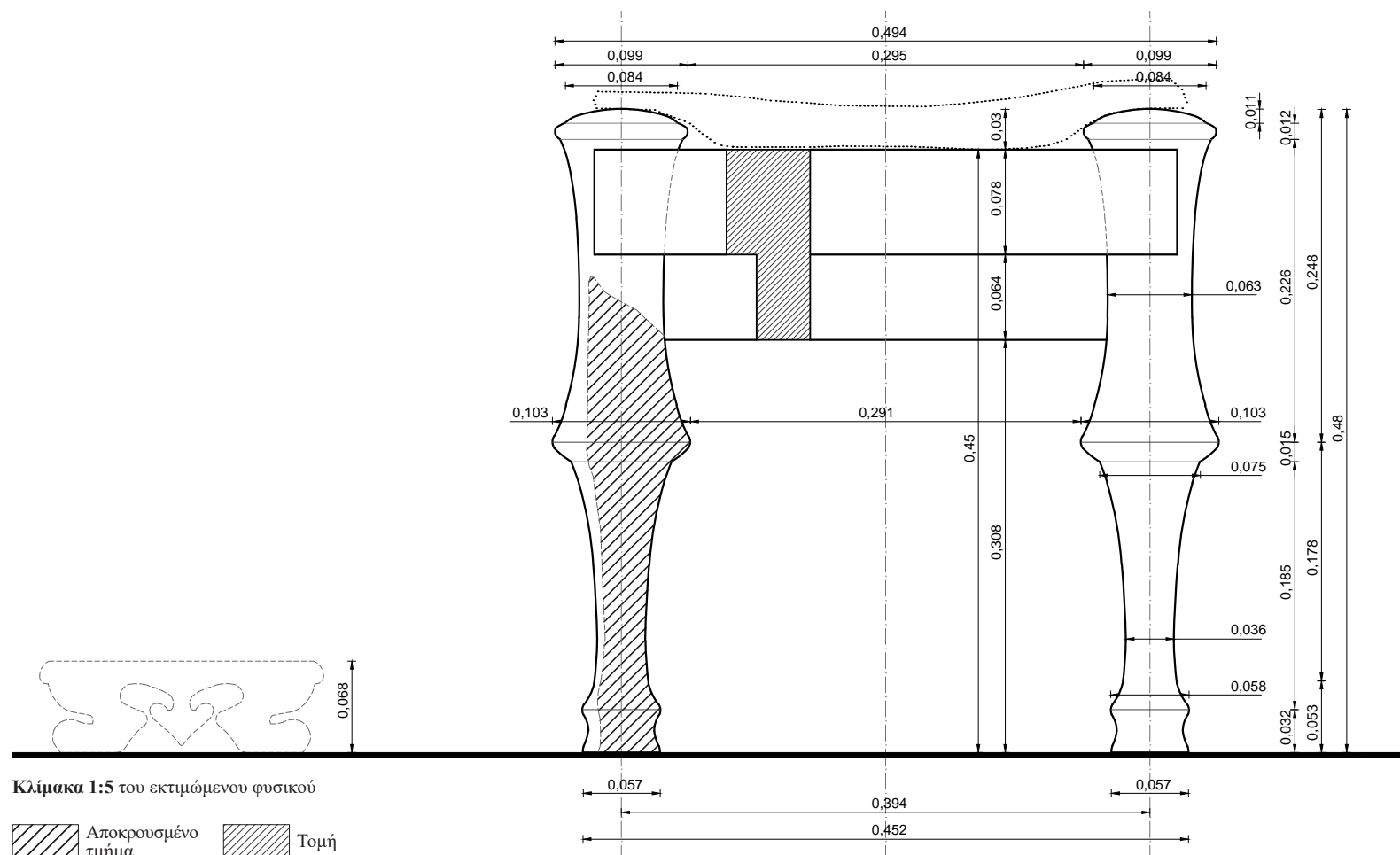
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,494μ. και μέγιστο ύψος 0,480μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,029. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,068μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,618

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,030μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,295μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,450μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,078μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,064μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,162 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,133.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,480μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,215 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,394μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,798.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,232μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,063μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,099μ. και πάχους 0,011μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,084μ. πάχους 0,012μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,103μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,249μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,519.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,200μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,058μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,075μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα μέσω δίσκου μορφής ημισφαιροειδούς τμήματος άνω διαμέτρου 0,103μ. κάτω διαμέτρου 0,075μ. και πάχους 0,015μ. Στο κάτω μέρος διευρύνεται ελαφρά μέχρι διάμετρο 0,058μ. προκειμένου να ενωθεί με τη βάση. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,245. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,417

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,032μ. και έχει μορφή υπερβολοειδούς εκ περιστροφής με άνω διάμετρο 0,058μ. και κάτω διάμετρο 0,057μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,067.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (400-390 π.Χ.)
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 101,6 cm, πλάτος 0,51μ.
Προέρχεται από την Αττική
New York, The Metropolitan Museum of Art 1953. 53.11.7

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το μεσαίο και το αριστερό ακρωτήριο του αετώματος.

Δεξιά εικονίζεται η Φαινίπη καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το δεξί της χέρι συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του ώμου, ενώ με το αριστερό ακουμπισμένο επάνω στον μηρό της κρατά πιθανώς ένα κάτοπτρο. Εμπρός της στέκεται όρθια μία νεαρή θεραπαινίδα ενδεδυμένη με χιτώνα. Στο λυγισμένο αριστερό της χέρι κρατά μία πυξίδα και στο χαμηλωμένο δεξί πιθανώς ένα κλουβί πουλιών. Στο επιστύλιο αναγράφεται το όνομα Φαινίπη.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.255.

Φωτογράφιση: Metropolitan Museum of Art, Flecher Fund, no. 262782

Επιμετρημένη Παράσταση 32
Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπης

Επιμετρημένη Παράσταση 32
Η επιτύμβια στήλη της Φαινίππης

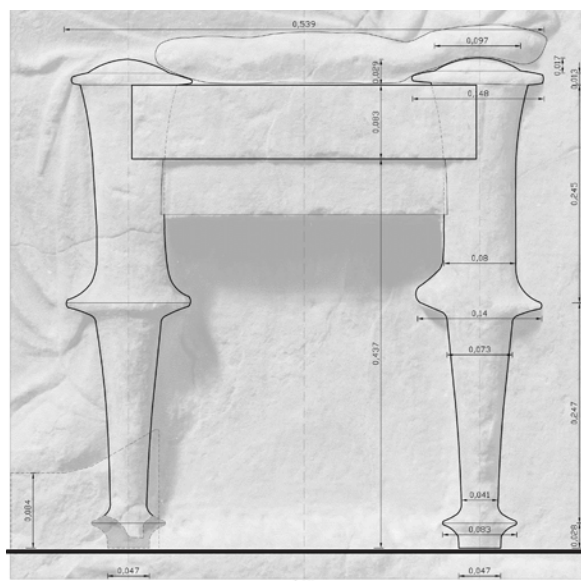
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

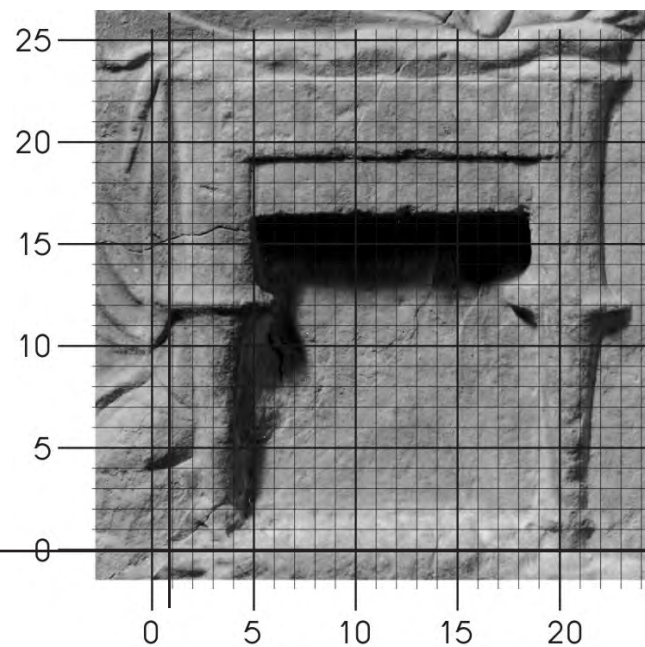
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

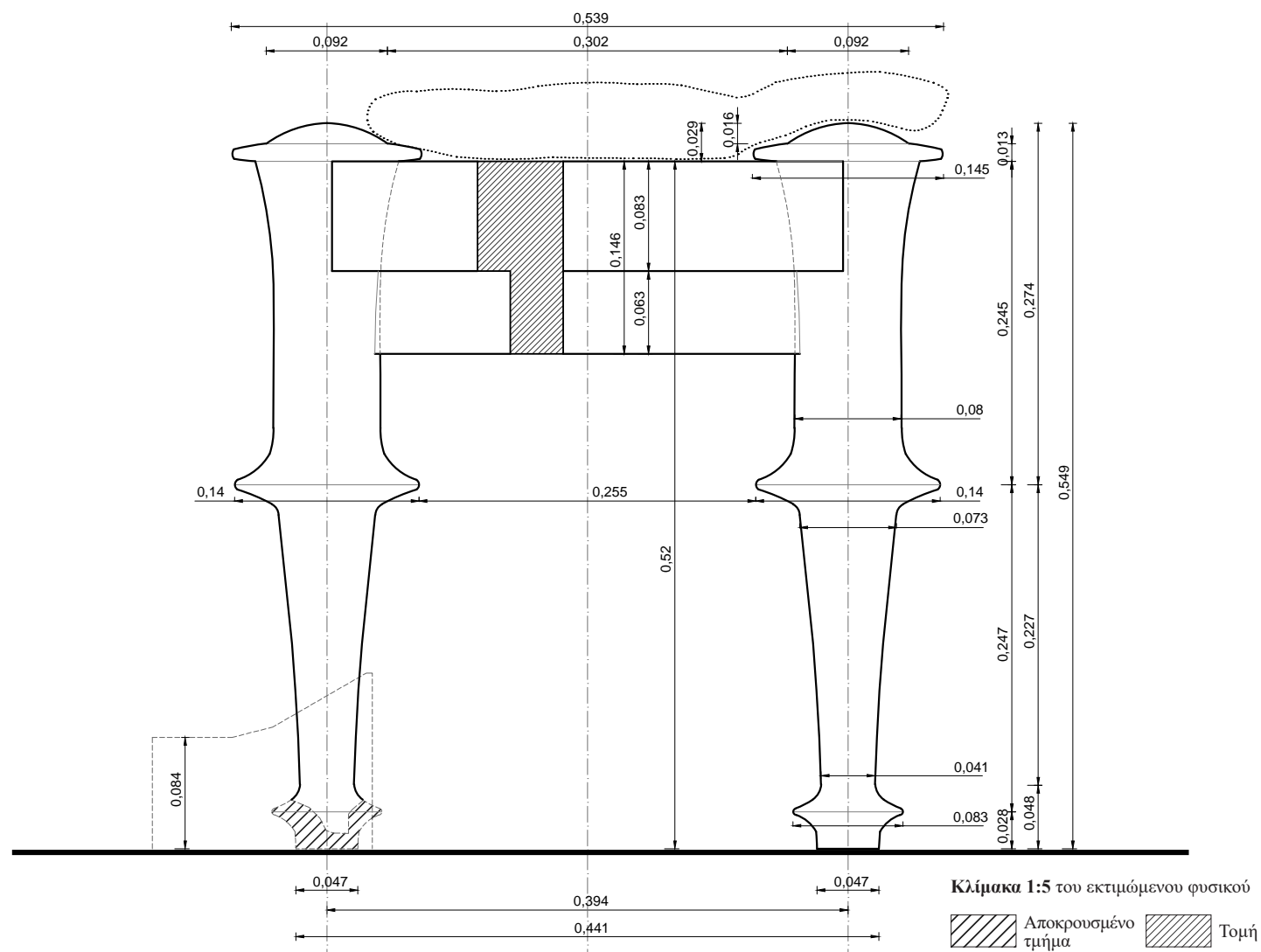
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 32
Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,539μ. και μέγιστο ύψος 0,549μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,982. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,084μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,190.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,029μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,302μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,520μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,083μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,063μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,151 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,115.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,549μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,264 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,394μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,731.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,275μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,080μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,145μ. και πάχους 0,013μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,092μ. πάχους 0,016μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,140μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,274μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,499.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,247μ., άνω διάμετρο 0,073μ., με έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,140μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα και κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,041μ. που διευρύνεται έντονα (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διάμετρο 0,083μ., προκειμένου να ενωθεί με τη βάση. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,110. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,450.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,028μ. και έχει μορφή υπερβολοειδούς εκ περιστροφής με άνω διάμετρο 0,083μ. και κάτω διάμετρο 0,047μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,051.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,79μ., πλάτος 0,46μ.
Προέρχεται από την Αττική
Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 1894.6-16.1.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Τα γωνιακά ακρωτήρια του αετώματος λείπουν, ενώ το πρόσωπο της καθήμενης μορφής φέρει αποκρούσεις.

Δεξιά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με χιτώνα, ιμάτιο και καλύπτρα. Κάθεται προς τ' αριστερά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι. Εμπρός της στέκεται όρθια μια θεραπεινίδα ντυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Έχει κοντά μαλλιά και κρατά με τα δύο της χέρια το βρέφος της καθήμενης νεκρής.

Στο γείσο του αετώματος διακρίνεται η επιγραφή: [- - - Κε]φαλέως.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.786· Smith, A. H., JHS 14 (1894) 268-269, πίν. 11. 2.

Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο, Nr.279534 & Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

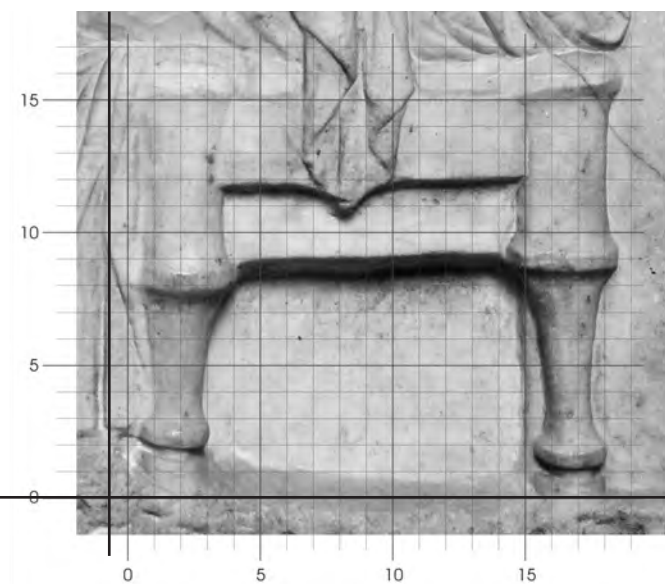
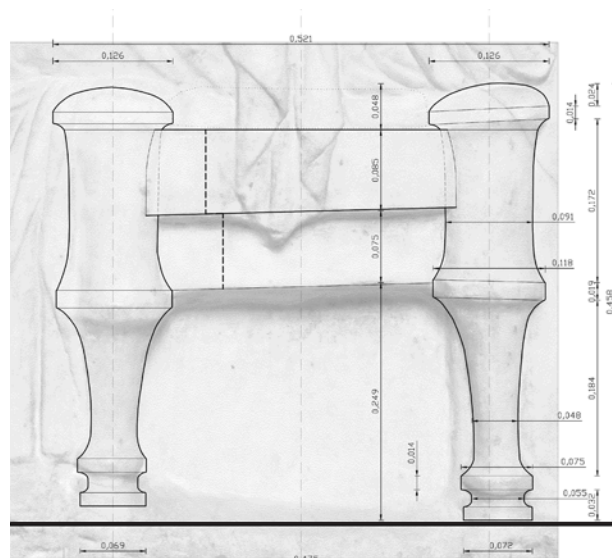
Επιμετρημένη Παράσταση 33
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,037μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,269μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,416μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,092μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,075μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,203. και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,166.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,453μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,278 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,395μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,758.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,241μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,091μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία ταινία διαμέτρου 0,126μ. και πάχους 0,014μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,091μ. πάχους 0,024μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,118μ. μέσω ταινίας πλάτους 0,019μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,213μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,470.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με ύψος 0,203μ., μέση διάμετρο 0,044μ., με έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,118μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα και διεύρυνση στην ένωση με τη βάση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διάμετρο 0,074μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,049. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,953.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,046μ. και αποτελείται από μία ταινία στην ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος διαμέτρου 0,074μ. και πλάτους 0,014μ., μία σκοτία διαμέτρου 0,052μ. και πλάτους 0,018μ. και μία ταινία στην επαφή με το έδαφος διαμέτρου 0,074μ. και πλάτους 0,014μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,102.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (περί 400-375 πΧ σύμφωνα με Clairmont και περί 370 σύμφωνα με Scholl)
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο σε χαμηλό ανάγλυφο
Ύψος 0,64μ., πλάτος 0,37μ.
Προέρχεται από την Αττική
Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Μα 793.

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση μέσα σε έγκοιλο ορθογώνιο πλαίσιο.

Σκηνή δεξίωσης

Στο κέντρο της παράστασης εικονίζεται μία γυναίκα στραμμένη προς τ' αριστερά, να κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια γυναίκα ενδεδυμένη επίσης με χιτώνα και ιμάτιο, την άκρη του οποίου ανασηκώνει με το αριστερό της χέρι στο ύψος του ώμου. Πίσω από την καθήμενη στέκεται ένας γενειοφόρος άνδρας τυλιγμένος με ιμάτιο και στηριζόμενος σε βακτηρία.

Επάνω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Ευθυλέα Διογέ- νος θυγάτηρ.

Βιβλιογραφία: Clairmont, (*Classical Attic Tombstones*, 1993, III, p. 86, 87, CAT 3.214· Conze 348, pl. 87· IG II² 11399· Scholl (*Die Attischen Bildfeldstelen*, MDAI-A, suppl. 17, 1996, p. 348, no 469, pl. 7, 3.

Φωτογράφιση: Μουσείο Λούβρου, RMN- P. Lebaube N00006383

Επιμετρημένη Παράσταση 34
Η επιτύμβια στήλη της Ευθυλέας

Επιμετρημένη Παράσταση 34
Η επιτύμβια στήλη της Ευθυλέας

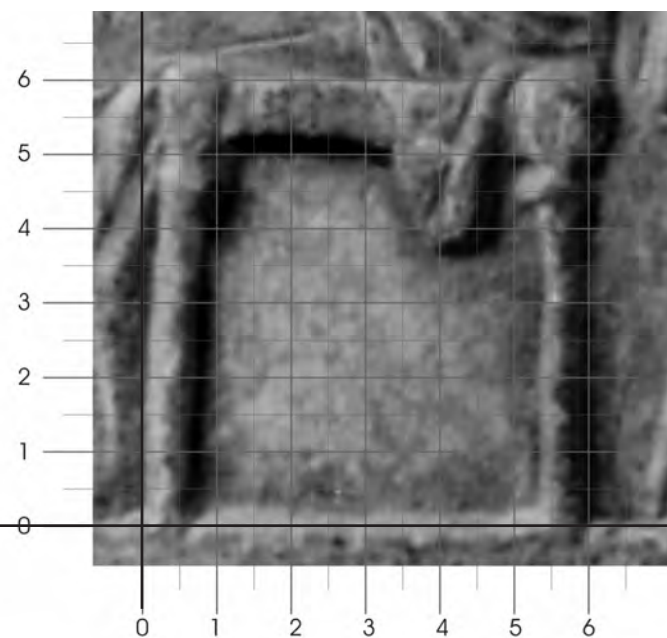
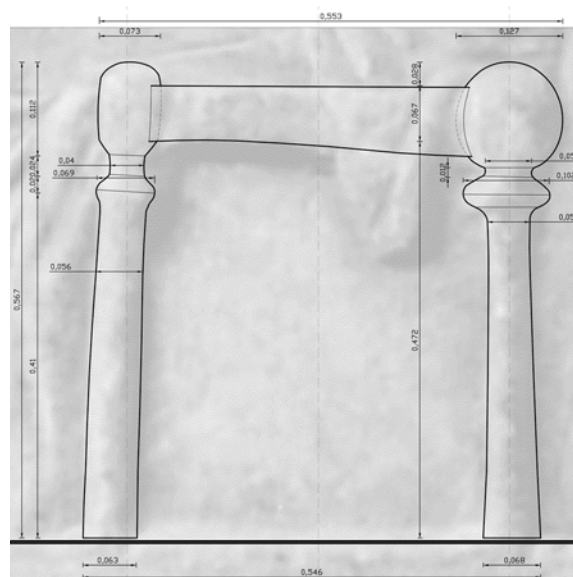
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο δίφρος έχει αποδοθεί ανάγλυφα και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος δίφρου 0,567μ. και μέγιστο πλάτος 0,559μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,986. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,090μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,989.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον ορατό οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ωφέλιμο πλάτος 0,353μ. και ύψος από το έδαφος 0,539μ. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με οριζόντιο κανόνα που συναρμολόγεται κάθετα στο άνω τμήμα των ποδιών. Το μέτωπο του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Ο κανόνας είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,067μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,472μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,118.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου, τα δύο πόδια παρουσιάζουν χαρακτηριστικές μορφολογικές διαφορές ως προς τη διαμόρφωσή του κυρίως σώματός τους και τα άνω τμήματά τους. Τα πόδια έχουν συνολικό ύψος 0,567μ. και αποτελούνται από δυο μέρη, τα οποία ενώνονται μεταξύ τους λίγο πιο κάτω από την έδρα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,456μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,816. Δεν εμφανίζεται ιδιαίτερη βάση.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το κυρίως σώμα του αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,410μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / μέγιστο ύψος ποδιού είναι 0,139

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα κυλινδρικό διαμέτρου 0,079μ., με ημισφαιροειδή απόληξη στο άνω μέρος του, σκοτία διαμέτρου 0,040μ. και ύψους 0,024μ. στο κάτω μέρος του ακολουθούμενη από έντονη διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,072μ. προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε μέγιστη διάμετρο 0,072μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,156μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,275.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,410μ., κάτω διάμετρο στο σημείο επαφής με το έδαφος 0,063μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με ελαφρά μειούμενη διάμετρο μέχρι 0,052μ., καταλήγοντας σε μια έντονη διεύρυνση μέχρι να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,072μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,723 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,380.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το κυρίως σώμα του αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,412μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / μέγιστο ύψος ποδιού είναι 0,224.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν σφαιρικό διαμέτρου 0,127μ., ακολουθείται από σκοτία διαμέτρου 0,053μ. και ύψους 0,012μ. στο κάτω μέρος του και από έντονη διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,099μ. προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,156μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,275.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει ύψος 0,412μ., κάτω διάμετρο στο σημείο επαφής με το έδαφος 0,071μ. και τείνει προς το άνω τμήμα με ελαφρά μειούμενη διάμετρο μέχρι 0,049μ., καταλήγοντας σε μια έντονη διεύρυνση μέχρι να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,099μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,727 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,379.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,295μ., πλάτος 0,78μ.
Προέρχεται από τον Πειραιά
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 726.

Ναϊσκόμορφη, αετωματική, επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση.
Τα ακρωτήρια του αετώματος είναι μερικώς αποκρουσμένα, ενώ το κάτω δεξιό μέρος της στήλης μαζί με το πίσω πόδι του δίφρου έχουν συμπληρωθεί με γύψο.

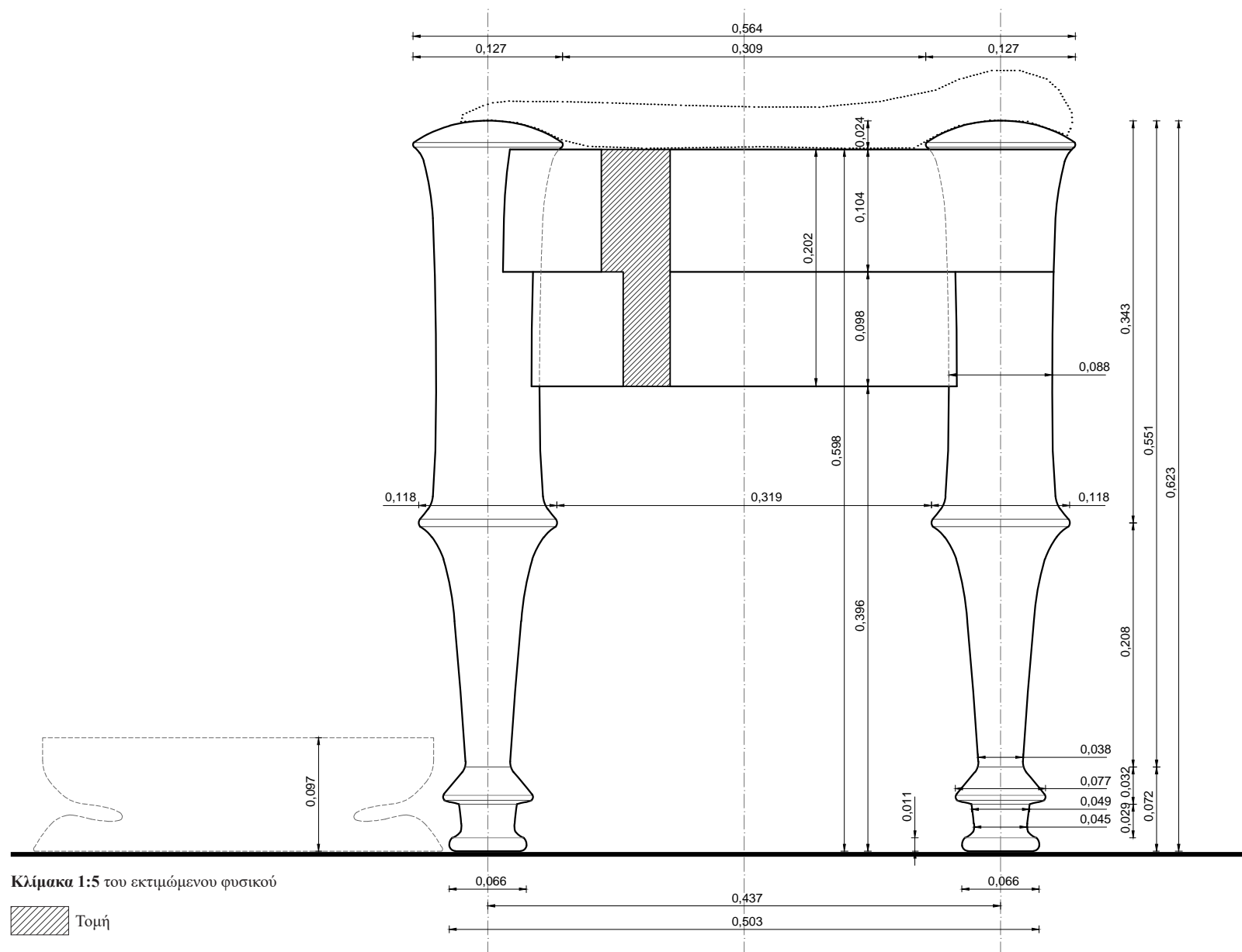
Στο δεξιό μέρος της στήλης εικονίζεται η νεκρή ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, που καλύπτει ολόκληρο σχεδόν το σώμα της. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο και γέρνει το κεφάλι της προς τα κάτω περίλυπη. Στα αριστερά της στήλης, μια άλλη γυναικεία μορφή με χιτώνα και ιμάτιο στέκεται απέναντι στην καθήμενη, κρατώντας μία ανοιχτή πυξίδα, από την οποία ετοιμάζεται να βγάλει κάποιο αντικείμενο.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.300· Conze, no. 69, pl.31· Diepolder, p. 31 κ.ε., p.35, pl.26· Καλτσάς 163, no.321· Καρούζου σελ.81· Salta p. 115· Schmaltz, B., Grabreliefs, p. 126, 202, pl. 31.1· Stewart, 1990, p. 172, fig. 478· Stupperich, No. 11· Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p. 15, 22, 23, 24, 54· Ψιλοπούλου, no.9.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δαναηλοπούλου-Ψιλοπούλου και Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα

Επιμετρημένη Παράσταση 35
Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,564μ. και μέγιστο ύψος 0,623μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,905. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,097μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,165.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,024μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,309μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,598μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,104μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,098μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,167 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,157.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,623μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,204 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,437μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,775.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,280μ. από το έδαφος.

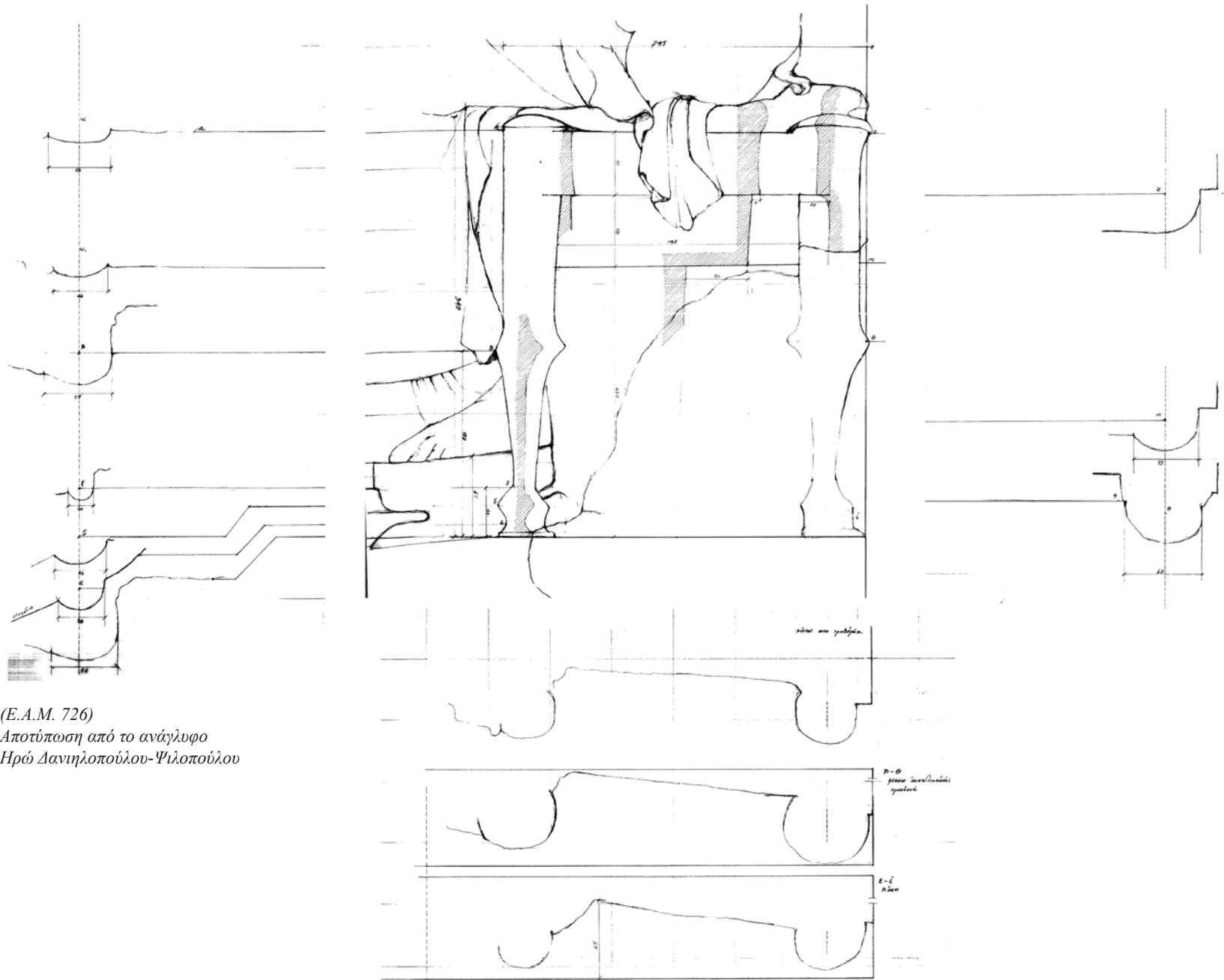
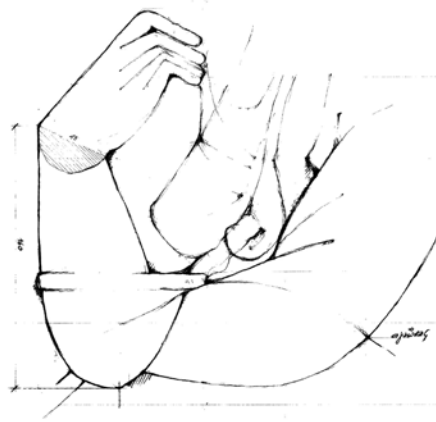
Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,088μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία εξαιρετικά λεπτή σπείρα διαμέτρου 0,127μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου επίσης 0,127μ. και πάχους 0,024μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,118μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,343μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,551.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,208μ., με έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,118μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα και κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,038μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,649. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,606.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,072μ. και αποτελείται από έναν κόλouro κώνο άνω διαμέτρου 0,038μ. στην ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος και κάτω διαμέτρου 0,077μ., ακολουθούμενο κατά σειρά από μία λεπτή ταινία διαμέτρου 0,077μ., μία σκοτία διαμέτρου 0,045μ. και ύψους 0,029μ. και μία σπείρα στην επαφή με το έδαφος διαμέτρου 0,066μ. και ύψους 0,011μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,116.

(ΕΛΜ. 726)

Επιμετρημένη Παράσταση 35
Επιτύμβια στήλη

(Ε.Α.Μ. 726)
Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 380-370 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 0,72μ., πλάτος 0,45μ.

Αγνώστου προελεύσεως

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 922.

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το άνω μέρος του αετώματος και η επιφάνεια είναι έντονα διαβρωμένη.

Αριστερά απεικονίζεται καθισμένη σε δίφρο μια γυναικεία μορφή, ντυμένη με χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο. Πατά σε απλό ορθογώνιο υποπόδιο και με τα δυο της χέρια κρατά το δεξί χέρι μιας άλλης γυναίκας, που στέκεται όρθια εμπρός της. Κι αυτή η γυναίκα είναι ντυμένη με χιτώνα και ιμάτιο.

Βιβλιογραφία: Clairmont, no. 2.291b· Conze 151, pl. 45· Καλτσάς 156, no.307· Καρούζου, No. 79· Stupperich, No. 63· Ψιλοπούλου, no.4.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

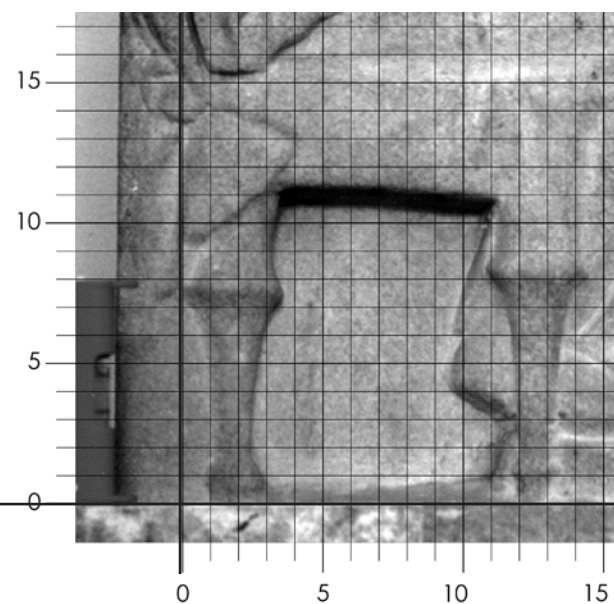
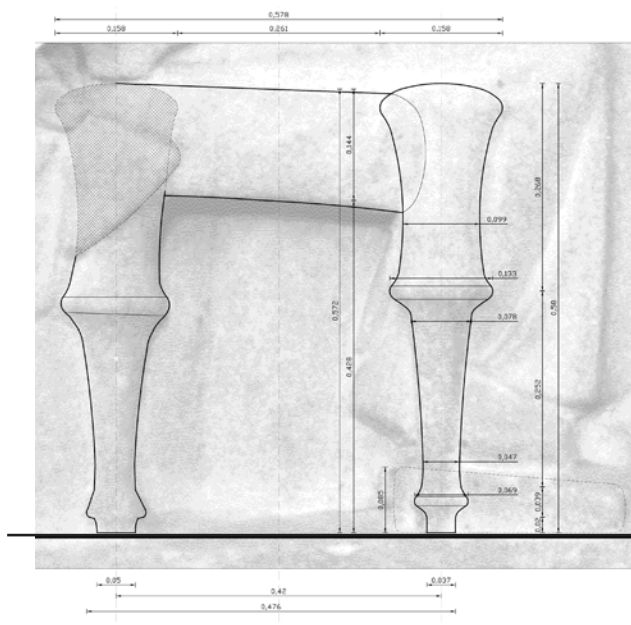
Επιμετρημένη Παράσταση 36
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου
μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα
της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή
του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται
συγκριτικά και προσεγγιστικά.

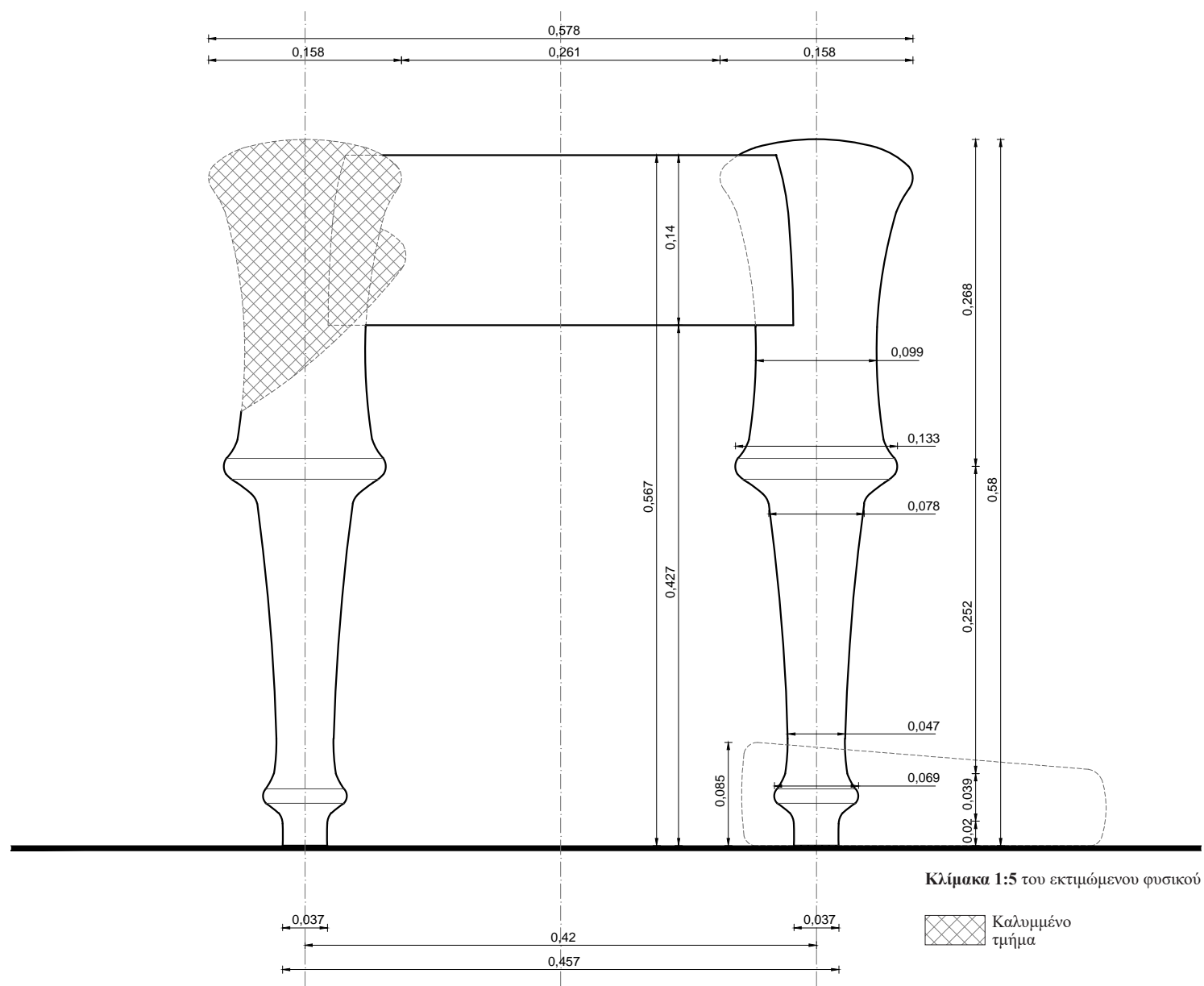
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 36

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,536μ. και μέγιστο ύψος 0,578μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,927. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,117μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,641. Η έδρα και ο κανόνας καλύπτονται πλήρως από ύφασμα κι επομένως μόνον υποθέσεις μπορούν να γίνουν γι' αυτά τα στοιχεία.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,035μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,315μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,543μ. από το έδαφος. Δηλώνεται να είναι καλυμμένη τμήμα.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με οριζόντιο κανόνα, ο οποίος φαίνεται να συναρμόζεται στον άξονα των ποδιών. Λόγω της πλήρους κάλυψής του από το ύφασμα δεν μπορούν να εκτιμηθούν διαστασιολογικά και μορφολογικά στοιχεία.

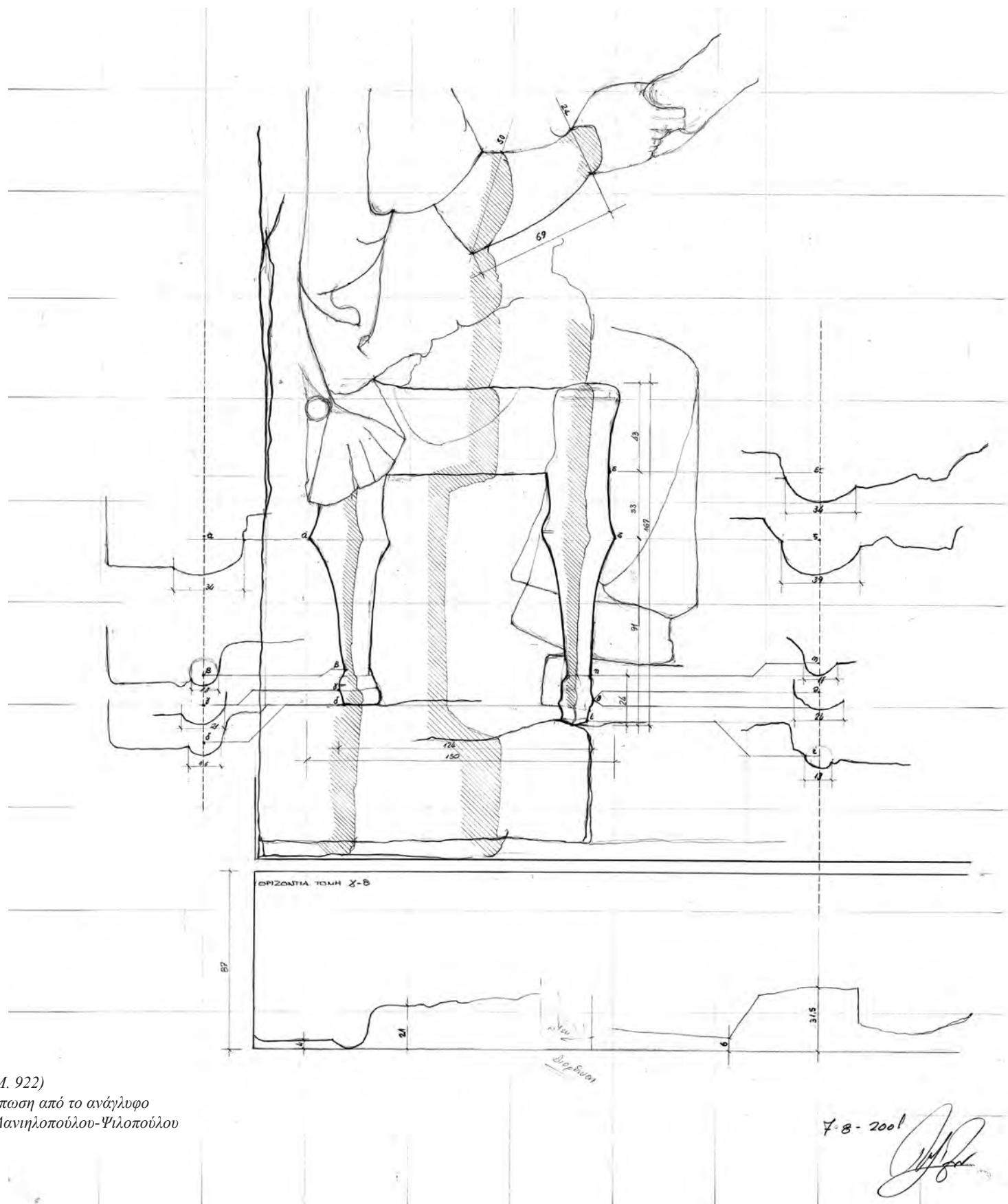
Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,578μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,190 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,425μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,793.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,286μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,069μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,110μ. και ύψους 0,011μ. με μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου επίσης 0,110μ. και ύψους 0,024μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,094μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,294μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,509.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,188μ., με αρκετή διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,094μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα και κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,034μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,564. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,325.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,096μ. και αποτελείται κατ' αρχήν από δύο επάλληλες και ομοαξονικές σπείρες, η πρώτη με διάμετρο 0,053μ. και ύψος 0,021μ. στην ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος σε διάμετρο 0,034μ. και η δεύτερη με διάμετρο 0,065μ. και ύψος 0,025μ. Η τελευταία ακολουθείται από ένα πέδιλο μορφής κόλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,031μ. στην ένωση με την κάτω σπείρα και κάτω διαμέτρου 0,045μ. στην επαφή με το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,166

(E.A.M. 922)

Αποτύπωση από το ανάγλυφο

Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

7-8-2001

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 380-370 π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,64μ., πλάτος 0,835μ.
Προέρχεται από την Αττική
Glyptothek München, 491μ.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Είναι συγκολλημένη από δύο κομμάτια. Τα γωνιακά ακρωτήρια του αετώματος, ο δεξιός βραχίονας της θηραπαινίδος και το πίσω πόδι του δίφρου είναι αποκρουσμένα· φθορές υπάρχουν και στα πρόσωπα των μορφών.

Δεξιά εικονίζεται η Μνησαρέτη καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο, την άκρη του οποίου συγκρατεί με το λυγισμένο δεξί της χέρι στο ύψος του στήθους. Το αριστερό της χέρι τυλιγμένο με το ιμάτιο είναι ακουμπισμένο επάνω στους μηρούς της. Εμπρός της στέκεται όρθια μία νεαρή θηραπαινίδα, με χιτώνα, κοιτώντας περίλυπη προς τα κάτω.

Στο οριζόντιο γείσο αναγράφεται το όνομα: Μνησαρέτη Σωκράτος. Στο επιστύλιο είναι χαραγμένο το επίγραμμα: ήδε πόσιν τ' έλιπεν και αδελφός μητρί τε πένθος και τέκνον μεγάλης τε αρετής εύκλεαν αγήρω. ενθάδε τημ πάσης αρετής επί τέρ[μα μολό]σαν Μνησαρέτη κατέχε Φερσεφόνης θάλαμος.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.286· Clairmont, *Gravestone and Epigram* (1970) 104, No.30, pl.15· Hansen, CEG 2, 513· Ohly, *Glyptotek Muenchen, Griech. Und roem. Skulpturen* (1977) 30f, 33, No. 1, pl.19· Peek, *Griechische Vers-Inschriften I, Grab-Epigramme*, ap. 1962· Vierneisel, AM 83, 1968, 120f, 123.

Φωτογράφιση: Glyptothek München

Επιμετρημένη Παράσταση 37
Η επιτύμβια στήλη της Μνησαρέτης

Επιμετρημένη Παράσταση 37
Η επιτύμβια στήλη της Μνησαρέτης

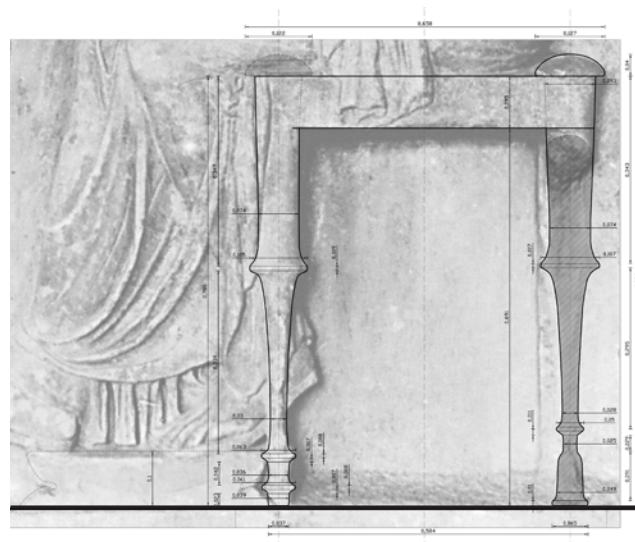
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

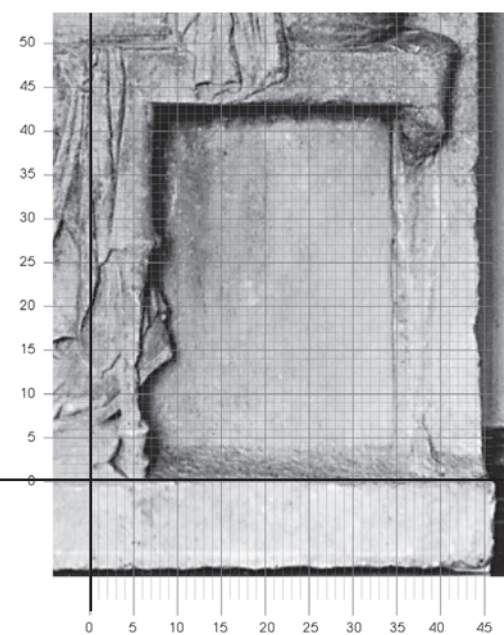
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

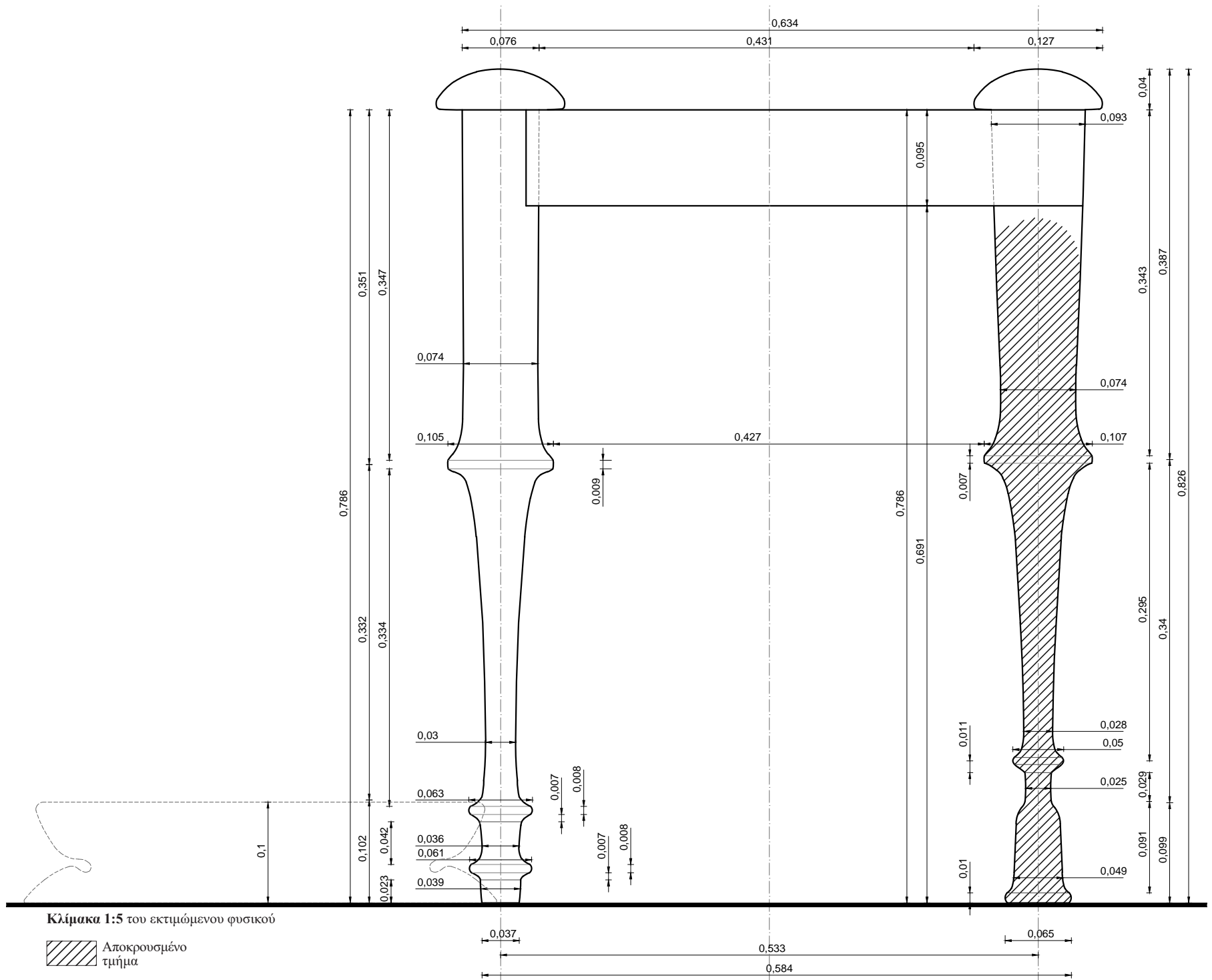
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 37
Η επιτύμβια στήλη της Μνησαρέτης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,634μ. και μέγιστο ύψος 0,826μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,768. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,102μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου είναι 7,706.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,040μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,431μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,786μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,095μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,098μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,124.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου και παρά το γεγονός ότι το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι έντονα αποκρουσμένο, διαπιστώνεται από τα εναπομείναντα ίχνη ότι τα δύο πόδια παρουσιάζουν χαρακτηριστικές μορφολογικές διαφορές ως προς τη διαμόρφωσή του κυρίως σώματός τους και τα κάτω τμήματά τους. Σ' ότι αφορά το άνω άκρο του εμπρός ποδιού, η πλήρης κάλυψή του από τον μηρό της καθήμενης μορφής εμποδίζει την διαπίστωση είτε του αν έχει προεξέχουσα άνω απόληξη ή ότι δεν έχει καθόλου προεξέχουσα απόληξη. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,533μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,841.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο):

Έχει συνολικό – ορατό υπό την έννοια της προηγούμενης παρατήρησης – ύψος 0,567μ. και αποτελείται από δυο μέρη, το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,434μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,134.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα κυλινδρικό διαμέτρου 0,074μ., με αρκετή διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,105μ., προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,105μ. και πλάτους 0,009μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,351μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,447.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή, ύψος 0,334μ. και μέση διάμετρο 0,030μ. Προς τα πάνω διευρύνεται και στο σημείο της ένωσης με το άνω τμήμα καταλήγει σε έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διάμετρο 0,105μ. Στο κάτω μέρος και στο σημείο της ένωσης με τη βάση παρουσιάζει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διαμέτρου 0,063μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,425 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,051.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,095μ. και αποτελείται κατ' αρχήν από μία σπείρα με διάμετρο 0,063μ. και

ύψος 0,008μ. στην ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος, ακολουθούμενη από μία σκοτία διαμέτρου 0,036μ. και ύψους 0,042μ. και μία δεύτερη σπείρα με διάμετρο 0,061μ. και ύψος 0,008μ. Η τελευταία ακολουθείται από ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,037μ., το οποίο ενώνεται με την κάτω σπείρα με μια έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) και έχει ύψος 0,030μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,121.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το κυρίως σώμα του αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,439μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,154.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, μέσης διαμέτρου 0,074μ., που καταλήγει σε ημισφαιροειδή άνω απόληξη διαμέτρου 0,127μ. Στο κάτω μέρος του υπάρχει διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,107μ. προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα, μέσω ταινίας πλάτους 0,007μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,387μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,469.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή, ύψος 0,300μ. και μέση διάμετρο 0,028μ. Προς τα πάνω διευρύνεται και στο σημείο της ένωσης με το άνω τμήμα καταλήγει σε έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διάμετρο 0,107μ. Στο κάτω μέρος και στο σημείο της ένωσης με τη βάση παρουσιάζει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διαμέτρου 0,050μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,363 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,290.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,139μ. και αποτελείται κατ' αρχήν από μία σπείρα με διάμετρο 0,050μ. και ύψος 0,007μ. στην ένωση με το κάτω τμήμα του σώματος, ακολουθούμενη από ένα κωδωνόσχημο πέδιλο με λαιμό διαμέτρου 0,025μ. που διευρύνεται έντονα προς τα πάνω και ενώνεται με την ως άνω σπείρα σε διάμετρο 0,050μ. και κάτω σπείρα διαμέτρου 0,065μ. στην επαφή με το έδαφος. Το ύψος του πεδύλου είναι 0,132μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,168.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 380-370 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,66μ., πλάτος 0,95μ.

Βρέθηκε το 1965 στο Κουκάκι, στην οδό Δημητρακοπούλου 50μ.

Αθήνα, Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, αρ. Μ 672.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη με έξεργη ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν τα γωνιακά ακρωτήρια του αετώματος, ενώ η άνω δεξιά γωνία είναι σπασμένη και συγκολλημένη.

Δεξιά εικονίζεται η Φείδυλλα καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι στραμμένη κατά τα τρία τέταρτα προς τ' αριστερά και φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι, τους ώμους, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Με το δεξί της χέρι ανασύρει κάποιο κόσμημα μέσα από μία ανοιχτή πυξίδα, την οποία κρατά με το αριστερό της χέρι επάνω στους μηρούς. Μπροστά της στέκεται όρθια μια θερααινίδα ενδεδυμένη με πέπλο ζωσμένο. Με το δεξί της χέρι κρατά επίσης την πυξίδα και με το δεξί το ανοιχτό καπάκι της.

Στο επιστύλιο αναγράφεται: Φείδυλλα Αρεσίο Αλωπεκήθεν.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.294a· Καλογεροπούλου, Αθηνά, Έπαινος Ιωάννου Κ. Παπαδημητρίου (1997) 264-278· SEG 25, 241.

Φωτογράφιση: Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

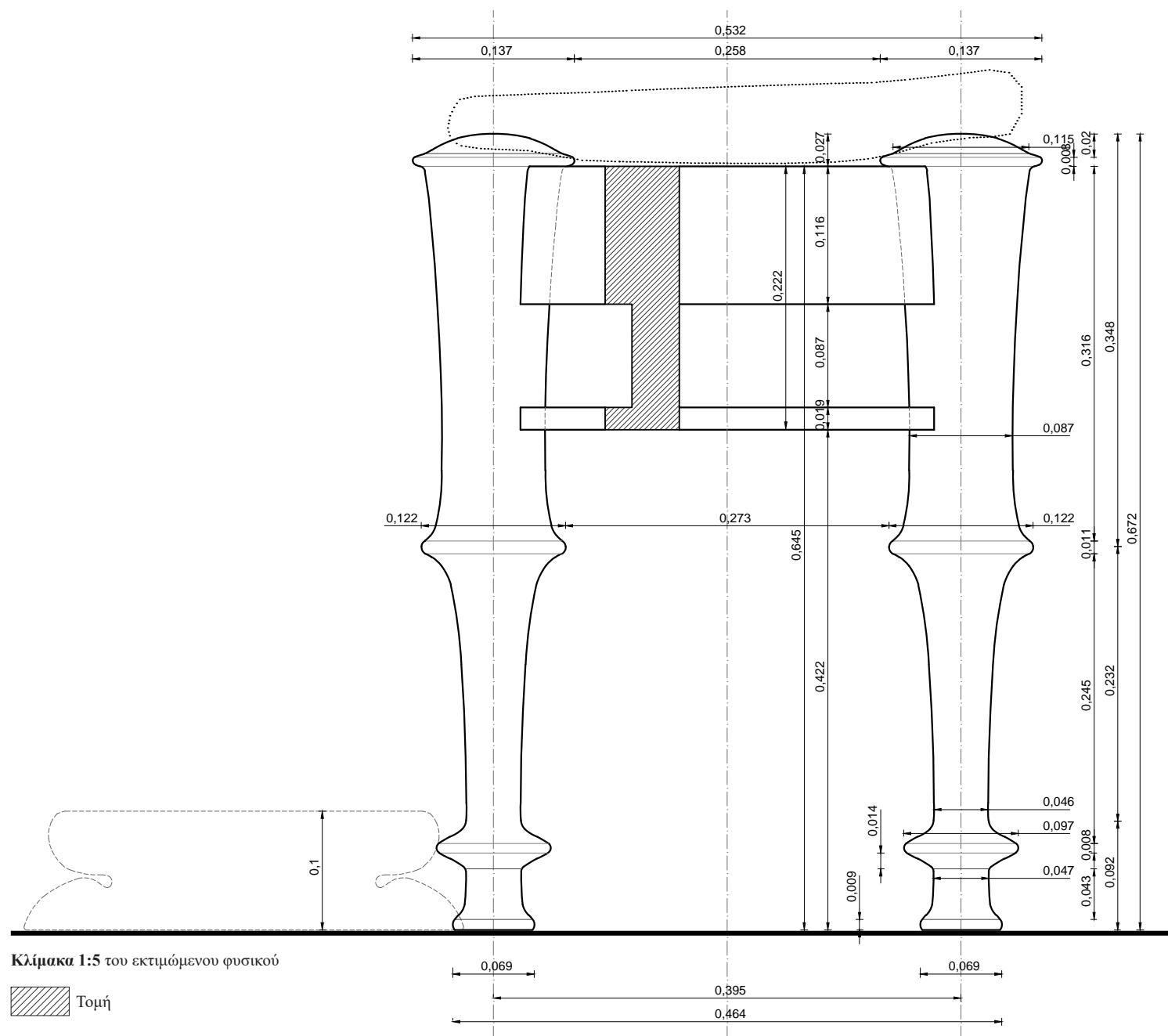
Επιμετρημένη Παράσταση 38
Η επιτύμβια στήλη της Φειδύλλης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 38
Η επιτύμβια στήλη της Φειδύλλης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται σε έξεργο ανάγλυφο και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,532μ. και μέγιστο ύψος 0,672μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,792. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,100μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,450.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,027μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,258μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,645μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,116μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,106μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,019μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,173 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,158.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,672μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,204 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,395μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,742.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,324μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,087μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,137μ. και πάχους 0,008μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,115μ. και πάχους 0,020μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος του προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,122μ. μέσω ταινίας της αυτής διαμέτρου και πάχους 0,011μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,348μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,518.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,254μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,046μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση αφ' ενός στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,122μ. και αφ' ετέρου στην κάτω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με τη βάση μέσω ταινίας διαμέτρου 0,097μ. και πλάτους 0,008μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,370. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,730.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,070μ. και αποτελείται από δύο μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή ανεστραμμένου κολουρου κώνου και ενώνεται με το σώμα μέσω ταινίας πλάτους 0,008μ. Έχει άνω διάμετρο 0,097μ., κάτω διάμετρο 0,047μ. και ύψος 0,043μ. Το κάτω μέρος αποτελείται από ένα πέδιλο κυλινδρικής μορφής διαμέτρου 0,047μ. και ύψους 0,043μ., που καταλήγει ελαφρά διευρυνόμενο σε σπείρα διαμέτρου 0,069μ. και πάχους 0,009μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,104.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 370 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,40μ., πλάτος 0,95μ.

Βρέθηκε το 1830 στο Μαρκόπουλο Αττικής.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 722.

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Φέρει επίστεψη επιστυλίου και αετώματος.

Στο δεξιό μέρος της στήλης εικονίζεται η Αρχεστράτη σε στάση τριών τετάρτων, ενδεδυμένη με χιτώνα που αφήνει ακάλυπτο τον δεξιό ώμο και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο, επάνω στον οποίο στηρίζεται με το αριστερό της χέρι και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Εμπρός της στέκεται νεαρή θεραπαινίδα, που κρατά με τα δυο της χέρια ανοιχτή πυξίδα, από την οποία η Αρχεστράτη παίρνει ένα αντικείμενο με το δεξί της χέρι. Πάνω από τον δεξιό μηρό της Αρχεστράτης προβάλλει η μορφή ενός μικρού παιδιού που τείνει το δεξί του χέρι προς την Αρχεστράτη κρατώντας ένα πουλί.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένη η επιγραφή: ενθάδε την αγαθήν και σώφρονα γαί' εκάλυψεν Αρχεστράτην ανδρί ποθεινοτάτην.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.820· Clairmont, GaE p. 129, no.52, pl. 23· Conze, no. 290, pl.68· Diepolder, 47· IG II² 10864· Johansen, p. 20, 24· Καλτσάς 182, no.360· Καρούζου σελ. 112· Lippold, p.245· Ridgeway, Fourth-Century p. 168-169· Salta p. 224· Thimme I 16, pl. 6, 1· Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p. 16, 54· Woysch-Meautis, No.151, pl.25· Ψιλοπούλου, no.13.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

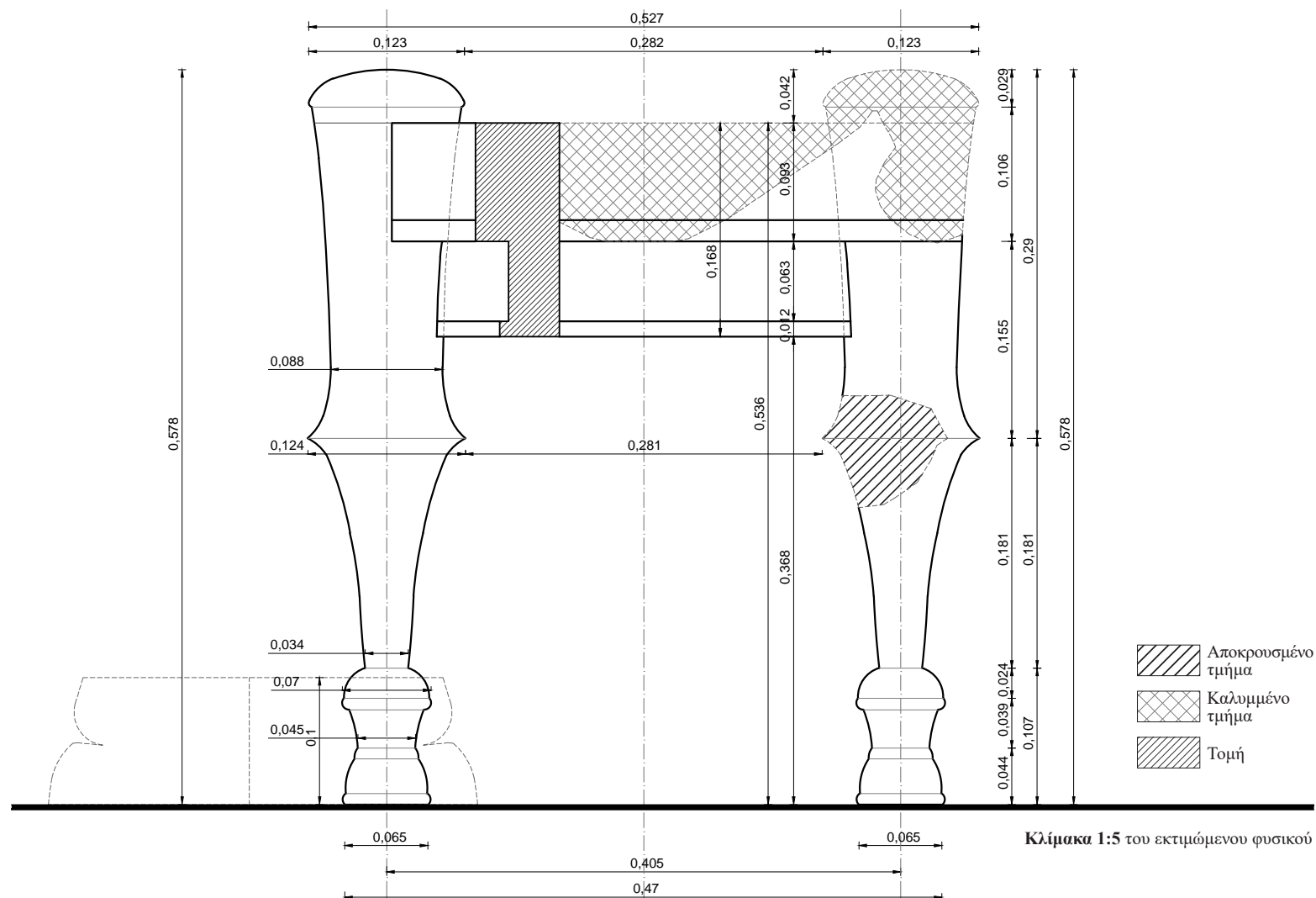
Επιμετρημένη Παράσταση 39
Η επιτύμβια στήλη της Αρχεστράτης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 39
Η επιτύμβια στήλη της Αρχεστράτης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται σε έξεργο ανάγλυφο και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,527μ. και μέγιστο ύψος 0,578μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,912. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,099μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,414.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,042μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,282μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,536μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαζιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στο άνω άκρο του εμπρός ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό, ενώ προς την πλευρά του πίσω ποδιού δεν εμφανίζεται ο ίδιος τύπος συναρμογής, αλλά το άνω άκρο του πίσω ποδιού καλύπτεται από τον κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,092μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,075μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,012μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,159 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,130.

Τα πόδια. Το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι ορατό μόνον από το κάτω μέρος του άνω κανόνα και μέχρι το έδαφος και εμφανίζεται ίδιο, μορφολογικά και διαστασιολογικά, με το εμπρός πόδι που είναι εξ ολοκλήρου ορατό. Επομένως και για τη συναγωγή συμπερασμάτων γίνεται αναφορά στα στοιχεία του εμπρός ποδιού. Το συνολικό ύψος είναι 0,578μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,216 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,405μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,769.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,288μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,088μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,123μ. και ύψους 0,029μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,124μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,290μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,502.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα υπερβολοειδές εκ περιστροφής, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,181μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,034μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,124μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,602. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,624.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,107μ. και αποτελείται από τρία μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή ημισφαιροειδούς τμήματος, άνω διαμέτρου 0,034μ., κάτω διαμέτρου 0,070μ. και ύψους 0,024μ. Ενώνεται με το μεσαίο μέρος μέσω σπείρας πλάτους 0,008μ. Το μεσαίο μέρος έχει μορφή κόλουρου κώνου με άνω διάμετρο 0,070μ., κάτω διαμέτρου 0,045μ. και ύψος 0,031μ. Ενώνεται με το κάτω μέρος μέσω σπείρας πλάτους 0,008μ. Το κάτω μέρος αποτελείται από ένα πέδιλο κωδωνοειδούς μορφής, άνω διαμέτρου 0,045μ., κάτω διαμέτρου 0,065μ. και ύψους 0,028μ., που καταλήγει σε σπείρα διαμέτρου 0,065μ. και πάχους 0,008μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,185.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 370 π.Χ.

Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο

Ύψος 0,978μ., πλάτος 0,438μ. φάρδος 0,51μ.

Προέρχεται από Αττική

Malibu, The J. Paul Getty Museum 71.AA.121.

Επιτύμβια στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Είναι συγκολλημένη από τρία κομμάτια. Λείπει το άνω τμήμα της επίστευσης και μέρος της αριστερής πλευράς. Το κεφάλι, το πίσω μέρος του κορμού και ο δεξιός βραχίονας της καθήμενης μορφής είναι αποκορυσμένα.

Αριστερά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή καθήμενη σε δίφρο με πολύ λεπτό μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το αριστερό της χέρι συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του ώμου. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια νεαρή γυναίκα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, που γέρνει το κεφάλι της κοιτώντας προς την καθήμενη. Ανάμεσα στις δύο γυναίκες, στο κάτω μέρος του αναγλύφου, εικονίζεται γονατιστό ένα μικρό κοριτσάκι, που απευθύνεται προς την καθήμενη γυναίκα, στρέφοντας το βλέμμα του προς εκείνην και απλώνοντας το δεξί του χέρι.

Επάνω απο το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Ενθά[δε] κείται Μυννία μητρί ποθεινή. Ευφ[ρ]οσύνη: Αρτεμισίας. Μυννία Ευτέλο.

Βιβλιογραφία: Clairmont, *Horos* 5, 1987, 53-57, pl. 15· Clairmont, *CAT* 2.718· Daux, *BCH* 100, 1976, 206ff, fig. 5· Daux, *BCH* 102, 1978, 604, No. 38· Frel, "An Attic Stele with epigram", *GRBS* 14, 1973, 173 – 177· Frel, *GettyMusJ* 6-7, 1978-79· Frel, *GettyMusJ* 12, 1984, 74, No. 6· *Melanges P. Collart* 101f, fig. 5· *SEG*, 37, 187· *Vierneisel, Glyptotek* 48, No.2.

Φωτογράφιση: Malibu, The J. Paul Getty Museum

Επιμετρημένη Παράσταση 40
Η επιτύμβια στήλη της Μυννίας

Επιμετρημένη Παράσταση 40
Η επιτύμβια στήλη της Μυννίας

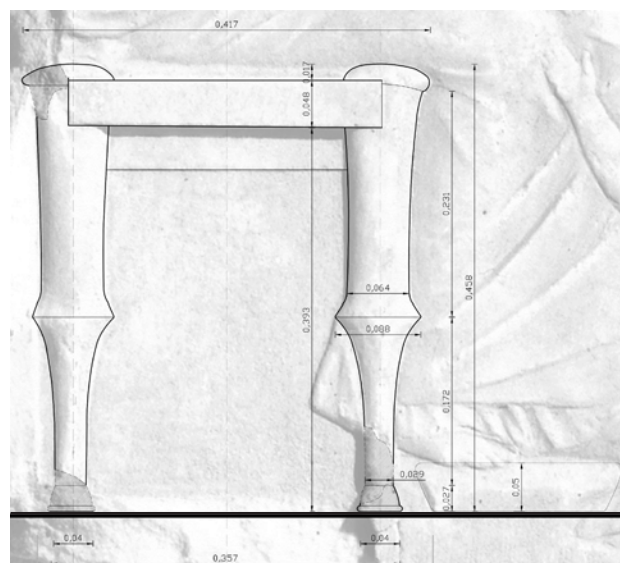
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

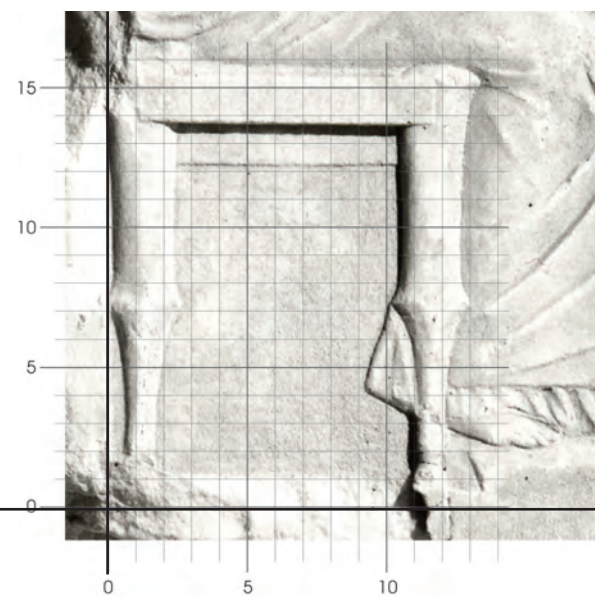
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

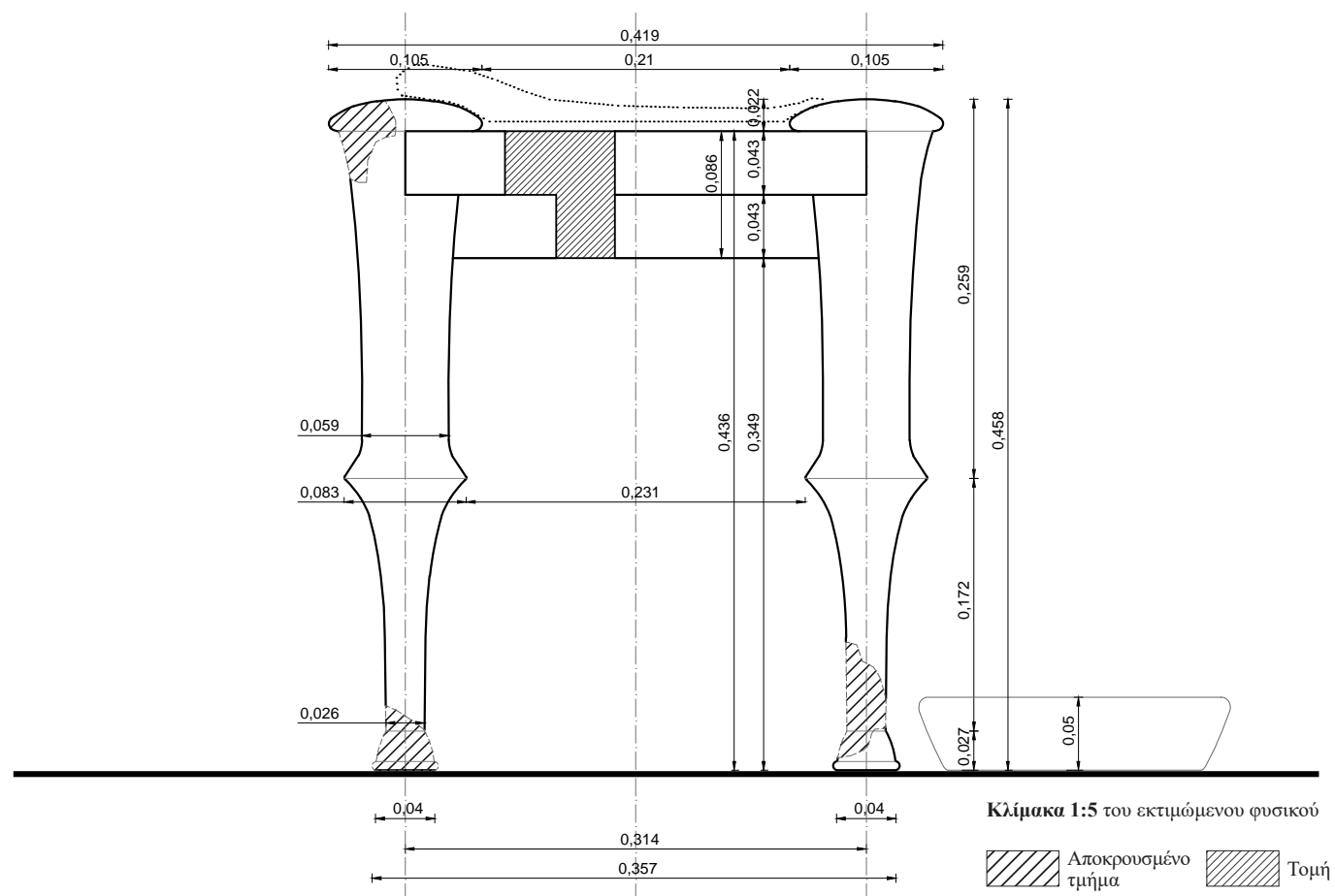
Ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 40
Η επιτύμβια στήλη της Μυννίας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,419μ. και μέγιστο ύψος 0,458μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,915. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,050μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 8,720.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,022μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,210μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,436μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,043μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,043μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,094 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,094.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος είναι 0,458μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,181 ενώ απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,314μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,749.

Το κυρίως σώμα τους αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,199μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος των ποδιών έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό μέσης διαμέτρου 0,059μ., με αρκετή διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διαμέτρου 0,083μ., προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,258μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,563.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή, ύψος 0,172μ. και μέση διάμετρο 0,026μ. Προς τα πάνω διευρύνεται και στο σημείο της ένωσης με το άνω τμήμα καταλήγει σε έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διάμετρο 0,083μ. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,376 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,500.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,027μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,026μ., κάτω διαμέτρου 0,040μ. και ύψους 0,020μ., που καταλήγει σε μία σπείρα με διάμετρο 0,040μ. και ύψος 0,007μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,059.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 370-360 π.Χ.

Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο

Ύψος 1,50μ., πλάτος 1,10μ., πάχος 0,25μ.

Βρέθηκε το 1937 στην Αττική, στο Ψυχικό.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3790.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση· είναι συγκολλημένη από πολλά κομμάτια. Λείπουν οι γωνίες του αετώματος, ενώ το κάτω μέρος της στήλης με τα άκρα πόδια των μορφών, το κάτω τμήμα του μπροστινού ποδιού και το πίσω πόδι του δίφρου είναι συμπληρωμένα με γύψο. Το οριζόντιο γείσο του αετώματος εξέχει πολύ από το επίπεδο της στήλης.

Δεξιά εικονίζεται η Φυλονόη ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο και ακουμπά το κεφάλι στο δεξί της χέρι περιλύπη. Κοιτάζει προς το νήπιο, που απλώνει τα χεράκια του προς αυτήν, καθώς το κρατά στα χέρια της μια όρθια, νεαρή γυναίκα στ' αριστερά, ντυμένη με χιτώνα και ιμάτιο.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένη η επιγραφή: ενθάδε Φυλονόη κείται θυγάτηρ [- - -] | σώφρων, ευσύνετος, πάσαν έχο[υσ' αρετήν].

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.780· Clairmont, GE, p. 128-129, pl.24· Conze 104, pl.39· IG II² 12963· Καλτσάς 183, no.362· Καρούζου, σελ. 81· Salta p. 81· Schmaltz, B., Grabreliefs, p. 126· Stupperich, No. 156· Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p. 15, note.3, 22, 24, note 21, 27, 54, note 2.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου - Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα αρ. 3790-9/85

Επιμετρημένη Παράσταση 41
Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης

Επιμετρημένη Παράσταση 41
Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης

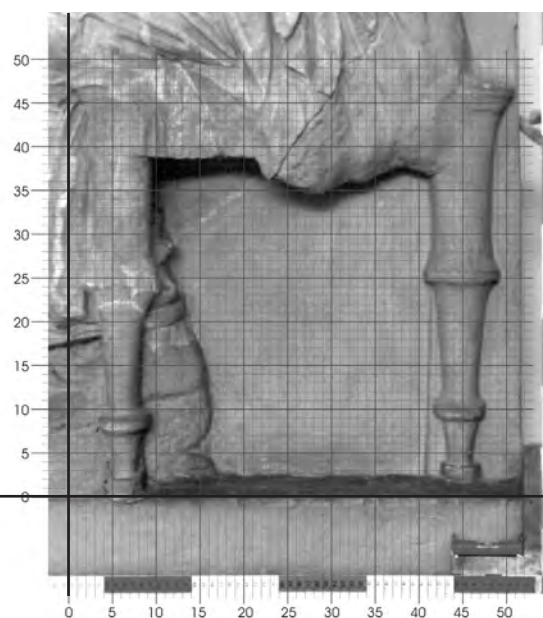
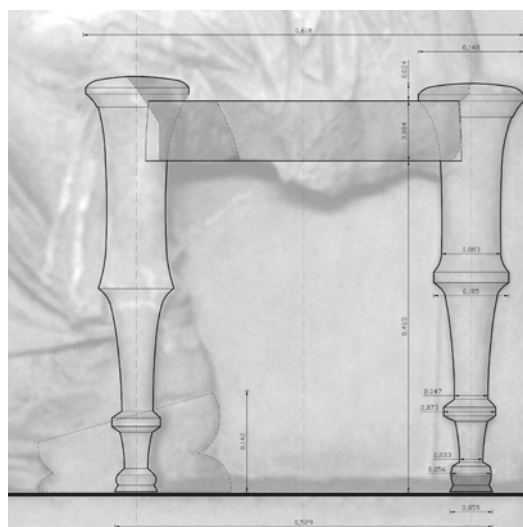
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

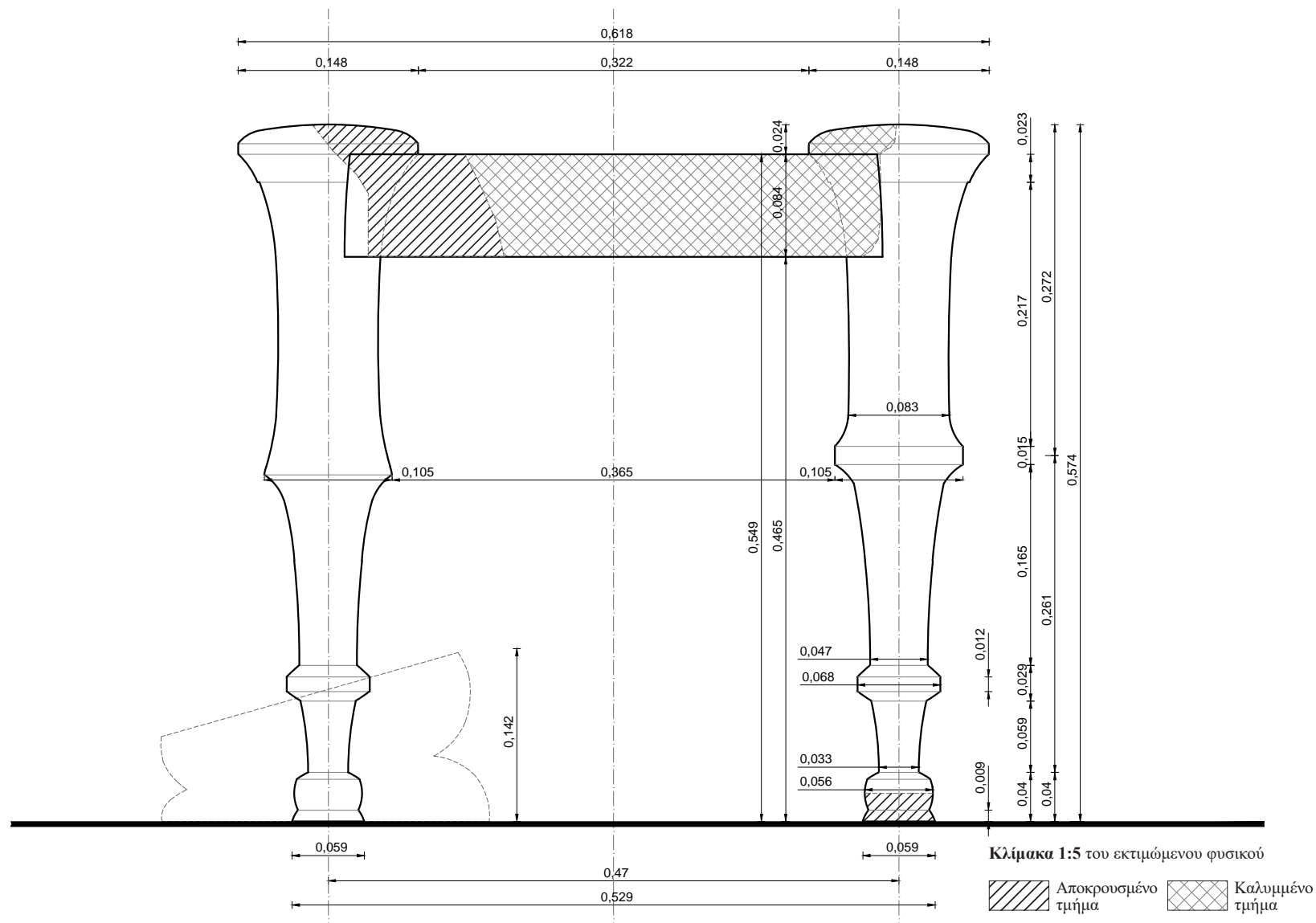

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 41
Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,618μ. και μέγιστο ύψος 0,574μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,077. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,142μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,866.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,024μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,322μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,549μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο λίγο βαθύτερο από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,084μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,146.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου διαπιστώνεται ότι τα δύο πόδια παρουσιάζουν μορφολογική διαφορά ως προς τη διαμόρφωσή της ένωσης του άνω και του κάτω άκρου του κυρίως σώματός τους. Ειδικότερα στο δεξιά πόδι δηλώνεται η ύπαρξη ταινίας πλάτους 0,015μ. και διαμέτρου 0,105μ. ενώ στο αριστερά πόδι δεν υπάρχει η ταινία και η ένωση γίνεται απ' ευθείας σε διάμετρο 0,105μ. Διαστασιολογικά, όμως, δεν υπάρχουν διαφορές. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,470μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,761. Τα πόδια έχουν συνολικό ύψος 0,574μ. και αποτελούνται από δυο μέρη, το κυρίως σώμα και τη βάση.

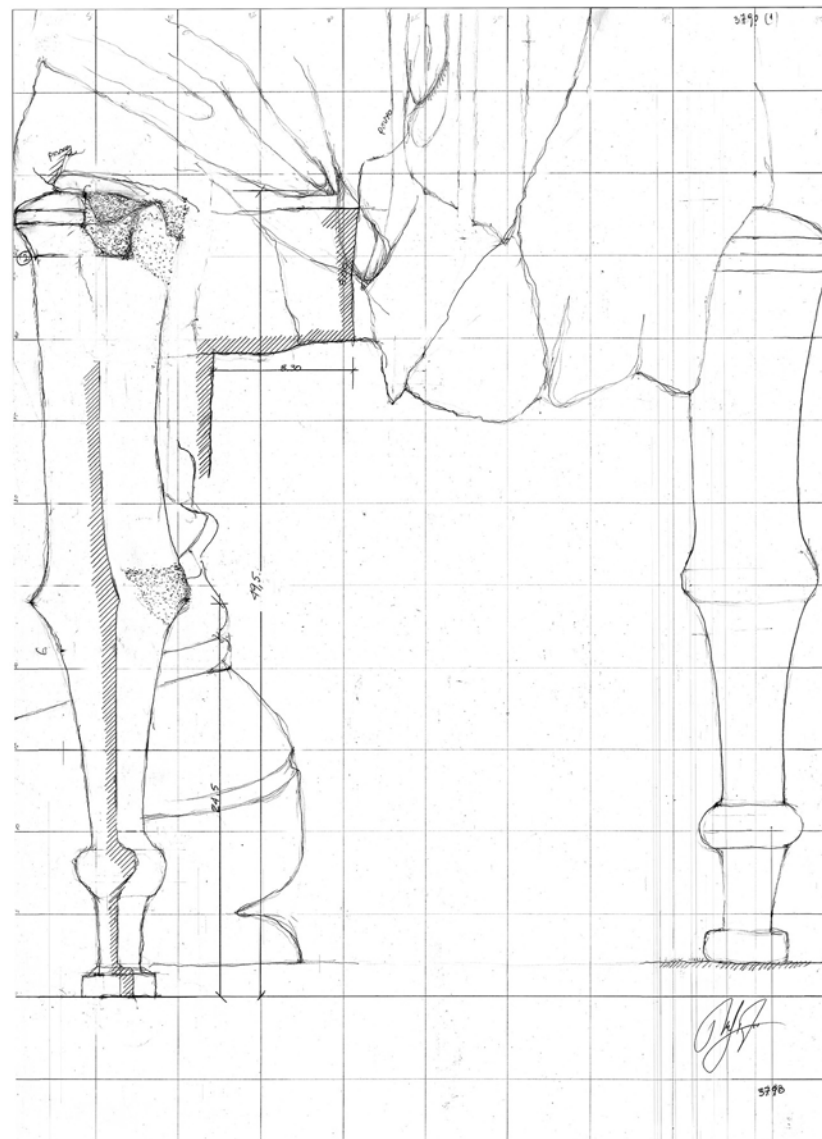
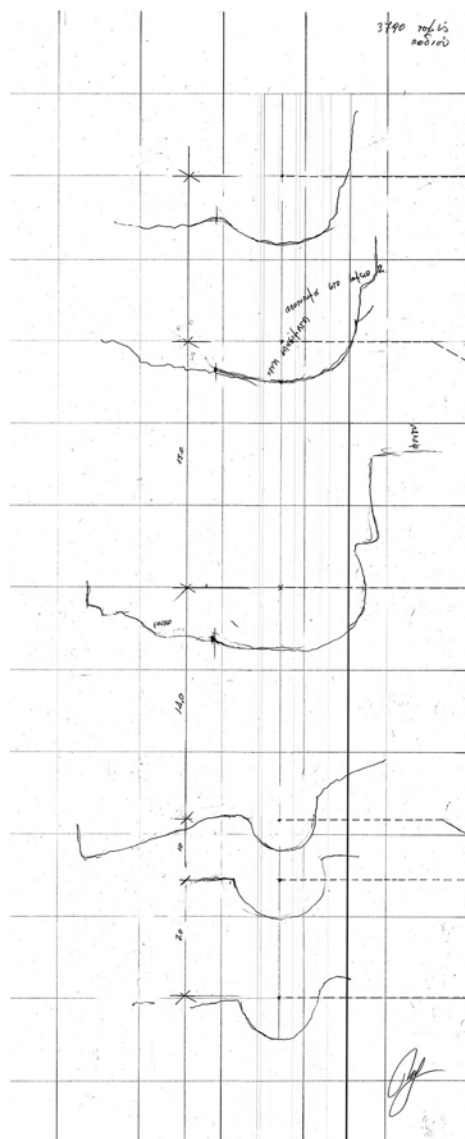
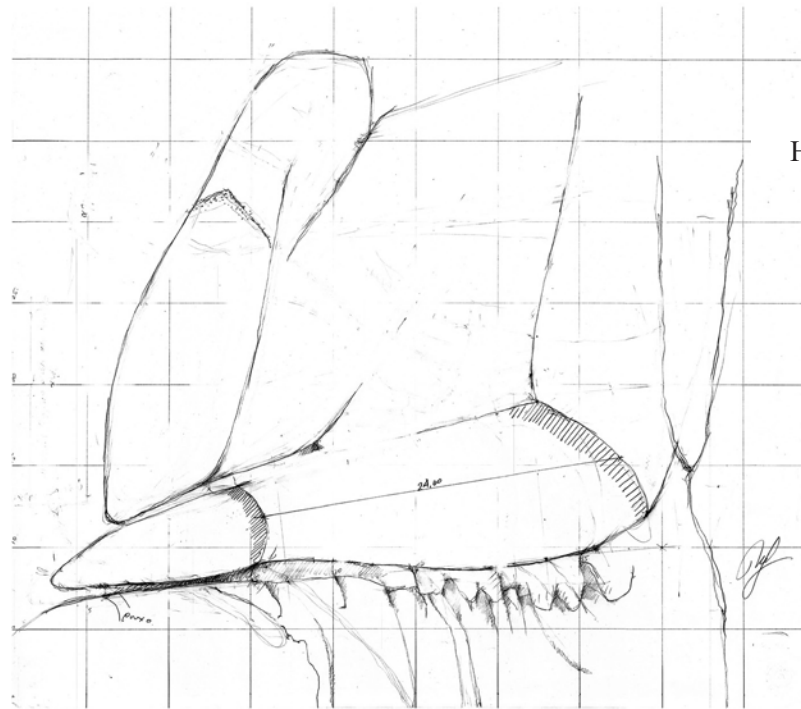
Το κυρίως σώμα αποτελείται, από δύο τμήματα που ενώνονται σε ύψος 0,301μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / μέγιστο ύψος ποδιού είναι 0,183.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό διαμέτρου 0,083μ., με αρκετή διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,105μ., προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα είτε μέσω ταινίας διαμέτρου 0,105μ. και πλάτους 0,015μ. το δεξιά πόδι είτε απ' ευθείας το αριστερά πόδι. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) που καταλήγει μέσω ταινίας διαμέτρου 0,148μ. και ύψους 0,008μ. σε μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου επίσης 0,148μ. και ύψους 0,016μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,272μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,474.

Το κάτω τμήμα του σώματος έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή, ύψος 0,253μ. και μέση διάμετρο 0,047μ. Αποτελείται από τρία μέρη, δύο σχεδόν κυλινδρικά ύψους 0,165μ. το άνω και 0,059μ. το κάτω και ένα συνδετικό έξαρμα συνολικού ύψους 0,029μ., που αποτελείται από ένα κόλουρο κώνο άνω διαμέτρου 0,047μ. και κάτω διαμέτρου 0,068μ., μία ταινία με διάμετρο 0,068μ. και ύψος 0,012μ. και ένα κόλουρο κώνο άνω διαμέτρου 0,068μ. και κάτω διαμέτρου 0,047μ. Το άνω μέρος διευρύνεται προς τα πάνω σταδιακά και στο σημείο της ένωσης με το άνω τμήμα καταλήγει σε έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διάμετρο 0,105μ. Το κάτω μέρος στενεύει προς τα κάτω μέχρι διάμετρο 0,033μ. προκειμένου να ενωθεί με τη βάση. Η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος / συνολικό ύψος είναι 0,441 και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,075.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,040μ. και αποτελείται από ένα στενό κόλουρο κώνο άνω διαμέτρου 0,033μ. (στην ένωση με το κάτω άκρο του ποδιού) και κάτω διαμέτρου 0,054μ., ακολουθούμενο από ένα πεπλατυσμένο βαρελοειδές πέδιλο διαμέτρου 0,056μ. και ύψους 0,031μ. και έναν κόλουρο κώνο άνω διαμέτρου 0,054μ., κάτω διαμέτρου 0,059μ. και ύψους 0,009μ. μέσω του οποίου εδράζεται στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,070.

Επιμετρημένη Παράσταση 41
 Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης

(E.A.M. 3790)
 Αποτύπωση από το ανάγλυφο
 Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 360 π.Χ.

Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο

Ύψος 1,71μ., πλάτος 0,94μ.,

Προέρχεται από την Αττική

New York, The Metropolitan Museum of Art 11.100.2.

Το δεξιό τμήμα αναγλύφου ναϊσκόμορφης αετωματικής στήλης από πεντελικό μάρμαρο. Από την όρθια μορφή στ αριστερά σώζεται μόνο το κεφάλι και το αριστερό χέρι με τον ώμο.

Στο ανάγλυφο παριστάνεται ένας ώριμος, γενειοφόρος άνδρας, που κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο, στραμμένος προς τ' αριστερά. Με το δεξί του χέρι στηρίζεται σε βακτηρία, ενώ το αριστερό του χέρι είναι ακουμπισμένο πάνω στους μηρούς του. Φορά ιμάτιο, που καλύπτει το σώμα του από τη μέση και κάτω. Πίσω από τον άνδρα στέκεται όρθια μία γυναίκα με χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής της. Με το δεξί της χέρι συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του ώμου και με το χαμηλωμένο αριστερό κρατά από το δεξί χέρι ένα μικρό κοριτσάκι. Αυτό παριστάνεται κατενώπιον φορώντας αχειρίδωτο χιτώνα και κρατώντας με το αριστερό του χέρι ένα παιχνίδι, ίσως κρόταλο. Αριστερά εικονίζεται μια νέα γυναίκα, που στέκεται όρθια σε στάση τριών τετάρτων. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο και έχει το κεφάλι της γεμμένο προς τα εμπρός κοιτώντας τον καθήμενο άνδρα.

Στη στήλη εικάζεται ότι ανήκει το απολεσθέν σήμερα αέτωμα που βρέθηκε κοντά της και έφερε την επιγραφή: Μαλθάκη Δημοτέλους. Δημοτέλης Θυμοκλέους Πρασιώς. Δημοκράτεια Δημοτέλου.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.846· Μαστροκόστας, *Επιστήματα* 292, αρ. XIVb· Richter, Gisela M. A., *Catalogue of Greek Sculptures. Metropolitan Museum of Art* (1954) 56-57, αρ. 83, πίν. 67, 68.

Φωτογράφιση: The Metropolitan Museum of Art, New York, Neg. Number: 262692B

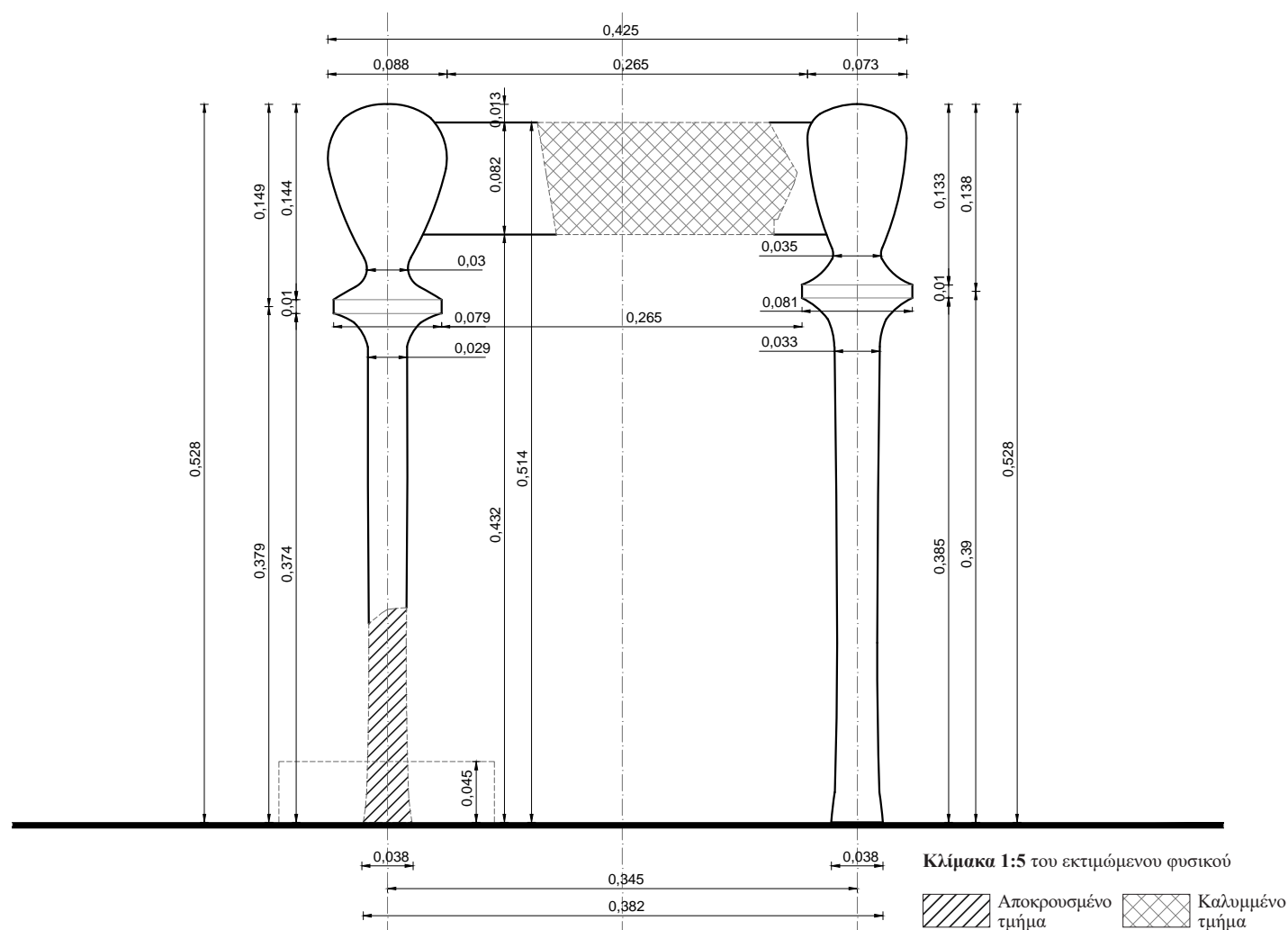
Επιμετρημένη Παράσταση 42
Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης,
του Δημοτέλους και της Δημοκρατείας

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 42
Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης,
του Δημοτέλους και της Δημοκρατείας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,425μ. και μέγιστο ύψος 0,528μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,805. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,045μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 11,422μ.

Επιμετρημένη Παράσταση 42

Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης,
του Δημοτέλους και της Δημοκρατείας

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,013μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,265μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,514μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,082μ. Το μέτωπό του βρίσκεται ελαφρά βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,155.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,528μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,153 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,345μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,812. Βάση δεν υπάρχει. Στην παράσταση του ανάγλυφου διαπιστώνεται ότι τα δύο πόδια παρουσιάζουν μορφολογικές διαφορές ως προς τη διαμόρφωσή των άνω άκρων του κυρίως σώματός τους, καθώς και τις διαστάσεις των τμημάτων τους.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,374μ. από το έδαφος, μέσω ταινίας πλάτους 0,010μ.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με μέγιστη διάμετρο της σταγόνας 0,088μ. και με ελάχιστη διάμετρο 0,030μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,079μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,144μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,273.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,374μ., μέση διάμετρο 0,029μ. και κάτω διάμετρο 0,038μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,079μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,385. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,708.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,385μ. από το έδαφος, μέσω ταινίας διαμέτρου 0,081μ. και πλάτους 0,010μ.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη πεπλατυσμένη (οριζόντια), με μέγιστη διάμετρο της σταγόνας 0,073μ. και με ελάχιστη διάμετρο 0,035μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,081μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,133μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,252.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,385μ., μέση διάμετρο 0,033μ. και κάτω διάμετρο 0,038μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,081μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,345. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,729.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε παριανό (;) μάρμαρο
Ύψος 1,28μ., πλάτος 0,86μ., πάχος 0,20
Βρέθηκε το 1931 στην Ρόδο, στο νεκροταφείο ΝΔ. της σημερινής πόλης (Μακρύ Στενό).
Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 7600-17.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη παριανού(;) μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το μεσαίο και το δεξιό ακρωτήριο του αετώματος.

Μία γυναικεία μορφή κάθεται, στραμμένη προς τ' αριστερά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος του κεφαλιού. Έχει το αριστερό της χέρι ακουμπισμένο επάνω στους μηρούς της, ενώ με το δεξί ανασηκωμένο συγκρατεί την άκρη του ιματίου της στο ύψος του ώμου. Εμπρός της στέκεται όρθια μία νεαρή θεραπαινίδα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Στα δύο της χέρια κρατά μία τυξίδα και κοιτά περίλυπη την κυρία της.

Στο επιστύλιο αναγράφεται το επίγραμμα: Όστις άριστος έπαινος εν ανθρώποισι γυναικός, Καλλιاریστα Φιληράτο τούτο έχουσα έθανεν, σωφροσύνας αρετάς τε' αλόχων πόσις όν <ε>κα τόνδε Δαμοκλής στάσεν, μνημόσυνον φιλίας ανθ' ών οι δαίμων εσθλός έποιτο βίωι.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.335b· Clara Rhodos IX p. 81ff, pl. 7, figs. 49-50· Κωνσταντινόπουλος, Αρχαία Ρόδος, 104f, φωτ. 99· Κωνσταντινόπουλος, Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ρόδου, φωτ. III 7, σελ. 34-35· Pfuhl-Möbius, Die Östgriechischen Grabreliefs, 1977, no. 66, pl. 17.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Μουσείο Ρόδου αρ. 7600-17

Επιμετρημένη Παράσταση 43
Η επιτύμβια στήλη της Καλλιاریστης

Επιμετρημένη Παράσταση 43
Η επιτύμβια στήλη της Καλλιαρίστης

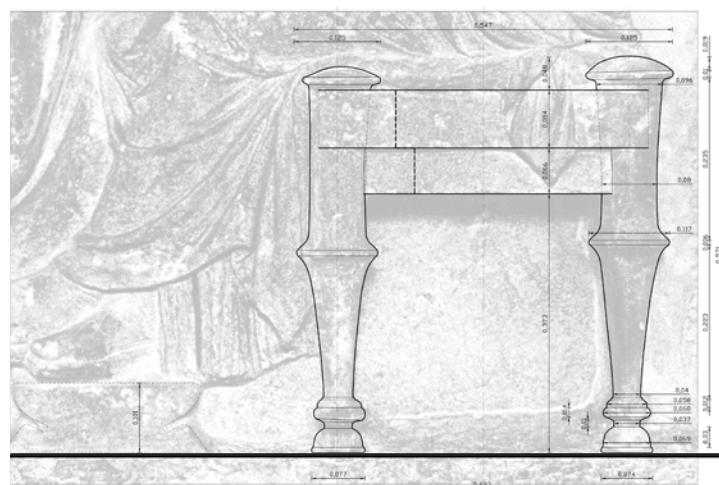
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

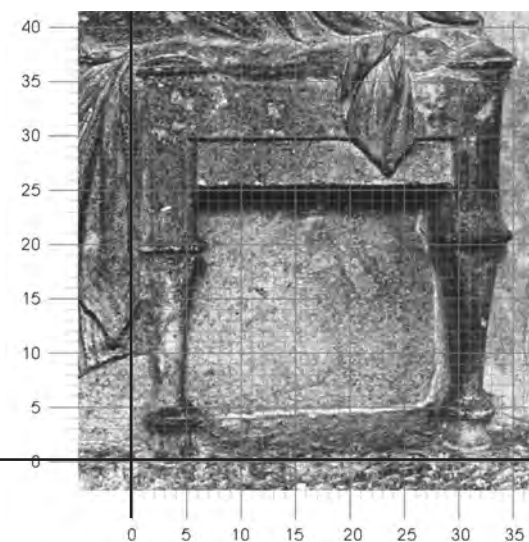
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

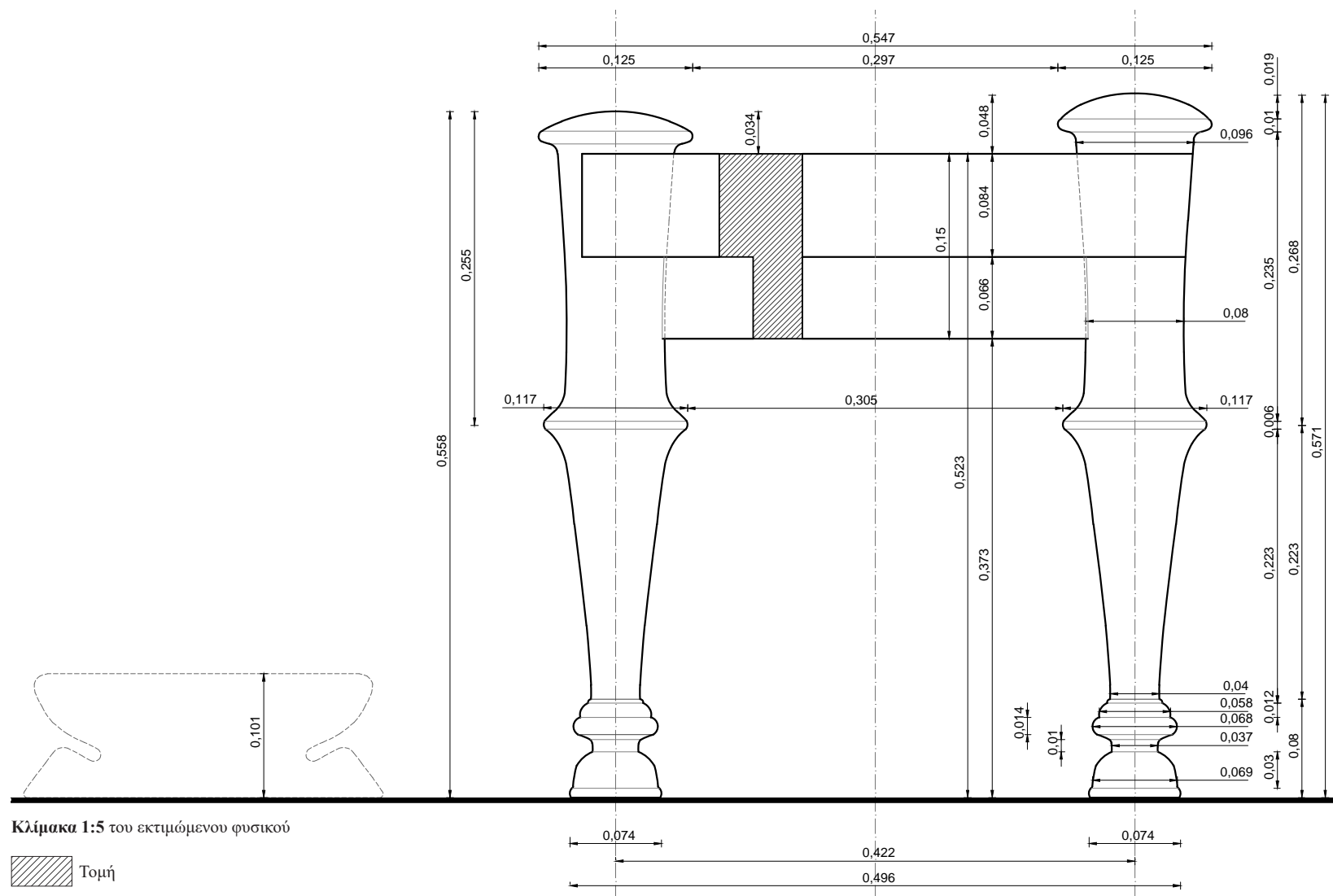
Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,547μ. και μέγιστο ύψος 0,571μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,958. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,101μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,178

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,048μ. το πίσω πόδι και 0,035μ. το εμπρός πόδι. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,297μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,523μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,084μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,066μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,147 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,116.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου διαπιστώνεται ότι τα δύο πόδια παρουσιάζουν διαστασιολογική διαφορά ως προς το ύψος των κυρίως σωμάτων τους. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,422μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,771.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό ύψος είναι 0,558μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,224. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,294μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,080μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,125μ. και πάχους 0,010μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,125μ. και πάχους 0,019μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,117μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,254μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,455.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,226μ., με έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,117μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα και κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,040μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,124. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,405.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,078μ. και αποτελείται κατά σειράν από μία σπείρα διαμέτρου 0,058μ. και ύψους 0,012μ., μία σπείρα διαμέτρου 0,068μ. και ύψους 0,014μ., μία σκοτία διαμέτρου 0,037μ. και ύψους 0,010μ., ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,037μ., κάτω διαμέτρου 0,069μ. και ύψους 0,030μ. και μία σπείρα έδρασης στο έδαφος διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,010μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,137.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο): Το συνολικό ύψος είναι 0,571μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,176. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,294μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,080μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,125μ. και πάχους 0,010μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,125μ. και πάχους 0,019μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,117μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,267μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,468.

Το κάτω τμήμα του σώματος είναι ακριβώς ίδιο με αυτό του εμπρός ποδιού. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,181. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,396.

Η βάση είναι ακριβώς ίδια με αυτή του εμπρός ποδιού.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο
Ύψος 0,80μ., πλάτος 0,55μ.,
Προέρχεται από την Αττική
Wien, Kunsthistorisches Museum, I 1060.

Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση πλαισιωμένη από δύο παραστάδες, που στηρίζουν επιστύλιο και γείσο επιστεφόμενο με ακροκέραμα. Τα πρόσωπα των μορφών και το άκρο δεξί χέρι της καθήμενης μορφής φέρουν αποκρούσεις.

Αριστερά εικονίζεται μία γυναίκα ενδεδυμένη με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια γυναικεία μορφή, που φορά χιτώνα ζωσμένο ψηλά και ιμάτιο. Ανάμεσα στις δύο μορφές και σε δεύτερο επίπεδο στέκεται όρθιος ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας με ιμάτιο. Είναι στραμμένος προς τ' αριστερά κοιτώντας την καθήμενη και στηρίζεται με τα δύο του χέρια σε βακτηρία.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.384c· Conze 326, pl.77.

Φωτογράφιση: Kunsthistorisches Museum, Wien (II 14508)

Επιμετρημένη Παράσταση 44
Επιτύμβια στήλη

Επιμετρημένη Παράσταση 44
Επιτύμβια στήλη

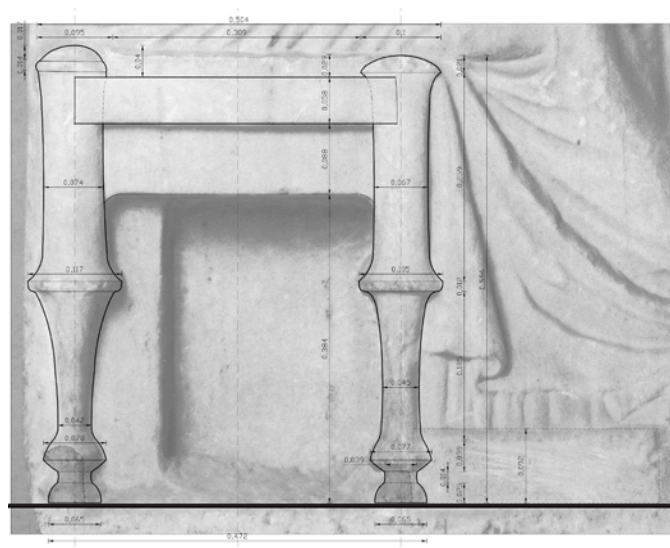
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

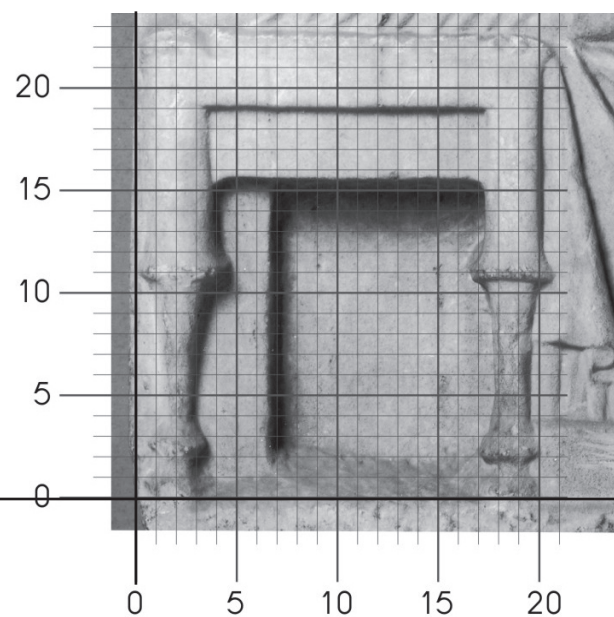
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,309μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,529μ. από το έδαφος. Καλύπτεται από λεπτό μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,058μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,088μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,104 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,158.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου διαπιστώνεται ότι τα δύο πόδια παρουσιάζουν μορφολογικές και διαστασιολογικές διαφορές ως προς τα άνω άκρα των κυρίως σωμάτων τους και το πάχος τους. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,407μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,808.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το συνολικό του ύψος είναι 0,556μ. και αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,270μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,189.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με αρκετή διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,021μ. και διαμέτρου 0,100μ. ενώ προεξέχει κατά 0,024μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μιαν αντίστοιχη αλλά λίγο εντονότερη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,105μ. και πλάτους 0,012μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,280μ. και μέση διάμετρο 0,067μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,504. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,224μ. και μέση διάμετρο 0,045μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,105μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει ένα πεπλατυσμένο ατρακτοειδές έξαρμα μέγιστης διαμέτρου 0,077μ. και κάτω διαμέτρου στην ένωση με τη βάση 0,039μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,250. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,403. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,039μ. και αποτελείται από έναν κύλινδρο διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,014μ. και ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,039μ., κάτω διάμετρο 0,065μ. και ύψος 0,025μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,070.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο): Το συνολικό του ύψος είναι 0,572μ. και αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,270μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,210.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ελαφρά διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε σπείρα διαμέτρου 0,095μ. και ύψους 0,014μ. και ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,023μ. και διαμέτρου 0,085μ., ενώ προεξέχει κατά 0,040μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν αντίστοιχη αλλά έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,117μ. και πλάτους 0,012μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,296μ. και μέση διάμετρο 0,077μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,518. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,224μ. και μέση διάμετρο 0,042μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει βαθμιαία και έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,117μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει ένα πεπλατυσμένο ατρακτοειδές έξαρμα μέγιστης διαμέτρου 0,078μ. και κάτω διαμέτρου στην ένωση με τη βάση 0,039μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,321. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,757. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,039μ. και αποτελείται από έναν κύλινδρο διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,014μ. και ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,039μ. και κάτω διάμετρο 0,065μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,056.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 375π.Χ.)

Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο

Ύψος 1,39μ., πλάτος 0,83μ., πάχος 0,03μ.

Προέρχεται από την Αττική

Malibu, The J. Paul Getty Museum 72.AA.120.

Ανθεμωτή στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Είναι συγκολλημένη από τρία κομμάτια.

Αριστερά εικονίζεται η Αρχίλλα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο να κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται τον Θράσυνον, έναν όρθιο νεαρό άνδρα με ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος του. Στο αριστερό μέρος του αναγλύφου, σε δεύτερο επίπεδο, παριστάνεται ο Θρασωνίδης, ένας όρθιος γενειοφόρος άνδρας με χιτώνα. Είναι στραμμένος προς τα δεξιά και απευθύνεται στον Θράσυνον.

Επάνω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Θρασωνίδο Θράσυνος Αρχίλλα.

Επιμετρημένη Παράσταση 45
Η επιτύμβια στήλη του Θρασύνου

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.305· Thickpenny, GettyMusJ 13, 1985, 5ff, fig. 1.

Φωτογράφιση: The J. Paul Getty Museum, Villa Collection, Malibu, California.

Επιμετρημένη Παράσταση 45
Η επιτύμβια στήλη του Θρασύνου

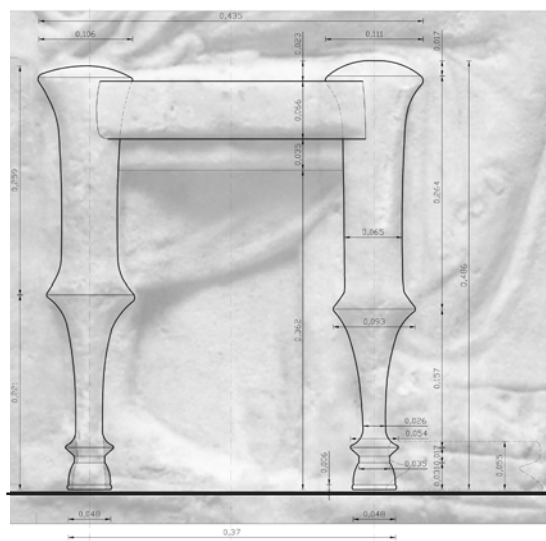
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

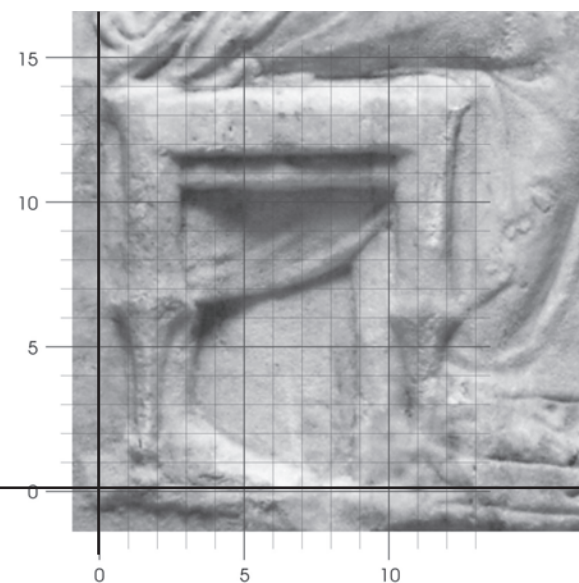
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

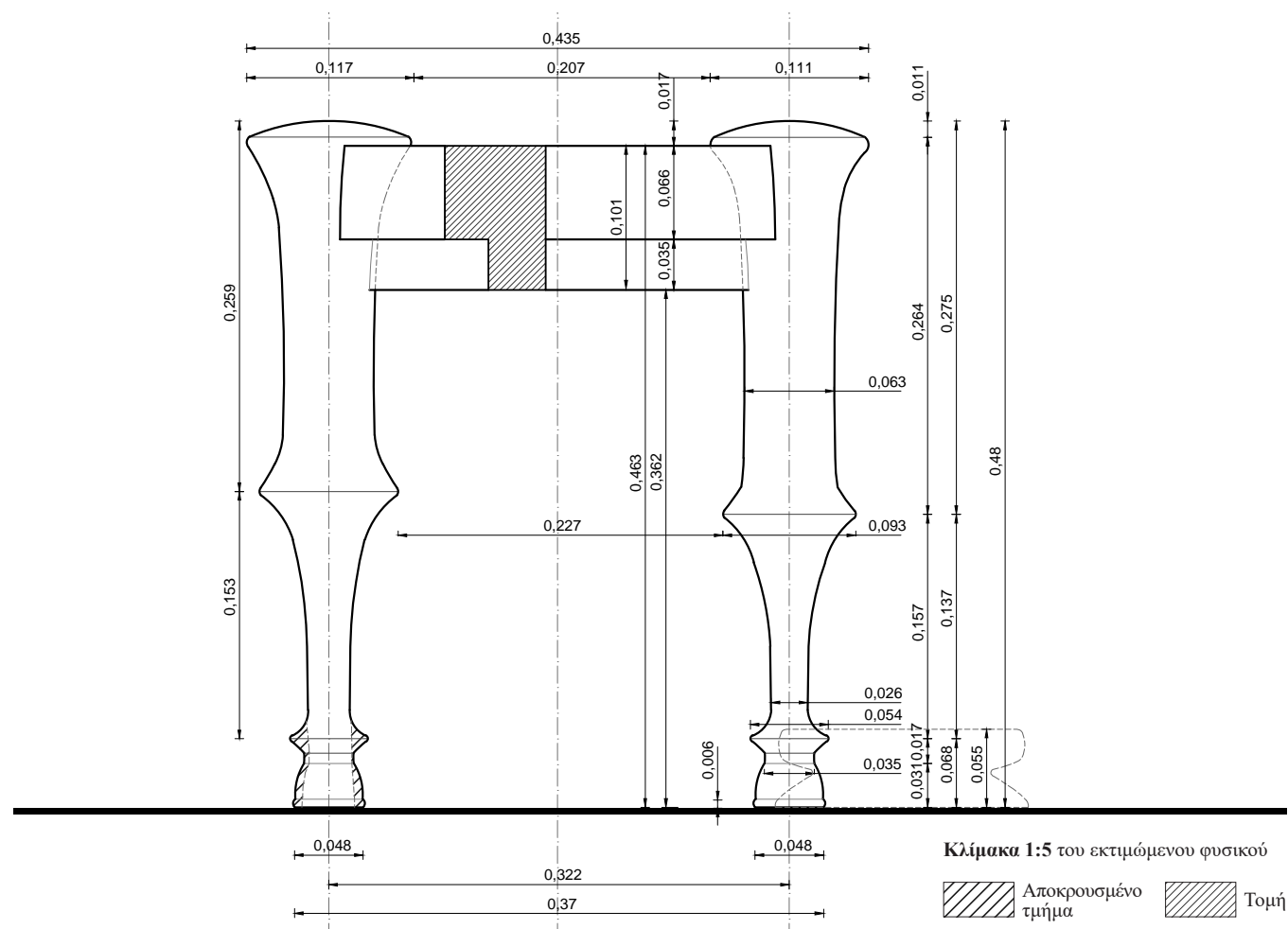
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 45
Η επιτύμβια στήλη του Θρασύνου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,435μ. και ύψος 0,480μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,906. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,055μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 8,418.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,207μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,463μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,066μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,035μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,137 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,073.

Τα πόδια. Στην παράσταση του ανάγλυφου διαπιστώνεται ότι τα δύο πόδια παρουσιάζουν διαστασιολογικές διαφορές ως προς τα κυρίως σώματά τους. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,407μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,808.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο):

Το συνολικό του ύψος είναι 0,480μ. και αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,205μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,231. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με αρκετή διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,011μ. και διαμέτρου 0,111μ. ενώ προεξέχει κατά 0,017μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μιαν αντίστοιχη αλλά λίγο εντονότερη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,093μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,275μ. και μέση διάμετρο 0,063μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,573. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,157μ. και μέση διάμετρο 0,026μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,105μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει μια απότομη διεύρυνση μέχρι την ένωση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), με διάμετρο ένωσης 0,054μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,752. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,571.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,048μ. και αποτελείται από έναν κόλouro κώνο άνω διαμέτρου 0,054μ., κάτω διαμέτρου 0,035μ. και ύψους 0,010μ., μία ταινία διαμέτρου 0,035μ. και ύψους 0,007μ. και ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,035μ., κάτω διάμετρο 0,048μ. και ύψος 0,025μ. που εδράζεται στο έδαφος μέσω μιας σπείρας διαμέτρου 0,048μ. και πάχους 0,006μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος δεξιού ποδιού είναι 0,100.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο):

Το συνολικό του ύψος είναι 0,480μ. και αποτελείται από το κυρίως σώμα και τη βάση.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,221μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,244. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ελαφρά διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε σπείρα διαμέτρου 0,095μ. και ύψους 0,014μ. και ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,023μ. και διαμέτρου 0,085μ., ενώ προεξέχει κατά 0,040μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν αντίστοιχη αλλά έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,117μ. και πλάτους 0,012μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,259μ. και μέση διάμετρο 0,077μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,540.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,182μ. και μέση διάμετρο 0,042μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,105μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει μια απότομη διεύρυνση μέχρι την ένωση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), με διάμετρο ένωσης 0,054μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,423. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,703.

Η βάση του ποδιού είναι ακριβώς ίδια με αυτή του εμπρός ποδιού.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,74μ., πλάτος 0,56μ., πάχος 0,12μ.
Προέρχεται από την Αθήνα
Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Ma 799.

Επιτύμβιο ανάγλυφο πεντελικού μαρμάρου. Λείπει το άνω μέρος της στήλης μαζί με την επίστεψη και τα κεφάλια των όρθιων μορφών. Το πρόσωπο της καθήμενης μορφής είναι αποκρουσμένο.

Στο ανάγλυφο εικονίζεται μία γυναίκα καθήμενη προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο και έχει τα μαλλιά της πλεγμένα. Γέρνει τον κορμό της προς τα πίσω ακουμπώντας στην αγκαλιά μιας όρθιας γυναίκας, που φορά επίσης χιτώνα και ιμάτιο. Μπροστά από την καθήμενη γυναίκα στέκεται όρθια, κατενώπιον, μια θεραπαινίδα κρατώντας στα χέρια της πυξίδα. Κάτω από τον δίφρο κουρνιαρίζει μία πέρδικα

Βιβλιογραφία: Clairmont, *Classical Attic Tombstones*, 1993, III, p. 165, no CAT 3.340· Conze *Die Attischen Grabreliefs*, I, 1893, σελ. 69,70, αρ. 307, pl. 63.

Φωτογράφιση: Μουσείο Λούβρου Dist RMN-P. Lebaube N00006382

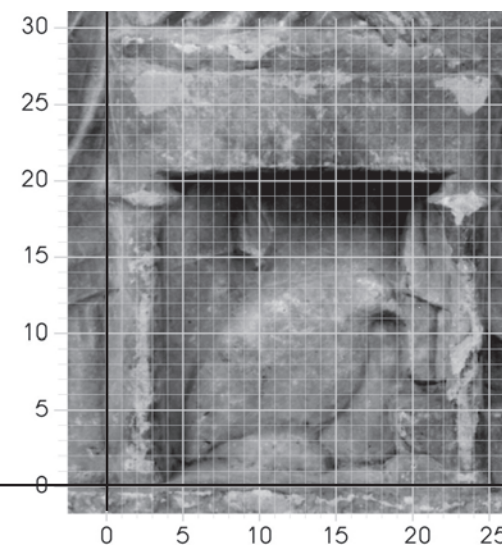
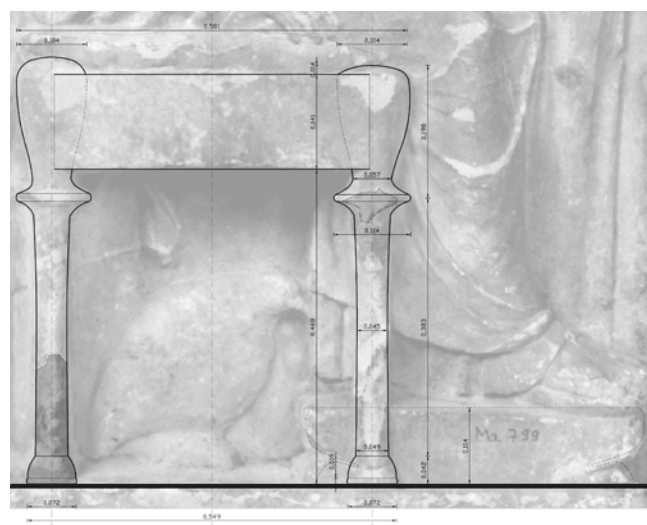
Επιμετρημένη Παράσταση 46
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

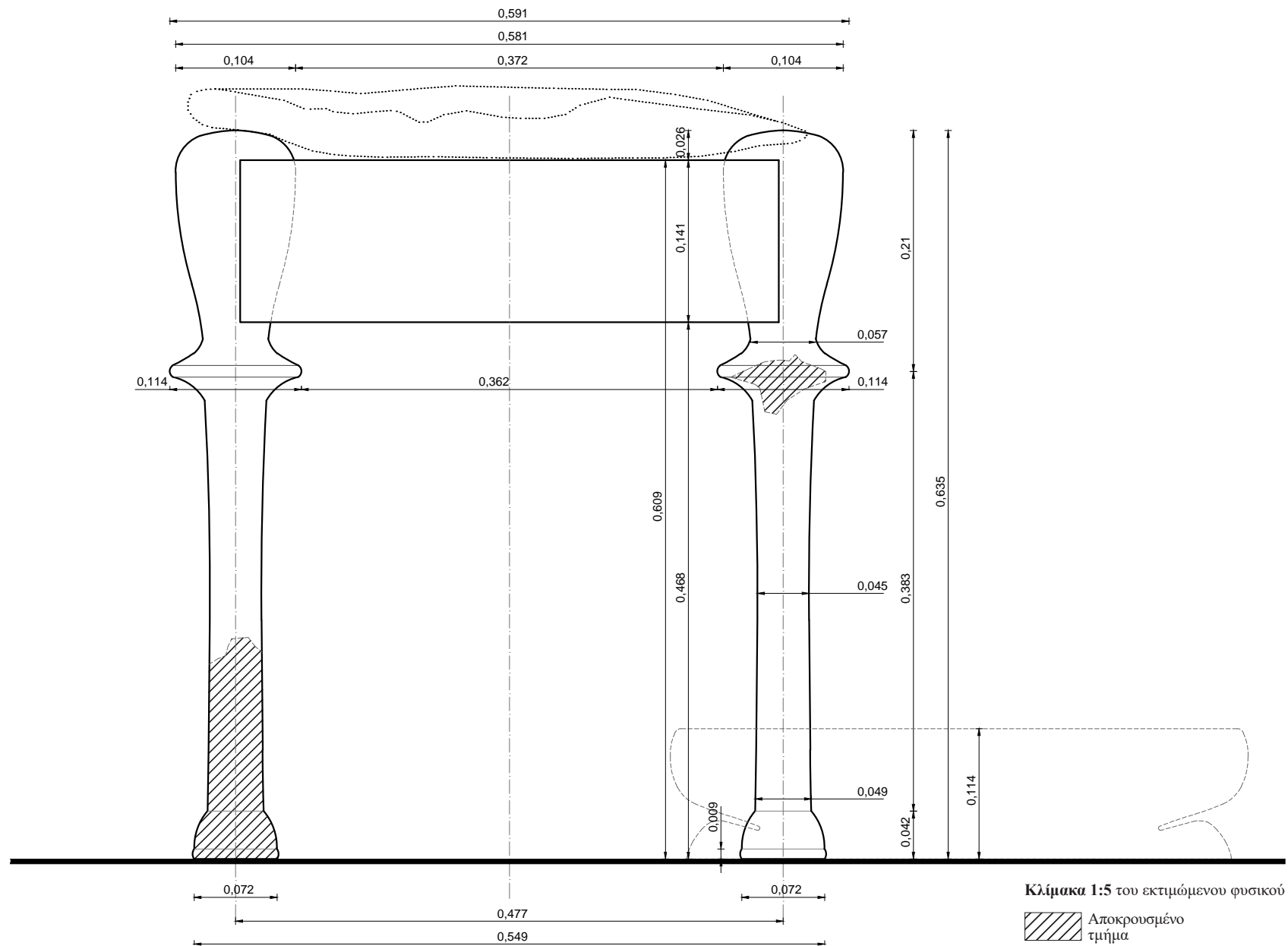
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 46

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,581μ. και μέγιστο ύψος 0,635μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,915. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,114μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,342.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,026μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,372μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,609μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού, με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,141μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,222.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,635μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,179 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,477μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,821.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,425μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με άνω απόληξη πεπλατυσμένη (οριζόντια), με μέγιστη διάμετρο της σταγόνας 0,104μ. και με ελάχιστη διάμετρο 0,057μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,114μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,210μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,331.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,383μ., μέση διάμετρο 0,045μ. και κάτω διάμετρο 0,049μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,114μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,548. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,863.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,042μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,049μ., κάτω διάμετρο 0,072μ. και ύψος 0,033μ. που εδράζεται στο έδαφος μέσω μιας σπείρας διαμέτρου 0,072μ. και πάχους 0,009μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,066.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,88μ., πλάτος 0,685μ.,
Βρέθηκε στη Γλυφάδα.
Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 2556.

Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το άνω μέρος και τα κεφάλια των μορφών. Το ανάγλυφο έχει υποστεί πολλές φθορές και σπασίματα.

Στ' αριστερά εικονίζεται μια γυναίκα καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει τους ώμους, μέρος του δεξιού χεριού, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο άνδρα ενδεδυμένο με ιμάτιο, που αφήνει ακάλυπτο το στήθος του. Σε δεύτερο επίπεδο, ανάμεσα στις δύο μορφές, στέκεται όρθια, κατενώπιον μια γυναικεία μορφή στραμμένη προς τα δεξιά. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο. Με το δεξί της χέρι στηρίζει τον αγκώνα του αριστερού της χεριού που ακουμπά στο πηγούνι της.

Βιβλιογραφία: Γιαννοπούλου 127, Νο. 24, εικ. 92· Clairmont, Vol. III, No.3.379a.

Φωτογράφιση: Μουσείο Πειραιά

Επιμετρημένη Παράσταση 47
Επιτύμβια στήλη

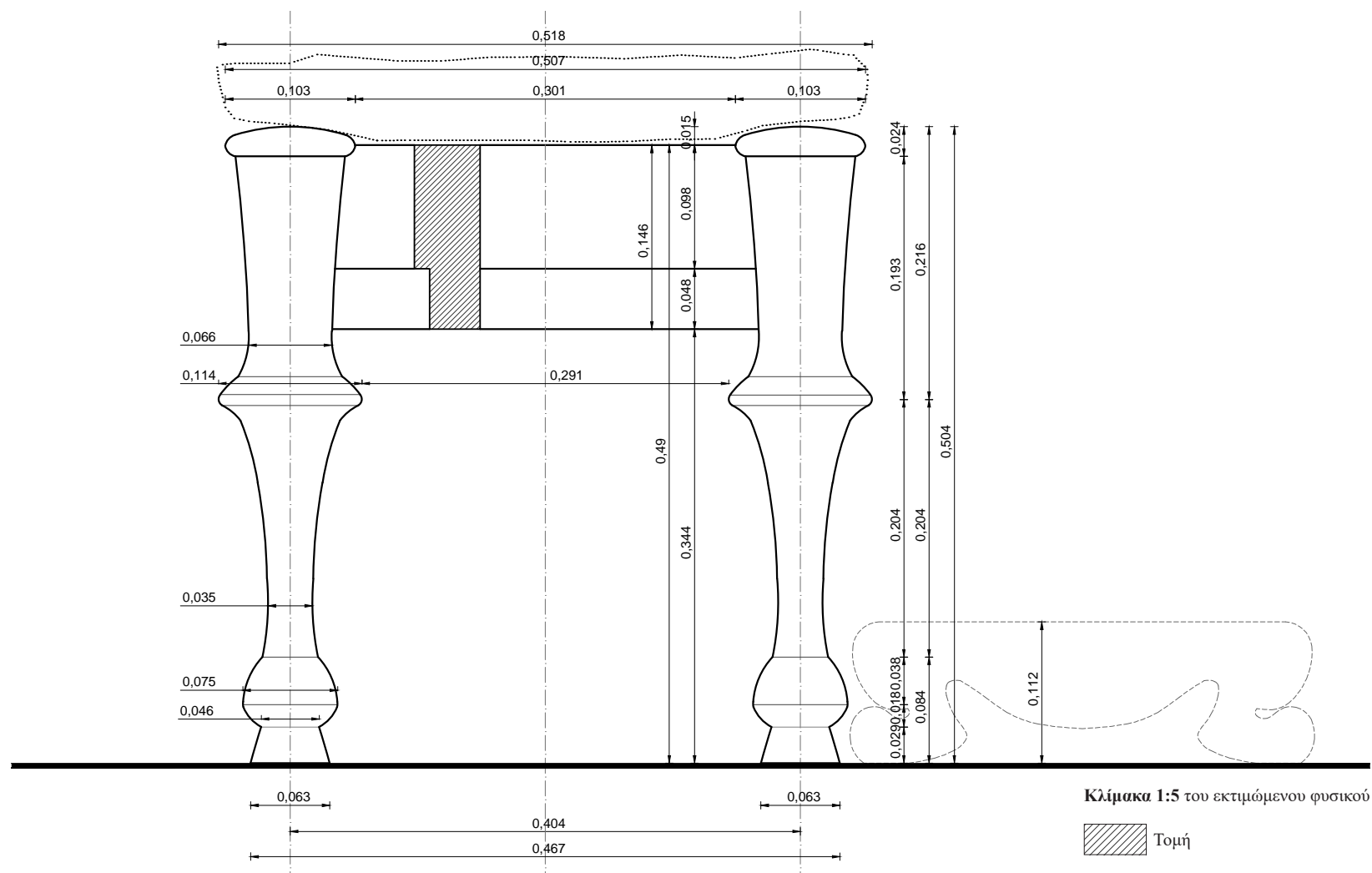

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 47

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,518μ. και ύψος 0,504μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,028. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,112μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,299.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,301μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,490μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο ελαφρά βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,098μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι ακόμα βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,048μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,194 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,095.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,504μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,226. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,404μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,780.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,288μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ελαφρή διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, όπου καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα πάχους 0,024μ. και διαμέτρου 0,103μ. ενώ προεξέχει κατά 0,015μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω μιας λεπτής σπείρας με διάμετρο 0,114μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,216μ. και μέση διάμετρο 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,429.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,204μ. και μέση διάμετρο 0,035μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,114μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει μια ελαφρά διεύρυνση μέχρι την ένωση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), με διάμετρο ένωσης 0,032μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,059. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,944.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,084μ. και αποτελείται από ένα βαρελοειδές έξαρμα άνω διαμέτρου 0,032μ., μέγιστης διαμέτρου 0,075μ., κάτω διαμέτρου 0,046μ. και ύψους 0,055μ., ακολουθούμενο από ένα πέδιλο μορφής κόλουρου κώνου με άνω διάμετρο 0,046μ., κάτω διαμέτρου 0,063μ. και ύψους 0,029μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,167.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,30μ., πλάτος 0,80μ.,
Βρέθηκε στην Καλλιθέα, στην οδό Φιλαρέτου 4-10, το 1974
Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3290.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν τα ακρωτήρια του αετώματος, ενώ τα πρόσωπα των μορφών είναι μερικώς αποκρουσμένα. Στο πεδίο του αναγλύφου, μεταξύ των ποδιών του δίφρου, έχει διανοιχθεί μία διαμπερής οπή κατά την δεύτερη χρήση του μνημείου.

Στ' αριστερά εικονίζεται μία γυναίκα καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής, τους ώμους, μέρος του δεξιού χεριού, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Το δεξί χέρι ακουμπά στους μηρούς, ενώ το ανασηκωμένο αριστερό συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του προσώπου. Εμπρός της στέκεται όρθια, σε στάση θλίψης, μια νεαρή θεραπεαινίδα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Στο αριστερό της χέρι κρατά πυξίδα.

Στο τύμπανο του αετώματος είναι χαραγμένη, εκ δευτέρας χρήσεως, η επιγραφή: [N]ύμφαι.

Βιβλιογραφία: Αλεξανδρή, *ΑΔ* 29, 1973-74 (1979) 157, πιν. 113β· Clairmont, *Vol. II*, No.2.353.

Φωτογράφιση: Μουσείο Πειραιά

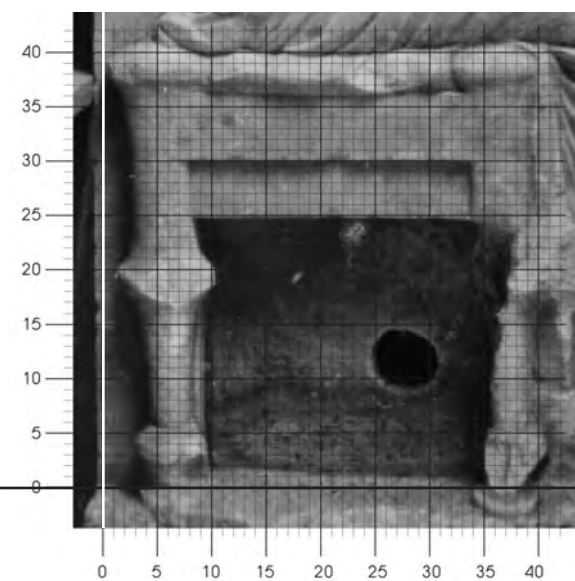
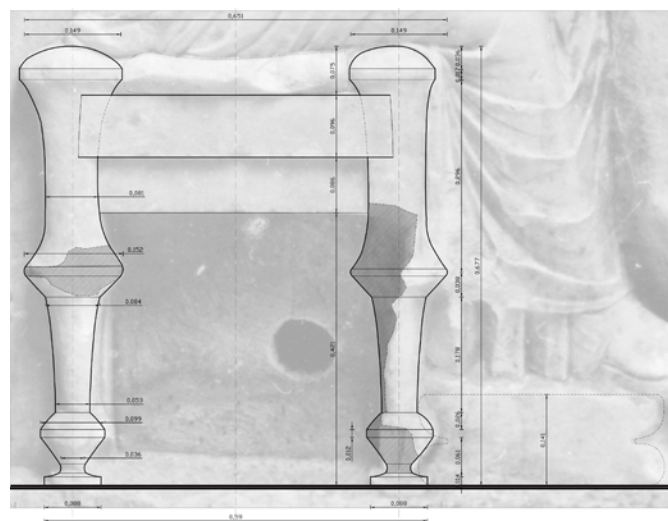
Επιμετρημένη Παράσταση 48
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

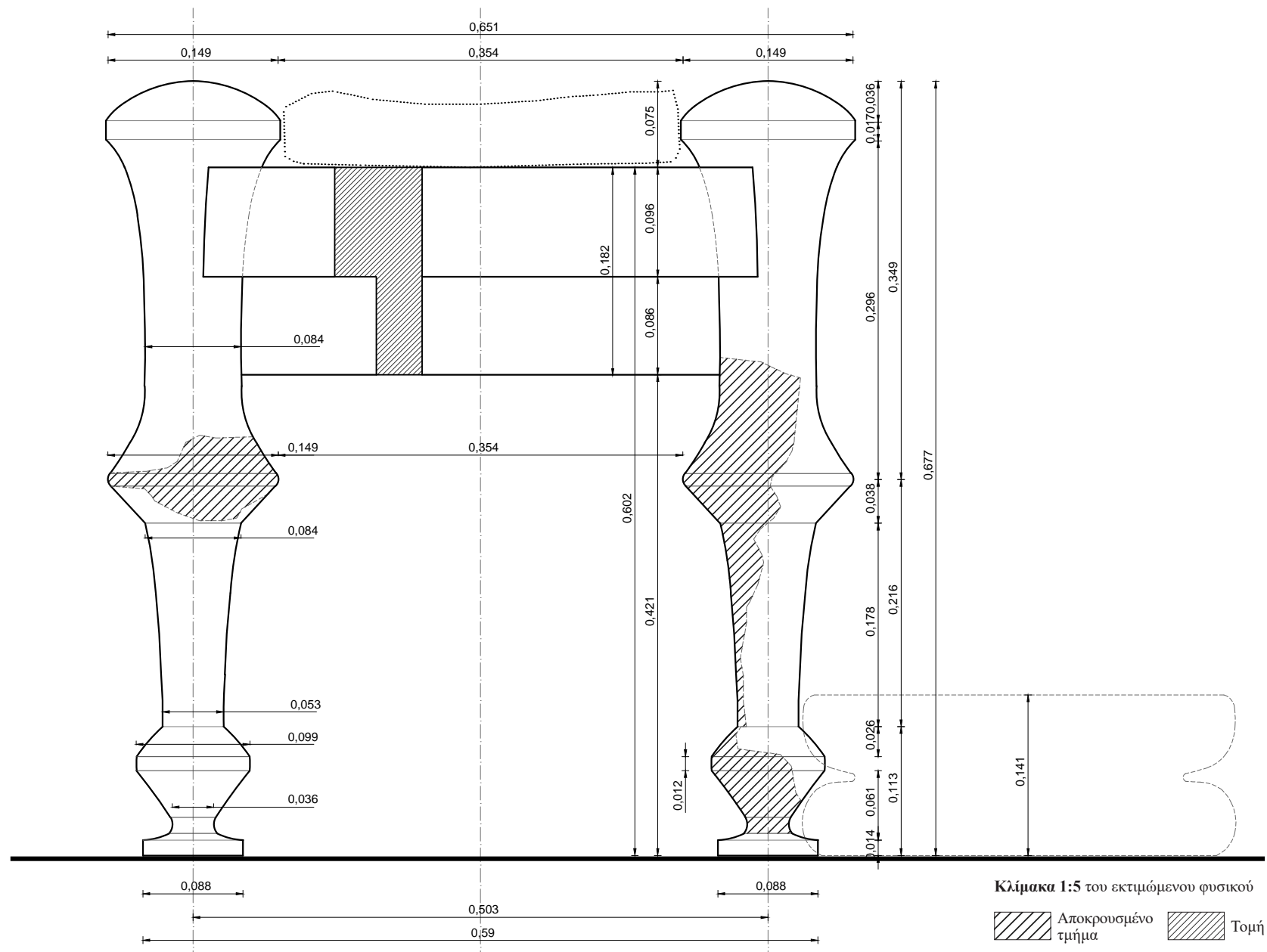
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 48

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,651μ. και ύψος 0,677μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,962. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,141μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,270.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,354μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,602μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στ ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,096μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,086μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,142 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,127.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,677μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,220. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,503μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,773.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,329μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με ελαφρή διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, και καταλήγει σε ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα ύψους 0,036μ. και διαμέτρου 0,149μ. μέσω μιας ταινίας διαμέτρου 0,149μ. και πλάτους 0,007μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,075μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μια έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω μιας λεπτής σπείρας με διάμετρο 0,149μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,349μ. και μέση διάμετρο 0,084μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,812.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,216μ. και μέση διάμετρο 0,053μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,084μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει μια έντονη διεύρυνση μέχρι την ένωση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), με διάμετρο ένωσης 0,149μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,616. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,619.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,113μ. και αποτελείται από ένα έξαρμα σε σχήμα σβούρας (συμμετρικό εκ περιστροφής) με άνω διάμετρο 0,053μ., μέγιστη διάμετρο 0,099μ., κάτω διάμετρο 0,036μ. και ύψος 0,084μ., ακολουθούμενο από μία σκοτία διαμέτρου 0,036μ. και πλάτους 0,015μ. και ένα κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,088μ. και ύψους 0,014μ. που έρχεται σε επαφή με το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,205.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,83μ., πλάτος 0,76μ.,
Βρέθηκε στον Πειραιά
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 6859

Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το άνω μέρος μαζί με το κεφάλι της καθήμενης μορφής. Από την δεξιά μορφή σώζεται μόνο το κάτω μέρος των ποδιών της.

Στ' αριστερά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με χειριδωτό χιτώνα και ποδήρες ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και τα πόδια της ακουμπούν σταυρωμένα σε υποπόδιο. Με το άκρο του δεξιού της χέρι επάνω στον αριστερό μηρό υποβαστάζει τον αγκώνα του αριστερού της χεριού, το οποίο λυγίζει προς τα πάνω. Εμπρός της στεκόταν όρθια μία άλλη γυναικεία μορφή.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.310d· Conze, No. 105, pl. 38· Frel 1970, 217, No. 69· Frel No. 256.

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου Γ. 6859

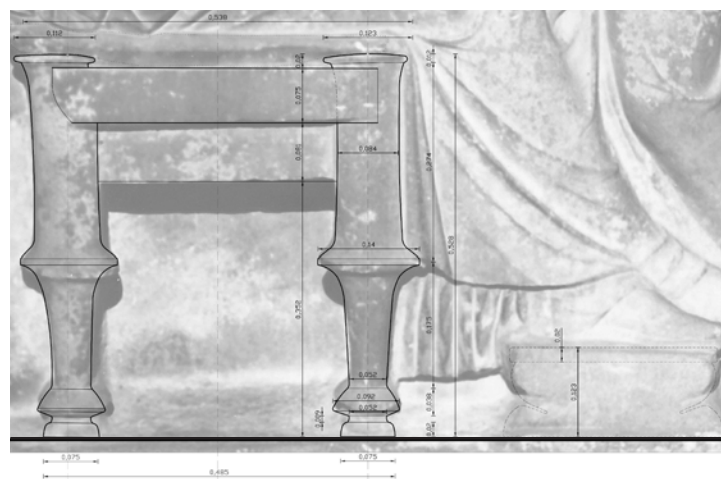
Επιμετρημένη Παράσταση 49
Επιτύμβια στήλη

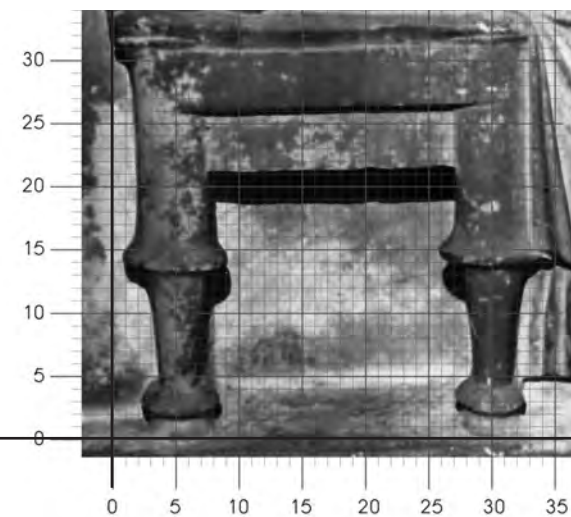
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

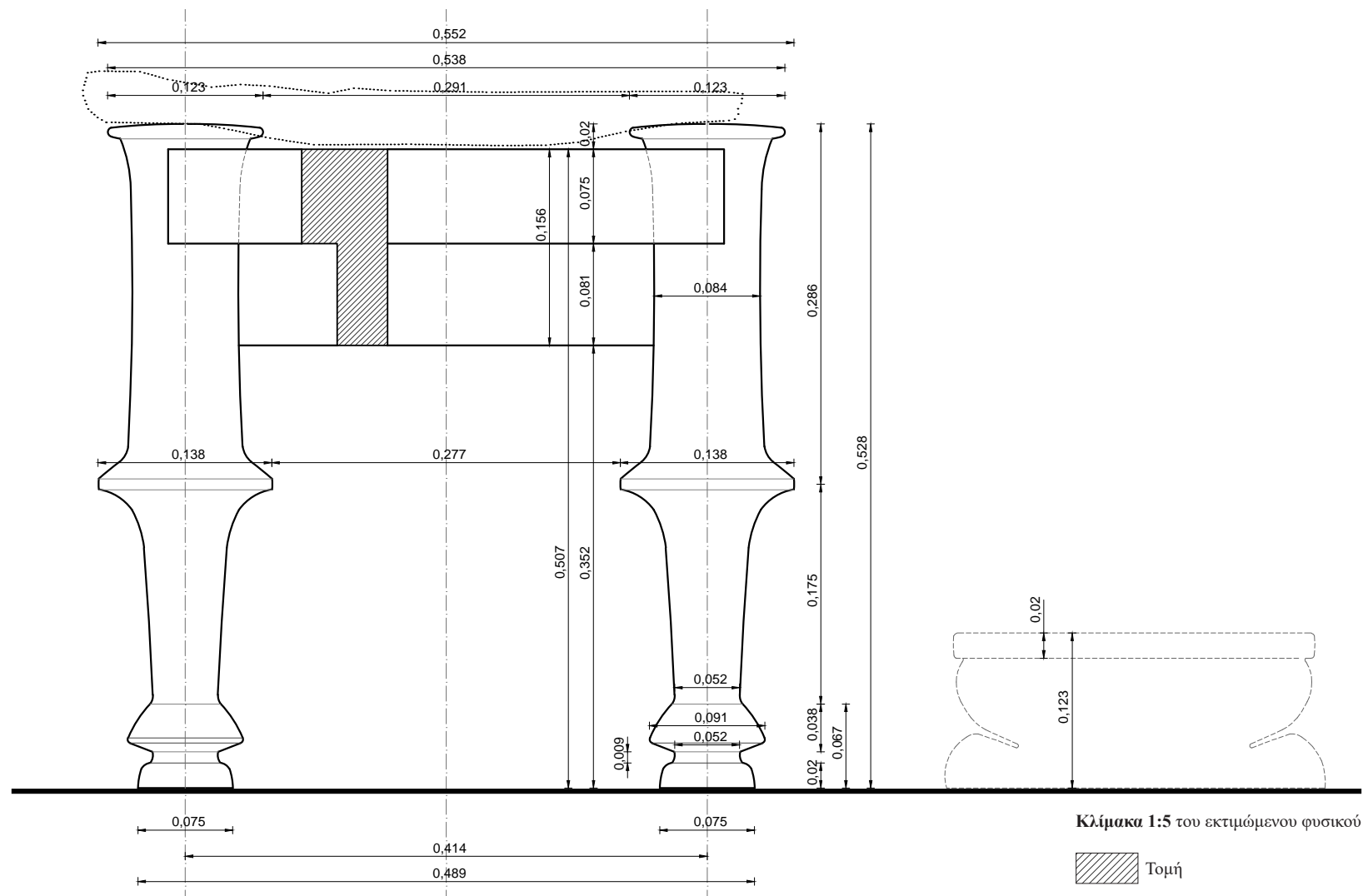

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 49

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,538μ. και ύψος 0,528μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,019. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,143μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,545.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,291μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,507μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στ ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,075μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,081μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,142 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,153.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,528μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,261. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,414μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,770.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,241μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι κυλινδρικό, με ελαφρή διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, και καταλήγει σε ένα δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρή κυρτότητα στην πάνω επιφάνεια, ύψους 0,012μ. και διαμέτρου 0,123μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,020μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μιαν έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω μιας λεπτής ταινίας με διάμετρο 0,138μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,286μ. και μέση διάμετρο 0,084μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,542.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,175μ. και μέση διάμετρο 0,052μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), όπου διευρύνεται περαιτέρω (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,138μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει διάμετρο ένωσης 0,052μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,634. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,331.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,067μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές έξαρμα με άνω διάμετρο 0,052μ., κάτω διάμετρο 0,091μ. και ύψος 0,038μ., ακολουθούμενο από μία σκοτία διαμέτρου 0,052μ. και πλάτους 0,009μ. και ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,052μ., κάτω διαμέτρου 0,075μ. και ύψους 0,020μ. που έρχεται σε επαφή με το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,129.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,83μ., πλάτος 0,76μ.,
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 6248

Λήκυθος πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει τμήμα του λαιμού με τη λαβή.

Στο μέσον της παράστασης εικονίζεται μία γυναίκα καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο, στραμμένη προς τα δεξιά. Φορά πέπλο και ιμάτιο που καλύπτει τους ώμους και το πάνω μέρος των βραχιόνων της. Εμπρός της δεξιώνεται μία άλλη όρθια γυναίκα με χιτώνα και ποδήρες ιμάτιο. Πίσω από την καθήμενη γυναίκα στέκεται όρθια μια θεραπαινίδα με σάκκο στα μαλλιά. Με τα δυο της χέρια κρατά μπροστά στο στήθος της ένα φασκιωμένο βρέφος και το κοιτά.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.842· Schmaltz, *Marmorlekythen A 154, pl.33.*

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, αρ. 6248

Επιμετρημένη Παράσταση 50
Επιτύμβια λήκυθος

Επιμετρημένη Παράσταση 50
Επιτύμβια λήκυθος

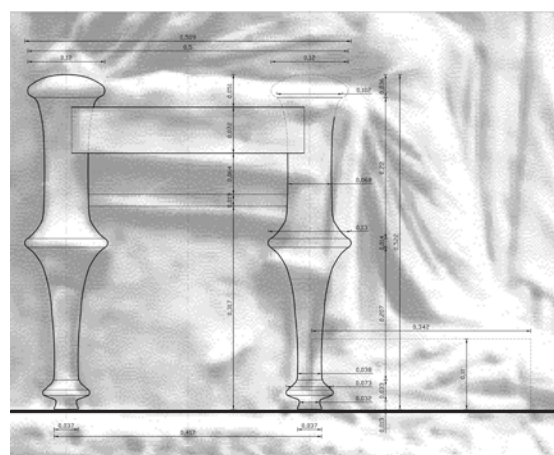
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

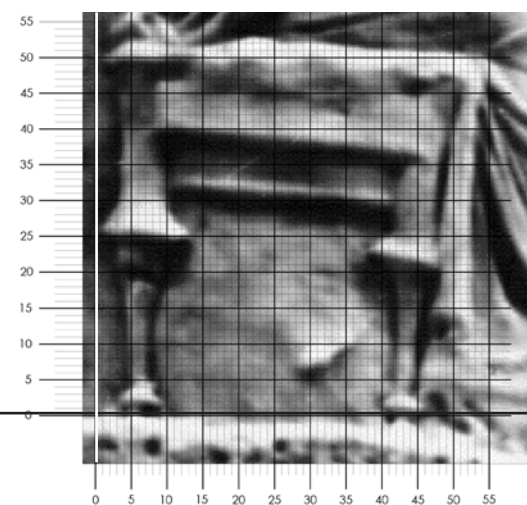
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθημερινής μορφής.

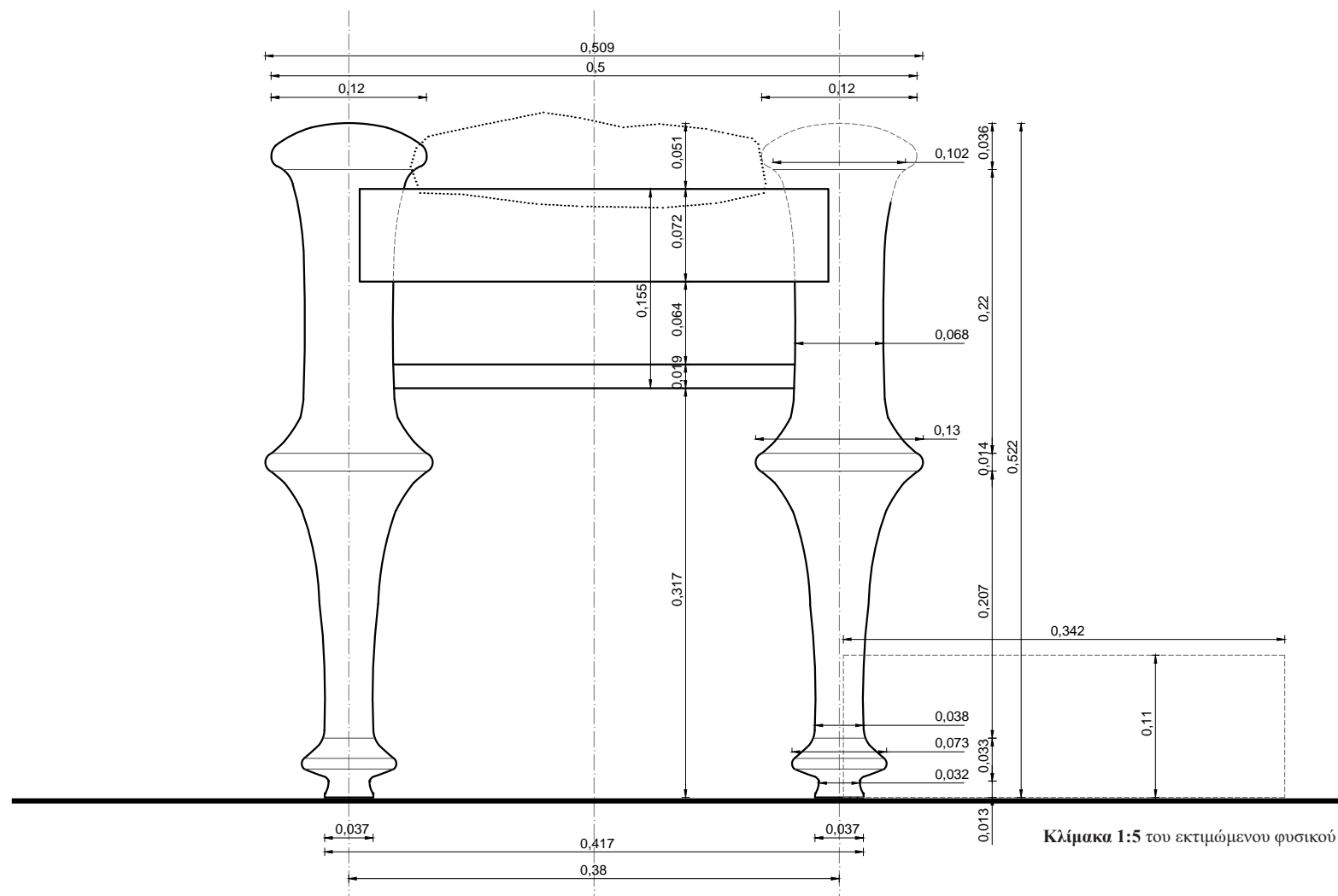
Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,509μ. και μέγιστο ύψος 0,522μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,975. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,110μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,291.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,260μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,472μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,072μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,064μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,019μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,138 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,159.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,522μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,249. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,380μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,747.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,260μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι κυλινδρικό, με ελαφρή διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, και καταλήγει σε ένα δισκοειδές επιστέγασμα με έντονη κυρτότητα στην πάνω επιφάνεια, ύψους 0,036μ. και διαμέτρου 0,120μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,051μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μια έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω μιας σπείρας πλάτους 0,014μ. και διαμέτρου 0,130μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,256μ. και μέση διάμετρο 0,068μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,490.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,207μ. και μέση διάμετρο 0,038μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), όπου διευρύνεται περαιτέρω (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,130μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει διάμετρο ένωσης 0,038μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,237. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,397.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,046μ. και αποτελείται από ένα κώλουρο κώνο με άνω διάμετρο 0,038μ., κάτω διάμετρο 0,073μ. και ύψος 0,015μ., ακολουθούμενο από μία σπείρα διαμέτρου 0,073μ. και πλάτους 0,009μ. και ένα πέδιλο μορφής κώλουρου κώνου με άνω διαμέτρου 0,032μ., κάτω διαμέτρου έδρασης στη γη 0,037μ. και ύψους 0,013μ. που συνδέεται με τη σπείρα μέσω εντονότατης διεύρυνσης (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) ύψους 0,010μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,088.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 51
Επιτύμβια στήλη

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 1,767μ., πλάτος 0,995μ.,
Βρέθηκε στην περιοχή του Αγ. Ιωάννου Ρέντη
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 4507

Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Λείπει η επίστεψη, ενώ οι παραστάδες είναι σπασμένες στις άνω απολήξεις τους. Το ανάγλυφο διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση.

Στ' αριστερά ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο, σε στάση τριών τετάρτων. Το ιμάτιο του καλύπτει τους ώμους και τους βραχίονές του αφήνοντας ακάλυπτο το στήθος του. Με τα δυο του χέρια κρατά το προτεταμένο αριστερό χέρι μιας γυναικείας μορφής, που στέκεται όρθια μπροστά του. Η γυναίκα φορά χειριδωτό χιτώνα και ποδήρες ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής της. Με το δεξί της χέρι ανασηκώνει την άκρη του ιματίου κοιτώντας περίλυπη τον άνδρα.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.336a· Kallipolitis, «Une nouvelle stèle du Musée National d'Athènes», AAA 1, 1968, 85 - 89· Lygkopoulos, Untersuchungen 28, No. 14· Schmaltz, Grabreliefs, 212· Vierneisel-Schloerb, B., Nochmals. 90 and No. 151.

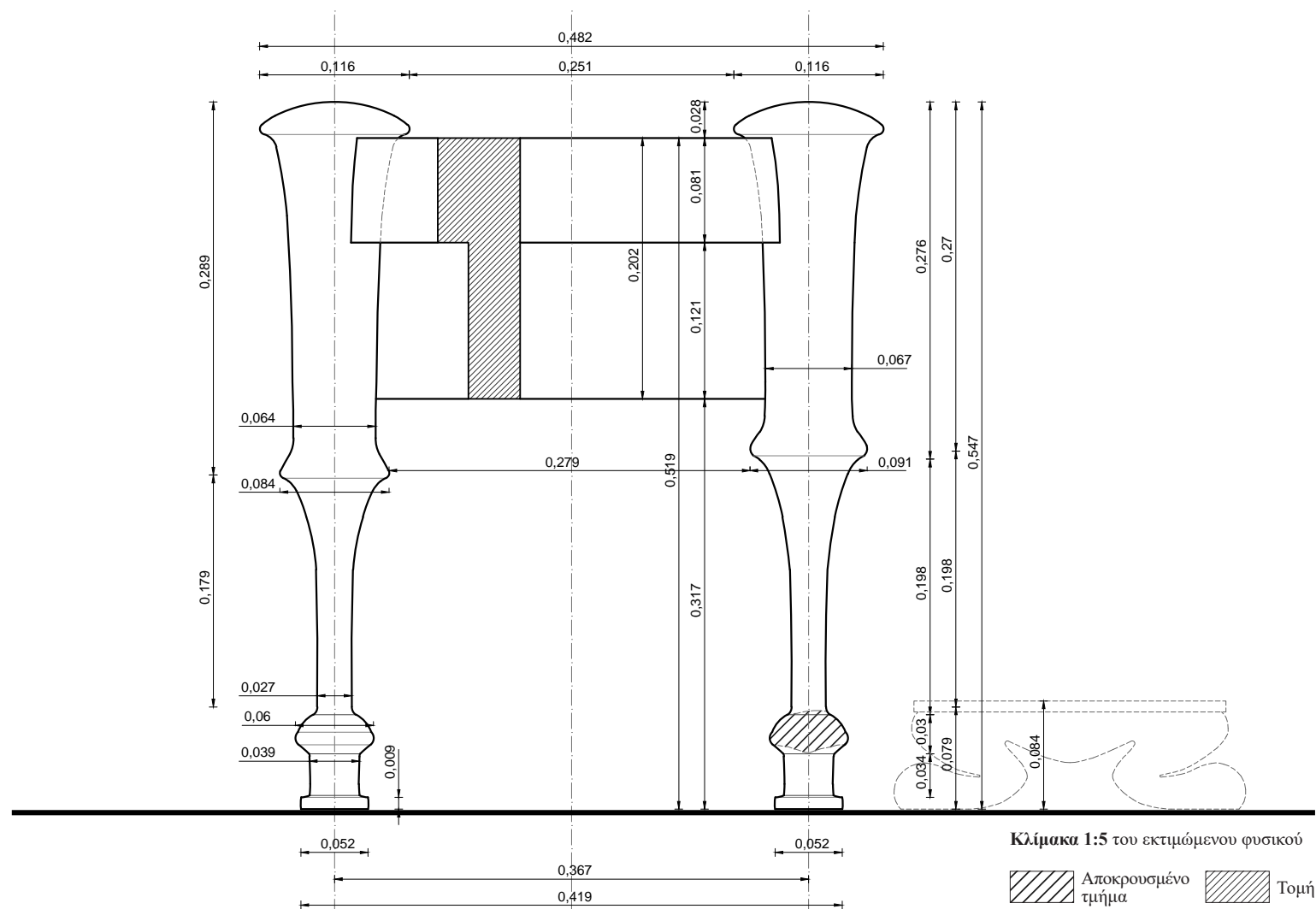
Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου 4507

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 51

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,482μ. και ύψος 0,547μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,881. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,084μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,179.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,250μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,519μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στ ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,081μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,121μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,148 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,221.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,547μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,212. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,367μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,761.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,271μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι κυλινδρικό, με ελαφρή διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, και καταλήγει σε ένα δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρέ κυρτότητα στην πάνω επιφάνεια, ύψους 0,028μ. και διαμέτρου 0,116μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,028μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,091μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,279μ. και μέση διάμετρο 0,067μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,495.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,198μ. και μέση διάμετρο 0,027μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), όπου διευρύνεται περαιτέρω (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,091μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει διάμετρο ένωσης 0,027μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,409. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,362.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,073μ. και αποτελείται από ένα ατρακτοειδές έξαρμα με άνω διάμετρο 0,027μ., κάτω διάμετρο 0,039μ. και ύψος 0,030μ., φέρον στο μέσο μία σπείρα διαμέτρου 0,057μ. και ύψους 0,009μ., ακολουθούμενο από ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,034μ. και ένα δισκοειδές πέδιλο διαμέτρου 0,052μ. και ύψους 0,009μ. που έρχεται σε επαφή με το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,133.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Στήλη λαξευμένη σε λευκό μάρμαρο
Ύψος 0,87μ., πλάτος 0,56μ.,
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 729

Δύο παραστάδες εκατέρωθεν των μορφών στηρίζουν το επιστύλιο, το γείσο και την ανθεμωτή επίστεψη του μνημείου. Το δεξιό ήμισυ του δίφρου και του εδάφους της στήλης είναι συμπληρωμένα με γύψο.

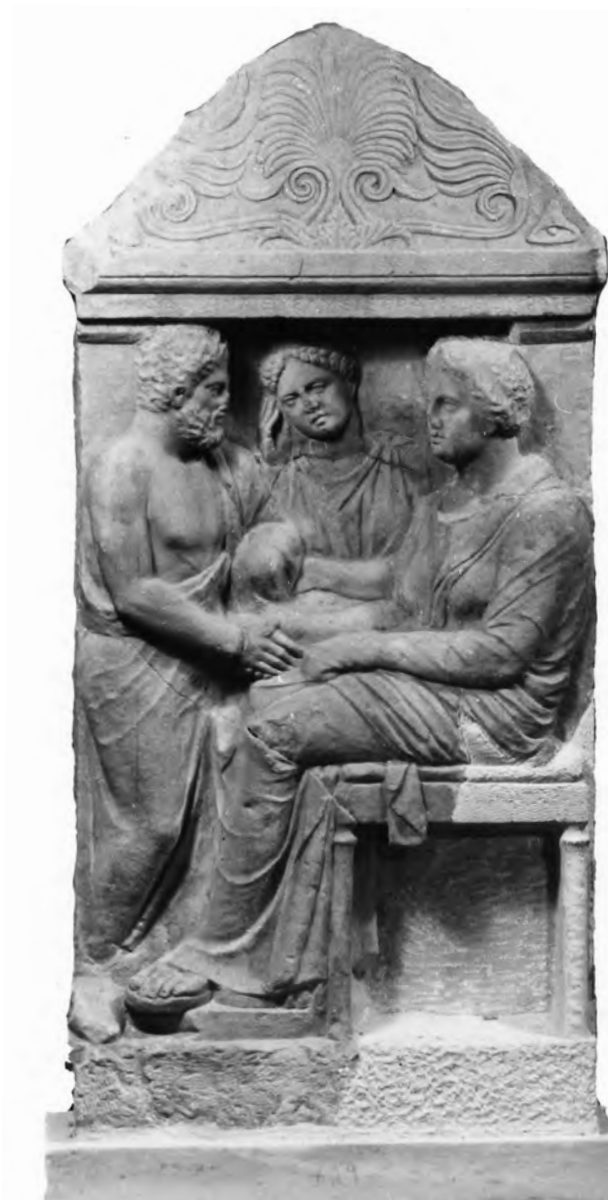
Στα δεξιά της παράστασης εικονίζεται η Δεξικράτεια ενδεδυμένη με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο, γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο, τον Δίωνα. Ανάμεσά τους στέκεται κατ' ενώπιον μία άλλη γυναίκα, η Λυσιστράτη, που φορά αχειρίδωτο χιτώνα. Έχει το αριστερό της χέρι περασμένο κάτω από το στήθος, ενώ με το λυγισμένο δεξί στηρίζει το κεφάλι της, που γέρνει ελαφρώς προς τ' αριστερά.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένα τα ονόματα: Δίων Κυδαθηναίεύς. Λυσιστράτη. Δεξικράτεια

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3390· Conze 454, pl. 108· IG II² 6572.

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 729

Επιμετρημένη Παράσταση 52
Η επιτύμβια στήλη του Δίωνος Κυδαθηναίεως,
της Λυσιστράτης και της Δεξικρατείας

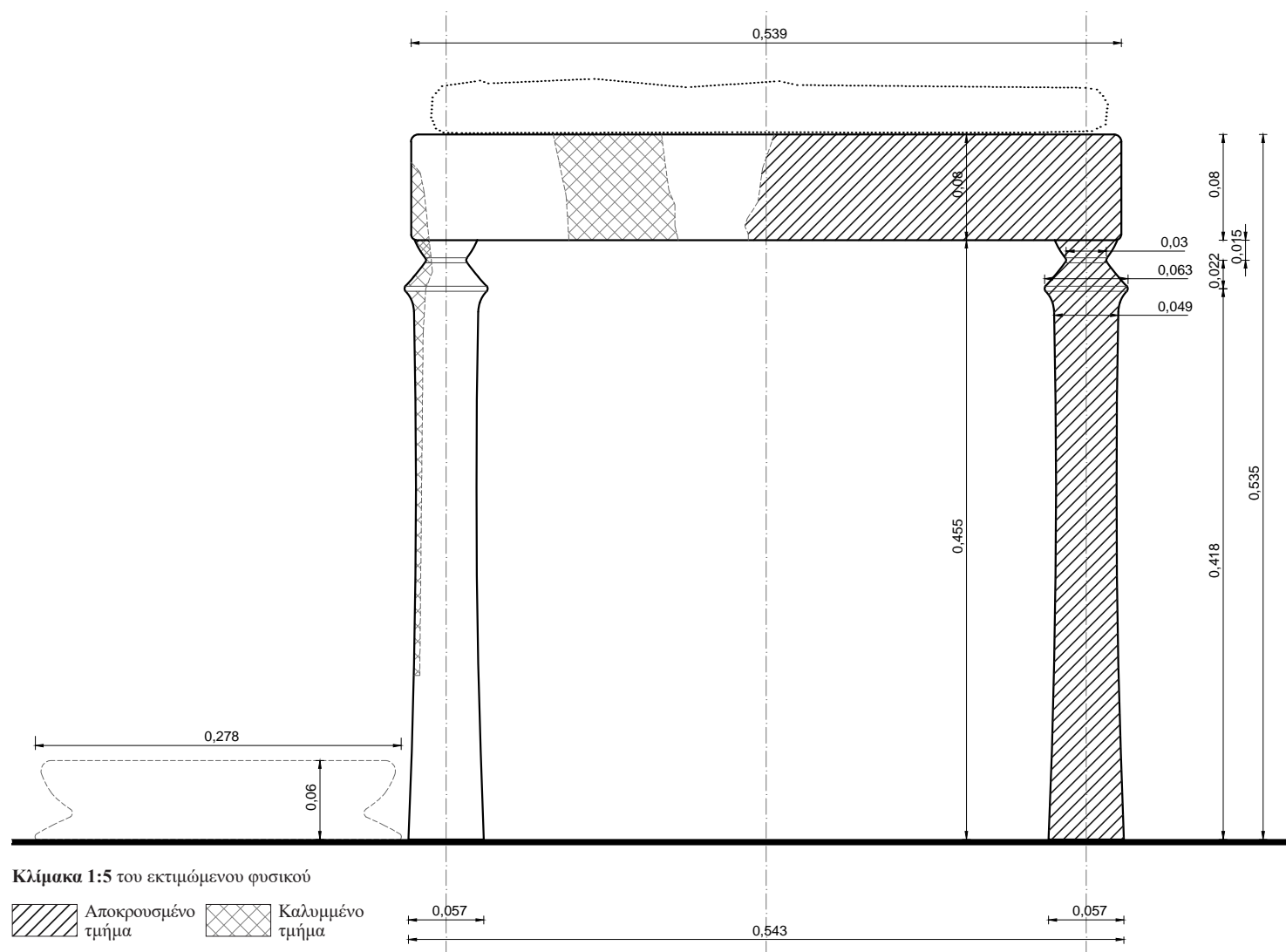

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 52

Η επιτύμβια στήλη του Δίωνος Κυδαθηναίως,
της Λυσιστράτης και της Δεξικρατείας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Επιμετρημένη Παράσταση 52

Η επιτύμβια στήλη του Δίωνος Κυδαθηναίως,
της Λυσιστράτης και της Δεξικρατείας.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,539μ. και μέγιστο ύψος 0,535μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,007. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,060μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 8,917.

Η έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,539μ., πάχος 0,080μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,535μ. από το έδαφος. Εμφανίζεται ως μία ενιαία ξύλινη επιφάνεια (το πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι συνηγορεί για την εκτίμηση αυτή), αλλά δεν είναι δυνατή η ακριβής περιγραφή της κατασκευής της.

Τα πόδια. Τα πόδια εμφανίζονται να συναρμολογούνται κατευθείαν στο κάτω μέρος της έδρας. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,455μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,138.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,486μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,902.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από το κάτω σχεδόν κυλινδρικό τμήμα, το οποίο έχει άνω διάμετρο 0,049μ., κάτω διάμετρο στο σημείο έδρασης με το έδαφος 0,057μ. και ύψος και από τη σύνδεση με την έδρα (άνω τμήμα). Το κυλινδρικό μέρος του σώματος διευρύνεται ελαφρά στο άνω μέρος του, φθάνοντας σε διάμετρο 0,063μ., και συνεχίζει προς τα πάνω σε μορφή κώλουρου κώνου κάτω διαμέτρου 0,063μ., άνω διαμέτρου 0,030μ. και ύψους 0,022μ., ακολουθούμενο από έναν ανάστροφο κώλουρο κώνο, κάτω διαμέτρου 0,030μ., άνω διαμέτρου 0,049μ. και ύψους 0,015μ. που συνδέεται με την έδρα.

Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,081. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,089. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,919.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη σε πεντελικό μάρμαρο
Ύψος 0,83μ., πλάτος 0,54μ.,
Βρέθηκε στον Πειραιά στις 20 Μαρτίου 1837
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 886

Επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου ελλειπής άνω και κάτω. Είναι συγκολλημένη από δύο κομμάτια. Από την ανάγλυφη παράσταση λείπει το άνω τμήμα της αριστερής ανδρικής μορφής.

Αριστερά εικονίζεται ένας όρθιος ιματιφόρος άνδρας, από τον οποίο σώζεται μόνο το κάτω ήμισυ του σώματος. Εμπρός του δεξιώνεται μια καθισμένη σε δίφρο γυναικεία μορφή, η οποία φορά αχειρίδατο χιτώνα και ιμάτιο και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Σε κάποια απόσταση πίσω από τη γυναίκα στέκεται ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας, ο οποίος στηρίζεται με το αριστερό του χέρι σε μια αρχικά γραπτή βακτηρία.

Κάτω από την παράσταση είναι χαραγμένο το επίγραμμα: σώμα μεν ενθάδ' έχει σον, Δίφιλε, γαία θανόντο[ς], | μνήμα δε σης έλιπες πάσι δικαιουσύνης.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3363c· Clairmont, GaE No. 54, pl. 25· Conze 434, pl. 102· Hansen, CEG 2, 549· IG II² 11200· Schmaltz, Marmorlekythen D 5.

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 886

Επιμετρημένη Παράσταση 53
Η επιτύμβια στήλη του Διφίλου

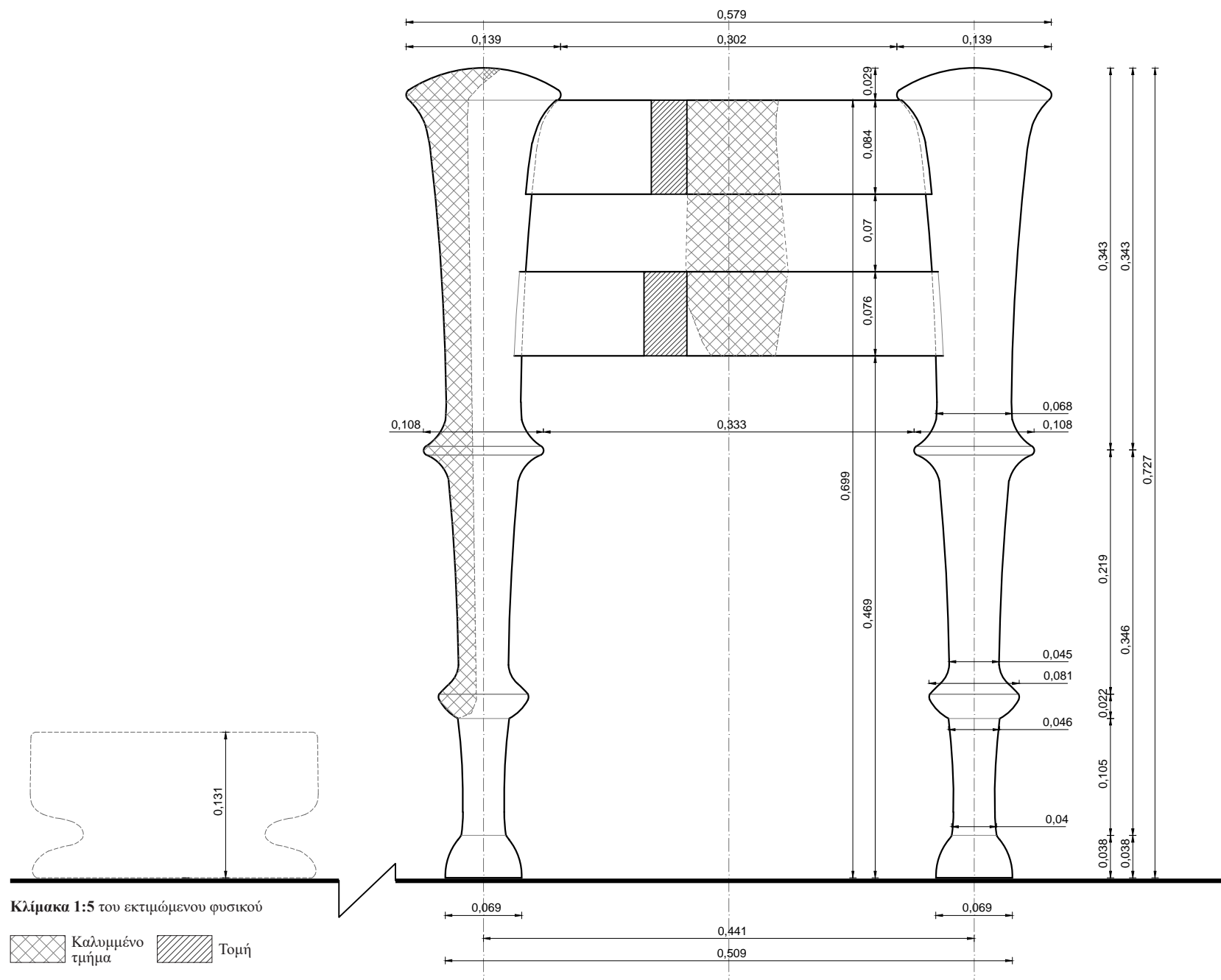

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 53

Η επιτύμβια στήλη του Διφίλου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρωλογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,579μ. και μέγιστο ύψος 0,727μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,796. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,131μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,336.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών, που καλύπτονται εν μέρει από τις πτυχές του ενδύματος της γυναικείας μορφής. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,301μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,699μ. από το έδαφος. Δεν φαίνεται να υπάρχει μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους, αδιακόσμητους κανόνες, που συναρμόζονται κάθετα στο κυρίως σώμα τους, κατά τον άξονά τους. Ο άνω κανόνας έχει πλάτος 0,084μ. και η κάτω πλευρά του απέχει 0,840μ. από το έδαφος. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Ο κάτω κανόνας έχει πλάτος 0,076μ. και η κάτω πλευρά του απέχει από το έδαφος 0,496μ. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών, ενώ οι απολήξεις του δεξιά και αριστερά δηλώνονται με κατακόρυφες τομές. Το σχηματιζόμενο διάκενο μεταξύ άνω και κάτω κανόνα είναι 0,070μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,116 ενώ η αντίστοιχη σχέση πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,105.

Τα πόδια. Το εκτιμώμενο συνολικό τους ύψος είναι 0,727μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,191. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,440μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,760.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο σχεδόν κυλινδρικά τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,384μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι κυλινδρικό, με ελαφρή διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του και καταλήγει σε ένα δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρά κυρτότητα στην πάνω επιφάνεια, ύψους 0,029μ. και διαμέτρου 0,139μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,029μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,108μ. μέσω σπείρας ανίστοιχης διαμέτρου και πάχους 0,009μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,343μ. και μέση διάμετρο 0,069μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,472.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό και υποδιαιρείται σε δύο μέρη, τα οποία ενώνονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως το άνω με το κάτω τμήμα, αλλά σε πολύ μικρότερη διάμετρο εξάρματος. Έχει συνολικό ύψος 0,356μ. και μέση διάμετρο 0,045μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,108μ., ενώ η ένωση με τη βάση καταλήγει σε διάμετρο 0,040μ. Τα δύο μέρη του κάτω τμήματος ενώνονται σε ύψος 0,154μ. από το έδαφος σε ένα έξαρμα διαμέτρου 0,081μ. και πάχους 0,032μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,963. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,490.

Η βάση του ποδιού έχει ύψος 0,038μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,040μ. και κάτω διαμέτρου 0,069μ. που έρχεται σε επαφή με το έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,052.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Λαξεμένη λουτροφόρος σε πεντελικό μάρμαρο με χαμηλό ανάγλυφο
Ύψος 0,77μ.
Ύψος απεικόνισης 0,30μ.
Βρέθηκε στην Αθήνα.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 809

Λουτροφόρος πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν το πόδι και το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού και των λαβών. Στη βάση έχουν γίνει συμπληρώματα με γύψο.

Στην παράσταση εικονίζονται τέσσερις μορφές. Στο κέντρο η Άρξιλλα, με χιτώνα και μιάτιο, κάθεται σε δίφρο και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο αγένειο άνδρα, τον Τελεσήγορο. Πίσω της στέκεται όρθιος ένας αγένειος θωρακοφόρος άνδρας, ο Φιλόδημος, που ακουμπά το δεξί του χέρι στον δεξιό ώμο της Άρξιλλας και με το αριστερό στηρίζεται σε δόρυ, που αποδιδόταν γραπτώς. Τον Φιλόδημο ακολουθεί ένα παιδί, ο δούλος του, ντυμένος με χιτώνα. Στο αριστερό του χέρι κρατά την ασπίδα και στο δεξί την περικεφαλαία του κυρίου του.

Επάνω από τις μορφές είναι χαραγμένα τα ονόματα Φιλόδημος, Άρξιλλα και Τελεσήγορος.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.874· Conze, no. 377· IG II² 12947· Kokula, Lutrophoren, p.85.

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 809

Επιμετρημένη Παράσταση 54
Το επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου,
της Αρξιλλης και του Τελεσηγόρου

Επιμετρημένη Παράσταση 54
Το επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου,
της Αρξίλλης και του Τελεσηγόρου

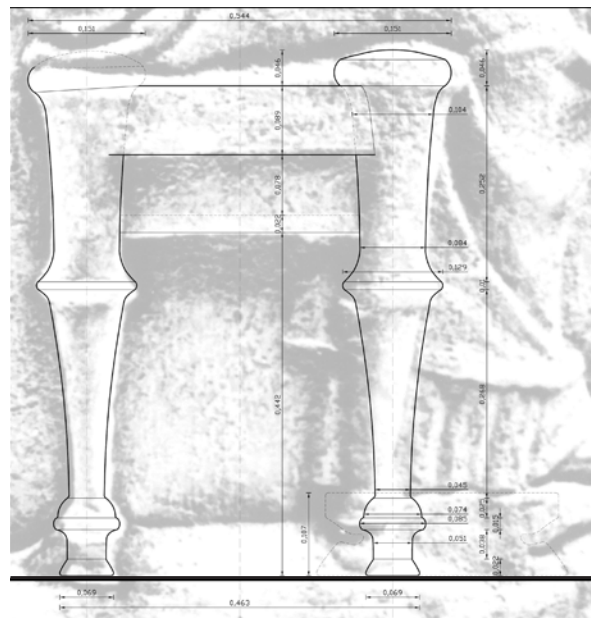
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

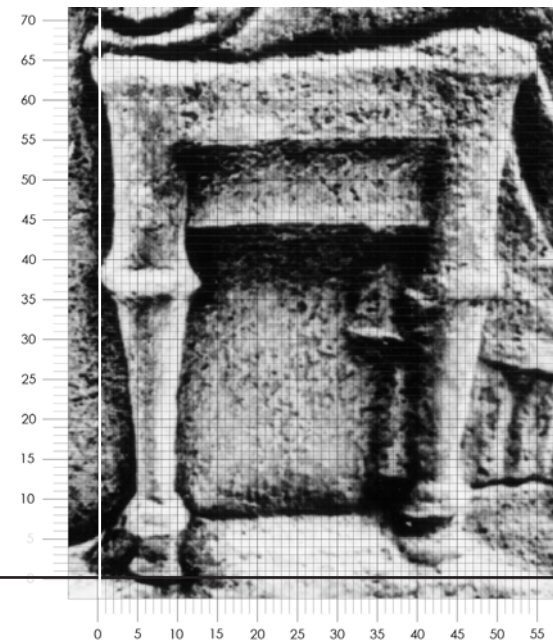
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Επιμετρημένη Παράσταση 54

Το επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου,
της Αρξίλλης και του Τελεσηγόρου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,544μ. και μέγιστο ύψος 0,676μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,805. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,107μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,890.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,046μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,242μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,630μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,089μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,078μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,022μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,132 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,148.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος είναι 0,676μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,223 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,394μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,724.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,373μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,084μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,151μ. και ύψους 0,030μ. φέρουσα δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρά κυρτωμένη άνω επιφάνεια διαμέτρου 0,131μ. και πάχους 0,015μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,129μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,129μ. και πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,298μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,441.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,268μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,045μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,129μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,112. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,396.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,129μ. και αποτελείται από τρία μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή ημισφαιροειδούς τμήματος, άνω διαμέτρου 0,045μ., κάτω διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,025μ. Ενώνεται με το μεσαίο μέρος μέσω σπείρας διαμέτρου 0,085μ. και πάχους 0,015μ. Το μεσαίο μέρος έχει μορφή κυλινδρική με ύψος 0,038μ. και διάμετρο 0,051μ., που παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στο άνω μέρος του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) ώστε να φθάσει στη διάμετρο των 0,074μ. στην ένωση με τη σπείρα. Ενώνεται απ' ευθείας με το κάτω μέρος που αποτελείται από ένα πέδιλο μορφής κώλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,051μ., κάτω διαμέτρου 0,069μ. και ύψους 0,022μ., που εδράζεται στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,191.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.

Λαξεμένη σε λευκό μάρμαρο

Ύψος 0,85μ., πλάτος 0,69μ.

Αγνώστου προελεύσεως. Βρέθηκε πριν το 1881

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 761

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Σώζεται μόνο το κάτω και το αριστερό τμήμα της στήλης, η οποία είχε σπάσει διαγωνίως, από πάνω αριστερά έως κάτω δεξιά. Οι μορφές που εικονίζονταν στα δεξιά της παράστασης σώζονται πολύ αποσπασματικά.

Στ' αριστερά εικονίζεται γυναικεία μορφή με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο, που καλύπτει ολόκληρο σχεδόν το σώμα. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται μίαν άλλη γυναίκα με χιτώνα και ιμάτιο, από την οποία σώζονται το άκρο του χεριού της και του αριστερού της ποδιού. Διακρίνονται επίσης υπολείμματα μιας ανδρικής μορφής στο βάθος του ανάγλυφου.

Επιμετρημένη Παράσταση 55
Τμήμα επιτύμβιας στήλης

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3351 · Conze, no. 334 · Frel no. 229 · Sybel, No. 115 · Thickpenny, GettyMusJ, 8, 1980, 102.105, figs. 5 - 6.

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 761

Επιμετρημένη Παράσταση 55
Τμήμα επιτύμβιας στήλης

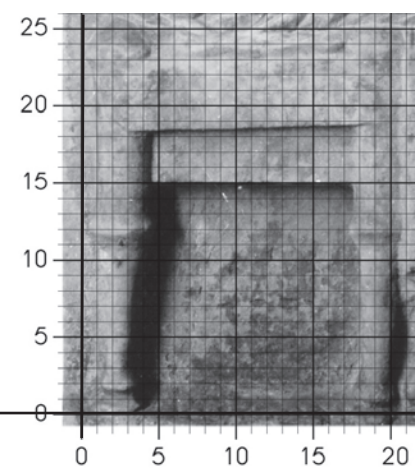
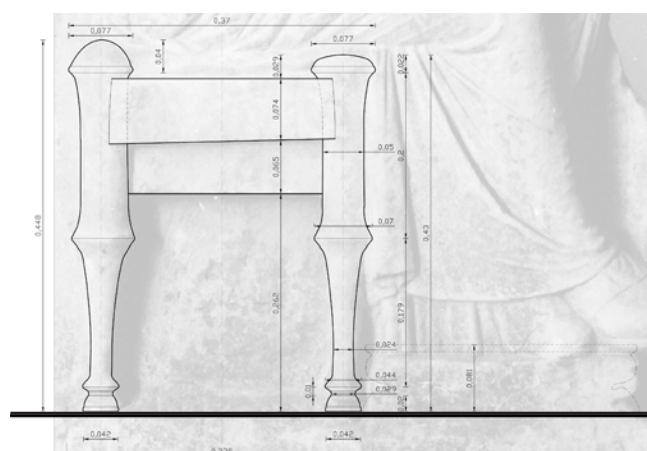
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

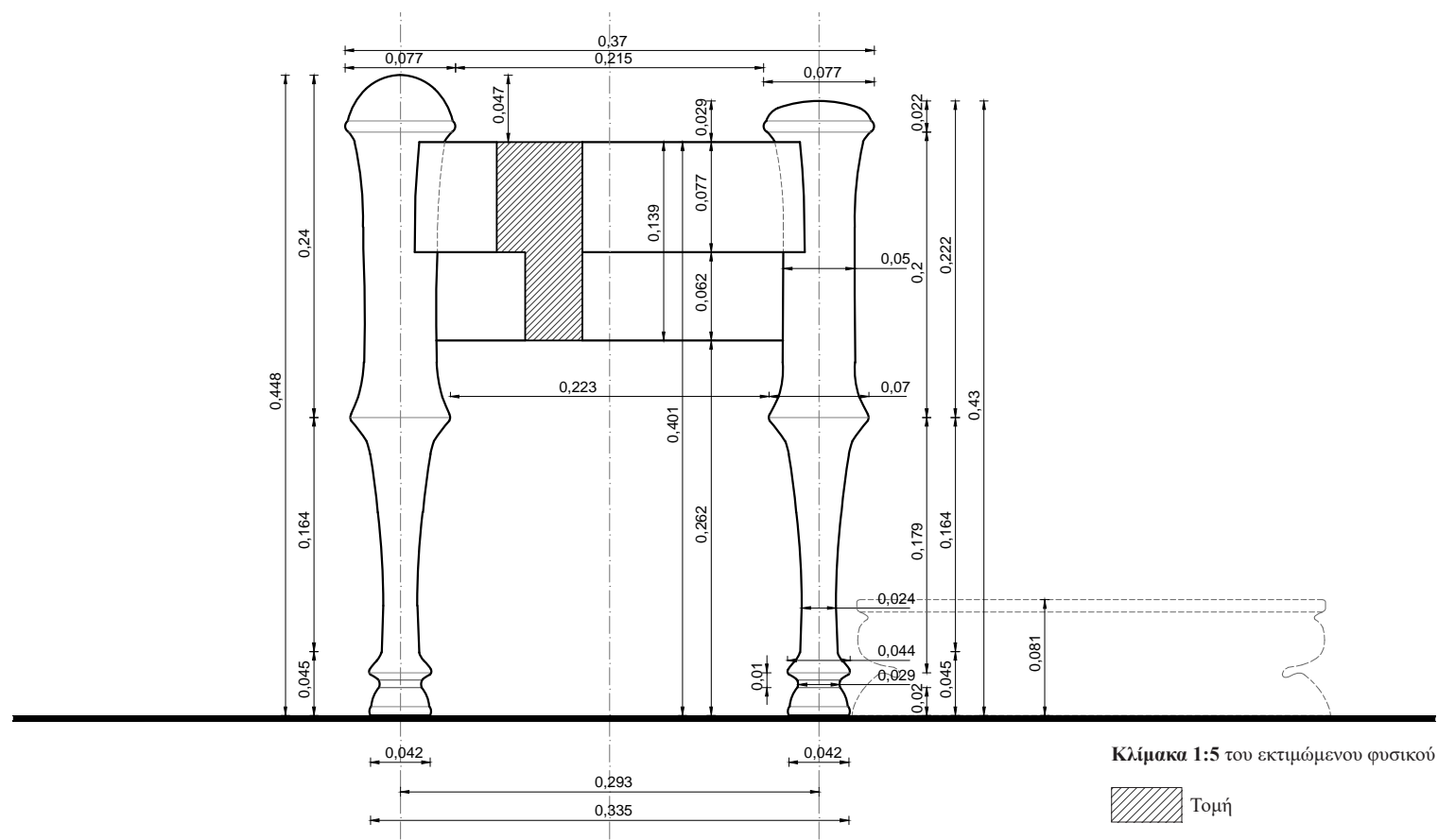
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 55

Τμήμα επιτύμβιας στήλης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,370μ. και μέγιστο ύψος 0,448μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,826. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,081μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,890.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,047μ. το πίσω πόδι και 0,029μ. το εμπρός πόδι από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,215μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,401μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,077μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,062μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,172 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,138.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι 0,448μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,172 ενώ το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,430μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,179. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,293μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,792.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο).

Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,209μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,050μ. και με άνω απόληξη συνολικού ύψους 0,022μ., που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,077μ. και ύψους 0,009μ. φέρουσα δισκοειδές επιστέγασμα με αρκετά κυρτωμένη άνω επιφάνεια διαμέτρου 0,077μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται ελαφρά διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,070μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,222μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,516. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό ύψους 0,180μ. και με μέση διάμετρο 0,024μ., βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω και αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,070μ. Στην απόληξή του προς την ένωση με τη βάση, το κάτω τμήμα παρουσιάζει μια μικρή διεύρυνση της διαμέτρου του και καταλήγει σε ατρακτοειδές έξαρμα πάχους 0,010μ., άνω και κάτω διαμέτρου 0,029μ. και μέγιστης διαμέτρου στο μέσον του 0,044μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,233. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,419. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,020μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο ύψους 0,013μ., άνω διαμέτρου 0,029μ. και κάτω διαμέτρου 0,042μ., το οποίο εδράζεται στο έδαφος μέσω μιας σπείρας διαμέτρου 0,042μ. και πάχους 0,007μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,047.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο).

Το κυρίως σώμα του πίσω ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,209μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,050μ. και με άνω απόληξη συνολικού ύψους 0,047μ., που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,077μ. και ύψους 0,009μ. και ένα ημισφαιροειδές επιστέγασμα διαμέτρου 0,077μ. και ύψους 0,038μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται ελαφρά διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,070μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,240μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,538. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό ύψους 0,180μ. και με μέση διάμετρο 0,024μ., βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω και αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,070μ. Στην απόληξή του προς την ένωση με τη βάση, το κάτω τμήμα παρουσιάζει μια μικρή διεύρυνση της διαμέτρου του και καταλήγει σε ατρακτοειδές έξαρμα πάχους 0,010μ., άνω και κάτω διαμέτρου 0,029μ. και μέγιστης διαμέτρου στο μέσον του 0,044μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,333. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,402. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,020μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο ύψους 0,013μ., άνω διαμέτρου 0,029μ. και κάτω διαμέτρου 0,042μ., το οποίο εδράζεται στο έδαφος μέσω μιας σπείρας διαμέτρου 0,042μ. και πάχους 0,007μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,045.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,15μ., πλάτος 0,78μ.
Βρέθηκε το 1852 βορείως του Πειραιώς.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 725

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Επιστέφεται με επιστύλιο και αέτωμα, τα ακρωτήρια του οποίου είναι αποκρουσμένα.

Στο δεξιό μέρος της παράστασης εικονίζεται η Εύπραξις από τις Πλαταιές, που φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Το αριστερό της χέρι ακουμπά επάνω στον μηρό. Κάθεται σε δίφρο και τα πόδια της ακουμπούν σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα, τον Μιλτιάδη, ο οποίος συγκρατεί το ιμάτιό του με το αριστερό του χέρι αφήνοντας ακάλυπτο το στήθος του.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένα τα ονόματα: Μιλτιάδης· Εύπραξ[ι]ς Πλαταιική.

Επιμετρημένη Παράσταση 56
Η επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου
και της Ευπράξιδος Πλαταιικής

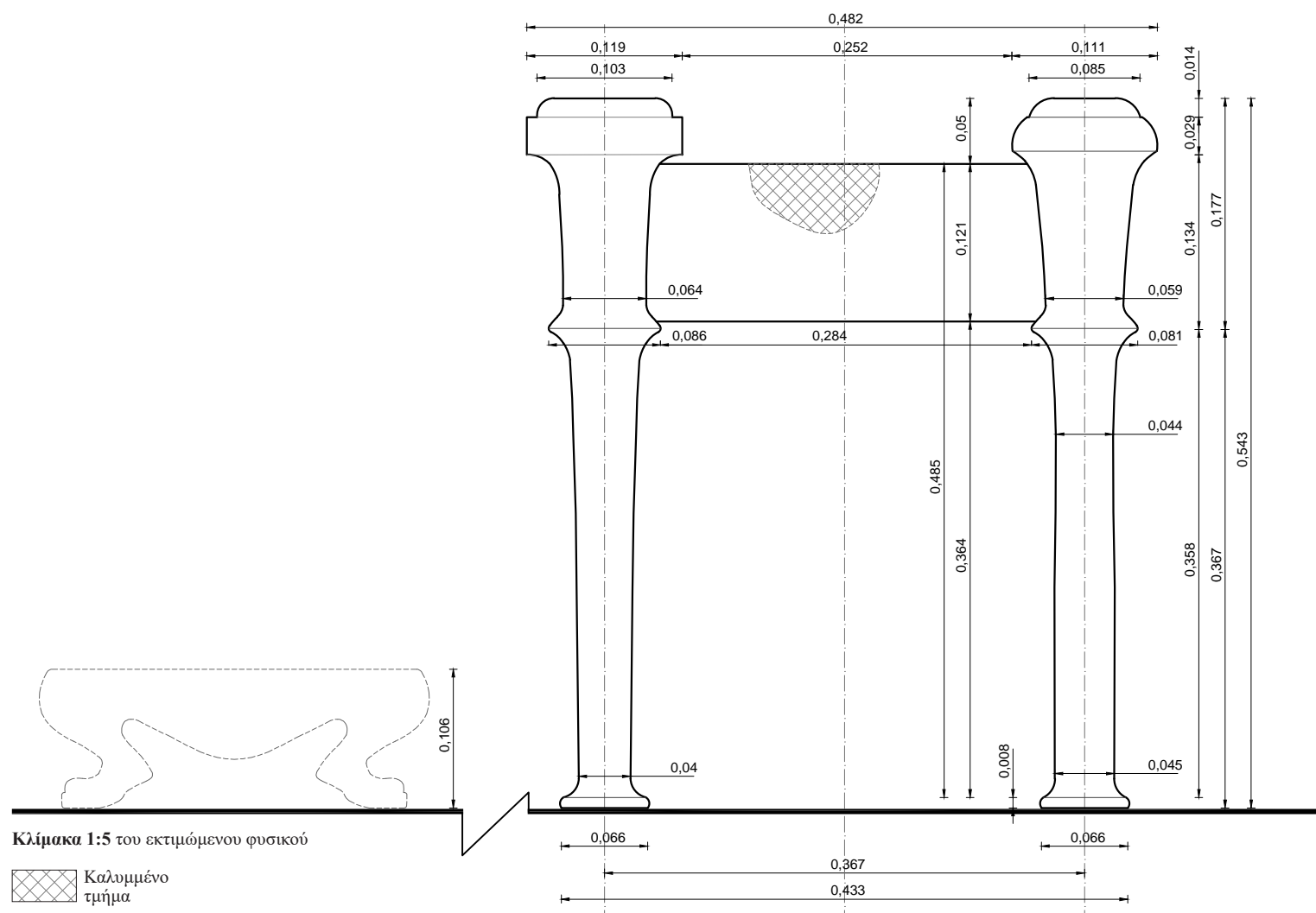
Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2339· Conze, no. 239, pl. 59· Frel, No. 228· IG II² 10091.

Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 725

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 56
Η επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου
και της Ευπράξιδος Πλαταιικής

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,482μ. και μέγιστο ύψος 0,543μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,888. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,106μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,575.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,050μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,252μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,485μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών κατά τον άξονά τους με μέτωπο σε βαθύτερο επίπεδο από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,121μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,223.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,543μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,219 ενώ η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,204. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,367μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,761.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,367μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με μέση διάμετρο 0,064μ. και με έντονη διεύρυνση προς την άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) που καταλήγει σε κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,119μ. και πάχους 0,029μ., με δισκοειδές επιστέγασμα, διαμέτρου 0,103μ. και πάχους 0,014μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,064μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,177μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,326. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό ύψους 0,358μ. και με μέση διάμετρο 0,044μ., αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,064μ. Στην απόληξή του προς την ένωση με τη βάση, το κάτω τμήμα παρουσιάζει μια μείωση της διαμέτρου του μέχρι τα 0,040μ. που ακολουθείται από μίαν έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) και καταλήγει σε διάμετρο 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,494. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,659. Η βάση του ποδιού αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,066μ. και πάχους 0,008μ. η οποία και αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,015.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,367μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με βαθμιαία διεύρυνση προς τα επάνω, με κάτω διάμετρο 0,059μ. και με έντονη διεύρυνση προς την άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) που καταλήγει σε δίσκο μορφής σφαιρικού τμήματος άνω διαμέτρου 0,085μ., κάτω διαμέτρου 0,111μ. και πάχους 0,029μ., το οποίο φέρει δισκοειδές επιστέγασμα, διαμέτρου 0,085μ. και πάχους 0,014μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,081μ. Το ύψος του άνω

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 56
Η επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου
και της Ευπράξιδος Πλαταιϊκής

τμήματος είναι 0,177μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,326. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα κυλινδρικό, ύψους 0,358μ. και με διάμετρο 0,044μ., αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,081μ. Στην απόληξή του προς την ένωση με τη βάση, το κάτω τμήμα παρουσιάζει μια έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) και καταλήγει σε διάμετρο 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,494. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,659.

Η βάση του ποδιού αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,066μ. και πάχους 0,008μ. η οποία και αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,015.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (γύρω στο 360 π.Χ)
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,65μ., πλάτος 0,83μ.
Βρέθηκε στην Αθήνα, στον Κεραμεικό, κοντά στο Δίπυλο.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 723

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Επιστέφεται με επιστύλιο και αέτωμα, τα ακρωτήρια του οποίου είναι μερικώς αποκρουσμένα. Λείπει το δεξί χέρι της κεντρικής μορφής. Το άνω δεξιό τμήμα της στήλης είναι συγκολλημένο από πολλά θραύσματα, ενώ το πίσω πόδι του δίφρου έχει συμπληρωθεί με γύψο.

Στο κέντρο της στήλης εικονίζεται γυναικεία μορφή, η Πολυξένη, που φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, πατά σε υποπόδιο και γέρνει το κεφάλι της προς τα κάτω περιλυπη. Με το ανασηκωμένο δεξί της χέρι συγκρατούσε το ιμάτιο. Με το αριστερό αγκαλιάζει τον μικρό της γιο που φορά χλαμύδα και ακουμπά στα γόνατά της κρατώντας με το δεξί του χέρι έναν καρπό. Πίσω της στέκεται όρθια, στραμμένη προς τα δεξιά, νεαρή κόρη με χειριδωτό χιτώνα, σάκκο στο κεφάλι και σκουλαρίκια στ' αυτιά. Με το λυγισμένο αριστερό της χέρι υποβαστάζει το κεφάλι της σε στάση θλίψης.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Πένθος κοριδίωι τε πόσει και μητρί λιπούσα και πατρί τωι φύσαντι Πολυξένη ενθάδε κείται.

Βιβλιογραφία: Biesantz, p.25· Clairmont, CAT 2.850· Clairmont, GE, 126-128· Conze, no. 284· Diepolder, p.43, pl.40· IG II² 12495· Johansen, p. 24, κ.ε. fig.10· Καλτσάς 184, no.363· Lippold, p.229· Rodenwald, KA 444· Σημαντόνη, πίν. 21· Salta p.149, note 1475· Stupperich, No.9· Vierneisel – Schoerb, Katalog der Skulpturen II, 1979, 340 Anm.28, 401, 403 Anm.26· Vierneisel – Schoerb, Katalog der Skulpturen III, 15 Anm.3, 52 Anm.2· Ηρώ Ψιλοπούλου, no.6.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. Γ. 723

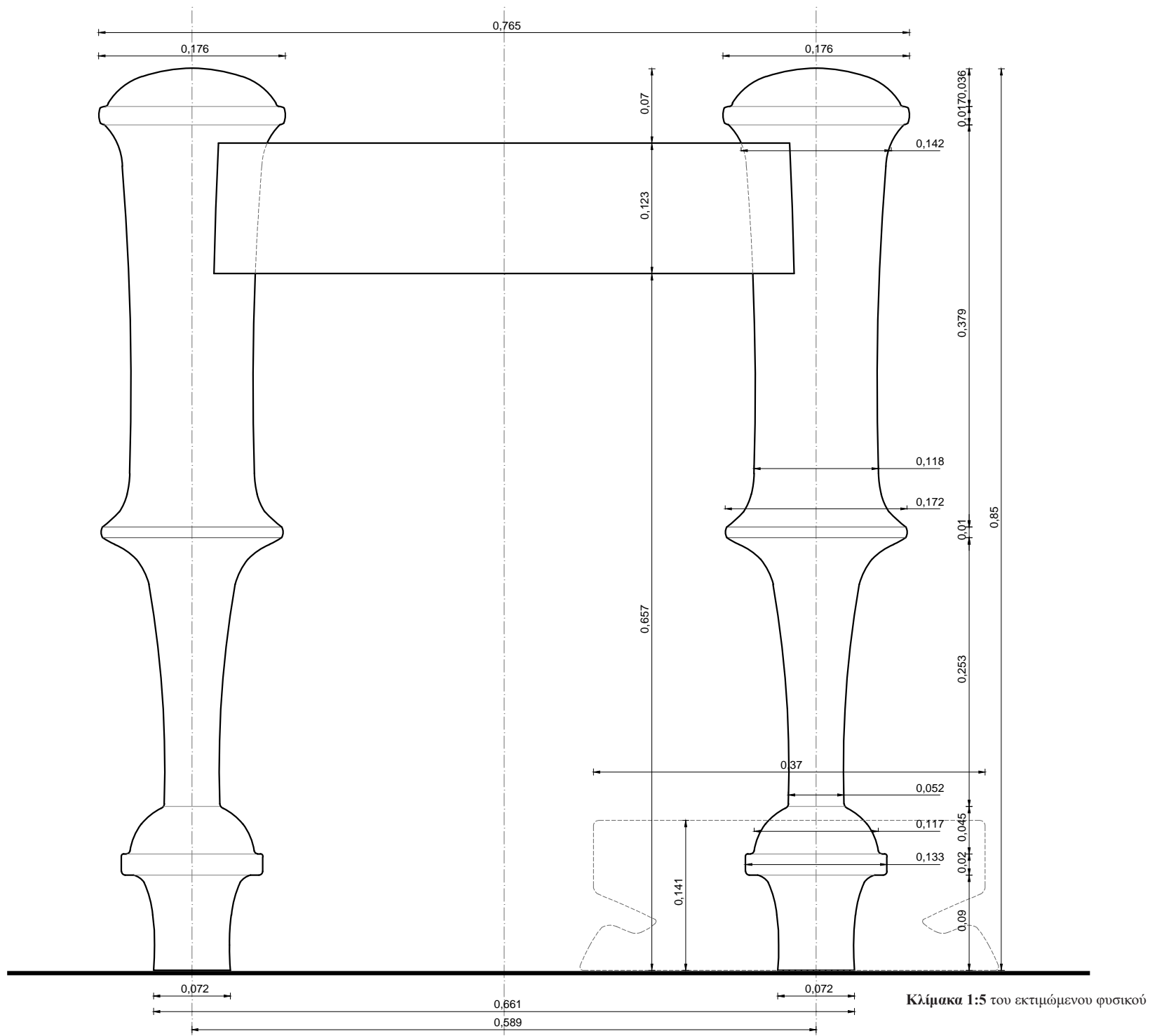
Επιμετρημένη Παράσταση 57
Η επιτύμβια στήλη της Πολυξένης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 57
Η επιτύμβια στήλη της Πολυξένης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,070μ. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,413μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,780μ. από το έδαφος. Δεν δλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο σχεδόν επίπεδο μ' αυτό. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,123μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,145.

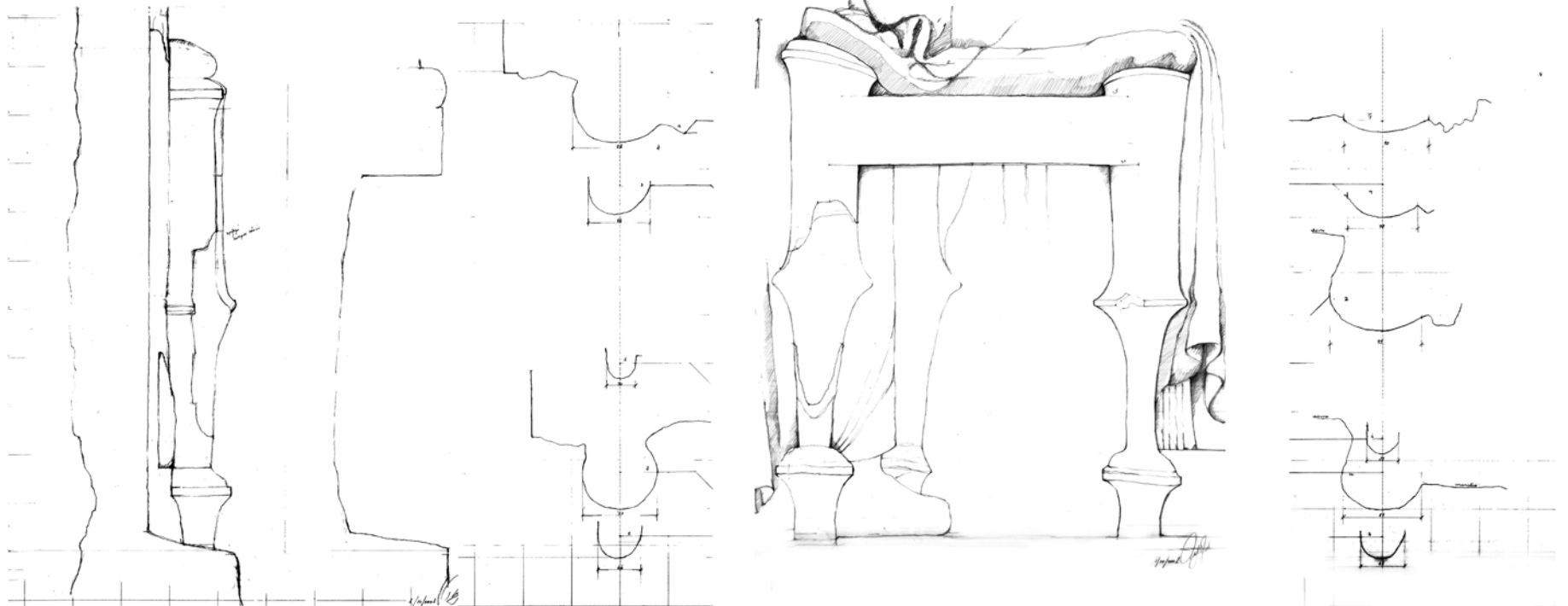
Τα πόδια. Το συνολικό ύψος τους είναι 0,850μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,207. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,589μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,770. Το κυρίως σώμα του ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,437μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,118μ. και με έντονη διεύρυνση προς την άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) που καταλήγει σε κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,176μ. και πάχους 0,017μ. με ημισφαιροειδές επιστέγασμα διαμέτρου 0,176μ. και ύψους 0,036μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,172μ., μέσω ταινίας πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,432μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,508.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό ύψους 0,253μ. και με κάτω διάμετρο 0,052μ., βαθμιαία διευρυνούμενο προς τα πάνω και πολύ έντονα διευρυνούμενο στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,172μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,708. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,298.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,155μ. και αποτελείται κατά σειράν από ένα κωδωνοειδές τμήμα άνω διαμέτρου 0,052μ., κάτω διαμέτρου 0,117μ. και ύψους 0,045μ., ακολουθούμενο από μια ταινία διαμέτρου 0,133μ. και πάχους 0,020μ. και, τέλος, ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,090μ., με ελαφρά διεύρυνση στο άνω μέρος του προκειμένου να ενωθεί με την ταινία σε διάμετρο 0,117μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,182

Επιμετρημένη Παράσταση 57
Η επιτύμβια στήλη της Πολυξένης

(E.A.M. 723)
Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 58
Επιτύμβια στήλη

Του δευτέρου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ. (γύρω στο 360 π.Χ.)
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,45μ., πλάτος 0,85μ.
Βρέθηκε το 1870 στην Αθήνα, στον Κεραμεικό, κοντά στην Αγ.
Τριάδα.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 717

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει η επίστεψη, η οποία θα ήταν από ξεχωριστό κομμάτι μαρμάρου. Η κάτω αριστερή και η επάνω δεξιά γωνία της πλάκας του αναγλύφου έχουν συμπληρωθεί με γύψο.

Στο αριστερό μέρος της στήλης εικονίζεται, σε ιδιαίτερα έξεργο ανάγλυφο, γυναικεία μορφή στραμμένη προς τα δεξιά, η οποία φορά ποδήρη χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο ακουμπώντας τα πόδια της σε υποπόδιο, ενώ με το αριστερό της χέρι ανασύρει το ιμάτιο. Εμπρός της δεξιώνεται μια όρθια νεαρή γυναίκα που φορά χιτώνα και ιμάτιο. Μεταξύ των δύο αυτών μορφών και σε δεύτερο επίπεδο, εικονίζεται όρθιος γενειοφόρος άνδρας, που κοιτά την όρθια νεαρή γυναίκα στα δεξιά. Είναι ντυμένος με ιμάτιο που αφήνει το στήθος του γυμνό. Σκύβει περίλυπος το κεφάλι και το υποβαστάζει με το λυγισμένο αριστερό του χέρι, ενώ με το δεξί κρατά το ιμάτιο. Πιθανόν να πρόκειται για παράσταση πατέρα, μητέρας και κόρης, υπάρχει δε μεγάλη αμφιβολία για το ποια είναι η νεκρή.

Βιβλιογραφία: Αθανασάκη-Φραγκάκη, Κ., *AAA V*, 1972, σελ. 105, no.1, σημ. 3-4, εικ.1· Clairmont, *CAT 3.350· Conze*, no. 322, pl.80· Diepolder, p.45, pl.42.1· Καλλιπολίτης, *AAA I*, 1968, σελ.89 (365-355 π.Χ.)· Καλτσάς 185, no.364· Καρούζου σελ.83· Lippold, p.229, pl.81· Meyer, E., *AM 104*, 1989, p.58· Παπασπυρίδη, *Ant. Plastik XVIII*, σελ.121, fig.27· Salta p.149, note 1475· Stark, *Orient*, p. 334· Stupperich, no.176· Vierneisel – Schoerb, *Katalog der Skulpturen II*, 1979, 340 Anm.28· Ψιλοπούλου, no.7.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας

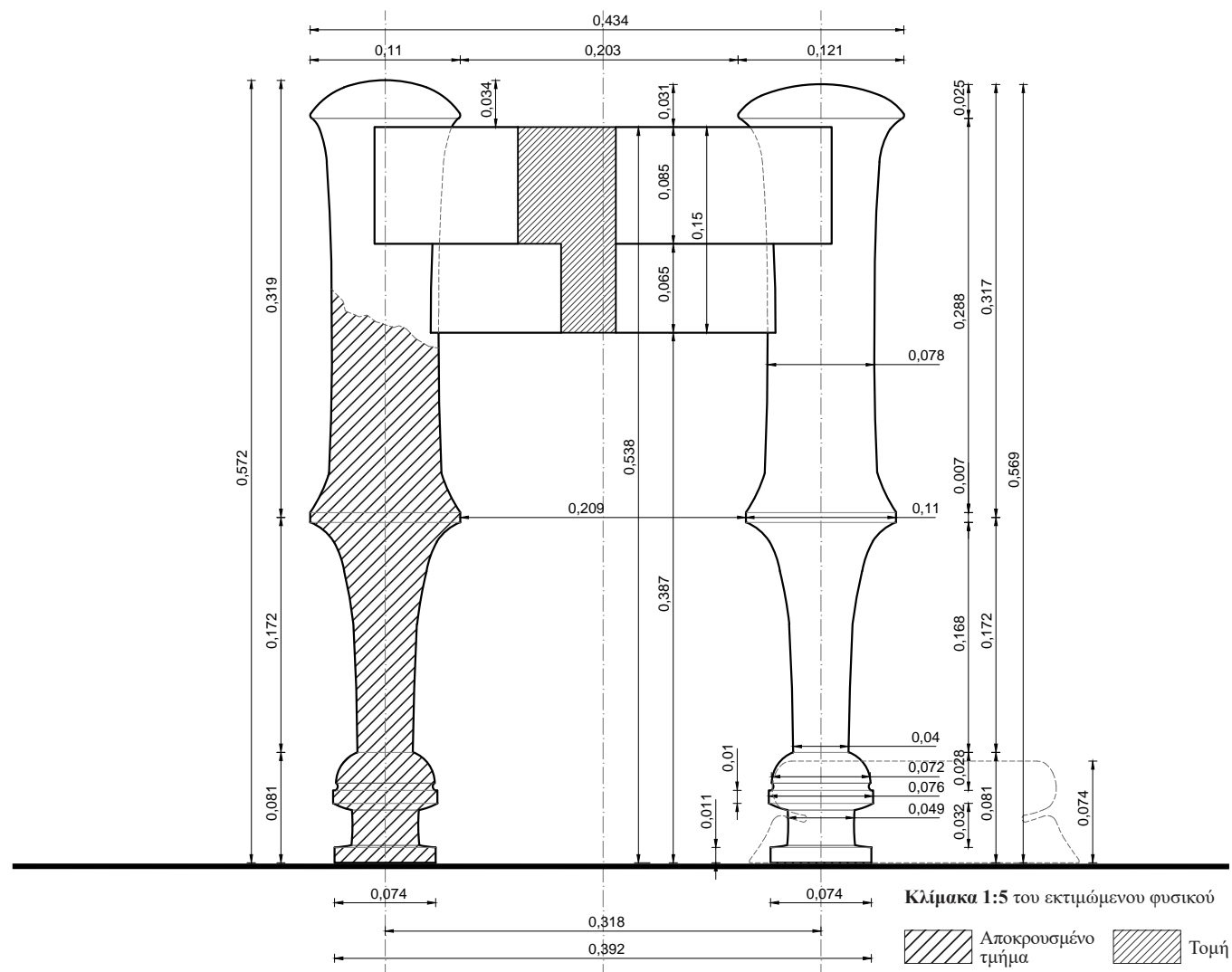

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 58

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,434μ. και μέγιστο ύψος 0,572μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,759. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,074μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 7,270.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,034μ. το αριστερά πόδι και 0,031μ. το δεξιά πόδι. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,203μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,538μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,085μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,065μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,149 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,114.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι 0,572μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,192 ενώ το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,569μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,213. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,318μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,733.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο).

Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,253μ. από το έδαφος.

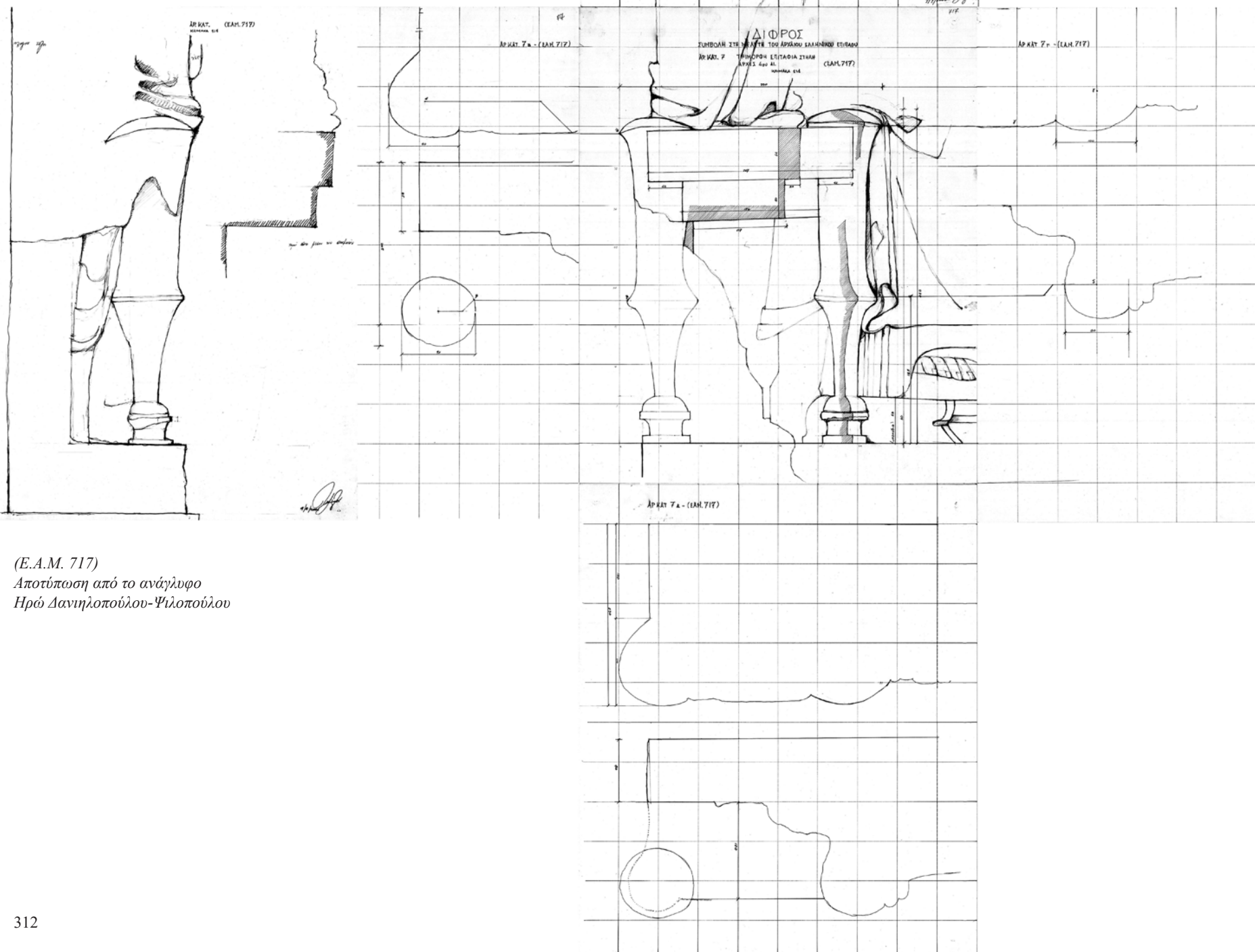
Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,078μ. και με έντονη διεύρυνση προς την άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) που καταλήγει σε ημισφαιροειδή δίσκο διαμέτρου 0,121μ. και πάχους 0,025μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,110μ., μέσω ταινίας πάχους 0,007μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,317μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,557. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό ύψους 0,172μ. και με μέση διάμετρο 0,040μ., αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,110μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,843. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,302. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,081μ. και αποτελείται κατά σειράν από ένα ημισφαιροειδές τμήμα άνω διαμέτρου 0,040μ., κάτω διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,024μ., ακολουθούμενο από μian ελαφρά σκοτία πάχους 0,004μ. και έναν κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,076μ. και πάχους 0,010μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,049μ. και ύψους 0,032μ., με έντονη διεύρυνση στο άνω μέρος του προκειμένου να ενωθεί με τον κυλινδρικό δίσκο σε διάμετρο 0,076μ. και τέλος από ένα πέδιλο μορφής δίσκου με διάμετρο 0,074μ. και πάχος 0,011μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,142.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,253μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,078μ. και με έντονη διεύρυνση προς την άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) που καταλήγει σε ημισφαιροειδή δίσκο διαμέτρου 0,110μ. και πάχους 0,025μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,110μ., μέσω ταινίας πάχους 0,007μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,319μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,558. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό ύψους 0,172μ. και με μέση διάμετρο 0,040μ., αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,110μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,855. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,301. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,081μ. και αποτελείται κατά σειράν από ένα ημισφαιροειδές τμήμα άνω διαμέτρου 0,040μ., κάτω διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,024μ., ακολουθούμενο από μια ελαφρά σκοτία πάχους 0,004μ. και έναν κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,076μ. και πάχους 0,010μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,049μ. και ύψους 0,032μ., με έντονη διεύρυνση στο άνω μέρος του προκειμένου να ενωθεί με τον κυλινδρικό δίσκο σε διάμετρο 0,076μ. και τέλος από ένα πέδιλο μορφής δίσκου με διάμετρο 0,074μ. και πάχος 0,011μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,142.

Επιμετρημένη Παράσταση 58
Επιτύμβια στήλη

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του πρώτου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 0,86μ., πλάτος 0,61μ.
Βρέθηκε στον Πειραιά.
Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3638.

Στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Δύο παραστάδες εκατέρωθεν των μορφών στηρίζουν την επίστεψη που είναι διακοσμημένη με ανάγλυφα ανθέμια και άνθη λωτού.

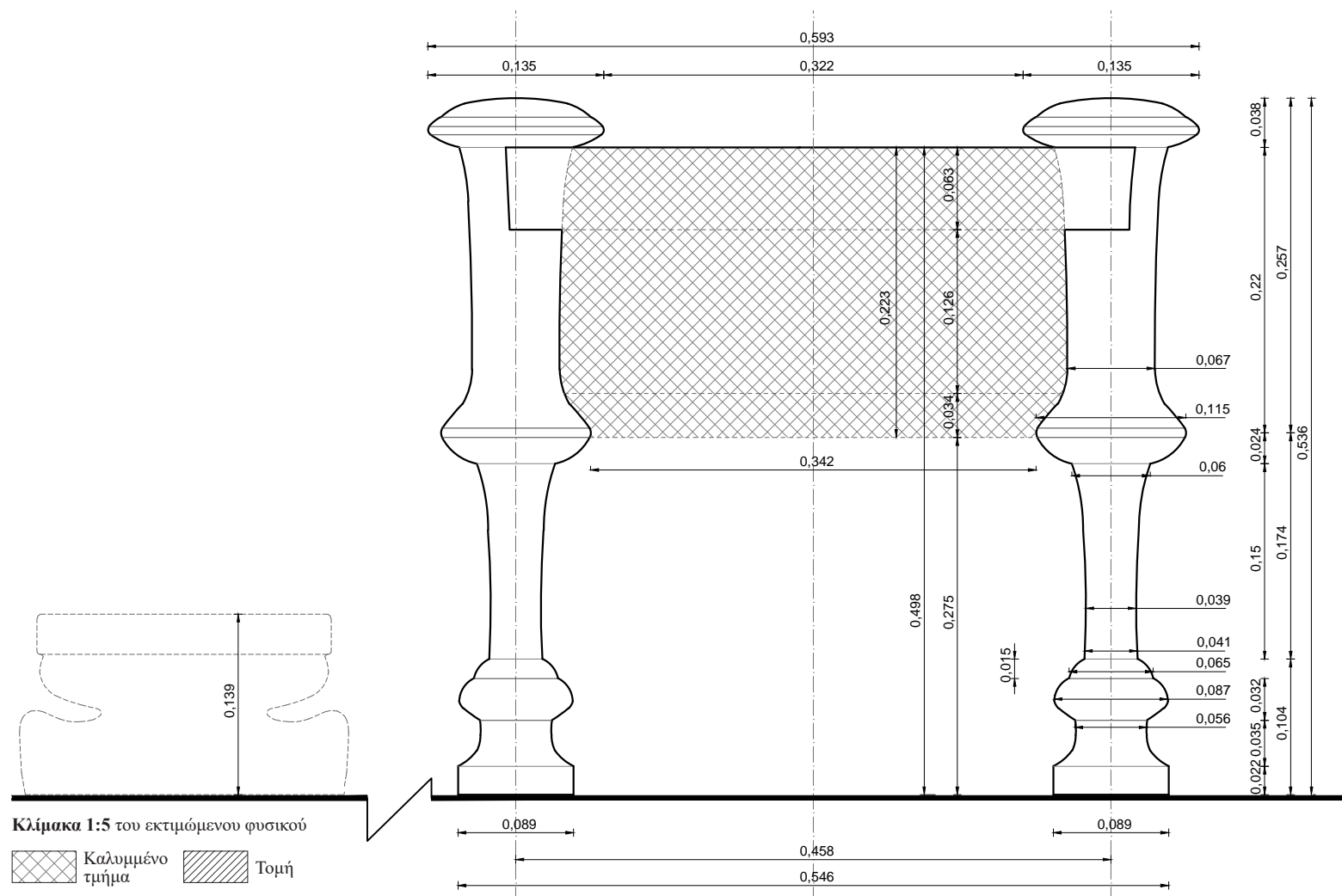
Δεξιά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής, τους ώμους, μέρος του αριστερού χεριού, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Ακουμπά το αριστερό της χέρι πάνω στους μηρούς, ενώ με το δεξί ανασηκωμένο συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του προσώπου της. Εμπρός της στέκεται όρθια μια νεαρή γυναίκα έχοντας το βλέμμα της στραμμένο στην νεκρή. Φορά λεπτό χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που είναι ριγμένο πάνω στους ώμους, το δεξί χέρι, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Με το δεξί της χέρι υποβαστάζει τον αγκώνα του αριστερού χεριού, με το οποίο συγκρατεί την άκρη του ιματίου της.

Βιβλιογραφία: *Clairmont, Vol. II, No.2.120· Conze No. 103, pl.25· Dohrn 144ff, No.60· Kurtz-Boardman 131· Moebius 1968, 18f, No.76· Schmaltz, Grabreliefs 103, and No.245.*

Φωτογράφιση: *Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Μουσείο Πειραιώς αρ. 3638*

Επιμετρημένη Παράσταση 59
Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,593μ. και μέγιστο ύψος 0,543μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,092. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,139μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,583.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,038μ. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,308μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,498μ. από το έδαφος. Δεν δρώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο προεξέχον αυτού των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,063μ. Ο κάτω κανόνας δεν είναι εμφανής, γιατί καλύπτεται σχεδόν εξ ολοκλήρου από ύφασμα (κάλυμμα του δίφρου;). Επομένως, μόνο εκτίμηση μπορεί να γίνει σ' ό,τι αφορά τις διαστάσεις του και κυρίως βάσει των ιχνών που υπάρχουν στο ανάγλυφο. Έτσι, ο κάτω κανόνας εμφανίζεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,160μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,116 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,295.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος είναι 0,543μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,249 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,457μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,771.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,285μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,067μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από ένα ατρακτοειδές επιστέγασμα διαμέτρου 0,135μ. και ύψους 0,038μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,115μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,258μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,475.

ο κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,174μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,041μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη σε μορφή ημισφαιροειδούς τμήματος άνω διαμέτρου 0,115μ. (ένωση με άνω τμήμα), κάτω διαμέτρου 0,060μ. και πάχους 0,024μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,483. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,320.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,104μ. και αποτελείται κατά σειράν από έναν δίσκο ημισφαιροειδούς μορφής με άνω διάμετρο 0,041μ., κάτω διάμετρο 0,065μ. και πάχος 0,015μ., μία σπείρα άνω διαμέτρου 0,065μ., μέγιστης διαμέτρου 0,087μ., κάτω διαμέτρου 0,056μ. και πάχους 0,032μ., ενός υπερβολοειδούς εκ περιστροφής στελέχους μέσης διαμέτρου 0,056μ. και ύψους 0,035μ. το οποίο καταλήγει σε πάδιλο μορφής δίσκου διαμέτρου 0,089μ. και πάχους 0,022μ., το οποίο αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,192.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 1,60μ., πλάτος 0,88μ.

Βρέθηκε στην Αθήνα, στον Κεραμεικό, κοντά στην Αγ. Τριάδα.

Berlin, Pergamon Museum, K-34.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Τα ακρωτήρια του αετώματος είναι αποκρουσμένα, όπως επίσης και το κάτω τμήμα του δεξιά οπίσθιου ποδιού του δίφρου.

Δεξιά εικονίζεται η Ευανδρία ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται τον Θρασέα, έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο, που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Ανάμεσα στις δύο μορφές και σε δεύτερο επίπεδο εικονίζεται, στραμμένη προς τ' αριστερά, μία θεραπεαινίδα σε στάση θλίψης. Στο επιστύλιο αναγράφονται τα ονόματα: Θρασέας Περιθοΐδης, Ευανδρία.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.419· Conze 455· Diepolder, Die Attische Grabreliefs 48, pl.44· IG II² 7220.

Φωτογράφιση: Berlin, Pergamon Museum

Επιμετρημένη Παράσταση 60

Η επιτύμβια στήλη του Θρασέου Περιθοΐδου και της Ευανδρίας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,639μ. και μέγιστο ύψος 0,833μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,767. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,135μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,583.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,033μ. το αριστερά εμπρόσθιο πόδι και 0,055μ. το δεξιά οπίσθιο πόδι. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,345μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,778μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,133μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,188μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,160 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,226.

Τα πόδια. Δεδομένου ότι το κάτω μέρος του πίσω ποδιού είναι εντελώς αποκρουσμένο, γίνεται η – βάσιμη εκ των υπαρχόντων ενδείξεων και συγκριτικών στοιχείων – εκτίμηση για τις γενικές διαστάσεις του και όχι για τις λεπτομέρειες της μορφής του. Το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι 0,811μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,189 ενώ το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,833μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,168. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,492μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,770.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο).

Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,410μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,109μ. και άνω απόληξη που αποτελείται από μια σπείρα διαμέτρου 0,153μ. και πάχους 0,018μ. και ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα διαμέτρου 0,133μ. και πάχους 0,015μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,149μ., μέσω σπείρας πάχους 0,009μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,401μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,494. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό ύψους 0,287μ., με κάτω διάμετρο 0,048μ. και με βαθμιαία αύξηση της διαμέτρου προς τα πάνω που καταλήγει σε αρκετά έντονη διεύρυνση στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το

άνω τμήμα σε διάμετρο 0,149μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,397. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,354. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,123μ. και αποτελείται κατά σειράν από ένα έξαρμα ατρακτοειδούς διατομής, με άνω και κάτω διαμέτρους 0,048μ., μέγιστη διάμετρο 0,088μ. και ύψος 0,038μ., ακολουθούμενο ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,053μ. και ύψους 0,054μ., και τέλος από ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,053μ., κάτω διάμετρο 0,088μ. και ύψος 0,030μ. που καταλήγει σε δίσκο διαμέτρου 0,088μ. και πάχους 0,007μ. ο οποίος αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,152.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του πίσω ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,410μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,098μ. και άνω απόληξη που αποτελείται από μια σπείρα διαμέτρου 0,140μ. και πάχους 0,029μ. και ένα ημισφαιροειδές επιστέγασμα διαμέτρου 0,140μ. και πάχους 0,027μ. Στο κάτω μέρος του είναι εντελώς αποκρουσμένο και δεν μπορεί να γίνει καμία εκτίμηση σ' ό,τι αφορά τη μορφή του και τις διαστάσεις του.

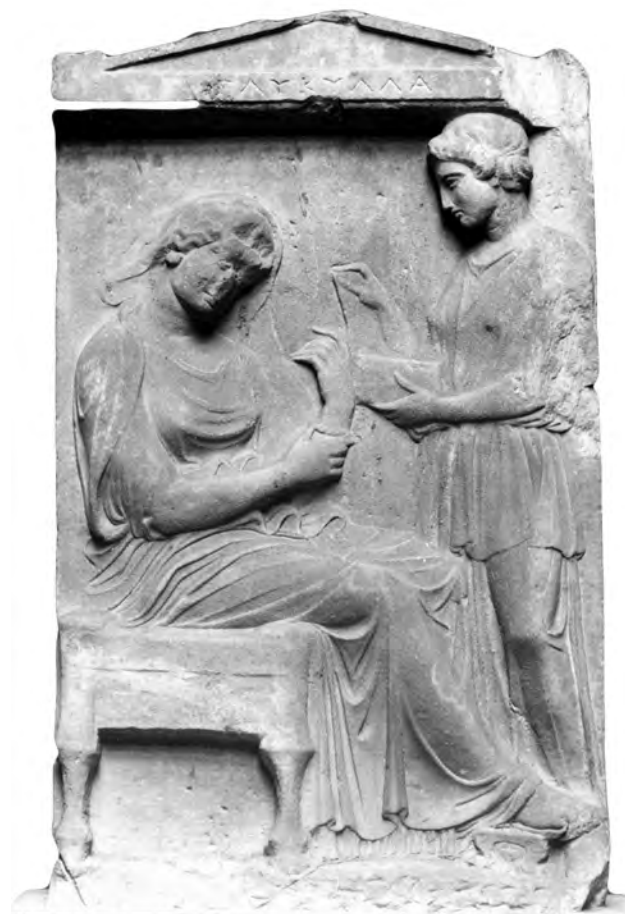
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.)
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 0,93μ., πλάτος 0,56μ. και πάχος 0,10μ.
Πιθανώς προέρχεται από τη Θήβα.
Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 2231.

Αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Τα ακρωτήρια του αετώματος και η άνω δεξιά γωνία της στήλης λείπουν, ενώ το πρόσωπο της καθημένης μορφής και ο αριστερός βραχίονας της θεραπεαινίδος φέρουν αποκρούσεις.

Αριστερά εικονίζεται η Γλύκυλλα να κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το δεξί της χέρι φορά στον αριστερό της πήχυ ένα βραχιόλι. Εμπρός της παριστάνεται όρθια μια θεραπεαινίδα, ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Έχει κοντά μαλλιά και κρατά με τα δύο της χέρια μια ανοιχτή πυξίδα. Στο γείσο του αετώματος είναι χαραγμένο το όνομα: Γλύκυλλα.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2223a · IG II² 11021 · Kokula 94, No. 15.

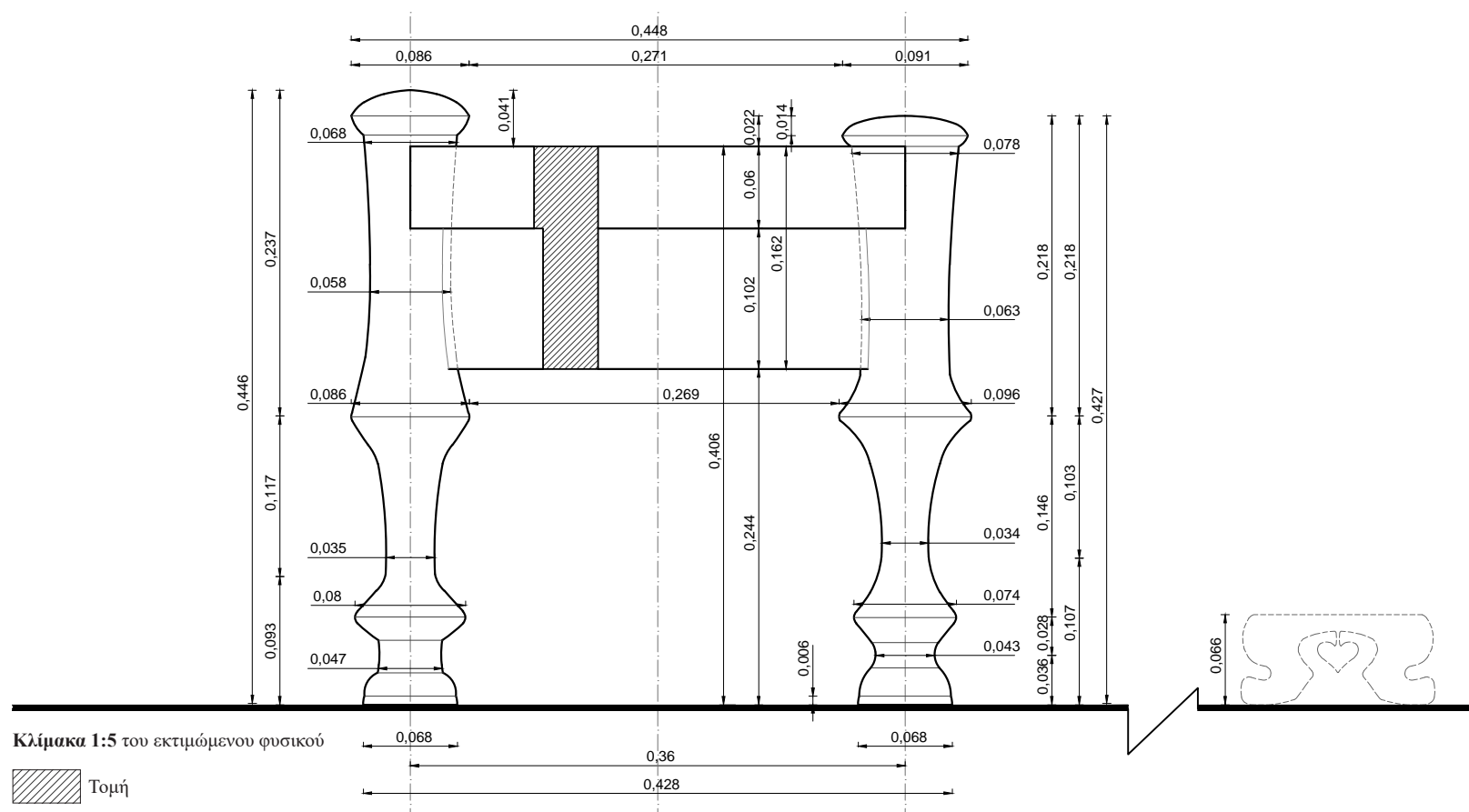
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Βρετανικό Μουσείο (ασπρόμαυρη) XLV(C)4

Επιμετρημένη Παράσταση 61
Η επιτύμβια στήλη της Γλυκύλλης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 61
Η επιτύμβια στήλη της Γλυκύλλης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,448μ. και μέγιστο ύψος 0,446μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,004. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,152.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που υπερυψώνονται από την έδρα κατά 0,014μ. το δεξιά εμπρόσθιο πόδι και κατά 0,041μ. το αριστερά στο ανάγλυφο οπίσθιο πόδι. Η έδρα, στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,271μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,406μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με πλατύ οριζόντιο κανόνα με το κάτω μέρος σε υποχώρηση. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,06μ. Το κάτω μέρος του κανόνα, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,102μ. Το μήκος του κανόνα συμπεριλαμβανομένων των εντορμιών είναι 0,36μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,135 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,229.

Τα πόδια. Στο συγκεκριμένο ανάγλυφο υπάρχουν διαφορές διαστάσεων μεταξύ των δυο ποδιών.

Πόδι δεξιά στο ανάγλυφο. Το συνολικό ύψος του ποδιού, δεξιά στο ανάγλυφο, είναι 0,427μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,225 ενώ το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι 0,446μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,193. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,360μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,804. Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα του εμπρός ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,210μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με μέση διάμετρο 0,063μ. και άνω απόληξη ατρακτοειδούς διατομής, κάτω διαμέτρου 0,078μ. (ένωση με σώμα), μέγιστης διαμέτρου 0,091μ. και πάχους 0,014μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση (υπερβολοειδής εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,096μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,218μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,511.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση και έχει συνολικό ύψος 0,103μ. Αποτελείται από δύο μέρη, εκ των οποίων το πάνω μέρος έχει σχήμα υπερβολοειδούς εκ περιστροφής ύψους 0,146μ., με άνω διάμετρο 0,096μ., κάτω διάμετρο 0,074μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,034μ.

Το κάτω μέρος έχει κι αυτό μορφή υπερβολοειδή εκ περιστροφής, με άνω διάμετρο 0,074μ., κάτω διάμετρο 0,047μ., ελάχιστη διάμετρο 0,043μ. και ύψος 0,176μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,123 Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,412.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,036μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,047μ., κάτω διάμετρο 0,068μ. και ύψος 0,036μ. που καταλήγει σε δίσκο διαμέτρου 0,068μ. και πάχους 0,006μ., ο οποίος αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,084

Πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα του πίσω ποδιού αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,210μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με μέση διάμετρο 0,058μ. και άνω απόληξη ατρακτοειδούς διατομής, κάτω διαμέτρου 0,068μ. (ένωση με σώμα), μέγιστης διαμέτρου 0,086μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται βαθμιαία διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,086μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,237μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,531.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση και έχει συνολικό ύψος 0,176μ. Αποτελείται από δύο μέρη, εκ των οποίων το πάνω μέρος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,237μ. και διαμέτρου 0,058μ., βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω μέχρι διαμέτρου 0,086μ., και έντονα διευρυνόμενο προς τα κάτω μέχρι διαμέτρου 0,080μ.

Το κάτω μέρος αποτελείται από έναν κύλινδρο διαμέτρου 0,047μ. και ύψους 0,025μ. που παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στο πάνω μέρος του υπό μορφή κώλου με κάτω διάμετρο 0,047μ., πάνω διάμετρο 0,080μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,234.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,036μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο με άνω διάμετρο 0,047μ., κάτω διάμετρο 0,068μ., που καταλήγει σε δίσκο διαμέτρου 0,068μ. και πάχους 0,006μ., ο οποίος αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,168.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.)
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,07μ., πλάτος 0,73μ., πάχος 0,08μ.
Προέρχεται από την ανατολική Αττική.
Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 1910.7-12.1.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το αριστερό ακρωτήριο του αετώματος, ενώ ο δεξιός πήχυς και τμήμα της παλάμης του ανδρός είναι αποκρουσμένα

Δεξιά εικονίζεται η Αριστείς, ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Ανάμεσα στις δύο μορφές, σε δεύτερο επίπεδο, παριστάνεται όρθια μία άλλη γυναικεία μορφή. Φορά χιτώνα και ιμάτιο και είναι στραμμένη προς την καθημένη γυναίκα σε στάση τριών τετάρτων. Έχει το αριστερό χέρι λυγισμένο μπροστά της, στο ύψος του προσώπου της, στηρίζοντας τον αγκώνα του στην παλάμη του δεξιού χεριού, που είναι ακουμπισμένο μπροστά στην μέση της.

Στο επιστύλιο αναγράφεται: Αριστείς Επιχάρους θυγάτηρ. [- - -]η Επιχάρους γυνή.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.415a· IG II² 10758.

Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 62
Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος

Επιμετρημένη Παράσταση 62
Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος

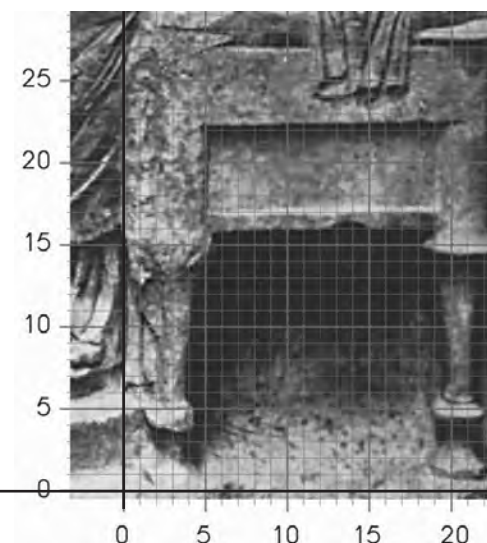
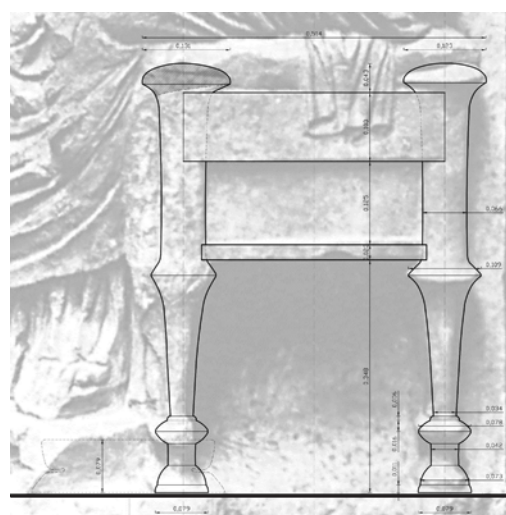
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

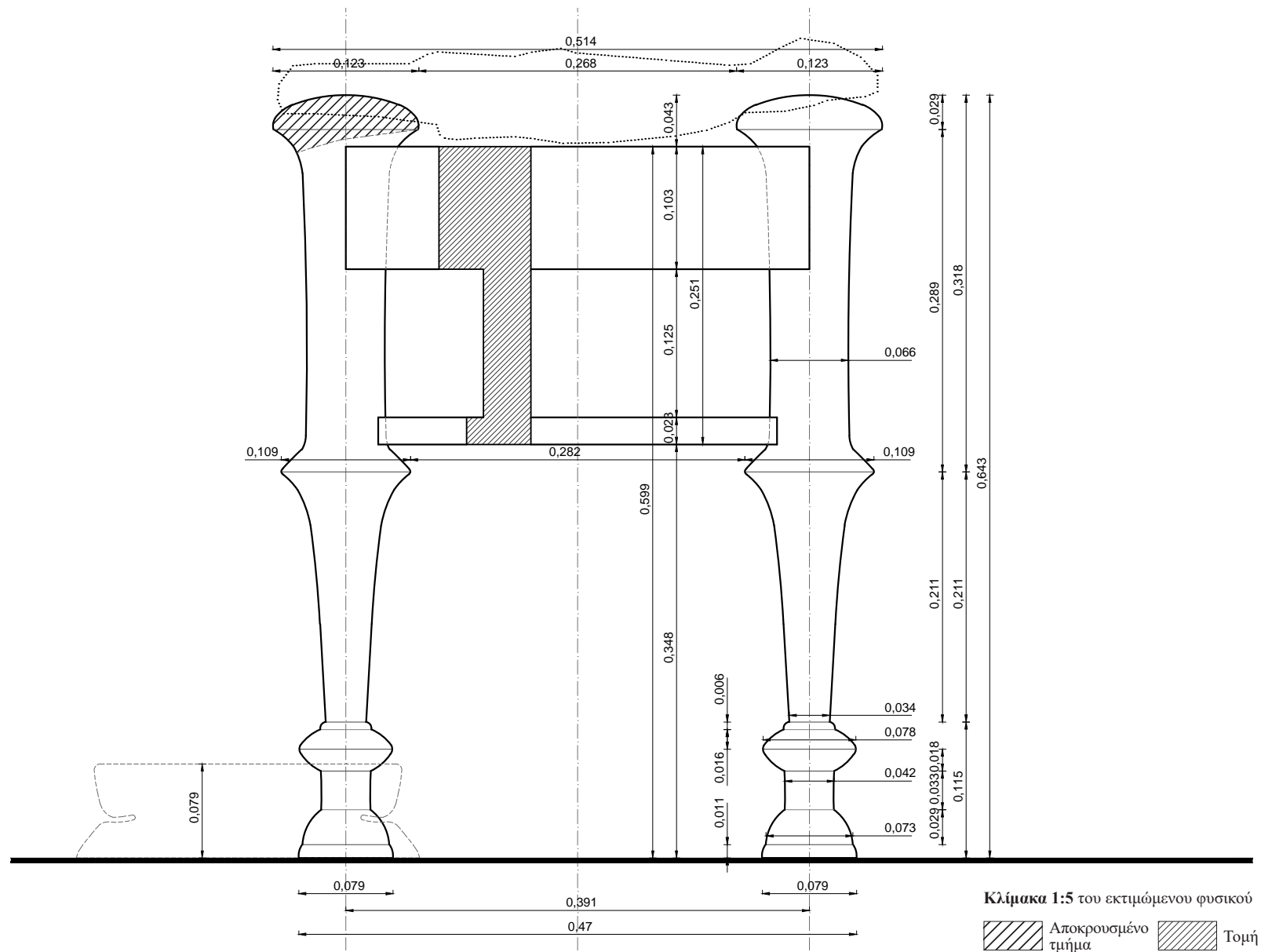

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 62
Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,514μ. και μέγιστο ύψος 0,643μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,799. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,079μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 7,582.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,268μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,599μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,103μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,147μ., φέρει δε ένα γείσο στο κάτω μέρος πάχους 0,022μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,160 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,227.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,643μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,191.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,391μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,761.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,326μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι κυλινδρικό, με έντονη διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, που καταλήγει σε ένα δισκοειδές επιστέγασμα με έντονη κυρτότητα στην πάνω επιφάνεια, ύψους 0,029μ. και διαμέτρου 0,123μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,043μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν έντονη και απότομη διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,109μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,318μ. και διάμετρο 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,495.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, έχει συνολικό ύψος 0,211μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,034μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), όπου διευρύνεται περαιτέρω (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,109μ. Στην ένωση με τη βάση παρουσιάζει διάμετρο ένωσης 0,034μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,507. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,328.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,115μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία σπείρα διαμέτρου 0,042μ. και πάχους 0,006μ., ένα έξαρμα ατρακτοριδούς διατομής με άνω και κάτω διάμετρο 0,042μ. και πάχος 0,034μ., ένα κυλινδρικό τμήμα διαμέτρου 0,042μ. και ύψους 0,033μ. και ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,042μ., κάτω διάμετρο 0,073μ. και ύψους 0,029μ. που καταλήγει σε σπείρα διαμέτρου 0,079μ. και πάχους 0,011μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,179.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.)
Στήλη λαξευμένη σε λευκό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,52μ., πλάτος 1μ., πάχος 0,15μ.
Προέρχεται πιθανώς από τα Σπάτα Αττικής.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1953.

Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Η έντονα αποκρουσμένη επίστεψη έφερε αέτωμα. Τα κεφάλια της Μυρρίνης και του Τελέστου είναι μερικώς αποκρουσμένα.

Στ' αριστερά εικονίζεται η Μυρρίνη καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά ποδήρη χειριδωτό χιτώνα, πιθανώς πέπλο και ιμάτιο. Με το αριστερό της χέρι λυγισμένο κρατά την άκρη του ιματίου μπροστά στο στήθος της. Εμπρός της δεξιώνεται τον Τελέστη, έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο. Ανάμεσά τους εικονίζεται, σε δεύτερο επίπεδο, μία άλλη γυναίκα, η [- -]χη, ενδεδυμένη με χειριδωτό χιτώνα, πέπλο(;) και ποδήρες ιμάτιο τυλιγμένο γύρω από τους ώμους της.

Στο επιστύλιο αναγράφονται τα ονόματα: Μυρρίνη [. . . .]δώρου Αμαξα[ντέως]. [- -]χη. Τελέστης Ωαθ[εν].

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.439a· IG II² 5600· Pfister-Haas, *Aeltere Frauen*, pl. 37,1.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 1953

Επιμετρημένη Παράσταση 63
Η επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης και του Τελέστου

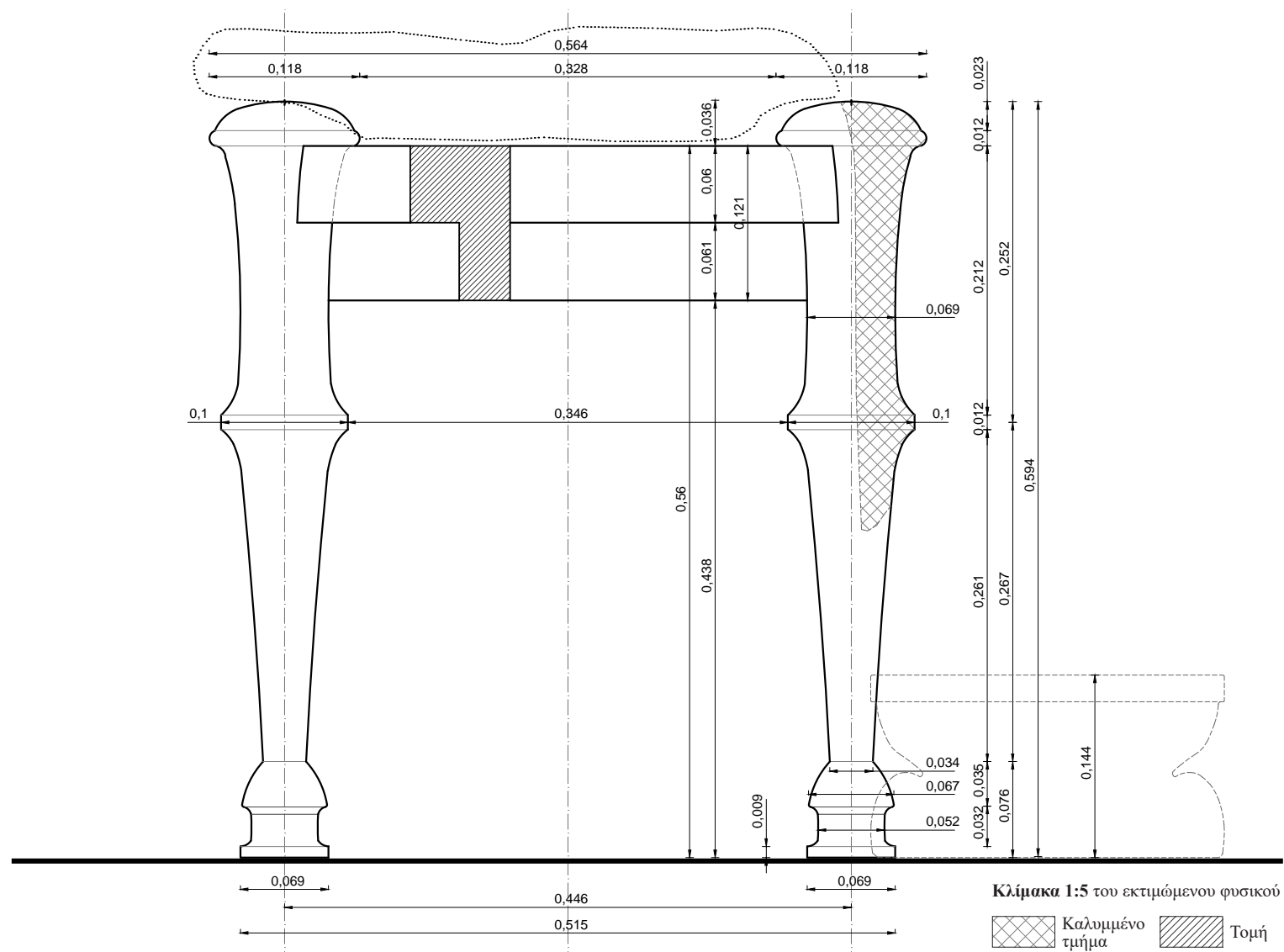

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 63

Η επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης και του Τελέστου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,564μ. και μέγιστο ύψος 0,594μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,950. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,144μ. Η αναλογική σχέση ύψους έδρας από έδαφος / ύψους υποπόδιου είναι 3,889.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,328μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,560μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,060μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,061μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,101 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,103.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,594μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,199. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,446μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,791.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,343μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση (ένταση) στο πάνω μέρος του, που καταλήγει σε μία σπείρα διαμέτρου 0,118μ. και πάχους 0,012μ. και ένα δισκοειδές επιστέγασμα με έντονη κυρτότητα στην πάνω επιφάνεια, ύψους 0,023μ. και διαμέτρου 0,110μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,036μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μια σχετικά έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,100μ., μέσω ταινίας της ίδιας διαμέτρου και πάχους 0,012μ. Το άνω τμήμα έχει ύψος 0,252μ. και διάμετρο 0,069μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,424.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, με συνολικό ύψος 0,267μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,034μ. στην ένωση με τη βάση και βαίνει βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω, όπου, προκειμένου το κάτω τμήμα να ενωθεί με το άνω τμήμα, παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), φθάνοντας στη διάμετρο των 0,100μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,944. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,449.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,076μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα κωδωνοειδές τμήμα άνω διαμέτρου 0,034μ., κάτω διαμέτρου 0,067μ. και ύψους 0,035μ., ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,052μ. και ύψους 0,041μ., με έντονη διεύρυνση προς τα πάνω προκειμένου να ενωθεί με το υπερκείμενο κωδωνοειδές τμήμα. Το πέδιλο καταλήγει διευρυνόμενο σε έναν κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,069μ. και πάχους 0,009μ. που αποτελεί την έδρα στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,128.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 430-410 π.Χ.)
Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,44μ., πλάτος 0,88μ., πάχος 0,19μ.
Βρέθηκε στο Κορωπί.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1952.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το αριστερό μέρος της επίστεψης, ενώ το κεντρικό και το δεξιό ακρωτήριο είναι μερικώς αποκρουσμένα. Το αέτωμα προεξέχει πάνω από τα κεφάλια των μορφών, οι οποίες φέρουν αποκρούσεις στα πρόσωπα και στα χέρια.

Στ' αριστερά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Με το αριστερό της χέρι λυγισμένο συγκρατεί την άκρη του ιματίου της και με το άλλο δεξιώνεται εμπρός της έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο, τον Σφήττιον Μεταγένην. Σε δεύτερο επίπεδο, ανάμεσα στις δύο μορφές, εικονίζονται δύο θεραπεινίδες. Η μία, στ' αριστερά, αποδίδεται με χαμηλό ανάγλυφο να κρατά εμπρός της μία κίστη. Δεξιά της στέκεται κατ' ενώπιον η άλλη θεραπεινίδα σε στάση θλίψης.

Επάνω από τις μορφές είναι χαραγμένη η επιγραφή: [- - - - -] θυγάτηρ. Μεταγένης Σφήττιος

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4.423· Frel, No. 354, pl.48· Frel, *Sculpteur de Budapest 27, No.1*· IG II² 7523· Pfister-Haas, *Aeltere Frauen*, 191, pl. 36.2· Schmalz, *Marmorlekythen* 58, No.80· Vierneisel-Schloerb, *Katalog der Skulpturen III*, 28 Ann 3.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 1952

Επιμετρημένη Παράσταση 64

Η επιτύμβια στήλη του Μεταγένους Σφήττιου και της κόρης του

Επιμετρημένη Παράσταση 64

Η επιτύμβια στήλη του Μεταγένους Σφηττίου και της κόρης του

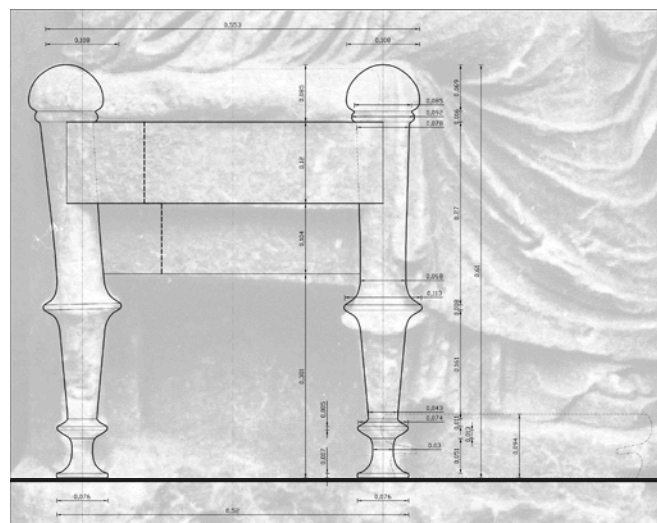
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,337μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,525μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,120μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,104μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,197 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,170.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,610μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,185. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,445μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,805.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,256μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,358μ., με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση προς τα πάνω (κάτω διάμετρος 0,068μ., άνω διάμετρος 0,078μ.), που καταλήγει σε μία σπείρα διαμέτρου 0,092μ. και πάχους 0,016μ. και ένα ημισφαιροειδές επιστέγασμα, ύψους 0,069μ. και διαμέτρου 0,108μ., που ενώνεται με τη σπείρα σε διάμετρο 0,085μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,085μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μian έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,113μ., μέσω ταινίας της ίδιας διαμέτρου και πάχους 0,008μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,587.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, με συνολικό ύψος 0,165μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,043μ. στην ένωση με τη βάση και βαίνει βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω, όπου, προκειμένου το κάτω τμήμα να ενωθεί με το άνω τμήμα, παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), φθάνοντας στη διάμετρο των 0,113μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 2,170. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,270.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,087μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα τμήμα μορφής κώλου κώνου, άνω διαμέτρου 0,043μ., κάτω διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,011μ., μια ταινία διαμέτρου 0,074μ. και πάχους 0,005μ. και ένα πέδιλο μορφής υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, άνω διαμέτρου 0,074μ., κάτω διαμέτρου 0,076μ., ελαχίστης διαμέτρου 0,030μ. και ύψους 0,064μ., που καταλήγει σε έναν κυλινδρικό δίσκο διαμέτρου 0,076μ. και πάχους 0,007μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,143.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (περίπου 360 π.Χ.)

Στήλη λαξευμένη σε πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 1,09μ., πλάτος 0,73μ.

Βρέθηκε το 1851 κοντά στην πύλη του Διοχάρους, στην περιοχή του ναού της Σωτείας του Λυκοδήμου.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 2559.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το κεντρικό ακρωτήριο του αετώματος. Η κατάσταση του ανάγλυφου είναι καλή, με μερικές φθορές στα πρόσωπα των μορφών.

Στ' αριστερά εικονίζεται ο Πλαταιεύς Επιχαρίδης, ένας γενειοφόρος, ηλικιωμένος άνδρας που στέκεται όρθιος, σε στάση τριών τετάρτων. Φορά ιμάτιο που πέφτει πάνω από τον δεξιό του ώμο και τυλίγει το σώμα μέχρι τα πόδια και το αριστερό του χέρι. Εμπρός του δεξιώνεται την κόρη του Ερατώ, η οποία κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και πατά σε υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χειριδωτό χιτώνα που ζώνεται κάτω από το στήθος και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι της. Πίσω από την Ερατώ στέκεται όρθια μια θεραπαινίδα στραμμένη προς τ' αριστερά, σε στάση τριών τετάρτων. Φορά χειριδωτό χιτώνα και πέπλο με ζώνη και έχει τα χέρια της λυγισμένα προς τα επάνω.

Στο οριζόντιο γείσο του αετώματος αναγράφονται τα ονόματα: Επιχαρίδης Πλατα[ιεύς]. Ερατώ Επιχαρίδου Πλαταιεύως.

Βιβλιογραφία: Clairmont, Vol. III, No. 3.427a· Conze No. 429, pl. 101· Frel No. 220· IG II² 10090· Schmaltz, Grabreliefs 102, No. 240.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 2559

Επιμετρημένη Παράσταση 65
Η επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταιεύως
και της κόρης του Ερατούς

Επιμετρημένη Παράσταση 65

Η επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταιέως
και της κόρης του Ερατούς

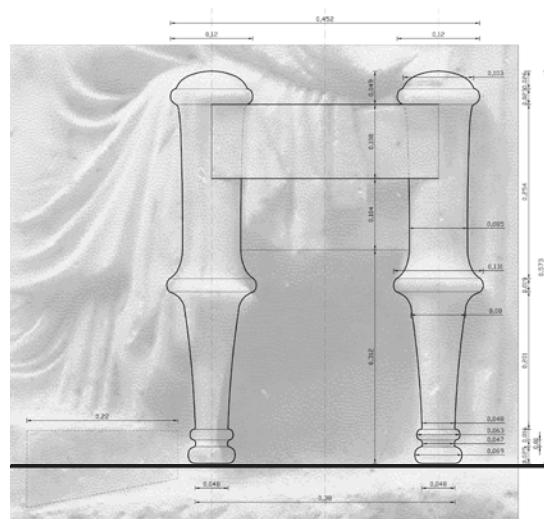
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

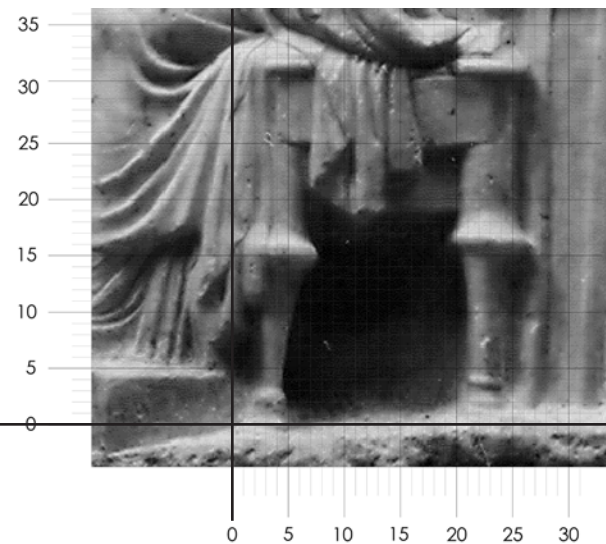
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου
μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα
της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή
του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται
συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Επιμετρημένη Παράσταση 65

Η επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταιέως
και της κόρης του Ερατούς

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,452μ. και μέγιστο ύψος 0,573μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,789. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,070μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,585.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,212μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,524μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,108μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,104μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,188 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,182.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,573μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,229. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,332μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,736.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,261μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,303μ., με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση προς τα πάνω (κάτω διάμετρος 0,085μ., άνω διάμετρος 0,103μ.), που καταλήγει σε μία σπείρα διαμέτρου 0,120μ. και πάχους 0,023μ. και ένα ημισφαιροειδές επιστέγασμα, ύψους 0,026μ. και διαμέτρου 0,103μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,049μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μian έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,131μ., μέσω σπείρας της ίδιας διαμέτρου και πάχους 0,019μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,529.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, με συνολικό ύψος 0,201μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,048μ. στην ένωση με τη βάση και βαίνει βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω, όπου, προκειμένου το κάτω τμήμα να ενωθεί με το άνω τμήμα, παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), φθάνοντας στη διάμετρο των 0,131μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,507. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,351. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,051μ. και αποτελείται κατά σειρά από μια σπείρα διαμέτρου 0,063μ. και πάχους 0,016μ., μία σκοτία διαμέτρου 0,047μ. και πάχους 0,010μ. και μία σπείρα διαμέτρου 0,069μ. και πάχους 0,023μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,089.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Στήλη λαξευμένη σε μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 0,65μ., πλάτος 0,95μ.

Βρέθηκε στο Ασκληπιείο της Αθήνας.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1377.

Το μνημείο είναι συγκολλημένο από πολλά θραύσματα και συμπληρωμένο. Αποτελείται από δύο ναΐσκους, που είναι καμωμένοι από το ίδιο κομμάτι μαρμάρου. Λείπουν πολλά αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα κεφάλια και τμήματα των κεφαλιών και των κορμών όλων των μορφών.

Αριστερά παριστάνεται η πρόσοψη ενός ψηλού πρόστυλου ναού, με τρισδιάστατη, προοπτική απόδοση. Περιλαμβάνει έναν ραβδωτό κίονα και παραστάδες που υποστηρίζουν το επιστύλιο, το γείσο και τη στέγη του ναού, με το τριγωνικό αέτωμα. Μέσα στο ναό εμφανίζεται όρθιος ο θεός Ασκληπιός με το ραβδί του και μπροστά του κάθετοι σε δίφρο η σύζυγός του Ηπιόνη, που κρατά στα χέρια της πιθανόν φιάλη. Δίπλα του στέκεται όρθια η Υγεία, η οποία ακουμπά με το δεξί της χέρι πάνω στον ώμο το θεού. Γύρω από το ραβδί του Ασκληπιού πλέκεται το ιερό φίδι, ενώ κάτω από το δίφρο της Ηπιόνης κουρνιαάζει η ιερή χήνα, όλα σύμβολα των θεραπευτικών ιδιοτήτων του θεού. Στο δεξιό μέρος του μνημείου εικονίζεται ένα δεύτερο, χαμηλότερο οικοδόμημα, με παραστάδες, επιστύλιο και γείσο με ακροκέραμα. Στο οικοδόμημα εικονίζεται πομπή λατρευτών, με πρώτο ένα μικρό δούλο που οδηγεί ένα χοίρο για τη θυσία. Ακολουθούν δέκα ενήλικες και τέλος δύο παιδιά.

Βιβλιογραφία: Κατσάς 215, no.442· Καρούζου, σελ. 142· Λεβέντη, σελ.549, αρ.Α34, πίν.35· LIMC II, p.881, No.201(ASKLEPIOS)· LIMC III, p.808, No.3(HEPIONE)· Μεταπτυχιακό Η. Δανιηλοπούλου - Ψιλοπούλου, no.14· Ridgeway, *Fourth-Century*, p.197, 226, pl.50· Σβορώνος, σελ. 294-323, πίν.48· Simon, E., *AM* 100, 1985, p.280, pl.53.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. Γ. 1377

Επιμετρημένη Παράσταση 66 Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπιού

Επιμετρημένη Παράσταση 66
Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπιού

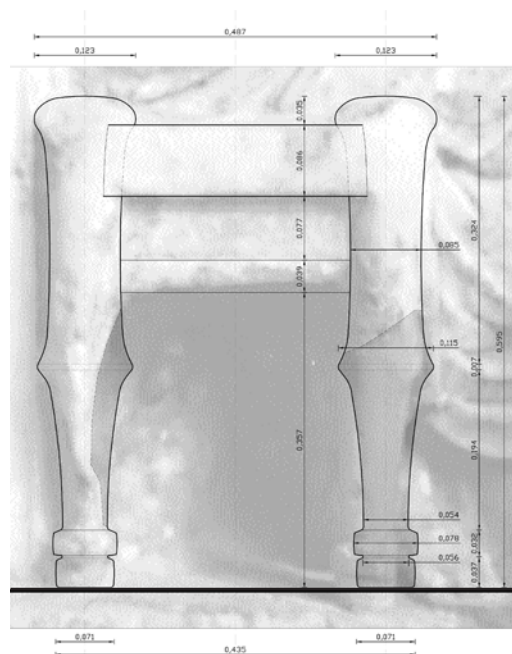
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

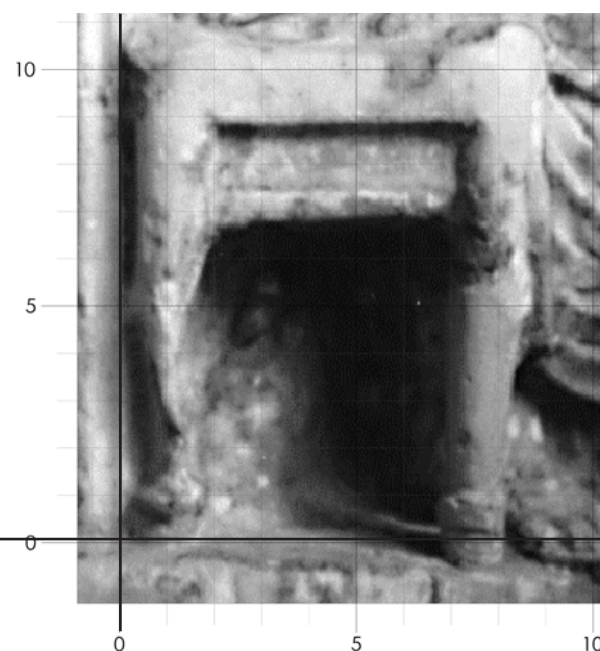
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

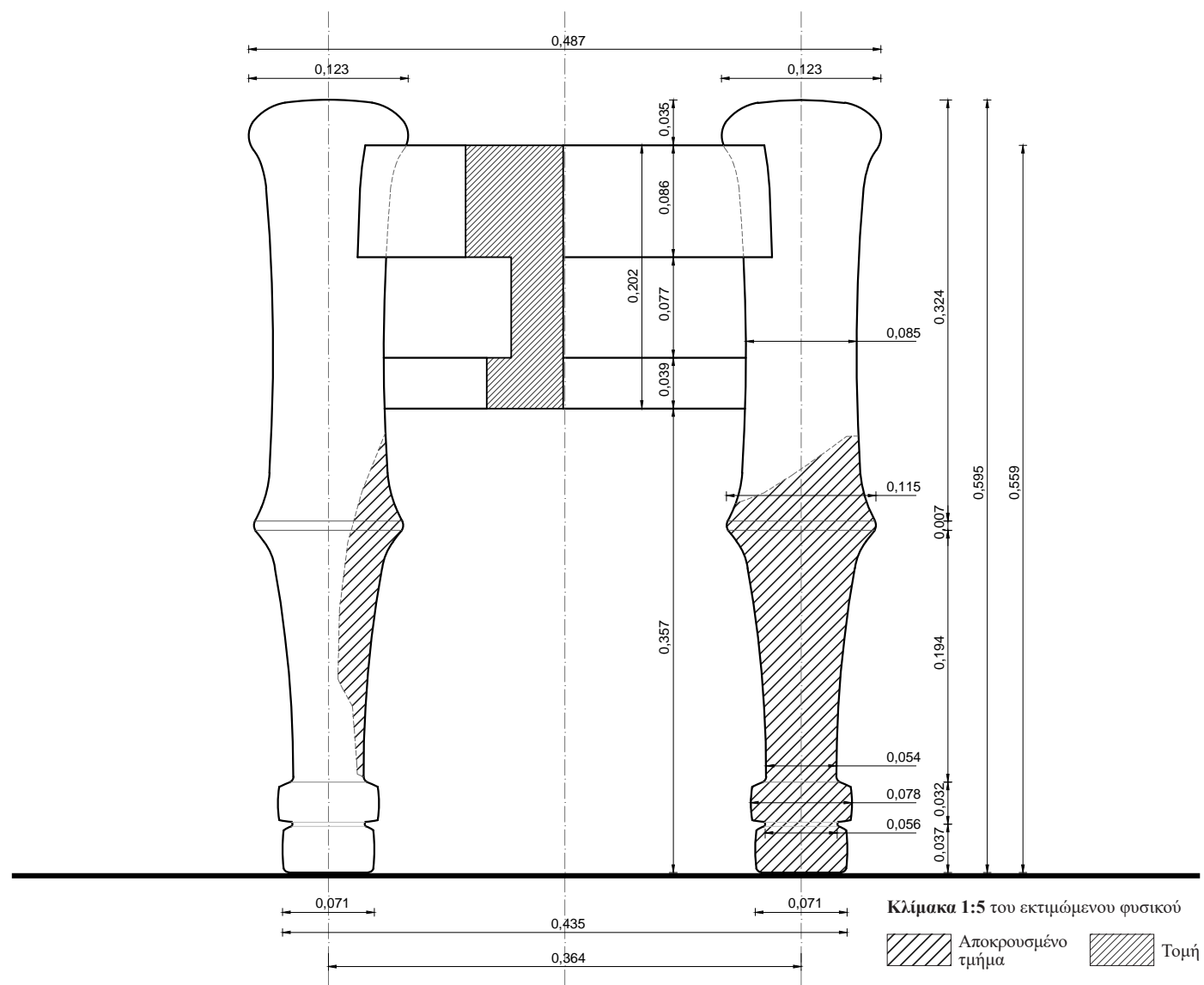
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 66
Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπιού

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,487μ. και μέγιστο ύψος 0,595μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,818. Δεν δηλώνεται υποπόδιο.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,241μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,560μ. από το έδαφος. Δεν δηλώνεται μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,086μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,116μ. και περιλαμβάνει γείσο πλάτους 0,039μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,145 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,195.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,595μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,207. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,364μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,747.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,268μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,324μ., με άνω απόληξη που διαμορφώνεται ως έξαρμα του άνω τμήματος σε μορφή πεπλατυσμένου ημισφαιροειδούς και προεξέχει κατά 0,035μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν ελαφρά διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,115μ., μέσω σπείρας της ίδιας διαμέτρου και πάχους 0,007μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,545.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, με συνολικό ύψος 0,194μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,054μ. στην ένωση με τη βάση και βαίνει βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω, όπου, προκειμένου το κάτω τμήμα να ενωθεί με το άνω τμήμα, παρουσιάζει έντονη περαιτέρω διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), φθάνοντας στη διάμετρο των 0,115μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,671. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,326. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,069μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,078μ. και πάχους 0,032μ., μία λεπτή σκοτία διαμέτρου 0,054μ. και ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,071μ. και πάχους 0,037μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,116.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Ναϊσκόμορφη, αετωματική, επιτύμβια στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 1,10μ., πλάτος 0,62μ.

Βρέθηκε το 1870 στην Αθήνα, στο νεκροταφείο του Κεραμεικού, κοντά στο Δίπυλο

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 764.

Το μνημείο είναι συγκολλημένο από πολλά θραύσματα και συμπληρωμένο. Αποτελείται από δύο ναϊσκους, που είναι καμωμένοι από το ίδιο κομμάτι μαρμάρου. Λείπουν πολλά αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα κεφάλια και τμήματα των κεφαλιών και των κορμών όλων των μορφών.

Στα δεξιά της παράστασης εικονίζεται μια γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με λεπτό ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει τον αριστερό ώμο και τα πόδια. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι στρέφοντας τον κορμό της κατά τρία τέταρτα στηριζόμενη στο δίφρο με το αριστερό της χέρι. Το δεξί της χέρι ακουμπά στον μηρό και έχει τα πόδια επάνω σε υποπόδιο. Μπροστά της στέκεται μία νεανίδα, που φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Με το αριστερό της χέρι κρατά μια πυξίδα, ενώ με το δεξί αναστηλώνει το πώμα της.

Στο τύμπανο του αετώματος είναι χαραγμένα τα ονόματα: Δημοστράτη Αίσχρωνος Αλαιέως. Μικίων Αιαντοδώρου Αναγυράσιος. Αμεινίχη Μικίωνος Θριασίου.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2441· Conze, No.73· Diepolder 47· IG II² 5633.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

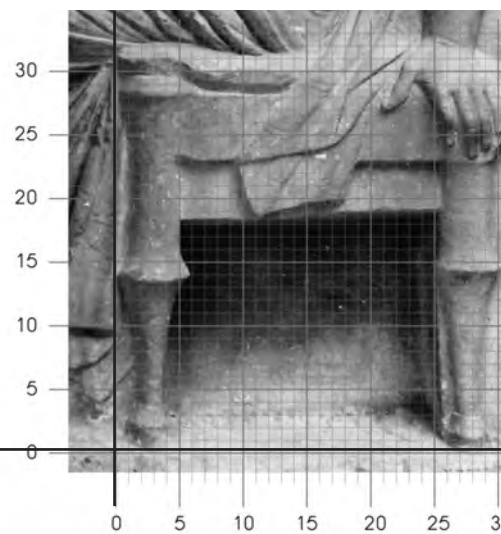
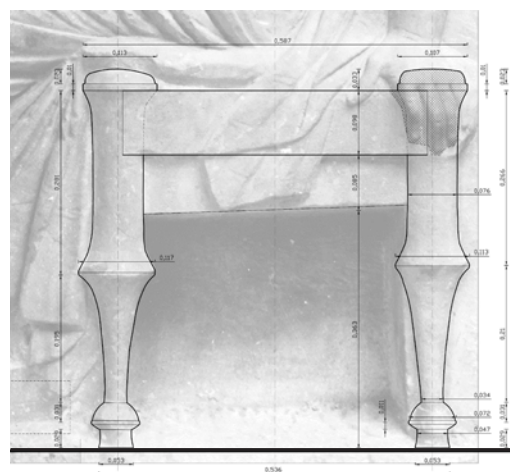
Επιμετρημένη Παράσταση 67
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

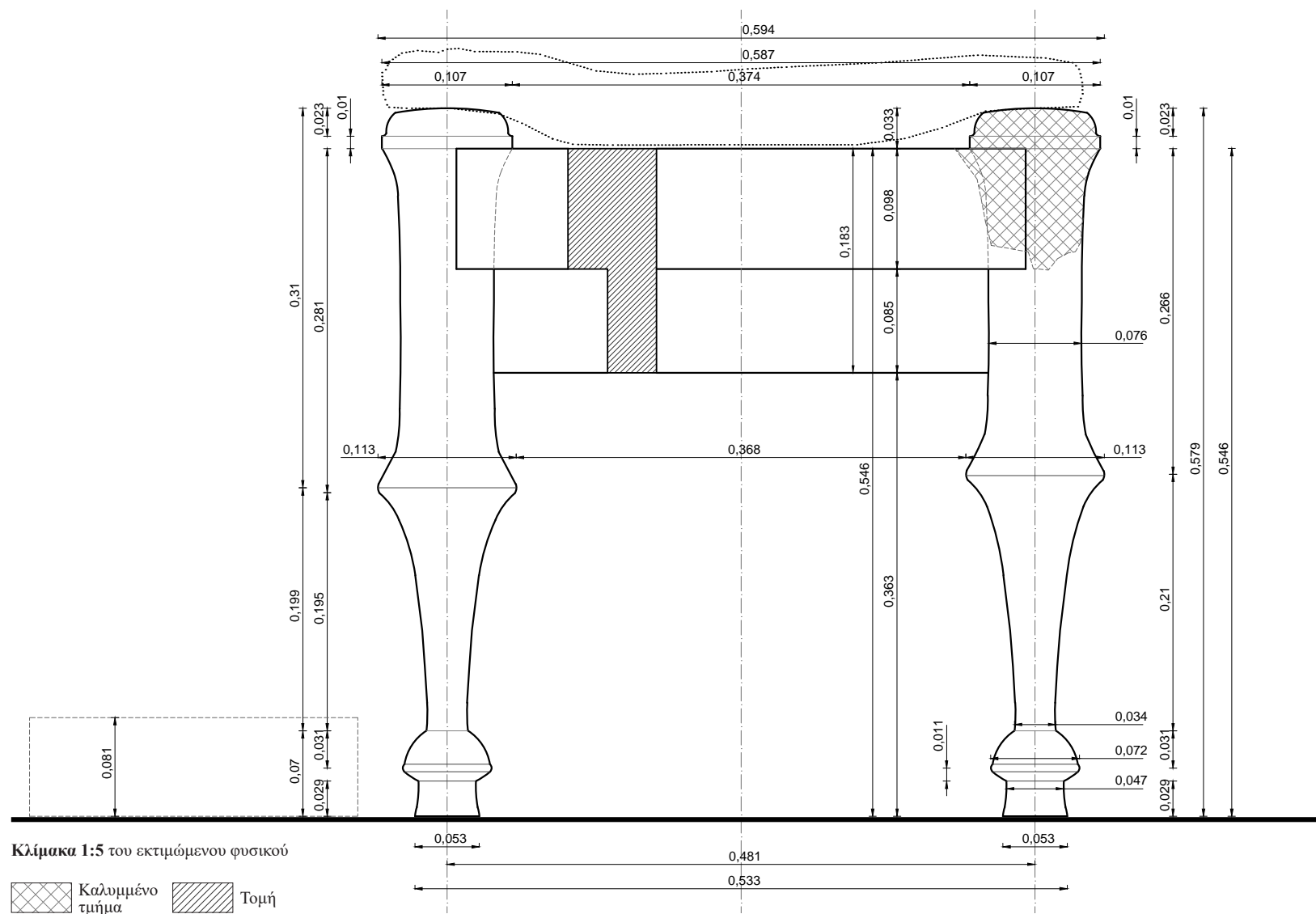
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 67

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρωλογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,594μ. και μέγιστο ύψος 0,579μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,026. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,081μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,741.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τον άνω οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,374μ. και η επιφάνεια έδρας βρίσκεται σε ύψος 0,546μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,098μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,085μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,169 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,147.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,579μ. και αποτελούνται από το κυρίως σώμα και τη βάση. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,195. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,481μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,810.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,281μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού είναι σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,298μ., με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση προς τα πάνω (μέση διάμετρος 0,076μ.), που καταλήγει σε μία ταινία διαμέτρου 0,107μ. και πάχους 0,010μ. και ένα επιστέγασμα μορφής κώλουρου κώνου με ελαφρά κυρτωμένη την άνω επιφάνεια, ύψους 0,023μ., κάτω διαμέτρου 0,103μ. και άνω διαμέτρου 0,091μ. Η άνω απόληξη του άνω τμήματος προεξέχει κατά 0,033μ. από την έδρα. Στο κάτω μέρος του καταλήγει σε μίαν έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,113μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,515.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο επαφής με τη βάση. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό, με συνολικό ύψος 0,210μ. και ελάχιστη διάμετρο 0,034μ. στην ένωση με τη βάση και βαίνει βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω, όπου, προκειμένου το κάτω τμήμα να ενωθεί με το άνω τμήμα, παρουσιάζει έντονη βαθμιαία διεύρυνση μέχρι την απόληξη (ένταση), φθάνοντας στη διάμετρο των 0,113μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,419. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,363.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,071μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα κωδωνοειδές τμήμα άνω διαμέτρου 0,034μ., κάτω διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,031μ., μία σπείρα διαμέτρου 0,072μ. και πάχους 0,005μ., έναν δίσκο μορφής ανεστραμμένου κώλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,072μ., κάτω διαμέτρου 0,047μ. και ύψους 0,006μ. και ένα πέδιλο μορφής κώλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,047μ., κάτω διαμέτρου 0,053μ. και ύψους 0,029μ., που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,123.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιτύμβια στήλη της Τιμαρίστης και του Σωκράτους
Περί το 340 π.Χ.

Ναϊσκόμορφη αετωματική παράσταση
Ύψος 1,59μ., πλάτος 0,89μ., πάχος 0,28μ.
Προέρχεται από την Αττική
Copenhagen, Ny Carlsberg Glyptotek, I.N. 2558

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει η κάτω δεξιά γωνία και οι κάτω γωνίες του αετώματος μαζί με τα ακρωτήρια. Τμήμα του δεξιού χεριού της καθήμενης γυναίκας και του ανδρός λείπει, ενώ τα πρόσωπα τους φέρουν έντονες αποκρούσεις.

Αριστερά εικονίζεται η Τιμαρίστη καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής της.

Εμπρός της δεξιώνεται το Σωκράτη, έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Ανάμεσα στις δυο μορφές και σε δεύτερο επίπεδο εικονίζεται, σε χαμηλό ανάγλυφο, μια θεραπεινίδα στραμμένη προς τα δεξιά. Φορά χιτώνα και στα χέρια της κρατά πυξίδα.

Στο τύμπανο του αετώματος αναγράφεται: [---] Ναυσιστράτου Αλαιεύς.

Στο επιστύλιο: Τιμαρίστη Ποσειδώρου. Σωκράτης Άβρωνος Αλαιεύς

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.438· IG II2 5508, 5518a· Moltesen M., *Catalogue, Greece in the classical Period*.

Φωτογράφιση: Ny Carlsberg Glyptotek, Copenhagen

Επιμετρημένη Παράσταση 68
Η επιτύμβια στήλη της Τιμαρίστης και του Σωκράτους

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,044μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,349μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,641μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο σε βαθύτερο επίπεδο από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,104μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,103μ. και περιλαμβάνει ένα γείσο στο κάτω μέρος του, πάχους 0,055μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,152 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,150.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος είναι 0,686μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,200 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,472μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,783.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,371μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,087μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,135μ. και ύψους 0,008μ. φέρουσα δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρά κυρτωμένη άνω επιφάνεια διαμέτρου 0,131μ. και πάχους 0,015μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,137μ. μέσω ταινίας διαμέτρου 0,137μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,311μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,453.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,226μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,045μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,137μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,376. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,329.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,141μ. και αποτελείται από τρία μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή κώλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,045μ., κάτω διαμέτρου 0,082μ. και ύψους 0,015μ. Ενώνεται με το μεσαίο μέρος μέσω ταινίας διαμέτρου 0,083μ. και πάχους 0,009μ. Το μεσαίο μέρος έχει μορφή κυλινδρική με ύψος 0,061μ. και διάμετρο 0,045μ., που παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στο άνω μέρος του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) ώστε να φθάσει στη διάμετρο των 0,083μ. στην ένωση με τη ταινία. Ενώνεται απ' ευθείας με το κάτω μέρος που αποτελείται από ένα πέδιλο έδρασης στο έδαφος με μορφή ανεστραμμένου κώλουρου κώνου με στρογγυλεμένα τα χείλη της άνω διαμέτρου, η οποία είναι 0,058μ. Η κάτω διάμετρος του πεδύλου είναι 0,0642μ. και το ύψος 0,056μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,206.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 340 π.Χ.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 1,80μ., πλάτος 1,22μ.

Βρέθηκε στην Αθήνα

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 832.

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν οι παραστάδες και η αετωματική επίστεψη, που ήταν από ξεχωριστά κομμάτια μαρμάρου. Οι κάτω γωνίες είναι συμπληρωμένες με γύψο.

Στ' αριστερά εικονίζεται μια γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με χιτώνα με κοντά μανίκια και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, σε θέση τριών τετάρτων και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται μian άλλη γυναίκα, που φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Οι δύο αυτές μορφές παριστάνονται σε ιδιαίτερα έξεργο ανάγλυφο. Ανάμεσα στις δύο γυναίκες, σε δεύτερο επίπεδο και σε χαμηλό ανάγλυφο, στέκεται όρθιος ένας γενειοφόρος άνδρας κοιτώντας κατ' ενώπιον. Πίσω από την καθημένη γυναίκα στέκεται μια μικρή δούλη, με τον χαρακτηριστικό βαρβαρικό χιτώνα, η οποία στηρίζει το κεφάλι της με το λυγισμένο αριστερό της χέρι, σε μια χαρακτηριστική στάση θλίψης.

Στο επιστύλιο της απωλεσθείσης αετωματικής επίστεψης - φυλασσόταν σε ιδιωτική οικία πριν το 1889 - είναι χαραγμένα τα ονόματα: [- - -] ιέργυ Ειτεαίου, Φιλινώ Θουκρίτου Φλυέως. (IG II² 6012).

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4.431· Conze 337, pl.85· Diepolder, p.50· Καλτσάς 196-197, no.391· Καρούζου, σελ. 114-115· Lippold, p. 245· Stupperich, No. 156· Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p. 15, note.42, 53, 57· Ψιλοπούλου, no.16.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 69
Η επιτύμβια στήλη του [- - -]ιέργυ Ειτεαίου
και της Φιλινούς Θουκρίτου Φλυέως

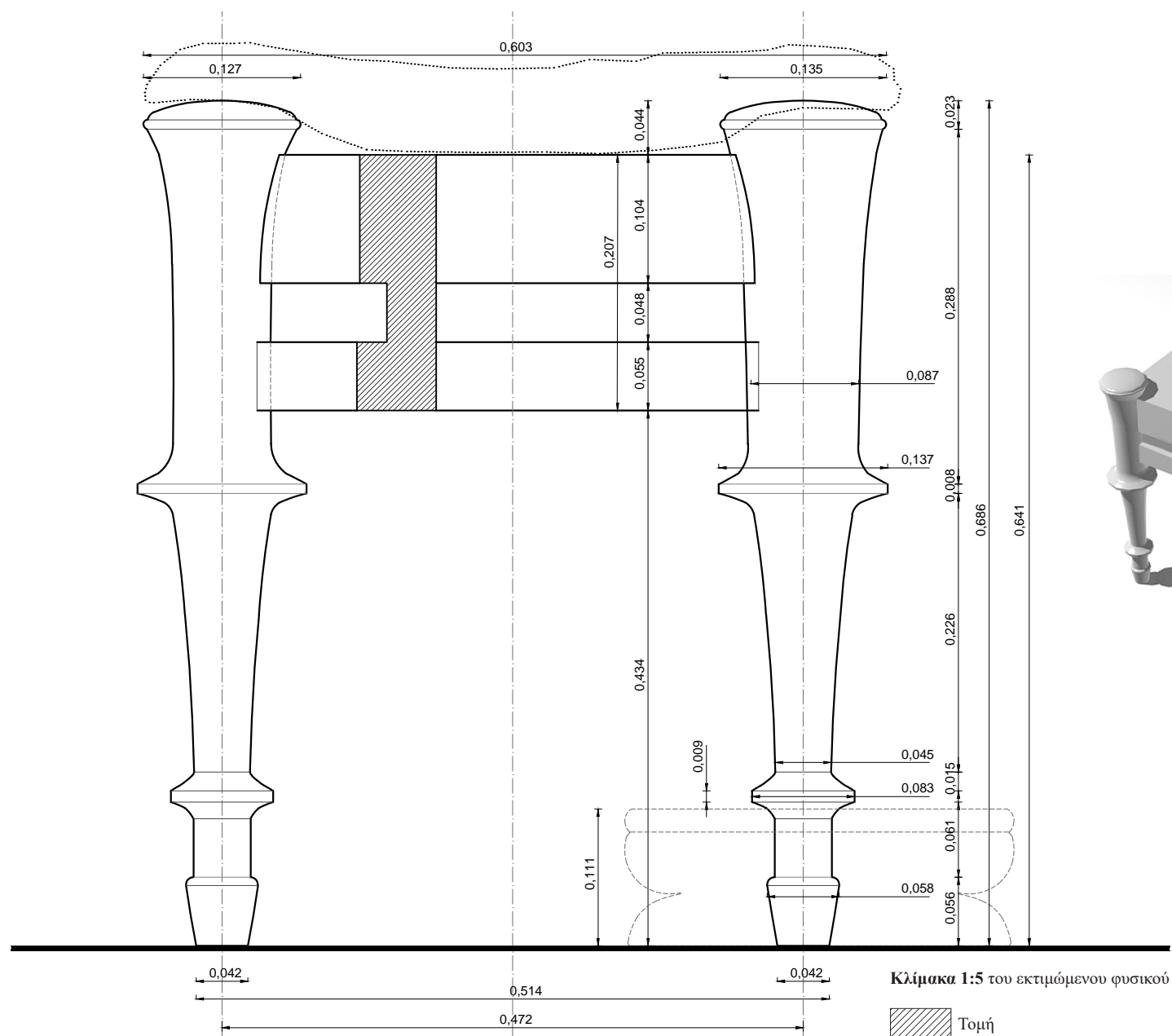

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 69

Η επιτύμβια στήλη του [- - -]ιέργου Ειταίου
και της Φιλινούς Θουκρίτου Φλυέως

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,603μ. και μέγιστο ύψος 0,686μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,879. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,111μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,775.

Επιμετρημένη Παράσταση 69

Η επιτύμβια στήλη του [- - -]ιέργου Ειτεαίου
και της Φιλινούς Θουκρίτου Φλυέως

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,044μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,349μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,641μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο σε βαθύτερο επίπεδο από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,104μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,103μ. και περιλαμβάνει ένα γείσο στο κάτω μέρος του, πάχους 0,055μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,152 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,150.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος είναι 0,686μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,200 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,472μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,783.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,371μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, με μέση διάμετρο 0,087μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,135μ. και ύψους 0,008μ. φέρουσα δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρά κυρτωμένη άνω επιφάνεια διαμέτρου 0,131μ. και πάχους 0,015μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,137μ. μέσω ταινίας διαμέτρου 0,137μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,311μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,453.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,226μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,045μ. και παρουσιάζει έντονότατη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, φθάνοντας στη διάμετρο των 0,137μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,376. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,329.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,141μ. και αποτελείται από τρία μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή κώλου-ρου κώνου άνω διαμέτρου 0,045μ., κάτω διαμέτρου 0,082μ. και ύψους 0,015μ. Ενώνεται με το μεσαίο μέρος μέσω ταινίας διαμέτρου 0,083μ. και πάχους 0,009μ. Το μεσαίο μέρος έχει μορφή κυλινδρική με ύψος 0,061μ. και διάμετρο 0,045μ., που παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στο άνω μέρος του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) ώστε να φθάσει στη διάμετρο των 0,083μ. στην ένωση με τη ταινία. Ενώνεται απ' ευθείας με το κάτω μέρος που αποτελείται από ένα πέδιλο έδρασης στο έδαφος με μορφή ανεστραμμένου κώλου-ρου κώνου με στρογγυλεμένα τα χείλη της άνω διαμέτρου, η οποία είναι 0,058μ. Η κάτω διάμετρος του πεδύλου είναι 0,0642μ. και το ύψος 0,056μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,206.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μετά τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.
(τρίτο τέταρτο 4ου αι. περίπου το 340 π.Χ.)
Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,47μ., πλάτος 0,92μ.
Προέρχεται από την Αθήνα.
Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Μα 3113.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Το αριστερό ακρωτήριο του αετώματος λείπει, ενώ τα πρόσωπα των μορφών φέρουν μικρές αποκρούσεις

Δεξιά εικονίζεται μία γυναίκα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται στραμμένη προς τ' αριστερά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια γυναίκα ενδεδυμένη επίσης με χιτώνα και ιμάτιο, το οποίο συγκρατεί με το λυγισμένο αριστερό της χέρι στο ύψος του ώμου. Μπροστά της εικονίζεται ένα μικρό αγόρι, το οποίο απευθύνεται προς αυτήν, σηκώνοντας ψηλά το δεξί του χέρι. Στο κέντρο της παράστασης, σε δεύτερο επίπεδο, εικονίζεται κατενώπιον μία θεραπεινίδα σε στάση θλίψης, η οποία κρατά στο αριστερό της χέρι μία πυξίδα. Πίσω από την καθημένη γυναίκα μία άλλη θεραπεινίδα κρατά στην αγκαλιά της ένα βρέφος.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένα τα ονόματα: Βακώ. Σωκράτ[η]ς. Αριστονίκη.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4.910· Frel, J., RA 1968, 156-157, εικ. 3 (Bull. Épigr. 1970, 258)· Hamiaux, Les sculptures grecques 156.

Φωτογράφιση: RMN-Herve Lewandowski

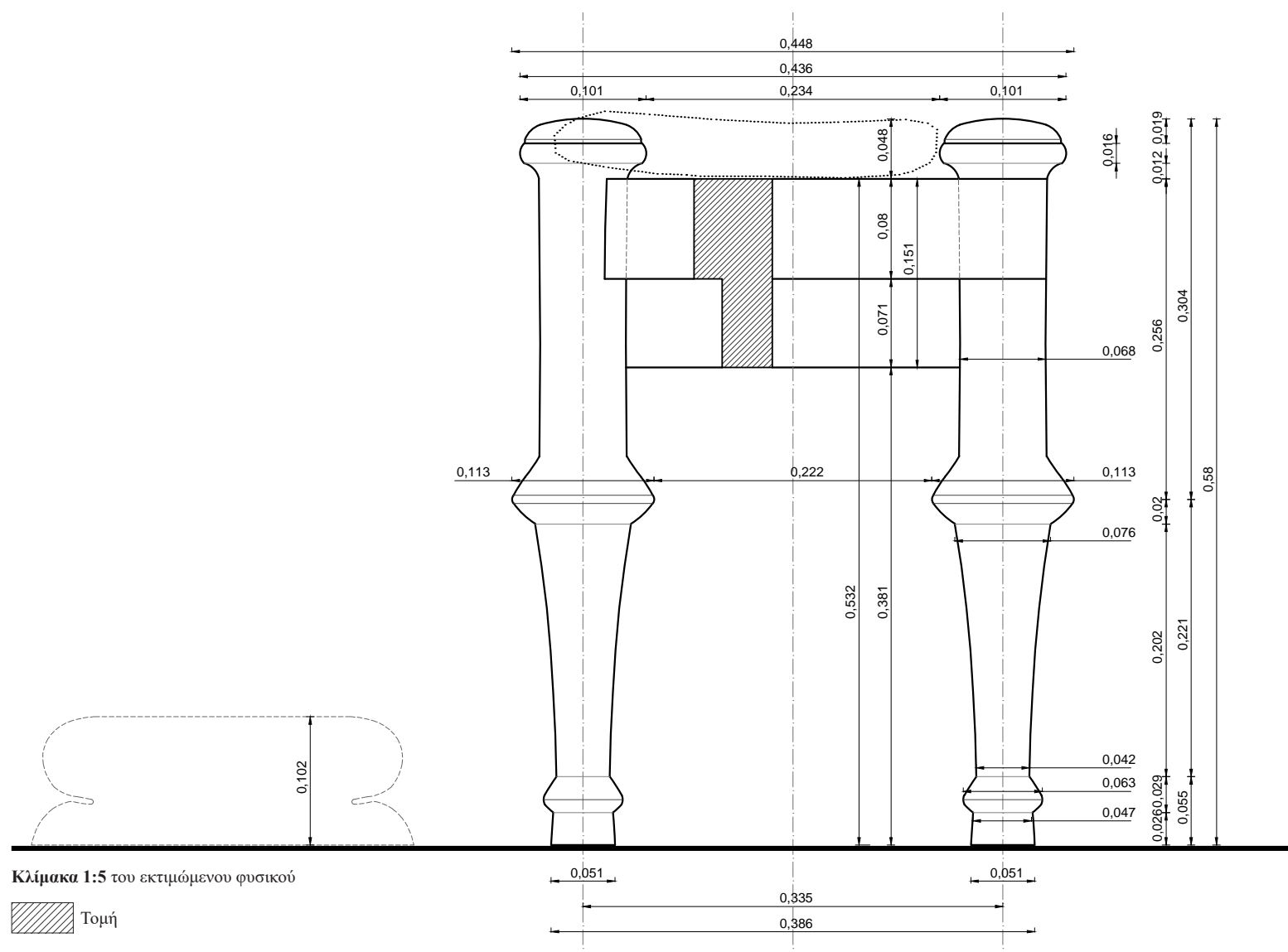
Επιμετρημένη Παράσταση 70
Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σωκράτους
και της Αριστονίκης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 70
 Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σωκράτους
 και της Αριστονίκης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Επιμετρημένη Παράσταση 70

Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σωκράτους
και της Αριστονίκης

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,436μ. και μέγιστο ύψος 0,580μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,752. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,102μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,216.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,047μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,234μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,533μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό του εμπρός (αριστερά στο ανάγλυφο) ποδιού, ενώ «αγκαλιάζει» το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο), με αποτέλεσμα το μέτωπο του άνω κανόνα να είναι πιο έξω από το επίπεδο του πίσω ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,080μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,071μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,138 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,122.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος είναι 0,580μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,195 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,335μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,768.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,276μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,068μ. και παρουσιάζει διεύρυνση στην άνω απόληξη, ώστε να ενώνεται με μία σπείρα διαμέτρου 0,101μ. και ύψους 0,016μ., η οποία φέρει δισκοειδές επιστέγασμα με ελαφρά κυρτωμένη άνω επιφάνεια διαμέτρου 0,096μ. και πάχους 0,019μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση (κώλουρος κώνος) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,113μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,113μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,304μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,524.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα ελαφρά κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,221μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,042μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση (ανεστραμμένο ημισφαιροειδές τμήμα με κάτω διάμετρο 0,076μ., άνω διάμετρο 0,113μ. και ύψος 0,020μ.) στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,376. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,381.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,055μ. και αποτελείται από δύο μέρη. Το άνω μέρος έχει τη μορφή εξάρματος με σχεδόν ατρακτοειδή διατομή, με άνω διάμετρο 0,045μ., κάτω διάμετρο 0,063μ., μέγιστη διάμετρο 0,063μ. και ύψος 0,029μ. Το κάτω μέρος αποτελείται από ένα πέδιλο έδρασης στο έδαφος με μορφή κώλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,047μ., κάτω διαμέτρου έδρασης 0,051μ. και ύψους 0,026μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,095.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μετά τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 1,65μ., πλάτος 1,00μ.

Βρέθηκε στον Κεραμεικό, στον ταφικό περίβολο των αδελφών Αγάθωνος και Σωσικράτους από την Ηράκλεια του Πόντου, στις παρυφές της Οδού των τάφων Αθήνα.

Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού, Ρ 688.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Το δεξιό ακρωτήριο του αετώματος λείπει.

Στ' αριστερά εικονίζεται το Κοράλλιον, η σύζυγος του Αγάθωνος, καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα, πέπλο και ιμάτιο, που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής της, τον δεξιό ώμο, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Εμπρός της δεξιώνεται τον όρθιο σύζυγό της Αγάθωνα, υποβαστάζοντας με το αριστερό της χέρι τον δεξιό πήχυ του. Στα πόδια της κάθεται ένα σκυλί σε πλάγια όψη, το οποίο έχει ανασηκωμένο το κεφάλι και την κοιτά. Ο Αγάθων, ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας, φορά ιμάτιο, που καλύπτει τον αριστερό του ώμο, το χέρι και το κάτω μέρος του σώματός του. Ανάμεσα στις δύο αυτές μορφές και σε δεύτερο επίπεδο εικονίζονται δύο άλλες. Πίσω από το Κοράλλιον διακρίνεται το κεφάλι μιας γυναικείας μορφής με το κεφάλι της ελαφρά γερμένο και με το αριστερό της χέρι να κρατά το μάγουλο σε στάση θλίψης. Στο κέντρο εικονίζεται ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας με ιμάτιο, που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι.

Στο επιστύλιο φέρει την επιγραφή: Κοράλλιον Αγάθωνος γυνή.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4.415· Conze 411, pl. 98· IG II² 11891· Knigge, Κεραμεικός 121, αρ. 22.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 71
Η επιτύμβια στήλη της Κοραλλίου, συζύγου του Αγάθωνος

Επιμετρημένη Παράσταση 71

Η επιτύμβια στήλη της Κοραλλίου, συζύγου του Αγάθωνος

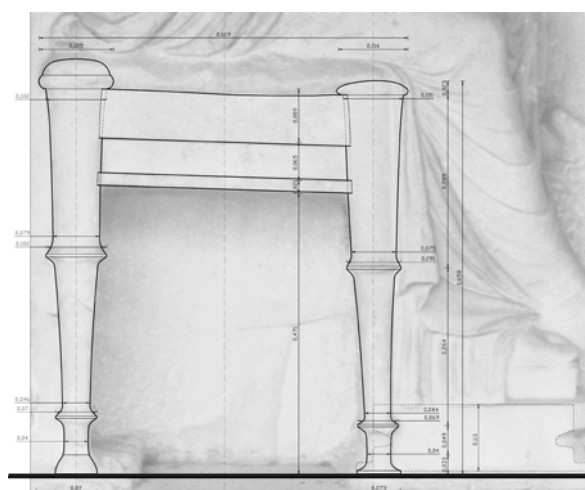
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

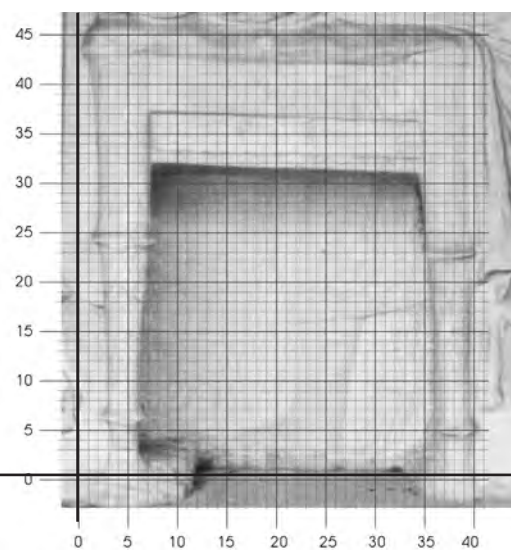
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

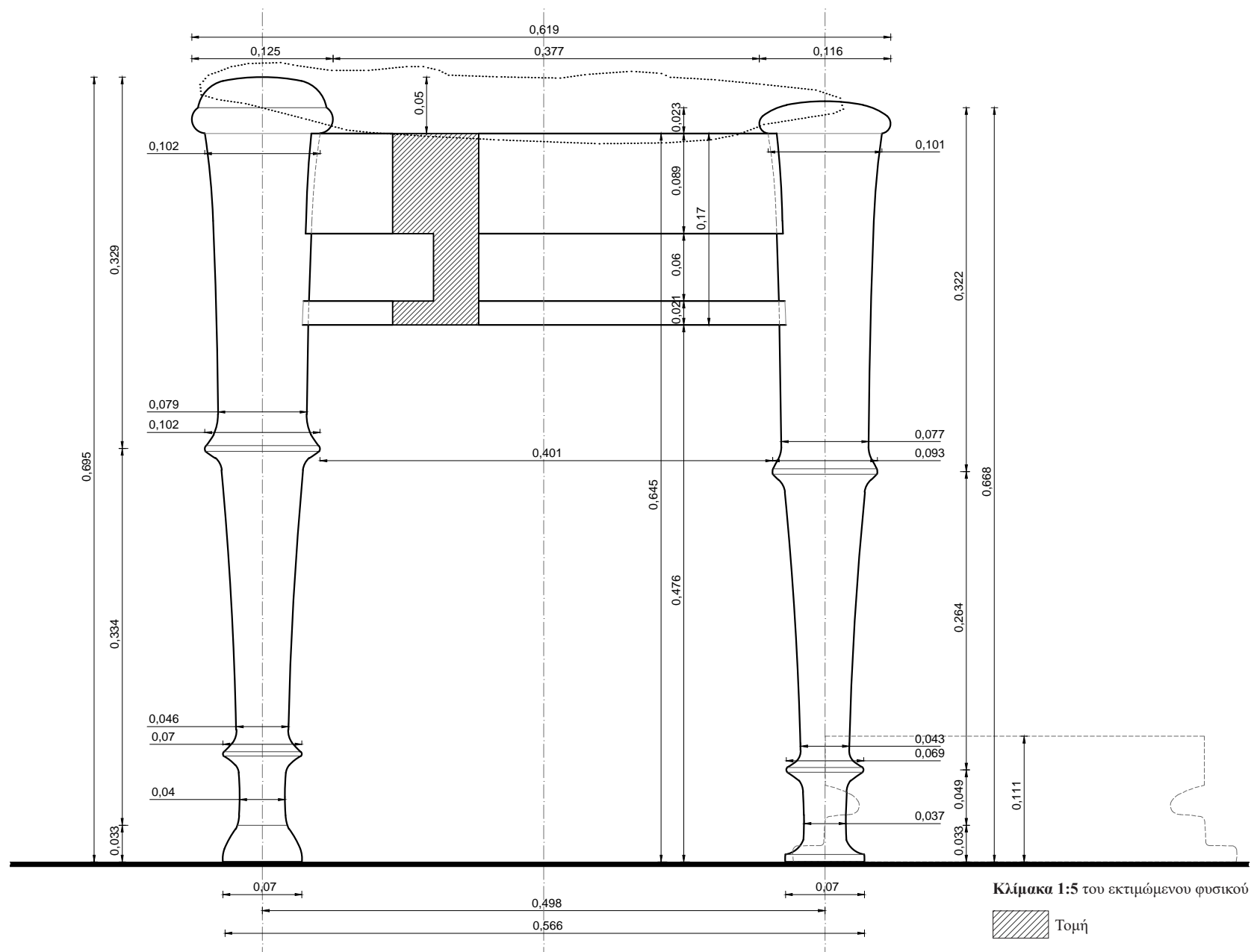

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 71

Η επιτύμβια στήλη της Κοραλλίου, συζύγου του Αγάθωνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,619μ. και μέγιστο ύψος 0,695μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,891. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,111μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,811.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,050μ. το πίσω πόδι και 0,230μ. το εμπρός πόδι από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,377μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,645μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο σε βαθύτερο επίπεδο από των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,089μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,081μ. και περιλαμβάνει γείσο πλάτους 0,021μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,128 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,117.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,668μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,174. Αντίστοιχα, το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι 0,695μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,180.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,498μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,805.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,346μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω, με κάτω διάμετρο 0,077μ. και πάνω διάμετρο 0,101μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία επίστεψη ατρακτοειδούς διατομής, μέγιστης διαμέτρου 0,101μ., ύψους 0,023μ. και διαμέτρου ένωσης με το άνω τμήμα του σώματος 0,101μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,093μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,093μ. και πάχους 0,004μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,322μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,482.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,264μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,043μ. και παρουσιάζει διεύρυνση στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,093μ. και αντίστοιχη διεύρυνση στο κάτω μέρος, προκειμένου να ενωθεί με τη βάση σε διάμετρο 0,069μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,220. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,395. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,082μ. και αποτελείται από ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,037μ. και ύψους 0,076μ., με έντονη διεύρυνση στο πάνω και στο κάτω μέρος (μορφή κουβαρίστρας) που φτάνει σε διαμέτρους 0,069μ. και 0,070μ. αντίστοιχα. Το κάτω μέρος

συμπληρώνεται από έναν δίσκο διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,006μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,123.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,367μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω, με κάτω διάμετρο 0,079μ. και πάνω διάμετρο 0,105μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,125μ. και ύψους 0,024μ., φέρουσα πεπλατυσμένη ημισφαιροειδή επίστεψη, διαμέτρου 0,117μ. και ύψους 0,023μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,102μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,102μ. και πάχους 0,005μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,329μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,473. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,274μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,046μ. και παρουσιάζει διεύρυνση στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,093μ. και αντίστοιχη διεύρυνση στο κάτω μέρος, προκειμένου να ενωθεί με τη βάση σε διάμετρο 0,070μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,201. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,394. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,093μ. και αποτελείται από δύο μέρη. Κατ' αρχήν από ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,040μ. και ύψους 0,060μ., με έντονη διεύρυνση στο πάνω μέρος που φτάνει σε διάμετρο 0,070μ. προκειμένου να ενωθεί με το κάτω μέρος του σώματος και στη συνέχεια από ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,040μ. και ύψους 0,033μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,134.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 72
Επιτύμβια στήλη

Περί τα έτη 350-330 π.Χ

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Βρέθηκε στην οδό Πειραιώς

Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, 5812.

Ανάγλυφο επιτύμβιας στήλης, της οποίας λείπουν τα αρχιτεκτονικά μέρη. Λείπουν επίσης το κάτω αριστερά μέρος του δίφρου, το κεφάλι και το δεξί χέρι της καθήμενης μορφής, το κεφάλι και ο δεξιός πήχης της δεξιά όρθιας μορφής και το άνω δεξιά τμήμα του αναγλύφου.

Στ' αριστερά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιωνόταν έναν όρθιο άνδρα ενδεδυμένο με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Ανάμεσα στις δύο μορφές εικονίζεται όρθια κατενώπιον μια γυναικεία μορφή με ιμάτιο που καλύπτει και το κεφάλι της. Πίσω από την καθήμενη, σε χαμηλό ανάγλυφο, εμφανίζεται όρθια σε στάση τριών τετάρτων μια θεραπαινίδα που κρατά ένα βρέφος. Αυτό ίσως υποδεικνύει ότι η καθήμενη πέθανε κατά τη λοχεία.

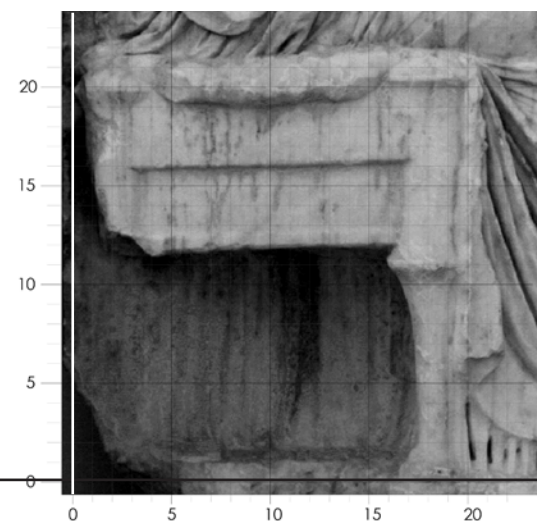
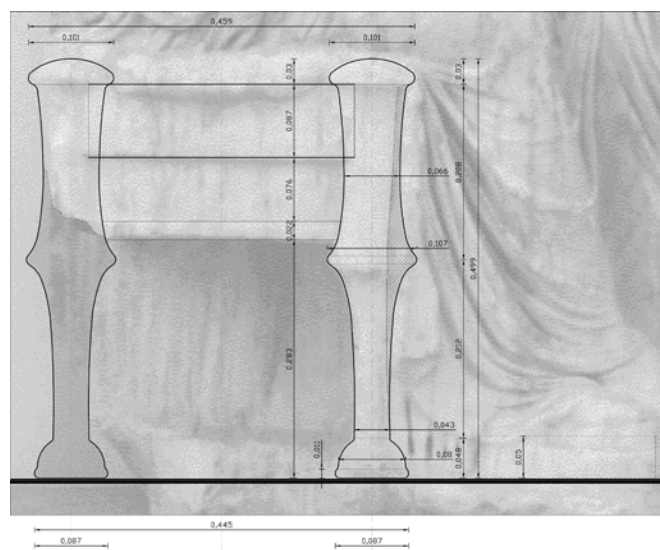
Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4μ.920μ.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

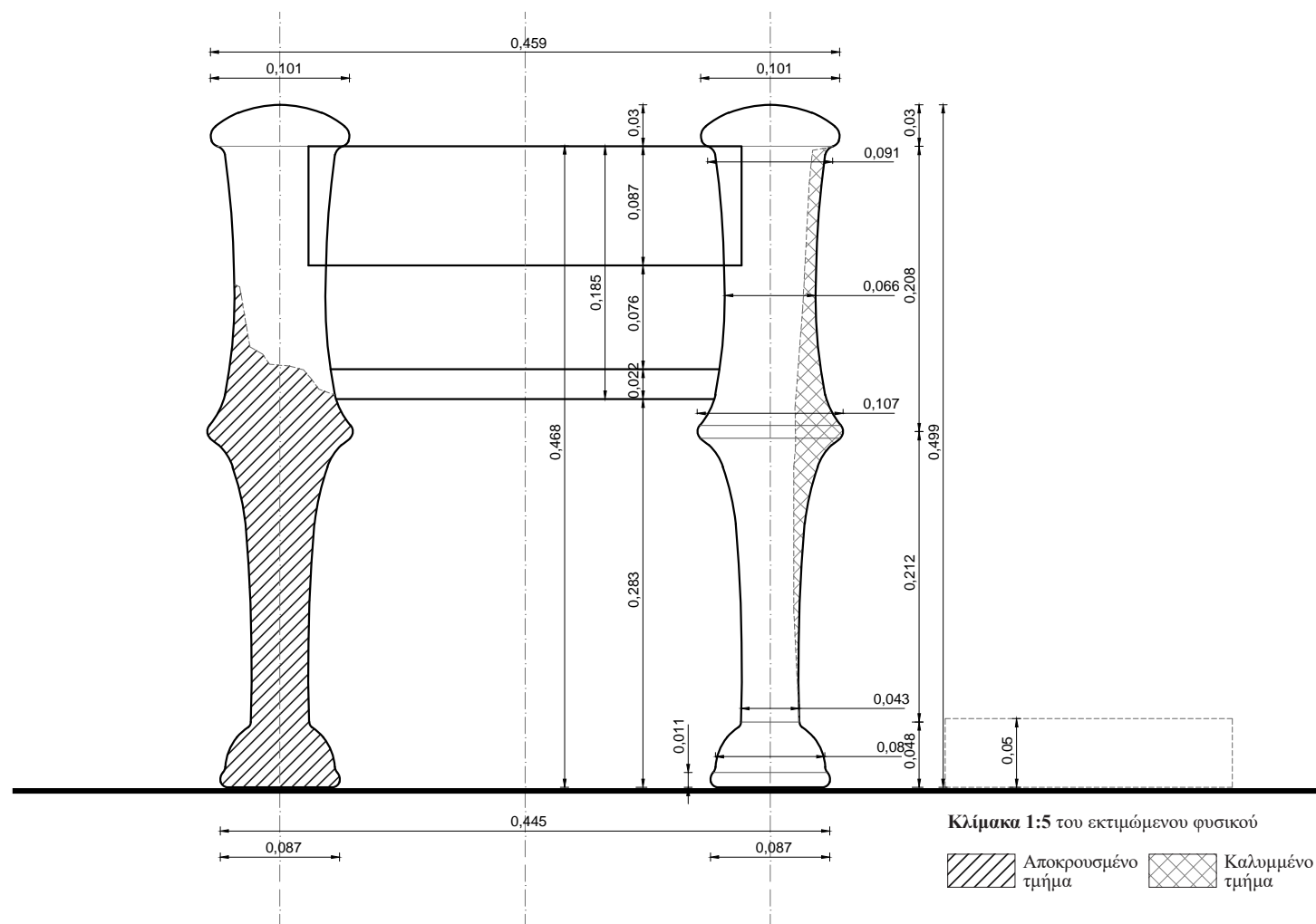
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 72

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,459μ. και μέγιστο ύψος 0,499μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,920. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,050μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 9,380.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,030μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,257μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,469μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,087μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,098μ. και περιλαμβάνει γείσο πλάτους 0,022μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,174 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,196.

Τα πόδια. Το πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι κατά τα δύο τρίτα του αποκρουσμένο και δεν μπορεί να γίνει καμία ακριβής διαστασιολογική εκτίμηση. Το διασωθέν άνω τμήμα του ποδιού αυτού είναι ίδιο με το αντίστοιχο του εμπρός ποδιού και το γεγονός αυτό δίνει μια ένδειξη ότι και το υπόλοιπο τμήμα του πίσω ποδιού, ενδεχομένως, είναι ίδιο με το εμπρός πόδι. Έτσι, το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,499μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,214. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,358μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,780.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,260μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο και προς τα πάνω και προς τα κάτω, με μέση διάμετρο 0,066μ. και ύψος 0,238μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία ημισφαιροειδή επίστεψη μέγιστης διαμέτρου 0,101μ., ύψους 0,030μ. και διαμέτρου ένωσης με το άνω τμήμα του σώματος 0,072μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,107μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,107μ. και πάχους 0,006μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,540.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία αύξηση της διαμέτρου προς τα πάνω, που καταλήγει σε έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,107μ. Έχει ύψος 0,212μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,043μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,123. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,425.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,048μ. και αποτελείται από ένα κωδωνοειδές πέδιλο κάτω διαμέτρου 0,087μ. και ύψους 0,037μ., που καταλήγει σε σπείρα διαμέτρου 0,087μ. και ύψους 0,011μ., η οποία αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,096.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 330 π.Χ

Τμήμα επιτύμβιας στήλης με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 0,96μ., πλάτος 0,51μ., πάχος 0,17μ.

Προέρχεται από την Αττική

Malibu, The J. Paul Getty Museum 73. AA.122

Το κάτω δεξιό μέρος επιτύμβιας στήλης με ανάγλυφη παράσταση. Η μύτη της καθήμενης γυναίκας είναι αποκρουσμένη, ενώ λείπουν τα πόδια και μέρος του δεξιού της χεριού.

Δεξιά εικονίζεται μία γυναίκα καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το κεφάλι της. Έχει το αριστερό της χέρι ακουμπισμένο επάνω στους μηρούς της και με το άλλο χέρι δεξιωνόταν κάποια μορφή εμπρός της. Ανάμεσα στις δύο μορφές, σε δεύτερο επίπεδο, εικονιζόταν ένας όρθιος ιματιοφόρος άνδρας κατενώπιον, από τον οποίο σώζεται το στήθος του, καλυμμένο εν μέρει από το ιμάτιο.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3μ.406μ.

Φωτογράφιση: The J. Paul Getty Museum, Malibu

Επιμετρημένη Παράσταση 73
Τμήμα επιτύμβιας στήλης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,444μ. και μέγιστο ύψος 0,477μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,931. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,101μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,307.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,044μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,220μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,435μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα που ορίζει και την έδρα και συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,068μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,143.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,477μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,235. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,332μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,748.

Το κυρίως σώμα των ποδιών αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,221μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, η οποία εντείνεται κοντά στην άνω απόληξη. Η μέση διάμετρος είναι 0,068μ. και το συνολικό ύψος 0,256μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από ένα πεπλατυσμένο ημισφαιροειδές επιστέγασμα διαμέτρου 0,112μ. και ύψους 0,021μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,093μ., μέσω ταινίας διαμέτρου 0,093μ. και πάχους 0,012μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,537.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό ύψους 0,157μ. και με διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,041μ., βαθμιαία αυξανόμενη προς τα πάνω και αρκετά έντονα διευρυμένη στο άνω άκρο του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής), ώστε να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,093μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,631. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,329.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,058μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα έξαρμα, του οποίου το πάνω μέρος έχει μορφή κώλουρου κώνου και το κάτω ημισφαιρικού τμήματος (οι διαστάσεις του εξάρματος είναι ύψος 0,026μ., άνω διάμετρος 0,041μ., κάτω διάμετρος 0,041μ. και μέγιστη διάμετρος 0,066μ.) ακολουθούμενο από ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,041μ., κάτω διαμέτρου 0,055μ. και ύψους 0,019μ., το οποίο αποτελεί και την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,122.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Μεταξύ των ετών 350-325 π.Χ.

Ναϊσκόμορφη αετώματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 1,36μ., πλάτος 0,76μ.

Προέρχεται από την Αττική

Berkeley, Lowie Museum of Anthropology 8/4985.

Το αριστερό ακρωτήριο του αετώματος λείπει, ενώ το πρόσωπο της καθήμενης γυναίκας είναι αποκρουσμένο. Στο κεντρικό ακρωτήριο παριστάνεται ανάγλυφα μια όρθια σειρήνα με το αριστερό της χέρι υψωμένο και το δεξί στο στήθος.

Αριστερά εικονίζεται η Μαλθάκη καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το αριστερό της χέρι συγκρατεί την άκρη του ιματίου στο ύψος του ώμου. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Ανάμεσα στις δύο μορφές και σε δεύτερο επίπεδο εικονίζεται μία θερααινίδα στραμμένη προς τ' αριστερά. Στο επιστύλιο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Μαλθάκη [Κα]λλιιάδο θυγάτερ.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.415· Nickel, J. C., *Poseidon's Realm. Ancient Greek Art from the Collections of the Lowie Museum of Anthropology, Berkeley Crocker Art Museum* (1982) 89, ap. 76.

Φωτογράφιση: Berkeley, Lowie Museum of Anthropology

Επιμετρημένη Παράσταση 74
Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης

Επιμετρημένη Παράσταση 74
Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης

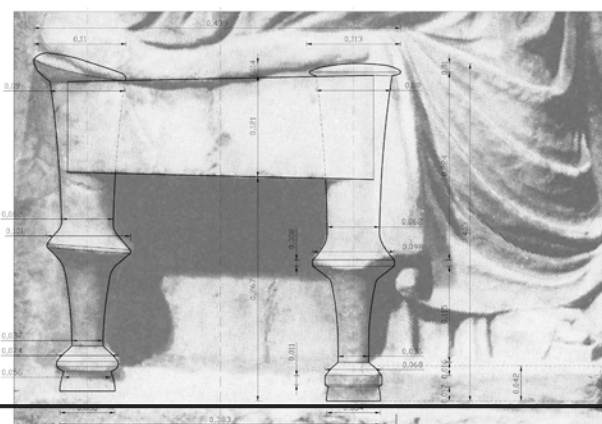
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

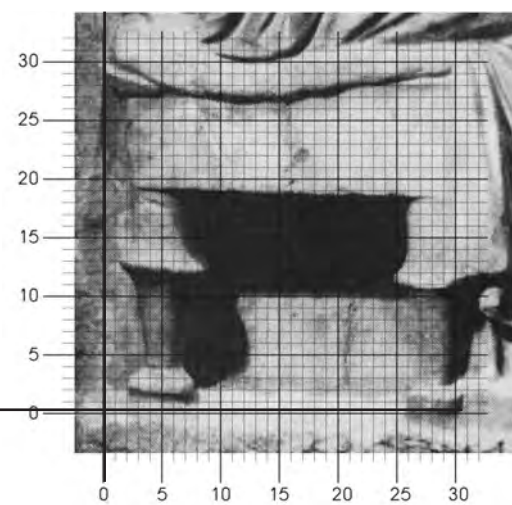
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

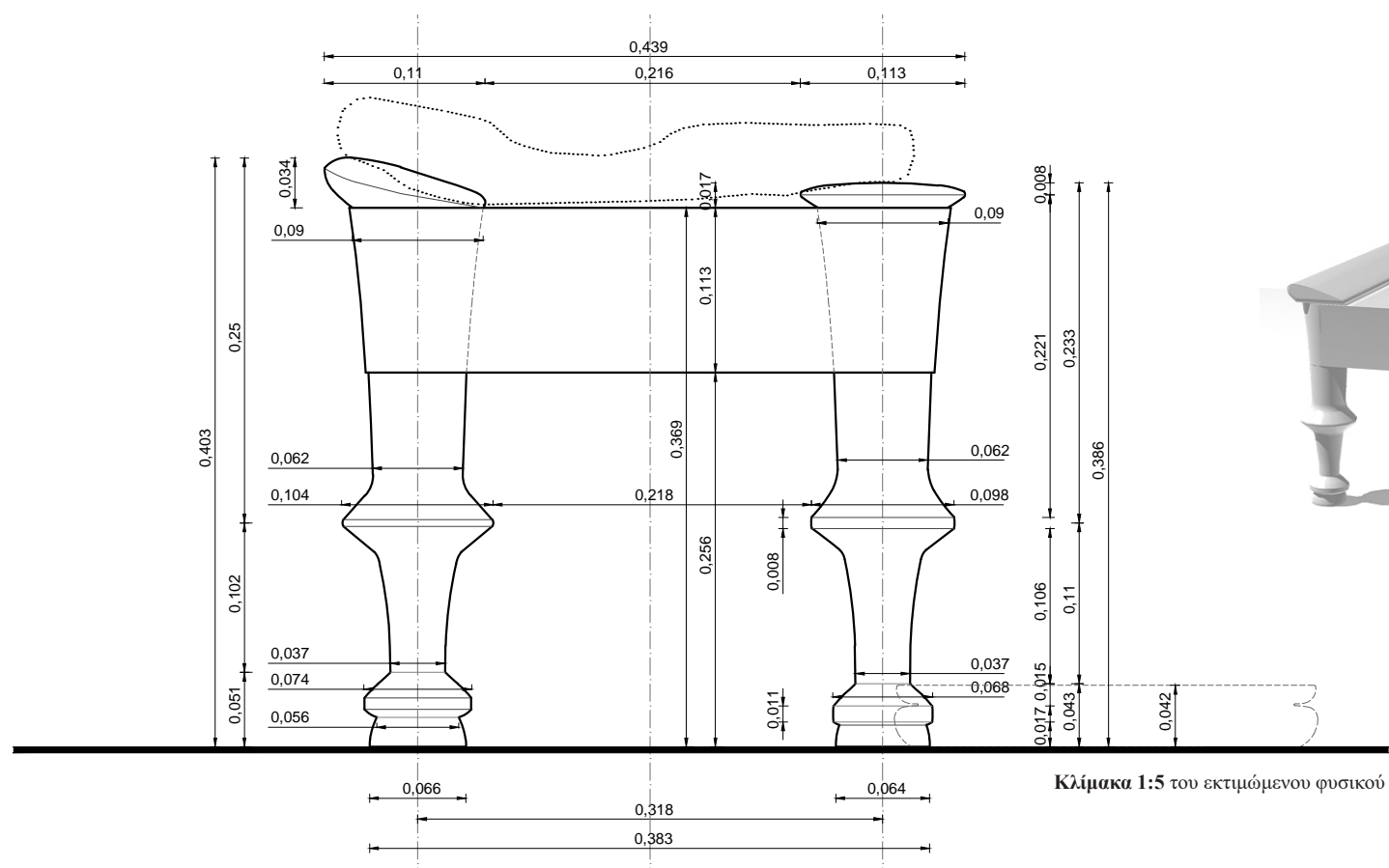
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 74
Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,439μ. και μέγιστο ύψος 0,403μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,089. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,042μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 8,786.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,034μ. το πίσω πόδι και 0,017μ. το εμπρός πόδι από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,216μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,369μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών «αγκαλιάζοντάς» τα κι επομένως με μέτωπο ελαφρά πιο έξω από το επίπεδο των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,113μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,280.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,386μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,293. Αντίστοιχα, το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού (αριστερά στο ανάγλυφο) είναι 0,403μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,280. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,318μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,724.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,153μ. από το έδαφος

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω, με κάτω διάμετρο 0,062μ. και πάνω διάμετρο 0,090μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία επίστεψη ατρακτοειδούς διατομής, μέγιστης διαμέτρου 0,113μ., ύψους 0,017μ. και διαμέτρου ένωσης με το άνω τμήμα του σώματος 0,090μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,098μ. μέσω ταινίας διαμέτρου 0,093μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,233μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,604.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,110μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,037μ. και παρουσιάζει διεύρυνση στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,098μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 2,118. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,285. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,043μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,037μ., κάτω διαμέτρου 0,068μ. και ύψους 0,015μ., μία ταινία διαμέτρου 0,068μ. και ύψους 0,011μ. και ένα πέδιλο μορφής κώλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,056μ., κάτω διαμέτρου 0,064μ. και ύψους 0,017μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,111.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,153μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω, με

κάτω διάμετρο 0,062μ. και πάνω διάμετρο 0,090μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία επίστεψη ατρακτοειδούς διατομής, έντονα κεκλιμένης προς τα μέσα (το εσωτερικό άκρο εξέχει από την έδρα κατά 0,008μ. και το εξωτερικό άκρο κατά 0,024μ.), μέγιστης διαμέτρου 0,113μ., ύψους 0,033μ. και διαμέτρου ένωσης με το άνω τμήμα του σώματος 0,090μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,104μ. μέσω ταινίας διαμέτρου 0,104μ. και πάχους 0,004μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,250μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,620.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,102μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,037μ. και παρουσιάζει διεύρυνση στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,104μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 2,451. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,253. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,051μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,037μ., κάτω διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,015μ., μία ταινία διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,008μ. και ένα πέδιλο μορφής κώλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,056μ., κάτω διαμέτρου 0,066μ. και ύψους 0,026μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,127.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τρίτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,25μ., πλάτος 1,14μ.
Προέρχεται από την Αθήνα
Berlin, Pergamon Museum, K-35.

Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου, από την οποία λείπουν όλα τα αρχιτεκτονικά της στοιχεία.

Αριστερά εικονίζεται μία γυναίκα καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Το δεξί της χέρι είναι ακουμπισμένο επάνω στο μηρό της, ενώ με το αριστερό της λυγισμένο ανασηκώνει την άκρη του ιματίου στο ύψος του ώμου. Στο δεξιό μέρος της στήλης στέκεται όρθιος, σε στάση τριών τετάρτων, ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας στραμμένος προς την καθήμενη. Φορά ιμάτιο που καλύπτει τον αριστερό ώμο και το κάτω μέρος του σώματος, αφήνοντας το στήθος και τα χέρια ακάλυπτα. Με το δεξί χέρι λυγισμένο μπροστά στο στήθος του συγκρατεί την άκρη του ιματίου, ενώ στο χαμηλωμένο αριστερό χέρι κρατά έναν αρύβαλλο και μία στλεγγίδα. Σε δεύτερο επίπεδο εικονίζονται δύο θλιμένες γυναικείες μορφές. Η μία είναι μια ηλικιωμένη γυναίκα τυλιγμένη με ιμάτιο, που στέκεται κατενώπιον, ανάμεσα στις δύο κύριες μορφές. Η άλλη είναι μια θεραπεαινίδα με χειριδωτό χιτώνα, που παριστάνεται σε στάση θλίψης πίσω από την καθήμενη γυναίκα.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 4.438· Conze 304, pl. 72· Diepolder, Die Attische Grabreliefs 51· Johansen, The Attic Grave-Reliefs 30.

Φωτογράφιση: Berlin, Pergamon Museum

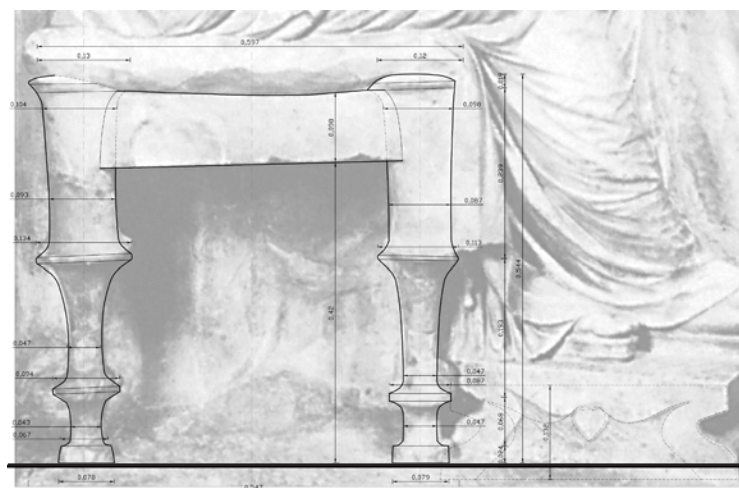
Επιμετρημένη Παράσταση 75
Επιτύμβια στήλη

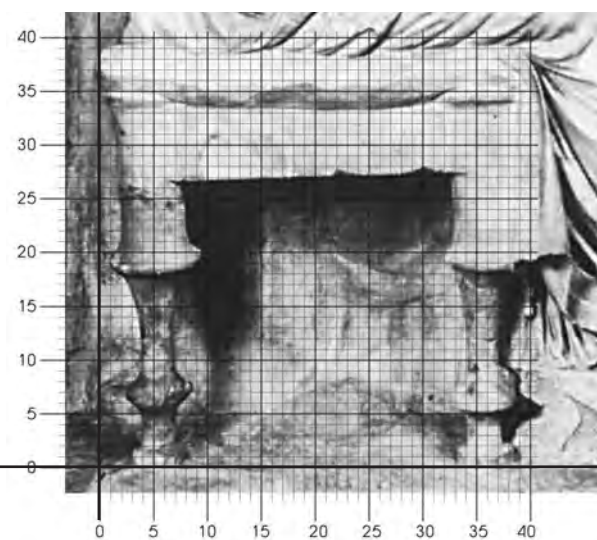
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,024μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,346μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,520μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,102μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,187.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,544μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,221 ενώ η αντίστοιχη μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,246.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,471μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,789.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,285μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω, με κάτω διάμετρο 0,086μ. και πάνω διάμετρο 0,093μ., έντονα διευρυνόμενη στην άνω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,120μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία ταινία διαμέτρου 0,120μ. και ύψους 0,012μ. με επίστεψη μορφής ημισφαιροειδούς τμήματος διαμέτρου 0,120μ. και ύψους 0,012μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,098μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,119μ. και πάχους 0,004μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,258μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,474. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,191μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,047μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,119μ. και εντονότατη διεύρυνση στην κάτω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με τη βάση σε διάμετρο 0,087μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,337. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,355. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,095μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία ταινία διαμέτρου 0,087μ. και ύψους 0,010μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,047μ., με έντονες διευρύνσεις πάνω και κάτω προκειμένου να ενωθεί με την ταινία και το πέδιλο αντίστοιχα και ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,081μ. και ύψους 0,024μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,176.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,281μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω, με

κάτω διάμετρο 0,093μ. και πάνω διάμετρο 0,103μ., διευρυνόμενη στην άνω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,130μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία ταινία διαμέτρου 0,130μ. και ύψους 0,012μ. με επίστεψη μορφής ημισφαιροειδούς τμήματος διαμέτρου 0,130μ. και ύψους 0,012μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται έντονη διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,134μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,134μ. και πάχους 0,004μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,263μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,483. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,186μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,047μ. και παρουσιάζει εντονότατη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,134μ. και εντονότατη διεύρυνση στην κάτω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με τη βάση σε διάμετρο 0,089μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,414. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,342.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,095μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία ταινία διαμέτρου 0,089μ. και ύψους 0,007μ., ένα στέλεχος μορφής υπερβολοειδούς εκ περιστροφής άνω διαμέτρου 0,089μ., μέσης διαμέτρου 0,037μ., κάτω διαμέτρου 0,067μ. και ύψους 0,095μ. και ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,067μ., κάτω διαμέτρου 0,077μ. και ύψους 0,024μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,176.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τρίτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 0,88μ., πλάτος 0,39μ., πάχος 0,10μ.

Βρέθηκε στη Αθήνα, πλησίον του Σταδίου.

Ville de Genève, Musée d'art et histoire, αρ. 9311.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Τα γωνιακά ακρωτήρια του αετώματος είναι αποκρουσμένα.

Δεξιά εικονίζεται η Γλυκέρα καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά ποδήρη χιτώνα ζωσμένο κάτω από το στήθος και ιμάτιο. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια γυναικεία μορφή ενδεδυμένη επίσης με χιτώνα και ιμάτιο. Ανάμεσα στις δύο μορφές παριστάνεται, σε χαμηλό ανάγλυφο, ο Προκλής, ένας όρθιος γενειοφόρος άνδρας με ιμάτιο. Είναι στραμμένος προς τα δεξιά και κοιτά περίλυπος την κόρη του Γλυκέρα, στηρίζοντας το κεφάλι του με το αριστερό του χέρι.

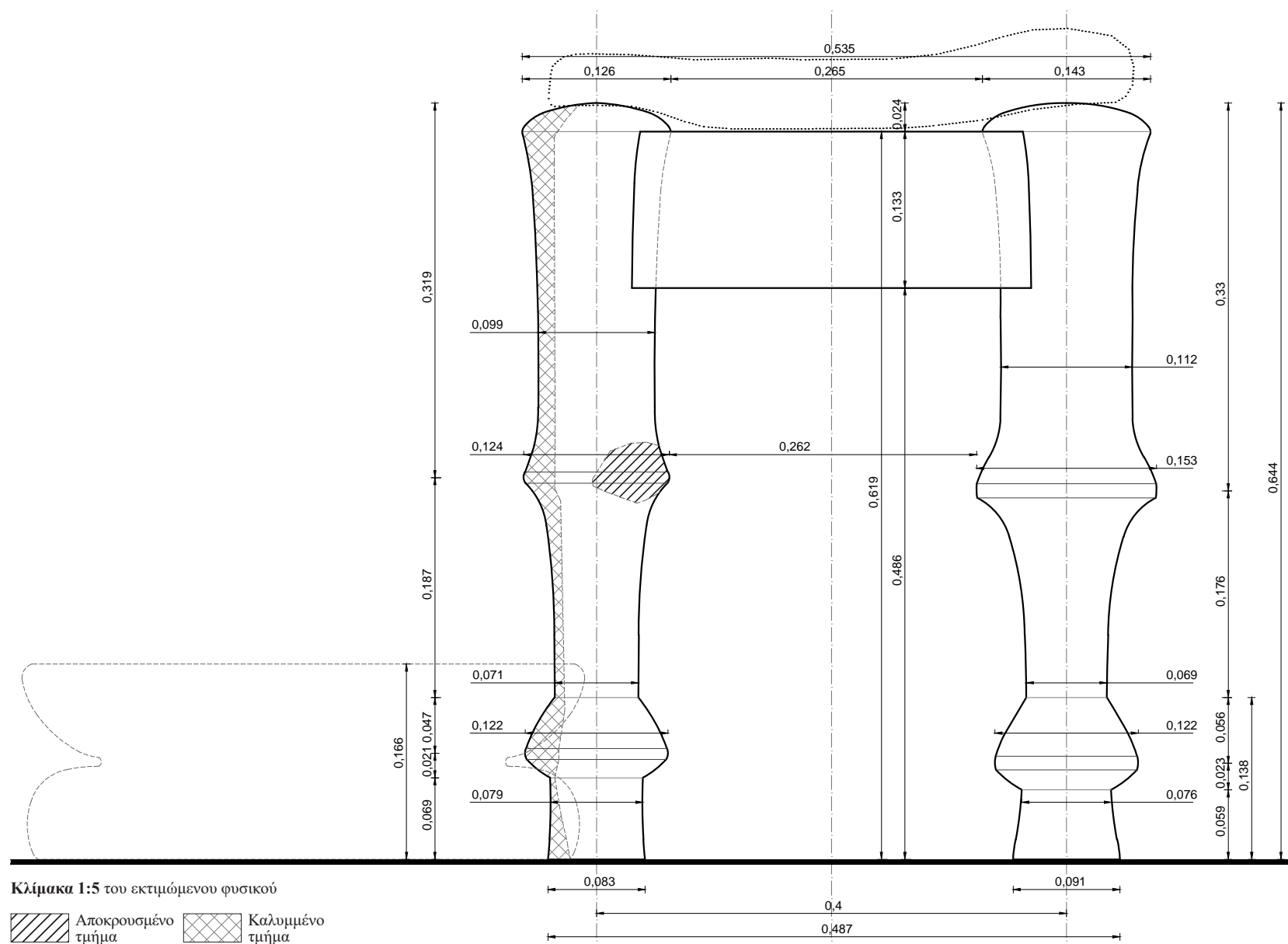
Στο επιστύλιο αναγράφονται τα ονόματα: Προκλής Πυθοδώρου. Γλυκέρα Προκλέ[ο]υς Αλωπεκήθεν.

Βιβλιογραφία: Clairmont, *CAT 3μ.433· Deonna, M. W., Genava 2 (1924) 47-48, εικ. 10μ.*

Φωτογράφιση: Ville de Genève, Musée d'art et histoire, Jean Mark Yersin (n.9311)

Επιμετρημένη Παράσταση 76
Η επιτύμβια στήλη του Προκλέους και της Γλυκέρας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,535μ. και μέγιστο ύψος 0,644μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,831. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,166μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,729.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,024μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,265μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,619μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα που συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,133μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,207.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,644μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,196 ενώ η αντίστοιχη μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,238.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,400μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,748.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,325μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο και προς τα πάνω, καταλήγοντας σε διάμετρο 0,126μ. και προς τα κάτω, καταλήγοντας σε διάμετρο 0,124μ. Η μέση διάμετρος είναι 0,099μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία επίστεψη μορφής ημισφαιροειδούς τμήματος διαμέτρου 0,126μ. και ύψους 0,024μ. Στο κάτω μέρος του ενώνεται με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,124μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,124μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,319μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,495. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω. Έχει ύψος 0,187μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,071μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,124μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,706. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,290. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,138μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα έξαρμα απιοειδούς μορφής άνω διαμέτρου 0,071μ., κάτω διαμέτρου 0,079μ., μέγιστης διαμέτρου 0,122μ. σε απόσταση 0,047μ. από την ένωση με το κάτω τμήμα του ποδιού και ύψους 0,069μ., ακολουθούμενο από ένα σχεδόν κυλινδρικό πέδιλο άνω διαμέτρου 0,079μ., κάτω διαμέτρου 0,083μ. και ύψους 0,069μ. που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,214.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,314μ. από το έδαφο

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία διευρυνόμενο και προς τα πάνω, καταλήγοντας σε διάμετρο 0,143μ. και προς τα κάτω, καταλήγοντας σε διάμετρο 0,153μ. Η μέση διάμετρος είναι 0,112μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία επίστεψη μορφής ημισφαιροειδούς τμήματος διαμέτρου 0,143μ. και ύψους 0,024μ. Στο κάτω μέρος του ενώνεται με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,153μ. μέσω ταινίας διαμέτρου 0,153μ. και πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,330μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,512. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με έντονα αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω (υπερβολοειδές εκ περιστροφής). Έχει ύψος 0,176μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,069μ. και παρουσιάζει έντονη διευρυνση στην ένωση με το άνω τμήμα που φθάνει σε διάμετρο 0,153μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,875. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,273. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,138μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα έξαρμα απιοειδούς μορφής άνω διαμέτρου 0,069μ., κάτω διαμέτρου 0,076μ., μέγιστης διαμέτρου 0,122μ. σε απόσταση 0,056μ. από την ένωση με το κάτω τμήμα του ποδιού, και ύψους 0,079μ., ακολουθούμενο από ένα πέδιλο μορφής κόλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,076μ., κάτω διαμέτρου 0,091μ. και ύψους 0,059μ. που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,214.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 77
Επιτύμβια στήλη

Του τρίτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 1,70μ., πλάτος 1,20μ.
Βρέθηκε στη Αθήνα, στην οδό Αθηνάς το 1882
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 870.

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν οι παραστάδες και η επίστεψη, που ήταν από ξεχωριστά κομμάτια μαρμάρου. Το ιδιαίτερα έξεργο ανάγλυφο σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση.

Στο αριστερό μέρος του αναγλύφου εικονίζεται μία γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και πατά σε υποπόδιο. Απλώνει εμπρός το δεξί της χέρι, το οποίο κρατά μία άλλη γυναίκα, που στέκεται όρθια απέναντί της, με το αριστερό της χέρι. Φορά κι αυτή ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Με το δεξί της χέρι αγγίζει το πρόσωπο της καθισμένης γυναίκας κλίνοντας προς αυτήν. Πίσω από την καθήμενη και σε δεύτερο επίπεδο, στέκεται όρθια μια νέα κοπέλα με πέπλο, που υποβαστάζει το κεφάλι της με το δεξί της χέρι. Κάτω από το δίφρο εικονίζεται μια πάπια ή πέρδικα

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.461· Conze 320, pl.78· Diepolder, p.50, pl.47· Himmelmann-Wildschueltz, N., Studien zum Ilissos-Relief, 1956, p.25, fig. 21, 25· Καλτσάς 195, no.386· Καρούζου, σελ. 108· Lippold, p. 245?· Ridgeway, Fourth-Century, p.160, pl.34· Stewart, 1990, p.180, fig.516· Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p.28, 41, 49, 53, 55, 75· Vierneizel – Schloerb, Katalog der Skulpturen II, Anm 12, 330, 344, Anm 44, 358,362, Anm 5, 376, Anm 27, 378, Anm 39, 442, Anm 8· Vierneizel – Schloerb, Katalog der Skulpturen III, 28, Anm 3, 41, 49, Anm 8, 53, 55, Anm 4, 75, Anm 6· Woysch-Meautis, No.227, pl.33· Ψιλοπούλου, no.15.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,043μ. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,257μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,527μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,075μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,056μ. και περιλαμβάνει γείσο πάχους 0,015μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,132 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,098.

Τα πόδια. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,360μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,778.

Το συνολικό ύψος είναι 0,570μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,184.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,309μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,072μ., διευρύνσεις προς τα πάνω και προς τα κάτω και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,103μ. και πάχους 0,010μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,098μ. και πάχους 0,017μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,105μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,261μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,458. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη βαθμιαία μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,206μ., με έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,105μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα και κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,035μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,267. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,361.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,103μ. και αποτελείται κατά σειράν από μία σπείρα διαμέτρου 0,035μ. και ύψους 0,007μ., ένα κωδωνοειδές στέλεχος άνω διαμέτρου 0,035μ., κάτω διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,022μ., μία σπείρα διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,010μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,024μ., με έντονη διεύρυνση προς τα οάνω προκειμένου να ενωθεί με την υπερκείμενη σπείρα, ένα κωδωνοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,039μ., κάτω διαμέτρου 0,070μ. και ύψους 0,028μ. και μία σπείρα έδρασης στο έδαφος διαμέτρου 0,078μ. και ύψους 0,012μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,181.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τελευταίου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.

Τετραποδικός ξύλινος δίφρος

Ύψος 0,45μ., πλάτος 0,55μ.

Βρέθηκε στο νεκροταφείο της Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης.
Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 7440.

Τετραποδικός ξύλινος δίφρος με επένδυση ελασμάτων αργύρου. Τα δύο πόδια του είναι συμπληρωμένα με γύψο. Η αποκατάσταση του δίφρου βασίστηκε στα αργυρά ελάσματα, που κάλυπταν τα ξύλινα πόδια και τους σιδερένιους οριζόντιους κανόνες, που τα ένωναν.

Πρόκειται για σπανιότατο εύρημα που τοποθετήθηκε μέσα στον τάφο για τον νεκρό, ως υποκατάστατο των μαρμάρινων θρόνων, όπως αυτοί που υπάρχουν στους μακεδονικούς τάφους της Βεργίνας

Επιμετρημένη Παράσταση 78
Αργυρόπους δίφρος

Βιβλιογραφία: Γραμμένος, Δ. Β., *Το αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης*, εκδ. Eurobank, 2004, σ. 216.

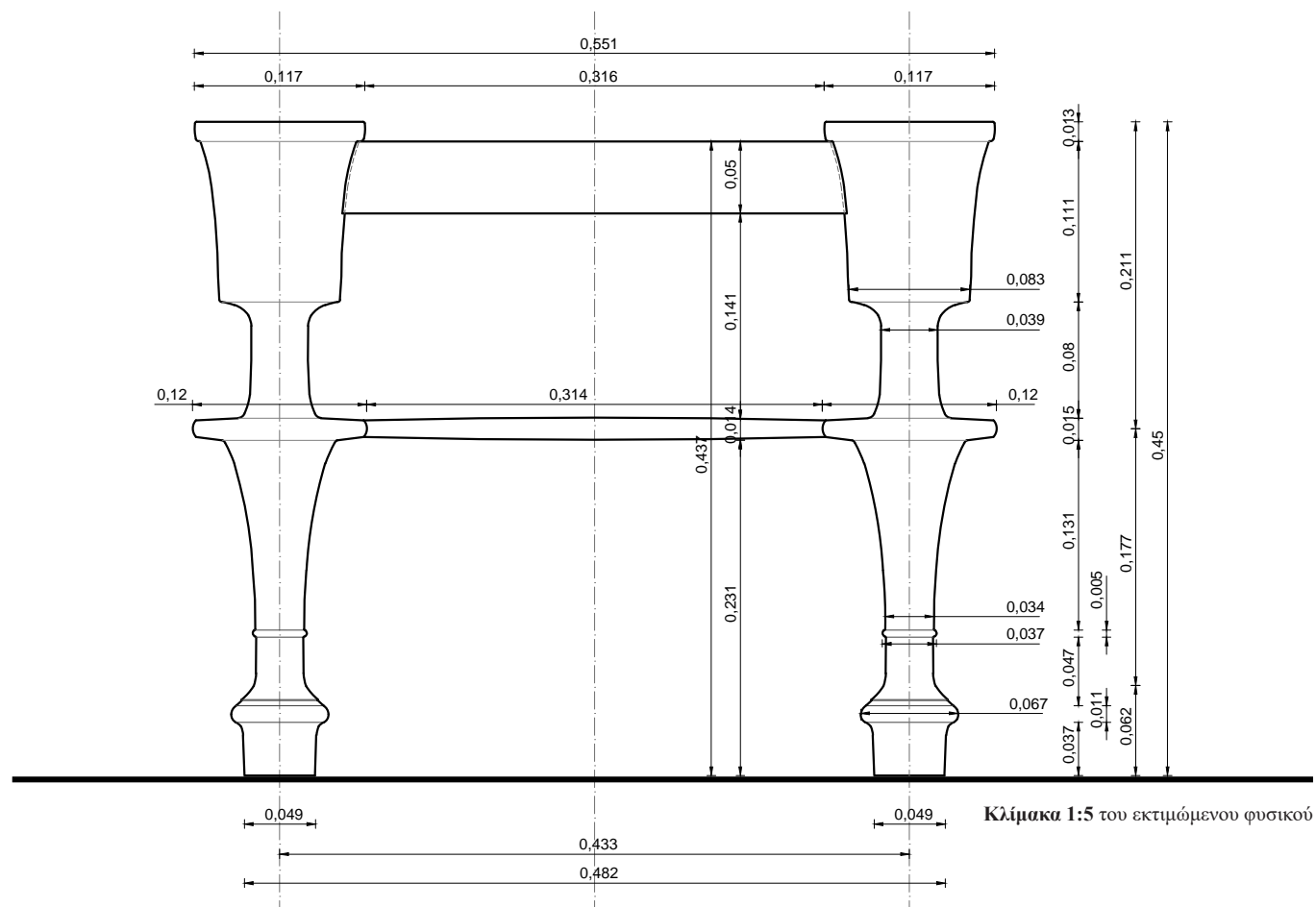
Φωτογράφιση: Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 78

Αργυρόπυξος δίφρος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Ο δίφρος αποδίδεται ολόκληρος και οι διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,551μ. και μέγιστο ύψος 0,450μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,224.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από τέσσερεις οριζόντιους κανόνες – έναν σε κάθε πλευρά – και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,013μ. Βρίσκεται σε ύψος 0,527μ. από το έδαφος και η επιφάνειά της εμφανίζεται πλεχτή με ιμάντες.

Οι κανόνες. Οι κανόνες που ορίζουν την έδρα συναρμολογούνται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό τους είναι βαθύτερα από αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητοι, επάνω τους περιελίσσονται οι ιμάντες της έδρας και έχουν πλάτος 0,050μ. και ορατό μήκος 0,316μ. Εμφανίζονται επίσης τέσσερεις κανόνες μικρότερου πλάτους (0,014μ.) και ορατού μήκους 0,314μ., οι οποίοι συναρμολογούνται κάθετα στο κύριο σώμα των ποδιών και ειδικότερα τους δίσκους ένωσης των άνω τμημάτων των ποδιών με τα κάτω και σε ύψος 0,231μ. από το έδαφος. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,111 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,031.

Τα πόδια. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,433μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,786. Το συνολικό ύψος είναι 0,450μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,267.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,177μ. από το έδαφος, μέσω δίσκου διαμέτρου 0,120μ. και πάχους 0,014μ.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται από δύο μέρη. Το πάνω μέρος έχει μορφή κωδωνοειδή με κάτω διάμετρο 0,083μ., άνω διάμετρο 0,117μ. και ύψος 0,111μ., και καταλήγει σε επίστεψη μορφής ταινίας διαμέτρου 0,117μ. και πάχους 0,013μ. Το κάτω μέρος έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, διαμέτρου 0,059μ., με έντονη διεύρυνση προς τα πάνω (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με το πάνω μέρος και ελαφρά διεύρυνση προς τα κάτω προκειμένου να ενωθεί με τον δίσκο ένωσης άνω και κάτω τμήματος του σώματος, σε διάμετρο 0,042μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,211μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,469.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από τον δίσκο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με έντονη βαθμιαία μείωση διαμέτρου προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,183μ., με βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, μέχρι την ένωση με τον δίσκο ένωσης σε διάμετρο 0,075μ. Προς τα κάτω, η διάμετρος είναι 0,034μ. και καταλήγει σε μια έντονη διεύρυνση στην απόληξή της προς την ένωση με τη βάση, φθάνοντας σε διάμετρο 0,049μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,153. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,407.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,056μ. και αποτελείται κατά σειράν από μία σπείρα διαμέτρου 0,067μ. και ύψους 0,019μ. και ένα σχεδόν κυλινδρικό στέλεχος άνω διαμέτρου 0,052μ., κάτω διαμέτρου 0,049μ. και ύψους 0,037μ. που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,124.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση
Ύψος 0,98μ., πλάτος 0,68μ.
Βρέθηκε το 1967 στη Καλλιθέα, στην οδό Κολοκοτρώνη.
Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3671.

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει τμήμα της επίστεψης, ενώ η επιφάνειά της είναι έντονα διαβρωμένη και κατά τόπους αποκρουσμένη.

Στ' αριστερά εικονίζεται γυναικεία μορφή καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει τους ώμους, μέρος του δεξιού χεριού, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια γυναικεία μορφή, τον δεξιό πήχυ της οποίας υποβαστάζει με το αριστερό της χέρι. Η όρθια γυναίκα φορά χειριδωτό χιτώνα και ιμάτιο. Ανάμεσα στις δύο γυναίκες στέκεται κατενώπιον μία γυναικεία μορφή με το κεφάλι ελαφρά γερμένο προς την καθήμενη γυναίκα. Φορά χειριδωτό χιτώνα με ζώνη και ιμάτιο που καλύπτει τον αριστερό ώμο, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Επί της αριστερής παραστάδας εικονιζόταν όρθια γυναικεία μορφή κατενώπιον, από την οποία διακρίνεται μέρος της ενδυμασίας της. Πιθανώς πρόκειται για θεραπαινίδα.

Βιβλιογραφία: *Clairmont, Vol. IV, No.4.440- Τσιριβάκος ΑΔ 23, 1968 (1969) Χρ. 112, πιν. 57γ.*

Φωτογράφιση: *Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, (αρ. 16565)*

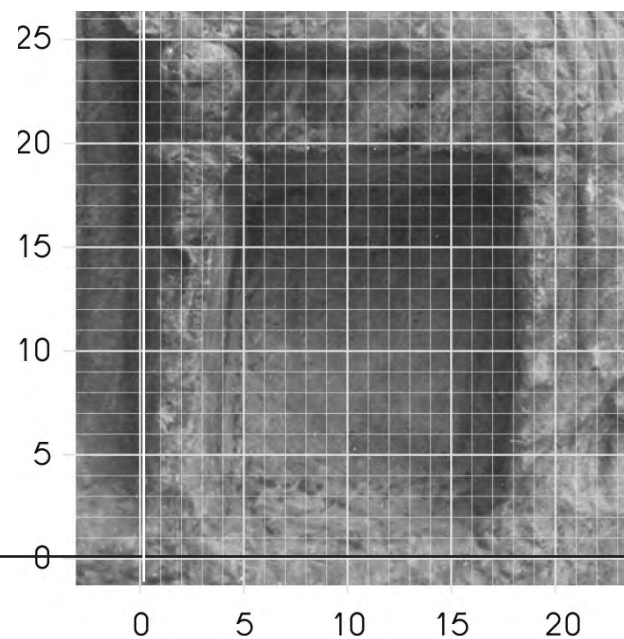
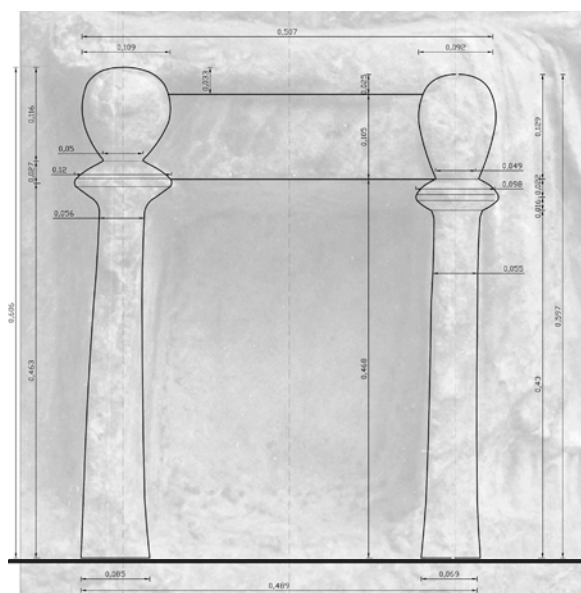
Επιμετρημένη Παράσταση 79
Επιτύμβια στήλη

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,573μ. και ωφέλιμο ορατό πλάτος 0,310μ. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, πακτωμένο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και κατά τον άξονα αυτών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,105μ. Η κάτω πλευρά του απέχει 0,573μ. από το έδαφος και το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών.

Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,173.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,597μ. και το αντίστοιχο του πίσω ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,606μ. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,411μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,790. Η σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,164 ενώ η αντίστοιχη σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,198.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα και σε ύψος 0,445μ. από το έδαφος, μέσω σπείρας διαμέτρου 0,098μ. και πάχους 0,007μ. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται από δύο μέρη. Την άνω απόληξη, η οποία έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με ύψος 0,129μ., μέγιστη διάμετρο 0,092μ. και ελάχιστη κάτω διάμετρο 0,049μ. και το κάτω μέρος που έχει μορφή ημισφαιρικού τμήματος, άνω διαμέτρου 0,049μ., κάτω διαμέτρου 0,098μ. και ύψους 0,022μ. Το συνολικό ύψος είναι 0,152μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,255. Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,445μ., άνω διάμετρο 0,051μ. και κάτω διάμετρο 0,074μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (ημισφαιροειδές τμήμα άνω διαμέτρου 0,098μ., κάτω διαμέτρου 0,051μ. και ύψους 0,016μ.) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,098μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,342. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,745.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα και σε ύψος 0,463μ. από το έδαφος, μέσω σπείρας διαμέτρου 0,120μ. και πάχους 0,008μ. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται από δύο μέρη. Την άνω απόληξη, η οποία έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα, με ύψος 0,116μ., μέγιστη διάμετρο 0,111μ. και ελάχιστη κάτω διάμετρο 0,050μ. και το κάτω μέρος που έχει μορφή ημισφαιρικού τμήματος, άνω διαμέτρου 0,050μ., κάτω διαμέτρου 0,120μ. και ύψους 0,027μ. Το συνολικό ύψος είναι 0,143μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,236. Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,463μ., άνω διάμετρο 0,053μ. και κάτω διάμετρο 0,074μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη φθάνοντας στη διάμετρο των 0,120μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,309. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,764.

Η βάση. Βάση δεν εμφανίζεται σε κανένα πόδι.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου ορθογώνιου πεδίου.

Ύψος 1,34μ., πλάτος 0,45μ.

Βρέθηκε στο Δίπυλο.

Αθήνα, Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού, Ρ 290.

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει τμήμα της επίστεψης, ενώ η επιφάνειά της είναι έντονα διαβρωμένη και κατά τόπους αποκρουσμένη.

Στ' αριστερά εικονίζεται όρθια μία γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο. Στο προτεταμένο δεξί της χέρι κρατά πιθανότατα έναν σπόγγο και απευθύνεται προς μία καθήμενη γυναίκα εμπρός της. Η γυναίκα αυτή, που καταλαμβάνει το κέντρο της παράστασης, κάθεται σε δίφρο με χαμηλό υποπόδιο. Γέρνει το σώμα της προς τα πίσω και υποβαστάζεται από μια θεραπεινίδα που στέκεται όρθια πίσω της. Φορά λεπτό χιτώνα με κοντές χειρίδες και ζώνη, ενώ το κάτω μέρος του σώματός της είναι τυλιγμένο με ιμάτιο. Με το δεξί της χέρι προτεταμένο αγκαλιάζει την όρθια γυναίκα εμπρός της και με το αριστερό στηρίζεται στο προσκεφάλαιο.

Επάνω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένα τα ονόματα: Νικομένεια. Στεφανι[-].

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.442· IG II² 12293.

Φωτογράφιση: Deutsches Archaeologisches Institut Athen, Kerameikos (n.4849)

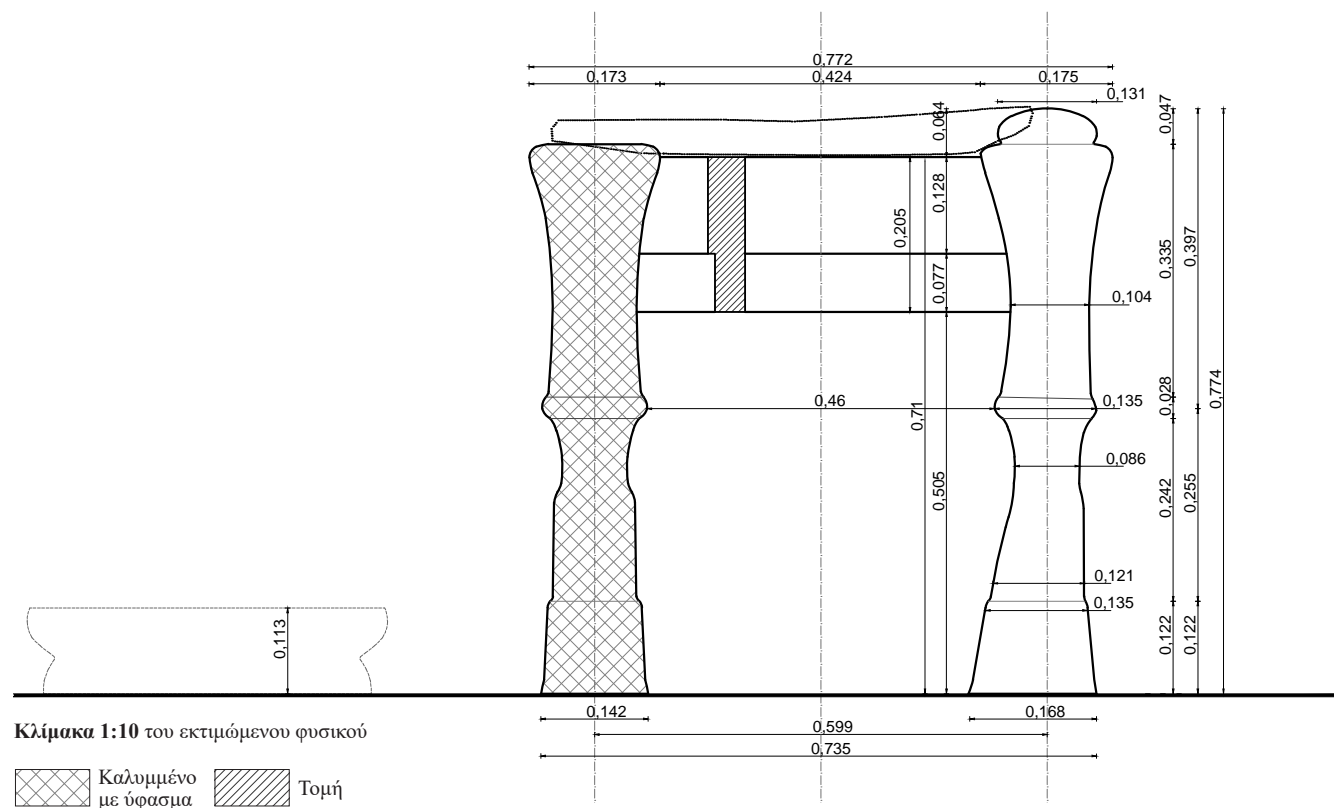
Επιμετρημένη Παράσταση 80
Η επιτύμβια στήλη της Νικομενείας

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 80
Η επιτύμβια στήλη της Νικομενείας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος, όμως το εμπρός τμήμα του καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το ιμάτιο της καθημένης, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η ακριβής εκτίμηση των σχετικών διαστάσεων, αλλά ούτε της μορφής του εμπρός ποδιού. Από τα υπάρχοντα όμως ίχνη γίνεται η εκτίμηση ότι το εμπρός πόδι είναι, σε γενικές γραμμές, ίδιο με το πίσω κι επομένως οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,774μ. και μέγιστο πλάτος 0,772μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,992. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,113μ. και η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,283.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα ελαφρώς υπερυψωμένα άνω άκρα των ποδιών. Έχει εκτιμώμενο ύψος από το έδαφος 0,710μ. και ωφέλιμο ορατό πλάτος 0,424μ. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο αδιακόσμητους οριζόντιους κανόνες, πακτωμένους κάθετα στις εσωτερικές πλευρές τους. Ο πάνω κανόνας πακτώνεται στο άνω άκρο του άνω τμήματος των ποδιών και με μέτωπο ελαφρά βαθύτερο από αυτό των ποδιών. Έχει πλάτος 0,128μ. και η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,165. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται ως συνέχεια του άνω και πακτώνεται κάθετα στις εσωτερικές πλευρές των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών, με αποτέλεσμα το μέτωπό του να είναι ακόμα βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών. Έχει πλάτος 0,077μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,109.

Τα πόδια. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών εκτιμάται ότι είναι 0,599μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,776.

Το συνολικό ύψος του ορατού πίσω ποδιού (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι 0,774μ. και η σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,226. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα και σε ύψος 0,347μ. από το έδαφος, μέσω σπείρας διαμέτρου 0,135μ. και πάχους 0,028μ.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει τη μορφή ακανόνιστου υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, με άνω διάμετρο 0,175μ., κάτω διάμετρο 0,125μ., ελάχιστη διάμετρο 0,104μ. και ύψος 0,755μ. Η άνω απόληξη έχει πεπλατυσμένη ημισφαιροειδή μορφή, με κάτω διάμετρο 0,131μ. και ύψος 0,047μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,367μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,494.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του έχει τη μορφή κατω μέρους οπληφόρου ποδιού (ζωόμορφο πόδι) με κλίση προς τα μέσα. Έχει ύψος 0,377μ., ελάχιστη διάμετρο 0,086μ. και διάμετρο έδρασης στο έδαφος 0,168μ. (η σχηματιζόμενη «οπλή» παίζει τον ρόλο της βάσης έδρασης). Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,973. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,487.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 1,10μ., πλάτος 0,62μ., πάχος 0,14μ.

Βρέθηκε από ιδιώτη στην Αθήνα, στον Βύρωνα και παρεδόθη στο Μουσείο το 1928.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3657.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Στο υπερμεγέθες μεσαίο ακρωτήριο παριστάνεται μία ανάγλυφη φτερωτή σειρήνα κατ' ενώπιον, με το αριστερό της χέρι κάτω από το στήθος και το δεξί επάνω στο κεφάλι της. Τα ακραία ακρωτήρια και το πρόσωπο της καθήμενης γυναίκας είναι μερικώς αποκρουσμένα, ενώ ελλιπές είναι το κάτω τμήμα της στήλης.

Δεξιά εικονίζεται η Φαναγόρα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής της, τους ώμους, την πλάτη και μέρος του κορμού της. Κάθεται σε δίφρο και ακουμπά τα πόδια της σταυρωτά επάνω σε υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο γενειοφόρο άνδρα με ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Ανάμεσά τους, σε δεύτερο επίπεδο, εικονίζεται όρθια μία άλλη γυναίκα, που φορά χιτώνα και ιμάτιο. Είναι στραμμένη προς την Φαναγόρα και με τα δύο της χέρια κρατά ένα φασκιωμένο βρέφος. Φαίνεται ότι η Φαναγόρα πέθανε κατά την διάρκεια του τοκετού.

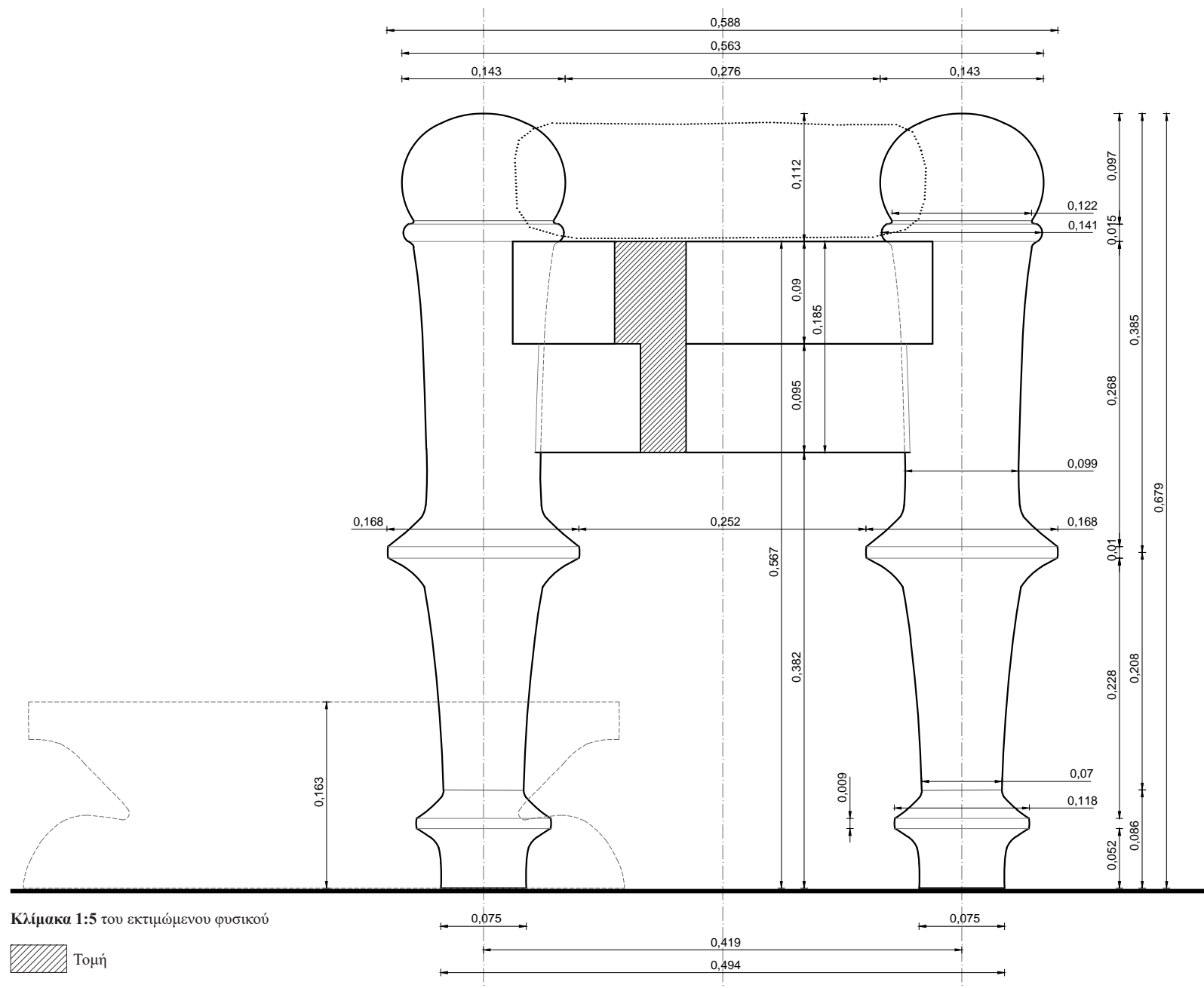
Στο επιστύλιο, επάνω από την καθήμενη γυναίκα είναι χαραγμένο το όνομά της: Φαναγόρα Νικομένους Ποταμίου.

Βιβλιογραφία: Clairmont, Vol. III, No. 3.932· Frel, No. 226· IG II² 7272· Schmaltz, Marmorlekythen 105, No. 185· Woysch No. 396, pl. 66.

Φωτογράφιση: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου

Επιμετρημένη Παράσταση 81
Η επιτύμβια στήλη της Φαναγόρας Νικομένους Ποταμίου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,588μ. και μέγιστο ύψος 0,679μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,866. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,163μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,479.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,112μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,276μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,567μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο ελαφρά βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,090μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι ακόμα βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,095μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,133 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,140.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,679μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,247 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,419μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,713.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,294μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, βαθμιαία αυξάνει τον διμέτρο προς τα πάνω, με άνω διάμετρο 0,122μ., κάτω διάμετρο 0,099μ. και ύψος 0,268μ. Η άνω απόληξη είναι σφαιροειδής ενούμενη με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,122μ., μέσω σπείρας διαμέτρου 0,141μ. και πάχους 0,015μ. Ακολουθεί έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδής εκ περιστροφής) στο κάτω μέρος της προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,168μ., μέσω ταινίας διαμέτρου 0,168μ. και πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,385μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,567.

Το κάτω τμήμα του σώματος είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω. Έχει ύψος 0,208μ., κάτω διάμετρο 0,070μ. και, προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην απόληξη (υπερβολοειδής εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,168μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,288. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,306. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,086μ. και αποτελείται από ένα στέλεχος μορφής κόλουρου κώνου με άνω διάμετρο 0,086μ., κάτω διάμετρο 0,118μ. και ύψος 0,025μ., μια ταινία διαμέτρου 0,118μ. και πάχους 0,009μ. και ένα κυλινδρικό πέδιλο κάτω διαμέτρου έδρασης στο έδαφος 0,075μ., ύψους 0,052μ. και έντονης διεύρυνσης στο άνω μέρος προκειμένου να ενωθεί με την ταινία σε διάμετρο 0,118μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,127.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,35μ., πλάτος 1,09μ.
Βρέθηκε το 1870 στην Αθήνα, στον Κεραμεικό.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 2708.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπουν οι κεφαλές των μορφών και το πίσω πόδι του δίφρου. Στο ανάγλυφο ανήκει η αετωματική επίστεψη Kerameikos I 258μ.ε την επιγραφή IG, II2, 11797 (Conze 1477).

Δεξιά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με διπλό χιτώνα και ποδήρες ιμάτιο καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται μια άλλη γυναικεία μορφή, που στέκεται όρθια, σε στάση τριών τετάρτων και φορά χιτώνα και ποδήρες ιμάτιο.

Στο επιστύλιο αναγράφονται τα ονόματα: Καλλιστομάχη Διοκλέους θυγάτηρ. Παμφίλη. Ναύσιον Σωσάνδρου θυγάτηρ. Δημητρία Νικίππου.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 2.426· Conze, No. 145, pl. 44· Garland, *Peribolos* 140, A12· Knigge 115ff, fig. 115· Kovascovics, *Eckterrasse* 73ff, pl. 16, 18.1· Mastrokostas, *Epistimata* 291, XIII (b)· Schmalz, *Grabreliefs* 106, No. 254· Schmalz, *Marmorlekythen* 17· Vierneisel, *Glyptotek* 95, No. 34.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

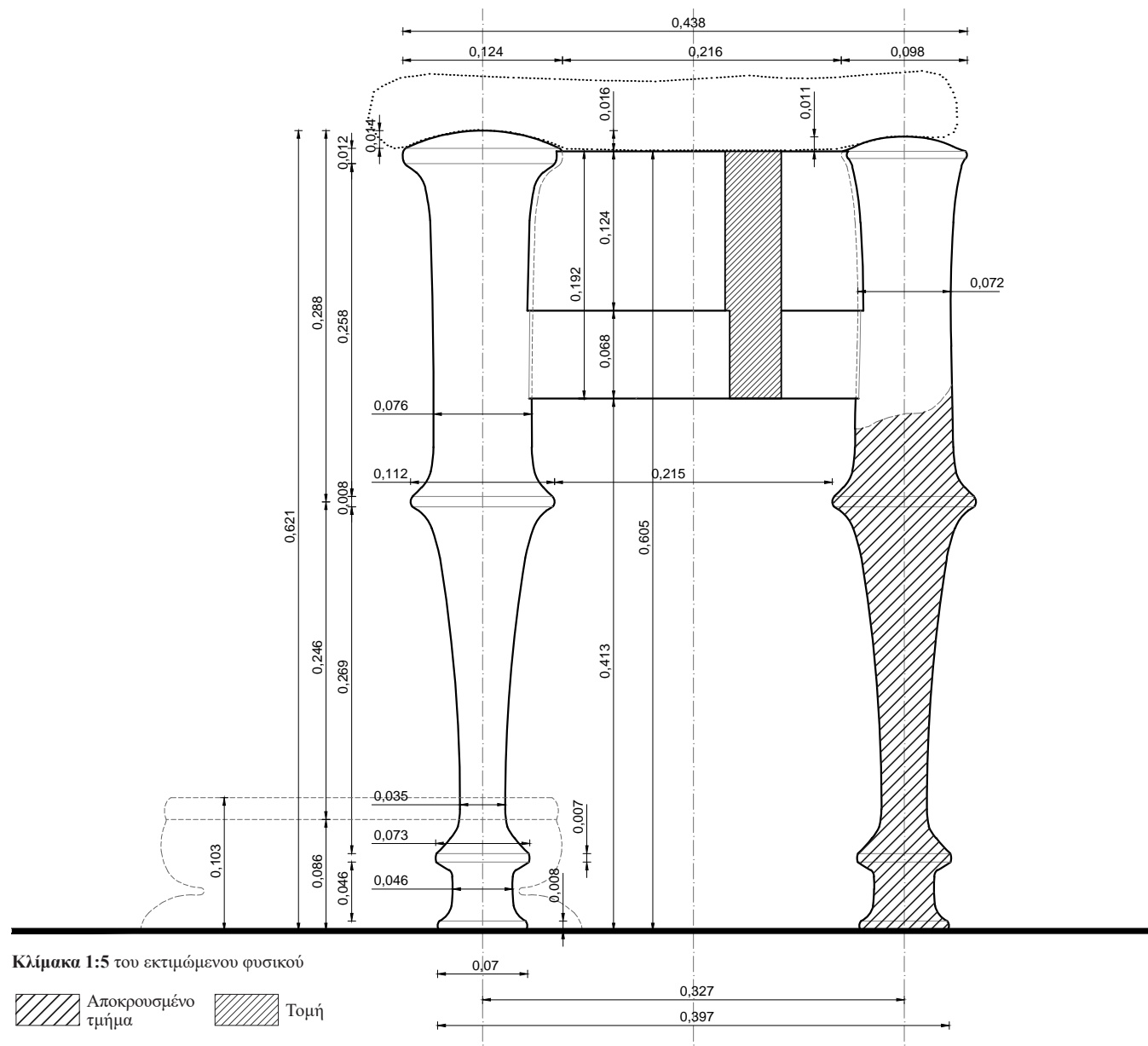
Επιμετρημένη Παράσταση 82
Επιτύμβια στήλη

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 82
Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,438μ. και μέγιστο ύψος 0,621μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,705. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,103μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου είναι 5,874.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,011μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,216μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,605μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,124μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι ακόμα βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,068μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,200 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,110.

Τα πόδια. Το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι έντονα αποκρουσμένο και γίνεται η παραδοχή ότι είναι ίδιο με το εμπρός πόδι σ' ό,τι αφορά τα ύψη του και τη διαμόρφωση του κάτω τμήματος, της βάσης και της ένωσης του κάτω τμήματος με το άνω.

Έτσι, το συνολικό ύψος των ποδιών εκτιμάται ότι είναι 0,621μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,200 ενώ η αντίστοιχη μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού εκτιμάται ότι είναι επίσης 0,200.

Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών εκτιμάται ότι είναι 0,327μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,747.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,332μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με διάμετρο 0,076μ. και με έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,124μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία ταινία διαμέτρου 0,124μ. και ύψους 0,014μ., που ακολουθείται από μια δισκοειδή επίστεψη, ελαφρά κυρτωμένη προς τα πάνω, διαμέτρου 0,124μ. και ύψους 0,016μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,112μ. μέσω σπείρας διαμέτρου 0,112μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,288μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,464. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία απομειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,269μ. και κάτω διάμετρο πριν την ένωση με τη βάση 0,035μ., που ακολουθείται από έντονη διεύρυνση στην κάτω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με τη βάση σε διάμετρο 0,073μ. Προς τα πάνω, η διάμετρος του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διεύρυνση – στην αρχή βαθμιαία και μετά σε μορφή υπερβολοειδούς εκ περιστροφής – προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,112μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,070. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,433. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 82
Επιτύμβια στήλη

0,059μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία ταινία διαμέτρου 0,073μ. και ύψους 0,007μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,046μ., με έντονες διευρύνσεις πάνω και κάτω προκειμένου να ενωθεί με την ταινία και τον δίσκο έδρασης αντίστοιχα και ένα δίσκο διαμέτρου 0,070μ. και ύψους 0,008μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,095.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με διάμετρο 0,072μ. και με ελαφρά διεύρυνση στην άνω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,098μ. Η άνω απόληξη αποτελείται από μία ταινία διαμέτρου 0,098μ. και ύψους 0,004μ., που ακολουθείται από μια δισκοειδή επίστεψη, ελαφρά κυρτωμένη προς τα πάνω, διαμέτρου 0,098μ. και ύψους 0,011μ.

Τα υπόλοιπα μέρη είναι αποκρουσμένα και δεν μπορούν να γίνουν βάσιμες διαστασιολογικές κα μορφολογικές εκτιμήσεις.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,55μ., πλάτος 1,09μ.
Βρέθηκε το 1903 στη θέση Βαθέα Κερατέας, στο κτήμα των Δ.
Παπαηλίου και Δ. Λιούγγη
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1986.

Ναϊσκόμορφη αετωματική στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Λείπει το άνω μέρος με την επίστεψη και οι παραστάδες. Οι μορφές σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση, εκτός ελαχίστων αποκρούσεων στα πρόσωπά τους.

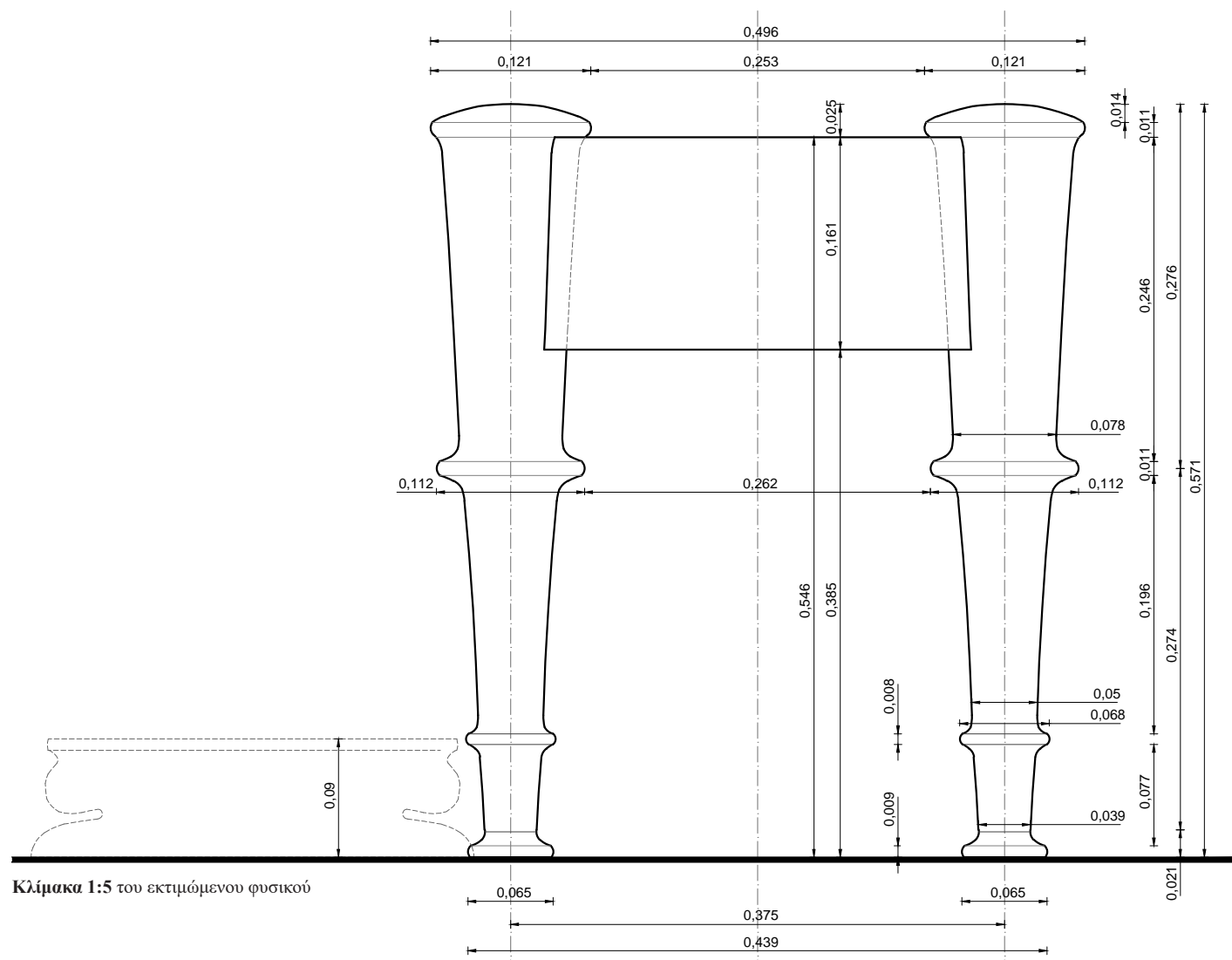
Στα αριστερά ένας ηλικιωμένος, γενειοφόρος άνδρας στέκεται όρθιος, σε στάση τριών τετάρτων. Φορά ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Εμπρός του δεξιώνεται μία γυναικεία μορφή, που κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χειριδωτό χιτώνα, πέπλο και ιμάτιο. Πίσω της, σε δεύτερο επίπεδο, στέκεται κατ' ενώπιον μια νεαρή θεραπαινίδα. Φορά χιτώνα με μακριά μανίκια και σάκκο στο κεφάλι.

Βιβλιογραφία: Adam 36.63.72, pl.32a· Clairmont, CAT 3459a Diepolder p.54· Frel No. 238, pl.26· Schmalz, Grabreliefs 204, pl.18,1· Schmalz, Marmorlekythen 58, No. 80· Stais 145.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 83
Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,496μ. και μέγιστο ύψος 0,571μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,869. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,090μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,067.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,025μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,253μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,546μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, συναρμοζόμενο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και με μέτωπο στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,161μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,282.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,571μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,212 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,375μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,756.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,295μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με κάτω διάμετρο 0,078μ., βαθμιαία διευρυνόμενο προς τα πάνω μέχρι διαμέτρου 0,113μ. και με άνω απόληξη που αποτελείται από μία σπείρα διαμέτρου 0,121μ. και πάχους 0,011μ. και μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,113μ. και πάχους 0,014μ. Στο κάτω μέρος υπάρχει έντονη και απότομη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,112μ. και πάχους 0,011μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,276μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,483. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,196μ. και με κάτω διάμετρο 0,050μ., που παρουσιάζει έντονη διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με τη βάση. Στην άνω απόληξη παρουσιάζει έντονη και απότομη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,112μ. και πάχους 0,011μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,408. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,343.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,094μ. και αποτελείται από μία άνω σπείρα διαμέτρου 0,068μ. και πάχους 0,008μ., μέσω της οποίας ενώνεται με το κάτω τμήμα του σώματος, ένα σχεδόν κυλινδρικό στέλεχος με άνω διάμετρο 0,050μ., έντονα διευρυνόμενο προς τα πάνω προκειμένου να ενωθεί με την άνω σπείρα και με κάτω διάμετρο 0,039μ. Στην κάτω απόληξη το κυλινδρικό στέλεχος παρουσιάζει έντονη και απότομη διεύρυνση, προκειμένου να ενωθεί με την κάτω σπείρα διαμέτρου 0,065μ. και πάχους 0,009μ., που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,165.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 0,90μ., πλάτος 0,70μ.
Βρέθηκε στην Αθήνα, στις 22 Νοεμβρίου 1874
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 968.

Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Είναι ελλιπής στο άνω μέρος και στην κάτω αριστερή γωνία. Λείπουν τα κεφάλια των μορφών, το άκρο δεξί χέρι της όρθιας γυναικείας μορφής και το μεγαλύτερο τμήμα του πίσω ποδιού του δίφρου.

Στ' αριστερά εικονίζεται σε έξεργο ανάγλυφο μία γυναικεία μορφή ενδεδυμένη με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και πατά σε υποπόδιο. Απλώνει εμπρός το δεξί της χέρι, το οποίο κρατά μία άλλη γυναίκα, που στέκεται όρθια απέναντί της, με το αριστερό της χέρι. Φορά κι αυτή ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο, ενώ με το δεξί της χέρι άγγιζε το πρόσωπο της καθισμένης γυναίκας κλίνοντας προς αυτήν.

Βιβλιογραφία: Clairmont, Vol. II, No. 2466· Conze 150, pl. 43.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 84
Επιτύμβια στήλη

Επιμετρημένη Παράσταση 84
Επιτύμβια στήλη

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

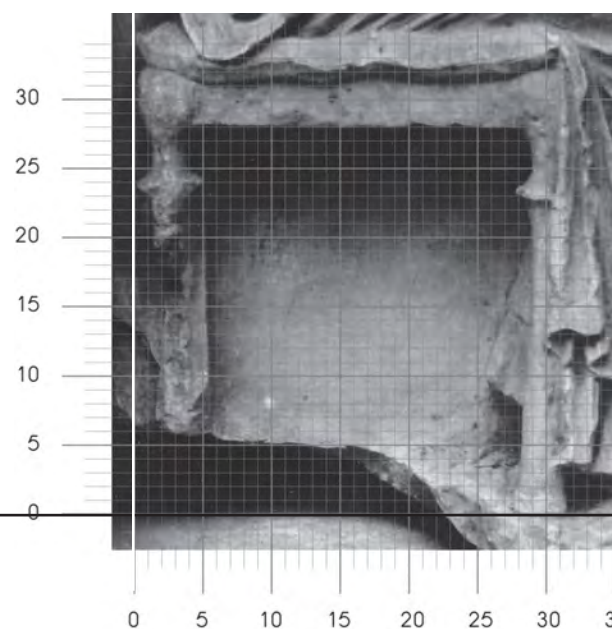
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

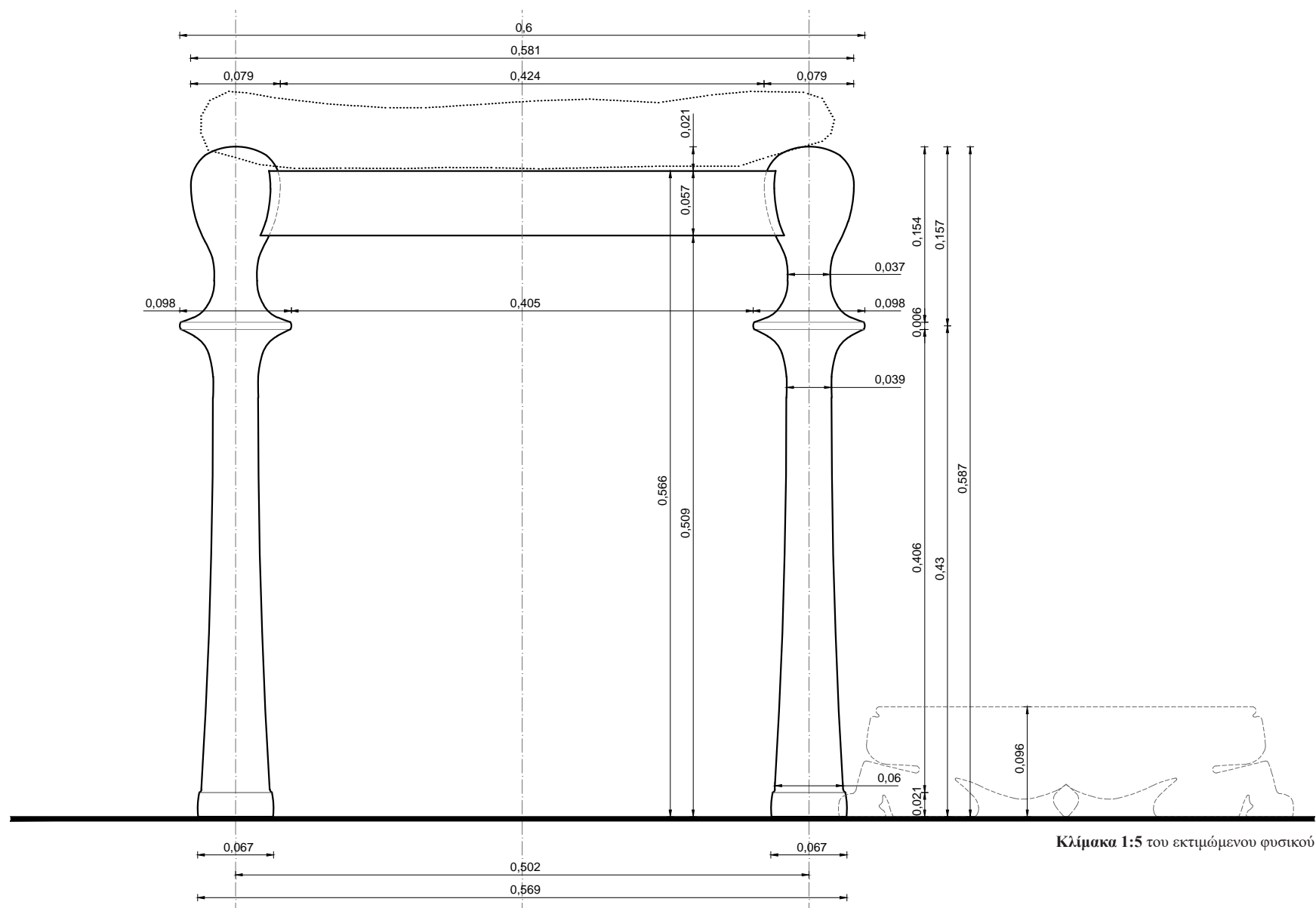

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 84

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,587μ. και μέγιστο πλάτος 0,600μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,022. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,096μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,896.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,021μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,424μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,566μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές απολήξεις τους και με μέτωπο που βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,057μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,097.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,587μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,502μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,837 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,167.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,430μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα προσεγγίζον την ανεστραμμένη σταγόνα μέγιστης διαμέτρου 0,079μ. και η οποία στο κάτω μέρος της διαμορφώνεται σε υπερβολοειδές εκ περιστροφής με ελάχιστη διάμετρο 0,037μ. και μέγιστη διάμετρο 0,098μ., στην ένωση με το κάτω τμήμα μέσω ταινίας διαμέτρου 0,098μ. και πάχους 0,06μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,157μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,267.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,430μ., άνω διάμετρο 0,039μ. και κάτω διάμετρο 0,060μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,098μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,365. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,733.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,021μ. και αποτελείται από ένα πεπλατυσμένο βαρελοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,060μ. και κάτω διαμέτρου 0,067μ., που αποτελεί την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,036.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,35μ., πλάτος 1,00μ.
Το 1879 φυλασσόταν σε οικία στην Κερατέα.
Πρόκειται πιθανώς για ντόπιο εύρημα
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 961.
Συλλογή Καραπάνου.

Ανάγλυφο ναϊσκόμορφης στήλης πεντελικού μαρμάρου. Λείπουν όλα τα αρχιτεκτονικά στοιχεία, το άνω μέρος της μεσαιάς μορφής και ο δεξιός βραχίονας, το κεφάλι και το αριστερό άκρο πόδι της δεξιάς μορφής. Αποκρουσμένο είναι επίσης το πίσω πόδι του δίφρου και το πρόσωπο της αριστερής μορφής.

Με ιδιαίτερα έξεργο ανάγλυφο αποδίδεται στ' αριστερά γυναικεία μορφή καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι. Φορά χιτώνα, ή πέπλο και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Τα πόδια της ακουμπούν σταυρωμένα επάνω στο υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο άνδρα υποβασιάζοντας και με το αριστερό της χέρι τον δεξιό πήχυ του άνδρα. Αυτός φορά ποδήρες ιμάτιο που αφήνει τον δεξί ώμο και το στήθος ακάλυπτο. Σε δεύτερο επίπεδο, ανάμεσα στις δύο μορφές, εικονίζεται σε χαμηλό ανάγλυφο μια γυναικεία μορφή κατ' ενώπιον· σώζεται μόνο το κάτω μέρος του κορμού.

Βιβλιογραφία: Clairmont, Vol. III, No. 3.440· Conze No. 398, pl. 92· Frel, No.391· Milchhoefer, AM 12, 1887, 290, No. 220· Vierneisel, Glyptotek 75, No. 9.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου (και Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Φωτορεπορτάζ Αθηναϊκού Τύπου Φλώρου)

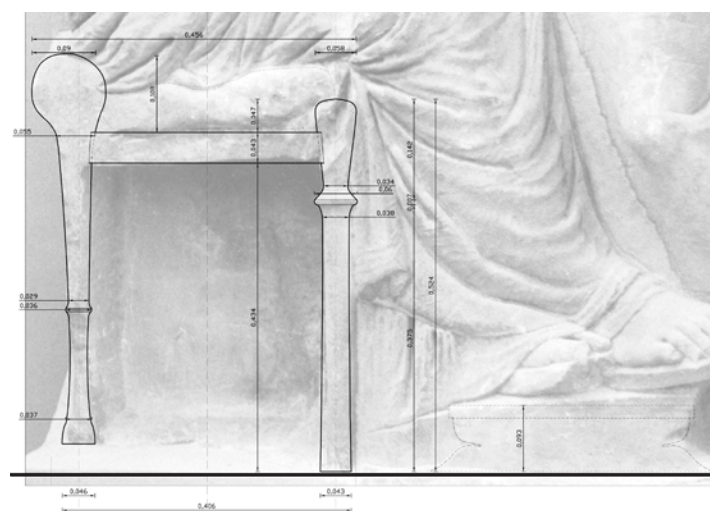
Επιμετρημένη Παράσταση 85
Επιτύμβια στήλη

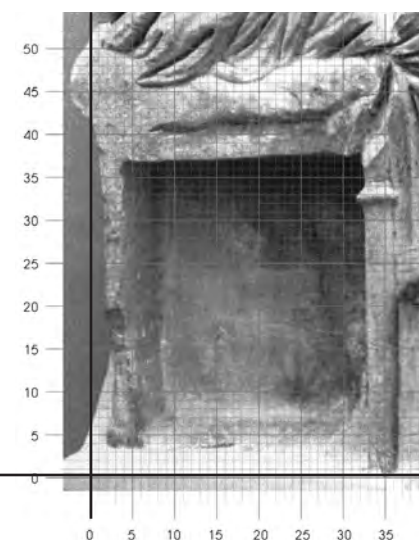
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

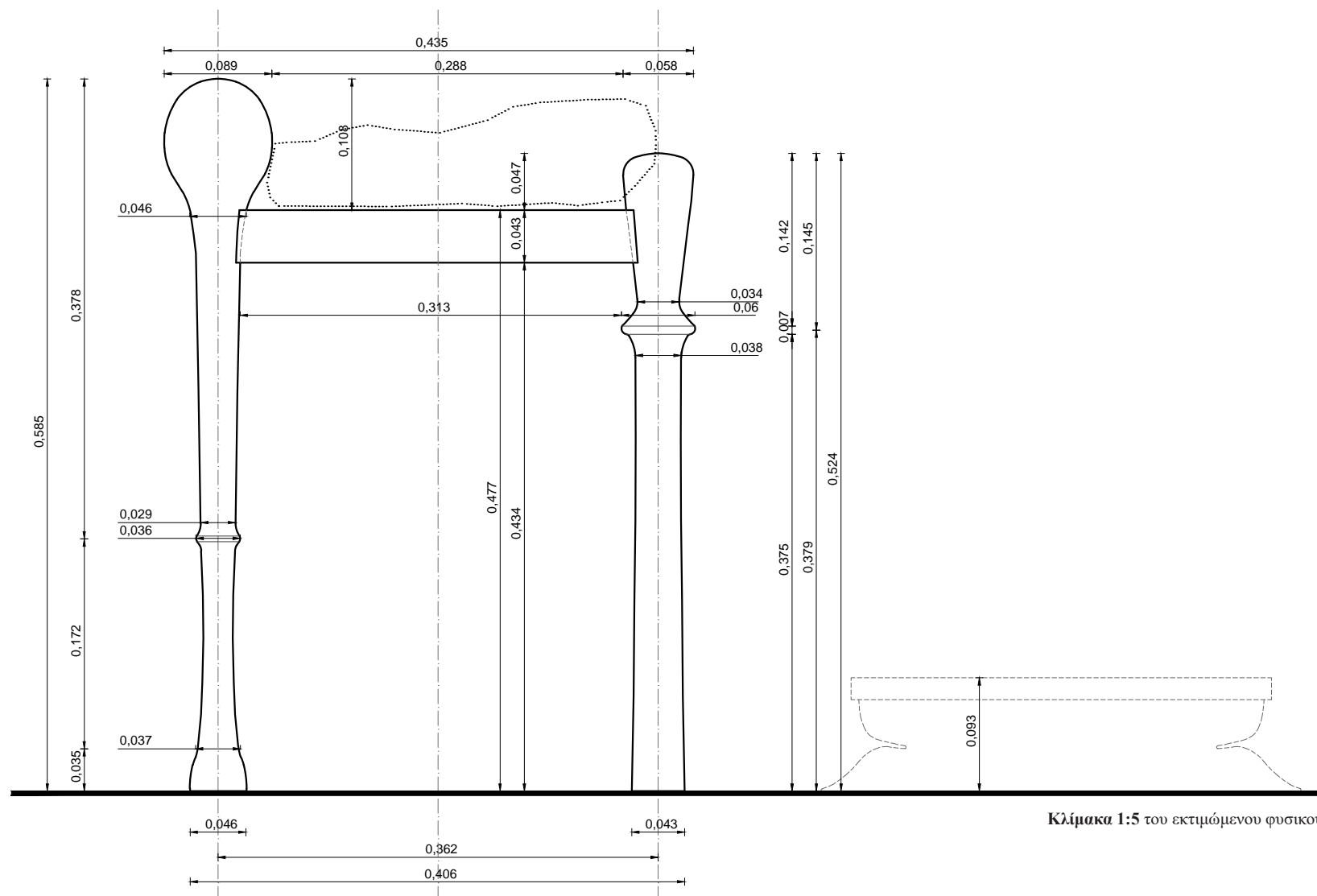

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 85

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,585μ. και μέγιστο πλάτος 0,435μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,744. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,093μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,882.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,047μ. το εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο) και 0,108μ. το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο). Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,288μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,477μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές απολήξεις τους και με μέτωπο που βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,043μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,074.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος του εμπρός ποδιού είναι 0,524μ., το συνολικό ύψος του πίσω ποδιού είναι 0,585μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,362μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,832 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,115 και η σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,152.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,379μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με άνω διάμετρο 0,058μ. και ελάχιστη διάμετρο στο κάτω μέρος 0,034μ. Στην κάτω απόληξη διευρύνεται έντονα μέχρι διαμέτρου 0,060μ. προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,060μ. και πάχους 0,007μ. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται με απλή κύρτωση του άνω άκρου του σώματος. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,145μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,267. Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,379μ., άνω διάμετρο 0,038μ. και κάτω διάμετρο 0,043μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα μέσω της ως άνω σπείρας, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη διάνοιξη στην απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) φθάνοντας στη διάμετρο των 0,060μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,383. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,723. Το κάτω τμήμα εδράζεται απ' ευθείας στο έδαφος.

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο). Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,207μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με άνω διάμετρο 0,046μ. και κάτω διάμετρο 0,029μ. Στην κάτω απόληξη διευρύνεται μέχρι διαμέτρου 0,036μ. προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,036μ. και πάχους 0,004μ. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται σε ανεστραμμένη σφαιροειδή σταγόνα μέγιστης διαμέτρου 0,089μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,378μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,646. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,207μ., άνω διάμετρο 0,029μ. και σε ύψος 0,035μ. από το έδαφος διαμορφώνεται ομαλά σε κωδωνοειδή απόληξη – έδραση στο έδαφος – άνω διαμέτρου 0,037μ. και κάτω διαμέτρου 0,046μ. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα μέσω της προαναφερθείσας σπείρας, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει ελαφρά διάνοιξη στην απόληξη φθάνοντας στη διάμετρο των 0,036μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,826. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,354. Το κάτω τμήμα εδράζεται απ' ευθείας στο έδαφος.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,47μ., πλάτος 0,99μ.
Βρέθηκε στην Αθήνα, στον Κεραμεικό, κοντά στην Αγ. Τριάδα.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 768+1174.

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου συγκολλημένη από δύο τεμάχια. Λείπουν όλα τα αρχιτεκτονικά της στοιχεία, ενώ σώζεται μόνο το πεδίο του ιδιαίτερα έξοργου αναγλύφου με το μεγαλύτερο μέρος της παράστασης. Το κεφάλι του ανδρός έχει αποκρουσθεί μαζί με μεγάλο τμήμα του άνω κορμού και του δεξιού του χεριού. Το κεφάλι της καθήμενης γυναίκας είναι αποκομμένο.

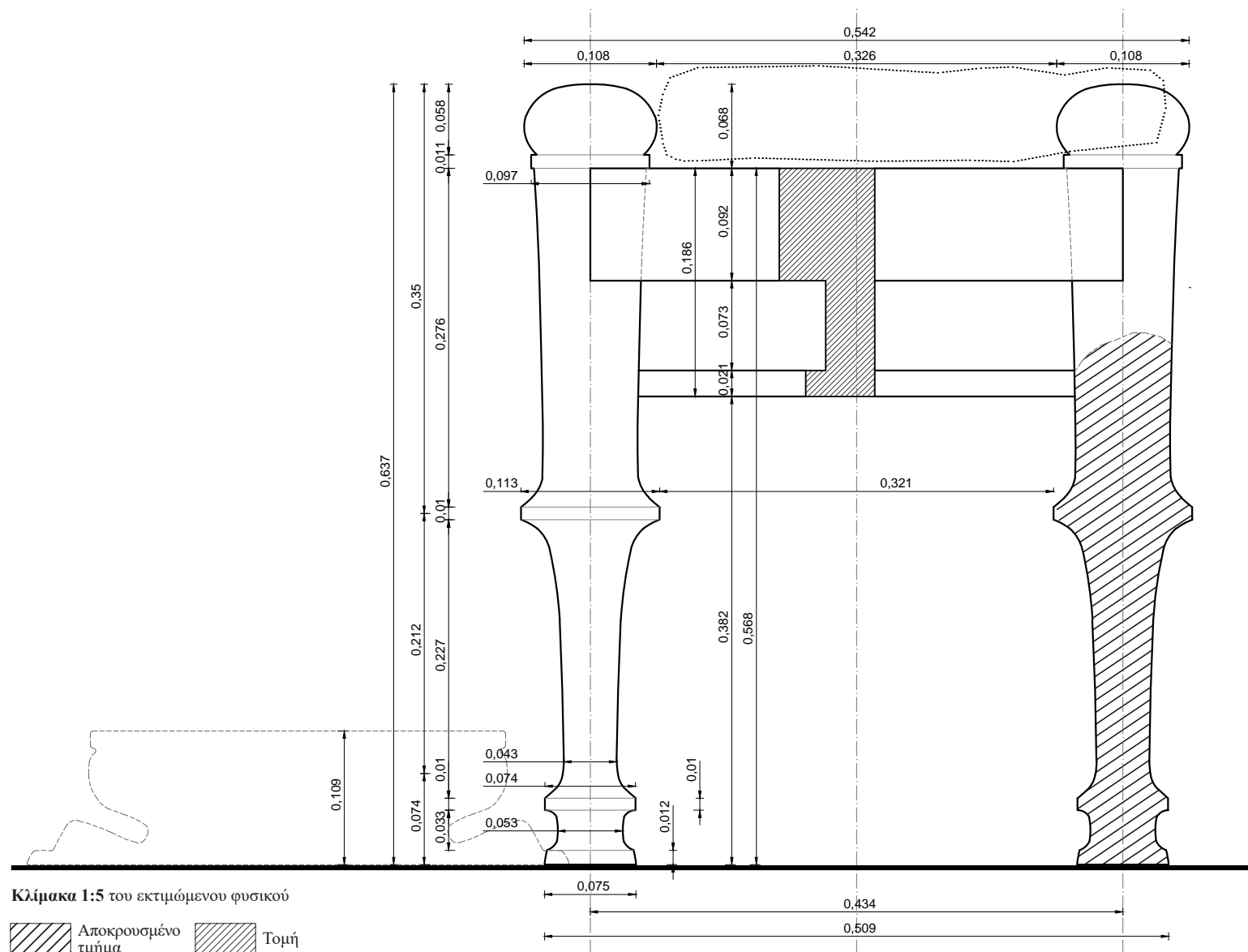
Στο δεξιά μέρος του μνημείου εικονίζεται μία γυναικεία μορφή, που φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι και ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο. Το αριστερό της χέρι είναι ακουμπισμένο στον αριστερό μηρό και με το δεξί χέρι εμπρός της δεξιώνεται έναν όρθιο άνδρα με ιμάτιο, που καλύπτει τον αριστερό του ώμο. Ανάμεσά τους και σε δεύτερο επίπεδο εικονίζεται μία άλλη όρθια μορφή με το δεξί χέρι τυλιγμένο στο ιμάτιο.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 3.462· Conze, no. 448· Kekule, p.385· Schmaltz, B., Griechischen Grabreliefs, pl.12,2.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 86
Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,542μ. και μέγιστο ύψος 0,637μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,851. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,109μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου είναι 5,211.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,068μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,326μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,568μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,092μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,094μ. και περιλαμβάνει στο κάτω μέρος του γείσο πάχους 0,021μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,144 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,148.

Τα πόδια. Το πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο) είναι έντονα αποκρουσμένο και εκ των εναπομεινάντων ιχνών γίνεται η παραδοχή ότι είναι ίδιο με το εμπρός πόδι. Έτσι, το συνολικό ύψος των ποδιών εκτιμάται ότι είναι 0,637μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,177. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών εκτιμάται ότι είναι 0,434μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,801.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,286μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με άνω απόληξη που αποτελείται από μία ταινία διαμέτρου 0,097μ. και ύψους 0,011μ. και η οποία ακολουθείται από μια πεπλατυσμένη σφαιροειδή επίστεψη, διαμέτρου 0,108μ. και ύψους 0,058μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,113μ., μέσω ταινίας διαμέτρου 0,113μ. και πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,350μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,549. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω, όπου παρουσιάζει εντονη διεύρυνση – στην αρχή βαθμιαία και μετά σε μορφή υπερβολοειδούς εκ περιστροφής – προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,113μ. Έχει ύψος 0,227μ. και κάτω διάμετρο πριν την ένωση με τη βάση 0,043μ., που ακολουθείται από διεύρυνση στην κάτω απόληξη (υπερβολοειδής εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με τη βάση σε διάμετρο 0,074μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,769. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,356.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,055μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία ταινία διαμέτρου 0,074μ. και ύψους 0,010μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,053μ., με έντονες διευρύνσεις πάνω και κάτω προκειμένου να ενωθεί με την ταινία και τον δίσκο έδρασης αντίστοιχα και ένα δίσκο διαμέτρου 0,075μ. και ύψους 0,012μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,086.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,70μ., πλάτος 0,96μ.
Βρέθηκε το 1883 στην περιοχή Μαζαρέϊκα, κοντά στον Άγ. Ηλία, ΝΑ.
των Σπάτων Αττικής
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 732.

Ναϊσκόμορφη, αετωματική, επιτύμβια στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Η κάτω αριστερή γωνία είναι συμπληρωμένη με γύψο, ενώ ο αριστερός πήχυς της καθημένης γυναίκος είναι μερικώς αποκρουσμένος.

Στ' αριστερά εικονίζεται η Καλλιστώ καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι, σε στάση τριών τετάρτων, κοιτώντας προς τον θεατή. Τα πόδια της ακουμπούν σε υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Το δεξί της χέρι είναι ακουμπισμένο στον δεξιό μηρό και με το αριστερό ανασηκώνει το ιμάτιό της στο ύψος του προσώπου της. Μπροστά της στέκεται όρθια, κατ' ενώπιον μια νεαρή θεραπαινίδα. Φορά μακρύ χιτώνα, επίβλημα με χειρίδες που φτάνει μέχρι τα γόνατα και ανάδεσμη στα μαλλιά. Με το αριστερό χέρι κρατά μια πυξίδα και με το δεξί ανασηκώνει το πώμα της. Στο επιστύλιο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Καλλιστώ Φιλοκράτους Κονθυλήθεν.

Επιμετρημένη Παράσταση 87
Η επιτύμβια στήλη της Καλλιστούς Φιλοκράτους Κονθυλήθεν

Βιβλιογραφία: Babelon Ernest, *Chronique de la Gazette Archeologique*, 1883, p.97· Charitonidis, *AM* 79, 1964, 148· Clairmont *CAT* 2.431· Conze, no. 79, pl.36· Dimitriou, *Polychromy*, No. 219· Eckstein 1973, 32f, fig. 6· Frel No. 388· Frel, *GettyMusJ* 8, 1980, 104, fig.4· IG II² 6533· Kalogeropoulou, *Anaglypha* 222.227f, pl. 27b· Lippold, p.245,10· Lugkopoulos, *Untersuchungen* 67, No. 34· Meyer, *UR-Reliefs* 76, No. 476· Vedder 40.235, F 6· Woysch No. 244.

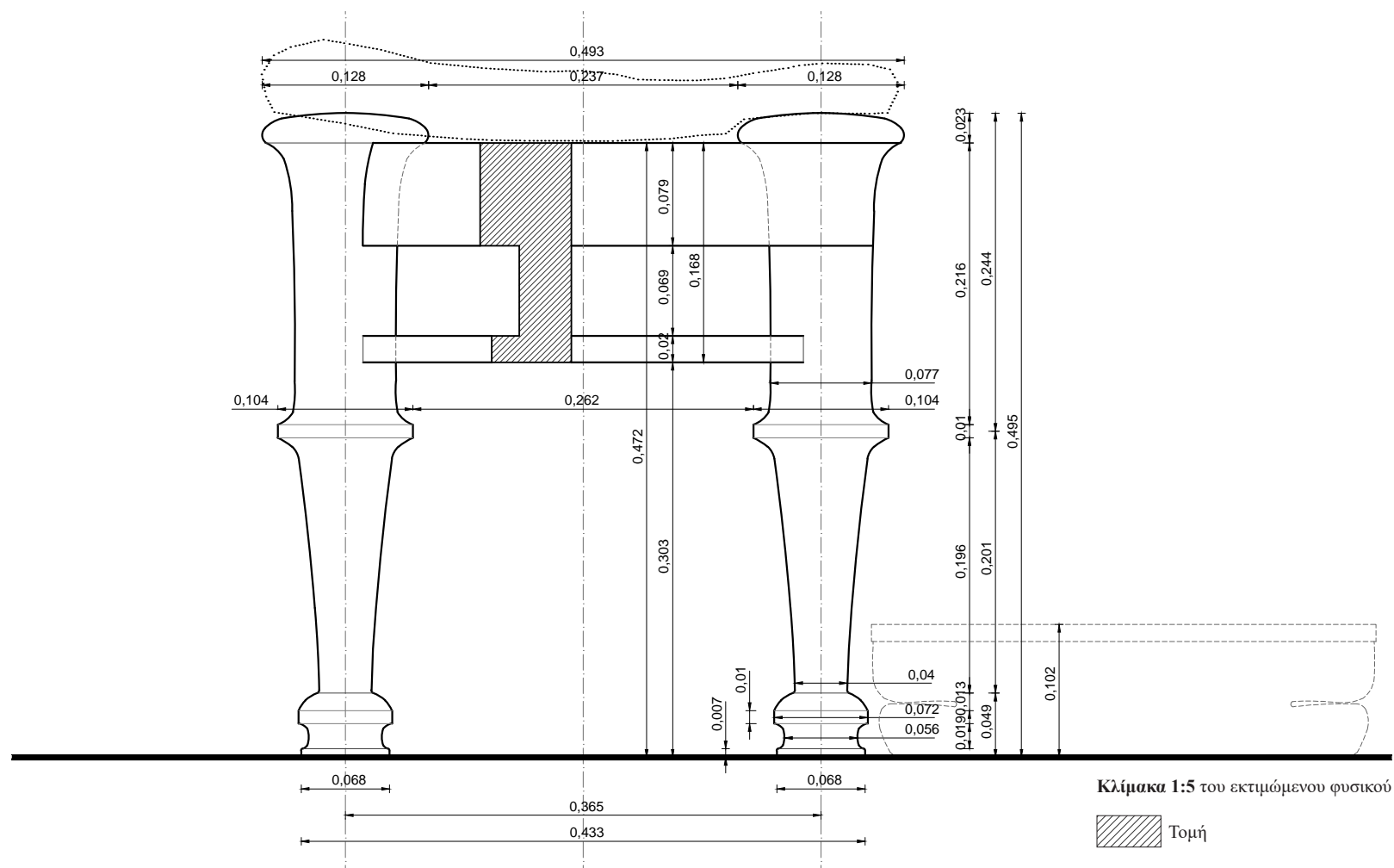
Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 87

Η επιτύμβια στήλη της Καλλιστούς Φιλοκράτους Κονθυλίθην

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,493μ. και μέγιστο ύψος 0,495μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,996. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,102μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,627.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,023μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,237μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,472μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στο άνω άκρο του πίσω ποδιού με μέτωπο ελαφρά βαθύτερο από το επίπεδο του ποδιού και «αγκαλιάζει» το εμπρός πόδι με μέτωπο στο ίδιο επίπεδο με αυτό του εμπρός ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,079μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,089μ. και περιλαμβάνει στο κάτω μέρος του γείσο πάχους 0,021μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,160 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,180.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,495μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,259. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών εκτιμάται ότι είναι 0,365μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,740.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,250μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, διαμέτρου 0,077μ. και με έντονη διεύρυνση στο πάνω μέρος του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με την άνω απόληξη που αποτελείται από μία πεπλατυσμένη ημισφαιροειδή επίστεψη, διαμέτρου 0,128μ. και ύψους 0,023μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,104μ., μέσω ταινίας διαμέτρου 0,104μ. και πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,244μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,493. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω, όπου παρουσιάζει έντονη διεύρυνση σε μορφή υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,104μ. Έχει ύψος 0,201μ. και κάτω διάμετρο στην ένωση με τη βάση 0,040μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,214. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,406.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,049μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα στέλεχος μορφής ημισφαιρικού τμήματος, άνω διαμέτρου 0,049μ., κάτω διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,013μ., μία ταινία διαμέτρου 0,072μ. και πάχους 0,010μ., μία σκοτία ελαχίστης διαμέτρου 0,056μ., άνω διαμέτρου 0,072μ. και κάτω διαμέτρου 0,068μ. και μία σπείρα διαμέτρου 0,068μ. και πάχους 0,007μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,099.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 4ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,12μ., πλάτος 0,70μ.
Βρέθηκε στη Σαλαμίνα
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 719.

Ναϊσκόμορφη επιτύμβια στήλη πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Επιστέφεται με επιστύλιο και αέτωμα, τα ακρωτήρια του οποίου είναι αποκρουσμένα. Λείπει επίσης το κάτω αριστερό τμήμα της στήλης, ώστε δεν σώζονται τα πόδια του ορθίου ανδρός στ' αριστερά από τα γόνατα και κάτω, καθώς και το κάτω ήμισυ του κορμού του παιδός.

Στο δεξιό μέρος της στήλης εικονίζεται γυναικεία μορφή, η Κλεώ, που φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, ακουμπά τα πόδια της σε υποπόδιο και στηρίζει το αριστερό της χέρι πάνω στο δίφρο. Εμπρός της δεξιώνεται μια όρθια γυναίκα, τη Φαινίππη. Φορά ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο. Ανάμεσα στις δύο γυναίκες και σε δεύτερο επίπεδο, στέκεται ο Σμικυθίων, ένας γενειοφόρος άνδρας, ο σύζυγος ίσως της Κλεούς, ντυμένος με ιμάτιο που καλύπτει όλο του το σώμα και τους βραχίονες, εκτός από το στήθος και το άκρο του δεξιού χεριού. Στηρίζεται πάνω σε βακτηρία με μέτωπο προς τον θεατή. Εικονίζονται τέσσερα ακόμα πρόσωπα, ένα μικρό παιδί μεταξύ της Φαινίππης και της Κλεούς, μια νεανίδα πίσω από τη Φαινίππη, μια άλλη νεανίδα πίσω από τη Κλεώ και ένα μικρό κορίτσι πίσω από τον δίφρο της Κλεούς επικαλύπτοντας τμήμα της δεξιάς παραστάδας.

Στο επιστύλιο είναι χαραγμένα τα ονόματα: Φαινίππη. Σμικυθίων. Κλεώ.

Βιβλιογραφία: Bergemann, I., *Lysias, Das Bild eines attischen Redners und Metoeken*, 2001, p.107, pl.13,3· Clairmont, CAT 6905· Conze, no. 359, pl.89· Couilloud, M.T., *Delos XXX*, p.355, No.13· Frel, J., *Les sculptures attiques anonymes 430-300 b.C.* (1969), p.36, No.233, pl.25· IG II² 12849/50· Johansen, p. 46· Schmaltz, B., *AM 113* (1998), p.166-170, pl.26, 27 1-2· Vierendeel – Schloerb, *Katalog der Skulpturen III*, p.42, Ann II.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 88
Η επιτύμβια στήλη της Φαινίππης,
του Σμικυθίωνος και της Κλεούς

Επιμετρημένη Παράσταση 88
Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης,
του Σμικυθίωνος και της Κλεούς

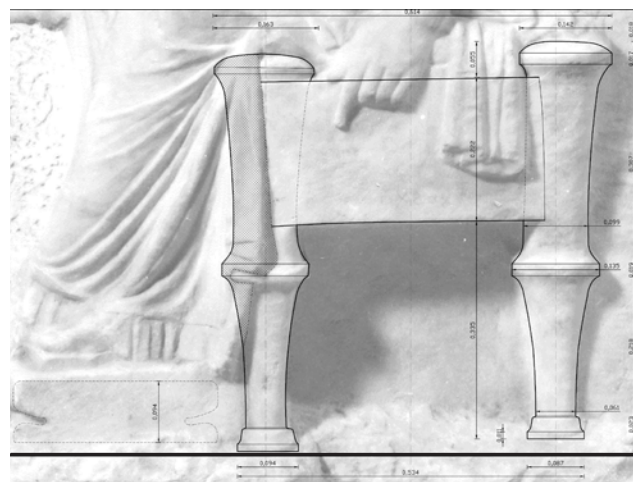
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

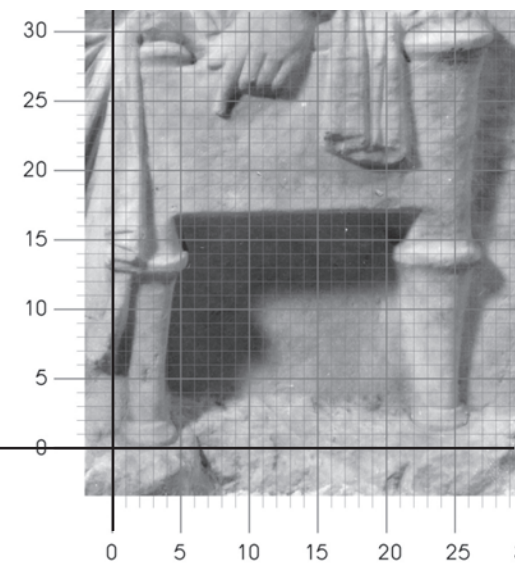
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

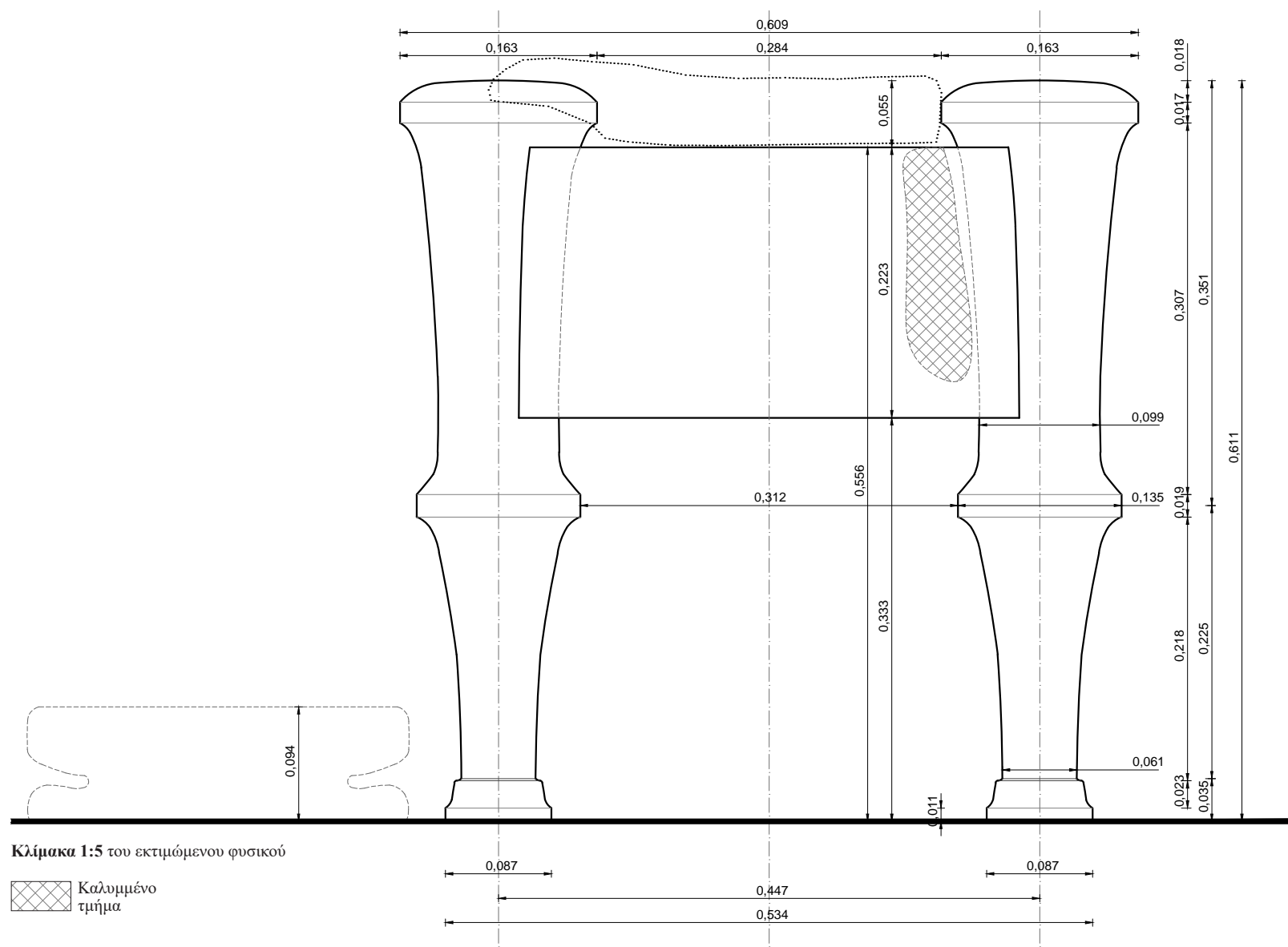
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 88
Η επιτύμβια στήλη της Φαινίππης,
του Σικυθίωνος και της Κλεούς

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος. Ο δίφρος, επάνω στον οποίον κάθεται η Κλεώ, επικαλύπτει τμήμα της δεξιάς παραστάδας της στήλης. Η πλαστική του απόδοση δεν είναι ιδιαίτερα επιμελημένη. Έχει συνολικό ύψος 0,611μ., μέγιστο πλάτος 0,609 μ. και εξέχει από το πεδίο του αναγλύφου. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψ. 0,094μ. και μήκους 0,31μ.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο, αδιακόσμητο κανόνα, μήκους 0,534μ. συμπεριλαμβανομένων και των εντορμιών, πλάτος 0,223μ. η κάτω πλευρά του απέχει 0,333μ. από το έδαφος. Το πλάτος του κανόνα καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του άνω τμήματος του κυρίως σώματος των ποδιών και το μέτωπό του βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό της όψης τους. Στο μάρμαρο δεν δηλώνονται με κατακόρυφες τομές οι απολήξεις του κανόνα στο δεξιό και στο αριστερό του άκρο, ως εκ τούτου εικάζεται ότι μπορεί να ήταν δέρμα το οποίο έχει περιδεθεί γύρω-γύρω και έχει καλύψει τους κανόνες. Το ασυνήθιστα μεγάλο πλάτος του οριζοντίου κανόνα πιθανώς περιλαμβάνει και το πλάτος μιας εφαπτομένης στην κάτω πλευρά του ενισχυτικής τραβέρσας, η οποία δεν αποδόθηκε πλαστικά.

Η έδρα. Ορίζεται στην εξωτερική της πλευρά από τον οριζόντιο κανόνα και τα υπερυψωμένα επίκρανα των ποδιών που συγκρατούν στη θέση του το πλαστικά αποδομένο προσκέφαλο.

Τα πόδια. Ανήκουν στον τύπο Π κατά την τυπολογία της G. Richter. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,611μ. Τα ελεύθερα επίκρανά τους υψώνονται κατά 0,055μ. πάνω από τον οριζόντιο κανόνα. Η μορφή τους είναι πεπλατυσμένου ημισφαιρίου και έχουν διάμετρο 0,163μ.

Το κυρίως σώμα τους αποτελείται από δύο στελέχη που ενώνονται λίγο κάτω από το μέσον του ύψους του σχηματίζοντας έναν δακτύλιο ύψους 0,019μ. και διαμέτρου 0,135μ.

Το άνω στέλεχος είναι κυλινδρικό με αμυδρές, κοίλες απολήξεις άνω και κάτω. Έχει ύψος 0,333μ., διάμετρο 0,099μ. και είναι κατά τι επιμηκύτερο και παχύτερο από το κάτω.

Το κάτω στέλεχος έχει ύψος 0,228μ. και παρουσιάζει ελαφρά μείωση· η άνω διάμετρός του είναι 0,135μ. και η κάτω 0,061μ.

Η βάση αποτελείται από ένα στέλεχος σχήματος κολουρου κώνου, ύψους 0,023μ. και διάμετρο 0,061μ. και από έναν δίσκο ευθύγραμμου περιγράμματος, ύψους 0,011μ. και διαμέτρου 0,087μ.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 89
Επιτύμβια τράπεζα

Του 4ου αι. π.Χ.

Επιτύμβια τράπεζα πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,33μ., μήκος 0,98μ., πλάτος 0,48μ.

Βρέθηκε στην οδό Γρηγορίου Σαράφη στη Νέα Σμύρνη. Είχε χρησιμοποιηθεί ως υλικό δόμησης ενός νεότερου τοίχου, μαζί με δύο λουτροφόρους και δύο ληκύθους, που βρίσκονται κι αυτοί στο Μουσείο του Πειραιά.

Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3364

Επιτύμβια τράπεζα πεντελικού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση τεσσάρων μορφών στην πρόσοψή της. Τα κεφάλια των μορφών λείπουν. Στην άνω πλευρά διακρίνεται η λάξευση για την ένθεση στήλης.

Στ' αριστερά εικονίζεται όρθια μια νεαρή θεραπαινίδα στραμμένη προς τα δεξιά. Φορά χιτώνα με κοντές χειρίδες και πέπλο με ζώνη. Με το δεξί της χέρι προς τα κάτω κρατά ένα κουτί με θολωτό σκέπασμα (ίσως ένα κλουβί πουλιού) και με το αριστερό ανασηκωμένο κουβαλά ένα ρηχό καλάθι. Στο κέντρο εικονίζεται μία γυναίκα καθήμενη σε δίφρο με υποπόδιο, στραμμένη προς τα δεξιά. Φορά αχειρίδωτο χιτώνα και μανδύα που καλύπτει τους ώμους, το αριστερό χέρι, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Το δεξί χέρι ακουμπά στους μηρούς και την κοιλιά και το αριστερό είναι ανασηκωμένο. Εμπρός της εικονίζεται ένας ώριμος γενειοφόρος άνδρας στραμμένος προς τ' αριστερά. Φορά μανδύα ριγμένο πάνω από τον αριστερό του ώμο, το αριστερό χέρι, την πλάτη και το κάτω μέρος του σώματος. Το αριστερό του χέρι βρίσκεται μπροστά στο σώμα του και το δεξί είναι προτεταμένο προς την καθήμενη γυναίκα. Πίσω του εικονίζεται μια όρθια γυναικεία μορφή με χιτώνα και ιμάτιο σε στάση θλίψης.

Βιβλιογραφία: Clairmont, Vol. I, No. 15· Κανίνα, Εριφύλη, ΑΔ 32, Α'- Μελέται (1977) [1982] 252-260, πίν. 83

Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά

Επιμετρημένη Παράσταση 89
Επιτύμβια τράπεζα

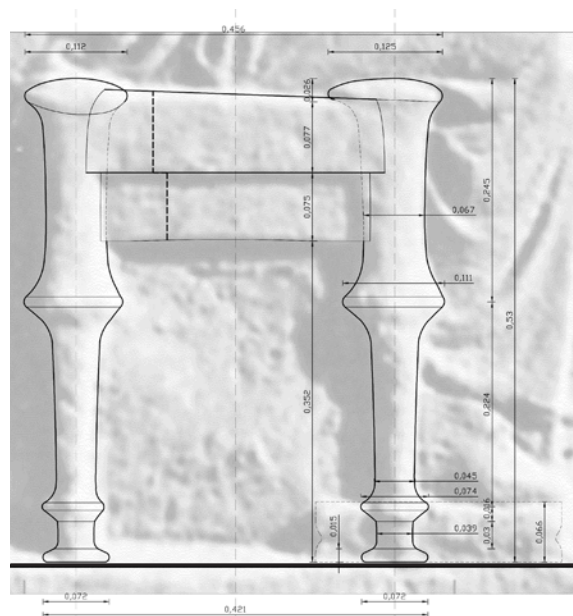
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

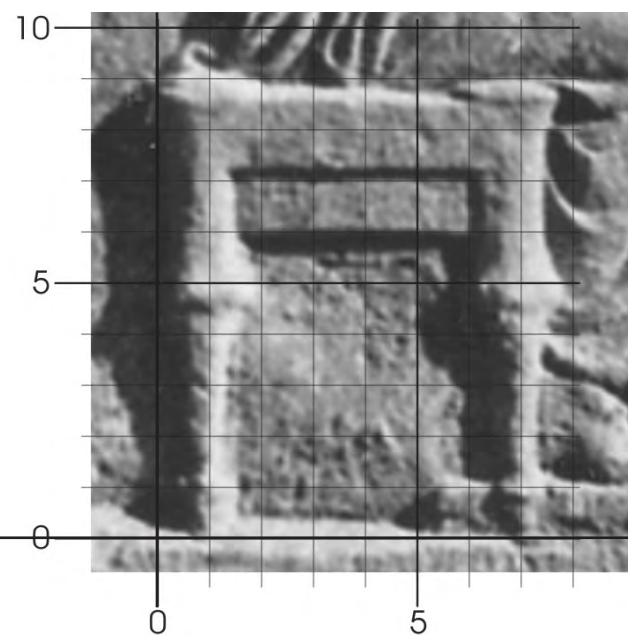
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

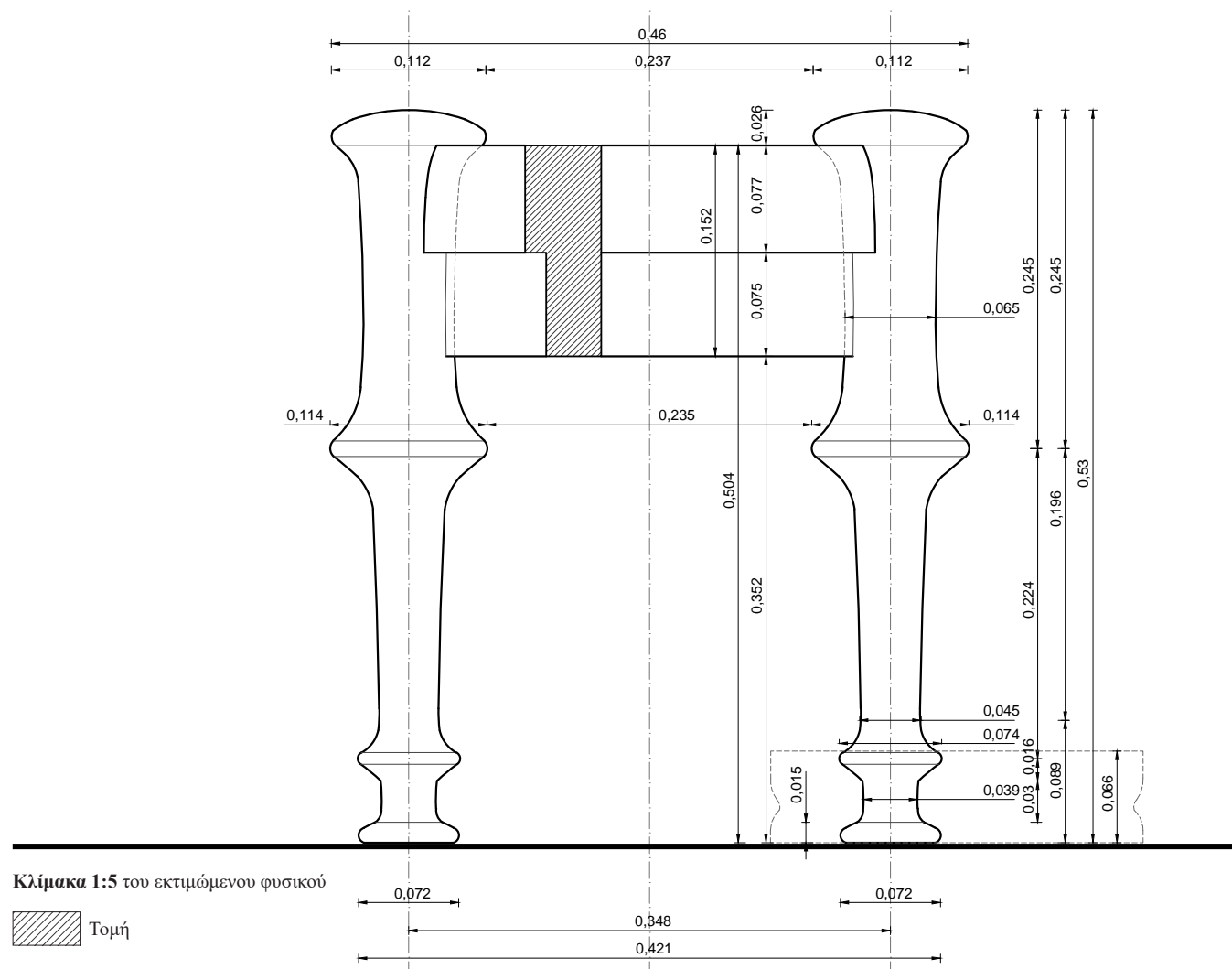

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 89

Επιτύμβια τράπεζα

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,460μ. και μέγιστο ύψος 0,530μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,868. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,066μ. Η αναλογική σχέση ύψους έδρας από έδαφος / ύψους υποπόδιου είναι 7,636.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,026μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,237μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,504μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο ελαφρά βαθύτερο από το επίπεδο τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,077μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,075μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,145 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,142.

Τα πόδια. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,530μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,215. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,348μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,756.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,285μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, διαμέτρου 0,065μ. και με έντονη διεύρυνση στο πάνω μέρος του (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με την άνω απόληξη που αποτελείται από μία πεπλατυσμένη ημισφαιροειδή επίστεψη, διαμέτρου 0,112μ. και ύψους 0,026μ. Στο κάτω μέρος του εμφανίζεται διεύρυνση προκειμένου να ενωθεί με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,114μ., μέσω σπείρας διαμέτρου 0,114μ. και πάχους 0,010μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,245μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,462.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, διαμέτρου 0,045μ. και παρουσιάζει έντονη διεύρυνση προς τα πάνω σε μορφή υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,114μ. Έχει ύψος 0,224μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,094. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,914.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,066μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία σπείρα διαμέτρου 0,074μ. και πάχους 0,005μ., ένα στέλεχος μορφής κολουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,074μ., κάτω διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,016μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,030μ. και μία σπείρα διαμέτρου 0,072μ. και πάχους 0,015μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,186.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 4ου αι. π.Χ.

Βάση ληκύθου, ή πιθανότερα λουτροφόρου, από πεντελικό μάρμαρο.

Ύψος 0,625μ., πλάτος 0,46μ., βάθος 0,46μ.

Η διάμετρος της οπής έδρασης του αγγείου είναι 0,275μ.

Βρέθηκε στην Αθήνα, στο Δίπυλο.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3287.

Βάση ληκύθου, ή πιθανότερα λουτροφόρου, από πεντελικό μάρμαρο. Στην πρόσθια πλευρά φέρει ανάγλυφη παράσταση, ενώ στην πίσω υπάρχει βυθισμένο πλαίσιο ιδίων διαστάσεων με αυτό του αναγλύφου. Αποκρούσεις υπάρχουν στο στόμα της γυναικείας μορφής, ενώ στο κάτω μέρος λείπουν τα κάτω ημίσεια των ποδιών του δίφρου και τμήμα από το δεξί πόδι της γυναίκας.

Εντός δύο παραστάδων, που στηρίζουν επιστύλιο και κυμάτιο, εικονίζεται μία γυναικεία μορφή καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι στραμμένη προς τα δεξιά, σε στάση τριών τετάρτων. Φορά αχειρίδωτο χιτώνα με περίζωση και ιμάτιο που τυλίγει τους ώμους, την πλάτη, τους βραχίονες και το κάτω μέρος του σώματος. Με τα δύο χέρια κρατά όρθιο ένα μεγάλο τύμπανο, προς το οποίο κατευθύνει το βλέμμα της.

Βιβλιογραφία: Clairmont, CAT 13· Δεσπίνης, Τράπεζα 60, pl. 1b· Mantes pl. 15a· Schmaltz, Marmorlekythen 78, No. 106· Vermaeseren, Corpus II, No. 355

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 90
Βάση επιτύμβιου αγγείου

Επιμετρημένη Παράσταση 90
Βάση επιτύμβιου αγγείου

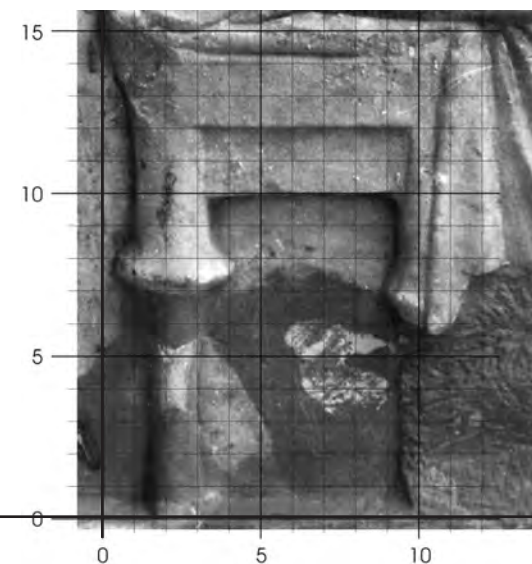
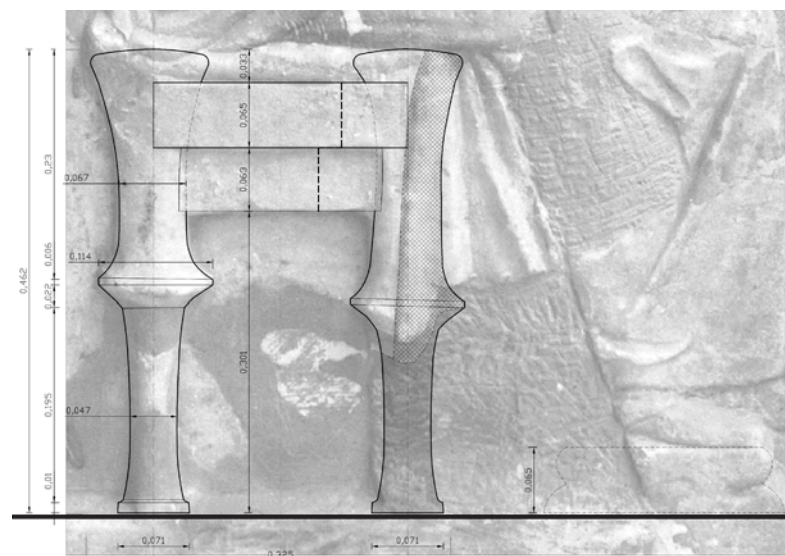
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,033μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,144μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,429μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο ελαφρά βαθύτερο από το επίπεδο τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,065μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,063μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,141 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,136.

Τα πόδια. Το εμπρός (δεξιά στο ανάγλυφο) πόδι είναι αποκρουσμένο στο κάτω μέρος του και καλύπτεται από το μάτιο της καθημένης μορφής κατά το άνω εμπρόσθιο τμήμα του. Έτσι, μόνο εικασίες μπορούν να γίνουν και από τα υπάρχοντα ίχνη εκτιμάται ότι είναι ίδιο με το πίσω πόδι. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,462μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,247. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,254μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,700.

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,230μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα επιμήκους υπερβολοειδούς εκπεριστροφής, με άνω διάμετρο 0,110μ., κάτω διαμέτρου 0,114μ., ελάχιστη διάμετρο 0,067μ. και ύψος 0,230μ. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται με απλή κύρτωση του άνω άκρου του σώματος. Στο κάτω μέρος του ενώνεται με το κάτω τμήμα σε διάμετρο 0,114μ., μέσω σπείρας διαμέτρου 0,114μ. και πάχους 0,006μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,500.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, διαμέτρου 0,047μ. και παρουσιάζει εντονη διεύρυνση προς τα πάνω σε μορφή κολουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,114μ., κάτω διαμέτρου 0,060μ. και ύψους 0,022μ., προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα. Η κάτω απόληξη του ποδιού είναι μερικά αποκρουσμένη και από το εναπομείναν ίχνος εκτιμάται ότι έχει τη μορφή δίσκου διαμέτρου 0,071μ. και πάχους 0,013μ., που αποτελεί και την έδραση επί του εδάφους.

Έχει ύψος 0,205μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,122. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,444.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,066μ. και αποτελείται κατά σειρά από μία σπείρα διαμέτρου 0,074μ. και πάχους 0,005μ., ένα στέλεχος μορφής κολουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,074μ., κάτω διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,016μ., ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,039μ. και ύψους 0,030μ. και μία σπείρα διαμέτρου 0,072μ. και πάχους 0,015μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,143.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 4ου αι. π.Χ.

Μαρμάρινο, ναϊσκόμορφο ανάγλυφο με αετωματική επίστεψη.

Ύψος 0,72μ., πλάτος 0,78μ.

Βρέθηκε στους Γόννους της Θεσσαλίας.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1914.

Μαρμάρινο, ναϊσκόμορφο ανάγλυφο με αετωματική επίστεψη. Είναι συγκολλημένο από δύο κομμάτια. Τα κεφάλια των μορφών και οι παραστάδες είναι σπασμένα. Η επιφάνεια είναι αρκετά φθαρμένη.

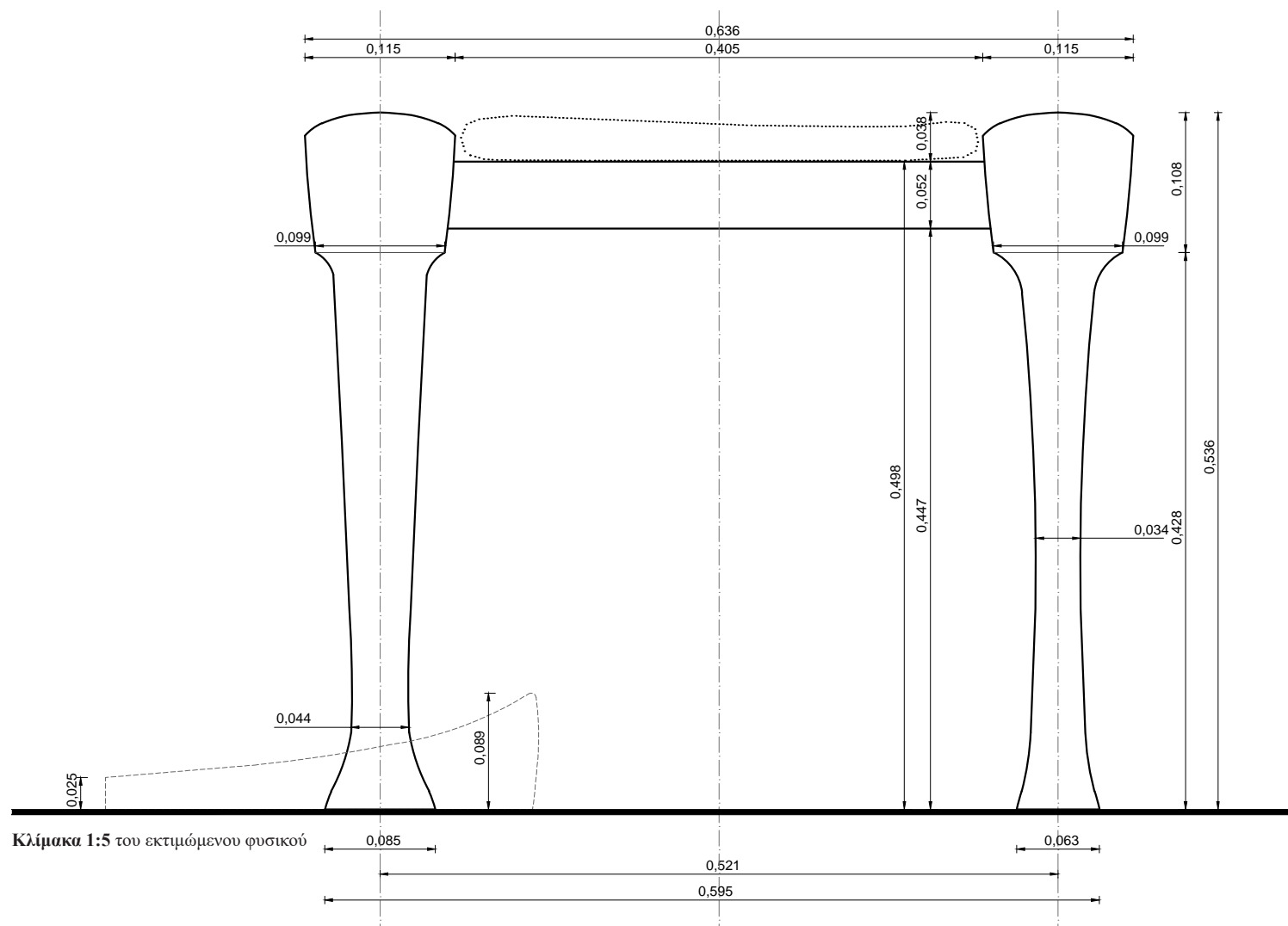
Το ανάγλυφο αναπαριστά την αναγνώριση του Οδυσσέα από την γρια τροφό του Ευρύκλεια, μετά από την επιστροφή του στην Ιθάκη. Στο κέντρο ο Οδυσσέας σκεπασμένος μέχρι το κεφάλι με ιμάτιο, κάθεται σε δίφρο έχοντας το δεξί του πόδι μέσα σε μια λεκάνη, ενώ με το δεξί του χέρι πιάνει το πηγούνι της τροφού του. Στα αριστερά η Ευρύκλεια πιάνει με το αριστερό της χέρι το πόδι του Οδυσσέα, αναγνωρίζοντας την ουλή που είχε σ' αυτό. Δεξιά μπροστά σ' έναν όρθιο αργαλειό στέκεται η Πηνελόπη με γυρισμένη την πλάτη προς τον θεατή. Με το δεξί της χέρι κρατά το νήμα, με το οποίο υφαίνει τον ιστό που ξήλωνε κάθε νύχτα, για να καθυστερεί την αναγγελία της απόφασής της στους μνηστήρες.

Βιβλιογραφία: Καλτσάς 217, no.1914· Καρούζου, σελ. 151-152· LIMC IV, p.101, no. 7 (EYRYKLEIA)· LIMC VII, p.293, No.19(PENELOPE)· M.M. Mactoux, *Penelope, Legende et Myth, Annales Literaires de l'Universite de Besancon*, 16, 1975, p. 90, No.2, pl.5.1· Ridgeway, *Fourth-Century*, p.197, 226, pl.50· Touchefeu-Meynier, O., *Themes Odysseens dans l'art antique*, 1968, No.459, pl.35.1.

Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 91
Αναθηματικό ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του πρωτοτύπου είναι: μέγιστο ύψος 0,536μ. και μέγιστο πλάτος 0,636μ. Η αναλογία μέγιστο πλάτος δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,187. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,089μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,596.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν από την έδρα κατά 0,038μ. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,405μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,498μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν στενό, οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές απολήξεις τους κατά τον άξονά τους κι επομένως με μέτωπο που βρίσκεται βαθύτερα από αυτό του πάνω τμήματος των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,052μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,097.

Τα πόδια. Τα κυρίως σώματα των δύο ορατών ποδιών διαφέρουν και μορφολογικά και διαστασιολογικά ως προς το πάχος του κάτω τμήματός τους. Το συνολικό ύψος των ποδιών είναι 0,536μ. και η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,521μ. Η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,819. ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,216.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,428μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με άνω διάμετρο 0,115μ. και κάτω διάμετρο 0,099μ., όπου και ενώνεται με το κάτω τμήμα. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται με απλη, αλλά αρκετά έντονη κύρτωση του πάνω άκρου του σώματος. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,108μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,201. Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω. Έχει ύψος 0,428μ., άνω διάμετρο 0,073μ. και σε ύψος 0,063μ. από το έδαφος όπου η διάμετρος είναι 0,044μ. αρχίζει να διευρύνεται υπό μορφή κόλουρου κώνου μέχρι διαμέτρου 0,085μ. στο σημείο απ' ευθείας έδρασης στο έδαφος. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει έντονη και απότομη διάνοιξη στην απόληξη φθάνοντας στη διάμετρο των 0,099μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,255. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,799.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,428μ. από το έδαφος. Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με άνω διάμετρο 0,115μ. και κάτω διάμετρο 0,099μ., όπου και ενώνεται με το κάτω τμήμα. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται με απλη, αλλά αρκετά έντονη κύρτωση του πάνω άκρου του σώματος. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,108μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,201. Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι επίμηκες υπερβολοειδές εκ περιστροφής, με ύψος 0,428μ., άνω διάμετρο 0,099μ., ελάχιστη διάμετρο 0,034μ. και κάτω διάμετρο 0,063μ., στο σημείο απ' ευθείας έδρασης στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,255. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,799.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 92
Επιτύμβια στήλη

Του τέλους του 4ου αι. π.Χ.
Επιτύμβια στήλη από βοιωτικό τιτανόλιθο με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 1,47μ., πλάτος 1,00μ.
Βρέθηκε το 1869 στις Θεσπιές της Βοιωτίας.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 817.

Επιτύμβια στήλη από βοιωτικό τιτανόλιθο με ανάγλυφη παράσταση. Σώζεται μόνο το δεξιό τμήμα του πεδίου του αναγλύφου μαζί με την παράσταση. Το πάνω σώμα του αγοριού, που στέκεται μπροστά στη γυναίκα, λείπει.

Στο δεξιό μέρος της στήλης παριστάνεται μία γυναικεία μορφή, ποιήτρια, που φορά λεπτό χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει τα πόδια. Κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, σε στάση τριών τετάρτων, στηρίζεται με το αριστερό της χέρι στο δίφρο και έχει τα πόδια πάνω σε υποπόδιο. Φορά ένα βραχιόλι στο αριστερό της μπράτσο, έχει τα μαλλιά της πιασμένα σε κότσο και σκύβει ελαφρά προς τα εμπρός. Με το δεξί της χέρι δείχνει να κρατούσε κάποιο αντικείμενο που ενδεχομένως θα το προσέφερε στο μικρό αγόρι που στέκεται μπροστά της και από το οποίο σώζεται μόνο το κάτω μέρος. Κάτω από το κάθισμα υπάρχει μία λάρνακα και πάνω της είναι ακουμπισμένοι κύλινδροι-βιβλία.

Βιβλιογραφία: Conze, no. 97, pl.38 · Diepolder, p.53, pl.51,2 · Καλτσάς 202-203, no.817 · Καρούζου, σελ. 106 · Lippold, p. 245 · Sybel 2120 · Vierneizel – Schloerb, Glyptothek Muenchen III, p.54 note 1, p. 55 note 2 · Vierneizel – Schloerb, Katalog der Skulpturen III, 94 Anm, p.20 · Woysch-Meautis, No.124, pl.21 · Ψιλοπούλου, no.19.

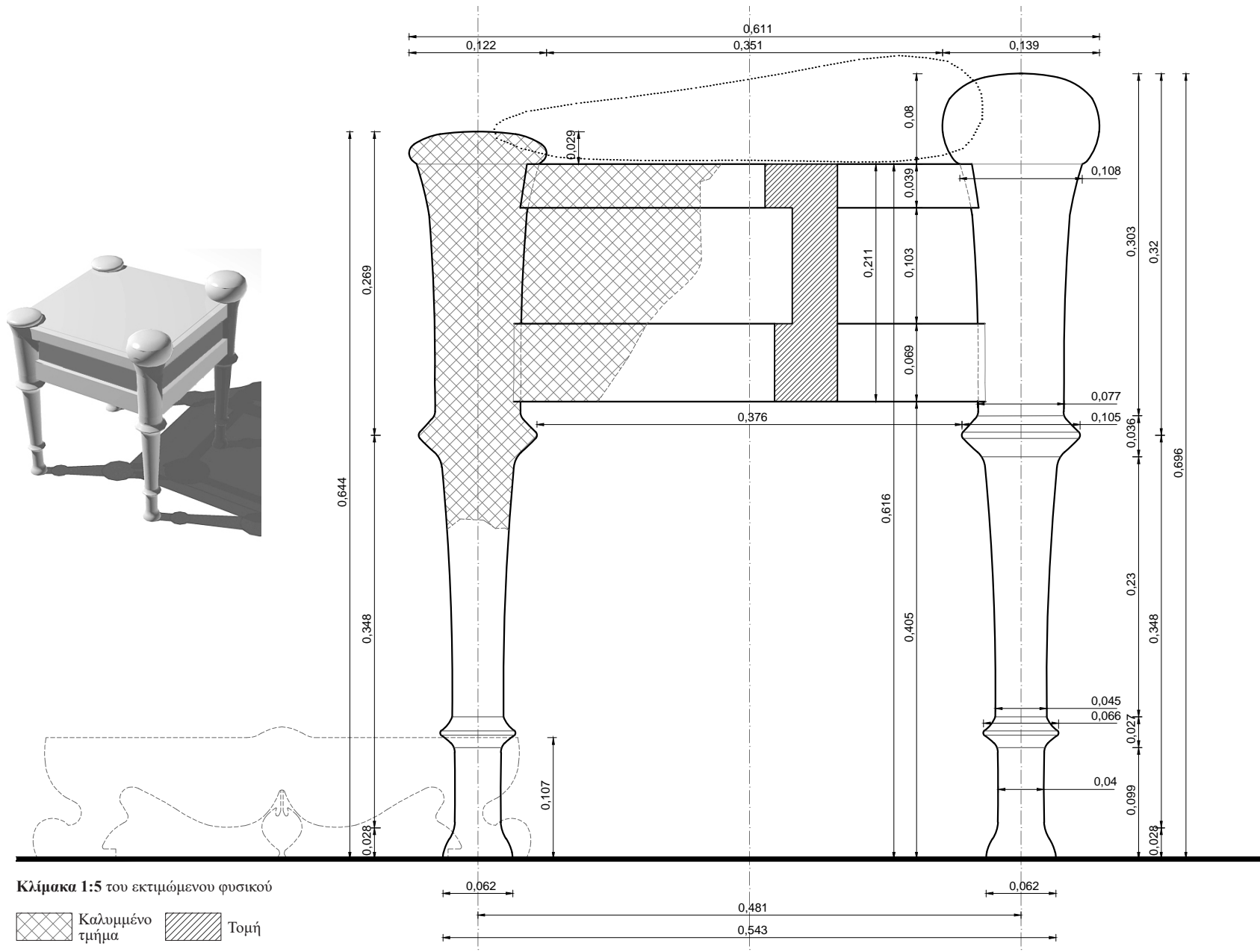
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 92

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,611μ. και μέγιστο ύψος 0,696μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,878. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,107μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,757. Το πάνω εμπρόσθιο τμήμα του δίφρου καλύπτεται από το ιμάτιο της καθήμενης μορφής, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η διαπίστωση της μορφής και του πάχους της άνω απόληξης του αντίστοιχου ποδιού. Από τη θέση, όμως, αλλά και τη μορφή της δίπλωσης του ιματίου μπορεί να γίνει εκτίμηση του ύψους του ποδιού αυτού.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέρχουν από την έδρα κατά 0,029μ. το εμπρός πόδι και 0,080μ. το πίσω πόδι. Η ορατή της πλευρά βρίσκεται σε ύψος 0,429μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά αποδοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας που ορίζει και την έδρα συναρμόζεται κάθετα στα άνω άκρα των ποδιών με μέτωπο ελαφρά βαθύτερο από το επίπεδο τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,039μ. Ο κάτω κανόνας δηλώνεται σε συνέχεια με τον άνω, συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του σώματος των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών και κατά συνέπεια το μέτωπό του είναι βαθύτερα από αυτό του άνω κανόνα. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,172μ. και περιλαμβάνει γείσο πλάτους 0,069μ. Η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,056 και η αντίστοιχη πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,247.

Τα πόδια. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,481μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,787 ενώ η σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,200.

Εμπρός πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία εικάζεται ότι ενώνονται σε ύψος 0,376μ. από το έδαφος, όπως και το πίσω πόδι. Βάσει αυτής της εικασίας, το άνω τμήμα έχει ύψος 0,269μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,418. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, κάτω διαμέτρου 0,045μ. και με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση προς τα πάνω. Η κάτω απόληξη παρουσιάζει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) και φθάνει σε διάμετρο 0,066μ. στην ένωσή του με την ακολουθούσα σπείρα ίδιας διαμέτρου και πάχους 0,004μ. Έχει ύψος 0,269μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,000. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,418. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,107μ. και αποτελείται από ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,040μ., το οποίο παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην πάνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με την σπείρα διαμέτρου 0,066μ. και

πάχους 0,004μ., καθώς επίσης και μια κωδωνοειδή διαμόρφωση στην κάτω απόληξη, που ξεκινά από ύψος 0,028μ. από το έδαφος και φθάνει μέχρι την απ' ευθείας έδραση στο έδαφος σε διάμετρο 0,062μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,166.

Πίσω πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο)

Το κυρίως σώμα του αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,376μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα έχει συνολικό ύψος 0,320μ. και σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, με κάτω διάμετρο 0,077μ. και με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση προς τα πάνω μέχρι διαμέτρου 0,108μ. Η άνω απόληξη έχει μορφή πεπλατυσμένου σφαιροειδούς διαμέτρου 0,139μ. και ύψους 0,080μ. Η κάτω απόληξη παρουσιάζει έντονη διεύρυνση μορφής κόλουρου κώνου άνω διαμέτρου 0,077μ., κάτω διαμέτρου 0,105μ. και ύψους 0,016μ. και ενώνεται με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,105μ. και πάχους 0,004μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,460. Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, κάτω διαμέτρου 0,045μ. και με βαθμιαία ελαφρά διεύρυνση προς τα πάνω. Η κάτω απόληξη παρουσιάζει έντονη διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) και φθάνει σε διάμετρο 0,066μ. στην ένωσή του με την ακολουθούσα σπείρα ίδιας διαμέτρου και πάχους 0,004μ. Έχει ύψος 0,269μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,000. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,418. Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,107μ. και αποτελείται από ένα κυλινδρικό πέδιλο διαμέτρου 0,040μ., το οποίο παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην πάνω απόληξη (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) προκειμένου να ενωθεί με την σπείρα διαμέτρου 0,066μ. και πάχους 0,004μ., καθώς επίσης και μια κωδωνοειδή διαμόρφωση στην κάτω απόληξη, που ξεκινά από ύψος 0,028μ. από το έδαφος και φθάνει μέχρι την απ' ευθείας έδραση στο έδαφος σε διάμετρο 0,062μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,166.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 3ου αι. π.Χ.
Μαρμάρινη αετωματική στήλη με γραπτή παράσταση
Ύψος 0,59μ., πλάτος 0,26μ., πάχος 0,14μ.
Προέρχεται από την αρχαία Δημητριάδα της Θεσσαλίας.
Βόλος, Αρχαιολογικό Μουσείο.

Μαρμάρινη αετωματική στήλη με γραπτή παράσταση και απόδοση των αρχιτεκτονικών λεπτομερειών.

Δεξιά εικονίζεται ο νεαρός Δημήτριος καθήμενος σε δίφρο με παχύ προσκεφάλαιο και υποπόδιο. Φορά ημιχειρίδωτο, ποδήρη χιτώνα και ιμάτιο καστανού χρώματος. Με το αριστερό του χέρι επάνω στον μηρό κρατά κάποιο μικρό αντικείμενο, ίσως πόπανο ή καρπό. Με το δεξί χέρι κρατά πιθανώς σπονδική φιάλη, την οποία τείνει προς μία στρογγυλή, τριποδική τράπεζα εμπρός του. Απέναντί του στέκεται όρθιος παις, δούλος έχοντας το βλέμμα του στραμμένο προς τον κύριό του. Φορά ημιχειρίδωτο, βραχύ χιτώνα και στο αριστερό του χέρι κρατά πατυροκύλινδρο ή υπόλευκο γραμματείο. Πίσω από τον Δημήτριον εικονίζεται ανοιχτό κιβώτιο και ερμαϊκή στήλη.

Επάνω από την παράσταση αναγράφεται το όνομα του νεκρού: Δημήτριος Ολύμπου.

Βιβλιογραφία: Αρβανιτόπουλος, Α. Σ., *Γραπταί στήλαι Δημητριάδος - Παγασών* (1928) 162-164, αρ. ι', πίν. Χ.

Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου

Επιμετρημένη Παράσταση 93
Η επιτύμβια στήλη του Δημητρίου Ολύμπου

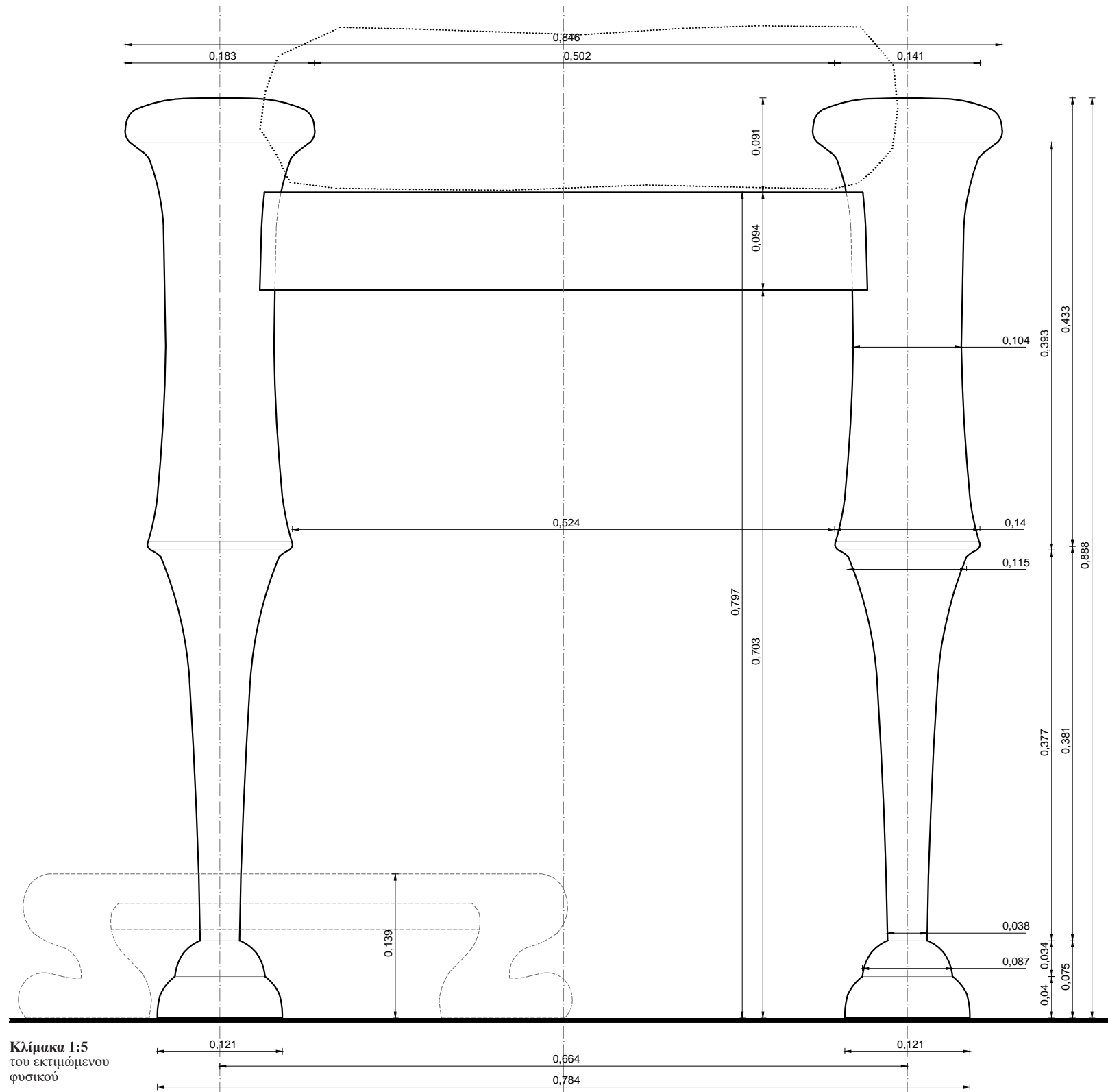

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 93

Η επιτύμβια στήλη του Δημητρίου Ολύμπου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,846μ. και μέγιστο ύψος 0,854μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,974. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,139μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,734.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,092μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,484μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,797μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, συναρμοζόμενο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και με μέτωπο στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με αυτό των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,094μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,110.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,854μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,214 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,542μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,641.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,451μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,104μ., διευρυνόμενο προς την άνω απόληξη μεν μέχρι διαμέτρου 0,171μ. και η οποία αποτελείται από μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,183μ. και πάχους 0,045μ., προς τα κάτω δε βαθμιαία μέχρι διαμέτρου 0,140μ. στην ένωση με το κάτω τμήμα μέσω σπείρας διαμέτρου 0,140μ. και πάχους 0,008μ. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,403μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,472.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,377μ. και με κάτω διάμετρο 0,038μ., που παρουσιάζει βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, μέσω σπείρας διαμέτρου 0,140μ. και πάχους 0,008μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,069. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,441.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,074μ. και αποτελείται από ένα ημισφαιροειδές στέλεχος άνω διαμέτρου 0,038μ., κάτω διαμέτρου 0,087μ. και ύψους 0,034μ., ακολουθούμενο από ένα πέδιλο μορφής ημισφαιροειδούς τμήματος, άνω διαμέτρου 0,087μ., κάτω διαμέτρου 0,121μ. και ύψους 0,040μ., που αποτελεί και την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,087

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 3ου αι. π.Χ.

Επιτύμβια στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,37μ., πάτος. 0,32μ.

Βρέθηκε στη Χάλκη.

Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3709.

Στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου ορθογωνίου πλαισίου. Είναι ελλιπής στο άνω μέρος και την κάτω αριστερή γωνία, ενώ φέρει αποκρούσεις σ' ολόκληρη σχεδόν την επιφάνεια του αναγλύφου.

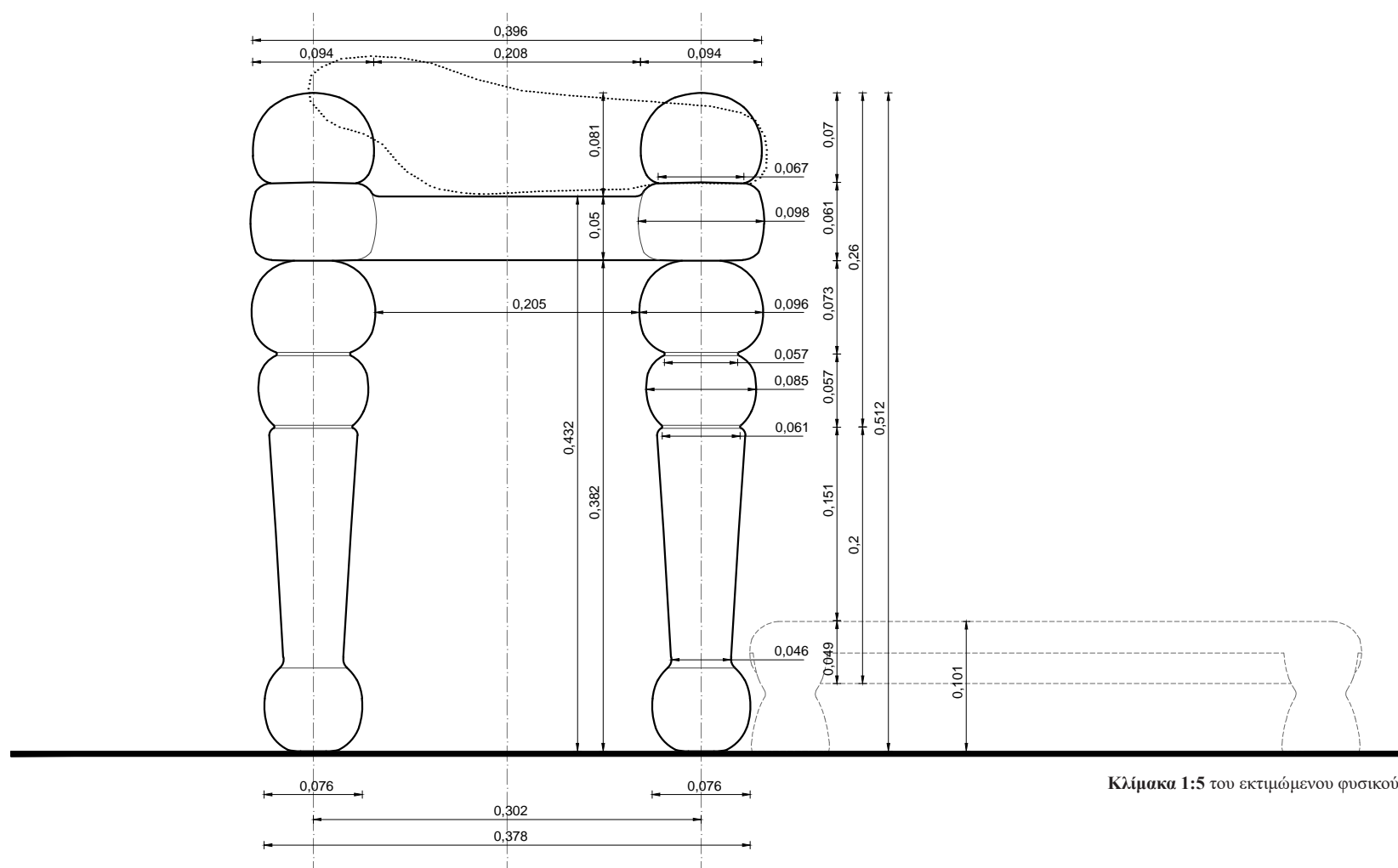
Μία γυναικεία μορφή κάθεται, στραμμένη προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο και έχει τα μαλλιά της σε κρωβύλο. Με το δεξί της χέρι ακουμπισμένο κάθετα επάνω στους μηρούς της υποβαστάζει τον αγκώνα του αριστερού χεριού, που είναι λυγισμένο προς τα πάνω και στηρίζει το γερμένο κεφάλι της.

Βιβλιογραφία: *Clara Rhodos V 2, p. 18, no. 30, fig. 8.*

Φωτογράφιση: *Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου*
Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 94
Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,396μ. και μέγιστο ύψος 0,512μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,293. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,103μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,194.

Η έδρα. Αποδίδεται επίπεδη, με διαμορφωμένες τις γωνίες, ώστε να περνούν τα πόδια μέσα απ' αυτές. Η άνω επιφάνειά της καλύπτεται από παχύ μαξιλάρι, που συγκρατείται από τα υπερυψωμένα κατά 0,081μ. επίκρανα. Η επιφάνεια έδρας εκτιμάται ότι βρίσκεται σε ύψος 0,432μ. από το έδαφος.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος εκτιμάται ότι είναι 0,512μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,188. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,226μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,571. Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,451μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται κατά σειράν από την άνω απόληξη σφαιροειδούς μορφής, διαμέτρου 0,094μ., διαμέτρου επαφής με την έδρα 0,067μ. και ύψους 0,070μ., το κυλινδρικό (;) στέλεχος που δι-απερνά την έδρα με ύψος 0,061μ., ένα πεπλατυσμένο βαρελοειδές τμήμα με άνω διάμετρο 0,044μ., κάτω διάμετρο 0,057μ., μέγιστη διάμετρο 0,096μ. και ύψος 0,073μ. και τέλος ένα μικρότερο πεπλατυσμένο βαρελοειδές τμήμα, με άνω διάμετρο 0,057μ., κάτω διάμετρο 0,057μ., μέγιστη διάμετρο 0,085μ. και ύψος 0,057μ., που ενώνεται με το κάτω τμήμα μέσω λεπτότατης σκοτίας. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,260μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,508.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,187μ. και με κάτω διάμετρο 0,046μ., που παρουσιάζει βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω, προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα σε διάμετρο 0,061μ. και μέσω σκοτίας διαμέτρου 0,057μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,390. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,365.

Η βάση του ποδιού αποτελείται από ένα βαρελοειδές πέδιλο άνω διαμέτρου 0,046μ., κάτω διαμέτρου 0,036μ., μέγιστης διαμέτρου 0,076μ. και ύψος 0,085μ., που αποτελεί και την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,166.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τέλους του 3ου αι. π.Χ.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,90μ., πλάτος 0,29μ.

Βρέθηκε στην ελληνιστική-ρωμαϊκή νεκρόπολη της Ρόδου.

Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3901.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου ορθογωνίου πλαισίου. Λείπει το δεξιό ακρωτήριο του αετώματος.

Μία γυναικεία μορφή κάθεται, στραμμένη προς τ' αριστερά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος του κεφαλιού. Με το αριστερό της χέρι ακουμπισμένο επάνω στους μηρούς της κρατά ένα δυσδιάκριτο αντικείμενο, ίσως μυροδοχείο, ενώ με το δεξί παίρνει ένα κόσμημα από την ανοιχτή πυξίδα, που κρατά μία όρθια θεραπαινίδα μπροστά της. Η θεραπαινίδα είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και έχει τα μαλλιά της τυλιγμένα σε κρωβύλο.

Κάτω από το ανάγλυφο αναγράφεται το όνομα της νεκρής: Οβαστίς

Βιβλιογραφία: *Clara Rhodos V 2*, p. 28-29, no. 37, fig. 17-18.

Φωτογράφιση: *Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου*
Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο

Επιμετρημένη Παράσταση 95
Η επιτύμβια στήλη της Οβαστίδος

Επιμετρημένη Παράσταση 95
Η επιτύμβια στήλη της Οβαστίδος

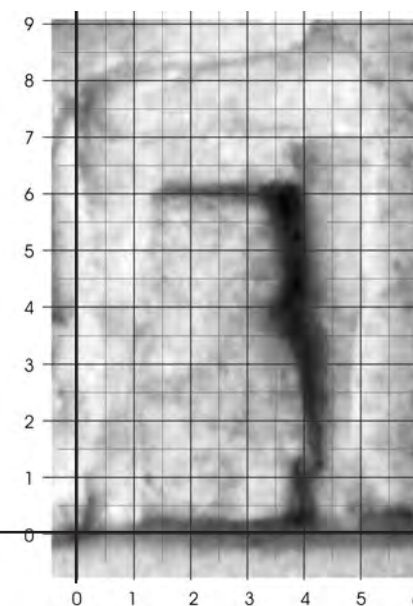
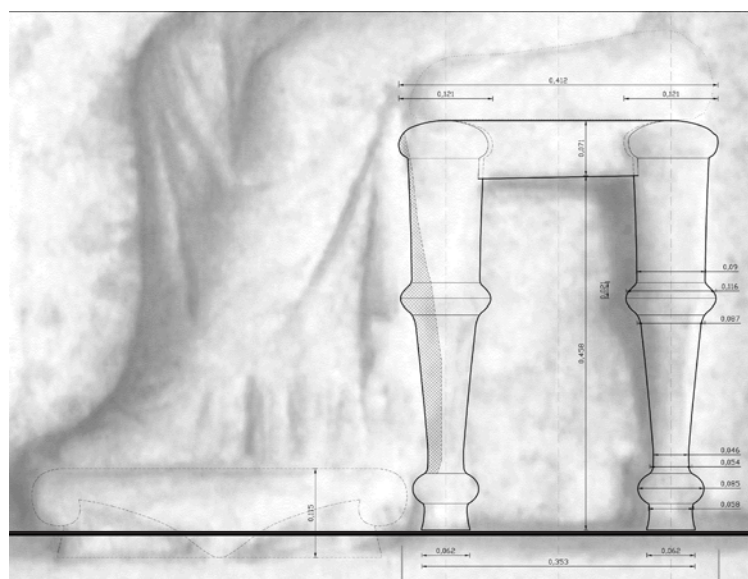
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

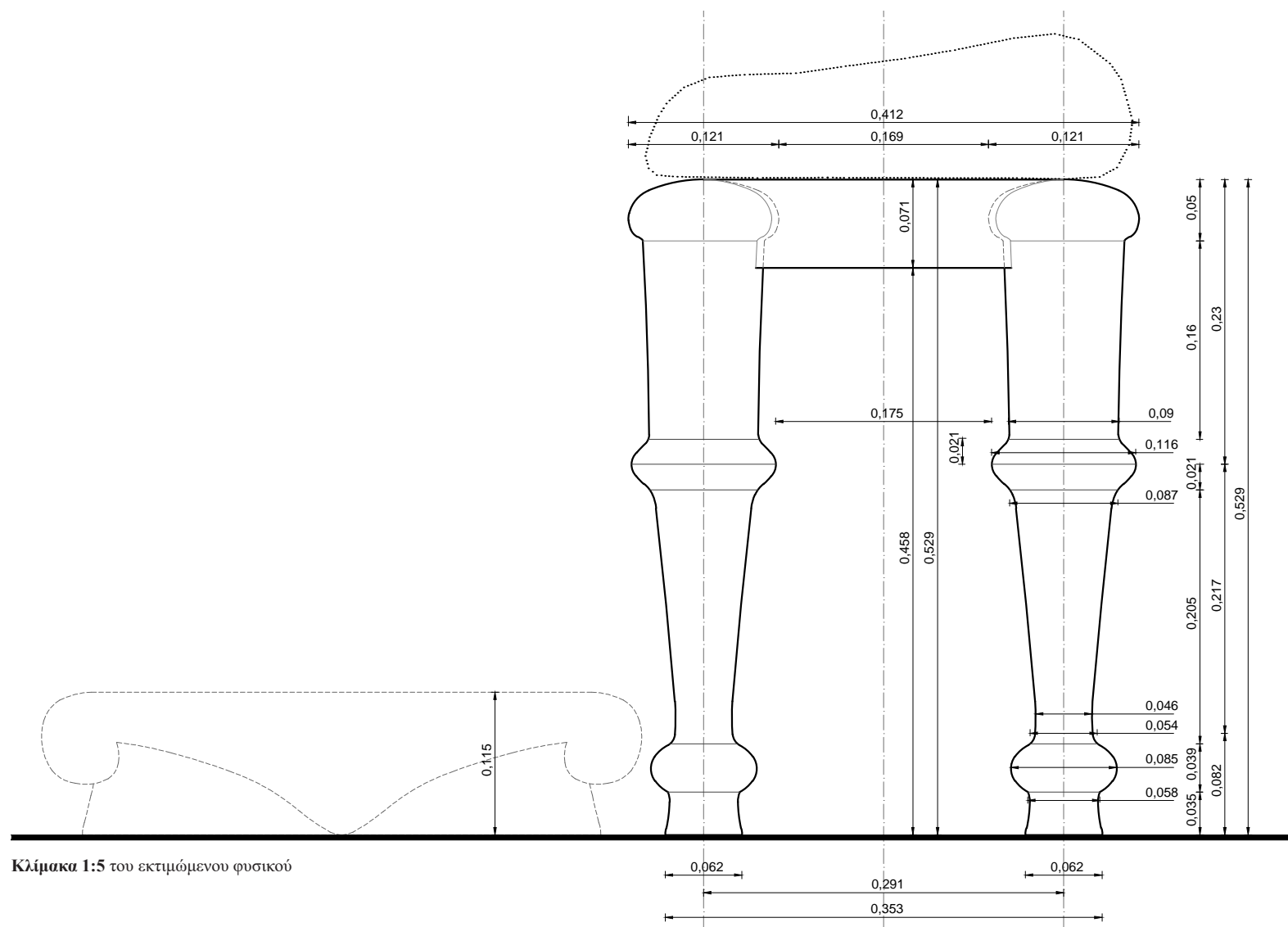
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,412μ. και μέγιστο ύψος 0,529μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,779. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,115μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποποδίου είναι 4,600.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,291μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,529μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, συναρμολογούμενο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,071μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,134.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,529μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,229 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,229μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,556.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,300μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με μέση διάμετρο 0,090μ., με άνω απόληξη που αποτελείται από μία ημισφαιροειδή πεπλατυσμένη επίστεψη διαμέτρου 0,121μ. και πάχους 0,050μ., ενώ η κάτω απόληξη παρουσιάζει μίαν απότομη διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,116μ. στην ένωση με το κάτω τμήμα. Το ύψος του άνω τμήματος είναι 0,231μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,437.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως την ένωση με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό, ύψους 0,226μ., με κάτω διάμετρο 0,046μ., που παρουσιάζει βαθμιαία διεύρυνση προς τα πάνω μέχρι διάμετρο 0,087μ., που ακολουθείται από μία έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,116μ., στην ένωση με το άνω τμήμα. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,022. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,427.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,074μ. και αποτελείται από ένα πεπλατυσμένο βαρελοειδές στέλεχος άνω διαμέτρου 0,054μ., κάτω διαμέτρου 0,058μ. και ύψους 0,039μ., ακολουθούμενο από ένα πέδιλο μορφής κώλουρπου κώνου, άνω διαμέτρου 0,058μ., κάτω διαμέτρου 0,068μ. και ύψους 0,035μ., που αποτελεί και την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,140.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 2ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου.
Ύψος 1,16μ., πλάτος 0,62μ., πάχ. 0,18μ.
Βρέθηκε στη Ρήνεια.
Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 751.

Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου συγκολλημένη από δύο κομμάτια. Επιστέφεται με αέτωμα, που στηρίζεται σε δύο κορινθιακούς κίονες με βάσεις ιωνικού τύπου. Τα γωνιακά ακρωτήρια του αετώματος λείπουν. Η επιφάνεια είναι έντονα φθαρμένη, ώστε δεν διακρίνονται τα χαρακτηριστικά των προσώπων, ενώ το κεφάλι της γυναικός είναι αποκρουσμένο.

Στ' αριστερά εικονίζεται ο [Θεό]δωρος καθήμενος σε δίφρο με προσκεφάλαιο και υποπόδιο. Φορά ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο τμήμα του στήθους και το δεξί του χέρι. Εμπρός του δεξιώνεται την Ησυ[χία], που φορά ιμάτιο και στέκεται όρθια σε στάση τριών τετάρτων. Πίσω της διακρίνεται όρθια μία νεαρή θεραπαινίδα. Στα δεξιά του [Θεο]δώρου, μπροστά από τον δίφρο, παριστάνεται όρθιος ένας νεαρός δούλος.

Κάτω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: [Θεό]δωρε [Δη] μητρίου χρηστέ χαιρε. Ησυ[χία] Καλλίπ[που] χρηστή χαιρε.

Βιβλιογραφία: Couilloud, Marie-Thérèse, *Les monuments funéraires de Rhénée, Exploration archéologique de Délos XXX, Paris 1974, 92-93, αρ. 81, πίν. 18, 78· IG IV 120.*

Φωτογράφιση: Ηρώ Ψιλοπούλου- Δανηλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 96
Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και της Ησυχίας

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,510μ. και μέγιστο ύψος 0,929μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,549. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,140μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,421.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,030μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,318μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,899μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,102μ. Το μέτωπό του βρίσκεται ελαφρά βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,110.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,929μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,114 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,414μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,812. Βάση δεν υπάρχει.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,540μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα κυλινδρικό, με διάμετρο 0,080μ. και ύψος 0,390μ. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται με κύρτωση της απόληξης του σώματος, ενώ στο κάτω μέρος το άνω τμήμα διευρύνεται ελαφρά μέχρι διαμέτρου 0,106μ. στην ένωση με το άνω τμήμα. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,420.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά μειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Έχει ύψος 0,540μ., άνω διάμετρο 0,075μ. και κάτω διάμετρο 0,051μ. στο σημείο έδρασης επί του εδάφους. Προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα, ο κορμός του κάτω τμήματος παρουσιάζει ελαφρά διεύρυνση στην απόληξη φθάνοντας στη διάμετρο των 0,106μ. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,722. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,563.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του δευτέρου μισού του 2ου αι. π.Χ.
Ναϊσκόμορφη στήλη από λευκό νησιώτικο μάρμαρο.
Ύψος 1,22μ., πλάτος 0,82μ.
Βρέθηκε στη Ρήνεια.
Αθήνα, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. .

Ναϊσκόμορφη στήλη από λευκό, νησιωτικό μάρμαρο, συγκολλημένη από δύο κομμάτια. Εκατέρωθεν της ανάγλυφης παράστασης δύο κίονες κορινθιακού ρυθμού στηρίζουν τον δωρικό θριγκό και το αέτωμα. Η κορυφή του αετώματος με το ακρωτήριο είναι σπασμένα και συμπληρωμένα με γύψο.

Στ' αριστερά εικονίζεται η Μύστα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι. Τα πόδια της ακουμπούν σε υποπόδιο. Με το αριστερό της χέρι ανασηκώνει το ιμάτιο που καλύπτει μέρος της κεφαλής της. Εμπρός της δεξιώνεται έναν άνδρα, τον Απολλώνιο Απολλωνίου. Αυτός φορά χιτώνα και ιμάτιο και στέκεται κατ' ενώπιον με το κεφάλι στραμμένο προς τη Μύστα. Πίσω του στέκεται κατ' ενώπιον ο Απολλώνιος Διονυσίου ενδεδυμένος με χιτώνα και ιμάτιο. Δίπλα του, στ' αριστερά στέκεται όρθιος ένας μικρός δούλος με το πόδια σταυρωμένα. Στο αριστερό άκρο της στήλης, πίσω από τη Μύστα, στέκεται μια μικρή θεραπαινίδα κρατώντας μία κίστη με το αριστερό της χέρι.

Κάτω από τις μορφές είναι χαραγμένα τα ονόματα: Μύστα Μνασέου Λαοδίκισσα χρηστή χαίρε. Απολλώνιε Απολλωνίου Αλεξανδρεύ χρηστέ και άλυπε χαίρε. Απολλώνιε Διονυσίου Αλεξανδρεύ χρηστέ χαίρε.

Βιβλιογραφία: Couilloud, M.T., *Delos XXX*, p.102, No.107, pl.26· Kekule, p.153· Schmidt, S., *Hellenistische Grabreliefs*, 1991, p.70, 77.

Φωτογράφιση: Ηρώ Ψιλοπούλου- Δανηλοπούλου

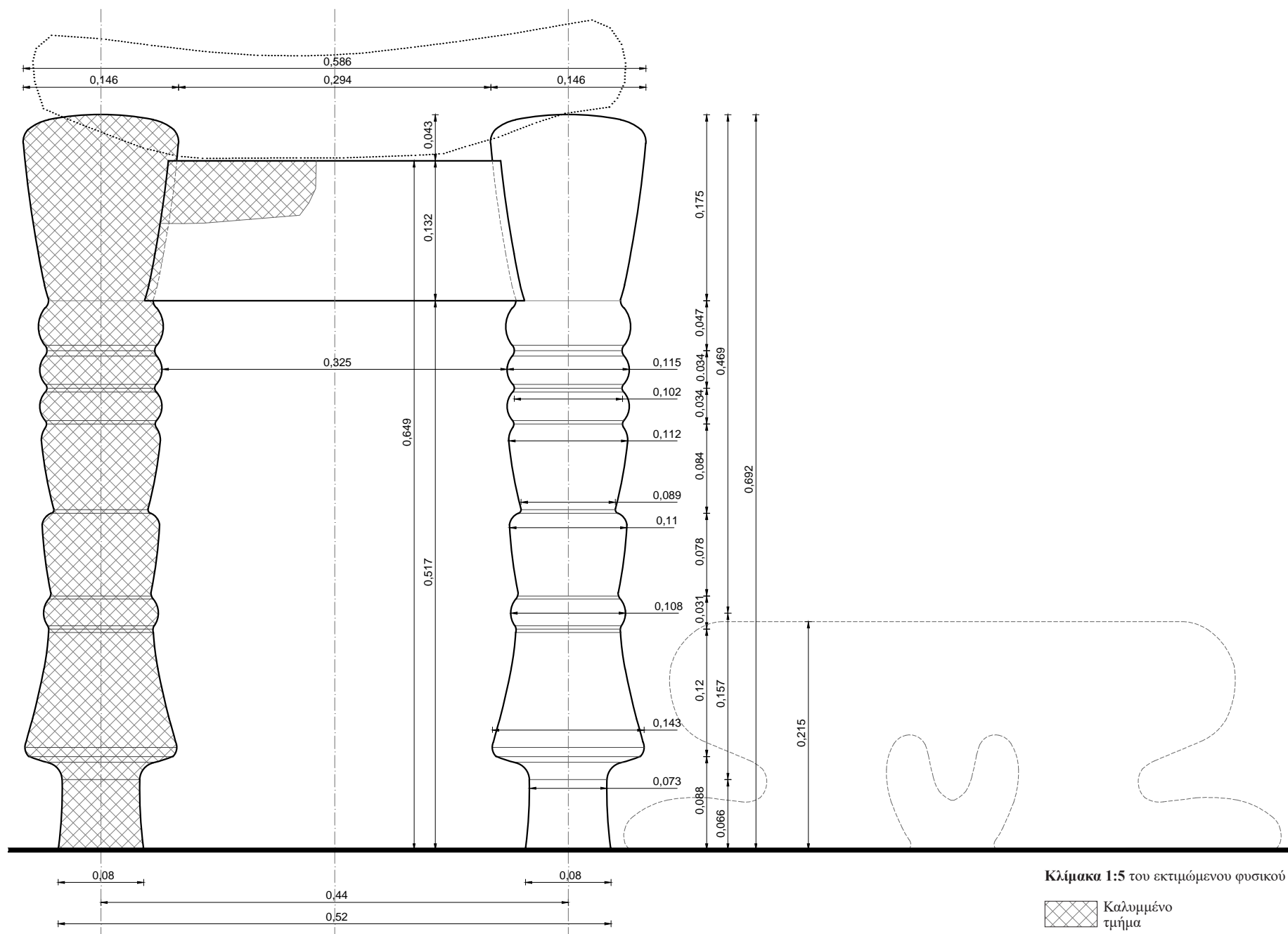
Επιμετρημένη Παράσταση 97
Η επιτύμβια στήλη οικογένειας Αλεξανδρέων

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 97
Η επιτύμβια στήλη οικογένειας Αλεξανδρέων

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,586μ. και μέγιστο ύψος 0,692μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,847. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,215μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,019.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,043μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,294μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,649μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, συναρμοζόμενο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και κατά τον άξονα αυτών, με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,132μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,191.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,692μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,211 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,440μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,751.

Το κυρίως σώμα έχει συνολικό ύψος 0,604μ. και αποτελείται κατά σειράν από:

- την άνω απόληξη, μορφής ανεστραμμένου κώδωνα με κυρτά διαμορφωμένο το άνω άκρο, άνω διαμέτρου 0,146μ., κάτω διαμέτρου 0,099μ. και ύψους 0,175μ.,
- μία ταινία διαμέτρου 0,115μ. και πάχους 0,047μ.,
- μία σκοτία διαμέτρου 0,099μ.,
- μία ταινία διαμέτρου 0,115μ. και πάχους 0,034μ.,
- μία σκοτία διαμέτρου 0,102μ.,
- μία ταινία διαμέτρου 0,115μ. και πάχους 0,034μ.,
- μία σκοτία διαμέτρου 0,102μ.,
- ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου με στρογγυλεμένα άκρα, άνω διαμέτρου 0,112μ., κάτω διαμέτρου 0,089μ. και ύψους 0,084μ.,
- ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου με στρογγυλεμένα άκρα, άνω διαμέτρου 0,110μ., κάτω διαμέτρου 0,093μ. και ύψους 0,078μ.,
- μία ταινία διαμέτρου 0,108μ. και πάχους 0,031μ.,
- ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου με στρογγυλεμένα άκρα, άνω διαμέτρου 0,093μ., κάτω διαμέτρου 0,143μ. και ύψους 0,120μ.

Η αναλογική σχέση ύψος σώματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,873.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,088μ. και αποτελείται από ένα πέδιλο σχεδόν κυλινδρικής μορφής άνω διαμέτρου 0,073μ., η οποία διευρύνεται απότομα στην άνω απόληξη προκειμένου να ενωθεί με το σώμα σε διάμετρο 0,143μ., και κάτω διαμέτρου 0,080μ. που αποτελεί και την έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,127.

(E.A.M. 1194)

Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 2ου αι. π.Χ.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,72μ., πλάτος 0,40μ.

Βρέθηκε στην Έλυρο (Ροδοβάνι Σελίνου).

Χανιά, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. Λ 47.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση κάτωθεν αψιδωτού επιστυλίου φερομένου επί δύο παραστάδων. Το μεγαλύτερο μέρος του αετώματος και οι κάτω γωνίες της στήλης λείπουν. Το ανάγλυφο είναι έντονα φθαρμένο, ιδίως στα πρόσωπα των μορφών.

Μία γυναικεία μορφή κάθεται σε δίφρο με υποπόδιο, στραμμένη προς τα δεξιά. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο που κάλυπτε το πίσω μέρος του κεφαλιού. Με το αριστερό της χέρι ανασηκωμένο συγκρατεί την άκρη του ιματίου της στο ύψος του προσώπου. Εμπρός της δεξιώνεται ένα όρθιο αγόρι ενδεδυμένο με ιμάτιο, που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι.

Κάτω από το ανάγλυφο αναγράφεται: Λεύκων Δαμασίλα Θυία Ευρυστάρτω και Βουδάμωνι Λεύκωνος.

Βιβλιογραφία: Guarducci Margarita, *Inscriptiones Creticae* II, 1939, xiii, no.12

Φωτογράφιση: Ηρώ Ψιλοπούλου- Δανηλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 98
Επιτύμβια στήλη

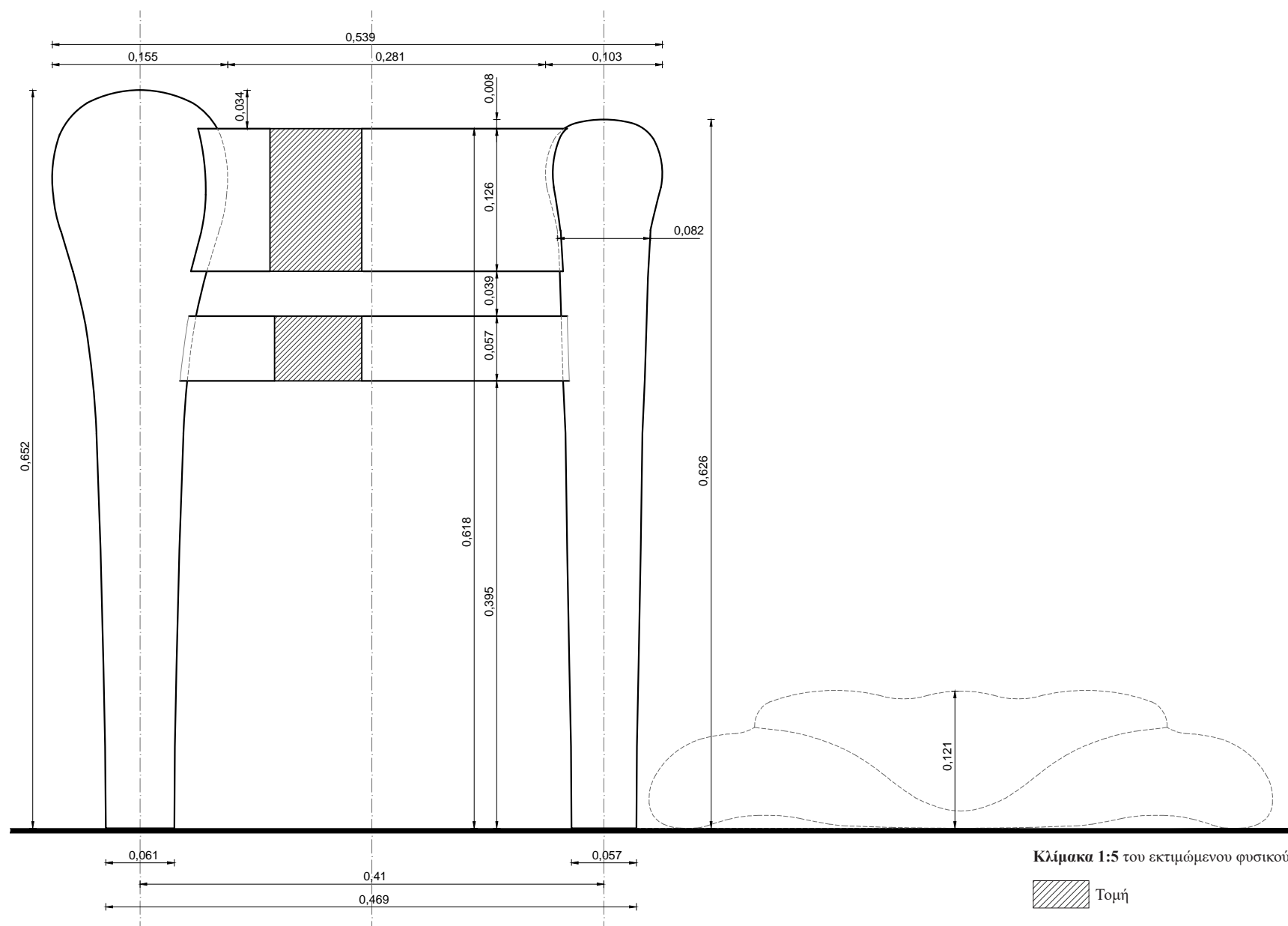

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 98

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρωλογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,539μ. και μέγιστο ύψος 0,652μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,827. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,121μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,173.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που το πίσω (αριστερά στο ανάγλυφο) εξέχει κατά 0,034μ. από το επίπεδο της έδρας και το εμπρός βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο μ' αυτό της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,281μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,626μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας συναρμολύεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών, με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδό τους. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,126μ. και η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,193. Ο κάτω κανόνας συναρμολύεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών, σε απόσταση 0,039μ. από τον άνω κανόνα και με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδό τους, είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,057μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,087.

Τα πόδια. Πρόκειται για απλά, μονοκόμματα, αδιακόσμητα στελέχη, τα οποία δεν διακρίνονται σε επιμέρους τμήματα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,412μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,764

Πίσω πόδι (αριστερά στο ανάγλυφο).

Έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή με διάμετρο 0,061μ. και ύψος 0,652μ. Από το ύψος του κάτω κανόνα και προς τα πάνω διαμορφώνεται σε μορφή ανεστραμμένης σταγόνας με πεπλατυσμένη την άνω απόληξη και με μέγιστη διάμετρο 0,155μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος πίσω ποδιού / συνολικό ύψος πίσω ποδιού είναι 0,238.

Εμπρός πόδι (δεξιά στο ανάγλυφο).

Έχει σχεδόν κυλινδρική μορφή με διάμετρο 0,057μ. και ύψος 0,626μ. Από τα μέσα του άνω κανόνα και προς τα πάνω διαμορφώνεται σε μορφή πεπλατυσμένης σταγόνας με μέγιστη διάμετρο 0,103μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος εμπρός ποδιού / συνολικό ύψος εμπρός ποδιού είναι 0,165.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 2ου αι. π.Χ.

Αετωματική στήλη γκριζωπού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,65μ., πλάτος 0,31μ.

Βρέθηκε στην Ρόδο, στην περιοχή των Τριάντα.

Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 5128.

Αετωματική στήλη γκριζωπού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου ορθογωνίου πλαισίου. Στο τύμπανο του αετώματος παριστάνεται ανάγλυφος ρόδακας. Η επιφάνεια είναι έντονα φθαρμένη, ενώ αποκρούσεις φέρουν τα ακρωτήρια του αετώματος.

Μία γυναικεία μορφή κάθεται, στραμμένη προς τα δεξιά, επάνω σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος του κεφαλιού. Εμπρός της στέκεται όρθια, κατενώπιον, μία άλλη γυναίκα, που κρατά ένα τύμπανο στο ανασηκωμένο δεξί της χέρι και ένα κιβωτιόσημο αντικείμενο στο χαμηλωμένο αριστερό.

Επιμετρημένη Παράσταση 99
Επιτύμβια στήλη

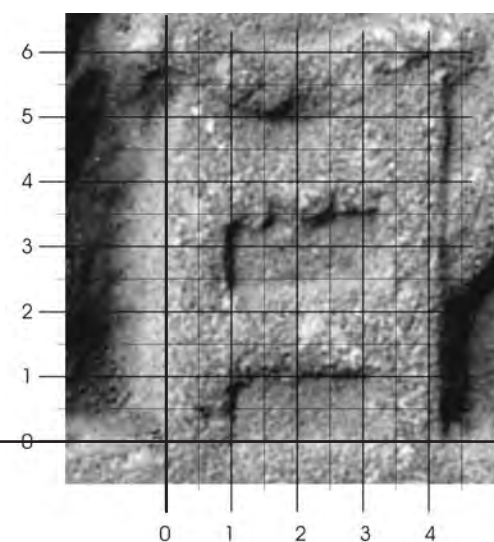
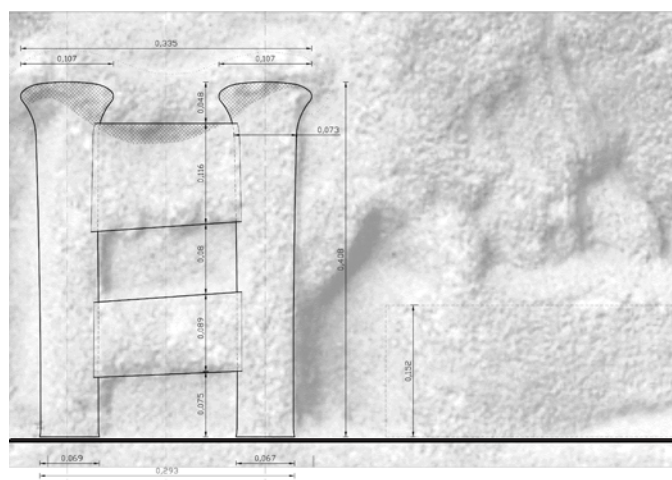
Βιβλιογραφία: *Clara Rhodos V 2, p. 17, no. 29, fig. 7μ.*

Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο, Ρόδου

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

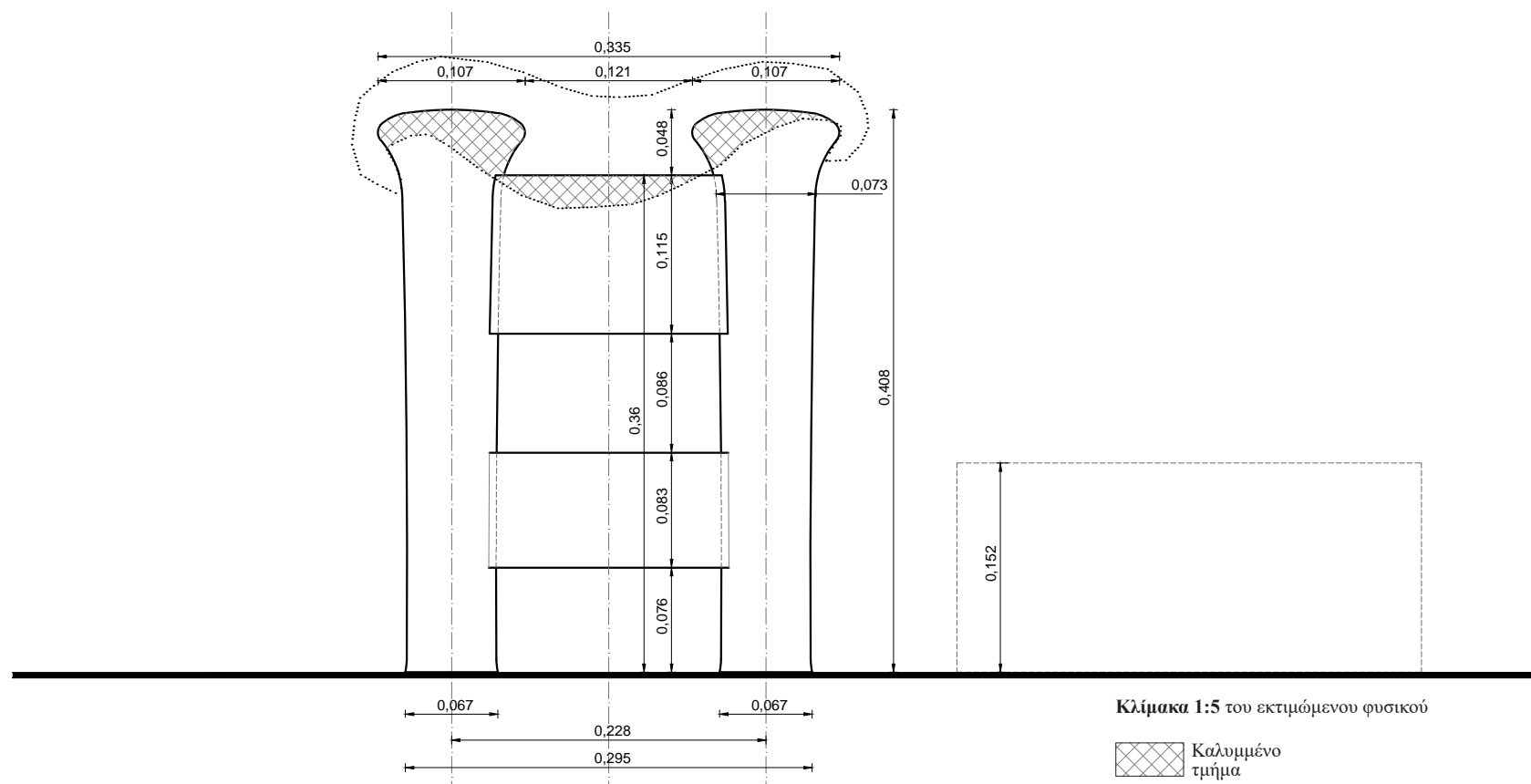
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 99

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,335μ. και μέγιστο ύψος 0,408μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,821. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,152μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 2,368.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,048μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,121μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,360μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με δύο οριζόντιους κανόνες. Ο άνω κανόνας συναρμόζεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών, με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδό τους. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,115μ. και η αναλογική σχέση πλάτος άνω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,282. Ο κάτω κανόνας συναρμόζεται κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών, σε απόσταση 0,086μ. από τον άνω κανόνα και με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδό τους, είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,083μ. Η αναλογική σχέση πλάτος κάτω κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,203.

Τα πόδια. Πρόκειται για απλά, μονοκόμματα, αδιακόσμητα στελέχη, τα οποία δεν διακρίνονται σε επιμέρους τμήματα. Η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,228μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,681

Έχουν κυλινδρική μορφή με διάμετρο 0,067μ. και ύψος 0,408μ. Η άνω απόληξη διαμορφώνεται με διεύρυνση του σώματος (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) και κυρτή άνω επιφάνεια διαμέτρου 0,107μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,262. Βάση δεν υπάρχει.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 2ου αι. π.Χ.

Στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,65μ., πλάτος 0,31μ.

Αγνώστου προελεύσεως

Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 3280.

Στήλη λευκού μαρμάρου ελλειπής άνω και κατά το κάτω ήμισυ της αριστερής πλευράς. Η επιφάνεια είναι έντονα φθαρμένη. Κάτω από το ανάγλυφο διακρίνονται οι δύο από τους τρεις αρχικά εικονιζομένους στεφάνους.

Στ' αριστερά εικονίζεται μία γυναικεία μορφή, ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με προσκεφάλαιο και υποπόδιο. Εμπρός της δεξιώνεται μία όρθια γυναίκα, που φορά επίσης χιτώνα και ιμάτιο. Ανάμεσά τους παριστάνεται όρθια, στραμμένη προς τ' αριστερά, μία νεαρή θεραπαινίδα. Φορά πέπλο και κρατά στα χέρια της ένα κιβώτιο.

Επιμετρημένη Παράσταση 100
Επιτύμβια στήλη

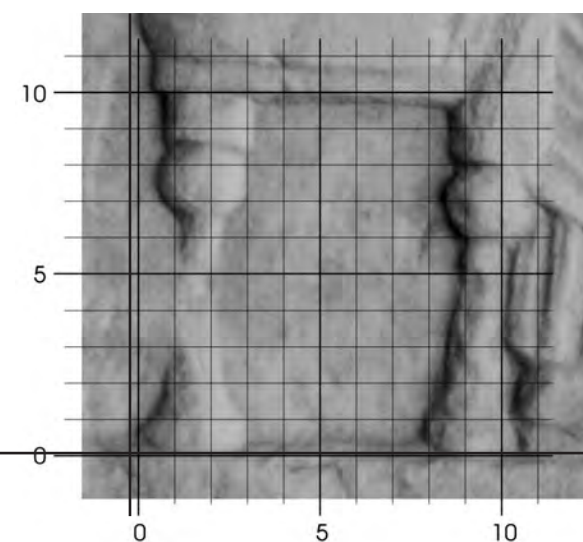
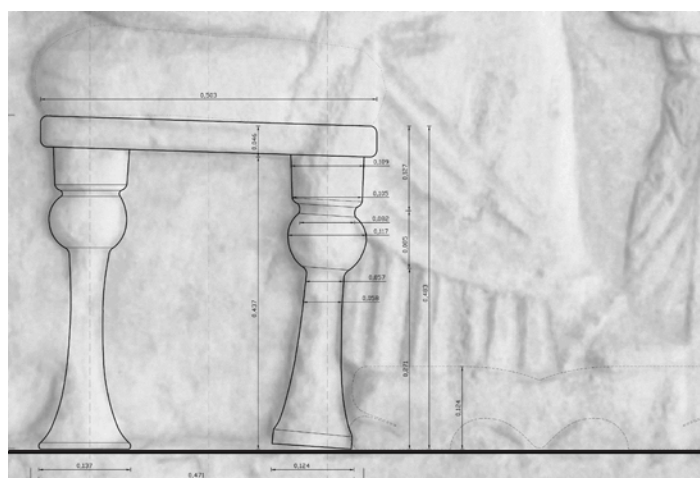

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

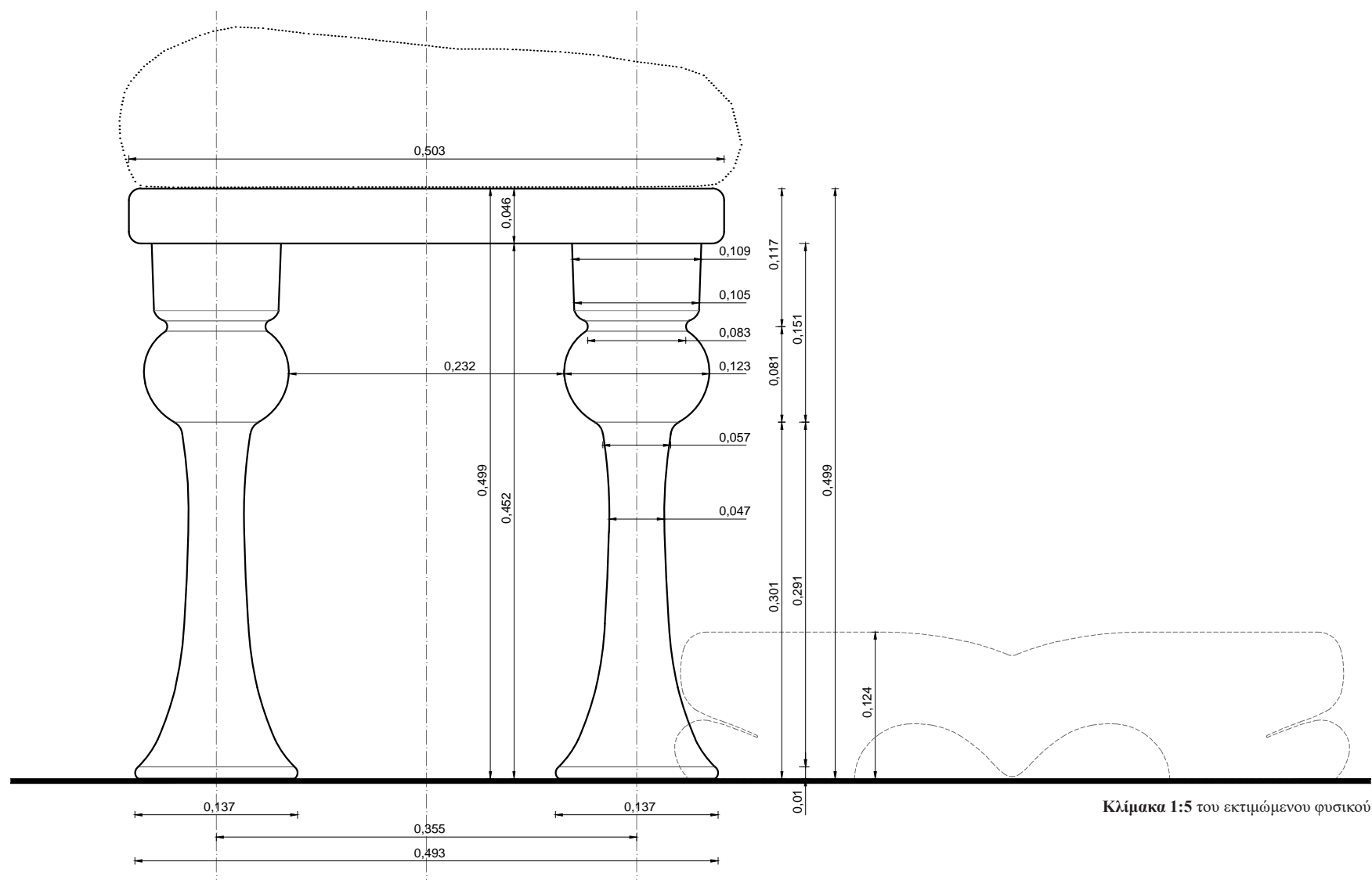
ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 100

Επιτύμβια στήλη

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,503μ. και μέγιστο ύψος 0,499μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,008. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,124μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,194.

Η έδρα. Αποδίδεται επίπεδη, με πλάτος 0,503μ., πάχος 0,046μ. και την άνω επιφάνειά της να καλύπτεται από παχύ μαξιλάρι. Τα πόδια συναρμολογούνται κάθετα στις γωνίες της κάτω επιφάνειας της έδρας, η οποία εκτιμάται ότι βρίσκεται σε ύψος 0,499μ. από το έδαφος.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος εκτιμάται ότι είναι 0,452μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,302. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,356μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,708.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,301μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται κατά σειράν από την άνω απόληξη κυλινδρικής μορφής, διαμέτρου 0,109μ. και ύψους 0,070μ., που ενώνεται με την έδρα, μία σκοτία διαμέτρου 0,083μ. και το κάτω μέρος του με σχήμα πεπλατυσμένης σφαίρας, άνω διαμέτρου 0,083μ., κάτω διαμέτρου 0,057μ., μέγιστης διαμέτρου 0,123μ. και ύψους 0,081μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,151μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,334.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος, έχει σχήμα στην αρχή κυλινδρικό διαμέτρου 0,047μ., που παρουσιάζει βαθμιαία διεύρυνση από τη μέση και προς τα κάτω (υπερβολοειδές εκπεριστροφή), μέχρι την έδραση επί του εδάφους σε διάμετρο 0,137μ., μέσω δίσκου ίδιας διαμέτρου. Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,301μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,502. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,666.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τέλους του 2ου αι. π.Χ.

Επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,79μ., πλάτος 0,39μ., πάχος 0,14μ.

Προέρχεται από την Παλαιόπολη Άνδρου και ήταν άλλοτε εντοιχισμένη σε οικία στη Χώρα.

Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου, αρ. 3.

Επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση χωρίς πλαισίωση και επίστεψη. Αρκετά φθαρμένη επιφάνεια, ιδίως στα πρόσωπα των μορφών.

Αριστερά εικονίζεται ένας άνδρας καθήμενος σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Είναι στραμμένος κατά τα τρία τέταρτα προς τον θεατή. Φορά μάτιο που πέφτει από τον αριστερό ώμο καλύπτοντας τον κάτω κορμό. Με το δεξί του χέρι στηρίζεται στο πίσω μέρος του δίφρου, ενώ το αριστερό είναι ακουμπισμένο επάνω στον μηρό του. Εμπρός του στέκεται όρθιος ένας νεαρός δούλος ενδεδυμένος με κοντό χιτώνα και τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος.

Επάνω από το κεφάλι του νεκρού αναγράφεται: Ασκλάπων Ασκλάπωνος χαίρε.

Βιβλιογραφία: Couilloud, M.T., *Steles des Cyclades*, BCH 98 (1974) 431, αρ. 24· Παλαιοκρασσά, Λυδία, *Τα γλυπτά της Συλλογής στη Χώρα της Άνδρου*, ΑΕ 1980, Χρον. 26, αρ. 28, πίν. Πγ.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 101
Η επιτύμβια στήλη του Ασκλάπωνος

Επιμετρημένη Παράσταση 101
Η επιτύμβια στήλη του Ασκλάπωνος

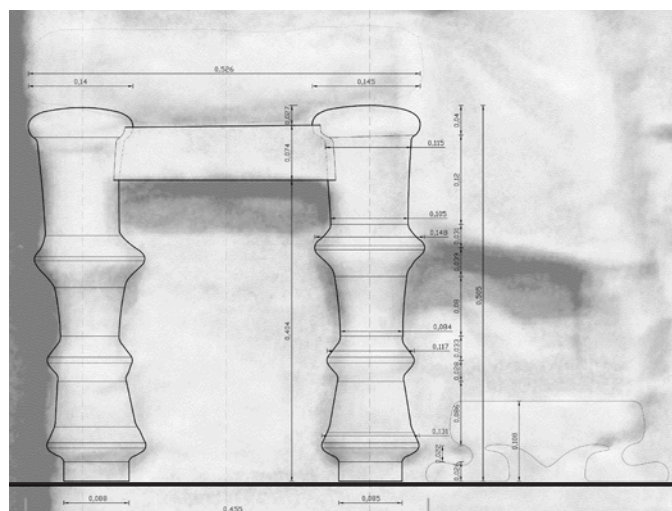
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

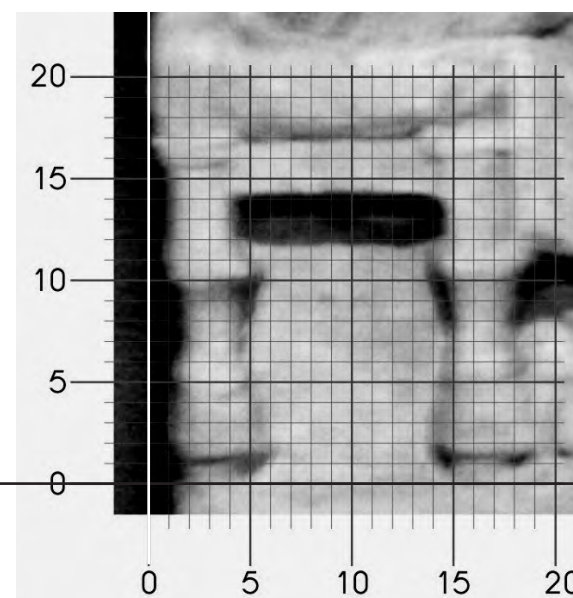
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

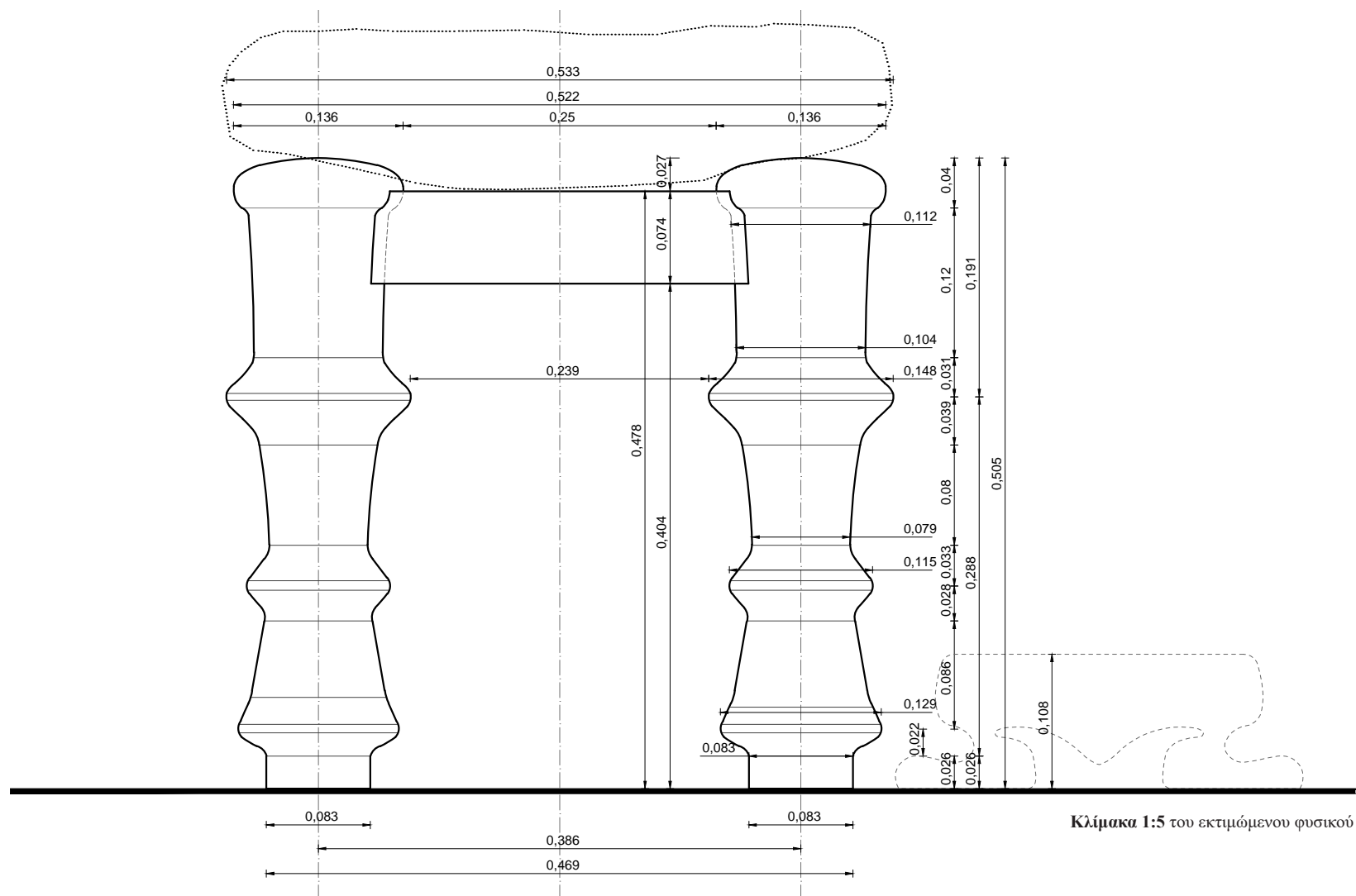
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 101
Η επιτύμβια στήλη του Ασκλάπωνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,522μ. και μέγιστο ύψος 0,505μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,034. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,108μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,426.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,027μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,250μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,478μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, συναρμοζόμενο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και κατά τον άξονα αυτών, με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,074μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,147.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,505μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,293 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,386μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,739.

Το κυρίως σώμα έχει συνολικό ύψος 0,479μ. και αποτελείται κατά σειράν από:

- την άνω απόληξη, μορφής πεπλατυσμένου σφαιροειδούς, διαμέτρου 0,136μ., διαμέτρου ένωσης με το επόμενο μέρος 0,112μ. και ύψους 0,040μ.,
- ένα στέλεχος κυλινδρικής μορφής, διαμέτρου 0,112μ., που διευρύνεται έντονα στην κάτω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,148μ. και ύψους 0,151μ.,
- μία λεπτή σπείρα διαμέτρου 0,148μ.
- ένα στέλεχος σχεδόν κυλινδρικής μορφής, διαμέτρου 0,079μ., που διευρύνεται ελαφρά και βαθμιαία προς τα πάνω, όπου στην άνω απόληξη διευρύνεται έντονα μέχρι διαμέτρου 0,148μ. Στην κάτω απόληξη διευρύνεται επίσης αρκετά έντονα μέχρι διαμέτρου 0,115μ. Το ύψος του στελέχους αυτού είναι 0,152μ.,
- μία λεπτή σπείρα διαμέτρου 0,115μ.
- ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου, κάτω διαμέτρου 0,129μ., ελάχιστης άνω διαμέτρου 0,079μ. και ύψους 0,114μ. Στην άνω απόληξη διευρύνεται έντονα μέχρι διαμέτρου 0,115μ.
- μία λεπτή σπείρα διαμέτρου 0,129μ.
- ένα στέλεχος μορφής κώλουρου κώνου, άνω διαμέτρου 0,129μ., κάτω διαμέτρου 0,083μ. και ύψους 0,022μ.

Η αναλογική σχέση ύψος σώματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,949.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,026μ. και αποτελείται από ένα πέδιλο κυλινδρικής μορφής διαμέτρου 0,083μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,054.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τέλους του 2ου αι. π.Χ.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση

Ύψος 0,85μ., πλάτος 0,47μ., πάχος 0,13μ.

Βρέθηκε στη Ρήνεια

Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 715.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση κάτωθεν αψιδωτού επιστυλίου φερομένου επί δύο παραστάδων. Το αέτωμα φέρει εκτεταμένες αποκρούσεις, ενώ λείπουν τα γωνιακά ακρωτήρια. Το ανάγλυφο είναι αρκετά φθαρμένο και τα κεφάλια των μορφών είναι αποκρουσμένα.

Στ' αριστερά εικονίζεται ένας άνδρας καθήμενος σε δίφρο με προσκεφάλαιο. Τα πόδια του ακουμπούν επάνω σε υποπόδιο, αποδοσμένο προοπτικά. Φορά ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο τμήμα του στήθους και το δεξί του χέρι. Εμπρός του δεξιώνεται έναν όρθιο ιματιοφόρο άνδρα στραμμένο κατενώπιον. Μπροστά στον δίφρο παριστάνεται ένα μικρό παιδί κρατώντας στο ανασηκωμένο δεξί του χέρι ένα στεφάνι.

Κάτω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Ζωΐλε Ζωΐλου και Ζωΐλε Ζωΐλου Αθηναίε χρηστοί χαίρετε.

Βιβλιογραφία: Couilloud, Marie-Thérèse, *Les monuments funéraires de Rhénée, Exploration archéologique de Délos XXX, Paris 1974, 88, αρ. 69, πίν. 15.*

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

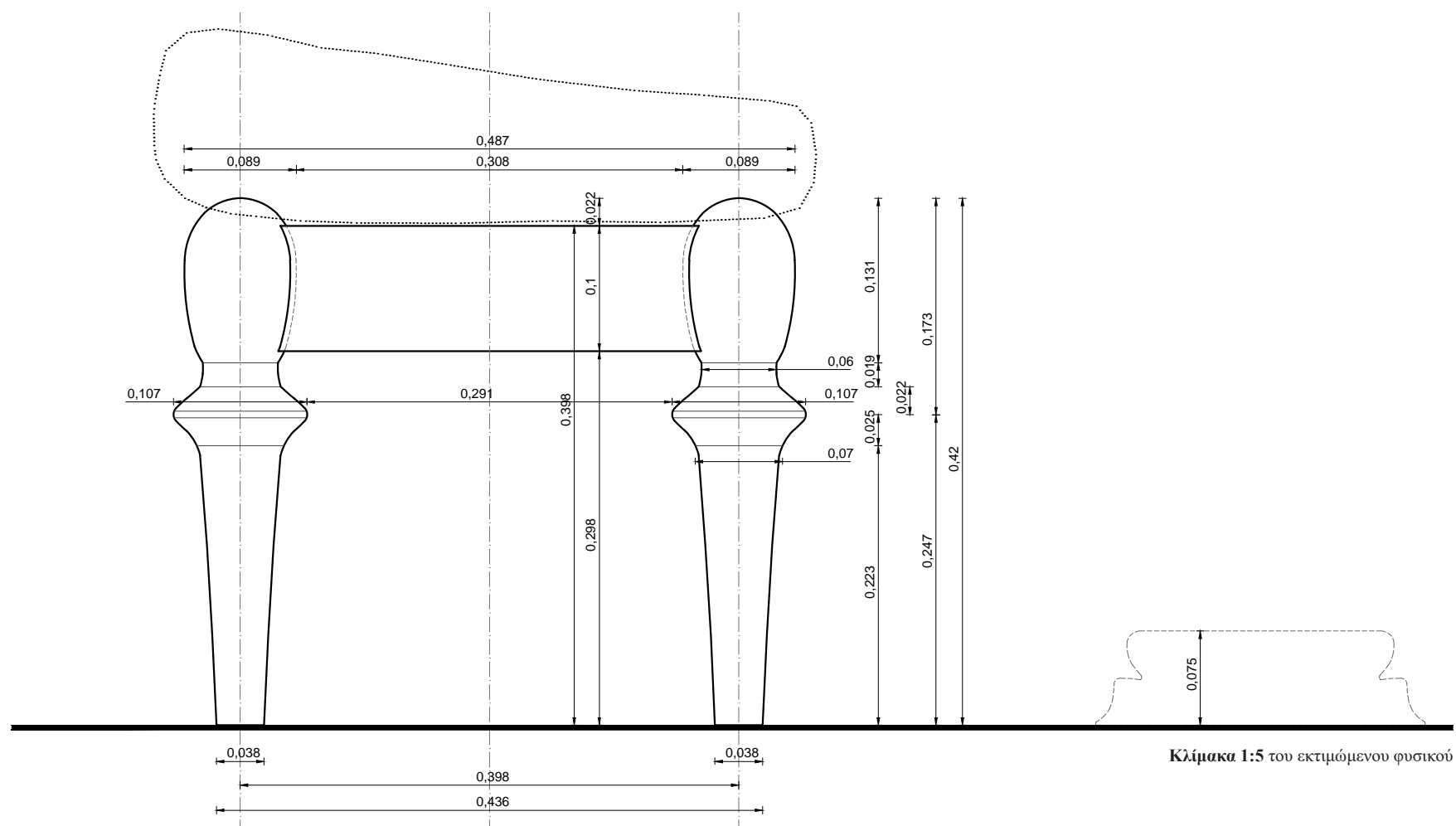
Επιμετρημένη Παράσταση 102
Η επιτύμβια στήλη του Ζωΐλου Ζωΐλου Αθηναίου
και του ομώνυμου γιού του

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 102
Η επιτύμβια στήλη του Ζωΐλου Ζωΐλου Αθηναίου
και του ομώνυμου γιού του

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Επιμετρημένη Παράσταση 102

Η επιτύμβια στήλη του Ζωΐλου Ζωΐλου Αθηναίου
και του ομώνυμου γιού του

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,487μ. και μέγιστο ύψος 0,420μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,160. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,075μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,307.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,022μ. από την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,309μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,398μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά δοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα του ποδιού και κατά τον άξονά τους. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,100μ. Το μέτωπό του βρίσκεται ελαφρά βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,238.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,420μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,255 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,398μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,817. Βάση δεν υπάρχει.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται λίγο πιο κάτω από την έδρα, σε ύψος 0,248μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού έχει σχήμα ωοειδές, με μέγιστη διάμετρο 0,089μ., ελάχιστη διάμετρο στην κάτω απόληξη 0,060μ. και ύψος 0,131μ. Ακολουθεί ταινία διαμέτρου 0,060μ. και πλάτους 0,019μ. και κώλουρος κώνος άνω διαμέτρου 0,060μ., κάτω διαμέτρου 0,107μ. και ύψους 0,022μ. Η ένωση με το κάτω τμήμα γίνεται μέσω λεπτής σπείρας διαμέτρου 0,107μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,172μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,410.

Το κάτω τμήμα του σώματος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποδιού και εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος. Το σχήμα του είναι σχεδόν κυλινδρικό με ελαφρά αυξανόμενη διάμετρο προς τα πάνω και έντονη διεύρυνση στην άνω απόληξη μέχρι διαμέτρου 0,107μ. προκειμένου να ενωθεί με το άνω τμήμα. Έχει ύψος 0,248μ., και κάτω διάμετρο 0,038μ. στην έδραση στο έδαφος. Η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,694. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,590.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του τέλους του 2ου αι. π.Χ.
Στήλη από λευκό, νησιωτικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση μέσα σε λαξευμένο πλαίσιο
Ύψος 1,24μ., πλάτος 0,55μ.
Βρέθηκε στη Ρήνεια
Αθήνα. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1154

Ακέραιη στήλη από λευκό, νησιωτικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση μέσα σε λαξευμένο πλαίσιο. Επιστέφεται με αέτωμα με ανθεμωτά ακρωτήρια και ανάγλυφη ασπιδίσκη στο τύμπανο. Η στήλη στηρίζεται σε βάση με κοίλο κυμάτιο.

Δεξιά εικονίζεται μία γυναίκα ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι. Τα πόδια της ακουμπούν σε υποπόδιο. Με το δεξί της χέρι ανασηκώνει το ιμάτιο και ατενίζει εμπρός της έναν όρθιο, νέο άνδρα. Αυτός φορά χιτώνα και ιμάτιο, στέκεται κατ' ενώπιον και έχει το κεφάλι στραμμένο προς τη γυναίκα. Δίπλα από τη γυναίκα και μπροστά από το δίφρο εικονίζεται, σε μικρότερη κλίμακα, μία δούλη που κρατά ένα ριπίδιο με το δεξί της χέρι.

Βιβλιογραφία: Couilloud, M.T., *Delos XXX*, p.125, No.173, pl.41· Κατσάς 302, no.634· Καρούζου, σελ. 182· Schmidt, S., *Hellenistische Grabreliefs*, 1991, p.71, 77.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

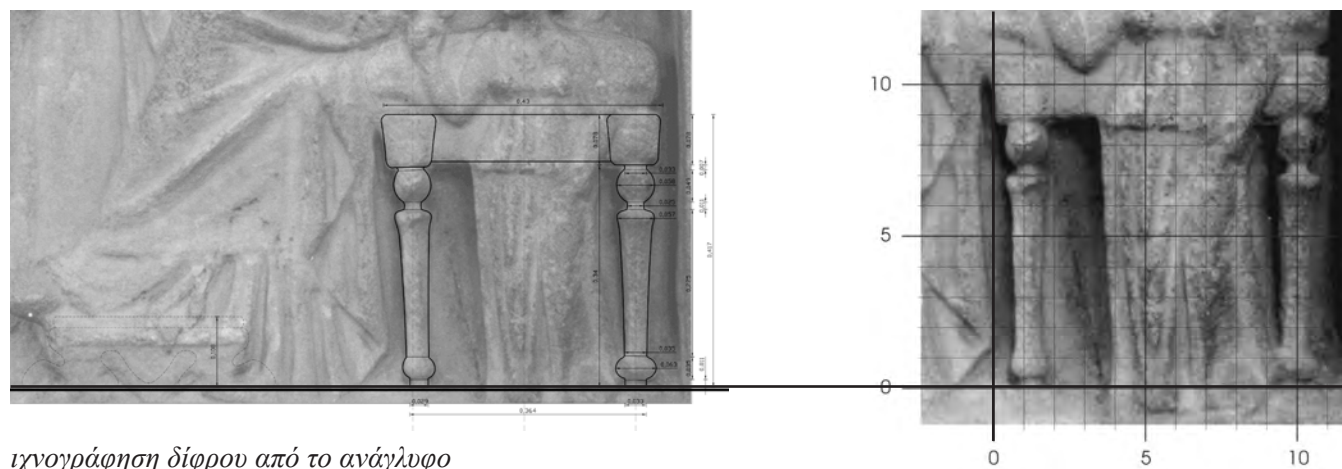
Επιμετρημένη Παράσταση 103
Επιτύμβια στήλη

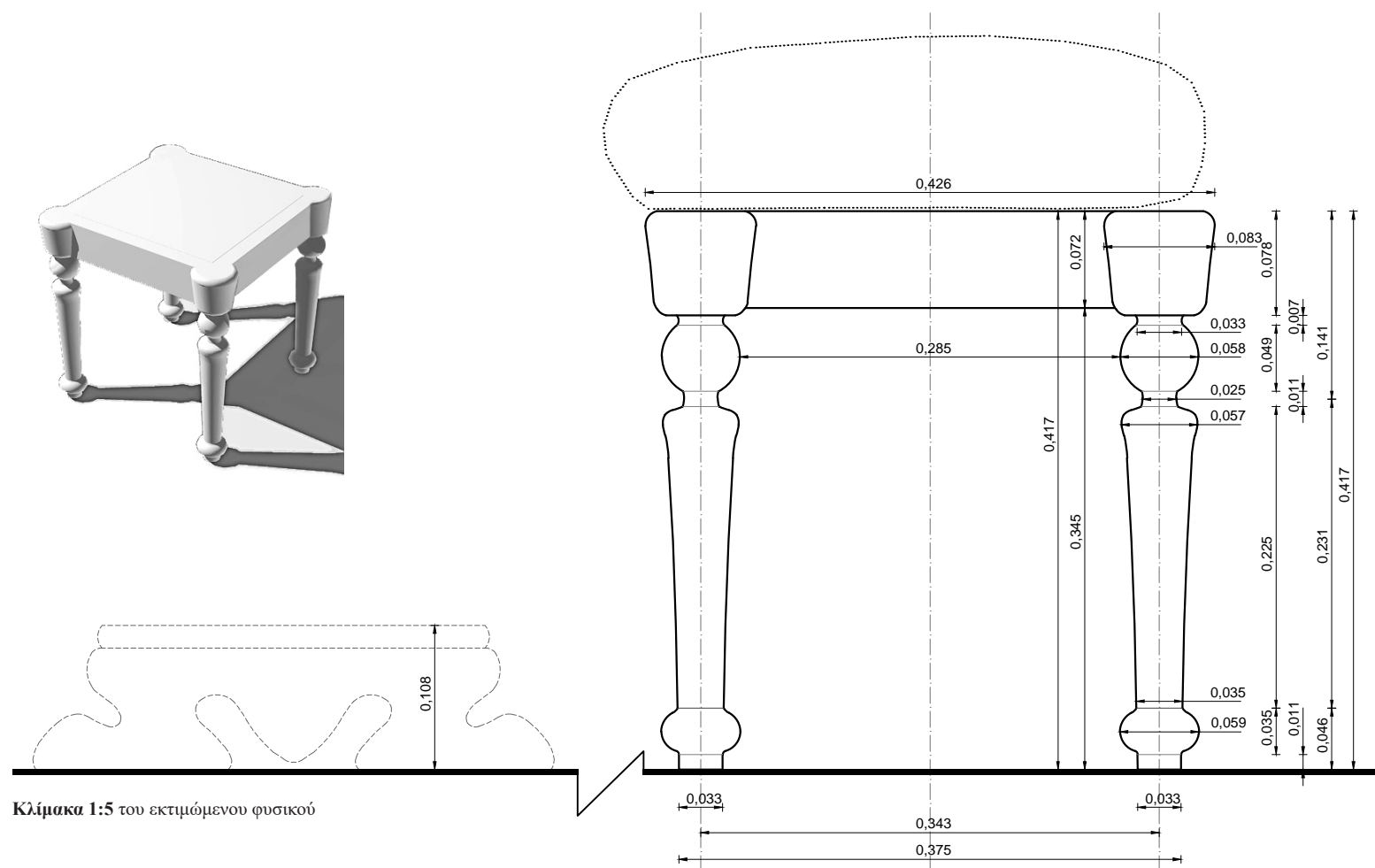
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

Κλίμακα 1:5 του εκτιμώμενου φυσικού

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας). Αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,426μ. και μέγιστο ύψος 0,417μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,022. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,108μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,861.

Η έδρα. Αποδίδεται επίπεδη, με πλάτος 0,426μ., πάχος 0,078μ. και την άνω επιφάνειά της να καλύπτεται από παχύ μαξιλάρι. Τα πόδια συναρμολογούνται κάθετα στις γωνίες της κάτω επιφάνειας της έδρας, η οποία εκτιμάται ότι βρίσκεται σε ύψος 0,417μ. από το έδαφος.

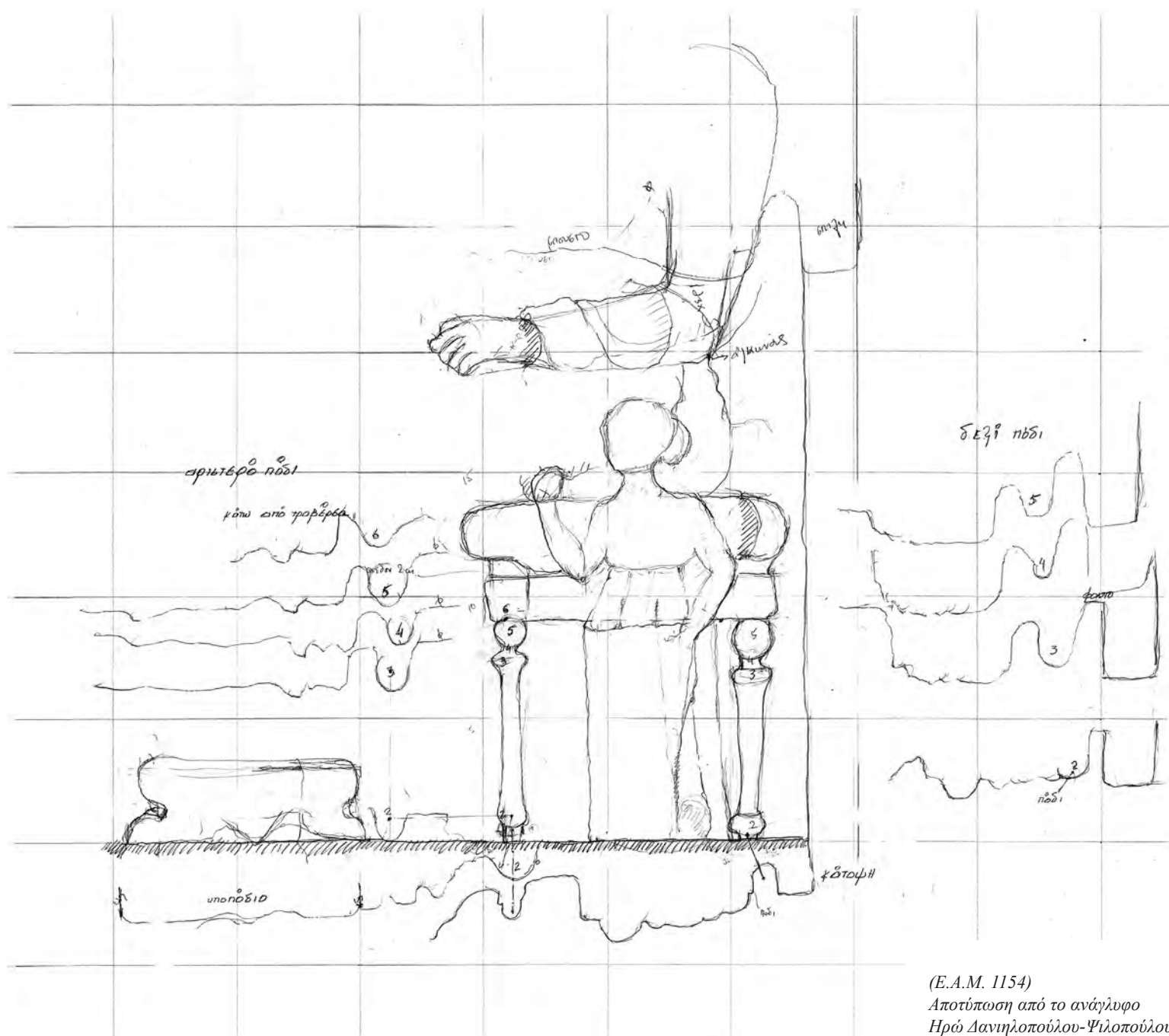
Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος εκτιμάται ότι είναι 0,340μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,171. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,342μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,803.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,278μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται κατά σειράν από την άνω απόληξη μορφής ταινίας διαμέτρου 0,033μ. και πλάτους 0,007μ., που ενώνεται με την έδρα, ένα σφαιρικό στέλεχος μέγιστης διαμέτρου 0,058μ., άνω διαμέτρου ένωσης 0,033μ., κάτω διαμέτρου ένωσης 0,025μ. και ύψους 0,049μ. και τέλος μία ταινία διαμέτρου 0,025μ. και πλάτους 0,011μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,067μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,197.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το έδαφος, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό διαμέτρου 0,057μ., που παρουσιάζει βαθμιαία μείωση προς τα κάτω μέχρι τελικής διαμέτρου 0,035μ. Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,301μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,226. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,885.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,046μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα έξαρμα μορφής πεπλατυσμένης σφαίρας άνω διαμέτρου 0,035μ., κάτω διαμέτρου 0,033μ., μέγιστης διαμέτρου 0,059μ. και ύψους 0,035μ., ακολουθούμενο από ένα πέδιλο κυλινδρικής μορφής διαμέτρου 0,033μ. και ύψους 0,011μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,135

(E.A.M. 1154)

Αποτύπωση από το ανάγλυφο
Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί το 100 π.Χ.

Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,90μ., πλάτος 0,62μ.

Βρέθηκε στην Αθήνα.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Συλλογή Καραπάνου, αρ. 962.

Ναϊσκόμορφη στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Η οριζόντια επίστεψή της είναι αποκρουσμένη στις δύο άκρες. Η κάτω αριστερή γωνία έχει συμπληρωθεί με γύψο.

Στ' αριστερά εικονίζεται η Ποντική ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, σε στάση τριών τετάρτων. Το δεξί της χέρι είναι ακουμπισμένο επάνω στον μηρό της. Με το αριστερό πιάνει, στο ύψος του αγκώνα, το δεξί χέρι του Θάλλου, ο οποίος στέκεται όρθιος εμπρός της. Ο Θάλλος φορά ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Είναι στραμμένος σχεδόν κατ' ενώπιον, κλίνοντας ελαφρώς προς την Ποντική.

Στο επιστύλιο, επάνω από τις μορφές, αναγράφονται τα ονόματα: Ποντική. Θάλλος.

Βιβλιογραφία: Conze 1869, pl. 396· IG II² 12502.

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 104 Η επιτύμβια στήλη της Ποντικής και του Θάλλου

Επιμετρημένη Παράσταση 104

Η επιτύμβια στήλη της Ποντικής και του Θάλλου

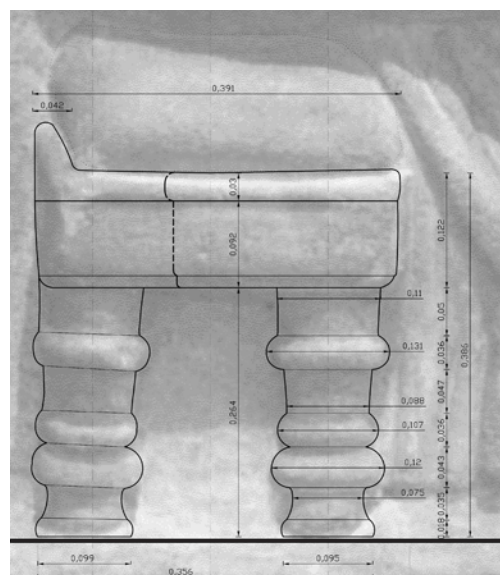
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

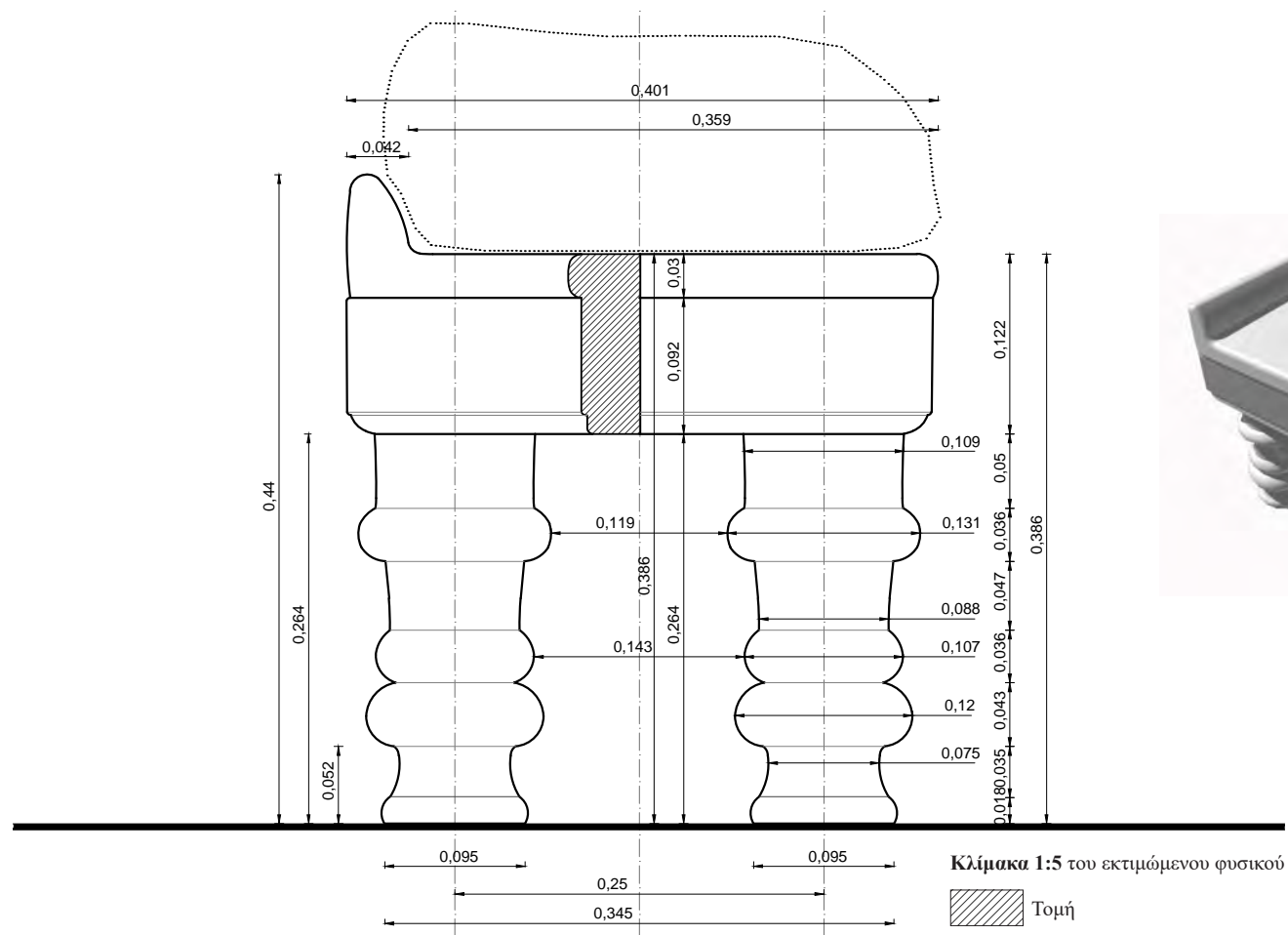

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 104

Η επιτύμβια στήλη της Ποντικής και του Θάλλου

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,401μ. και μέγιστο ύψος 0,386μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,039. Δεν συνδυάζεται με υποπόδιο.

Η έδρα. Αποδίδεται επίπεδη, αποτελούμενη από δύο τμήματα, ήτοι το πλαίσιο του καθίσματος πλάτους 0,401μ. και πάχους 0,092μ. και την άνω επιφάνειά της, πλάτους 0,401μ. και πάχους 0,030μ. Η τελευταία διαμορφώνεται στην πίσω της πλευρά (αριστερά στο ανάγλυφο) με μια πολύ χαμηλή ράχη, ύψους 0,048μ. και πάχους 0,042μ. και καλύπτεται από παχύ μαξιλάρι. Τα πόδια συναρμόζονται κάθετα στις γωνίες της κάτω επιφάνειας της έδρας, η οποία εκτιμάται ότι βρίσκεται σε ύψος 0,386μ. από το έδαφος.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος εκτιμάται ότι είναι 0,264μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,496. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,250μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,623.

Το κυρίως σώμα αποτελείται κατά σειράν από

- την άνω απόληξη κυλινδρικής μορφής διαμέτρου 0,109μ. και ύψους 0,050μ., που ενώνεται με την έδρα,
- μία σπείρα διαμέτρου 0,131μ. και πάχους 0,036μ.
- ένα σχεδόν κυλινδρικό στέλεχος μέσης διαμέτρου 0,088μ. και ύψους 0,047μ.
- μία σπείρα διαμέτρου 0,107μ. και πάχους 0,036μ.
- μία σπείρα διαμέτρου 0,120μ. και πάχους 0,043μ.

Το συνολικό ύψος του κυρίως σώματος είναι 0,212μ. και η αναλογική σχέση ύψος σώματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,803.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,053μ. και αποτελείται κατά σειρά από ένα πέδιλο μορφής υπερβολοειδούς εκ περιστροφής άνω διαμέτρου 0,075μ., κάτω διαμέτρου 0,085μ., και ύψους 0,035μ., ακολουθούμενο από μία σπείρα διαμέτρου 0,095μ. και πάχους 0,018μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,201.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Περί τα έτη 100 - 90 π.Χ.

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 1,31μ., πλάτος 0,80μ., πάχος 0,14μ.

Βρέθηκε στην Έδεσσα.

Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Ma 817.

Αετωματική στήλη με ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου ορθογωνίου πλαισίου. Είναι αποκρουσμένη στις κάτω γωνίες του αετώματος και στην κάτω αριστερή γωνία του κορμού της. Τα πρόσωπα των μορφών είναι έντονα φθαρμένα.

Στο ανάγλυφο παριστάνεται σκηνή νεκροδείπνου μιας οικογένειας και δύο υπηρετών. Αριστερά εικονίζεται η Αθήα Σάμου καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά ιμάτιο, με το οποίο είναι σχεδόν ολόκληρη τυλιγμένη και με το δεξί της χέρι λυγισμένο προς τα επάνω στηρίζει το πηγούνι της. Μπροστά της βρίσκεται ξαπλωμένος σε ανάκλιτρο ο Θράσων Δίμνου. Δεξιότερα, ένα μικρό κορίτσι η Αθήα Αρχελάου έχει το δεξί της χέρι απλωμένο επάνω στην τράπεζα με τα εδέσματα, που βρίσκεται μπροστά από το ανάκλιτρο. Φορά χιτώνα και ποδήρες ιμάτιο, το οποίο συγκρατεί με το αριστερό της χέρι. Στα δεξιά της παράστασης στέκεται όρθιος κατενώπιον ένας νέος άνδρας, ο Θράσων Αρχελάου, με το δεξί του χέρι λυγισμένο μπροστά στο στήθος και το αριστερό χαμηλωμένο και τυλιγμένο με το ιμάτιό του. Σε δεύτερο επίπεδο εικονίζονται πίσω από το ανάκλιτρο ένας υπηρέτης με το δεξί του χέρι λυγισμένο προς τα πάνω και διαγώνια και μια θεραπεινίδα σε πλάγια όψη προς τ' αριστερά.

Κάτω από το ανάγλυφο αναγράφονται τα ονόματα: Αθήαι Σάμου. Θράσωνι Δίμνου. Αθήαι Αρχελάου. Θράσωνι Αρχελάου.

Βιβλιογραφία: Hamiaux, *Les sculptures grecques II*, αρ. 130.

Φωτογράφιση: Herve Lewandowski

Επιμετρημένη Παράσταση 105 Η επιτύμβια στήλη της Αθήας και του Θράσωνος

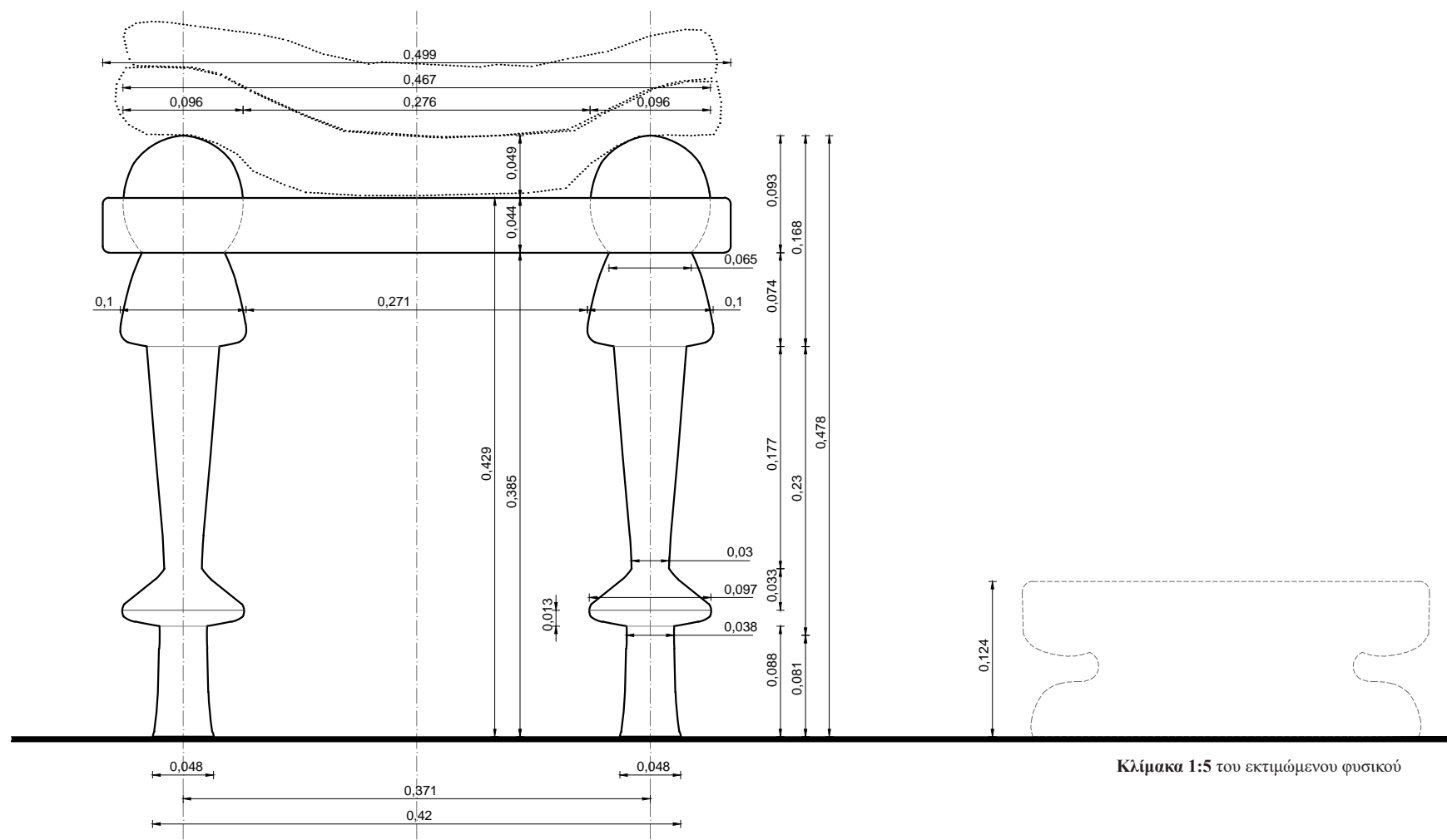

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 105

Η επιτύμβια στήλη της Αθήας και του Θράσωνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ολόγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,467μ. και μέγιστο ύψος 0,478μ. Η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,977. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,124μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 3,427.

Η έδρα. Αποδίδεται επίπεδη, με πλάτος 0,467μ., πάχος 0,044μ. και την άνω επιφάνειά της να καλύπτεται από παχύ μαξιλάρι. Τα πόδια συναρμολογούνται κάθετα στις γωνίες της κάτω επιφάνειας της έδρας και προεξέχουν της άνω επιφάνειας της έδρας κατά 0,049μ. Η πάνω επιφάνεια της έδρας εκτιμάται ότι βρίσκεται σε ύψος 0,425μ. από το έδαφος.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος εκτιμάται ότι είναι 0,478μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,209. Η αξονική απόσταση των ποδιών είναι 0,372μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,797.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,311μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται κατά σειράν από την άνω απόληξη μορφής ημισφαιρίου διαμέτρου 0,096μ., που εξέχει της έδρας, το τμήμα που διαπερνά την έδρα και δεν είναι ορατό και ένα στέλεχος μορφής κόλουρου κώνου, μα σρεογγυλεμένα τα κάτω άκρα, άνω διαμέτρου 0,065μ., κάτω διαμέτρου 0,100μ. και ύψους 0,074μ. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,167μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,349.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο ένωσης με τη βάση, έχει σχήμα σχεδόν κυλινδρικό με βαθμιαία μείωση της διαμέτρου προς τα κάτω. Η άνω διάμετρος είναι 0,065μ., η κάτω διάμετρος 0,030μ. και σε ύψος 0,134μ. από το έδαφος παρουσιάζει μία εντονότατη διεύρυνση μέχρι διαμέτρου 0,097μ., προκειμένου να ενωθεί με τη βάση. Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,210μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,795. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,439.

Η βάση του ποδιού έχει συνολικό ύψος 0,101μ. και αποτελείται από ένα πέδιλο σχεδόν κυλινδρικής μορφής άνω διαμέτρου 0,036μ., κάτω διαμέτρου 0,048μ. και ύψους 0,088μ., που αποτελεί την έδραση επί του εδάφους. Το πέδιλο στην άνω απόληξή του διευρύνεται εντονότατα υπό μορφή κωδωνοειδούς πεπλατυσμένου δίσκου πάχους 0,013μ., κάτω διαμέτρου 0,038μ. και άνω διαμέτρου στην ένωση με το κυρίως σώμα 0,097μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,211.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Αρχές του 1ου αι. π.Χ.

Ανθεμωτή στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,83μ., πλάτος 0,48μ., πάχος 0,11μ.

Βρέθηκε στην Ρήνεια.

Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 747.

Ανθεμωτή στήλη λευκού μαρμάρου συγκολλημένη από δύο κομμάτια. Φέρει ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου ορθογώνιου πεδίου. Η επιφάνεια είναι αρκετά φθαρμένη, ενώ λείπει τμήμα από το μέσον της δεξιάς πλευράς.

Στ' αριστερά εικονίζεται η Αρσινόη καθήμενη σε δίφρο με προσκεφάλαιο και υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο, που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής και ολόκληρο το σώμα. Εμπρός της δεξιώνεται μία άλλη γυναικεία μορφή ενδεδυμένη επίσης με χιτώνα και ιμάτιο. Στέκεται κατενώπιον έχοντας το κεφάλι της στραμμένο προς την Αρσινόη. Πίσω της διακρίνεται όρθια μία νεαρή θεραπαινίδα, που φορά πέπλο και στο ανασηκωμένο δεξί της χέρι κρατά ριπίδιο. Δίπλα στον δίφρο παριστάνεται όρθια μία άλλη νεαρή θεραπαινίδα, με πέπλο, τείνοντας το αριστερό της χέρι προς την κυρία της.

Κάτω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Αρσινόη Ηφαιστίου μήτηρ δε Πολεμάρχου χρηστή χαίρε

Βιβλιογραφία: Couilloud, Marie-Thérèse, *Les monuments funéraires de Rhénée, Exploration archéologique de Délos XXX, Paris 1974, 93, αρ. 83, πίν. 19· IG IV 85.*

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 106
Η επιτύμβια στήλη της Αρσινόης

Επιμετρημένη Παράσταση 106
Η επιτύμβια στήλη της Αρσινόης

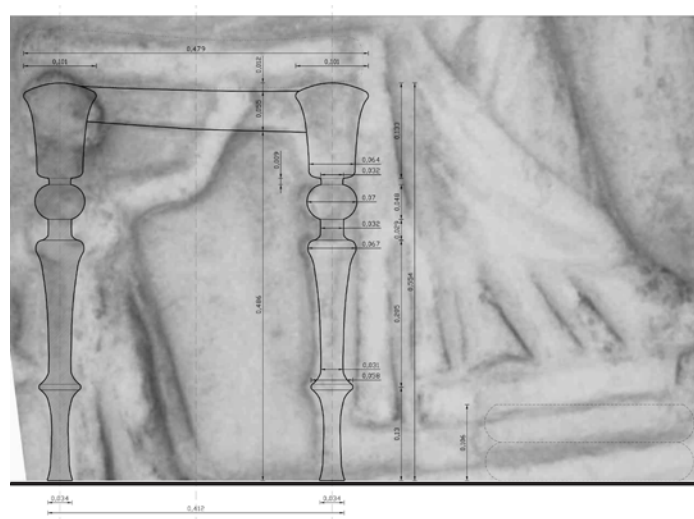
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

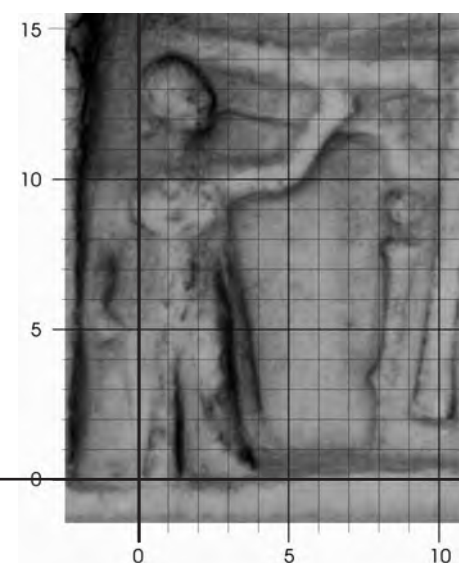
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

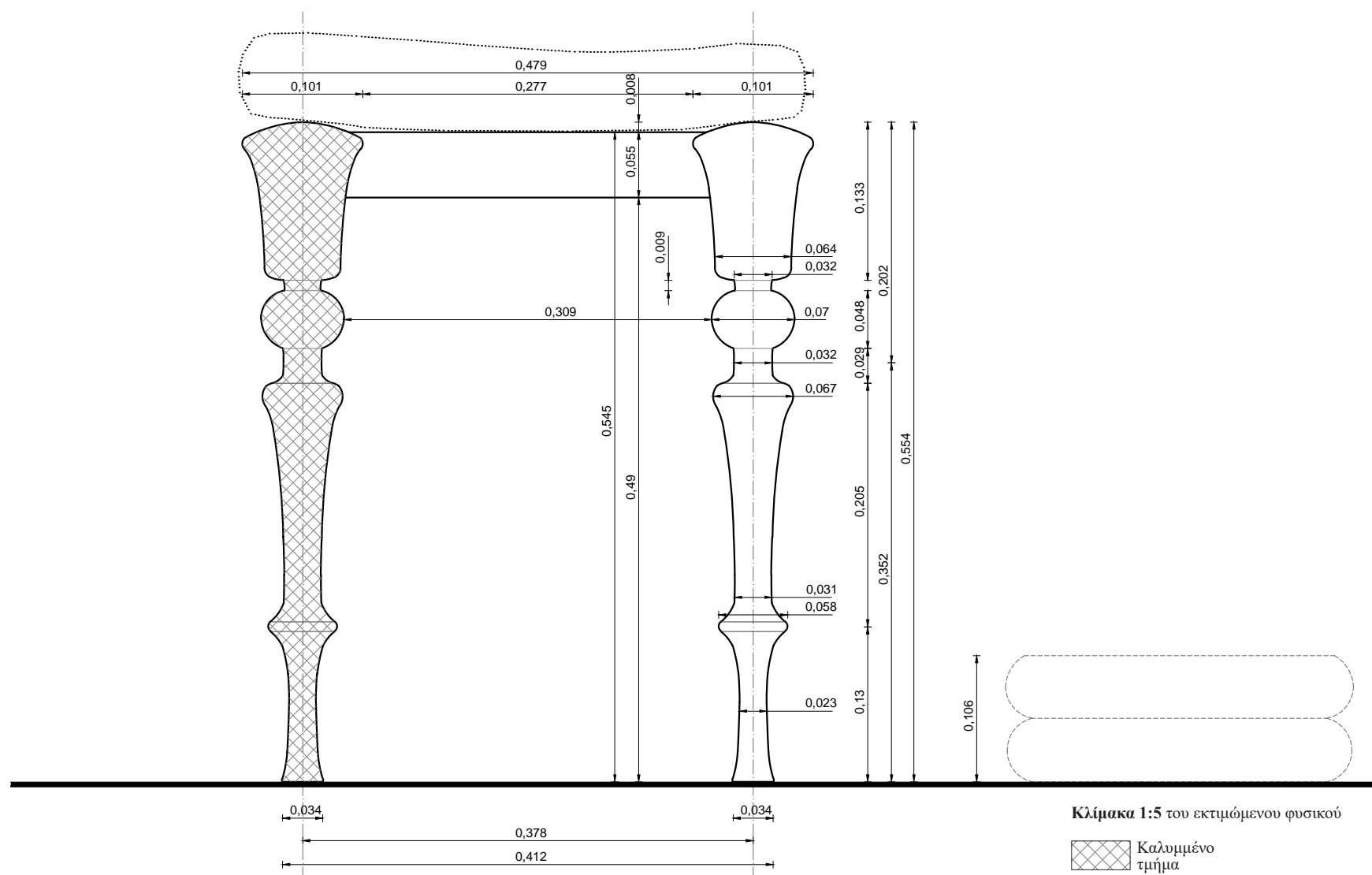

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 106

Η επιτύμβια στήλη της Αρσινόης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,479μ. και μέγιστο ύψος 0,554μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,865. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,106μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 5,142.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,008μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,521μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,545μ. από το έδαφος. Δηλώνεται πλαστικά δοσμένο μαξιλάρι.

Ο κανόνας. Τα δύο κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, συναρμοζόμενο κάθετα στις πάνω εσωτερικές πλευρές τους και κατά τον άξονα αυτών, με μέτωπο βαθύτερα από το επίπεδο των ποδιών. Είναι αδιακόσμητος, έχει πλάτος 0,055μ. και η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,100.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,554μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,182 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,378μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,789.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,364μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται κατά σειράν από την άνω απόληξη μορφής κώδωνος με κυρτή άνω επιφάνεια, άνω διάμετρο 0,101μ., κάτω διάμετρο 0,064μ. και ύψος 0,133μ., μία σκοτία διαμέτρου 0,032μ. και πάχους 0,009μ., ένα ελαφράπεπλατυσμένο σφαιρικό τμήμα με διάμετρο 0,070μ. και ένα κυλινδρικό στέρλεχος ένωσης με το κάτω τμήμα, διαμέτρου 0,032μ. και ύψους 0,029μ., το οποίο διευρύνεται ελαφρά στην ένωση με το κάτω τμήμα. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,191μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,345.

Το κάτω τμήμα του σώματος εκτείνεται από το σημείο ένωσης με το άνω τμήμα έως το σημείο ένωσης με τη βάση, έχει σχήμα επιμήκους υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, με κάτω διάμετρο 0,031μ., άνω διάμετρο 0,067μ. και ύψος 0,205μ. Η άνω απόληξη έχει στρογγυλεμένα άκρα και η κάτω απόληξη παρουσιάζει έντονη διεύρυνση στην ένωση με τη βάση, μέχρι διαμέτρου 0,058μ. Η ένωση γίνεται μέσω σπείρας διαμέτρου 0,058μ. και πάχους 0,008μ. Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,205μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,932. Επίσης, η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,575.

Η βάση του ποδιού αποτελείται από ένα πέδιλο μορφής επικήκους υπερβολοειδούς εκ περιστροφής, με άνω διάμετρο 0,058μ., κάτω διάμετρο στην έδραση στο έδαφος 0,034μ. και ύψος 0,130μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,235.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 107
Επιτύμβιο ανάγλυφο

Περί τα μέσα του 1ου αι. π.Χ.

Επιμήκης ορθογώνια πλάκα από υπόφαιο, λεπτόκοκκο μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,65μ., πλάτος 1,18μ., πάχος 0,10μ.

Βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη, στον συνοικισμό Βαμβακά, παρά το Μεβλέ-Χανέ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1273.

Επιμήκης ορθογώνια πλάκα από υπόφαιο, λεπτόκοκκο μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση. Φέρει αποκρούσεις στον κάτω κανόνα, επί του οποίου πατούν οι μορφές.

Η παράσταση περιλαμβάνει οκτώ ανθρώπινες μορφές, τέσσερις μεγάλες, δουλεμένες έξεργα - προφανώς μέλη της οικογένειας - και τέσσερις μικρότερες πρόστυπες, δούλων, που αποδίδονται με πολύ χαμηλό ανάγλυφο. Στα αριστερά εικονίζεται μια γυναίκα καθισμένη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο το οποίο καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής. Μπροστά της μια θεραπαινίδα με ποδήρη χιτώνα κρατά μια μεγάλη πυξίδα. Ακολουθεί μία ανδρική μορφή με χιτώνα και μακρύ ιμάτιο. Δίπλα του παριστάνεται ένας μικρός δούλος ντυμένος με κοντό χιτώνα. Κατόπιν μια όρθια γυναίκα με ποδήρη χιτώνα και μακρύ ιμάτιο που καλύπτει και το πίσω μέρος του κεφαλιού. Δίπλα της μια θεραπαινίδα με ποδήρη χιτώνα κρατά μπροστά στο στήθος της έναν κάλαθο γεμάτο μαλλί. Η τελευταία μεγάλη μορφή είναι ένας αγένειος νέος ενδεδυμένος με κοντό χιτώνα και χλαμύδα με κρόσσια στο πλάι. Προς το μέρος του βαδίζει ένας νεαρός δούλος που κρατά μια στρογγυλή ασπίδα. Διακρίνεται μόνο το κεφάλι του και τα γυμνά πόδια του. Στην επάνω δεξιά γωνία του ανάγλυφου, μέσα σε ορθογώνιο πλαίσιο διακρίνεται η προτομή ενός αλόγου.

Στον κανόνα και κάτω από την ανάγλυφη παράσταση αναγράφεται: Attia Q I(iberta) Italia. Attia Q I(iberta) Berenice vivet. [- - -]Q Q I(iberta) [- - vi]vet. C Att[ius - - -] Q Atti[- - -].

Βιβλιογραφία: Βοκοτοπούλου, Ι., Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης, 1996, σελ. 37· Δεσπίνης, Γ., Στεφανίδου-Τιβεριού, Θ., Βουτυράς Εμ., Κατάλογος Γλυπτών Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης Ι, 1997, 85-86, αρ. 65, εικ. 144· IG X 2, 1, 378.

Φωτογράφιση: Μουσείο Θεσσαλονίκης

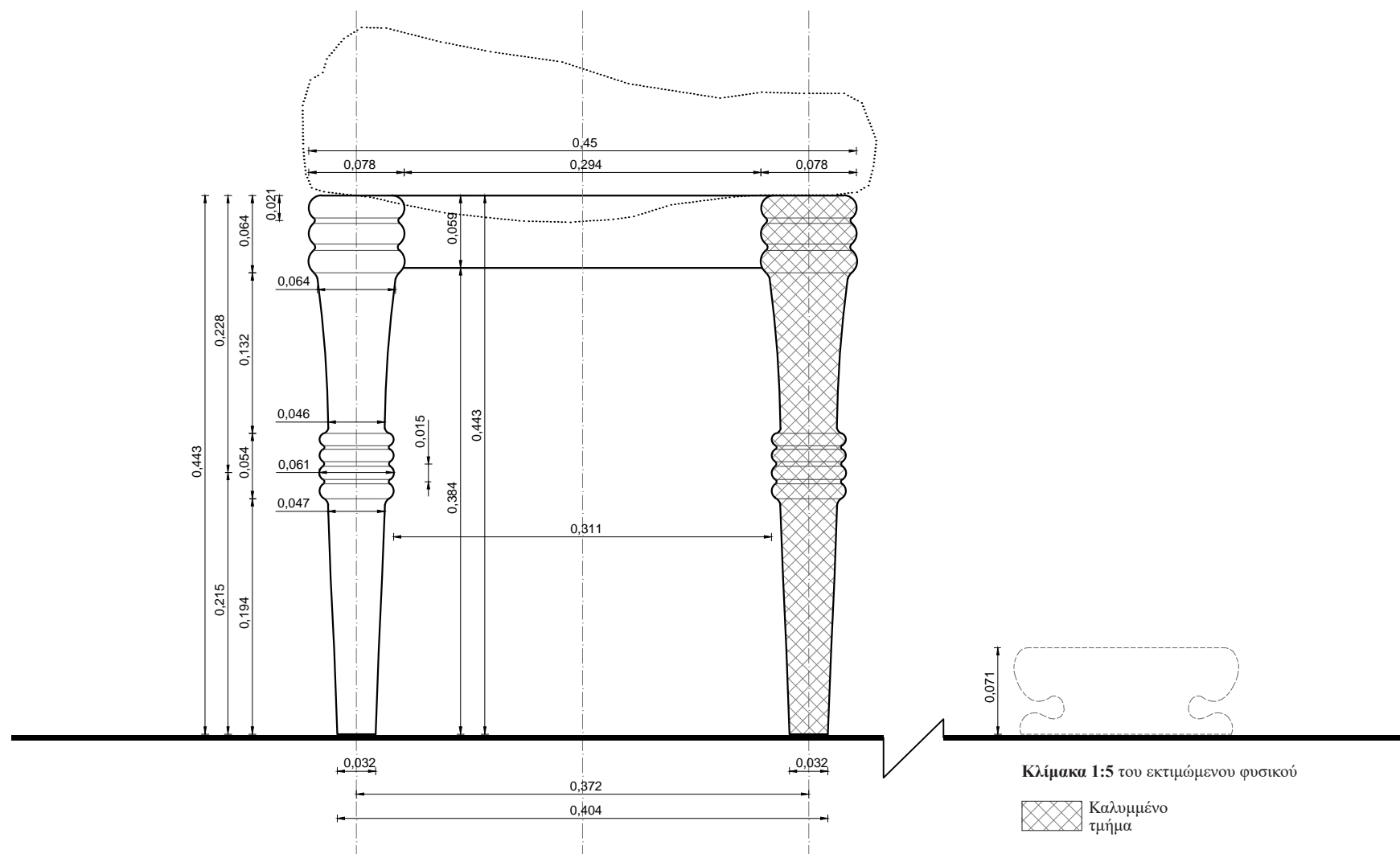

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 107

Επιτύμβιο ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,450μ. και μέγιστο ύψος 0,443μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,016. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,071μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,240.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με την έδρα. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,298μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,443μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,059μ. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,133.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,443μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,176 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,372μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,827. Βάση δεν υπάρχει.

Το κυρίως σώμα είναι ενιαίο και αποτελείται κατά σειράν από

- την άνω απόληξη που σύγκειται από τρεις επάλληλες σπείρες διαμέτρου 0,078μ. και πάχους 0,021μ., οι οποίες ενώνονται μεταξύ τους με λεπτότατες σκοτίες διαμέτρου 0,064μ.
- ένα σχεδόν κυλινδρικό στέλεχος, άνω διαμέτρου 0,064μ., κάτω διαμέτρου 0,046μ. και ύψους 0,132μ.
- μια επαλληλία δύο ζευγών σπειρών, διαμέτρου 0,061μ., που ενώνονται μεταξύ τους με λεπτότατες σκοτίες διαμέτρου 0,047μ. Οι δύο πάνω σπείρες έχουν πάχος 0,012μ. και οι δύο κάτω 0,015μ.
- ένα σχεδόν κυλινδρικό στέλεχος, άνω διαμέτρου 0,047μ., κάτω διαμέτρου 0,032μ. στην έδραση επί του εδάφους και ύψους 0,194μ.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 108
Η επιτύμβια στήλη του Λευκίου Κορνηλίου Νέωνος

Περί τα μέσα του 1ου αι. π.Χ. ή λίγο αργότερα.
Στήλη από λευκό ασβεστόλιθο με ανάγλυφη παράσταση.
Ύψος 0,82μ., πλάτος 0,76μ., πάχος 0,21μ.
Βρέθηκε στην Θεσσαλονίκη, πλησίον του Αγ. Νικολάου συνοικισμού Αξιού.
Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 10773

Στήλη από λευκό ασβεστόλιθο με ανάγλυφη παράσταση. Φέρει μικρές αποκρούσεις περιμετρικά.

Αριστερά εικονίζεται γυναίκα καθήμενη σε δίφρο με μαξιλάρι και υποπόδιο. Φορά χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το πίσω μέρος του κεφαλιού. Τα μαλλιά της είναι χτενισμένα σε κότσο. Έχει το αριστερό της χέρι ακουμπισμένο επάνω στους μηρούς και με το άλλο δεξιώνεται εμπρός της έναν όρθιο, νεαρό άνδρα με κοντά σγουρά μαλλιά. Είναι ενδεδυμένος με χιτώνα και ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Μπροστά στην καθήμενη μία όρθια θεραπαινίδα με ποδήρη χιτώνα κρατά στα δυο της χέρια μια μεγάλη πυξίδα. Πίσω από τον νεαρό άνδρα εικονίζεται ένα δένδρο, στα κλαδιά του οποίου τυλίγεται ένα φίδι. Ένας μικρός ιπποκόμος ντυμένος με κοντό χιτώνα, κρατά από το χαλινάρι ένα άλογο.

Κάτω από την παράσταση αναγράφεται: L. Cornelio L. I(iberto) Neoni P. Tetrinius P. I(ibertus) Amphio. Λευκίωι Κορνηλίωι Νέωνι Πόπλιος Τετρήνιος Αμφίων.

Βιβλιογραφία: Βοκοποπούλου, Ι., *Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης*, 1996, σελ. 62, εικ. 63· Δεσπίνης, Γ., *Στεφανίδου-Τιβερίου, Θ., Βουτυράς Εμ., Κατάλογος Γλυπτών Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης Ι*, 1997, 82-83, αρ. 61, εικ. 143.

Φωτογράφιση: Μουσείο Θεσσαλονίκης

Επιμετρημένη Παράσταση 108

Η επιτύμβια στήλη του Λευκίου Κορνηλίου Νέωνος

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφιση δίφρου από το ανάγλυφο

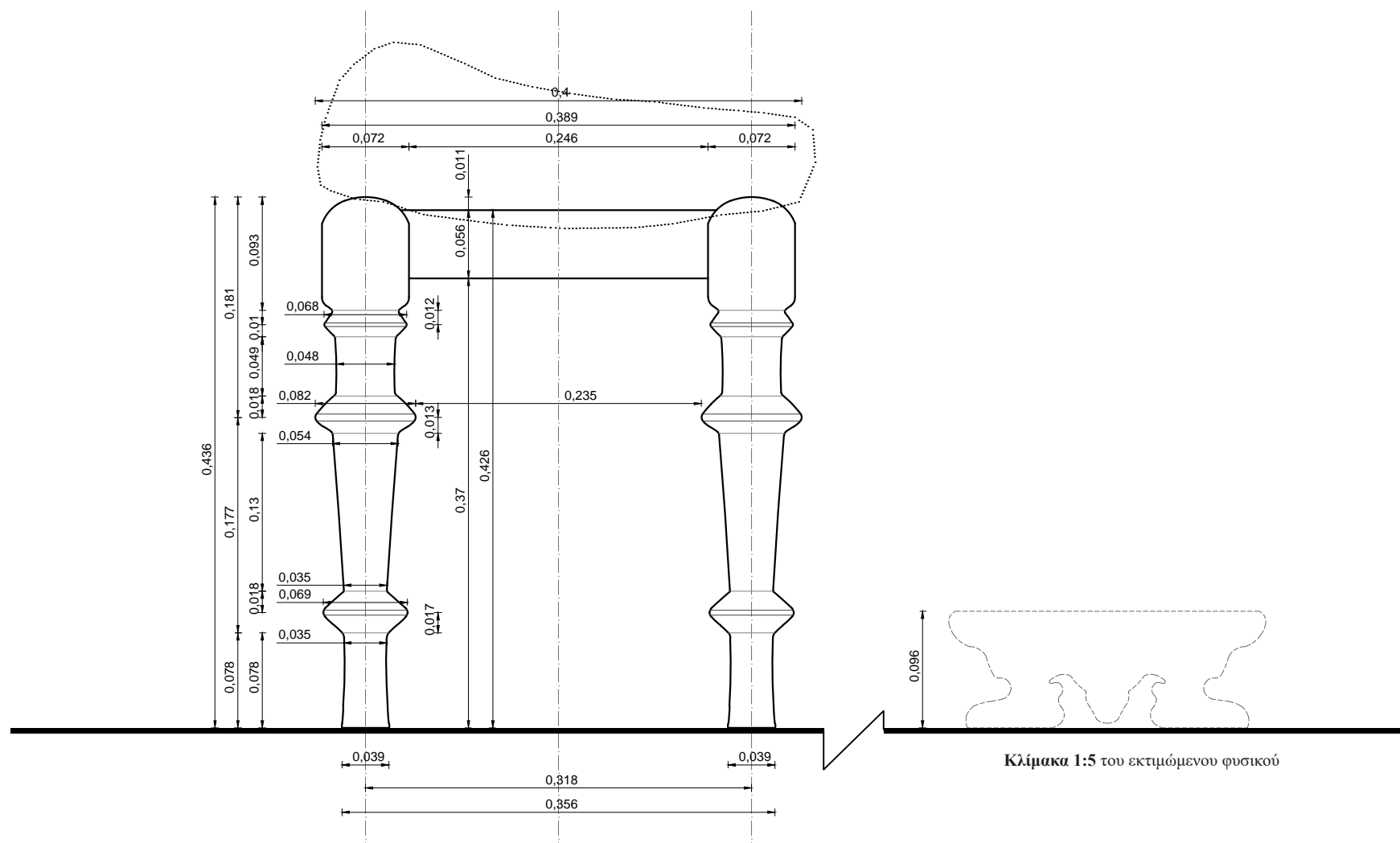

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 108

Η επιτύμβια στήλη του Λευκίου Κορηγίου Νέωνος

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημερινής μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο δίφρος αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,389μ. και μέγιστο ύψος 0,436μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,121. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,096μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 6,240.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,011μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,245μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,426μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,056μ. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,128.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,436μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,188 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,317μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,815.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,256μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται κατά σειράν από:

- το άνω στέλεχος, κυλινδρικής μορφής με σφαιροειδή άνω απόληξη και στρογγυλεμένα τα κάτω άκρα, διαμέτρου 0,072μ. και ύψους 0,093μ.
- ένα έζαρμα που δημιουργείται από την ένωση δύο κόλουργων κώνων κατά τη μεγάλη τους διάμετρο και έχει πάχος 0,012μ. Η μικρή διάμετρός τους είναι 0,048μ., η μεγάλη διάμετρος είναι 0,068μ. και η ένωση γίνεται μέσω μια λεπτότατης σπείρας διαμέτρου 0,068μ.
- ένα κυλινδρικό στέλεχος διαμέτρου 0,048μ. και ύψους 0,049μ.
- έναν κόλουργο κώνο άνω διαμέτρου 0,068μ., κάτω διαμέτρου 0,082μ. και ύψους 0,018μ., ο οποίος ενώνεται με το κάτω τμήμα μέσω λεπτής σπείρας διαμέτρου 0,082μ.

Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,172μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,566.

Το κάτω τμήμα του σώματος αποτελείται κατά σειράν από:

- έναν κόλουργο κώνο άνω διαμέτρου 0,082μ., κάτω διαμέτρου 0,054μ. και ύψους 0,013μ., ο οποίος ενώνεται με το άνω τμήμα μέσω της προαναφερθείσης σπείρας.
- ένα κυλινδρικό στέλεχος με βαθμιαία μειούμενη διάμετρο προς τα κάτω. Η άνω διάμετρος είναι 0,054μ., η κάτω διάμετρος 0,035μ. και το ύψος 0,130μ.
- έναν κόλουργο κώνο άνω διαμέτρου 0,035μ., κάτω διαμέτρου 0,069μ. και ύψους 0,018μ., ο οποίος ενώνεται με τη βάση μέσω λεπτής σπείρας διαμέτρου 0,069μ.

Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,161μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 1,068 ενώ η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,369.

Η βάση του ποδιού συνολικού ύψους 0,095μ. αποτελείται κατά σειράν από έναν κόλουργο κώνο άνω διαμέτρου 0,069μ., κάτω διαμέτρου 0,035μ. και ύψους 0,017μ., ο οποίος ενώνεται με το κάτω τμήμα μέσω λεπτής σπείρας διαμέτρου 0,069μ. και ακολουθείται από ένα σχεδόν κυλινδρικό πέδιλο με άνω διάμετρο 0,035μ., κάτω διάμετρο στην έδραση στο έδαφος 0,039μ. και ύψος 0,078μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,219.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 1ου αι. π.Χ.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,74μ., πλάτος 0,26μ.

Βρέθηκε στην Ρόδο, στο Μακρύ Στενό (νεκρόπολη).

Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3909.

Αετωματική στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση. Στο τύμπανο του αετώματος παριστάνεται ανάγλυφος ρόδακας. Η παράσταση είναι έντονα φθαρμένη, ιδίως το πρόσωπο του ανδρός.

Στ' αριστερά εικονίζεται η Ποντική ενδεδυμένη με χιτώνα και ιμάτιο, να κάθεται σε δίφρο με μαξιλάρι, σε στάση τριών τετάρτων. Το δεξί της χέρι είναι ακουμπισμένο επάνω στον μηρό της. Με το αριστερό πιάνει, στο ύψος του αγκώνα, το δεξί χέρι του Θάλλου, ο οποίος στέκεται όρθιος εμπρός της. Ο Θάλλος φορά ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το στήθος και το δεξί του χέρι. Είναι στραμμένος σχεδόν κατ' ενώπιον, κλίνοντας ελαφρώς προς την Ποντική.

Στο επιστύλιο, επάνω από τις μορφές, αναγράφονται τα ονόματα: Ποντική. Θάλλος.

Βιβλιογραφία: Clara Rhodos V 1, p. 92-93, no. 24, fig. 61

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
Μουσείο Ρόδου

Επιμετρημένη Παράσταση 109
Η επιτύμβια στήλη του Αριστομάχου και της Ζωσαρίου

Επιμετρημένη Παράσταση 109

Η επιτύμβια στήλη του Αριστομάχου και της Ζωσαρίου

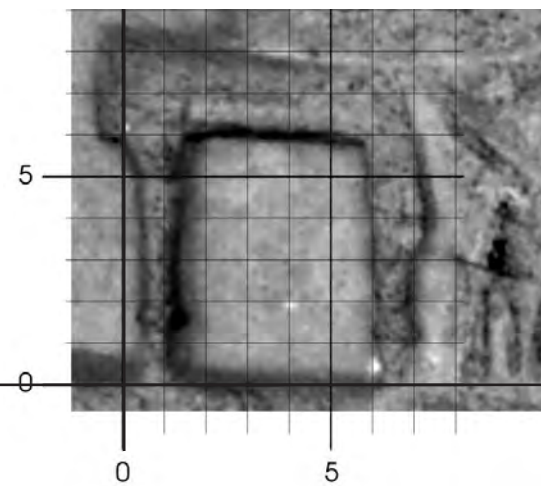
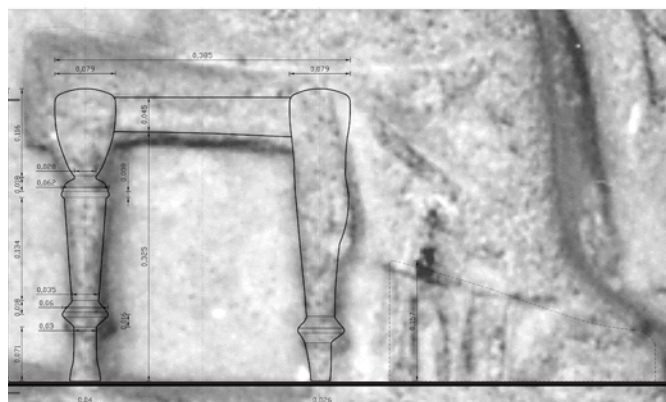
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

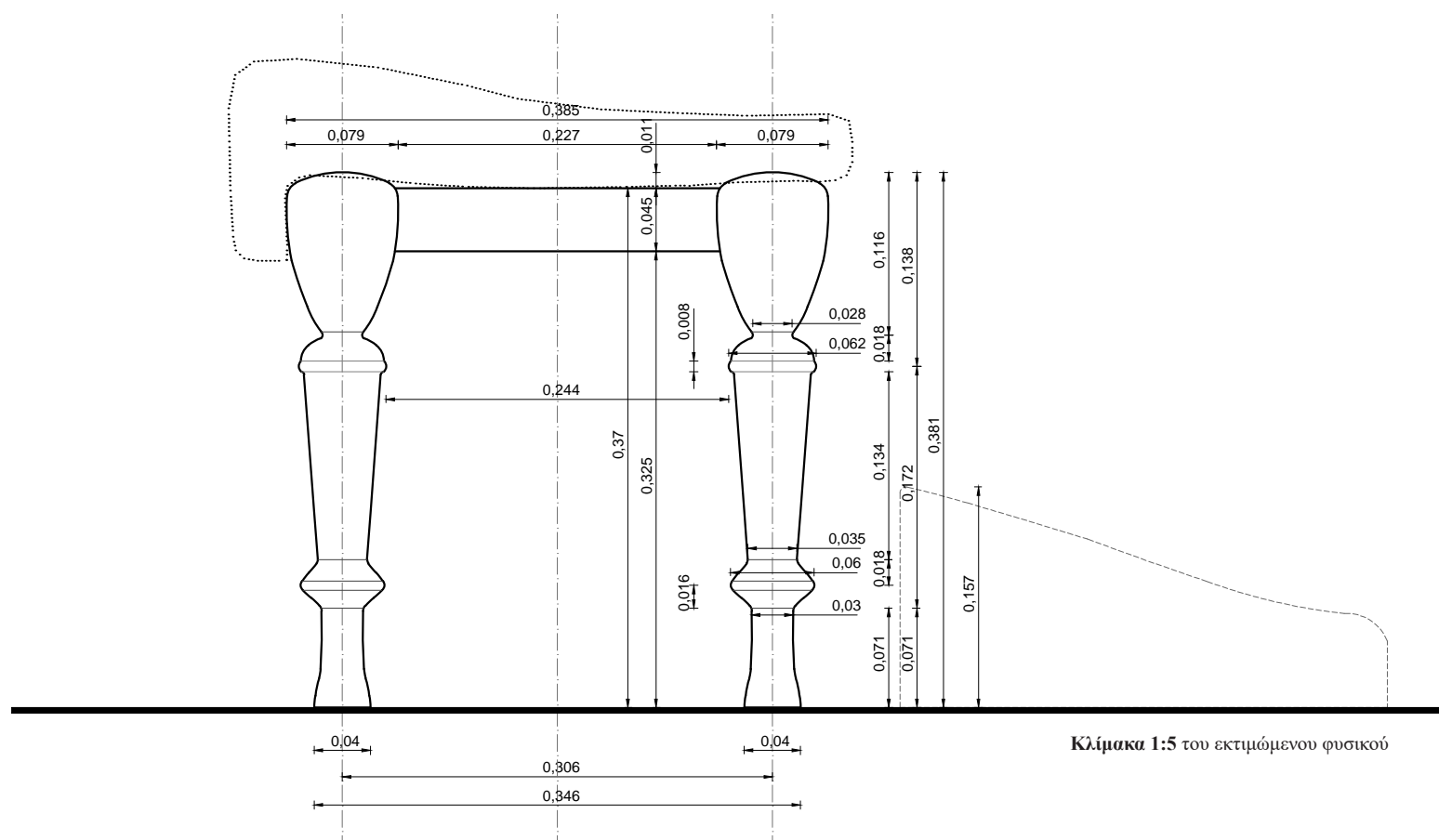
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,385μ. και μέγιστο ύψος 0,381μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 1,010. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,157μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 2,357.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,011μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,227μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,370μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμόζεται κάθετα στο άνω τμήμα των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών. Είναι αδιακόσμητος και έχει πλάτος 0,045μ. Το μέτωπό του βρίσκεται βαθύτερα από αυτό των άνω άκρων των ποδιών. Η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,118.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,381μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,207 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,306μ. και η αναλογική σχέση αξονική απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,795.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,239μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται από το άνω στέλεχος, κωδωνοειδούς μορφής με κυρτή άνω απόληξη, άνω διαμέτρου 0,079μ., κάτω διαμέτρου 0,028μ. και ύψους 0,116μ., ακολουθούμενο από ένα επίσης κωδωνοειδές μέρος, με άνω διάμετρο 0,028μ., κάτω διάμετρο στην ένωση με το κάτω τμήμα 0,062μ. και ύψος 0,018μ. Η ένωση με το κάτω τμήμα γίνεται μέσω σπείρας διαμέτρου 0,062μ. και πάχους 0,008μ.

Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,138μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,362.

Το κάτω τμήμα του σώματος αποτελείται από ένα κυλινδρικό στέλεχος με βαθμιαία μειούμενη διάμετρο προς τα κάτω, του οποίου η άνω διάμετρος είναι 0,062μ., η κάτω διάμετρος 0,035μ. και το ύψος 0,134μ. Ακολουθείται από έναν κόλouro κώνου άνω διαμέτρου 0,035μ., κάτω διαμέτρου 0,060μ. και ύψους 0,018μ., ο οποίος ενώνεται με τη βάση μέσω λεπτής σπείρας διαμέτρου 0,060μ.

Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,156μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,885 ενώ η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,409.

Η βάση του ποδιού συνολικού ύψους 0,087μ. αποτελείται κατά σειράν από έναν κόλouro κώνου άνω διαμέτρου 0,060μ., κάτω διαμέτρου 0,030μ. και ύψους 0,018μ., ο οποίος ακολουθείται από ένα πέδιλο μορφής επιμήκους κόλουρου κώνου, με άνω διάμετρο 0,030μ., κάτω διάμετρο στην έδραση στο έδαφος 0,040μ. και ύψος 0,071μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,228.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Του 1ου αι. π.Χ.

Στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση.

Ύψος 0,59μ., πλάτος 0,38μ., πάχος 0,08μ.

Βρέθηκε στη Ρήνεια.

Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 761.

Στήλη λευκού μαρμάρου με ανάγλυφη παράσταση εντός εγκοίλου αψιδωτού πεδίου. Είναι ελλιπής άνω και αριστερά έως το ήμισυ του ύψους της, ενώ η κάτω αριστερή γωνία έχει αποκρουσθεί. Το πρόσωπο της μορφής είναι έντονα φθαρμένο, ώστε δεν διακρίνονται τα χαρακτηριστικά του.

Στην παράσταση εικονίζεται μία γυναίκα στραμμένη προς τα δεξιά, να κάθεται σε δίφρο με προσκεφάλαιο και υποπόδιο. Φορά χιτώνα και μάτιο, που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής και ολόκληρο το σώμα. Στο προτεταμένο δεξί της χέρι κρατά απροσδιόριστο αντικείμενο.

Κάτω από το ανάγλυφο είναι χαραγμένη η επιγραφή: Γλύκιννα Λαοδίκισσα, γυνή Γεννάδου, αληθινώς χρηστή και άλυπε [χαίρ]ε.

Επιμετρημένη Παράσταση 110
Η επιτύμβια στήλη της Γλυκίννης

Βιβλιογραφία: Couilloud, Marie-Thérèse, *Les monuments funéraires de Rhénée, Exploration archéologique de Délos XXX, Paris 1974, 112, αρ. 133, πίν. 32.*

Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου

Επιμετρημένη Παράσταση 110
Η επιτύμβια στήλη της Γλυκίννης

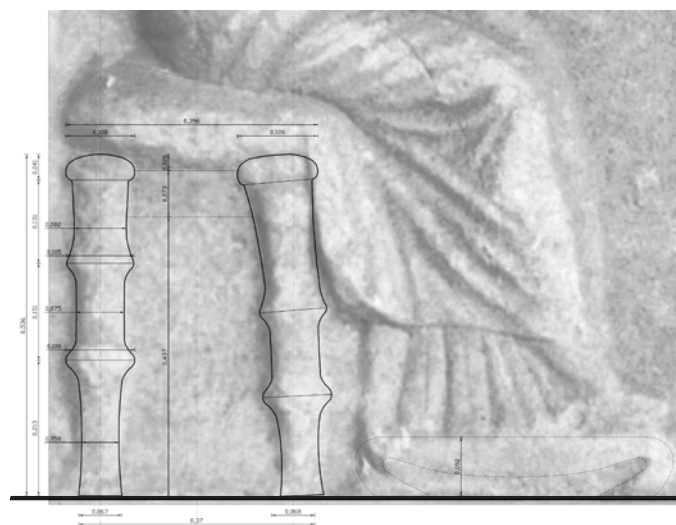
Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

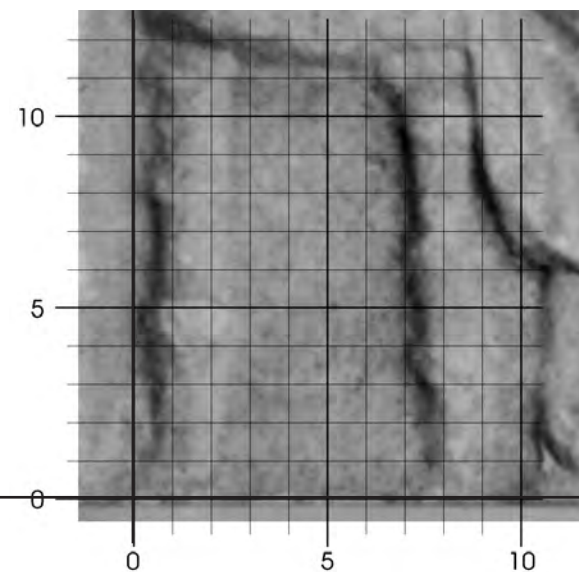
Ορθοπτική καταγραφή διαστάσεων δίφρου μέσω σύγκρισης με το μήκος του βραχίονα της καθήμενης μορφής.

Όπου απαιτείται, έχει γίνει αναγωγή του μήκους του βραχίονα σε όψη.

Οι διαστάσεις του δίφρου συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά.

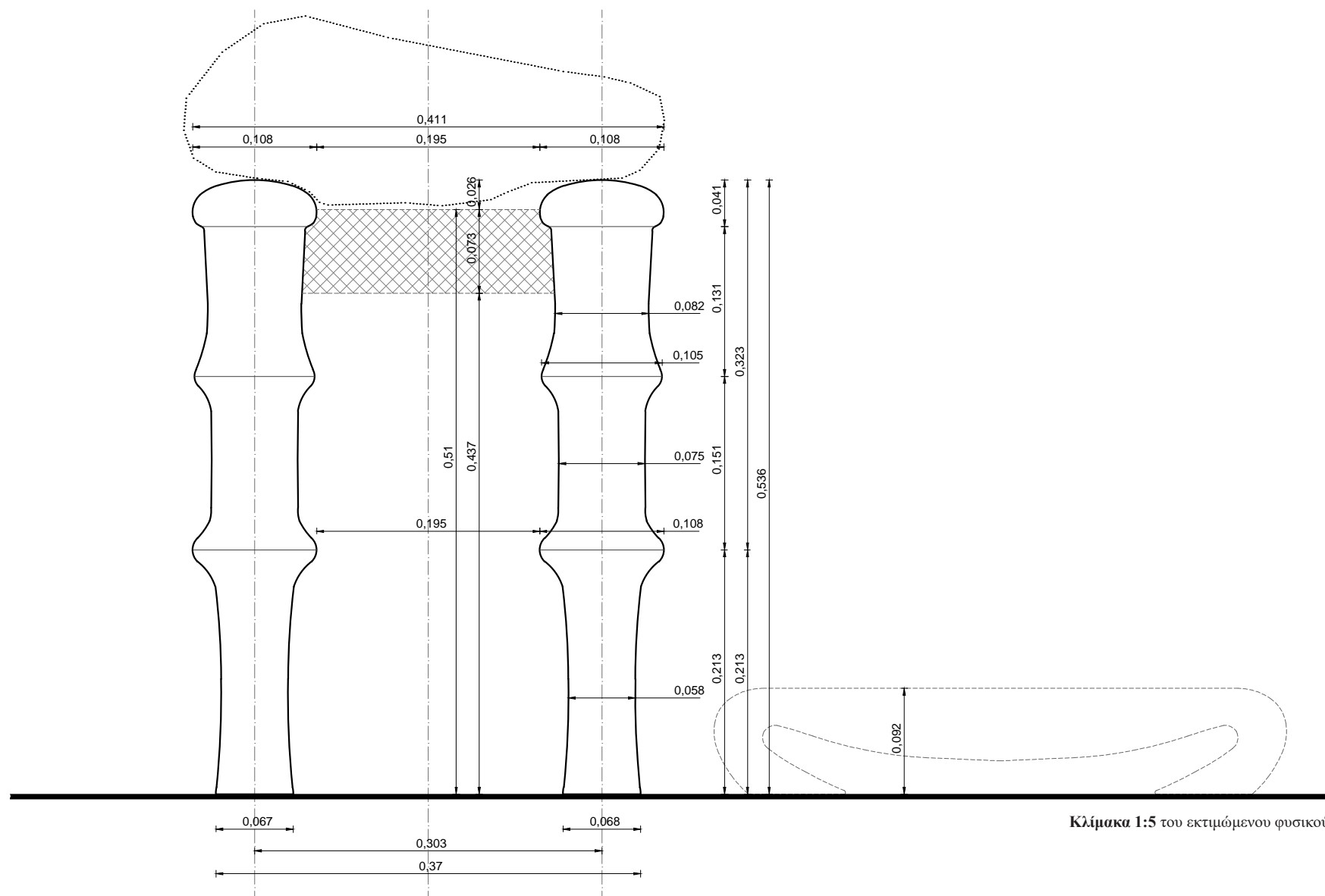
ιχνογράφηση δίφρου από το ανάγλυφο

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΦΡΟΣ

Από τον 7^ο έως τον 1^ο αιώνα

Επιμετρημένη Παράσταση 110
Η επιτύμβια στήλη της Γλυκίνης

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθημένης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Ο ΔΙΦΡΟΣ. Οι διαστάσεις συνάγονται συγκριτικά και προσεγγιστικά με αντιπαραβολή του μήκους του βραχίονα της καθήμενης μορφής. Το πραγματικό μήκος του βραχίονα της μορφής λαμβάνεται ίσο με 0,272μ., με βάση τα μετρολογικά στοιχεία που έχουν ευρεθεί και αξιολογηθεί (ανάγλυφο Σαλαμίνας).

Αποδίδεται ανάγλυφος και εκτιμάται ότι οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του είναι: μέγιστο πλάτος 0,411μ. και μέγιστο ύψος 0,536μ. Η αναλογία του μέγιστου πλάτους δίφρου / μέγιστο ύψος δίφρου είναι 0,767. Συνδυάζεται με υποπόδιο ύψους 0,104μ. Η αναλογική σχέση ύψος έδρας από έδαφος / ύψος υποπόδιου είναι 4,904.

Η έδρα και ο κανόνας είναι σκεπασμένοι από το ιμάτιο της καθήμενης μορφής και από τα υπάρχοντα ίχνη μόνο εικασίες μπορούν να γίνουν.

Η έδρα. Ορίζεται εξωτερικά από έναν οριζόντιο κανόνα και τα άνω άκρα των ποδιών, που εξέχουν κατά 0,026μ. από το επίπεδο της έδρας. Στην ορατή της πλευρά έχει πλάτος 0,195μ. και βρίσκεται σε ύψος 0,510μ. από το έδαφος. Δηλώνεται η ύπαρξη πλαστικά αποδοσμένου μαξιλαριού.

Ο κανόνας. Τα δύο ορατά κατακόρυφα πόδια ενώνονται μεταξύ τους, το πιθανότερο, με έναν οριζόντιο κανόνα, που συναρμολόγεται κάθετα στο άνω τμήμα των ποδιών και κατά τον άξονα αυτών. Το πλάτος του εκτιμάται ότι είναι 0,073μ. Έτσι, η αναλογική σχέση πλάτος κανόνα / μέγιστο ύψος δίφρου εκτιμάται ότι είναι 0,136.

Τα πόδια. Το συνολικό τους ύψος είναι 0,536μ. και η αναλογική σχέση μέγιστο πλάτος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,201 ενώ η απόσταση μεταξύ των αξόνων των ποδιών είναι 0,302μ. και η αναλογική σχέση απόσταση ποδιών / συνολικό πλάτος δίφρου είναι 0,735.

Το κυρίως σώμα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία ενώνονται σε ύψος 0,364μ. από το έδαφος.

Το άνω τμήμα του σώματος του ποδιού αποτελείται από το άνω στέλεχος, κυλινδρικής μορφής, με άνω απόληξη μορφής πεπλατυσμένου σφαιροειδούς διαμέτρου 0,108μ. και ύψους 0,041μ. Το κυλινδρικό μέρος έχει διάμετρο 0,082μ. και ύψος 0,131μ. και στην κάτω απόληξη παρουσιάζει διεύρυνση (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διαμέτρου 0,105μ. στην ένωση με το άνω τμήμα. Το συνολικό ύψος του άνω τμήματος είναι 0,172μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,321. Το κάτω τμήμα του σώματος αποτελείται από ένα κυλινδρικό στέλεχος με διάμετρο 0,075μ., το οποίο προς τα πάνω διευρύνεται (υπερβολοειδές εκ περιστροφής) μέχρι διαμέτρου 0,105μ. στην ένωση με το άνω τμήμα και προς τα κάτω διευρύνεται κατά τον ίδιο τρόπο μέχρι διαμέτρου 0,108μ. στην ένωση με τη βάση.

Το συνολικό ύψος του κάτω τμήματος είναι 0,192μ. και η αναλογική σχέση ύψος άνω τμήματος / ύψος κάτω τμήματος είναι 0,896 ενώ η αναλογική σχέση ύψος κάτω τμήματος ποδιού / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,358. Η βάση του ποδιού συνολικού ύψους 0,213μ. και αποτελείται από ένα σχεδόν κυλινδρικό πέδιλο, με διάμετρο 0,058μ., που διευρύνεται ελαφρά μέχρι την έδραση στο έδαφος σε διάμετρο 0,068μ. Η αναλογική σχέση ύψος βάσης / συνολικό ύψος ποδιού είναι 0,397.

Κατάλογος Επιμετρημένων Παραστάσεων

Στον κατάλογο συμπεριλαμβάνεται και η πηγή των φωτογραφιών. Όπου δεν αναφέρεται το όνομα του φωτογράφου, η φωτογραφία είναι η επίσημη που έχει δοθεί από το Μουσείο.

1. Άγαλμα καθιστής θεάς. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, (αρ. ευρ. 57).
Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Γ57).
2. Αγαλματίδιο καθήμενης γυναικός. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. ευρ. Ma 3100.
Φωτογράφιση: Herve Lewandowski.
3. Ανατολική ζωφόρος του Θησαυρού των Σιφνίων. Δελφοί, Αρχαιολογικό Μουσείο.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
4. Αναθηματικό αγαλμάτιο “γραφέως”. Αθήνα, Μουσείο Ακροπόλεως, αρ. ευρ. 629.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
5. Βάση επιτυμβίου αγάλματος κούρου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 3476.
Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Γ3476).
6. Αναθηματική στήλη κεραμέως. Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, αρ. ευρ. 1332.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
7. Αναθηματική στήλη. Ελευσίνα, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 5085.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
8. Ανάγλυφη στήλη. Ικαρία, Αρχαιολογική Συλλογή Αγ. Κηρύκου, αρ. ευρ. 134.
Φωτογράφιση: Μουσείο Ικαρίας.
9. Χάλκινο ειδώλιο Δήμητρας. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 14922.
Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα.
10. Πήλινο ανάγλυφο. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. ευρ. Ca860.
Φωτογράφιση: RMN – Herve Levandowski (no 00007133).
11. Η επιτύμβια στήλη της Φιλίδος. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. ευρ. Ma 766.
Φωτογράφιση: Μουσείο Λούβρου, RMN, Herve Lewandowski (N00007140).

- 12.1. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864. Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο αρ. 284 864 και Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου (χρησιμοποιήθηκε η φωτογραφία του Βρετανικού Μουσείου).
- 12.2. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864. Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο (αρ. 284 864) & Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
- 12.3. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο αρ. ευρ. 284864, Λίθος IV, E26. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
- 12.4. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο αρ. ευρ. 284864, Λίθος IV, E27. Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο.
- 12.5. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, αρ. ευρ. 284 864. Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο.
- 12.6. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, αρ. ευρ. 856, Λίθος VI, E38. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
- 12.7. Πλάκα από την ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνος. Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, αρ. ευρ. 856, Λίθος VI, E38. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
13. Πήλινο ειδώλιο νεαρής κόρης. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρ. 4104. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (αρ. 4104).
14. Επιτύμβια λήκυθος. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 2584. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου- Ψιλοπούλου & EAM (Marburger photo 134307).
15. Αναθηματικό ναϊσκόμορφο ανάγλυφο του Ασκληπιού. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 1338. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
16. Επιτύμβια λήκυθος της Φανούς και της Καλλιπιδός. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 814. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
17. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 792. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα, (αρ. 792).
18. Επιτύμβια στήλη της Μίκης και του Δίωνος. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 765. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & EAM.
19. Αναθηματικό ανάγλυφο. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. ευρ. 1501. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
20. Επιτύμβια στήλη. Berlin, Pergamon Museum, αρ. ευρ. 755. Φωτογράφιση: Berlin, Pergamon Museum.
21. Η επιτύμβια στήλη του Κτησίλεω Ερυθραίου και της Θεανούς. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3472. Φωτογράφιση: EAM & Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
22. Η επιτύμβια στήλη της Κλωδίας και της Ερωτίου. Άνδρος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1. Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου - Photo Express 818-6106858- & Deutsches Archäologisches Institut – Athen Neg. Nr Andros 18 Foto Vagner & Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.

23. Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και του Πραξιτέλους Ώαθεν. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 727. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα.
24. Η επιτύμβια στήλη της Φρασικλείας. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 831. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
25. Η επιτύμβια στήλη της Φαιναρέτης. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 724. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & ΕΑΜ αρ. 724.
26. Ανάγλυφο με παράσταση νεκροδείπνου. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 208. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
27. Η επιτύμβια στήλη της Πανσιμάχης. Μαραθών, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 103. Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Μαραθώνα.
28. Επιτύμβια στήλη. Άστρος Κυνουρίας. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 179. Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Άστρους Κυνουρίας.
29. Επιτύμβια στήλη. Βραυρών, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ΒΕ 2971. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
30. Η επιτύμβια στήλη της Ιοστράτης. Toronto, Royal Ontario Museum 956.108. Φωτογράφιση: Royal Ontario Museum, Toronto.
31. Επιτύμβια στήλη. New York, The Metropolitan Museum of Art 07.286.109. Φωτογράφιση: Metropolitan Museum of Art, no. 262686B.
32. Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπτης. New York, The Metropolitan Museum of Art 1953. 53.11.7. Φωτογράφιση: Metropolitan Museum of Art, Flecher Fund, no. 262782.
33. Επιτύμβια στήλη. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 1894.6-16.1. Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο, Nr.279534 & Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
34. Η επιτύμβια στήλη της Ευθυλέας. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Ma 793. Φωτογράφιση: Μουσείο Λούβρου, RMN- P. Lebaube N00006383.
35. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 726. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου και Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα.
36. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 922. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
37. Η επιτύμβια στήλη της Μνησαρέτης. Glyptothek München, 491μ. Φωτογράφιση: Glyptothek München.
38. Η επιτύμβια στήλη της Φειδύλλης. Αθήνα, Γ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, αρ. Μ 672. Φωτογράφιση: Γ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.
39. Η επιτύμβια στήλη της Αρχεστράτης. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 722. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου.

40. Η επιτύμβια στήλη της Μυννίας. Malibu, The J. Paul Getty Museum 71.AA.121.
Φωτογράφιση: Malibu, The J. Paul Getty Museum.
41. Η επιτύμβια στήλη της Φυλονόης. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3790.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου -Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα αρ. 3790-9/85.
42. Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης, του Δημοτέλους και της Δημοκρατείας. New York, The Metropolitan Museum of Art 11.100.2. Φωτογράφιση: The Metropolitan Museum of Art, New York, Neg. Number. 262692B.
43. Η επιτύμβια στήλη της Καλλιαρίστης. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 7600-17.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Μουσείο Ρόδου αρ. 7600-17.
44. Επιτύμβια στήλη. Wien, Kunsthistorisches Museum, I 1060. Φωτογράφιση: Kunsthistorisches Museum, Wien (II 14508).
45. Η επιτύμβια στήλη του Θρασύνου. Malibu, The J. Paul Getty Museum 72.AA.120.
Φωτογράφιση: The J. Paul Getty Museum, Villa Collection, Malibu, California.
46. Επιτύμβια στήλη. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Ma 799.
Φωτογράφιση: Μουσείο Λούβρου Dist RMN-P. Lebaube N00006382.
47. Επιτύμβια στήλη. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 2556. Φωτογράφιση: Μουσείο Πειραιά.
48. Επιτύμβια στήλη. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3290. Φωτογράφιση: Μουσείο Πειραιά.
49. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 6859. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου Γ. 6859.
50. Επιτύμβια λήκυθος. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 6248. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, αρ. 6248.
51. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 4507. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου 4507.
52. Η επιτύμβια στήλη του Δίωνος Κυδαθηναίως, της Λυσιστράτης και της Δεξικρατείας. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 729. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 729.
53. Η επιτύμβια στήλη του Διφίλου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 886.
Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 886.
54. Το επιτύμβιο μνημείο του Φιλοδήμου, της Αρξίλλης και του Τελεσηγόρου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 809. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 809.
55. Τμήμα επιτύμβιας στήλης. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 761. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 761.
56. Η επιτύμβια στήλη του Μιλτιάδου και της Ευπράξιδος Πλαταιϊκής. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 725. Φωτογραφία: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αρ. 725.
57. Η επιτύμβια στήλη της Πολυξένης. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 723.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανιηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. Γ. 723.

58. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 717.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας.
59. Επιτύμβια στήλη. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3638.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Μουσείο Πειραιώς αρ. 3638.
60. Η επιτύμβια στήλη του Θρασέου Περιθοΐδου και της Ευανδρίας. Berlin, Pergamon Museum, K-34.
Φωτογράφιση: Berlin, Pergamon Museum.
61. Η επιτύμβια στήλη της Γλυκύλλης. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 2231.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Βρετανικό Μουσείο (ασπρόμαυρη) XLV(C)4.
62. Η επιτύμβια στήλη της Αριστείδος. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 1910.7-12.1.
Φωτογράφιση: Βρετανικό Μουσείο.
63. Η επιτύμβια στήλη της Μυρρίνης και του Τελέστου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1953.
Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 1953.
64. Η επιτύμβια στήλη του Μεταγένους Σφηττίου και της κόρης του. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1952. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 1952.
65. Η επιτύμβια στήλη του Επιχαρίδου Πλαταιέως και της κόρης του Ερατούς. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 2559. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 2559.
66. Αναθηματικό ανάγλυφο του Ασκληπιού. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1377.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου & Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. Γ. 1377.
67. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 764.
Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
68. Η επιτύμβια στήλη της Τιμαρίστης και του Σωκράτους. Copenhagen, Ny Carlsberg Glyptotek, I.N. 2558.
Φωτογράφιση: Ny Carlsberg Glyptotek, Copenhagen.
69. Η επιτύμβια στήλη του [- - -]ιέργου Ειτεαίου και της Φιλινούς Θουκρίτου Φλυέως. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 832. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
70. Η επιτύμβια στήλη της Βακούς, του Σωκράτους και της Αριστονίκης. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Ma 3113. Φωτογράφιση: RMN-Herve Lewandowski.
71. Η επιτύμβια στήλη της Κοραλλίου, συζύγου του Αγάθωνος. Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού, P 688.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
72. Επιτύμβια στήλη. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, 5812μ.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
73. Τμήμα επιτύμβιας στήλης. Malibu, The J. Paul Getty Museum 73. AA.122.
Φωτογράφιση: The J. Paul Getty Museum, Malibu.
74. Η επιτύμβια στήλη της Μαλθάκης. Berkeley, Lowie Museum of Anthropology 8/4985.
Φωτογράφιση: Berkeley, Lowie Museum of Anthropology.
75. Επιτύμβια στήλη. Berlin, Pergamon Museum, K-35. Φωτογράφιση: Berlin, Pergamon Museum.

76. Η επιτύμβια στήλη του Προκλέους και της Γλυκέρας. Ville de Genève, Musée d'art et histoire, αρ. 9311. Φωτογράφιση: Ville de Genève, Musée d'art et histoire, Jean Mark Yersin (n.9311).
77. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 870. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
78. Αργυρόπους δίφρος. Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 7440. Φωτογράφιση: Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο.
79. Επιτύμβια στήλη. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3671. Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, (αρ. 16565).
80. Η επιτύμβια στήλη της Νικομενείας. Αθήνα, Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού, Ρ 290. Φωτογράφιση: Deutsches Archaeologisches Institut Athen, Kerameikos (n.4849).
81. Η επιτύμβια στήλη της Φαναγόρας Νικομένουσ Ποταμίου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3657. Φωτογράφιση: Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.
82. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 2708. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
83. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1986. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
84. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 968. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
85. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 961. Συλλογή Καραπάνου. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου (και Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Φωτορεπορτάζ Αθηναϊκού Τύπου Φλώρου).
86. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 768+1174. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
87. Η επιτύμβια στήλη της Καλλιστούς Φιλοκράτους Κονθυλήθεν. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 732. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
88. Η επιτύμβια στήλη της Φαινίπης, του Σμικυθίωνος και της Κλεούς. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 719. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
89. Επιτύμβια τράπεζα. Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, αρ. 3364. Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά.
90. Βάση επιτύμβιου αγγείου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3287. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
91. Αναθηματικό ανάγλυφο. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1914. Φωτογράφιση: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
92. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 817. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.

93. Η επιτύμβια στήλη του Δημητρίου Ολύμπου. Βόλος, Αρχαιολογικό Μουσείο.
Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου.
94. Επιτύμβια στήλη. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3709.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο.
95. Η επιτύμβια στήλη της Οβαστίδος. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3901.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο.
96. Η επιτύμβια στήλη του Θεοδώρου και της Ησυχίας. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 751.
Φωτογράφιση: Ηρώ Ψιλοπούλου- Δανηλοπούλου.
97. Η επιτύμβια στήλη οικογένειας Αλεξανδρέων. Αθήνα, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1194.
Φωτογράφιση: Ηρώ Ψιλοπούλου- Δανηλοπούλου.
98. Επιτύμβια στήλη. Χανιά, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. Λ 47.
Φωτογράφιση: Ηρώ Ψιλοπούλου- Δανηλοπούλου.
99. Επιτύμβια στήλη. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 5128.
Φωτογράφιση: Αρχαιολογικό Μουσείο, Ρόδου.
100. Επιτύμβια στήλη. Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 3280.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
101. Η επιτύμβια στήλη του Ασκλάπωνος. Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου, αρ. 3.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
102. Η επιτύμβια στήλη του Ζωΐλου Ζωΐλου Αθηναίου και του ομώνυμου γιού του. Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 715. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
103. Επιτύμβια στήλη. Αθήνα. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1154.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
104. Η επιτύμβια στήλη της Ποντικής και του Θάλλου. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Συλλογή Καραπάνου, αρ. 962. Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
105. Η επιτύμβια στήλη της Αδής και του Θράσωνος. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου, αρ. Ma 817.
Φωτογράφιση: Herve Lewandowski.
106. Η επιτύμβια στήλη της Αρσινόης. Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 747.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.
107. Επιτύμβιο ανάγλυφο. Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 1273.
Φωτογράφιση: Μουσείο Θεσσαλονίκης.
108. Η επιτύμβια στήλη του Λευκίου Κορνηλίου Νέωνος. Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 10773.
Φωτογράφιση: Μουσείο Θεσσαλονίκης.
109. Η επιτύμβια στήλη του Αριστομάχου και της Ζωσαρίου. Ρόδος, Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 3909.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου. Μουσείο Ρόδου.
110. Η επιτύμβια στήλη της Γλυκίνης. Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας, αρ. 761.
Φωτογράφιση: Ηρώ Δανηλοπούλου-Ψιλοπούλου.

